

“ श्रीपतिर्मानंदो नः ”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ 2	೧೯೫೬—ನವೆಂಬರ್	ಸಂಚಿಕೆ ೧
------------	--------------	-------------

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ	ಪು.
ಸಂಪಾದಕೀಯ	೩
ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರು	
—ಶ್ರೀ ಸುಬೋಧ ರಾಮರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು.			
ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು	೧
—ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇರೂರು ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ.			
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	೧೧೩-೧೨೦
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.			
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	೪೧-೪೮
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	೯೭-೧೦೪

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನ:’

SRI PANCHAMUKHINILAYA

ಶ್ರೀ ಹ ರಿ ದಾ ಸ ಭಾ ರ ತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕ: ॥”

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೬—ನವೆಂಬರ್

ಸಂಚಿಕೆ

೧

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ರಾಗ. ನಾದನಾಮುಕ್ತಿಯ ತಾಳ ಅದಿ

* ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಒಲಿಯನು ಕೇಳೋ
ಜ್ಞಾನೋಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡದೆಲೆ || ಪ||
ಏನೇನು ಸತ್ಕರ್ಮವ ಮಾಡಲು
ಪ್ರಾಣೇಶಾರ್ಪಣವೆನ್ನದೆಲೆ || ಅ. ಪ||
ಸ್ನಾನವು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಜಪ ತಪ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನವಿದೆನ್ನದೆಲೆ
ದಾನಧರ್ಮಗಳ ಈಶನ ಅನುಸಂ-
ಧಾನವ ಮಾಡಿ ಮಾಡದೆಲೆ || ೧ ||

* ಸೋಸಲೆ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

[ಎರಡನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ]

[ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಿಂದ]

ಕಾಮಕ್ರೋಧಲೋಭಾದಿ ದುರಾತ್ಮಕ
ಆ ಮಹರಿಪುಗಳ ಜಯಿಸದೆಲೆ
ಪ್ರೇಮದಿ ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತುತರ ಚರಣದಿ
ನೇಮದಿ ನಿತ್ಯ ನಮಿಸದೆಲೆ || ೨ ||

ಬಾಲಕ ಸತಿ ಮೊದಲಾದ ಜನರು ಶ್ರೀ-
ಲೋಲನ ಸೇವಕರೆನ್ನದೆಲೆ
ಕಾಲ ದೇಶ ಅಸು ಮೊದಲಾದವು ಗೋ-
ಪಾಲಗಧೀನ ವೆನ್ನದೆಲೆ || ೩ ||

ಸಾಧು ಸಂಗದಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳ
ಪಾದದಿನಡೆದು ನೀ ಮಾಡದೆಲೆ
ಭೇದಪಂಚಕವು ಜಗದಿ ಅಭೇದವ
ಮಾಧವನಲಿ ನೀ ತಿಳಿಯದೆಲೆ || ೪ ||

ಒಂದು ಪಕ್ಷವು ಬಿಡದಿಂದಿರೇಶ ಗೋ-
ವಿಂದನಂಘ್ರಿಗಳ ನೆನೆಯದೆಲೆ
ವಂದ್ಯನು ಶ್ರೀಶಪುರಂದರವಿಠಲ
ಬಂಧಕ ಮೋಚಕ ನೆನ್ನದೆಲೆ || ೫ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

॥ 'श्रीपतिर्मानदो नः' ॥

ಸಂವಾದಕೀಯ

ಇದು ಏಳನೆಯ ವರ್ಷದ ಪ್ರಥಮಸಂಚಿಕೆ. ಇಷ್ಟುಕಾಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ, ಹರಿಭಕ್ತರ ದಿವ್ಯಾಮರವಾಣೀರಸಸೇವನೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರು ಆನಂದಪಟ್ಟುದಕ್ಕೂ, ಮುಂದೆ ಸಹ ಆನಂದಪಡುವುದಕ್ಕೂ, ನಮಗೆ ಉತ್ತಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸುತ್ತ ಬಂದ, ಮುಂದೂ ಒದಗಿಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖಕರೇ ಕಾರಣ. ಅನಾದಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಹರಿಭಕ್ತರು ಬರೆಯಬಲ್ಲರೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವಾದರೂ, ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಶೈಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ರುಚಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಅನುವಾದಕಶಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನ. ಆ ಭಿನ್ನತೆಯೇ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನರಾದ ಓದುಗರಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪಾಕದಂತೆ ರುಚಿಕರ ಮತ್ತು ಆನಂದಕರ.

ಸಾತ್ವಿಕವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಲು ಬದ್ಧದೀಕ್ಷೆಪಡೆದಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈಗ ಹೆಚ್ಚುಬೇಕು; ಸುಜ್ಞರಾದ ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಪಜ್ಞರಾದ ಸುಜೀವರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವೂ ಹೆಚ್ಚುಬೇಕು. ಸಮಿತ್ತಾಣಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಅನೇಕವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಸೇವಿಸುವ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳಾಗಬೇಕಾಗಿವೆ. ಓದಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಬಹುದಾದುದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಪಡೆಯಲೇ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಸರಿ. ಅವೆರಡರ ವಿವೇಕವನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕಾದುದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿರಬೇಕು; ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಸಹ ನಿರ್ಮಾತ್ಮರೈಬುದ್ಧಿಯು ಅನಶ್ಚಕವಾಗಿ ಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆ ರುಚಿಯನ್ನು ಬೀರುವ ಸಹಜಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳು *ಹರಿದಾಸರು.

ಇಂತಹ ಸುಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಪದೇಶಸಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರಾಯರ ಪರಮೋಪಕಾರವನ್ನು ನಾವೆಂದೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀದಾಸಾರ್ಯರು ದಯಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಸಹಕಾರನೀಡುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರಚಾರರೂಪ ಸೇವೆಗೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಯರು ಪ್ರೀತರಾಗುತ್ತಿರುವರಾದರೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಜ್ಜನರ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯಲಿ. ಉತ್ತಮರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯೊದಗಿಸಲಿ.

* ಹರಿದಾಸರೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು, ವಿಜಯದಾಸಾರ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾತ್ರವೆಂಬ ಸಂಕುಚಿತದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾದುದಿಲ್ಲ; ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರೇಮೊದಲಾದ ಏಕಾಂತಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಹ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಶಬ್ದ ಮೀಸಲೇ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅಂಕಿತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಪಡೆದವರನ್ನು 'ದಾಸ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಮಾತ್ರ.

ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರು

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಸುಬೋಧ ರಾಮರಾವ್

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರೂ, ಶ್ರೀ-
ಪುರಂದರ, ವಿಜಯ, ಜಗನ್ನಾಥದಾಸವರ್ಯರಂತೆಯೇ ಸನ್ಮಾನ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.
ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಇವರು, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯ
ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಶಿಷ್ಯವೃಂದದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದು, ಅಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಆ
ಮಹನೀಯರಿಂದ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೆಂದು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರು
ಜಾತ್ಯಾ ಕುರುಬರು. ಧಾರವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಡವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೀರಪ್ಪ
ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಈ ಮಹ
ನೀಯರು, ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರಂತೆಯೇ ಪಿತೃರ್ಜಿತವಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯ
ವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ ಲಭಿಸಿದ್ದ ಅಮಿತಧನಕನಕಾದಿ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಾಗ
ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಪುರಂದರ
ದಾಸರಂತೆಯೇ ಈತನನ್ನೂ ದೇವರು ಕಠಿಣಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಿಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ತರುವಾಯ ಭಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದ ಕಥೆಗಳು
ಈತನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿವೆ. ಸರಳವೂ ತಿಳಿಗನ್ನಡಪದವುಂಜ
ರಂಜಿತವೂ ಆದರೂ ಈತನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ, ಬಹುಗೂಡಾರ್ಥದ ಒಗಟಿನಂತಹ
ಪದಜೋಡಣೆ ಕೆಲವುಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಪ್ರಯಾಸಸಾಧ್ಯ.
ಈತನು, ಇತರ ದಾಸವರ್ಯರಂತೆಯೇ ಭಗವದ್ನಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ
ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ನುಡಿದಿರುವರಾದರೂ, ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ನಳಚರಿತ್ರೆ
ಎಂಬ ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಟದಿಯ ಕವಿತಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹನ-
ತರಂಗಿಣಿ ಎಂಬ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚರಿತ್ರವರ್ಣನೆಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀ-
ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ, ತಿರುಕನ ಕನಸು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಷಟ್ಟದೀಕವಿತಿ
ಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭಾಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಳಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ನೆಲೆಸಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪದವು, ಇವರು ಹಿಂದೆ ಢಣಾಯಕ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜವೈಭವದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ತರುವಾಯ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಪಟ್ಟು, ದಾಸಪಂಥವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಗ : ಮೋಹನ. ರುಂಪತಾಳ.

ಹರಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲ ಕರುಣದಿಂದಲಿ ಎನಗೆ

ಬೋರಕಿತ್ತೀಗುರುಸೇವೆ ಹರಿಯೆ. || ಪ ||

ಗುರುಮಂತ್ರಮೂಲ ಸದ್ಗುರುಮೂರ್ತಿ ನೀನಾಗಿ

ಬಳಿಯ ಸೇರಿಸಿದೆ ಹರಿಯೇ || ಅ || ಪ ||

ಮೊದಲು ನಿನ್ನು ಪದೇಶಕೆದುರಿಸೀ ತಿರುಗೆ ನೀ-

ನದನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿದೆಯೊ ಹರಿಯೇ

ಸುದತಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೋಹ ಮದವೇರಿ ನಾನಿರಲು

ಪದುಮಾಕ್ಷ ನೀ ಬಂದು ಪಡೆಪದೆಗೆ ಸಾರಿದೆಯೋ || ೧ ||

* * * *

ಛೋರೆತನವ ಬಿಡಿಸಿ ಸುಸ್ಥಿರಮಾರ್ಗವನೆ ತೋರಿ

ಪರಿಪಾಲಿಸಿದೆ ಎನ್ನ ಹರಿಯೆ

* * * *

ನೀರು ಶುಕ್ತಿಯ ಸೇರಿ ಛೋರ ಮುತ್ತಾದಪರಿ

ಸೇರಿಸೋ ನಿನ್ನಂಘ್ರಹರಿಯೇ

ಅರಿಗಂಜುವನಲ್ಲ ಅಧಿಕಪುರಿಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ

ಕೇಶವರಾಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿಗಳವ ರೊಂದಿಗೂ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರೊಂದಿಗೂ ಸೇರಿ ಹಲವು ಭಗವಂತಹಿಮೆ ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದ ಕಥೆಗಳು ಜನಜನಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಹರಿಸಬಹುದು.

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪಂಡಿತಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ' ಮುಕ್ತಿಗೆ
ಯಾರು ಹೋಗಬಹುದು ' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತಂತೆ! ಸಕಲವೇದ ವೇದಾಂತ,
ಷಟ್ಪ್ರಶ್ನಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ, ಪಂಡಿತವರ್ಯರೂ, ಅಗಾಧಕರ್ಮ-
ನಿಷ್ಠರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ' ನಾನು ಹೋಗಬಹುದು '
ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಡಲಾರದೆ ಸಂದೇಹಿಸಿದರಂತೆ! ಆಗ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು,
ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗಿ, ಅವರು ' ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗ
ಬಹುದು ' ಎಂದರಂತೆ! ಈ ಪ್ರಶ್ನಾಪತ್ರವು, ಮಹಾಪಂಡಿತರಾದ ಹಲವರಿಗೆ
ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಲು, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು, " ಕನಕದಾಸರ ' ನಾನು '
ಎಂಬ ಪದವು, ಬಹು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದುದು, ನಾನು ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವವು
ಹೋದರೆ ಆಗ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂಬುದು, ಕನಕದಾಸರ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯ " ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ
ಕನಕದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರಂತೆ!

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು, ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದು
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯಾರೂ
ಕಾಣದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂದುಬನ್ನಿರೆಂದು ಹೇಳಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಮರೆಮರೆಯಾದ
ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅದನ್ನು ತಿಂದು ಬಂದರಂತೆ! ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರು
ತಮ್ಮ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು, ತಿನ್ನದೆ
ಹಿಂದಕ್ಕೆತಂದ ಕಾರಣವೇನು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ದಾಸರು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ
ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ, ಶ್ರೀಹರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ
ಕಾಣದಂತೆ ತಿನ್ನಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು,
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಪಂಡಿತರು ಸಹ ಅವರ ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯತೆಗಾಗಿ ಅದ್ಭುತಪಟ್ಟರು.
ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳು ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಕುಲಗಳ ಹೆಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಳಗಳು ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ
ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಹಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಕನಕದಾಸರ ಈ ಪದವು
ಈ ಕುಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು
ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನು ತಿಹಿರೇ, ಕುಲವ್ಯಾವುದು ನೋಡಿ

ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜನರೇ || ಪ||

ಕೆಸರೊಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಲು ಅದ ತಂದು

ಬಿಸಜನಾಭನಿಗರ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಹಸುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುದಿಸಿದ ಕ್ಷೀರವ

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣಲಿಲ್ಲವೆ || ೧ ||

*

*

*

*

ಅತ್ಯ ಯಾವ ಕಾಲ ಜೀವ ಯಾವ ಕುಲ

ತತ್ವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಕುಲವ್ಯಾವುದು

ಆತ್ಮಾಂತರಾತುನು ನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ

ಪ್ರೀತನಾದ ಮೇಲೆ ಯಾತರ ಕುಲವೋ || ೨ ||

ಕನಕದಾಸರು ತಿರುಪತಿ, ಉಡುಪಿ, ಬೇಲೂರು ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾಗ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶೇಷಮಹಿಮೆಗಳೂ ಅವರ ಅಗಾಧಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಭಗವತ್ಪಂದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶದೊರೆಯದಿರಲು ದಾಸರು, ದೇವರ ಹಿಂಭಾಗದ ಗೋಡೆಯ ಮತ್ತು ಆವರಣದ ಆಚೆಗೆ ನಿಂತು, ತಮ್ಮ ಏಕನಾದವನ್ನು ಬಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪರವಶರಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಲಿರಲು, ಅವರ ಭಕ್ತಿಭಾವಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯು ತಟ್ಟನೆ, ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖನಾದನು. ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ, ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿ ದಾಸರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವು, ತತ್ವಾರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಒಂದು ಶತಕ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ಮಹಿಮಾಪ್ರದರ್ಶಕ ವರ್ಣನೆಯೂ, ಸ್ತೋತ್ರವೂ, ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರವೂ ಬಹು ಸರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಯರಸ ಗಾಂಗೇಯನುತ ಕಾಂತೇಯವಂದಿತ ಚರಣಕಮಲದ-
ಳಾಯತಾಂಬಕ ರೂಪಚಿನ್ಮಯ ದೇವಕೀತನಯ ||

ರಾಯ ರಘುಕುಲವರ್ಯಭೂಸುರಪ್ರೀಯ ಸುರಪುರನಿಲಯ
ಚನ್ನಿಗರಾಯ ಚತುರೋಪಾಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ||

ಎಲ್ಲರಲಿ ನೀನಾಗಿ ಸುಮನಸರಲ್ಲಿ ಅತಿಹಿತನಾಗಿ ಯಾದವ-
ರಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವನಾಗಿ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಹಗೆಯಾಗಿ ||

ಕೊಲ್ಲಿಸಿದೆ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೌರವ ಕುಲವನೆಲ್ಲವ |
ಬಲ್ಲಿದನು ನೀನಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ||

ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹರೋಮಗಳೆಂಟುಕೋಟಿಯು ಕೀಲ್ಗಲರವ..
ತ್ತೆಂಟು ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯ ಮನವೊಲಿದು ||
ನೆಂಟು ನೀನಿರ್ದಗಲಿದೊಡೆ ಒಣಹೆಂಟೆಯಲಿ ಮುಚ್ಚುವರು ದೇಹದ
ಲುಂಟೆ ಫಲಪುರುಷಾರ್ಥ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ||

ಗೋಪುರದ ಭಾರವನು ಗಾರೆಯ ರೂಪುದೋರಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯಂದದಿ
ಈ ಪರಿಯ ಸಂಸಾರಭಾರವನಾರುತಾಳುವರು ||

ಬೀಜವೃಕ್ಷದೊಳಾಯ್ತು ವೃಕ್ಷಕೆ | ಬೀಜವಾರಿಂದಾಯ್ತು ಲೋಕದಿ |
ಬೀಜವೃಕ್ಷನ್ಯಾಯವಿದ ಭೇದಿಸುವರಾರಿನ್ನು ||

ಮಂಗಳಂ ಜಗದಾದಿಮೂರ್ತಿಗೆ | ಮಂಗಳಂ ಜಯಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಗೆ |
ಮಂಗಳಂ ಕರಕಲಿತಚಕ್ರವಿದಳಿತನಕ್ರನಿಗೆ ||

ಮಂಗಳಂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪೂರೆದಗೆ | ಮಂಗಳಂ ಧ್ರುವರಾಜಗೊಲಿದಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಬೇಲೂರುಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಕೇಶವಗೇ ||

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರು, ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇಂಕಟರಮಣನ
ಪಾದಾಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಆದಿಕೇಶವನಲ್ಲಿ
ಆಶ್ರಯಹೊಂದಿದರೆಂದು ಕೆಲವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

|| ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ || ಹರಿಃ ಓಂ ||

ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು

ಬರೆದವರು:

ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇರೂರು ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು.

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಭಗವದುವಾಸನೆಯಿಂದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಾಪ್ತ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥರಾದ, ಮನುಷ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನ ಅವತರಿಸಿದ, ಮಾಧ್ವಗ್ರಂಥವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳಾದ ಅನೇಕದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ಉಡುಪಿಯ ಪೇಜಾವರಮಠದ ಯತಿಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರೂ ಒಬ್ಬರು. ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣೀಯಮಹಿಮರಾದ ಇಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಚರಿತಾವೃತ್ತೋಪನ್ಯಾಸವು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಸೇವನೆಯಂತೆಯೇ ಪರಮ ತಾರಕವು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವಾಖ್ಯಾತೃಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಭಟ್ಟಾರಕರು ಕೇವಲ ಭಾಗವತಸಂಹಿತೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡದೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಕೃತತಾತ್ಪರ್ಯಸಹಕೃತ ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು ಹೇಗೆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಶುದ್ಧಮೂರ್ತಿಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಸಹಕೃತ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೇ ಸಮಸ್ತರಿಂದ ಸೇವ್ಯವಾದ ಭನೌಷಧವೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿರುವರು.

ವಿಚಾರಶೀಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುವಂತೆಯೇ—

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ವ್ಯುತ್ಪತ್ಯಾ ನ ಟೀಕಯಾ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯಬಲವೊಂದೇ ಸಾಲದು. ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಅಗತ್ಯಬೇಕು. ಕೇವಲ ಶಾಬ್ದಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು

ಸಾತ್ವಿಕರ ಪಾಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರಂತಿರುವವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ರುಚಿಕರವಾಗದಿದ್ದರೂ ಜನ್ಮಾಂತರಾರ್ಜಿತಪುಣ್ಯದಿಂದ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳೆಂಬ ಲಭಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ತಾರಕವಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾ ಅಜ್ಞಾನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಮೆರೆಯುವ ಖಡ್ಗಮೃಗಗಳಂತಿರುವವರ ಜನ್ಮವು ಕೇವಲ ನಿರರ್ಥಕವೇಸರಿ.

ಬೆನ್ನಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಟುತರ ರಸನೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ದ್ರವ್ಯಾಶಾಸಿಶಾಚಗ್ರಸ್ತರಾಗಿಯೇ ವೃಥಾ ದುರಭಿಮಾನಗರಳದೂಷಿತಾಶಯರಾಗಿಯೇ ಸಜ್ಜನಮಾನವಂ ಡನೇ, ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ರೋಹ ಮೊದಲಾದ ಆಸುರೀಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದಾದರೆ ಇವರು ಕೇವಲ ಮಾತೃಯೌವನಹಾರಿಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ಅಲ್ಲ.

ಯಮಾನುಜಾಕೂಲಗಸೈಕತವಿಹಾರಿಯಾದ ಯದುಕುಲತಿಲಕನ ಕೃಪಾಪಾತ್ರರಾದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ ನಮಗೆ ಪಟುತರಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯೋಪಲಕ್ಷಿತವಾದ ಈ ಸಾಧನದೇಹವು ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದಾಗ್ಗೆ ಇಂದಿರಾಸುಂದರೀಹೃದಯಕಾಂತ ಪಾದಾರವಿಂದವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವುದು ಜಾಣತನ. ಕುಶಲಮತಿಗಳಾದ ಸುಜನರಲ್ಲಿ ನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣದೇವರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಪುರಾಣರೂಪಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ ಶ್ರೀಮುಕುಂದನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಅನುವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಸರ್ವದಾ ಸೇವ್ಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಯತ್ತೋತ್ತಮಶ್ಲೋಕಗುಣಾನುವಾದಃ |

ಸಂಗೀಯತೇ ಭೀಕ್ಷಣಮಮಂಗಲಘ್ನಃ ||

*

ತಮೇವ ನಿತ್ಯಂ ಶೃಣುಯಾದಭೀಕ್ಷಣಂ |

ಕೃಷ್ಣೇಽಮಲಾಂ ಭಕ್ತಿಮಭೀಷ್ಟಮಾನಃ” ||

ಶ್ರೀ ಭಾಗ || ೨ || ೫ ||

ಧ್ವಸ್ತಸಮಸ್ತಾರಿಷ್ಟ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಮಸ್ತುರೀಂದ್ರರು, ಮುಕುಂದನಾದ ನಂದಕಂದನ ಸುಂದರಚರಿತಾನುವಾದ ಮಾಡುವಾಗ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಭಕ್ತುತ್ವಾದಪರವಶರಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಾವತರಣಿಕೆ, ಪ್ರಘಟ್ಟಿಕಾವತರಣಿಕೆ, ಅಧ್ಯಾಯಾವತರಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದ ಸೌಭಾಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾಕ್ಯಮಣಿಮಾಲಿಕೆಯು ಯಾವ ಮಾನವನ ಹೃದಯವನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಲಾರದು ?

ದಿನರು, ಈ ಮನುಜದೇಹವಾದರೂ ಬಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದು ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಲ್ಲ ; ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನವೂ ಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೈಕಪ್ರಯೋಜಕವಾದ ಮನುಷ್ಯದೇಹವನ್ನು ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲಸಾಂಸಾರಿಕ ಕ್ಲೇಶನಿವರ್ತಕಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಕಲ್ಪಶಾಖೆಯು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರಲು ಸುಜನರು ಕ್ಲೇಶಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಪಾಸರಿಪುಷ್ಪತಪ್ತದಯರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತಿರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶನ ದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಮಾಡಿರುವರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದ- ತೀರ್ಥಪದಕಮಲಪರಾಗವಿಲಿಪ್ತ ಸಮಸ್ತಗಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಧ್ವಜಭಟ್ಟಾರಕರ ಸಚ್ಚರಿತಾನುವಾದವು ಗರುಡಗಮನಗುಣಭಾಷಣದಂತೆ ಮಂಗಳತರಘೋಷಣೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಯಥಾಮತಿ ಈ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಪರಿಪೂತಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಲೇಖನಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಲು ಉಜ್ಜ್ವಲಿಸುವ ನನ್ನಮೇಲೆ ಸುಜನರು ಕೃಪೆಮಾಡುವರೆಂದು ನಂಬಿರುವೆ.

ವಿಬುಧಜನವಿಧೇಯಃ

ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ || ಹರಿಃ ಓಂ ||

ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಟು ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಉಡುಪಿಯ ಅಷ್ಟಮಠಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಶ್ರೀಪೇಜಾವರಮಠದ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರೆಂಬ ಮಹನೀಯರು ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಶ್ರೀಮಹೇಂದ್ರತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಕರಕಮಲಸಂಜಾತರು. ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಾದ್ಯಖಿಳಸಾಧನಸಾಮಗ್ರೀಪರಿಪೂರ್ಣರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜ ಯತೀಶ್ವರರು ಅತಿಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಮಾನುಷಾದ್ಭುತವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಮಧ್ವಮಠದ ವಿಜಯಪತಾಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಪರಮಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಈ ಮಹನೀಯಪಾದರಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಅಪ್ರಯತ್ನಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಪರಾಕಾಷ್ಠತೆಯನ್ನೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಅದ್ವಂದ್ವರುಚಿಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ತಾತ್ಕಾಲೀನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇವರನ್ನು ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯರ ಅಂಶಸಂಭೂತರೆಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧನಂಜಯಸ್ಯಂದನಧ್ವಜನಾದ ಶ್ರೀಅಂಜನೇಯನ ವಿಶೇಷಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿತ್ತೆಂದು ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಗತಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಾಭಿಪ್ರೇತಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಟೀಕಾರಚನೆಯು ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ವಿಶೇಷಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ನೆರವೇರುವುದುಂಟೇ? ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪತಿತೀರ್ಥರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ

“ಅಂಜನಾಸೂನುಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾತ್ | ವಿಜಯೇನ ವಿರಾಜಿತಂ ||

ಅಜಿತಪ್ರೀತಿಜನಕಂ | ಭಜೇಹಂವಿಜಯಧ್ವಜಂ ||” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ.

ಇವರು ಸ್ವಯಂ ಪೇಜಾವರಮಠದ ಪೀಳಿಗೆಯ ಯತೀಶ್ವರರಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಾಪುರವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು, ಮಾಧವತೀರ್ಥರು, ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು

ಶ್ರೀಮುಳುಬಾಗಿಲು ಶ್ರೀಮಜ್ಜಿಗೇಹಳ್ಳಿ, ಶ್ರೀಕೂಡ್ಲಿ ಆರ್ಯಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ ಅದರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರೂ ಚಿತ್ರಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆ ಪೀಳಿಗೆಯ ಯತೀಶ್ವರರಿಗೆ ದ್ವಿಭುಜಕಾಲಮದನ ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆ ಪರಂಪರೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಈಗಲೂ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಮಠವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರಾಪುರವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ತನಗೆ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವುದಾಗಿ* ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಿ|| ಶ|| 1336,†ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರು ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಈ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಲಾಶಾಸನವನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪೇಜಾವರ ಮಠದ ಪೀಳಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1427 ಸರಿಹೋಗುವ ಪರಾಭವ ಸಂ|| ವೈಶಾಖಶುದ್ಧ ತೃತೀಯಾದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 1336 ರಿಂದ 1427 ವರೆಗೂ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಾಚಾರ್ಯರು ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರದಿಂದ ಇದ್ದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. 1336 A.D.ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದುರ್ಗಾಲಯನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಆಗಿನ ವಯಸ್ಸು ಕನಿಷ್ಠ ೮ ವರ್ಷವಾದರೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

* ಚಿತ್ರಾಪುರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ- 'ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸ್ಕೇಹಂ ಲಿಂಗಾಕಾರೇಣ ವಿಜಯಧ್ವಜ ತತ್ರ ತ್ವಂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ಸನ್ ನಿಯಮೇನ ಹಿ ಮಾಂ ಭಜ||

† ಯಶೋದಾಗರ್ಭಸಂಭೂತಾಂ ದುರ್ಗಾಂ ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರೀಂ
ಗರ್ಭಾಗಾರಂ ಶಿಲಾರೂಢಂ ಚತುರಸ್ರಂ ಸುವಿಸ್ತೃತಂ
ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖಂ ಚಾಗ್ರೇ ಮಂಟಪೇನಾಥ ತದ್ಭುಜಃ
ಅಥಾಷ್ಟೋತ್ತರಸಾಹಸ್ರಕಲಶಾನಭೃಷೇಚಯತಾ

|| ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಧಿರಾಜತೀರ್ಥಕೃತ ಚಿತ್ರಾಪುರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ||

(ಇಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ A.D. 1336ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುವ ಶಾ|| ಶ|| ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ)

ಅಂದರೆ 1328 A.D. ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರ ಜನನ. ಅಲ್ಲಿಂದ 1427 ಎಂದರೆ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ವಯೋಮಾನ ಒಟ್ಟು 99 ಅಥವಾ ನೂರುವರ್ಷ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪುತ್ರಿಗೆ ಮಠದ ಹಿರಿಯ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಧೀಂದ್ರತೀರ್ಥರೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ರೀಗಳವರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರುಕೂಡಾಯದುಕುಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಭಟ್ಟಾರ ಕರು ವೃಂದಾವನಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೭ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ವೃಂದಾವನವು ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟುಮೈಲಿನ ಅಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಕಣ್ಣತೀರ್ಥದ ತೀರದಲ್ಲಿದೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮಕಾಲಿ ಕರು. ಶ್ರೀವಿಜಯತೀರ್ಥರು ಕ್ರಿ|| ಶ|| 1388ರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಈ ನಿರ್ಣಯವು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ರಿ|| ಶ|| 1388 ಎಂಬ ವೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶಮಿತಿಯು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಶ್ರೀ ಸಿ. ಯಂ. ಪದ್ಮನಾಭಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಶರ್ಮಾ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶೋಧಕರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದ ಪೈ ಯವರು ಇದೇಸತ್ಯವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವವಿಜಯೋಕ್ತಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಸೂರ್ಯೋಪ ರಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ವನ್ನು ಬಹಳ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರವೂ ಶ್ರೀಟೀಕಾಕೃಷ್ಣ ಯತೀರ್ಥಶ್ರೀಚರಣರ ನಿಯಾಣಕಾಲವು ಕ್ರಿ|| ಶ||*1388 ಎಂಬುದು ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

* ಶ್ರೀಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಇವರ “ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ” ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ Vol. XXX 1945

ಶ್ರೀಜಯರಾಯರ ಸಾನ್ಯಾಜ್ಞಪರಿಪಾಲನೆಯ ಕಾಲವು (1365-1388 A.D.) ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಆದ್ಯಂತ ಜೀವಿತ ಕಾಲದ (1328-1427 A.D.) ಮಧ್ಯ ಪತಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಈ ಈರ್ವರು ಸಮಕಾಲಿಕರೆಂತಲೂ, ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ವಯೋ ವೃದ್ಧರೆಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮತ್ತಾತ್ಮರ್ಯಸಹಕೃತವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಟೀಕಾರಚನೆ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯತೀರ್ಥರಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಹೇಂದ್ರತೀರ್ಥರಿಗೂ ವಂದನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಟೀಕಾಕೃತ್ವಾದರು ಅವರ ಸಮಕಾಲಿಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಟೀಕಾರಾಯರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡದಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರಿರ್ವರೂ ಸಮಕಾಲಿಕರಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಆನಂದತೀರ್ಥ ವಿಜಯತೀರ್ಥೌಪ್ರಣಮ್ಯ” ಎಂದು ಶ್ರೀಸರ್ವಜ್ಞರ ಸಮಕ ಕ್ಷಾದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿವಾತ್ರರಾದವರು ಸರ್ವಜ್ಞಕಲ್ಪರೇ ಆಗಿರಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜೇಯಾದ್ಯಂತಶ್ಲೋಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಶ್ರೀಟೀಕಾಚಾರ್ಯರೇ ಎಂದು ನಿಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಆನಂದತೀರ್ಥ ವಿಜಯತೀರ್ಥೌಪ್ರಣಮ್ಯ ಸಮ್ಯಜ್ಞತಿಂ ಕೃತ್ವಾ
ತಯೋಃಕೃತಿಂ ಭಾಷ್ಯಟೀಕಾಲಕ್ಷಣಾಂಕೃತಿಂ ಉಪಜೀನ್ಯ
ಸ್ಫುಟಂ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾಭಾಗವತಪುರಾಣಂ ಪ್ರವಚ್ಛಿ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಭಾಷ್ಯಟೀಕಾನುರೋಧೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ
ಕರಿಸ್ಯೇ ಇತ್ಯಾಶಯಃ ||

ಎಂದು ವಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಶ್ರೀಅಹೋಬಲಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಭಲಾರಿಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಸಾರಕಾರರಸಮಕಾಲಿಕರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೩೫೦-೪೦೦ ವರುಷದ ಹಿಂದಿನವರು. ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಟೀಕಾಕೃತ್ವಯತೀರ್ಥ ಕರ್ಮಂದಿಚೂಡಾಮಣಿ

ಗಲನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿರುವರೆಂಬವಾದವು ಸರಿಯಾದರೆ ಅದು ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತವೂ, ಸುಂದರವೂ ಆಯಿತು. “ಆದರೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಶ್ರೀ ವಿಜಯತೀರ್ಥರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಪರಮಗುರುಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತರಾದವರು” ಎಂಬವಾದಾವಲಂಬಿಗಳಾದರೆ ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಿಗಾಗಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜರಿಗಾಗಲಿ ಯಾವಕುಂದುಕೊರತೆಗಳೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರು ಯಾವಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ (ಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ) ಟೀಕಾಬರೆದಿರುವರೋ ಅದೇ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ, ಅದೇ ಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೆನೇ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜರೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಶ್ರೀ ವಿಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರವಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಶ್ರೀಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಜಯರಾಯರು ಹೊರಟೇಯಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಸರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡದಿರುವುದು ನ್ಯೂನತೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಸಮಕಾಲಿಕತ್ವ ನಿರ್ಣಯ ವಿರೋಧಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಕೃತ್ವದ ಸ್ತುತಿಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅದು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲಿಕತ್ವಭಂಗಪ್ರದವಲ್ಲ. ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಟೀಕಾರಾಯರ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯದ ಆದ್ಯಂತಕಾಲವು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲಾವಧಿ ಮಧ್ಯಪತಿಸುವಾಗುವದೆಂದು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಿನ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಪುತ್ತಿಗೆಮಠದ ಹಿರಿಯಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರನ್ನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಉತ್ತರಾದಿಪೀಠದ ಸತ್ಯಧ್ಯಾನತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಅನೇಕರಿದ್ದೇವೆ. ಶ್ರೀಪುತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಅದ್ವೈತ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ಭಾರತಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಸತ್ಯಧ್ಯಾನತೀರ್ಥ ಶ್ರೀ ಪಾದಂಗಳವರು ಮಧ್ಯೇಪೀಠಾರೋಹಣಮಾಡಿ ಮಧ್ಯವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದಂತೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಇರುವಾಗಲೇ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು ಉದಯಿಸಿ ಅಸ್ತಮಿಸಿರಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಸಮಕಾಲಿಕತ್ವವು ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ವೇದಾಂತವಿದ್ಯಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾದ ಕೆಲವುದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಪರಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಬಹಳ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ರಜತಸೀತಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರಾಗಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಚಿಕ್ಕಮಯಸ್ಸಿನ ಈ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯುಳ್ಳವರಾದರು. ಇಂತಹ ವಾದದ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದುಸಭೆಯು ಅನಂತೇಶ್ವರದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿತ್ತು. ನೆರೆದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಯಾರು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವರೋ ಎಂದು ಕುತೂಹಲಪೂರ್ಣರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಳಿಯವರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಭೇದವನ್ನು ಅಂದರೆ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಜಯಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ಆ ಶಿಷ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಕೇವಲವಾದ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಜಯಶೀಲರಾದರು. ಆಗ ಜನರು ಇವರನ್ನು ಅನುಮಾನತೀರ್ಥರೆಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಉತ್ತಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಇವರು ನಿಜವಾಗಿ ಅನಂದತೀರ್ಥರೇ ಆಗಿರುವರು; ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವವರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯ್ತು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲವುಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ತನಗೆ ಯಾರೂ ಎದುರಾಳಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವುಳ್ಳ ಬೌದ್ಧ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರನೆಂಬ ವಾದಿಯು, ವಾದಿಸಿಹನೆಂಬ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದನು. ಈ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರನು, ವಾದಿಸಿಹನೆಂಬ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ, ತನ್ನೊಡನೆ ಇರುವಂತೆಯೂ, ತಾನು ವಾದ ಮಾಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಈತನು ವಾದಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದರು. ವಾದಿಸಿಹನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಬೌದ್ಧಮತಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ವಾದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರನು ಬರುವಾಗ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಶ್ರೀಮದನಂತಾಸನದೇವರ ಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಂದ ವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರೂ “ನಾವು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ವಾದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆವು” ಎಂದು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಇವರ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ಮಹಾ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು, ಇವರ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೇ ಪರಿಹರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಠಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸುವವರಾರೆಂದು ನೋಡಲು ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರೂ ಇತರರೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸೇರತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗುರುಗಳನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೂ ಅವರ ಎದುರಾಗಿ ವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತರು. ಆ ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆಚಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಸೌಜನ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪ್ರಪಂಚವಿಜಯಿಗಳೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ಮಾತ್ರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ

*

ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಾದಿಸಿಂಹನು ವಾದಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ “ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ನೀವು ಹೇಳಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೋತೆನೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕು” ಎಂದನು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಾವು ಪುನಃ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮಾತಿನಿಂದ ಅವನ ಮಾತು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅಂದ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮತ್ತು ವಾದಿಸಿಂಹನು ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹದಿನೆಂಟುಭೇದದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗೆದ್ದ ವಾದಿಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹೇಗೆ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲರಪ್ಪಾ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಶಯಗೊಂಡರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಮಂದಹಾಸದಿಂದಲೇ ಆ ಹದಿನೆಂಟು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಸಭಾಸದರ ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ವಾದಿಸಿಂಹನು ಸೋತಮೇಲೆ ಮುಂದೊತ್ತಿಬರುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಾದರೆ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಪರಿಹಾಸಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರವಾದಿಸಿಂಹರು ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. “ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಬಂದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಚಿಕ್ಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು ! ಇವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೆಷ್ಟು ! ಪಾಂಡಿತ್ಯವೆಷ್ಟು ! ಧೈರ್ಯವೆಷ್ಟು ! ಆದರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸೋತುದು ನಿಜ. ಆದರೂ ಸೋತೆನೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಕೆಟ್ಟವು. ಇದುವರೆಗೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯು ನಾಶಹೊಂದುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವುದೇ ಮೇಲು, ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ “ಪ್ರಕೃತ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ದಿನ ಯಾವ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತೂ ಆಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾಳೆಯದಿನ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದಿನ ವಾದವು ಇಲ್ಲಿಯೇ

ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು “ವಾದಿಗಳೇ! ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ವಾದವು ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ವಾದಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರ ಸಮ್ಮತಿಯೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇಂದು ಈ ವಾದವು ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಲೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿಮಗೀಗ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೋತೆನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ನೀವನ್ನುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಹೊತ್ತೇನೂ ಈಗ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತ ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ, ಸೋತೆನೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಈ ಪಂಡಿತರ ಸಭೆಯೇ ಇದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಆ ವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರೂ “ಏನಾದರೂ ಇಂದು ನಾವು ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆಯೇಸರಿ,” ಎಂದು ಸಭೆಯಿಂದ ಎದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಬರುವಾಗ ಇದ್ದ ಹುರಪೂ ಅಹಂಕಾರವೂ ಅಡಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪಂಡಿತರು ಬಂದ ವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸೋತಿರುವರೆಂದು ಅರಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಈ ವಾದಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಅದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲೂ ಹೇಳದೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಓಡಿಹೋದ ಮೇಲಂತೂ ಜನರು “ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಈ ವಾದಿಗಳ ಜಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರು ಒಂದೇ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಿದರು” ಎಂದು ತಿಳಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇವರ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದರು.

ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಹಲವಾರು ತರ್ಕ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶಾರೀರಕಭಾಷ್ಯವೆಂಬ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತಭಾಷ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಕುರಿತು “ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಾವೀಗ ಇಲ್ಲಿ ನಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಎನೋ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸಂಗತಿಯಿರಬೇಕು. ನಮಗದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಆ ಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಪಂಡಿತರೇ!

ತರ್ಕಕುಶಲರಾದ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತಿರುವ ಈ ಭಾಷ್ಯದ ದೋಷಗಳು ಇನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಹೋಯಿತೆಂದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾಚೀನಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಇದುವರೆಗೂ ಮೂಢವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಈ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ಅಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇವರಿತ್ತ ಬುದ್ಧಿ ಬಲದಿಂದ ಈಗ ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ. ಭಾಷ್ಯವೆಂದರೆ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಧ್ಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅರ್ಥದ ವಿವರಣೆಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಭಾಷ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು

ಸೂತ್ರಾರ್ಥೋ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಯತ್ರ ಪದ್ಯೈಃ ಸೂತ್ರಾನುಕಾರಿಭಿಃ |

ಸ್ವಪದಾನಿ ಚ ವರ್ಣ್ಯಂತೇ ಭಾಷ್ಯಂ ಭಾಷ್ಯವಿದೋ ವಿದುಃ ||

ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಚನವಿರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಮಹಾಸಂಬಂಧವಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂಬಂಧಗಳಿರುವವೇ? ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸೂತ್ರವೊಂದೆಡೆ, ಭಾಷ್ಯವನ್ನೊಂದೆಡೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದುದೆಂಬ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲವೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಸಜ್ಜನರು ವಿಚಾರಮಾಡುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಪ್ರಚಾರವಿರಬಹುದು. ಅನಂತರ ಅದು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು. ನೋಡಿರಿ, ಈ ಭಾಷ್ಯದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಪಂಡಿತರಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಆ ಭಾಷ್ಯದ ಪ್ರಬಲಗಳಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಆ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಅಜ್ಞರಾದ ನಾವು ಇದುವರೆಗೆ ಭ್ರಾಂತರೇ ಆಗಿ ಹೋದೆವು. ದಯಾಳುಗಳಾದ ತಾವು ದೋಷದೂರವಾದ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು

ತಾವನ್ನುವ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಶಬ್ದಗಳ ಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರೆನಿಸಿದ ಅನೇಕರು ಬಂದು ಈ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದವರಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದವರು ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಪರತತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದರು. ತಾಮಸರು, ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವರಾದರು. ರಾಜಸರಾದವರು ಯಾವ ಅರ್ಥವಾದರೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜಸತಾಮಸರಿಗೆ ಯಾವತರದ ಮಾತಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಸಾತ್ವಿಕರಾದವರಿಗೆ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆಯೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಮಧ್ಯಗೀಹರಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಮಾರನು ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಕಾರಣ ಅಂದಿನಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತನಾಡದೇ ಬೇಸರಗೊಂಡು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾಪಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ನಾನು ಸತ್ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸೇವಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ದೇವರಿತ್ತಮಗನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತ ಬಾಯಿಗೆ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀದೇವರಾದರೂ ಮಾಡುವುದೇನು? ನಾನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆನು. ದೈವದ ಲೀಲೆಯೇ ಬೇರಾಯಿತು. ನಾನು ಪಾಪಿಯಾದುದರಿಂದ ನನಗೆ ದೈವಸಹಾಯವು ಹೇಗಾಗಬಹುದು?” ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ, ಅಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾದ ಬೇಸರವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಕಾಲ

ವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅನೇಕ ತರದ ಜನರಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿ ತನ್ನ ಬೇಸರವನ್ನು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು.

ಒಂದು ದಿನ ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಮದುಡುಸಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರನ್ನು ಕಂಡರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ವಿಚಾರವು ನಡೆದಿತ್ತು. ಸನ್ಯಾಸಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇಂತಹ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮಧ್ಯಗೇಹರು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ತಾನು ಈ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದಾಗ ಇದ್ದ ತೇಜಸ್ವಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ತೇಜಸ್ವಿನ ದರ್ಶನವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಪಾಠಪ್ರವಚನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀನಡ್ಕಂತಿಲ್ಲಾಯರು ಶ್ರವಣಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಸಜ್ಜನರು ಎಂದೂ ಗುಣಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀನಡ್ಕಂತಿಲ್ಲಾಯರು ತನ್ನ ಮಗನು ಆಶ್ರಮಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದನೆಂದು ಮೊದಲು ಬೇಸರ ಪಟ್ಟರೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿರುವ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.

ಆರನೆಯಪ್ರಕರಣವು

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅದ್ವೈತಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ತತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು,

ಶ್ರೀ ವೇಜತಾಯ (ಲಿಕುಚ್ಚ) ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಸನ್ಯಾಸಹೊಂದಿದ
 ಅಚ್ಯುತಸ್ತ್ರೀಕವ್ಯಾಚಾರ್ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಮಜೈಷ್ಠರಾದ ಯತಿಗಳು,
 ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಸೀಠದಲ್ಲೇ (ಉಡುಪಿಯಲ್ಲೇ) ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು
 ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ವಿಷಯವೈರಾಗ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ
 ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವಾಭಾವದವರೂ ಆಗಿದ್ದರು.
 ಆದರೂ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು
 ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಕುರಿತು “ಕುಶಲರಾದ
 ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರೇ! ತಮ್ಮ ಈತರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ
 ಅತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ
 ಬಂದಿರುವ ಅದ್ವೈತಭಾಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಸರು
 ಮಾಡಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ. ತಾವೇ
 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮ-
 ಸೂತ್ರದ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ ” ಎಂದರು. ಅನಂತರ
 ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಆ ಜೈಷ್ಠಯತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ
 ವಾಗಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿಹೇಳಿದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಖಂಡನೆಯು ಸಹಿಸದೆ ಚರ್ಚೆ
 ಗಾರಂಟಿಸಿದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾರ್ತು
 ಈಗಿರುವ ಭಾಷ್ಯವು ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವೆಟ್ಟುದಲ್ಲ. ಸೂತ್ರಕಾರರಿಗೆ
 ಸಮ್ಯಕ್ವಾದುದೂ ಅಲ್ಲವೆಂದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಂತಿ
 ಅಲ್ಲಿಯು ದೋಷಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾರ್ತುರನ್ನು ಕುರಿತು “ಹಾಗಾದರೆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ
 ತಿಳಿದಿರುವ ನೀವೇ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲವಾ?” ಎಂದರು. ಕೂಡಲೇ
 ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು “ತಮ್ಮಜ್ಞೇಯಂತೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು
 ಬರೆಯತಕ್ಕವರಿದ್ದೇವೆ. ತಾವು ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಬಾರದು. ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ
 ದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

೧೪೮ ತುಲಸಿಯಿರಲು ತುರುಚಿಯನೆ, ತಂದೆ
ಗಂಗೆಯಿರಲು, ತೋಡಿದ ಕೂಪದಿ ಪಾನವ ಮಾಡಿದೆ
ರಾಜಹಂಸವಿರಲು 'ಕೋ' ಎಂದು ಕೂಗುವ ಕೋಳಿಗೆ ಹಾತೊರೆದೆ
ಬಾವನ್ನವಿರಲು, ಬೇವಿನ ನೆರಳೊಳಗೊರಗಿದೆ
ತಾಯ ಮಾರಿ, ತೊತ್ತು ತರುವ ಮಾನವನಂತೆ
ಪುರಂದರವಿಠಲ ನೀನಿರಲನ್ಯತ್ರ ದೈವಗಳ ಎಣಿಸಿದೆ || ೪೬ ||

೧೪೯ ದಿನ ದಿನದಿ ನೆನೆದು ನೆನೆದು ತೋದು ತೋದು
ಜನ್ಮ ವೃಥಾವಾಯಿತು, ಒಂದೆ ಹರಿಗೋಲು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ
ನಿನ್ನ ವಧಾನವು ಕಂಡಿಲ್ಲ ಹರಿ
ಆದಿಮೂರುತಿ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ ವಧಾನವು ಕಂಡಿಲ್ಲ
ನಿನ್ನ ಪಾದತೀರಧದಲಿ ನಡೆಯಲಿ ಎನ್ನಮನ
ನಿನ್ನ ಪಾದತೀರಧದಲಿ ನಡೆಯಲಿ ಎನ್ನಮನ || ೪೭ ||

೧೫೦ ಕತ್ತಿ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಹರಿಗೆ ಶರಣೆನಲುಂಟೆ
ಹಂದಿ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಹರಿಗೆ ಶರಣೆನಲುಂಟೆ
ಕ್ರಿಮಿಕೀಟನಾಗಿ ಹರಿಗೆ ಶರಣೆನಲುಂಟೆ
ಮರತೆಯಾ ಮಾನವ ಹಿಂದಿನನುಭವಗಳನು
ನಿನಗೆ ಮಾನುಷಜನ್ಮವು ಬರಲಾಗಿ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ ನೆನಿಕಂಡ್ಯ ಎರಗು ಕಂಡ್ಯ || ೪೮ ||

೧೫೧ ಗುರುಕರುಣ ಪೊಂದುವುದು ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಯ್ಯ
ಪರಿಪರಿಯ ವ್ರತಗಳನು ಚರಿಸಲು ಫಲವೇನು
ಶರೀರದಿ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತ್ರಾದಿ ಬಾಂಧವರು
ಇರಿಸೋರೆ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧನದಿ
ನಿರುತವು ಗುರುಪಾದ ನಿಜವಾಗಿ ಮನದ-
ಲರಿತು ಭಜಿಸಲು ಅಖಿಲಸಂಪದವಕ್ಕು ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೪೯ ||

೧೫೨ ತನುವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ
ಹರಿನಾಮವೆಂಬ ಬಾಂಡೋಲು ತುಂಬಿ
ವ್ಯವಹಾರವನು ಮಾಡುವೆನಯ್ಯ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬೊ ಸುಂಕ ಅಡ್ಡಾದರೆ
ಮುಕುಂದನ ಮುದ್ರಿಯನ್ನೆ ತೋರಿ
ಹೊಳೆಯ ದಾಟುವೆನಯ್ಯ
ಪುರಂದರವಿಠಲನಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗಿ
ಮುಕುತಿಸುಖ ಲಾಭ ಪಡೆವೆ || ೫೦ ||

೧೫೩ ಉದಯಾಸ್ತ ಮಾನವೆಂಬೆರಡು ಕೊಳಗವನಿಟ್ಟು
ಆಯಸ್ಸು ಎಂಬೊ ರಾಶಿ ಅಳದು ಹೋಗುವ ಮುನ್ನೆ
ಹರಿಯ ಭಜಿಸಬೇಕು, ಮನಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸಿದರೆ
ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಘಟ್ಟಿ, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ತಾಪತ್ರಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ವಿಧಿಯೊಳು ಗೈವ
ದಿಟ್ಟು **ಪುರಂದರವಿಠಲನ** ಕರುಣದ ದೃಷ್ಟಿ ಅವನ ಮೇಲಿದ್ದರೆ
ಆಗ ಜಗಜಟ್ಟಿ || ೫೧ ||

೧೫೪ ಹರಿಯ ನೆಚ್ಚುವನೆ ಬಿಲ್ಲಾಳು
ಹರಿಯ ಭಜಿಸದವನೆ ಮಾಸಾಳು
ಹರಿಯೆಂದು ವದರದವನದೆಲ್ಲ ಹಾಳು
ಪುರಂದರವಿಠಲ ಪಾರ್ಥನ ಮನೆಯಾಳು || ೫೨ ||

೧೫೫ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದವರ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು
ವಿನಯದಿ ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಬೇಕು
ಮನದಿ ತನ್ನ ತಾನೆ ತಿಳಿದುಕೊಳಬೇಕು
ವನಜನಾಭನ ಭಕ್ತರ ಸಂಗವಿರಬೇಕು
ಜನರಪವಾದ ನಿಂದೆಗಂಜಿಕೊಳಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಚರಣಸ್ತರಣೆ ಬೇಕು || ೫೩ ||

೧೫೬ ಬಡಗುನಾಡಿನೊಳು ವಿಪರೀತ ಹುಟ್ಟಿ
ಮಿದ್ದು ಮಿದ್ದು ಮಾಡಿದ ಕಣಕದ ರೊಟ್ಟಿ
ಅದಕೆ ಸಾಧನವಾದ ತೊವ್ವೆ ಕಟ್ಟಿಯ ಕಟ್ಟಿ
ಅದರ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೆತ್ತ ತುಪ್ಪವನೊಟ್ಟಿ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಪ್ರಸಾದವೆ ಘಟ್ಟಿ
ಆರಿಗೆ ದೊರಕುವುದೊ ಅವನೆ ಜಗಜಟ್ಟಿ || ೫೪ ||

೧೫೭ ಎಲ್ಲ ಒಂದೆಂಬರ ಉದರವನ್ನೆ ಸೀಳಿ
ಹಲ್ಲುದರಗುಟ್ಟಲಿಬೇಕು ಹರಿಭಕ್ತರಾದವರು
ಸಲ್ಲದು ಸಲ್ಲದು ಈ ಮಾತು ಸಂಶಯ ಬ್ಯಾಡಿ
ಕಲ್ಲು ನಾರಿಯ ಮಾಡಿದ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೫೫ ||

೧೫೮ ಅಚ್ಚುತನ ಭಕುತರಿಗೆ ಮನ
ಮೆಚ್ಚದವನು ಪಾಪಿ
ಆ ನರನೊಳಾಡಿ ನೋಡಿ ನುಡಿಯೆ
ಮನುಜವೇಷದ ರಕ್ತಸನೊಳಾಡಿ ನುಡಿದಂತೆ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲನು
ಮೆಚ್ಚ ಮೆಚ್ಚನು ಕಣೋ ಎಂದೆಂದಿಗು || ೫೬ ||

೧೫೯ ಧ್ವಜ ವಜ್ರಾಂಕುಶರೇಖಾಂಕಿತವಾದ
ಹರಿಯ ಪಾದಾಂಬುಜವ ಸೇವಿಸ
ಅಜಭವರ ಭಾಗ್ಯವ ನೋಡು
ಕುಜನಮತವ ಬಿಡು
ದುರ್ಜನರ ಸಂಗವ ಸುಡು
ತ್ರಿಜಗವಂಧ್ಯನ ಪಾಡು
ಮುಕುತಿ ಸುಖವ ಬೇಡು
ಗಜೇಂದ್ರಗೊಲಿದ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣನ ಧ್ಯಾನನಮಾಡು

ನಿಜ ಪುರಂದರವಿಠಲರಾಯನ

ಬಿಡದಲೆ ಕೊಂಡಾಡು || ೫೭ ||

೧೬೦ ಹಗಲು ನಾಲ್ಕುಜಾವ ಹಸಿವೆಯಲಿ ಕಳೆದನು
ಇರಳು ನಾಲ್ಕು ಜಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಿದನು
ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಲ್ಲ, ಈ ಸಂಸಾರ ಸುಖವಿಲ್ಲ
ಕೇಳಯ್ಯ ತಂದೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ || ೫೮ ||

೧೬೧ ಹಗಲು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಸಿವು ತೃಷೆಯಿಂದ
ಇರಳು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿದ್ರೆಯ ಭರದಿಂದ
ಎರಡರ ಬಾಧೆಗೆ ನಾನೊಳಗಾದೆನೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೫೯ ||

೧೬೨ ಪರರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದು ಪರಿತಪಿಸುವುದಕಿಂತ
ಮರಣವೇ ಲೇಸು ಸಿರಿದೇವಿರಮಣ
ಪರರ ಮನಸು ಹಿಡಿದು ತಿರಿತಿಂಬುವುದಕಿಂತ
ಮುರಹರನ ದಾಸರ ಮನೆಯ ಬೋನವೆ ಲೇಸು
ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ ಊಳಿಗದವನ ಸುಖ ಲೇಸು || ೬೦ ||

೧೬೩ ಕೀರ್ತಿ ಕಿಂಕರಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಮಂಕುಗಳಿಗೆ
ನಷ್ಟ ಕಷ್ಟರಿಗೆ ಲಾಭ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ
ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ವಚನಭ್ರಷ್ಟರಿಗೆ ಅಂಧಂತಮಸು
ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದಕೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೬೧ ||

|| ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರಸಾದೋಸ್ತು ||

ಪ್ರಮೇಯಭಾಗ

೧೬೪ ನೀನೆ ಕರ್ತನು ಅಕರ್ತರು ಅಜಭವೇಂದ್ರಾದ್ಯಮರರು
ನೀನೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ವತಂತ್ರರವರು

ನೀನೆ ಸಾರಾತ್ಮಕನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವ
 ಜ್ಞಾನ ನಿನ್ನ ಧೀನ ಕರ್ಮ ನಿನ್ನ ಧೀನ
 ಅನಾದಿಕಾಲದಿ ಇರುವ ಜೀವರಿಗೆ
 ನೀನೆ ಸುಖವನೀವ ನೀನೆ ದುಃಖವನೀವ
 ಜೀವ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನ
 ಅನಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ಧೀನವಯ್ಯ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ನೀನೆ
ಪುರಂದರವಿಠಲ ನೀನೆ ಸಲಹೋ ನಿನ್ನ ಡಿ ಪೊಂದಿದವರ || ೬೨ ||

೧೬೫ ಸಂಕರುಷಣನೆನಿಸಿ ಶಂಕರನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸಂಹಾರ
 ಮಾಡುವಿ

ಸರಸಿಜೋದ್ಭವನಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾಡುವಿ
 ಅನಿರುದ್ಧನೆನಿಸಿ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿ
 ನೀನು ನಿತ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರೆ ಅವರು
ಬೊಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ || ೬೩ ||

೧೬೬ ತ್ರಿವಿಧಜೀವರಿಹರು ಜಗದೊಳಗೆ
 ಭವ ವಿಮೋಕ್ಷ ಅವರವರ ಗತಿಗಳು
 ಜೀವಜೀವರಿಗೆ ಭೇದ, ಜೀವ ಜಡರಿಗೆ ಭೇದ,
 ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ ಜಡಪರಮಾತ್ಮಗೆ ಭೇದ
 ಇಂತು ಜ್ಞಾನವು ನಿತ್ಯವಾಗಲೆಂದು ಸಂತತ
 ವರದ ಶ್ರೀಪತಿ **ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ**
 ಇಂತು ಜ್ಞಾನವು ನಿತ್ಯವಾಗಲಿ ಎನಗೆ || ೬೪ ||

೧೬೭ ಜೀವಜೀವಕೆ ಭೇದ ಜಡಜಡಕೆ ಭೇದ
 ಜೀವಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದ
 ಜೀವಜೀವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಭೇದ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಭೇದ ಮುಕ್ತರೊಡೆಯ
 ಹರಿ ಭಕ್ತರಾಧೀನ ಜಗತ್ಪರ್ತ ನೀ ಸಲಹಯ್ಯಾ
ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೬೫ ||

- ೧೬೮ ಸಾಗರ ಸಡ್ಡಿಯು ಧರೆಯ ಕೂರಿಗಿ ಮಾಡಿ
ಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮರೆಂಬೊ ಎರಡೆತ್ತು ಹೂಡಿ
ಜೀವರಾಶಿಗಳೆಂಬೊ ಬೀಜವ ತಕ್ಕೊಂಡು
ಬಿತ್ತುವಾತ ಇಂದ್ರನು ಬೆಳೆಸುವಾತ ಚಂದ್ರನು
ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆಸುವನು ಕಿತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ಯಾಗ
ದುಃಖಬೇಡೆಂದ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೬೬ ||
- ೧೬೯ ಎಡಕೆ ಭಾವಿಯುಂಟು ಬಲಕೆ ಕೆರೆ ನೋಡು
ಮುಂದೆ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚು ಹತ್ತಿತು ಎಲೊ ದೇವ
ಹಿಂದೆ ಹುಲಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತಲಿದೆ
ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೋ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೬೭ ||
- ೧೭೦ ಗರ್ಭವಾಸ ಗಿರ್ಭವಾಸ ಜನನ ಗಿನನ
ಮರಣ ಗಿರಣ ದುಃಖ ಗಿಖ್ವ ಪ್ರಾ-
ರಬ್ಧ ಗೀರಬ್ಧ ಆಗಾಮಿ ಗೀಗಾಮಿ
ಸಂಚಿತ ಗಿಂಚಿತ ಎಲ್ಲ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೬೮ ||
- ೧೭೧ ಯಾರು ಮುನಿದು ನಮಗೇನು ಮಾಡುವರಯ್ಯ
ಯಾರು ಒಲಿದು ನಮಗೇನು ಕೊಡುವರಯ್ಯಾ
ಕೊಡಬೇಡ ನಮ್ಮ ಕುನ್ನಿಗೆ ಕಾಸನು
ಈಯ್ಯಲು ಬೇಡ ನಮ್ಮ ಶುನಕಗೆ ತಳಗಿಯ
ಅನೆಯ ಮೇಲೆ ಮೋಪಗೆ ಶ್ವಾನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲದೆ
ನಮಗೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲನೇ ಸಾಕು || ೬೯ ||
- ೧೭೨ ಗಂಡ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಹೆಂಡತಿಗಿಲ್ಲ
ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಗಂಡಗುಂಟು
ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಗಂಡಗಿಲ್ಲ
ಗಂಡ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಹೆಂಡತಿಗುಂಟು

ಜೀವ ಜೀವರು ಭೇದ

ನೀನೆ ಉದ್ಧರಿಸಯ್ಯಾ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೭೦ ||

೧೭೩ ಸಂತತಿ ಆಹೋದು ರಾಮಾಯಣ ಕೇಳಲು
ಸಕಲಪಾಪ ಹರವು ಭಾರತ ಕೇಳಲು
ತಂತುಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣವ ಕೇಳಲು
ತತ್ವವಿವೇಕವು ಬಾಹೋದು, ಅಂತರವರಿತು
ಭಾಗವತ ಕೇಳಲು ಆಹೋದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯವು
ಸಂತತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ ಸಂಕೀರ್ತನ ಪಾಡಲು
ಸಕಲವು ಬಾಹೋದು ಸಾಯುಜ್ಯವು || ೭೧ ||

೧೭೪ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬೊ ಹಿರಿಪುತ್ರನಿರಲಾಗಿ
ಈ ನರಪುತ್ರರಿಂದ ಆಹೋದೇವ್ಯಯ್ಯಾ
ಸದ್ಮನಾಭನೆಂಬೊ ಈ ದೊಡ್ಡ ಪುತ್ರನಿರಲಾಗಿ
ಈ ದಡ್ಡ ಪುತ್ರರಿಂದ ಆಗೋ ಗತಿಯೇನಯ್ಯಾ
ಶ್ರೀಕೇಶವನೆಂಬೊ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಿರಲಾಗಿ
ಈ ನಷ್ಟಪುತ್ರರಿಂದಲಾಗೋ ಗತಿ ಏನಯ್ಯಾ
ಪುರಂದರವಿಠಲನೆಂಬೊ ಪುಣ್ಯ ಮಿತ್ರನಿರಲಾಗಿ
ಈ ಅನ್ಯ ಮಿತ್ರರಿಂದಲಿ ಆಗೋ ಗತಿಯೇನಯ್ಯಾ || ೭೨ ||

೧೭೫ ಇದೇ ಮುನಿಗಳ ಮನದ ಕೊನೆತಾವು
ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಹೃತ್ಕಮಲದತಾವು
ಇದೇ ಅರಿವ ಸುಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ವೈಕುಂಠವು
ಇದೇ ದ್ವಾರಕವು ಇದೆ ಪ್ರೇರಾಂಬುಧಿ
ಇದೇ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಮನಮಂದಿರ || ೭೩ ||

೧೭೬ ಯಶೋದೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎಡವುತ ಮುಗ್ಧನ
ಕೋಲುಕೊಂಡು ಕೊಲ್ಲಹೊಡಿಯಬೇಕೆಂದು

ಕೋಲುಕೊಂಡುಬಂದಳು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನಿನ್ನೆಲ್ಲಿ
ಪೊಕ್ಕೆಯೊ ಪೇಳೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೭೪ ||

೧೭೭ ಸುಖವು ಬಂದರೆ ತಮ್ಮಿಂದ ಆಯಿತೆಂಬೋರು
ದುಃಖವು ಬಂದರೆ ದೈವಮಾಡಿತೆಂಬೋರು
ಸುಖಕೆ ತಾನ್ಯಾರು ದುಃಖಕೆ ತಾನ್ಯಾರು
ಸುಖದುಃಖವು ಎರಡೂ ಶ್ರೀಹರಿ ನಿನ್ನ ಅಧೀನವಲ್ಲವೆ
ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ || ೭೫ ||

೧೭೮ ಕೆಟ್ಟನೆಂದೆನಲ್ಪಾಕೆ ಕ್ಲೇಶ ಪಡುವದ್ಯಾಕೆ
ಹೊಟ್ಟೆಗೋಸುಗ ಪರರ ಕಷ್ಟಪಡಿಸಲ್ಪಾಕೆ
ಬೆಟ್ಟದ ಮ್ಯಾಲಿದ್ದ ರೇನು ವನದೊಳಗಿದ್ದರೇನು
ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವರು ಹುಲ್ಲುಮೇಯಿಸುವನೆ
ಘಟ್ಟ್ಯಾಗಿ ನೆರೆನಂಬು ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ
ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿನಾಡಲರಿಯನೆ || ೭೬ ||

ಹರಿನಾಮಮಹಿಮಾ

೧೭೯ ಆವಿನ ಕೊಂಬಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಸುವೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಾಲನೆ
ನಿನ್ನ ನೆನದವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಲ್ಲವೆ
ಸರ್ವಕಾಲದಲಿ ಒರಲುತ ನರಳುತ
ಹರಿಹರಿ ಎಂದವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆಂಬುವುದು
ಏನು ಅಶ್ಚರ್ಯವಯ್ಯಾ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೭೭ ||

೧೮೦ ಅಣಕದಿಂದಲಾಗಲಿ ಡಂಭದಿಂದಾಗಲಿ
ಎಡಹಿದಡಾಗಲಿ ಬಿದ್ದಡಾಗಲಿ
ತಾಗಿಡಡಾಗಲಿ ತಾಕಿಲ್ಲದಡಾಗಲಿ
ಮರೆದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆಯಾಗಲಿ
ಹರಿಹರಿ ಅಂದವನಿಗೆ ನರಕದ ಭಯವ್ಯಾಕೆ
ಯಮಪಟ್ಟಣ ಕಟ್ಟಿದರೇನು ಯಮಪಟ್ಟಣಬಟ್ಟೆ ಬಯಲಾದರೇನು
ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೭೮ ||

೧೦೧. ರಾಗ: ಧನ್ಯಾಸಿ ಅಟ್ಟತಾಳ

ಭಕುತಿಯ ಪಾಲಿಸು ಜೀಯ್ಯಾ ಮುಂದೆ || ಪ ||

ಮುಕುತಿಗೊಡವೆ ಯಾಕೆ ನೀನೊಲಿದ ಮೇಲೆ || ಅ ||

ತನುವೆ ನಿನ್ನಾಧೀನವೆನಿಸು, ಇದ
ಅನುದಿನ ಕೊಡು ಏಕಪ್ರಕಾರ ಮನಸು
ಧನ ಒಡವೆಯು ಕಂಡ ಕನಸು, ಎಂದು
ಎನಗೆ ತೋರಲಿ ನಿತ್ಯ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿನೆನಸು || ೧ ||

ತತ್ಪದ ಮತದೊಳಗಿರಿಸು, ಪುಸಿ-
ಯುತ್ತರಮತವೆಂಬ ಮಾರ್ಗವ ಮೆರೆಸು
ಉತ್ತಮರೊಳಗೆನ್ನ ನಿರಿಸು, ಭವ
ಒತ್ತುವ ನಿನ್ನ ನಾಮಾವೃತ ಸುರಿಸು || ೨ ||

ಶ್ರವಣ ಮನನ ಧ್ಯಾನವೀಯೋ ಎನ್ನ
ಅವಗುಣವೆನಿಸದೆ ಕರುಣಾಳು ಕಾಯೋ
ಅವಸಾನದಲಿ ನೀನೆ ಗತಿಯೋ, ತ್ರೈ-
ಭುವನೇಶ ವಿಜಯವಿಠಲ ನೀನೆ ದೊರೆಯೋ || ೩ ||

೧೦೨. ರಾಗ: ಕಾಂಬೋದಿ ಝಂಪಿತಾಳ

ಬಂಧನವ ಪರಿಹರಿಸು ಭವವಿದೂರ
ಕಂದರ್ಪಜನಕ ಕಾರುಣ್ಯದಲಿ ಭಕ್ತಜನ || ಪ ||

ದುಷ್ಟಜನರುಗಳು ಬಲು ಕಷ್ಟ ಪಡಿಸುವುದು ನಿನ-
ಗೆಷ್ಟು ಉಸುರಲಿ ಕೇಳೊ ಜಿಷ್ಟು ಸಖನೆ
ವೃಷ್ಟೀಶ ನೀ ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ನೋಡಿ
ಹೃಷ್ಟನ್ನ ಮಾಡು ಸಂತುಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ಬೇಗ || ೧ ||

ದಯಮುಖನೆ ನಿನ್ನ ವರ ದಯದಿಂದ ಸಲಹುವುದು
ವಯುನಗಮ್ಮನೆ ಲೋಕತ್ರಯವ ನಿರುತ

ಪ್ರಿಯನೆಂದು ನಿನಗೆ ನಾ ದೈನ್ಯದಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುವೆ
ದಯಮಾಡುವುದು ನೀನು ಜಯಪ್ರದಾಯಕನಾಗಿ || ೨ ||

ವೀತಶೋಕನೆ ಎನ್ನ ಮಾತ ಲಾಲಿಸಿ ನಿನ್ನ
ದೂತರನು ಸಲಹುವುದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ದಾತ ಶ್ರೀಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ನಾ ತುತಿಸಬಲ್ಲೆನೆ ವಿಧಾತ್ಮಮುಖವಂದ್ಯ || ೩ ||

೧೦೩. ರಾಗ : ಅನಂಢಭೈರವಿ ಅಟತಾಳ

ಶೇಷಪರಿಯಂಕಶಯನ, ವಿಷಯದಭಿ-
ಲಾಷೆ ಬಿಡಿಸೆನ್ನ ಕಾಯೋ || ಪ ||

ಧನ ಓದನಗಳ ಬಯಸಿ, ನೀಚೋಚ್ಚ-
ರೆನದೆ ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿದೆ
ಅನಿಮಿಷೋತ್ತಂಸ ನಿನ್ನ, ಪಾದವೊಂ-
ದಿನ ಭಜಿಸಿದವನಲ್ಲವೋ || ೧ ||

ಗುರುಹಿರಿಯರನು ನಿಂದಿಸ, ನೀಚರನು-
ಸರಿಸಿ ಅವರನು ನುತಿಸಿದೆ
ವೊರೆಯಲೋಸುಗ ಉದರವ, ಜನರಿಂದ
ಹರಿದಾಸನೆನಿಸಿಕೊಂಡೆ || ೨ ||

ಉಪರಾಗಪರ್ವಗಳಲಿ, ಸ್ನಾನ ಜಪ
ತಪಾನುಷ್ಠಾನ ಜರಿದು
ನೃಪರ ಮಂದಿರವ ಕಾಯ್ದು ಧನತಂದು
ಉಪಜೀವಿಸಿದೆನೊ ದೇವ || ೩ ||

ಭಗವಂತ ನಿನ್ನ ಗುಣವ, ಭಜಿಸದಲೆ
ಭಗವತಿಯರವಯವಗಳ

ಸೊಗಸಿನಿಂದಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ, ಎನ್ನ ನಾ-
ಲಿಗೆ ಬರಡುಮಾಡಿಕೊಂಡೆ

|| ೪ ||

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದದೆ ಕುಶಾಸ್ತ್ರಗಳ
ಓದಿ ಪಂಡಿತನೆನಿಸಿದೆ
ಮೋದತೀರ್ಥರಲಿ ಭಕುತಿ, ಮಾಡದಲೆ
ವಾದಿಸಿದೆ ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿ

|| ೫ ||

ವೈರಾಗ್ಯವುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ, ಘೋರಸಂ-
ಸಾರದೊಳು ಮಗ್ನನಾದೆ
ಸೂರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಬುಧನಂತೆ
ತೋರಿದೆನೊ ನೋಳ್ವ ಜನಕೆ

|| ೬ ||

ನಾ ಮಾಡಿದಪರಾಧವ ಎಣಿಸುವಡೆ
ತಾಮರಸಭವಗಸದಳ
ಸ್ವಾಮಿ ಎನಗೇನು ಗತಿಯೋ, ಭಾರಾದೆ
ಈ ಮಹಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನದಲಿ

|| ೭ ||

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ, ಹಗಲಿರುಳು
ದುರ್ವಿಷಯಕೊಳಗಾದೆನೋ
ಶರ್ವಾದಿವಂದ್ಯ ಒಲಿದು, ನೀನೇನೆ
ಉರ್ವಿಯೊಳು ಸಲಹಬೇಕು

|| ೮ ||

ಭೂತಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಬಹುವಿಧದ
ಪಾತಕವೆ ಸಮನಿಸಿದವೋ
ದಾತ ನೀ ಕಡೆಗೈದಿರೋ, ಗುರುಜಗ-
ನ್ನಾಥವಿಠಲ ಕೃಪಾಳೋ

|| ೯ ||

೧೦೪. ರಾಗ: ಗೌಳಿಪಂತು ತ್ರಿಪುಟತಾಳ

ನಾ ನಿನಗೇನು ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ, ಎನ್ನ
ಹೃದಯಮಂಟಪದೊಳು ನಿಂದಿರೊ ಕೃಷ್ಣ

|| ೧೦ ||

|| ೧೧ ||

ಶಿರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲೆ ರಗಲಿ, ಎನ್ನ
 ಚಕ್ಷುಗಳು ನಿನ್ನ ನೋಡಲಿ
 ಕರ್ಣ ಗೀತಂಗಳ ಕೇಳಲಿ, ಎನ್ನ
 ನಾಸಿಕ ನಿರ್ಮಾಲೃಘ್ರಾಣಿಸಲಿ ಕೃಷ್ಣ || ೧ ||

ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡಲಿ, ಎನ್ನ
 ಕರಗಳೆರಡು ನಿನಗೆ ಮುಗಿಯಲಿ
 ಪಾದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಲಿ, ನಿನ್ನ
 ಧ್ಯಾನವೆನಗೆ ಒಂದೇ ಕೊಡು ಕಂಡ್ಯ ಹರಿಯೇ || ೨ ||

ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನೊಳು ಕುಣಿದಾಡಲಿ, ಎನ್ನ
 ಚಿತ್ತ ನಿನ್ನಲಿ ನಲಿದಾಡಲಿ
 ಭಕ್ತಜನರ ಸಂಗ ದೊರಕಲಿ ರಂಗ-
 ವಿಠಲ ನೀ ದಯಮಾಡಯ್ಯ ಹರಿಯೇ || ೩ ||

೧೦೫. ರಾಗ: ಕಾಂಬೋದಿ ಝಂಪತಾಳ

ಬೇಡಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿಯೆಂದು || ಪ ||

ನೀಡುವ ದೊರೆ ನಮಗೆ ನೀನಿರಲು ಸರ್ವದಾ || ಅ ||

ಗ್ರಾಸವನು ಬೇಡೆ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಗನ್ನನಾ-
 ಯಾಸದಿಂ ತತ್ಕಾಲದಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ
 ಆ ಸಂಯಮಿಗೆ ಉಣಿಸಿ ದಣಿಸಿದ ಮಹಾದಾತ
 ದಾಶರಥಿ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ನೈವತೆಗಳನು || ೧ ||

ಖುಳದುಶ್ಯಾಸನನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಭೆಯೊಳು ದು-
 ಕೂಲವನು ಸೆಳೆಯೆ ದ್ವಾರಕಮಂದಿರ
 ಶ್ರೀಲೋಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನೀ ಕರುಣಿಸೆನೆ ಪಾಂ-
 ಚಾಲಿಮೊರೆ ಕೇಳಿ ದಿವ್ಯಾಂಬರನಿಚಯವಿತ್ತೆ || ೨ ||

ಮಡದಿ ಕಳುಹಲು ಬಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪೀಡಿಸುವ
ಬಡತನವ ಕಳೆದೆ ಒಪ್ಪಿಡಿಯವಲಿಗೆ
ಪೊಡವಿಯನ್ನಾಳಿಸಿದೆ ಕ್ರಿಮಿಗೊಲಿದು ಕರುಣದಲಿ
ಜಡಜಸಂಭವವ್ಯುಡಬಿಡಾಜರೀಸ್ಸಿತ ಕೊಡುವೆ || ೩ ||

ತಾಪಸೋತ್ತಮವ್ಯುಕಂಡ್ವಾತ್ಮಜಗೆ ಕಲ್ಪಾಯು
ನೀ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ಅಲ್ಪಾಯು ಕಳೆದೆ
ಆ ಪರೀತೇಶ್ವರನ ಪಟ್ಟಣವ ಸಾರ್ಧ ಸಾಂ-
ದೀಪಿತನಯನ ತಂದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ || ೪ ||

ಕಲ್ಪಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಜೀವರಿಗನ್ನ-
ಕಲ್ಪಕನು ನೀನಿರಲು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ
ಅಲ್ಪಮಾನವರಿಗಾಲ್ಪರಿದರೇನಹುದು ಅಹಿ-
ತಲ್ಪಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಕಲ್ಪತರುವಿರಲು || ೫ ||

೧೦೬. ರಾಗ: ಪೀಲು ಆದಿತಾಳ

ರಂಗ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವ ಮಂಗಳಾತ್ಮರ
ಸಂಗಸುಖವಿತ್ತು ಕಾಯೊ ಕರುಣಾಸಾಗರ || ೬ ||

ಅರಿಯರೊ ನೀನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತನ್ನದೈವರ
ಮರೆಯರೊ ನೀ ಮಾಡಿದಂಥ ಅನಿಮಿತ್ತುಪಕಾರ
ತೊರೆಯರೊ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿಸೇವೆ ಪ್ರತಿವಾಸರ
ಅರಿಯರೊ ಪರತತ್ವವಲ್ಲದಿತರ ವಿಚಾರ || ೭ ||

ಮೂಕಬಧಿರರಂತಿಪ್ಪರೊ ನೋಳ್ವ ಜನಕೆ
ಕಾಕುಯುಕ್ತುತಿಗಳನ್ನ ತಾರರೊ ಮನಕೆ
ಸ್ವೀಕರಿಸರನರ್ಪಿತವೊಂದು ಕಾಲಕೆ
ಆ ಕೈವಲ್ಯಭೋಗಸುಖ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕೆ || ೮ ||

ಜಯಾಜಯಲಾಭಾಲಾಭ ಮಾನ ಅಪಮಾನ
ಭಯಾಭಯಸುಖ ದುಃಖ ಲೋಷ್ಟಕಾಂಚನ
ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳ ಅನುದಿನ
ಶ್ರೀಯರಸ ಚಿಂತಿಸುವರೊ ನಿನ್ನ ಯಾಧೀನ || ೩ ||

ಈಶಿತವ್ಯರಂತಿಪ್ಪರೇಕಾಂತಭಕ್ತರು
ದೇಶಕಾಲೋಚಿತಧರ್ಮಾರ್ಹಸಕ್ತರು
ಆಶಾಕ್ರೋಧಲೋಭಮೋಹಪಾಶಮುಕ್ತರು
ಈ ಸುಜನರೇ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತರು || ೪ ||

ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪ ಕಾಂಬರು
ಉಂಡು ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞವೆಂಬರು
ಬಂಡುಣಿಯಂದದಿ ನಾಮಾವೃತವನುಂಬರು
ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ನಿನ್ನ ತೊಂಡರೆಂಬರು || ೫ ||

ಬಿಡರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಧರ್ಮಗಳೇನುಬಂದರು
ಬಡರು ದೈನ್ಯ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಲೋಕವಂದ್ಯರು
ಪಿಡಿಯರು ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷಿಗಳಿಂದೇನುಬಂದರು
ಕೊಡುವರು ಬೇಡಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ನಿತ್ಯಾನಂದರು || ೬ ||

ನಗುವರೊ ರೋದಿಸುವರೊ ನಾಟ್ಯವಾಡೋರೋ
ಬಗೆಯರೋ ಬಡತನ ಭಾಗ್ಯ ಭಾಗವತರು
ತೆಗೆಯರೋ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನವೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ
ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ನಿನ್ನ ವರೇನುಧನ್ಯರೋ || ೭ ||

೧೦೩. ರಾಗ : ತೋಡಿ ಅಟತಾಳ

ತುತಿಸಬಲ್ಲೆನೆ ನಾ ನಿನ್ನ ವೆಂಕಟರನ್ನ || ೮ ||
ತುತಿಸಬಲ್ಲೆನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಪಾ-
ರ್ವತಿಪಾದ್ಯಂಗಳ ಪಡದತುಳಮಹಿಮೆಗಳ || ೯ ||

ನಮಿಪ ಜನರ ಕಲ್ಪದ್ರುಮ ದುಷ್ಟದಾನವ-
 ದಮನ ದಿವಿಜಕುಲೋತ್ತಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪವನಾದಿ-
 ಸುಮನಸಾರ್ಚಿತಪಾದಕಮಲಯುಗ್ಮನೆ ಅನು-
 ಪಮರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಕಮನೀಯಕಾಯ ಹೃ-
 ತ್ತಿಮಿರಭಾಸ್ಕರ ಶ್ರೀಭೂರಮಣ ಸರ್ವಗ ಸದಾ-
 ಗಮನೇದ್ಯ ನೇದವ್ಯಾಸ-ಕಪಿಲದತ್ತ
 ಕುಮುದಾಪ್ತ ಕೋಟಿಭಾಸ - ತ್ವದ್ಭೂತೈರ
 ಸಮುದಾಯಕೀಯೋ ಲೇಸ - ಆನತಬಂಧು
 ಸುಮುಖ ಸುಲಭನೆಂದಾನಮಿಪೆ ಎನ್ನರಸ

|| ೧ ||

ಘನಮಹಿಮನೆ ಬೃಂದಾವನವಾಸಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋ-
 ಜನವಿವರ್ಜಿತ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿ ಗೋಗೋಪಿ-
 ಜನ ಮನೋರಂಜನ ಜನಕಜಾರಮಣ ಪೂ-
 ತನಿಪ್ರಾಣಾಂತಕ ನೇದವಿನುತ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂ-
 ಭನವಕ್ಷ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿವೈಜಯಂತಿಸ-
 ದ್ವನಮಾಲಾನ್ವಿತಕಂಧರ - ಸತತ ನಿಷ್ಕಿಂ-
 ಚನಭಕ್ತಜನಮಂದಾರ - ಸತ್ಕಲ್ಯಾಣ-
 ಗುಣಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕಶರೀರ - ವಂದಿಸುವೆ ಮ-
 ನ್ಮನದೊಳು ನೆಲೆಸು ಕರುಣಪಾರಾವಾರ

|| ೨ ||

ಕಲಿಮುಖದೈತ್ಯಗಂಟಲಗಾಣ ಗುರುತಮ
 ಬಲಿಬಂಧನೋಚಕ ಸುಲಭ ಚಿತ್ಸುಖದಾಯಿ
 ಫಲಚತುಷ್ಟಯನಾಮ ಫಲಸಾರಭೋಕ್ತೃಶಂ-
 ಫಲಿಪುರಿವಾಸಿ ಬೆಂಬಲನಾಗಿ ಭಕ್ತರ
 ಸಲಹುವ ಕರುಣೆ ಬಾಂಬೊಳೆಯ ಜನಕ ಲಕ್ಷ್ಮಿ-
 ನಿಲಯ ನಿರ್ಗತದುರಿತ - ಮನ್ಮನದ ಚಂ-
 ಚಲವ ಬಿಡಿಸೊ ನಿರುತ - ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ

ತಲೆಬಾಗಿ ಸರ್ವಗತ - ನೀನಹುದೆಂದು

ತಿಳಿಸು ತೀವರದಿ ಮುಪ್ಪೊಳಲುರಿಗನ ತಾತ || ೩ ||

ಉದಿತಭಾಸ್ಕರನಂತೆ ಸುದತೇರಿದೊಡಗೂಡಿ

ಉದರನಾಮಕ ನೀನು ಉದರದೊಳಿದ್ದನ್ನ-

ಉದಕಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯಾಸ್ಪದನಾಗಿ ಜೀವರ

ಹೃದಯದೊಳಿರುತಿಪ್ಪೆ ಸದಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣ

ನಿಧಿಭವಶಕ್ರಾದಿತ್ರಿದಶವಂದಿತಪಾದ

ಬದಿಗನಾಗಿರಲು ಪಾಪ - ಕರ್ಮಗಳು ಬಂ-

ದೊದಗುವುವೇನೊ ಶ್ರೀಪ - ಪರಿಹರಿಸೊ ನೀ

ಬುಧಜನರಂತಸ್ತಾಪ - ಕಳೆದು ನಿತ್ಯ

ಬಿದುರದಂದದಿ ಪೊಳೆ ದೋಷನಿರ್ಲೇಪ || ೪ ||

ಕವಿಭೀಡಿತ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನ ಮತ್ಸ್ಯಾ-

ದ್ಯವತಾರಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರವಿವಿಕ್ತಭುಗ್ವಿಭು-

ಭುವನನಿಧಿಯ ಪೆತ್ತ ಸವನತ್ರಯಾಹ್ವಯ

ಶಿವರೂಪಿ ಶಿವದ ಭೂರ್ಭುವ ಸ್ವಸ್ಥ ಸ್ವವಶ ಭಾ-

ರ್ಗವ ನಿನ್ನೊಳಿಪ್ಪ ದಾನವನ ಸಂಹರಿಸುವ

ನೆವನದಿ ದಾಶರಥಿ - ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧ

ತನಕದಿ ಮಾಡಿ ಭೀತಿ-ಬಟ್ಟವನಂತೆ

ಅವನಿಗೆ ತೋರ್ದ ರೀತಿ-ವರ್ಣಿಸಲಿನ್ನು

ಪವನಮುಖಾಡ್ಯರಿಗವಶ ನಿನ್ನಯ ಖ್ಯಾತಿ || ೫ ||

ಗತಶೋಕ ಗಾಯತ್ರಿಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ತತ್ವಾಧಿ-

ಪತಿಗಳೆನಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೊಳಿದ್ದು ಮಾ-

ರುತನಿಂದಲೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರತಿದೇಹದಲಿ ಯೋ-

ಗ್ಯತೆಯನರಿತು ಕರ್ಮಗತಿಗಳ ನೀವೆ ಸಾಂ-

ಪ್ರತ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ಆನತರ ಸಂತೈಸೆಂದು

“ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ”

ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ	}	೧೯೫೬—ಡಿಸೆಂಬರ್	}	ಸಂಚಿಕೆ
೭				೨

ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕರು.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

			ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ	೧
ಸಂಪಾದಕೀಯ	೨
ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವನಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ	೫
—ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.			
ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಟೀಕಾರಚನೆ	೧೬
—ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇರೂರು ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ.			
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	...	೧೦೫-೧೧೨	
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	...	೧೨೧-೧೨೮	
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.			
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	...	೪೯-೫೬	

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೬—ಡಿಸೆಂಬರ್	ಸಂಚಿಕೆ ೨
------------	---------------	-------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಶ್ರುತಿಗೆ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಧ್ವ-
ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗದಂತೆ
ಕ್ಷತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಸುಜನರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಸಿರಿ-
ಪತಿಯ ಭಜಿಸಿ ಸುಗತಿಪಡೆಯೊ ಪ್ರಾಣಿ ॥

ಶ್ರೀ ವಿಜಯರಾಯರು.

॥ 'श्रीपतिर्मनिदो नः' ॥

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಜ್ಞಾನಸತ್ರ

ಜ್ಞಾನಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸಾಯರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿ ಮತ್ತು ಚೀಕಲಪರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನಸತ್ರವು ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯರು ಭೃಗುಖುಷಿಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಚನಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಭೃಗುಖುಷಿಗಳು ಜ್ಞಾನಸತ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾಪರದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಹನೀಯರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣದೇವನ ವಚನವು ಜಾಗರೂಕವಾಗಿದೆ.

ಈಗಲೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯಾಧ್ಯರ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನಸತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ಮಹನೀಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಉಪದೇಶ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬೀರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿದಾಸರಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಾಸವೆಂದರೆ ವಿಶೇಷತಃ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸವೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಾರಿ ಶ್ರೀಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜ್ಞಾನಸತ್ರ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆ, ೫೨ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆಂದು ಅನೇಕರು ಅಂದುದು ಕೇಳಿಬಂತು. ಶ್ರೀಚೀಕಲಪರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜ್ಞಾನಸತ್ರವಂತೂ ಶ್ರೀಭಂಡಾರಕೇರಿ ಮಠದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಮಾನ್ಯತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳ ವರ ದಿವ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ೭ ದಿನಗಳು ೭ ನಿಮಿಷಗಳಂತೆ ಕಳೆದವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಪ್ರತಿ ಗುರುಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಹರಿಭಕ್ತರು ಜ್ಞಾನಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಯೋಗ್ಯಜೀತರಿಗಾದರೂ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಸಿಸುತ್ತೀವೆ.

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸಾರ್ಯರ ಸಾಕುಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೀಮೋಹನದಾಸಾರ್ಯರು. ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಸುಮಾರು ೧೮-೨೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನವ ರಂತೆ ಇದ್ದರಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯರು ಆನೆಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿ ನವ-ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ನವಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೃಂದಾವನದಿಂದ “ಏನು ದಾಸರೆ ನಿಮ್ಮವನಾಗಿಯೂ ಮೋಹನ ದಡ್ಡನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾನಲ್ಲ” ಎಂದರಂತೆ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ “ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡು ತ್ತೇನೆ”ದರಂತೆ ದಾಸಾರ್ಯರು. “ತಥಾಸ್ತು” ಎಂದರು ಶ್ರೀಗಳವರು.

“ಮೋಹನ, ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬೇಗ ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದ ಮೋಹನಪ್ಪನಿಗೆ ಉಪದೇಶಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಅಂಕಿತಪಡೆ-ದೊಡನೆಯೇ ಶ್ರೀಮೋಹನದಾಸರು

“ನಿನ್ನ ಪಾದವ ನಂಬಿ ಅನ್ಯರಾಶ್ರಯವೇಕೆ
ಚನ್ನ ಗುರುವಿಜಯರಾಯ || ಪ ||
ಇನ್ನೇನು ಇನ್ನೇನು ಎನ್ನ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾ-
ವನ್ನವಾದುದು ನಿಶ್ಚಯ ” || ಅ.ಪ. ||

ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಂಡವ್ಯ ಋಷಿಗಳ ಅಂಶರಾದ ಶ್ರೀಮೋಹನದಾಸಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ದೊರೆಯದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ದುರ್ದೈವ. ದೊರಕಿದುದನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ಕೊಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಈ ಪದವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಅಚ್ಚಾಗದಿರುವ ಕೃತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಕಳಿಸಿ ಸುಜನರಿಗೆ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿರೆಂದು ಹರಿಭಕ್ತರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

—ಸಂ.

ರಾಗ: ಬಿಲಹರಿ. ಆದಿತಾಳ.

ಕರುಣಿಸಯ್ಯ ಕಂಜಜನಯ್ಯ
ಕರ್ಣರಹಿತಶಯ್ಯ ಕನಕಾದ್ರಿರಾಯ
ಕರಿವರದನೆ ನಿನ್ನ ಚರಣವ ನಂಬಿದೆ
ಪರಿಪಾಲಿಸುವದು ಪರಮಕೃಪಾಳೋ

|| ಪ ||

|| ಅ.ಪ. ||

ಕೋಟಲೆಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರವನ್ನು
ದಾಟಲಾರೆನೋ ನಾನು | ಇದೇನು
ನಾಟಕಧರ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದಮೇಲಿನ್ನು
ಬೂಟಕನೆನಿಸುವರೇ | ಮುರಾರಿ
ಹಾಟಕಾಂಬರಧರ ಹರಿಯೇ ಕೇಳು ಇನ್ನು
ಕೋಟಿವೇಳೆಗೆ ಭಕ್ತಕೋಟಿಯೊಳಿಟ್ಟಿನ್ನು
ನೀಟಮಾರ್ಗವ ತೋರಿ ಪಾಟಬಡಿಪ ಯಮ-
ಕಾಟಕಳೆದು ದಿವ್ಯನೋಟದಿ ನೋಡೋ

|| ೧ ||

ಅರರ್ಥಗುಣದಿಂದ ಅರೊಂದರಿಗಳಿಂದ
ಅರೆರಡು ಮದದಿಂದ | ಅನಂದ
ಅರುಮೂರು ಕಾಣದೆ ಅರುನಾಲ್ಕು ತಿಳಿಯದೆ
ಆರೈದು ನಿಲ್ಲಿಸಾಗದೆ | ಹೀಗಾದೆ
ಆರಾರ ಸೇವಿಸಲಾರದೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾ-
ರವಿಂದಗಳ ಸೇರಿದೆ ತವಕದಿ
ಆರೆಂದೆನ್ನನು ದೂರನೋಡದೆ ಬಲು
ಸಾರಿ ಕಾಯೊ ಕಂಸಾರಿ ಉದಾರ

|| ೨ ||

ತಂದೆ ಎನಗೆ ನೀನೆ ಇಂದಿರೆ ಜನನಿ ಗೋ-
ವಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿತ್ತೆ | ನೀ ಬತ್ತೆ |
ಸುಂದರವಿಗ್ರಹ ಸುಗುಣಸಾಗರ ಗುಣ-
ಸಾಂದ್ರ ಭಕುತವತ್ಸಲ | ಗೋಪಾಲ |
ಎಂದೆಂದಿಗೆ ಎನ್ನಿಂದಗಲದೆ ಮು-
ಕುಂದ ಮುನಿವ್ರಜವಂದಿತಚರಣನೆ
ಸಿಂಧುಳಯನ ಸಿರಿಮೋಹನನ್ನ ವಿತ್ತಲ ಬಾ-
ಲೇಂದುವದನ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಉಪೇಂದ್ರ

|| ೩ ||

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

* ಈ ಪದವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದವರು ಡಾ|| ಕೆ. ಎಸ್. ಕಮಲಾಶ್ವರ, ಎಂ.ಬಿ.
ಬಿ.ಎಸ್., ಧಾರವಾಡ, ಅವರು.

ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಟಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

[ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ೬ನೇ ಸಂಪುಟ ೭ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಲಘುಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ೧೧ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಎಂಬ ಇವರ ೨ ಲೇಖನಗಳನ್ನೋದಿಕೊಂಡರೆ ಒಳಿತು.]

—ಸಂ

ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಆನಂದಾನುಭವ; ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗುರಿ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣ. ಕಾವ್ಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ; ಶಾಸ್ತ್ರ ಬುದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯ. ಹೀಗೆಂದು ಕಾವ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ಅದರ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣದ ಪ್ರಖರತರ್ಕಬದ್ಧಕ್ರಮ ಸಲ್ಲದು. ಕಾವ್ಯವೂ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಇದರ ರೀತಿ ಬೇರೆ. ತರ್ಕದ ಪ್ರಖರತೇಜಸ್ಸು ಕಾವ್ಯದ ಕೋಮಲತೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಸುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ವವನ್ನು ಬೆದಕಲಾಗದು; ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರ ಮತ. ತತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ಆ ತತ್ವನಿರೂಪಣಾಕ್ರಮದತ್ತ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದು. ಇದರಿಂದ ಆನಂದಾನುಭವಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಎಂದು ಅವರ ವಾದ. ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದ ಆನಂದಾನುಭವವೇ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವಾದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ವದರ್ಶನಪ್ರಯತ್ನ ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆನ್ನುವರು. ಅದರೆ ಸುಂದರವಾದೊಂದು ಕಾವ್ಯವು ಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವ ಪ್ರಬೋಧಕವೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಕಾವ್ಯವು ಸುಂದರವೂ ಸುರಭಿಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಒಂದು ಹೂವಿನಂತೆ. ಮಾನವರ ಆನಂದಾನುಭವವೇ ಇಂತಹ ಹೂವಿನ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯ.

ಸುಮನೋಹರವೂ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಹೂವೊಂದು ಔಷಧಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಆ ಕುಸುಮಕ್ಕೆ ಕುಂದೇನು? ಇಂತಹ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಆ ಹೂವಿನ ಸುರಭಿತ್ವವಾಗಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವಾಗಲೀ ಕಡಿಮೆಯಾದಾವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯವು ತತ್ತ್ವಬೋಧೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಾದರೆ, ಅದರ ಹಿರಿಯ ಗುಣ ಹೆಚ್ಚುವುದೇ ಹೊರತು ಕುಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಓದುಗರಿಗೆ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಲ್ಲದೇ ಅವರ ಅಜ್ಞಾನರೋಗಕ್ಕೆ ಔಷಧರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಈ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವ ಕಾವ್ಯವು ಮೇಲ್ದರಗತಿಯದೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೆತ್ತಣದು? ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಸುಮಧ್ಯ ವಿಜಯವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಾವ್ಯವೆನ್ನುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾವ್ಯವು ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿ ಅಜ್ಞಾನಪಟಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯವು ಸುಂದರವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೇ ಸೌಂದರ್ಯಸಾರಭೂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆತಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಉಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ತೀಡುವುದರಿಂದ ಇದರ ಬಣ್ಣ ತಿಳಿಯುವುದು, ಅದೂ ಸುವರ್ಣ ಪರೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಅಂತಹ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣತೆಯಿಲ್ಲದವನಾದರೂ ಅಲ್ಪಮತಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತನಾಗಿ, ಸಜ್ಜನರಾದ ಸಹೃದಯರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ದೃಢತೆ ನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಹಸಕೆಲಸಮಾಡಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆದು, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಮಣೀಯವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಶಬ್ದಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯವೆನ್ನುವರು. ರಮಣೀಯಾರ್ಥವೆಂದರೇನು? ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದೇ ಕಾವ್ಯ. ಆನಂದಾನು

*

ಭವವಾದರೂ ಹೇಗಾಗುವುದು? ದೇವದತ್ತನಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಯಿತು. ಯಜ್ಞದತ್ತನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ದೇವದತ್ತ, ಯಜ್ಞದತ್ತರಿಗೆ ಆನಂದಪ್ರದವಾದವುಗಳಲ್ಲವೇ? ಈ ವಾಕ್ಯಗಳು ಕಾವ್ಯವಾಗಬಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲ. ಅಲೌಕಿಕವೂ ಅತಿವಿಲಕ್ಷಣವೂ ಆದ ಆನಂದಾನುಭೂತಿಯೇ ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುವವನಿಗೆ ದೊರಕುವ ಫಲ. ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೇ ಹೊರತು ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲಾಗುವ ಪರಿಣಾಮವೇನು? ಕೋಗಿಲೆಯ ಸುಮಧುರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮಗಾಗುವ ಅನುಭವವೇನು? ಗಂಭೀರ ಮಯೂರ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆಗುವ ಸಂತೋಷವೆಂತಹದು? ಕೆಂದಾವರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಮಗಾಗುವ ಆನಂದವೆಂತಹದು? ಆಗುಂಬೆ ಯಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಆಗುವ ಹರ್ಷವಾವರೀತಿಯದು? ಭೋರ್ಗರೆದು ಧುಮುಕುವ ಶರಾವತಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಮಗಾಗುವ ಭಾವೋದ್ವೇಗವನವಾವುದು? ಗಗನಚುಂಬಿತವಾದ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆಗುವ ವಿಸ್ಮಯವೇನು? ಅನಂತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ನಿಶಾಪತಿಯ ಅಮೃತಕಿರಣಗಳಿಂದ ಮಾನವ ಜೀವರಿಗುಂಟಾಗುವ ಸುಖವೆಂತಹದು? ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೆಲ್ಲಂಟಾಗುವ ಅನುಭವವು—ಆನಂದವು ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ದೊರಕುವ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದುದು. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಷ್ಟೆ? ವಿಶ್ವಕವಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ಉಂಟೆಂಬುದು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ವಿಷಯವಷ್ಟೆ? ಇವನು ಕಾವ್ಯಕಾಮಿನಿಯಿಲಾಸವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

“ಭಾಸೋಹಾಸಃ ಕವಿಕುಲತಿಲಕಃ ಕಾಳಿದಾಸೋ ವಿಲಾಸಃ |”

ಈ ಕವಿಯ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸರಮಿಗಿಲಾದ ಗುಣಗಳು ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಪರಕಾವ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಲೇಖಕನು ಇಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಯಾವ ಸಜ್ಜನರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಇದು ಕಾವ್ಯವೂ ಅಹುದು, ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಅಹುದು. ಕಾವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಕಾಣಬರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಾಚಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನೋಡೋಣ—

ಅನಂತರತ್ನ ಪ್ರಭವಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಹಿಮಂ ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿಲೋಪಿ ಜಾತಂ |
ಏಕೋ ಹಿ ದೋಷೋ ಗುಣಸನ್ನಿಪಾತೇ ನಿಮಜ್ಜತೀಂದೋಃ

ಕಿರಣೇಷ್ವಿವಾಂಕಃ || (ಕುಮಾರಸಂಭವ)

ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ದೈವಾತ್ಮನಾದ ಹಿಮವಂತನನ್ನು ಕವಿಯು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಹಿಮವಂತ, ಅನಂತ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಆಗರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಹಿಮವೆಂಬ ಒಂದು ದೋಷ ಮಾತ್ರ ಇವನಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಇವನ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕುಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ ಮೊದಲಾದವರ ಭೋಗಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇನ್ನು ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ—

“ಸುಹಸಿತಕಮಲಾಕರೋಪಗೂಢಂ ಸುಜನಸುಖಾರ್ಥಮನಂತ-

ಭೋಗಶಯ್ಯಂ |

ವಿಕಸಿತಸುಮನೋಘಟಾಗಮುಚ್ಚಂ ಮರಕತರತ್ನಮಯಸ್ಥಲಾಗ್ರ್ಯ-
ಶೋಭಂ ||

ಪಾದೋಪಾಂತನಮನ್ಮಹಾಮುನಿಗಣಂ ಹೇಮಪ್ರದೀಪ್ತಾಂಬರಂ
ಶ್ರೀಮದ್ರತ್ನಕಲಾಪಮಗ್ರ್ಯಕಟಕೈರ್ವಿಭ್ರಾಜಿತಂ ಹಾಟಕೈಃ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಧರಣೀಧರಂ ಸುವನಮಾಲೋಲ್ಲಾಸಿನಂ ಸುಂದರಂ
ಸ್ವಾನಂದಾಕೃತಿಮಸ್ಮರನ್ಮುರರಿಪುಂ ಸ್ವಾನಂದತೀರ್ಥಸ್ತದಾ ||”

(ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ)

ಹಿಮವಂತನ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ತಾವರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಮಲಾ-
ಕರಗಳಿವೆ. ಸಜ್ಜನ ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ಸುಗಂಧ
ಪುಷ್ಪಶಯ್ಯಗಳುಂಟು; ವಿಕಸಿತ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳೂ,
ಮರಕತರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಇವೆ. ಹಿಮವಂತನ ಪಾದ-
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ನಮನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.
ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸುವರ್ಣದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹಿಮವಂತನು
ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಅಮೂಲ್ಯರತ್ನಸಮೂಹವು ಈ
ಪರ್ವತದಲ್ಲಿದೆ. ಉತ್ತಮ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಈ ಧರಣೀಧರನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ವನಸಮೂಹಗಳಿವೆ. ಸುಂದರವಾದ ಈ ಪರ್ವತವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದ-
ತೀರ್ಥಮುನಿಗಳು ಮುರರಿಪುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರಂತೆ. ಕಮಲಾಕರಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕಮಲಾಕರಾಲಿಂಗಿತನಾದ ಕಮಲಾಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡ
ಕವಿಗಳು ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು. ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕಾನೇಕ
ಸುಜನಭೋಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಷ (ಅನಂತ) ಶಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿಯ
ಕಣ್ಣುಗಳು ಇವರದು. ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಪುಷ್ಪಭರಿತವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು
ವಿಕಸಿತನೇತ್ರದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವಗೈವ ಸುಮನಸರ ಸ್ಮರಣೆ ತಂದಿತು ಈ ಕವಿ
ಹೃದಯಕ್ಕೆ. ಮರಕತಮಣಿಪೂರ್ಣವಾದ ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶ ಮಣಿಕುಂಡಲ-
ಭೂಷಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಜ್ಞಾಪಕತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಪರ್ವತಸಾನು
ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುನಿಜನಸೇವ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಜ್ಞಾಪಕ! ಪರ್ವತದ ಸುವರ್ಣಮಯ ಕಾಂತಿಯೇ ಹರಿಯ ಪೀತಾಂಬರ-
ಕಾಂತಿದ್ಯೋತಕ. ರತ್ನಮಯಪರ್ವತವಲಯಗಳು ಹರಿಯ ರತ್ನಖಚಿತ-
ಕಂಕಣಗಳಂತೆ! ಸು-ವನಮಾಲಾಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಧರಣೀಧರ
ನನ್ನು ನೋಡಿ ವನಮಾಲಾಶೋಭಿತನಾದ ಭವ್ಯಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯ ಸ್ಮರಣೆ
ಬಂತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಆನಂದತೀರ್ಥಮುನಿವರರು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಘನತೆಯ ವಿಶೇಷ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾದರಂತೆ!

ಈ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಯಾವ ಸಹೃದಯನು ತಾನೇ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸದಿದ್ದಾನು! “ಸ್ಥಾವರಾಣಾಂ ಹಿಮಾಲಯಃ” ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನುಡಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಈ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲು ಸಾಕು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಂದು ಸುಂದರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡು, ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರದವನು ಅನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಯ ಒಳಗಣ್ಣು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಈ ಬಾಹ್ಯ ಜಡವಸ್ತುವಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರದವಾದ ಜೀತನವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಹಿಮವಂತನನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಈ ಜೀತನ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಎಂದು ನಾವರಿಯಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಕವಿವರೈರು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀತನವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಜೀತನತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪರಮಜೀತನನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಜಡ ಜೀವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ಕಂಠಿತರಾಗಿ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪರವಶರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಮರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವಲ್ಲವೇ ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣ! ಇಲ್ಲವೆನಾವು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯಪ್ರಣೀತವಾದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೌಂದರ್ಯ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ಉಮಾದೇವಿಯರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಚಂದ್ರಂ ಗತಾ ಪದ್ಮಗುಣಾನ್ನಭುಂಜ್ತೇ ಪದ್ಮಾಶ್ರಿತಾ

ಚಾಂದ್ರಮಸೀಮಭೀಕ್ಷ್ಣಂ |

ಉಮಾಮುಖಂ ತಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಲೋಲಾ ದ್ವಿಸಂಶ್ರಯಾಂ

ಪ್ರೀತಿಮವಾಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ || (ಕುಮಾರಸಂಭವ)

ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ದೇವತೆ ಯೋಚಿಸಿದಳಂತೆ: ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರೆ ನನಗೆ ಸಾರ್ಥಕ ದೊರಕಿತೆಂದು. ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಸುಂದರನಾದ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಸೌರಭದ ಅಭಾವದಿಂದ ಕೊರಗಿದಳು. ನಂತರ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೆಲಕಾಲ ನೆಲೆಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕಿರಣ ಕಾಂತಿ

ಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮರಗಿದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ, ಕಮಲ-ಕುಮುದಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಳಂತೆ! ಎಂದರೆ ಉಮಾದೇವಿಯರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಸೌರಭವೂ ಇಂದುವಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ನೆಲಸಿತ್ತೆಂದು ಭಾವ. ಕವಿಯು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ! ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ವಾಗ್ವೈಖರಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುವಾಗ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವನು ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಸುತ್ತಲೂ ಮುನಿಮಂಡಲವಿದೆ; ಆಗ ಕನಕಾತುಲತಾಲ ಸನ್ನಿಭರಾದ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಕಮಲಾಕ್ಷನೂ, ವಿಮಲೇಂದುಸನ್ನಿಭನೂ ಆದ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಸುಂದರ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಮುನಿಗಳು ಈ ರೀತಿ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಉದ್ಗಾರ ಎಳೆದಿದ್ದಾರೆಂತೆ!

ಅತಿಶಾಂತವಪುರ್ನಿಶಾಕರಃ ಸ್ವಯಮೇಕಾಂತಖರೋ ದಿವಾಕರಃ

ಇತಿ ನಾಸ್ಯಗುಣಾರ್ಣವಾಕೃತೇರುಪಮಾನಂ ಭುವನೇಷು ಲಭ್ಯತೇ ||
ಇವನೇನು ಚಂದ್ರನೋ? ಭೇ ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನದು ಅತಿ ಶೀತಳ ಸ್ವಭಾವ. ಹಾಗಾದರೆ ಸೂರ್ಯನೆನ್ನುವಾ. ಇದೂ ಸಲ್ಲದು. ಸೂರ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಕ್ಷಣ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಚಂದ್ರನ ಸೌಮ್ಯ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಗುಣನಿಧಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು! ಎಂದರಂತೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪರಕಾವ್ಯಗಳೊಡನೆ ತುಲನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ, ಕಾಣದ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತ್ರ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವವು ಸಂಗತವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು, ವರ್ಣನೆಗಳು, ಮನೋಜ್ಞ ಉಪಮಾನಗಳು, ರೂಪಕಗಳು, ಕಾವ್ಯದ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಪಣ ಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಶೀಷ, ನಮಸ್ಕಿಯಾ, ಇಲ್ಲವೇ ವಸ್ತುನಿರ್ದೇಶ ರೂಪವಾದ ಮಂಗಳಾಚರಣ ಶ್ಲೋಕವಿರಬೇಕು; ಕಾವ್ಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸ, ಇಲ್ಲವೇ ಮತ್ತಾವುದಾದರೂ ಸದಾಶ್ರಯವಿರಬೇಕು: ಆ ಕಾವ್ಯ ಚತುರ್ವಿಧವು ರುಷಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿರಬೇಕು; ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕ ಚತುರೋದಾತ್ತಗುಣಯುತನಾಗಿರಬೇಕು; ನಗರ, ಸಮುದ್ರ, ಪರ್ವತ, ಋತು, ಚಂದ್ರೋದಯ, ಸೂರ್ಯೋದಯ, ಉದ್ಯಾನ, ಜಲಕ್ರೀಡಾ, ಮಧುಪಾನ ಸಂಭೋಗ ವಿಪ್ರಲಂಭ, ವಿವಾಹ, ಕುಮಾರೋದಯ, ಮಂತ್ರ ದೂತ, ಪ್ರಯಾಣ, ಯುದ್ಧ, ಕಥಾನಾಯಕನ ಅಭ್ಯುದಯ ರಸಪೂರಿತವಾದ, ಅಲಂಕಾರಯುಕ್ತವಾದ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮನೋಹರವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಉಚಿತ ಸಂಧಿಮುಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯವು ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಅಮರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವೃತ್ತದ ಶ್ಲೋಕಗಳಿರಬೇಕು. ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವೃತ್ತದ ಒಂದೆರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಿರಬೇಕು. ಸರ್ಗಗಳು ಅತಿದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ ಇರಕೂಡದು; ಅತಿ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿಯೂ ಇರಕೂಡದು; ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೂರಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸರ್ಗಗಳು ಎಂಟಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಮೂವತ್ತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚದಂತೆಯೂ ಇರಬೇಕು. ಕಥಾನಾಯಕನು ದೈವಾಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಪುರುಷ ಅಥವಾ ಸದ್ವಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿರಬೇಕು. ಕಥಾನಾಯಕನಲ್ಲಿ ಧೀರೋದಾತ್ತಗುಣಗಳಿರಬೇಕು. ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಶಾಂತ ಈ ರಸಗಳಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಯೂ, ಉಳಿದ ರಸಗಳು ಅಂಗಭೂತವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ದುಷ್ಟರನ್ನಿಂದ, ಸಜ್ಜನರ ಗುಣಕಥನಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅನೇಕ ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಸರ್ಗವಿರಬೇಕು. ಪ್ರತಿಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ಮುಂದಿನ ಸರ್ಗದ ಕಥೆಯು ಸೂಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮುನಿ, ಸ್ವರ್ಗ, ಯಜ್ಞ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯವು 'ಶ್ರೀಪ್ರಾಣನಾಥನ' ನಮಸ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರವರ್ಣಗಳಿಂದ ಅನುವರ್ಣಿತವಾದ ಶರ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿತವಾದ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರಲೀಲೆಯೇ ವಿಷಯ. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ವಿಷಯವೇ ಕಥಾವಸ್ತು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ನಶ್ವರಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಶಾಶ್ವತಮೋಕ್ಷರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಇದು ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಜಗಜ್ಜೀವನ ನಾದ ವಾಯುದೇವನೇ ಇದರ ಕಥಾನಾಯಕ. ನಗರ, ಸಮುದ್ರ, ಶೈಲ, ಋತು, ಚಂದ್ರೋದಯ, ಸೂರ್ಯೋದಯಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಉದ್ಯಾನ, ಸಲಿಲಕ್ರೀಡಾ (ಜಲಕ್ರೀಡೆ) ಸುಧಾಪಾನ, ಋತುವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ನಗರದ ವರ್ಣನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ನಗಾಧಿರಾಜ ನಾದ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ವರ್ಣನೆ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. (ಸರ್ಗ ೬, ಶ್ಲೋಕ ೫೫, ೫೬, ೫೭).

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹದಿನಾರನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಾಗ ಕವಿಗಳು ಅಂಭೋದಿಯನ್ನು ಬಹುಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಶ್ಲೋಕ ೧೪, ೧೫, ೧೬, ೧೭).

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ೧೪, ೧೫, ೧೬, ೧೭ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವೂ ೫೧, ೫೨, ೫೩, ೫೪, ೫೫ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳ ವಿವಾಹ, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತೇಶ್ವರ-ಸೇವೆಯ ಫಲರೂಪವಾದ ಕುಮಾರೋದಯಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಎರಡನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ದಿಗ್ವಿಜಯಸಂಚಾರರೂಪವಾದ

ಪ್ರಯಾಣವು, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಮಂತ್ರದೂತನನ್ನು ಜಯಸಿಂಹರಾಜನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಹದಿಮೂರನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತರಿಗೂ ಶ್ರೀಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ನಡೆದ ವಾಗ್ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹದಿನೈದನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆಚಾರ್ಯರು ವಾದಿಗಳ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಲನಿಂದೆಯನ್ನೂ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಜ್ಜನಗುಣಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಅದ್ಭುತ ಶಾಂತ ಮೊದಲಾದ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತರಸವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಯೂ ಇತರ ರಸಗಳು, ಗಂಗೆಗೆ ಸೇರುವ ಉಪನದಿಗಳಂತೆ, ಶಾಂತರಸಕ್ಕೆ ಪೋಷಕಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುದನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸ್ವಾದಿಸಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವೃತ್ತದ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಸರ್ಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವೃತ್ತದ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಗಳ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಹತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು ಮೀಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸರ್ಗದ ಕೊನೆ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಎರಡನೇ ಸರ್ಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುದಾಸರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಇನ್ನು ಗೂಢರಾಗಿದ್ದೇ ಸಜ್ಜನಮನೋನಯನಾಹ್ಲಾದಕರರಾದರು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಆಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಕ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರುವರೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಜಯಾಂಕುರವು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮೂರನೇ ಸರ್ಗದ ಅಂತ್ಯಶ್ಲೋಕವಾದ,

“ಅಯಿ ಸ್ವಾಮಿನ್ ದುಷ್ಪಾನ್ ದಮಯ ದಮಯ.....”

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ, ನಾಲ್ಕನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಉತ್ತಮಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯಮೀರದೇ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸಹೃದಯರು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಎಂದಮೇಲೆ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಕಲ್ಪಾಂತರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲೇನು!

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಟೀಕಾರಚನೆ

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇರೂರು ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ

[ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರವರು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜ-
ತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಮೊದಲು ಓದಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು
ಓದಬೇಕು.]

—ಸಂ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂಬ
ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದರು. ಶ್ರೀ ತಾತ್ಪರ್ಯದರ್ಶಿತಯುಕ್ತ, ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಾನು-
ಸಂಧಾನಸಹಕೃತವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೇ ತಾರಕವಾದುದು. ಈ
ತಾತ್ಪರ್ಯಗ್ರಂಥಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಬೋಧವಾಗಲು,
ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಅದಕ್ಕೆ
ಟೀಕಾರಚನೆಮಾಡಿದರು. ಟೀಕಾರಚನಾತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತಪಂಡಿತ
ರಾದ ಈ ಬಾಲಯತಿಗಳು ಎರಡು ಸಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ ವ್ಯಾಜದಿಂದ
ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನೂಚಾನಸಂಪ್ರದಾಯ
ಪ್ರಕಾರ ದುರ್ವಾದಿನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮತ
ಪ್ರಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ವಿರಾಜಮಾನರಾದರು. ಭರತಖಂಡದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಿ ಮಾಡುವುದೂ, ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರದ್ವೇಷಿಖಂಡನಮಾಡುವುದೂ,
ಸಮಾನಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದವೆಂದು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ದೃಢವಾಗಿ
ನಂಬಿದವರು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡವರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ
ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಮಾಡಿ, ಹಿಂದೆಯೇ ಜಟಾಸುರವಧಕ್ಕಥಾ-
ನಿರೂಪಣೆಯೂ, ಇದೇ ನಿತ್ಯನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ :—

“ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಖಲವಧೌ ಸಮಾನಾವಿತಿ ದರ್ಶಯನ್ |

ಪಪಾಠ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಂತೇ ಜಟಾಸುರವಧಾದಿಕಂ || ”

ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಡುಪಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವರೇ ಇದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೧೬ ವರುಷ ವಯಸ್ಸಿನವರಿರಬಹುದು.

ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ತೊಂದರೆಗಳೊದಗುವುದು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೇ ಎಂಬುದು. ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಸ್ವಸಮಾನ-ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಮಿತ್ರಯತೀಶ್ವರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಪಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಶರಚ್ಚಂದ್ರಧವಳಶರೀರಕಾಂತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರವಾಳವರ್ಣದ ವಸ್ತ್ರಾಚ್ಛಾದನೆ! ಇವುಗಳಿಂದ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣತೇಜಃಸಂಪನ್ನರಾದ ಈ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು “ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್” ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೌತೂಹಲಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖರಾದರು. ಪರಸ್ಪರಭಾಷಾನಭಿಜ್ಞತಾದೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಪರಾಧೀನರಾಗಿ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಹಾ ಕೆಲವು ಸಂಕೇತಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಷಾದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. “ಸಾಧೂನಭಿಬುಭೂಷುಹಿ ಸ್ವಯಮೇವಾಭಿಭೂಯತೇ” ಎಂದಂತೆ ಸಾರ್ಥವಾಹಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವನಾಶಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೊದಗಿತು. ಅದೇನೆಂದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲೋಸುಗ ಚಂಡಮಾರುತನು ಉದಯಿಸಿ ಹಡಗನ್ನು ಮುಣಗಿಸಿಯೇಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ವಷ್ಟು ಉಲ್ಪಣಮಾಡಿದನು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಭೀತರಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಹಡಗನ್ನು ದಂಡೆಯಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಘಾಳಿಯು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಬೀಸುವುದು. ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದೊಡನೇ ಚಕ್ರವಾತಪ್ರಕೋಪವಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದುದರಿಂದಲೇ ನಾವಿಯು ಉಪದ್ರುತವಾಗಿದೆ ಎಂದರಿತು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇಳುಹಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರಿಗೆ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕವು ಲೋಪವಾಯಿತು.

ಮೈಂಛಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅಶುದ್ಧಿಯೂ ಆಯಿತು. ಖಿನ್ನರಾಗಿ ಮಠಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ ಜರುಗಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರು ದಿವ್ಯದೇವಾಂಶರೆಂತಲೂ, ಅವರಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಲೋಪವಾಗಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತೀಯಿದ್ದಿತು. ತಥಾಪಿ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮತ್ತು ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು :

ಸಮುದ್ರವೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಭವಸಮುದ್ರವು. ನೌಕೆಯು ಸಂಸಾರ ನೌಕಾ. ಅದರಲ್ಲಿರುವವರು ದಸ್ಯುಗಳು. ನೀವು ವಿರಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಸಮುದ್ರ-ಕೂಲಕೇಳಿಲೋಲುಪರಾದುದರಿಂದ ತತ್ಸನ್ನಿಧಾನವು ದುರಂತದಾಯಕವೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡಲು ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವು ಸರ್ವಾಘೌಘವಿನಾಶಕಭವೌಷಧವು. ನಿಮ್ಮ ದ್ವಾರಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಭಾಗವತಾಮೃತವನ್ನು ಹಂಚುವ ನೆವದಿಂದ ಈ ಸಮಯಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಮೊದಲು ಸೇವನೆಮಾಡಿ, ನಿರ್ಭೀತರಾಗಿ, ಸಂಸಾರಸರ್ಪಸಂದಷ್ಟಕೃಪಣಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ವಿಷವೈದ್ಯರಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿರೆಂದು ಉಪನ್ಯಸಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಗುರ್ವಾಜ್ಞಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮೂಲಶ್ಲೋಕಾರೂಢವಾಗುವಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಯೋಜನೆಮಾಡಿ ಅನೇಕ ದೇವತಾರಹಸ್ಯಪ್ರಕಟನೆಮಾಡಿ ಟೀಕಾರಚನೆಮಾಡಿದರು. ಇದು ಅನಂತಾನಂತರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಲಿತು ಅದನ್ನು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ನಾರದರನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀನಾರದರು ಮಹತೀನಾಮಕವೀಣಾ-ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸುರಲೋಕಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರಥಮ ರಚಿಸಿದ್ದ ಟೀಕಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿ ವಿರಚಿತವಾದ ಟೀಕೆಯು ಮನುಷ್ಯದುರ್ಗಮವಿಷಯಪರಿಪೂರಿತವಾಗಿಯೂ, ಕಿಂಚಿದ್ವೇರಹಸ್ಯಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು ಆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಋಷಿಲೋಕಯೋಗ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಋಷಿಕುಲಾವತಂಸರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತೆರಳಿದರು.

ಮೂರನೆಯ ರಚಿಸಿದ ಟೀಕೆಯೇ ಪ್ರಕೃತ ನಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೇಖಕರು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ದಶಮ-ಸ್ಕಂಧದ ಉಪಕ್ರಮಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರತಿಯೇ ಛಾಪಾಕ್ಕೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಛಾಪಾಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಸ್ಕಂಧಾದಿ-ಶ್ಲೋಕಗಳು ವಿರಚಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ-ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಖಿತವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತಾಳಾವಲಿಯ ಪುಸ್ತಕವು ಶ್ರೀಮತ್ಪರಮಹಂಸೇತ್ಯಾದಿ ೧೦೮ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ರಾದ ಶ್ರೀಕಾಣೂರು ಮಠದ ಹಿರಿಯ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ವಶದಲ್ಲಿದೆ. ಇವೇ ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳು:—

ವಂದಾಮಹೇ ಮಕರಕುಂಡಲಚಾರುಗಂಡಂ |

ವಿದ್ವೇಷಿಕಾಂಡಯಮದಂಡಸುಬಾಹುದಂಡಂ ||

ಸರ್ವಾಶ್ರಯಾಮಲಪಿಚಂಡಮಖಂಡನಾಥಂ |

ಕೃಷ್ಣಂ ಮಹಾವೃಜಿನಖಂಡನಮಂಡನಾಖ್ಯಂ || ೧ ||

ಅಂಬಾಹಂ ತು ಪಿಪಾಸುರಂಗ! ವಿಶದಂ ದುಗ್ಧಂ ಪಿಬಾಸ್ವಾದನೇ
ತತ್ರೈಷ್ಟೀಸತಿ ಪಾಯಸಂ ಯದಿ ಮನೋ ಭುಂಕ್ಷ್ವೇತಿ

ರಿಕ್ತಂ ಪಯಃ ||

ಕ್ಷೈರೇಯಂ ವಿರಸಂ ಭವೇದಿತಿ ವದನ್ ಮಾತುಸ್ತನಂ ಸೀತ್ಕೃತಂ
ಕೃತ್ಯಾ ಮಂದಹಸಾನನೋಧಿರಸನಂ ನರ್ನರ್ತು ನೋ

ಮಾಧವಃ || ೨ ||

ಕೃಷ್ಣಘನಾವಳೀರಾಮಂ ಕೃಷ್ಣಕಲಾಂ

ಜ್ವಲಯಂತಂ ದಿತಿಜಶ್ರೇಣೀಕಕ್ಷೇಷು

ಕೃಷ್ಣಮಹಂ ಖಲು ನತ್ವಾ ದಶಮಸ್ಕಂಧಂ

ವ್ಯಾಕುರ್ವೇ ಕೃಷ್ಣಕಥಾಮೃತಪಾತ್ರಂ ವಿವಿಧಾಖ್ಯಾನ-

ಪ್ರಖ್ಯಾತಂ || ೩ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವಿಜಯಧ್ವಜೀಯಟೀಕೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ
ಪ್ರಚಾರವಾಯಿತು. ನಿಖಿಳವಿದ್ವಜ್ಜನಮಾನ್ಯವಾಯಿತು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜ-

ತೀರ್ಥವಿರಚಿತವಾದ ದಿವ್ಯಟೀಕಾವಲೋಕನದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ ಶ್ರೀಜಯ-
ತೀರ್ಥಶ್ರೀಚರಣರು ಶ್ರೀಮತ್ತಾತ್ಮರ್ಯಕ್ಕೆ ತಾವು ಟೀಕಾರಚನೆಮಾಡದೇ
ಆ ಟೀಕೆಯನ್ನೇ ಅನುಮೋದಿಸಿದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಎಷ್ಟು ಮನೋಜ್ಞವೂ
ಎಷ್ಟು ಗೌರವಾಸ್ಪದವೂ ಆದುದೆಂಬುದನ್ನು ದೇವತೆಗಳೇ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲರು.
ಈ ವಿಜಯಧ್ವಜೀಯಟೀಕಾರಚನವಾದುದು ಶ್ರೀಕಣ್ವತೀರ್ಥತೀರದಲ್ಲಿ.
ಏಕಾಂತದೇಶವಾಸಮಾಡೋಣವೆಂಬ, ಭಾಗವತಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಗಜರಾಜರಕ್ಷಾಪಂಡಿತನೂ, ಪಾಂಡವಪಂಚ-
ಪ್ರಾಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣಸಚ್ಚರಿತಾವೃತಪ್ರಾಶನಮಾಡಲು ವಿಶೇಷ
ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ವಿರಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಯಾದ-
ವಾಯರು, ಶ್ರೀಸರ್ವಜ್ಞಪೀಠಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀಸತ್ಯಾಭಿನವತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀಸತ್ಯ-
ಧರ್ಮತೀರ್ಥರು ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವನ್ಮುಕ್ತುಟಮಣಿಗಳಿಂದ ಪೇಪೀಯಮಾನ
ವಾಗಿ ಭಾರತದೇಶ ವಿದ್ವಚ್ಛಿರೋಮಣಿಗಳಿಂದ, ತಲೆದೂಗುತ್ತ ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವಿಜಯಧ್ವಜೀಯಟೀಕಾಪಾಕ-
ಶಾಲೆ ಎಂದೆನಿಸಿತು ಶ್ರೀಕಣ್ವತೀರ್ಥ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥ-
ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಮನೋರಥಮಹಾದ್ರುಮವು ಪಲ್ಲವಿಸಿ, ಪುಷ್ಪಿತವಾಗಿ,
ಫಲಿಸಿತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳು

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಟೀಕಾರಚನೆಮಾಡಿದ ಸ್ಮಾರಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀ-
ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಕಣ್ವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯಪ್ರತೀಕ
ವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ
ಉಡುಪಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಮರುದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪೂಜಾನಂತರ ಮತ್ತು
ಕಣ್ವತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ನೂರಾರು ಅಡವಿಯ ಕಪಿಗಳು ಕಲಿತು
ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ* ಮುಗಿಸಿ ಕಲಶಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು

* 'ಗೊರಿಲಾ' ಎಂಬ ಕಪಿಗಳು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಡದೇ ಮಿಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ
ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾನವರಂತೆ ನೆರವೇರಿಸಬಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾದಾಗ್ಯೂ,
ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರಿಗಾಗಿ ಕಪಿಗಳು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ
ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಅಪ್ರವಾಕ್ಯವೇ ಮೇಲಿನ ಕಥೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವು.

ಕೊಂಡಿದ್ದವು, ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರು ಅಶ್ವತ್ಥಚಕಿತರಾಗಿ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದ ತಕ್ಷಣವೇ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅವರ ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋದನೋ ಎಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಸಿಗಳೂ ತೆರಳಿದವು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತಹೃದಯಾರವಿಂದರಾಗಿ, “ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಸಿಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ!” ಎಂದು ನಲಿದಾಡಿದರು.

ಅದೇ ಆನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಮಹಾ ಪ್ರಭುಗಳವರು ಆ ದೇಶದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರಾದ ಯತಿನರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಟೀಕಾ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದರು. ಪವಿತ್ರತರವಾದ ಕಣ್ವತೀರ್ಥ; ಅಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ಮಾರುತಿಯ ದೇವಾಲಯ; ಮೇಲೆ ವಿದ್ವತ್ಸಮಾಜ; ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕಲೆತುದನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಪೂರಿತರಾಗಿ ಪಾಠವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರವಚನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಶಬ್ಧವಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಠಕರು ಬಲ್ಲರು. ಅಂತಹ ಪ್ರಶಾಂತ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಮಣಧ್ಯಾನರಸಿಕರಾದ ವಿಜಯಧ್ವಜರು ದೇವತಾರಹಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಲು, ಶ್ರೀಕಣ್ವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವು ಸಹಜವಾದ ಪಟಪಟಶಬ್ದ ಮಾಡೋಣದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮಾತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಳಿಸದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಥಟ್ಟನೆ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರು “ಮಾ ಶಬ್ದಂ” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೋಮಲ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಮೇಲೆನೋಡಲು ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕರು. ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ದೇವಗುಹ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದೆಂದೇ ಶ್ರೀಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಗೆಮಾಡಿದರೆಂದು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ವಿವಿಧದೇವತಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥ ರೇ ಪರಮ ಧನ್ಯರು.

ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರು ಎಂದೊಡನೆಯೇ ಶ್ರೀಮತ್ಕಣ್ವತೀರ್ಥನೆಂಬ ವ್ಯಾಸಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ತಾತ್ಪರ್ಯಸಹಕೃತ ಭಾಗವತ

ಗ್ರಂಥರೂಪ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ಭಾಗವತಸಚ್ಚರಿತಾಮೃತವನ್ನು ಸ್ವಕೃತಟೀಕಾರೂಪಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ತೆಗೆತೆಗೆದು, ಸದ್ವಿದ್ಯಾಧ್ಯಯನಪರಿಪೂತಾಂತಃಕರಣರೂ, ಉಪಾಸಿತಮಹಚ್ಛರಣರೂ, ವಿರಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಗಳೂ ಆದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ನಿಲ್ಲುವುದು! ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥಮುಖಸರಸೀರುಹವಿನಿಸ್ಸೃತವಚನಪ್ರಸೂನಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ರಸಿಕಶಿರೋಮಣಿಯು ಸ್ವಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸದೇ ಇದ್ದಾನು!

ಏತಾದೃಶ ಮಹಾಮಹಿಮರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಯಥಾಮತಿ ನಿರೂಪಣೆಮಾಡಿ ಆ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕರ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದಲೇ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವಾದರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಾಗಿ, ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಲತಃ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಯತೀಶ್ವರರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪತೀತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಂದ (1579-1676 A.D.) ವಿರಚಿತವಾದುದು. ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪತೀತೀರ್ಥಯತಿಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣ, ಸ್ತುತಿಪಂಚಕ, ಮಣಿಮಂಜರೀ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಚ್ಛದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀಸರ್ದಙ್ಗಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಪವಿತ್ರೀಕೃತನಾಣಿಗಳಾದ ಯತೀಶ್ವರರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪಠನೀಯವಲ್ಲವಾದುದೆಂದು ಅರಿಯದವರಾರು?

|| ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಾಷ್ಟಕಂ ||

ಅಂಜನಾಸೂನುಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾದ್ವಿಜಯೇನ ವಿರಾಜಿತಂ |

ಅಜಿತಪ್ರೀತಿನಕಂ ಭಜೇಹಂ ವಿಜಯಧ್ವಜಂ || ೧ ||

ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜಯೋಗಿಯತೀಶಂ |

ನೌಮಿ ನಿರಂತರಮಾನಮಿತಾಂಗಃ |

ವಾದಿಮದೇಭವಿದಾರಣದಕ್ಷಂ |

ವ್ಯಾಕೃತಭಾಗವತಂ ಪರಮಾಪ್ತಂ || ೨ ||

ಜಯ ವಿಜಯಧ್ವಜದಂಡಧರ |
ಭೂಯೋ ಭೂಯೋಽಭಿವಾದಯೇ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ||
ಭಾಗವತೀ ವಾಟೀಯಾಃಸೌ |
ವಾಣ್ಯಂತಃಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಚೈತಸ್ಯಾಃ || ೩ ||

ಮಧ್ವಾಧೋಕ್ಷಜಸಂಪ್ರದಾಯಕಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಂವ್ಯಂಜಕಃ |
ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಂಬುಧೌ ವ್ಯವಹರನ್ ತಾತ್ಪರ್ಯರತ್ನಾವಳೀಂ ||
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾಗವತಾರ್ಥದೀಪ್ತಪದಕೈಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಾದಾರ್ಚನಂ |
ಮಾತೃಕ್ಷೇದ್ವಿಜಯಧ್ವಜಂ ಭಜಮನಃ ತಂ ಕಣ್ವತೀರ್ಥಸ್ಥಿತಂ || ೪ ||

ಯಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಾಮಥೇನುರ್ನಃ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಾನ್ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
ಭಜೇ ಮಹೇಂದ್ರಸಚ್ಚಿಷ್ಯಂ ಯೋಗೀಂದ್ರಂ ವಿಜಯಧ್ವಜಂ || ೫ ||

ಸರ್ವದುರ್ವಾದಿಮಾತಂಗದಲನೇ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮಂ |
ವಂದೇ ಯತಿಕುಲಾಗ್ರಾಣ್ಯಂ ಯೋಗೀಂದ್ರಂ ವಿಜಯಧ್ವಜಂ || ೬ ||

ಮಧ್ವಾರಾಧಿತಸೀತೇತರಾಮಚಂದ್ರಪದಾಂಬುಜೇ |
ಚಂಚರೀಕಾಯಿತಂ ವಂದೇ ಯೋಗೀಂದ್ರಂ ವಿಜಯಧ್ವಜಂ || ೭ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಭಿಧಾನಸುರಭಿಯುಟ್ಟೇಕಯಾ ವತ್ಸಯಾ |
ಪುಷ್ಟಾಶ್ಲೋಕಪಯೋಧರೈರ್ನಿಜಮಹಾಭಾವಂ ಪಯಃಪ್ರಸ್ನತೇ ||
ಲೋಕೇ ಸಜ್ಜನತಾಪಸಂಪ್ರಶಮನಾಯೋದೀರಿತಂ ಸೂರಿಭಿಃ |
ಶ್ರೀಮಂತಂ ವಿಜಯಧ್ವಜಂ ಮುನಿವರಂ ತಂ ಸನ್ನಮಾಮ್ಯನ್ವಹಂ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪರಮಹಂಸೇತ್ಯಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶ್ವಪತೀರ್ಥವಿರಚಿತಂ

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜಯಧ್ವಜಾಷ್ಟಕಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಪ್ರಥಮಾಂಗಪ್ರಿಯಸತ್ತಮ - ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂ-
ಭೃತಸಾರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ - ನೀನೆ ಪಾಂಡು-
ಸುತರಾದ ಧರ್ಮಭೀಮ - ಪಾರ್ಥರಕಾಯ್ತೆ
ಪ್ರತಿಕಾಣೆ ನಿನಗೆ ಸಂತತ ಪರಧಾಮಾ

|| ೬ ||

ಅಪದ್ವಾಂಧವ ಬಹುರೂಪ ರುಗ್ಮಿಣೀಶ
ತಾಪಸಜನಹೃತ್ತಾ ಪಾಪಹರ ಧರ್ಮ-
ಸ್ಥಾಪಕ ಸ್ಥವಿರ ನಿರ್ಲೇಪಗುಣತ್ರಯ
ವ್ಯಾಪಕ ಸುಖಧರ್ಮಪ್ರಾಪಕ ಸುಜನಲೋ-
ಕೋಪಕಾರಕ ಧರ್ಮಯೂಪ ಉರ್ಧ್ವಗನಿರ್ಗು-
ಣೋಪಾಸಕರಸಲಹ-ಲೋಸುಗದಿ ಸ-
ಮೀಪದಲ್ಲಿರು ಶ್ರೀಸಹ-ದುರ್ಜನರ ಸ-
ಲ್ಲಾಪದಿ ಬಹುಕಲಹ-ಮಾಣಿಸೊ ಭವ-
ಕೂಪಾರನಾವಿಕ ಭೂಪತಿ ವರಹ

|| ೭ ||

ಬಿಸಜಸಂಭವನ ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಾಭಿ ಕಮಲದಿ
ಸ್ವಶರೀರದೊಳು ಸುಮನಸರ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ
ವೆಸರಿಟ್ಟು ಅವರವರೊಶ ನಾದೋಪಾದಿ ತೋ-
ರಿಸಿದೆ ನೀ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಸುರೊಳಗಿಟ್ಟು ಪೊಂಬಸುರಾದಿ ಸುರರ ಪಾ-
ಲಿಸುವಿ ನೀ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಿ,-ನರಕಸ್ವರ್ಗ-
ವಸುಮತಿಯ ಲೋಕದಿ-ವಾಸಿಸುವ ರ-
ಕ್ತಸರ ಅಂಧಂತಮದಿ-ದಣಿಸುತಿಪ್ಪೆ
ಪ್ರಸವಿತನಾಮ ವಂದಿಸುವೆ ಪ್ರಮೋದಿ

|| ೮ ||

ಪಣಿಗಣ್ಣ ನ್ವರದಿಂದಗ್ರಣಿಯಾದ ದುಷ್ಟರಾ-
ವಣನ ಬಾಹುಬಲ ಗಣಿಸದೆ ನಿಶಿತಮಾ-
ರ್ಗಣದಿ ಸದೆದು ವಿಭೀಷಣಗೆ ನೀ ಲಂಕಾ ಪ-

ಟ್ಟುಣಭೋಗ ತತ್ಕಾಲ ಉಣಲಿತ್ತೆ ಭಕುತಗೆ
 ಪ್ರಣತಕಾಮದನೆಂಬ ಗುಣನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾ-
 ರಣದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿನ್ನ-ದಾಸರೊಳು
 ಗಣಿಸೊ ನೀದಯದಿ ಎನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನು
 ಎಣಿಸಲಾಗದು ಪ್ರಪನ್ನ-ಪಾಲಕನೆ ಕುಂ-
 ಭಣಿಸುರರನು ಕಾಯೊ ಕ್ಷಣಶೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣ || ೯ ||

ಶಫರಕೂರ್ಮಕ್ರೋಧವಪುಷ ಹಿರಣ್ಯಕ
 ಶಿವುವಿನ ಸೀಳೆ ಕಾಶ್ಯಪಿಯಾಚಕನೆ ದುಷ್ಟ-
 ನೃಪರ ಸಂಹರಿಸಿದೆ ಕಪಿವರಪೂಜಿತ
 ದೃಪದಾತ್ಮಜೆಯ ಕಾಯೆ ಶ್ರೀಪುರಾರಿ ಕಲಿಮುಖ-
 ರುಪಟಳ ಬಿಡಿಸದೆ ಕೃಪಣವತ್ಸಲ ಕಲ್ಪಿ
 ಅಪವರ್ಗಪ್ರದ ಅಮಿತ - ರೂಪಾತ್ಮಕ
 ಸುಫಲ ಚಿತ್ಸುಖಭರಿತ - ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾದಿ-
 ಪ್ರಸಿತಾಮಹನೆನಿರುತ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿ-
 ನ್ನಪರೋಕ್ಷವಿತ್ತು ಪಾಲಿಪುದೆಮ್ಮ ಸ್ವರತ || ೧೦ ||

ವಟಪತ್ರಶಯನ ವೆಂಕಟಗಿರಿನಿಲಯ ನಿ-
 ಸ್ಕುಟಿಲ ದುರ್ವಿಷಯ ಲಂಪಟರ ಸದೆದು ನಿನ್ನ
 ಭಟಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಘಟಕನಾಗುವೆ ನಿತ್ಯ
 ವಟರೂಪಿಯಟಪಾದಾಂಗುಟದಿಂದಬ್ಬ ಜಾಂಡ-
 ಕಟಹ ಭೇದಿಸಿ ದೇವತಟನಿಯ ಪಡೆದು ಧೂ-
 ಜಫಟ ತಲೆಯೊಳು ಧರಿಸಿ - ಸಾಸಿರನಾಮ
 ಪರಿಸುತ್ತ ಸತಿವೆರಿಸಿ - ಕುಣಿದನೆಂದು-
 ತ್ಯಟದಿ ಕೈಗಳಬಾರಿಸಿ - ಜಗನ್ನಾಥ-
 ವಿಠಲ ಸರ್ವೋತ್ತಮದಿಟವೆಂದುದ್ವಟಿಸಿ || ೧೧ ||

೧೦೮. ರಾಗ: ಧನ್ಯಾಸಿ. ಅದಿತಾಳ.

ಪಾಲಿಸೆನ್ನ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ || ಪ ||
 ಪಾಲಿಸೆನ್ನ ದಧಿಪಾಲ ಮುಖರಗೋ-
 ಪಾಲಬಾಲ ಕರುಣಾಲಯ ಹರಿಯೇ || ಅ ||
 ಪುಂಡರೀಕಭವ ರುಂಡಮಾಲಿಮೇ-
 ಷಾಂಡಪ್ರಮುಖಸುರಷಂಡಮಂಡನ || ೧ ||
 ಗೋಪಗೋಪ ಗೋಪಾಲ ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲ-
 ದೀಪ ಶ್ರೀಪ ಶಿವಚಾಪಭಂಜನ || ೨ ||
 ವ್ಯಾಪ್ತಗುಪ್ತ ಜಗದಾಪ್ತ ದೋಷನಿ-
 ಲಿಪ್ತ ತೃಪ್ತ ಗತಸುಪ್ತ ಸುಷುಪ್ತ || ೩ ||
 ಅಂಡಜಾಧಿಪಪ್ರಕಾಂಡಪೀಠ ಕೋ-
 ದಂಡಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕ || ೪ ||
 ಅಧ್ವರೇಶ ಲೋಕೋಲೋದ್ವಹಪಾಣಿ ಸ-
 ರಿದ್ವರಸಿತ ಗುರುಮಧ್ವವಲ್ಲಭ || ೫ ||
 ವೇದವೇದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯ ಸುಖ-
 ಬೋಧ ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮೋದನ ಭೋಕ್ತ || ೬ ||
 ಪೋತವೇಷಧರ ಪೂತನಾರಿ ಪುರು-
 ಹೂತನುತ ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಯಲ || ೭ ||

೧೦೯. ರಾಗ: (ಕಾನಡ) ಮಧ್ಯಮಾವತಿ. ಅಟಿತಾಳ.

ರಕ್ಷಿಸೊ ಶ್ರೀಶ ಶ್ರೀನಿವಾಸ || ಪ ||
 ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನ ಪದ್ಮಾಕ್ಷ ತ್ರಿಜಗ-
 ಧ್ಯಕ್ಷ ಖಳಜನ ಶಿಕ್ಷ ಪಾಂಡವ
 ಪಕ್ಷ ಕರುಣಕಟಾಕ್ಷದಲಿ ನೀ-
 ನೀಕ್ಷಿಸುತ ಪೊರೆ ಪಕ್ಷಿವಾಹನ || ಅ ||

ಕೊಂಚಮತಿಯಲಿ ಕುಜನರ ಸೇರಿ
 ಸಂಚರಿಸುತ ದೀನನಾದೆ
 ಪಂಚಶರಸ್ತುರ ವಂಚಿಸುತ ಬಿಡೆ
 ಚಂಚಲಾಕ್ಷೇರ ಸಂಚುನೋಟದ
 ಮಿಂಚಿಗೆನ್ನ ಮನ ಚಂಚಲವು ಪುಟ್ಟಿ
 ವಂಚಿಸೇ ಯಮನಂಚಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದೆ

|| ೧ ||

ಕಿಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದ ಕಬ್ಬಿಣದಂತೆ
 ಕೆಟ್ಟ ಕಿಲ್ಲಿಷದ ಕೂಪದಿ ಬಿದ್ದು
 ಧಿಟ್ಟ ನಿನ್ನಯ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿಯದೆ
 ಹೊಟ್ಟಿಗೋಸುಗ ನಾನು ಕೆಟ್ಟಜನರ
 ಥಟ್ಟನೆ ಕಾಲ್ಗಟ್ಟಿ ಬಹುಶ್ರಮ
 ಪಟ್ಟು ನಾ ಕಂಗೆಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿದಿನ

|| ೨ ||

ಶ್ರೀಕಮಲೇಶ ಹೃತ್ಪದ್ಮದಿ-
 ನೇಶಪ್ರಕಾಶ ಬೇಗನೆ ಬಂದು
 ಯಾಕೆ ತಡವೆನ್ನ ವಾಕ್ಯು ಲಾಲಿಸಿ
 ಜೋಕೆಯಿಂದಲಿ ನೀ ಕರವ ಪಿಡಿ-
 ದಾಕುಚೇಲನ ಸಾಕಿದ ಪರಿ
 ಶ್ರೀಕರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ

|| ೩ ||

೧೧೦. ರಾಗ: ಜಿಲಹರಿ. ಆದಿತಾಳ.

ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಪವನನಯ್ಯ ಪಾಲವಾರಿಧಿಶಯ್ಯ, ವೇಂಕಟರೇಯಾ
 || ಪ ||

ಕಾಲಕಾಲಕೆ ಹೃದಯಾಲಯದೊಳು ನಿನ್ನ
 ಶೀಲಮೂರತಿ ತೋರೋ ಮೇಲು ಕರುಣದಿ || ಅ. ಪ. ||

ಶ್ರೀಶ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸೂಸುವ ಶರಧಿಯೊಳು
 ಈಸಲಾರೆನೊ ಹರಿಯೇ ಎನ್ನಯ ಧೊರೆಯೇ

ಕರುಣಸಾಗರ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿ ಸಕಲ-
 ದುರಿತ ಪರಿಹಾರವೆಂದು ನಾ ಬಂದು
 ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು ಮೃಾಲಿನಿನ್ನ ವೈರೆಯಬೇಕಲ್ಲದೆ
 ಜರಿದು ಬಿಸಾಡುವರೆ, ಮುರಾರೇ
 ಮರುತಾಂತರ್ಗತ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ
 ಈ ಶರೀರ ನಿನ್ನ ಚರಣಕರ್ಪಿಸುವೆನು
 ಸರಿಬಂದದ್ದು ಮಾಡೋ ಬಿರದು ನಿನ್ನದು ದೇವಾ
 ಪರಮ ದಯಾನಿಧಿ ಉರಗಾಡುವಾಸ

|| ೩ ||

೧೧೧. ರಾಗ: ಮುಖಾರಿ. ಆದಿತಾಳ.

ಕಾಯೋ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ ಕಾಯೋ ಜಯ ನಾರಸಿಂಹ || ಸ ||

ದಾಸನೆಂತೆಂದವನ್ನಾಲೆ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುವದು
ಲೇಸು ನಿನಗಲ್ಲವಯ್ಯ, ಹೇ ಜೀಯ್ತೆ
ದೋಷರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶನಮಾಡಿ ವಿ-
ಶೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನ ಲೇಸು ಭಕ್ತುತಿಯಿತ್ತು
ಅಶೆಯ ಬಿಡಿಸೆನ್ನ ಮಾಸಲ ಮನನಮಾಡಿ
ನೀ ಸಲಹೊದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೃಪಾಳೋ

|| ೧ ||

ಮೂರು ಗುಣಗಳೆಂದ ಮೂರು ತಾವೆಗಳೆಂದ
ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ, ಮುಕುಂದ
ಮೂರು ಐದರಿಂದ ಮೂರು ಏಳರಿಂದ
ಮೂರಾರು ದಾರಿಗಾಣದೆ, ಮೂರಾದೆ
ಮೂರು ಹಿಡಿಸಿ ಮೃಲ್ಮೂರೆರಡೋಡಿಸಿ
ಮೂರು ಮೂರು ಭಕ್ತಿ ಮೂರು ಕಾಲಕೆ ಇತ್ತು
ಮೂರು ರೂಪನಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕವನೆಲ್ಲ
ಮೂರು ಮಾಡಿದ ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿ ವಿಶ್ವ

|| ೨ ||

ಕಾಯೋ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ ತ್ರಿಯಂಬಕಾಡ್ಯಮರೇಶ
 ಭಯಾಂಧತಿಮಿರ ಮಾತಾಂಡ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ಅ. ಪ ||
 ಘೋರ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯು ಮಿಾರಿ ಬರಲು ಕಂಡು
 ಧೀರ ನೀ ಬಿಡಿಸದಿನ್ನಾರೋ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ೧ ||
 ಧಿಷಣನೆ ಸುಭದ್ರ ಘೋರ ಮೃತ್ಯುಗೆ ಮೃತ್ಯು
 ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಸ್ಥಿತ ವಿಭುವೆ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ೨ ||
 ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿ ನಾ ನಿನ್ನ ಮರೆತರೆ
 ನೀನು ಮರೆತದ್ದೇಕೋ ಪೇಳೋ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ೩ ||
 ಪ್ರಬಲೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಅಬಲರ ಕಾಯದಿರೆ
 ಸುಬಲರು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ೪ ||
 ಪಾಲಮುನ್ನೀರಾಗಾರ ಪದುಮೆಮನೋಹರ
 ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಜಗತ್ಪಾಲ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ || ೫ ||

೧೧೨. ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ. ಅಟತಾಳ.

ಪಾಲಿಸೊ ನರಸಿಂಹ ಪಾಲಿಸೊ || ಪ ||

ಪಾಲಿಸೊ ಪರಮಪಾವನ್ನ ಕಮ-
 ಲಾಲಯ ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ, ಆಹ
 ಬಾಲೇಂದು ಕೋಟಿಯ ಸೋಲಿಪ ನಖತೇಜ
 ಮೂರ್ಲೋಕದರಸನೆ ವಾಲಯ ಬಿಡದಲೆ || ಅ ||

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೊರೆಯ, ಕೇಳಿ
 ಬಂದು ಕಾಯ್ದೆಯೊ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ, ಸುಖ-
 ಸಂದೋಹ ಮೂರುತಿ ಆಯ-ತಾಪ್ತ
 ಎಂದೆಂದು ಬಿಡದಿರು ಕೈಯ-ಆಹ
 ವೃಂದಾರಕೇಂದ್ರರ ಬಂದ ದುರಿತಗಳ
 ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿ ಕಾಯ್ದು ಇಂದಿರಾರಮಣನೆ || ೧ ||

ಹರಣದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೂಪ-ತೋರಿ
 ಪರಿಹರಿಸೊ ಎನ್ನ ತಾಪ, ದೂರ
 ಇರದಿರೊ ಹರಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ-ಧಿಪ
 ಸಿರಿಪತಿ ಭಕ್ತಸಲ್ಲಾಪ, ಆಹ
 ಕರಣಶುದ್ಧನ ಮಾಡಿ ಕರೆಯೊ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ
 ನರಕಂಠೀರವ ನಿನ್ನ ಚರಣವಾಶ್ರಯಿಸಿದೆ || ೨ ||

ಶರಣಪಾಲಕನೆಂಬೊ ಬಿರುದು, ಕೇಳಿ
 ತ್ವರಿತದಿ ಬಂದೆನೊ ಅರಿದು, ಇನ್ನು
 ಪರಿಪರಿಯಪರಾಧ ಮರೆದು, ಪರ-
 ತರನೆ ನೋಡೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿರೆದು, ಆಹ
 ಮರಣಜನನಗಳ ತರಿದು ಬಿಸುಟು ನಿನ್ನ
 ಶರಣರ ಸಂಗದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸೆನ್ನ || ೩ ||

ಸಂಸಾರಸಾಗರದೊಳಗೆ, ಎನ್ನ
 ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸುವರೆ ಹೀಗೆ, ಎಲೊ
 ಕಂಸಾರಿ ಬಾಗೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ, ಮತ್ತೆ
 ಸಂಶಯವಿಲ್ಲೀಮಾತಿಗೆ, ಆಹ
 ಹಂಸಡಿಬಿಕರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಶೌರಿ
 ಶಿಂಶುಮಾರಮೂರ್ತಿ ದಿವಸ ದಿವಸದಲ್ಲಿ || ೪ ||

ಸಿರಿಬೊಮ್ಮಭವಶಕ್ರಸುರರ, ಕೈಯ
 ನಿರುತ ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಂಬ ಧೀರ, ಶುಭ-
 ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣ ಪಾರಾವಾರ, ಪೊರೆ-
 ವರ ಕಾಣೆನಂತಸುಂದರ, ಆಹ
 ಸ್ಮರನ ಕಾಂತಿಯ ನಿರಾಕರಿಸುವ ತೇಜನೆ
 ಎರವು ಮಾಡದೆ ಹೃತ್ಸರಸಿಜದೊಳು ತೋರಿ || ೫ ||

ಮೊದಲು ಮತ್ಸ್ಯವತಾರದಿ, ವೇದ-
 ವಿಧಿಗೆ ತಂದಿತ್ತೆ ವಿನೋದಿ, ಆ ಶ-
 ರಧಿಯೊಳು ಸುರರಿಗೋಸ್ಕರದಿ, ನೀನು
 ಸುಧೆಯ ಸಾಧಿಸಿ ಉಣಿಸಿದಿ, ಆಹ
 ಅದುಭುತಭೂಮಿಯ ತೆಗೆದೊಯ್ದನ ಕೊಂದು
 ಮುದದಿ ಹಿರಣ್ಯಕನುದರ ಬಗೆದ ಧೀರ

|| ೬ ||

ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ಪೋಗಿ, ದಾನ ಬೇಡಿ
 ತುಳಿದೆ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಅವನ, ಪೆತ್ತ-
 ವಳ ಶಿರತರಿದ ಪ್ರವೀಣ, ನಿನ್ನ
 ಭಲಕೆಣೆಗಾಣೆ ರಾವಣನ, ಆಹ
 ತಲೆಯನಿಳುಹಿ ಯದುಕುಲದಿ ಜನಿಸಿ ಮತ್ತೆ
 ಲಲನೇರ ಪತಿವ್ರತವಳಿದ ಅಶ್ವಾರೂಢ

|| ೭ ||

ಮಾನಸಪೂಜೆಯ ದಯದಿ, ಇತ್ತು
 ಶ್ರೀನಾಥ ಕಳೆ ಭವವ್ಯಾಧಿ, ಕಾಯೊ
 ಅನಾಥಬಂಧು, ಸುಮೋದಿ ಚತು-
 ರಾನನ ಪಿತ ಕೃಪಾಂಭೋಧಿ, ಆಹ
 ನಾನೊಬ್ಬರನರಿಯೆ ಗಾನ ವಿನೋದಿಯೆ
 ಏನೇನುಮಾಡುವ ಸಾಧನ ನಿನ್ನದು

|| ೮ ||

ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನು
 ಅನ್ಯಥಾವಾಗಬಲ್ಲದೆ, ಇದು
 ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾ ತಿಳಿಯದೆ, ಮಂದ-
 ಮಾನವನಾಗಿ ಬಾಳಿದೆ, ಆಹ
 ಎನ್ನ ಪರಾಧವ ಇನ್ನು ನೀ ನೋಡದೆ
 ಮನ್ನಿಸಿ ದಯದಿ ಜಗನ್ನಾಥನಿಲ

|| ೯ ||

ಹೀಗಿರಲು ಈ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರೂ, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸಂಚಾರಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಪರಿವಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರೆಬ್ಬರೂ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದುಡುಪಿಯಿಂದ ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಸರ ಗೋಡು ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾವು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲವೆಂಬ ಪುರಾತನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ* ಈ ಗುರುತಿಷ್ಠರೆಬ್ಬರೂ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬಂದವರು ಆ ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಭಿ-ವಂದಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರೆಬ್ಬರಿಗೂ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಊರಿನ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಾಗತ ವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಇವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಆದರ ದಿಂದ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಯತಿನರ್ಯರೆಬ್ಬರ ಪೂಜಾ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಅನಂತರ ಭೋಜನವೂ ಸಮಾರಂಭ ದಿಂದ ಜರಗಿತು. ಆಗ ಆ ದಿನದ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಮಾಶಯಗಳನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ತಿಂದರೂ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣು ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೋಜನವಾದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮತರದ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ, ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಇನ್ನೂರರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ, ಬಾಳೆ

* ಇಲ್ಲಿ ವಾಚಕರ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯವೆಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಾಸರಗೋಡು ಎಂಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿದೆ. ಅದರ ಪೇಟೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಿದೆ. ಅದನ್ನೀಗ ಕಾವುಮಠ ಎಂದು ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾವುಮಠದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಮೈಲುದೂರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹದಿನೈದು ದಿನ ವಾದ ನಡೆದ ಸ್ಥಳವು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾ ಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕರಣ ಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿನಯದಿಂದ “ಪೂಜ್ಯರೇ ! ತಾವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ನುಗ್ಗುಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಒಬ್ಬರೇ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು ತೇಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಇದುವರೆಗೆ ಈ ತರದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡರಿಯದ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಹೊಂದಿದರು. ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು “ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೇ ! ಇಂದಿನ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದ ನಾವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಲು ಬಂದಿರುವೆವು. ಏನಂದರೆ ಸರಿಯಾದ ಭೋಜನವಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಉತ್ತಮ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದಿರುವಿರಿ. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. “ಪೂಜ್ಯರೇ ? ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗುಷ್ಠಗಾತ್ರದ, ನಿತ್ಯವೂ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಿದೆ. ನಾನು ನಿತ್ಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಈ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಹಿತವೇ ಆಗುವುದು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸುಡಲೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದರುಹಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಈ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವದಲ್ಲ. ಈ ತರದ ಅಮಾನುಷ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ಜನರನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಮಾನುಷ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುವ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚಾರಕ್ರಮದಿಂದ ಆ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಿಂದಲೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಕೇವಲ ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುವ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪರಿವಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಈ ಗುರುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂದೋಹ

ವಿದ್ವಲ್ಲಿ ತಂಗುತ್ತಾ ಅನೇಕ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ವಾದಮಾಡಿ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪಯಸ್ವಿನೀನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ನದಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಲಿರುವ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದನಂತಶಯನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಮದನಂತಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ನಿರಂತರದಲ್ಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಯೋಗ್ಯ ಶಿಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಕಲರೂ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವರ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದಲೇ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನು, ಜೀವನಿಂದಬೇರೆಯಾದವನು. ಎಂಬೀಮೊದಲಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಇದನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದೆಂಬ ಭೀತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಅವರು ಕುದಿಪುಸ್ತುರು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ (ಅಪ್ರಾಂತುನೂ ತ್ನೋಪಪದ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಅದ್ವೈತಮತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರಾದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೇ* ಪುನಃ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿ, ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನ

* ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲು ಕಾಲಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿದ್ದರು. ಪುನಃ ಕುದಿಪುಸ್ತುರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಅದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಪುನಃ ಜನರಿಗೆ ಸಾರುವ ತನ್ನ ಅಭಿಮತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅನೇಕದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಈ ಎರಡನೆಯ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಹನವಿಲ್ಲದೆ, ಕರ್ತವ್ಯಮೂಢರಾಗಿ, ಇವರ ಪಾಠಪ್ರವಚನವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು “ಇದೇನು ಅನ್ಯಾಯ! ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಭಾಷ್ಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಂತೂ ಹಿಂದಿನವರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡ ದೆಂದರು. ಈ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥರು “ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೇ! ಈ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೇನೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ನಾವು ಈಗ ಹೇಳುವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ನಿಮಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ನಿರಾಕರಿಸಬಹುದು. ನಾವು ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಇವುಗಳ ಭಾಷ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿರುವೆವು. ಇಂಥವರೇ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇತರ ರಾರೂ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಜನರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಅನೇಕರು ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಆಗ ನಿರುತ್ತರರಾದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಮುಖವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತರು.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೇರಳದೇಶವು ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ತಾರುರಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕೇರಳ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಈ ಅನಂತಶಯನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರೂ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಬಲ್ಲವರಾದ ಹಲವರು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರು. ಇವರು ಇದುವರೆಗೆ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮಾನವನನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಇಂತಹ ಆ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾನವನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವುದು ಅಸಂಭವವೇ ಸರಿಯೆಂದು

ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರು, ಈಗ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಆನಂದಗೊಂಡು ಆ ಆನಂದದ ಉದ್ಗಾರದಿಂದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು “ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಹವುಳ್ಳವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಇದುವರೆಗೂ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿರುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆವು.” ಎಂದನ್ನು ತ್ತಾ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಹೊಗಳತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪಕ್ಷದವರು ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ? ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಏನೂ ಕಾಣದೆ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಅವರ ಸೊಂಟದ ಹಿಂಬದಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ಸೊಂಟದ ಹಿಂಬದಿಯು ಎಲ್ಲರಂತಲ್ಲ. ಬಹಳ ಪುಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವರು ಮಹಾನುಭಾವರೆಂದು ಕೊಂಡಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪಕ್ಷದವರು ಕೊಂಡಾಡಿದ, ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೊಂಟದ ಹಿಂಬದಿಯು ಸ್ಥೂಲವೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರ ದೋಷವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು “ಹತ್ತುಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಕ್ಕಸನ್ಯಾಸಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತೆಗಳುವುದೆಂದರೇನು? ಅಹಾ, ಇವನ ಧೈರ್ಯವೇ! ಈ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಹೀಗೇ ಬಿಡಬಾರದು. ಈತನ ದಂಡವನ್ನು ಮುರಿದು ಇಲ್ಲದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಬಿಡಲಾರೆವು” ಎಂದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಸಾಧ್ಯವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡದೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೇಬಿಟ್ಟರು.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅನಂತಶಯನದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಹೊರಟು ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಲಿಂಗಾಂತರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಧನುಷ್ಕೋಟಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ

ಸ್ನಾನಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ದೈವ ಯೋಗದಿಂದ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಂದಿನಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಸಿಗದಿದ್ದ ಆ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಎದುರಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ದಂಡವನ್ನು ಎದುರಾಗಿ ಹಿಡಿದು “ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೇ! ಪಂಡಿತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದಂಡವನ್ನು ತುಂಡರಿಸುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಷ್ಟೇ? ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಈಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನವುಂಸಕರಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ವೃಥಾ ವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ತನ್ನಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾಚಿಕೆಹೊಂದಿ, ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚದೆ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲರೂ “ನಿಮಗೆತಕ್ಕ ಈ ಸಾಹಸದಕೆಲಸವು. ಇವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ (ನಿಮ್ಮಹೊರತು) ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಆನಂದ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ನಿಮ್ಮಸಲುವಾಗಿ ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ನೀವು ಮುಂದೆ ಹೊರಡಬಹುದು” ಎಂದರು. ಅನಂತರ ಈ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನರಿಯದ ಹಲವಾರು ಪಂಡಿತರು ಆಗಾಗ ಬಂದು ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಒಂದೊಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾದಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ವಾದಮಾಡಿದ ಎಂತಹ ಪಂಡಿತರಿಗೂ, ಅವರು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅಪಾರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಆ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರಿಂದ ಕೂಡಿ ವಾದವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಒಂದೇಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ವಾದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಆಗ ಗುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು

ಮಾಡಿಕುಳಿತರು. ಆಗ ಅಸುರಸ್ವಭಾವದ ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು; ಮನಬಂದಂತೆ ಹೇಳಲೂ ತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಯಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನ್ನ ಧೀರತನದಿಂದ ತನ್ನ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದರು.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ರಾಮೇಶ್ವರ ದಿಂದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರೀನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀರಂಗಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟರು. ಬರುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು.

ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಮೈಲು ದೂರವಿರುವಾಗ ಇವರ ಪೂಜಾಸಮಯವಾಗಲು, ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳದಿಂದ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಾಗದಿರಲು ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಿವಾಸವು ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಿದೆ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಹೇಳಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ಆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನು ಕೆಲಸದನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪತ್ನಿಯು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಳು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ದಿವ್ಯತೇಜೋಮಯರಾದ, ಪರಿವಾರದಿಂದಕೂಡಿದ ಯತೀಶ್ವರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡೊಡನೆ, ಆ ಮಹಾತ್ಮೆಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಆನಂದವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪತಿದೇವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇವರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿದಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ನಾನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿ? ಎಂದು ಒಂದುತರದ ಕಳವಳವೂ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಪುಣ್ಯವತಿಯು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಗ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅವಳ ಮನೋಗತವನ್ನರಿತು “ತಾಯಿ! ನಾವು ಬಂದೆವೆಂದು ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಡವಮ್ಮ. ನಿನಗೇನು ಕೊರತೆ? ತಿಳಿಸಿದರೆ

ನಾವದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲೆವು” ಎಂದರು. ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಸತಿಯು
 “ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾಪುರುಷರು ನಮ್ಮಂತಹ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ
 ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕುಲವೇ ಪಾವನ
 ವಾಯಿತು; ತಾವು ಕೇವಲ ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ
 ಬಂದಿರುವಿರಿ; ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಚರಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಯಾವಪದಾರ್ಥ
 ಗಳಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿದ್ದರೂ
 ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ; ಆದರೆ ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ನಾನು
 ತಮ್ಮಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ
 ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳೆಂದೇ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ನಮ್ಮ ಪತಿದೇವರಾದರೂ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು
 ಕೆಲಸದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಗೆ ಹೋದವರು ಇಂದು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ;
 ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯೊಂದೇ ಹೆಚ್ಚಿ
 ನದು; ನಮ್ಮ ಈ ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಮನೆಗೆ ಬಹಳ ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶ
 ದಿಂದ ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಕಾಗುವ ನೀರನ್ನು ಹೇಗೆತರಬಲ್ಲೆನು? ಎಂಬು
 ದೊಂದೇ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನೋಗತ
 ವನ್ನರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು “ಅಮ್ಮಾ ಚಿಂತಿಸದಿರು.
 ನಮ್ಮ ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವೆವು. ನೋಡು
 ತ್ತಿರು ಎಂದು ತನ್ನದಂಡಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಆ ಮನೆಯಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಊರಿ
 ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾದ ಒಂದು ಹೊಂಡವಾಯಿತು. ಮತ್ತು
 ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರೂ ಬಂದಿತು! ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು
 ಇವರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡಳು. ಅನಂತರ ಅದೇ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ
 ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು.*

* ಈ ವಿಷಯವು ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ
 ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಛಾಪಿಸುವವರ ದೋಷದಿಂದ ಈ ಎರಡು

೧೮೧ ಹರಿಯೆಂಬುವುದೆ ಸುದಿನವು
ಹರಿಯೆಂಬುವುದೆ ತಾರಾಬಲವು
ಹರಿಯೆಂಬುವುದೆ ಚಂದ್ರಬಲವು
ಹರಿಯೆಂಬುವುದೆ ವಿದ್ಯಾಬಲವು
ಹರಿಯೆಂಬುವುದೆ ದೈವಬಲವು
ಹರಿ ಪುರಂದರವಿತಲನ ಬಲನೆ ಬಲವಯ್ಯ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ || ೭೯ ||

೧೮೨ ಹರಿಯೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಾಡಲು
ದುರಿತ ಪೀಡಿಪುದುಂಟೆ
ಅರಿತು ಭಜಿಪರಿಗೆಲ್ಲ ಕೈವಲ್ಯ ಜೋಕೆ
ಕರುಣವರಿತು ತನ್ನ ಮಗನ ಕೂಗಿದವಗೆ
ಮರಣಕಾಲದಿ ಒದಗಿದಿ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೮೦ ||

೧೮೩ ಹರಿಹರೀ ಎಂದು ಕರೆಯೋದೆ ತಡ
ಕರದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ನರಹರಿಯೆಂದು
ಕರಿಯುವದೆ ತಡ ಕರದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ
ಸುರನರಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕರದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ
ಪುರಂದರವಿತಲನೆಂದು ಕರಿಯೊ ಕರದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ || ೮೧ ||

೧೮೪ ಮನಚಂಚಲದಿ ತಪವು ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ಯವು
ಘನಅಜ್ಞಾನದಿ ಕೆಲವು ಕರ್ಮವು ಹತ್ತವು
ಮನಶುದ್ಧಿ ಯಿಲ್ಲದ ಧ್ಯಾನವು ವೃಥಾ
ಇನಿತದರಿಂದ ಪುರಂದರವಿತಲ
ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೆ ಲೇಸೆಂದ || ೮೨ ||

೧೮೫ ಮಾನವರು ಕೃತಯುಗದಿ ಮಾಡಬೇಕು ತಪವನು
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಬೇಕು ಆದಿತ್ಯ ತಾಯುಗದಿ
ಎನೆಂಬೆ ದ್ವಾಪರದಿ ಯಜ್ಞಸಾಧನ ಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿತಲನ ಗಾನ ದಾನ ಕಲಿಯುಗದಿ ಬೇಕು || ೮೩ ||

ಯಾಕೆ ಬೈಲನೆ ನೆನವೆ ಅಚ್ಚುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದನೆಂಬ ನಾಮದಲಿ
 ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರೆಲೆ ಮನವೆ ಯಾಕೆ ಬೈಲನೆ ನೆನವೆ
 ಅಚ್ಚುತನೆ ಆದಿಕೇಶವನೆ ಅನಾಥಬಂಧೋ ಸಲಹೆಂದು
 ಅಚ್ಚುತನ ಪಾದವನೆ ನಂಬು ಗತಿಯೆಂದು
 ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರೆಲೆ ಎಲೆ ಮನವೆ ಅನಂತಾನಂತದೇವರ ದೇವ ರಂಗೇಶ
 ಅನಂತನೆಂದರೆ ಬಲುಭಯ ವಿನಾಶ
 ಅನಂತನೆಂದರೆ ತಡೆವ ಯಮ ಪಾಶ
 ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರೆಲೆ ಮನವೆ ಗೋವಿಂದನೆಂದರೆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ
 ಗೋವಿಂದನೆಂದರೆ ಸಕಲಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನ ಗೋವಿಂದನೆಂದರೆ
 ಪುರಂದರವಿಠಲ ಕೊಡುವ ಸಕಲಸುಜ್ಞಾನ || ೮೮ ||

೧೯೧ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀರಮಣ ಬಂದಂತೆ
 ಪ್ರಲ್ಠಾದಗೆ ಒಲಿದು ನರಸಿಂಹ ಬಂದಂತೆ
 ಭಗೀರಥನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ
 ಮುಚುಕುಂದನ ಮನೆಗೆ ಮುಕ್ಕುಂದ ಬಂದಂತೆ
 ವಿದುರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಬರೆ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆ
 ತುದಿಯಲಿ ಗಾಯನಮಾಡುತ ಧನ್ಯನಾದೆ || ೮೯ ||

೧೯೨ ಹತ್ತು ಗೋದಾನಕೆ ಸಮ ಹರಿಗೆ ವೃಷದಾನ
 ಹತ್ತು ವೃಷಭಕೆ ಸಮ ಹಾರುವ ಕುದುರೆ ಕಾಣಿರೊ
 ಹತ್ತು ಕುದುರೆಗೆ ಸಮ ಹಸ್ತಿದಾನ ಕಾಣಿರೊ
 ಹತ್ತು ಹಸ್ತಿಗೆ ಸಮ ಒಂದು ಕ್ರತುವು
 ಹತ್ತು ಕ್ರತುವಿಗೆ ಸಮ ಹರಿಭಕ್ತರಿಗೆ ಕನ್ಯಾದಾನ ಕಾಣಿರೊ
 ಹತ್ತು ಕನ್ಯಾದಾನಕೆ ಸಮ ಹಸಿದವಗೆ ಅನ್ನದಾನ ಕಾಣಿರೊ
 ಹತ್ತು ಅನ್ನದಾನಕೆ ಸಮ ಉದಕದಾನ ಕಾಣಿರೊ
 ನಿತ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ನೆನೆವ ಪುಣ್ಯಕೆಣೆಯಿಲ್ಲ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ

ಕಾಣಿರೊ || ೯೦ ||

೧೮೬ ಬೆಟ್ಟದಂಥ ದುರಿತವು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೊಟ್ಟರೆ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮಕಿಡಿಬಿದ್ದು ಬೆಂದುಹೋದದು ಕಂಡೆ
 ಎಲೆಎಲೆ ದುರಿತವೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ಹೋಗು
 ಎಲೆಎಲೆ ದುರಿತವೆ ಮರಳಿ ನೋಡದೆ ಹೋಗು
 ನಿನ್ನ ಕಂಡರೆ ಶಿರವ ಚಂಡಾಡುವನು
 ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಂಡರೆ ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡನು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ
 ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೮೪ ||

೧೮೭ ಚೋರಗೆ ಚಂದ್ರೋದಯ ಸೊಗಸುವುದೆ
 ಜಾರಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೊಗಸುವುದೆ
 ಶ್ರೀರಮಣನ ಕಥೆಯು ಕಳ್ಳಗೆ ಮೆಚ್ಚುವುದೆ
 ನಾರಿಗೆ ನಯನವಿಲ್ಲದೆ ಚಲುವಿಕೆಯೆ
 ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾಡಿಕೆಯು
 ಅರಣ್ಯರೋದನ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೮೫ ||

೧೮೮ ನವರತ್ನಗಳು ಕಂಡ ಕಂಡ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟೆ
 ನವವಿಧಭಕುತಿ ಕಂಡಕಂಡವರಿಗುಂಟೆ
 ದೇವ ನಿನ್ನ ಭಕುತಿ ಸುಖಾನುಭವ ಸೂರೆ
 ಕಂಡರೆ ಬಾರದು ಕಲಿತರೆ ಬಾರದು
 ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ ದಯವಿಲ್ಲದನಕ || ೮೬ ||

೧೮೯ ಉದಕ ಧಾವತಿಯುಂಟು ಶಿವನ ಪೂಜೆಗೆ ನಿತ್ಯ
 ಪದುಮಸಂಭವನಿಗೆ ಹೃದಯದಂಡನೆ ಬೇಕು
 ಮಧುರ ನುಡಿಯೇ ಸಾಕು ಚಲುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೆ
 ಒದಗಿ ಪೊರೆವ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೮೭ ||

೧೯೦ ಶ್ರೀರಾಮ ಎಂದರೆ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂದರೆ ದುರಿತನಿವಾರಣ
 ಎಚ್ಚತ್ತಿರು ಎಲೆ ಮನವೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿರು ಎಲೆ ಮನವೆ

*

ಪರಮಭಾಗವತರ ಸಮ್ಯಕ್ ಬೆರದ
ಹಿತರಾದವರಿಗೆ ಮುಕುತಿಯ ಕರದ
ವರಬಿಂಬಕಾಂಬ ಕಂಗಳಗಳ ತೆರದ
ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯನ ಹೊಂದಿ ಮೆರದ || ೯೪ ||

ಪಾದಸೇವಭಕ್ತಿ

೧೯೭ ಹರಿಪಾದಸೇವೆ ಧ್ಯಾನವ ಬಲ್ಲಣ್ಣ
ವರಪುಟವನಿಟ್ಟು ಚಿನ್ನವು ಮುಖದ ಬಣ್ಣ
ದೂರುಚಿಯ ದುರ್ವಿಷಯಕೆತ್ತನವ ಕಣ್ಣ
ಹರಿಗುರುಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಶರಣೆನ್ನ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಪತಿತಪಾವನ್ನ-
ಚರಣಾಬ್ಜರಸವೀಂಟೆ ಮೊಲೆವಾಲನುಣ್ಣ || ೯೫ ||

ಅರ್ಚನಭಕ್ತಿ

೧೯೮ ಹರಿಯರ್ಚನೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರವೀಣ
ಥರಥರದಿ ಬರುವ ಎಡರನು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಣ
ಹರಿಗೆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯವನರ್ಪಿಸೆ ಪ್ರಾಣ
ಹರಿಪುರದೊಳಗೆ ಮಾಡಿದ ತನ್ನ ಶಾಣ
ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯನ ಪೂಜೆ ತ್ರಾಣ-
ವರಿತು ಕಾಯದೊಳಿದುರ್ ನಿರ್ವಾಣ || ೯೬ ||

ವಂದನಭಕ್ತಿ

೧೯೯ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಪೊಡಮಟ್ಟು ನಿಚ್ಚ
ಉರುಪಾಪಾಟವಿಗೆ ಘಮ್ಮನೆಯಿಟ್ಟ ಕಿಚ್ಚ
ಸುರಲೋಕ ಮುಂತಾದ ಸಿರಿಗೆ ಅವ ಮೆಚ್ಚ
ನರರ ಸಂಪದವೆಲ್ಲ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೆಚ್ಚ
ಪುರಂದರವಿಠಲನಂಘ್ರಿಯ ನಂಬಿದುಚ್ಚ
ನಿರಯದರಸನಿಗೆ ಬೆದರನು ತಾನು ಸ್ವಚ್ಛ || ೯೭ ||

ಹರಿಭಕ್ತರ ಮಹಿಮಾ

೧೯೩ ಹರಿಯ ಒಂಭತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಬಲ್ಲ ಧೀರ
ಮರಳಿ ಸಂಸೃತಿಯ ದಾರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಬಾರ
ದುರಾಚಾರ ಮುಷ್ಕೃತಿಗಳ ಕಂಡು ಸೇರ
ಹಿರಿಯರೋಳ್ ಬಿರುನುಡಿಯ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ತಾರ
ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯನುದಾರ-
ಚರಣಾಬ್ಜನಿಷ್ಠೆ ಅಂಗಡಿಯಲಿಟ್ಟುತೋರ || ೯೧ ||

ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿ

೧೯೪ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಮನವಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಥ
ಅರವತ್ತು ಘಳಿಗೆಯ ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಾಡ
ಪರಮಪದವಿಗೈದುನನವನೆ ಗಡ
ನರಕದ ಬಟ್ಟೆ ದೂರದಲೊಮ್ಮೆ ನೋಡ
ಪುರಂದರವಿಠಲನಂಘ್ರಿ ಗಾಢ-
ತರದಲಪ್ಪುವ ಮೈಮರದು ಮಾತಾಡ || ೯೨ ||

ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿ

೧೯೫ ಹರಿನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪೇಳ್ವ
ಚಿರಸ್ವಭಾವದಲಿ, ಕಣ್ಣೊರತಿಯ ತಾಳ್ವ
ಹರಿಯಂತೆ ಕೂಗಿ ಸುಜನರೊಳು ಬಾಳ್ವ
ದುರಿತಗಜಗಳ ಮಂಡೆಯನೇರಿ ಸೀಳ್ವ
ಹರುಷಾಮೃತಾಬ್ಧಿ ಯೊಳಿಳಿಮುಳಿಗೇಳ್ವ
ಪುರಂದರವಿಠಲೇಶನ ಹೊಂದಿ ತಾ ಬಾಳ್ವ || ೯೩ ||

ಸ್ಮರಣಭಕ್ತಿ

೧೯೬ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯನಾವ ಜರಿದ
ಚಿರಕಾಲದಘನನೊದ್ದೊಮ್ಮೆ ತರಿದ

ಹರಿಗಾತ್ರಾರ್ಪಣೆ ಮುಕ್ತಿ ಪಥತತ್ತ್ವ
ಪುರಂದರವಿಠಲ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಿದ್ಧ
ಗುರುಮಧ್ಯಮತ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿಯೋಕ್ತಿಸಿದ್ಧ || ೧೦೧ ||

೨೦೪ ತಂಬೂರಿಮಾಟಿದನ, ಭವಾಂಬುಧಿಯ ದಾಟಿದನ
ಗೆಜ್ಜೆಯ ಕಟ್ಟಿದನ ಖಳರೆದೆ ಮೆಟ್ಟಿದನ
ತಾಳವ ಕಟಿದನ ಸುರರೊಳು ಕೂಡಿದನ
ಗಾನನ ಮಾಡಿದನ ವೈಕುಂಠಕೋಡಿದನ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನ ಧ್ಯಾನನ ಮಾಡಿದನ
ಹರಿಮೂರ್ತಿ ನೋಡಿದನ || ೧೦೨ ||

೨೦೫ ದಾಸನಾದವನಿಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ
ದಾಸನಾಗದವನೆಲ್ಲಿಪೋದರಾಭಾಸ
ದಾಸನೆಂದೆನಿಸಿದ ಭಾರತಿಯ ಗಂಡ ಸತ್ಯಲೋಕವನಾಳ್ವ ಶೌಂಡ
ದಾಸರ ಹೃದಯದಿ ಮಿನುಗುವ ಶ್ರೀಶವಾಸವಾದಿವಂದ್ಯ ದ್ವಿ-
ಸಾಶಿರಂಬಕ ಶರಣ್ಯ ದಾಸರಿಗೊಲಿನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ ೧೦೩

೨೦೬ ಹಂಗಿಸಿ ಹಂಗಿಸಿ ಎನಗೆ ಹರಿನಾಮ ನಿಲಿಸಿದರು
ಭಂಗಿಸಿ ಭಂಗಿಸಿ ಬೈಲರಾಶಿ ಕೆಡಿಸಿದರು
ಕಂಗೊಳಿಸೆ ಕಾಮವೆಂಬೊ ಕ್ರೋಧ ಕೆಡಿಸಿದರು
ಎನ್ನ ನಿಂದಿಸಿದ ಬಂಧುಬಳಗ ಬಾಯಿಬಡಕರಿಂದ
ನಾನು ಬದುಕಿದೆನೊ ಹರಿಯೆ ಕಾಡಿಕಾಡಿ ಕೈವಲ್ಯ-
ಪದವಿತ್ತರು ಕಸುಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿದರು
ಮಾಸಲುಮಾಡಿಸಿದರು ಹರಿಯೆ ನಿನ್ನ
ಒಡವೆಯೆಂದು ಲೇಸು ಕೊಡೊ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ದಾಸರ ದಾಸನೆಂದೆನಿಸಯ್ಯಾ ಹರಿಯೇ || ೧೦೪ ||

೨೦೭ ದರಿದ್ರರೆನಬಹುದೆ ಹರಿದಾಸರ
ಶಿರಿವಂತರೆನಬಹುದೆ ಹರಿದ್ರೋಹಿಗಳ

ದಾಸ್ಯಭಕ್ತಿ

೨೦೦ ಹರಿದಾಸದಾಸರ ದಾಸತ್ವ ಪಿಡಿದ
 ನರ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಪಡೆದ
 ಹರಿಯೆ ನಾನೆಂಬವನೆದೆ ಮೆಟ್ಟುತ ನಡೆದ
 ಹರಿಯ ಭಟರ ಬಾಕುಳಿಗವೃತ್ತಿ ಹಿಡಿದ
 ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯನ್ನಯಡದ-
 ಚರಣನಿರ್ಜರತರುಭಾಯವ ಹಿಡಿದ || ೯೮ ||

ಸಖ್ಯ

೨೦೧ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗೆಳೆತನವಿಟ್ಟು
 ತರುಣಿ ಸಂಪದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೇಹ ಬಿಟ್ಟು
 ಕರ್ಮತ್ರಯಗಳ ನಿವಹ ಹಿಂದಕಿಟ್ಟು
 ತಿರುಗಿ ಬರುವ ಊರ ಬಟ್ಟಿಯ ಮೆಟ್ಟು
 ಪುರಂದರವಿಠಲನಲಿ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು
 ನರಸಿಂಹನೊಲಿಸಿ ಲಿಂಗಾಂಗವ ಸುಟ್ಟು || ೯೯ ||

ಆತ್ಮನಿವೇದನ

೨೦೨ ಹರಿಗೆ ತನ್ನಾತ್ಮನಿವೇದನದಿಂದ
 ಉರಿ, ಜಲ, ಮಣ್ಣು, ಬಯಲು, ಘಾಳಿಹೊಂದ
 ಸ್ವರೂಪವ ಹರಿಯಂಘ್ರಿಗರ್ಪಿಸಿ ನಿಂದ
 ಹರುಷವನುಂಬುವ ಉನ್ನಾಹಗಳಿಂದ
 ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯನ ದಯದಿಂದ
 ಸುರಮುಷಿನರರಿಗೆಲ್ಲವು ನಿಜಾನಂದ || ೧೦೦ ||

೨೦೩ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣ, ಹರಿನಾಮಕೀರ್ತನೆ,
 ಹರಿಸ್ಮರಣೆ, ಹರಿಪಾದಸೇವನ,
 ಹರಿಪೂಜನ, ಹರಿವಂದನ, ಮನದ ದಾಸ್ಯ, ಸಖತ್ವ

ಹರಿದಾಸರಮೇಲಿದ್ದ ಕರುಣವು ಸಿರಿದೇವಿಯ ಮೇಲಿಲ್ಲವು
ಪುರಂದರವಿಠಲನಾಳ್ಳಳಿಗೆ

ಎಲ್ಲಿಹುದೈ ಮಾನ ಅಭಿಮಾನ ಜಗದಿ || ೧೦೫ ||

೨೦೮ ಒಡಲೊಳು ಪೊಗದನಕ ಅರಿಗೊಡರು ನಾಮಸುಧೆಯ
ಕೊಡುವರೊ ಮುಕುತಿಯ
ತಡೆವರೊ ಭವಸಿಂಧು

ಮೃಡಸಖಪುರಂದರವಿಠಲನನ ದಾಸರು

ಕೊಡುವರೊ ಮುಕುತಿಯ || ೧೦೬ ||

೨೦೯ ಮಾರಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊರಿಸುವರು
ಮಸಣಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಸವ ಹೊರಿಸುವರು
ಮುಸುವಾನ ಕೈಯಿಂದ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟಿಸುವರು
ಜವನ ದೂತರ ಕೈಯ್ಯ ಜಂಗುಳಿ ಕಾಯಿಸುವರು
ಪಾಂಡುರಂಗ ಪುರಂದರವಿಠಲನಾಳುಗಳು || ೧೦೭ ||

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಭಾಗ

೨೧೦ ಉರಿಗಂಜೆ ಸಿರಿಗಂಜೆ ಶರಧಿಯ ಭಯಕಂಜೆ
ಹಾವಿಗಂಜೆ ಕತ್ತಿಧಾರೆಗಂಜೆ
ಒಂದಕಂಜುವೆ ಮತ್ತೊಂದಕಳುಕುವೆ
ಈ ಪರಧನ ಪರಸತಿ ಎರಡಕ್ಕೆ
ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ರಾವಣ ತಾನೇನಾದ
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರುಣಿಸೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೦೮ ||

೨೧೧ ಎನ್ನಮ್ಮ ಸಿರಿದೇವಿ ಇನ್ನು ಅರಿಯಳು ಮಹಿಮೆ
ಕುನ್ನಿ ಮಾನವನು ನಾನೇನು ಬಲ್ಲವನೆ
ಪನ್ನ ಗಾದ್ರಿ ನಿಲಯನೆ ಪರಮಪಾವನ್ನ ಕೃಷ್ಣ
ಎನ್ನನುಧ್ಧರಿಸಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೦೯ ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿವಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾಚಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಉವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭—ಜನವರಿ	ಸಂಚಿಕೆ ೩
------------	------------	-------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಎಣೆಗಾಣೆನೊ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮ ಅನು-
ಗುಣ್ಯವಾಗಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮ ಸುಪ್ರ-
ಸನ್ನ ಶುದ್ಧಾತುಮಮಹಿಮ ಗುಣ-
ಪೂರ್ಣಮಧ್ಯಭೇಮಹನುಮ ಅಹ
ಪನ್ನ ಗಾರಿವಾಹನ್ನ ನಿಜಯನಿತ್ಯ-
ಲನ್ನ ನೂರುತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನೆನ್ನಿಳು ತೋರಿಸೊ ॥

ಶ್ರೀ ನಿಜಯರಾಯರು.

“ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮನದೊ ನಃ ”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮದ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ
chapter3

೧೯೫೭—ಜನವರಿ

ಸಂಚಿಕೆ
೩ 97

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

...

...

ಹರಿದಾಸರು ಯಾರು?

...

...

—ಡಾ|| ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ದಾವಣಗೆರೆ.

ಶ್ರೀ ಹರಿ ದಾಸರು

ಡಾ|| ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಪಿಎಚ್.ಡಿ.
ದಾವಣಗೆರೆ.

ಹರಿದಾಸರು ಯಾರು ?

ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಾಸರು ಎಂದರೆ— ಸೇವಕರು ಯಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಎಲ್ಲ ಹರಿ-ಭಕ್ತರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಅಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ “ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ” ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು—ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಕವಿಗಳಾದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ದಿವ್ಯವಾದ ದೇವರ-ನಾಮಗಳನ್ನು ಇವರು ಏಕೆ ಹಾಡಿದರು? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ, ಕೇಳುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇನು? ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಪುಟ್ಟ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನು ಎಂತಹವನೇ ಆಗಲಿ, ಎಷ್ಟೇ ವರ್ಷ ಬದುಕಿರಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಾಯಲೇ ಬೇಕು ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ಸಾಯುವುದು ಎಂದರೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಎಂದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಾನು (ಜೀವ-ಆತ್ಮ) ಇರುವವರೆಗೂ ಬದುಕು. ಆತ್ಮನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದರೆ ದೇಹವು ಹೆಣ. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಇಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಹದೊಳಗಿರುವ ಆತ್ಮವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ? ಈ ದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಜೀವನು ಏನೇನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಮಾಡುವನೋ, ಅವುಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಆತ್ಮ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಬೇರೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದು ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಜಂಜಾಟ ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತಿ

ಎಂದರೇನು? ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಂದರೇನು? ಏಕೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ? ಜನುಮಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಂತರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಕಾಣುವ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು, ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತರುವಾಯವೂ ಸುಖವನ್ನು—ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆ ಎಂಬುದು ಉತ್ತಮ ಮಾನವನ ಸ್ವಭಾವ.

ಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಅವನವನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಇಹ-ಪರ ಸುಖಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಹೊರಟರೆ ಬಹು ಮಂದಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ—ಯೋಗ್ಯತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ, ಮಹಾಮಹಿಮರೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಜನಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಲೋಕೋಪಕಾರ ಇತರರ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಹರಿದಾಸರ ಮೂಲ

ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವ ವಿಷಯ—ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದವರು. ಇವರೇ ಸ್ವಯಂ ಹರಿದಾಸರು. “ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ದೇವರು. ಆತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿದರೆ ಇಹ-ಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖ

ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಿ” ಎಂದು ಈ ಹಿರಿಯ ಆಚಾರ್ಯರು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಇವರು ವೇದಸಮ್ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು—ದೇವರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರೌಢವಾದ ಮೂವತ್ತೇಳು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇವರ ಮನೆ ಮಾತು ತುಳು.* ಈ ತುಳು ಭಾಷೆಗೆ ಲಿಪಿಯಿಲ್ಲ. ಅದು ಆಡುವ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ. ಇದನ್ನು ಈಗಲೂ ಮಂಗಳೂರು ಕಡೆಯ ಜನರು ಮಾತನಾಡುವರು. ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಮಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವ ಉಡುಪಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ತಾಯಿನುಡಿ ತುಳುವಾದರೂ ಹೊರಗಡೆಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ, ಬರೆದು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಕನ್ನಡ. ಎಂದರೆ ಇವರು ಕನ್ನಡಿಗರು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಲ್ಲೇಕೆ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು? ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಅನಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳೂ ಉಂಟು.

ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂದು ಗೌರವಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಎಂದು ಯಾರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೇ ತಿಳಿಯದಿರುವ—ಅಪಾರು-ಷೇಯವೆನಿಸಿದ—ವೇದಗಳು, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಈ ಪವಿತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಕಲಗ್ರಂಥಸಮೂಹವೂ ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಸಂವತ್ಸರಗಳಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸರಕಾರ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು—ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆ ಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಸ್ಥಾನ ಈ ಭಾಷೆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾದುವು. ಇದು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಆಯಿತು. ಈಗಲೂ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ

* ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ತುಳು ಅಕ್ಷರ (ಲಿಪಿ) ದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟ ವಹಿಗಳು ಹೇರಳ ವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಲಿಪಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಪಂಡಿತರು ಅಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೆಲವರಿದ್ದಾರೆ.

— ಸಂಪಾದಕ.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ದೇವಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶದ ನಾನಾಪ್ರದೇಶದ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಮತಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಸಹಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅವರವರ ಮತಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲರ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಇವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯಾದರೂ, ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಭಾಷೆ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಅಡುವ ಮಾತು ಅದಾಗಿ ಅದೇ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ತಾಯಿನುಡಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ—ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಜನಜೀವನದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅದು ಹಿಂದೆ ಸರಿದಂತೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತವರು ಪಂಡಿತರಾದರು. ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಪಾಮರರಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚಿತು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮವಾಗಲೀ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲೀ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಕ್ಕೆ—ಪ್ರಚಾರಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ತಾನೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಅದರ ಸಾರ್ಥಕತಾನೇ ಏನು?

ಹೀಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ನೆರೆಯನಾಡಿನವರಾದ ತಮಿಳರು. ಅವರು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಾಯ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೇ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕ—ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬಹು ಹಿಂದೆಯೇ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತಮಿಳಿನ ವೈಷ್ಣವಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು 'ದ್ರಾವಿಡವೇದ' ಎಂದು ಕರೆದು ಪೂಜಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹವ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತಾಯ್ನುಡಿಯಾದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮೂಲೆಗೆ ಕೂರಿಸಿದ್ದರು.

ಕೆಲವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿದರೂ, ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರೌಢವಾಗಿ ಕಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದರು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ—ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರು ಕನ್ನಡದ ವಚನಕಾರರಾದ ಶಿವಶರಣರು. ಇವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಜೈನರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವನ್ನು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡದ ಚಂಪೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದು ಪ್ರೌಢ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಶಿವಶರಣರ ತರುವಾಯ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತಿಳಿವನ್ನು ತಾಯ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ—ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದುದು ಹರಿದಾಸಸಿತಾನುಹರೆಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ, ಒಂದು ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ* ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೆಂಬವರಿಗೆ. ಇವರು ಬಹುಕಾಲ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು

*ಶ್ರೀಮನ್ನಘಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃಷ್ಣರಾದ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು(ಪದಗಳನ್ನು) ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಈಗ ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯ (ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯರ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ) ವಹಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಪದಗಳು ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮೆಯಿಂದ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಪದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹಂಪೆಯ ಸಮೀಪದ ಕಾಮಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಪದವನ್ನು ಹಾಡಿಯೇ ಭಜನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ (ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರವರ) 'ಹರಿಯೇ ಇದು ಸರಿಯೇ' 'ಇಂತು ಮರುಳಾದೆ' ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಜನರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಪದ 'ತಿಳಕೊ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನೇ' ೧೫ ನುಡಿಯ ಪದ ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸಭಾರತಿಯ ಮೊದಲನರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸಾಯರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಾದ 'ವಿದ್ಯಾರತ್ನ' ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ ಪಂಚಮುಖಿ, ಎಂ.ಎ. ಅವರು ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನೇ ದಾಸಕೂಟದ ಆದ್ಯಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

—ಸಂ.

ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರ ಪ್ರೌಢಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಮಾಡುವ ನೂರಾರು ಟೀಕಾಟಿಪ್ಪಣಿವುಸ್ತಕಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಉದಾತ್ತತತ್ವಗಳ ತಿಳಿವನ್ನು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ತುಂಬ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟೆಂದು ಬಗೆದರು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಲಸ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವರೂ, ತೆಗಳಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವವರೂ, ಬಹುಮಂದಿ ಮಡುವಂತರು ಇದ್ದರು. ಆದೂ ಮಠದ ವಾತಾವರಣಬೇರೆ! ಆದರೂ ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಾವೇ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಇತರರಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾದರು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹರಿಭಕ್ತರನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ “ರಂಗವಿಠಲ” ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದು ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡವರು.

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಬೆಳವಣಿಗೆ

ತಾವು ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡಿದರು ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು. ಈ ಪೈಕಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತೆಯೇ ಇವರೂ ಒಂದು ಮಾಧ್ವಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಈಗಿನ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಪಡೆದು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳುಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾದರು. ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಇವರೂ ದೊಡ್ಡ ಹರಿದಾಸರಾದರು. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಹಿರಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳು “ವ್ಯಾಸತ್ರಯ” ಎಂದು ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇವೆ. “ಚಂದ್ರಿಕಾ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ಇವರನ್ನು ಈಗಲೂ “ಚಂದ್ರಿಕಾಚಾರ್ಯ”ರೆಂದು ಗೌರವ ದಿಂದ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಲಭವಾದ ಅನೇಕ ಒಳ್ಳೆಯ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ‘ಕೃಷ್ಣ’ “ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ” ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಂಕಿತ. ಇವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ತುಂಬ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ತುಂಬ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಸೇರಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಷ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರಿಗೆ. ಈ ಮೈಕಿ ತುಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿ ಈಗಲೂ ನಾವು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು, ಶ್ರೀವಿಜಯಾಂದ್ರರಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು—ಪೀಠಸ್ಥ ಸ್ವಾಮಿಗಳು.

ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು, ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವೈಕುಂಠದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಗೃಹಸ್ಥರು. ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಏಕೆ ಇಡೀ ನಮ್ಮ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೇಳದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಾಸರು ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ಯಾರಿಗಾದರೂ ನೆನಪಾಗುವುದು ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಸರು. ಎಲ್ಲ ಉತ್ತಮದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಸರಾಜರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀದಾಸರನ್ನು “ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ” ಎಂದು !

ಆದರ್ಶಹರಿದಾಸರು

ಹರಿದಾಸಪಂಥಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆದರ್ಶದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರು. ಇವರು ಈ ಹಿಂದಿನ ಇಬ್ಬರಂತೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲ; ಗೃಹಸ್ಥರು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ

ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಿದ್ದ ಮಹಾ ವಿರಾಗಿಗಳು. ಅವರ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಂತೂ ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ವಿರಾಗಿಗಳಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿ-ವರೇಣ್ಯರಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಭಕ್ತರಾಗಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದ ಮಹಾನುಭಾವರು “ಈಸಬೇಕು, ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು” “ಸಂಸಾರವೆಂಬಂಥ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಕಂಸಾರಿನೆನೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ ತಮ್ಮ ನುಡಿಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಧೀರರು ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು.

ಇವರು ಮೊದಲು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹುಕಾರರಾಗಿದ್ದು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಂತಹ ಪ್ರಬಲ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರಗಡದಲ್ಲಿ (ಈಗಿನ ಪೋಲಾ ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಡರಪುರ) ದೊಡ್ಡ ರತ್ನಪಡಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ವರ್ತಕಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಗಿದ್ದರು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ಹೊಂದಿ—ಪಾಂಡುರಂಗವಿಠಲನ ಭಕ್ತರಾಗಿ—ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಹೇಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ “ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ” ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿಬಂಟರಾದರು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆ, ಭುಜದಲ್ಲಿ ಜೋಳಿಗೆ ಧರಿಸಿ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸದಾ ನಾರಾಯಣನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಮಾಡುತ್ತಾ, ‘ವಿರಕ್ತ’ರಾಗಿ ಸಂಸಾರದೊಂದಿಗೆ ಊರೂರು ಸುತ್ತುತ್ತ ದಿವ್ಯವಾದ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಲೋಕಬೋಧಕರಾದರು! ತಾವು ಆದರ್ಶಜೀವನದಿಂದ ಬದುಕಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೀಗೆ ಆದರ್ಶಹರಿದಾಸ ರಾದರು. ಈ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರೂ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನವೇ ಆದರ್ಶ ಜೀವನ. ಅವರ ಮಾತುಗಳಂತೂ ಆದರ್ಶದ ತವರು; ಜೇನಿನಂತೆ ಸಿಹಿ; ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಪಾರ ಗಂಭೀರ; ವಿಶಾಲ.

ಹರಿದಾಸರ ಪೀಳಿಗೆ

ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರೆಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಂಪು ತುಂಬ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ * ಅಚಲಾನಂದರೆಂಬವರು ತಮ್ಮ ಆರವತ್ತು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಪುರಂದರರ ಭಕ್ತಿ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ಮಹಿಮೆಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. “ಅಚಲಾನಂದವಿಠಲ” ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪದಗಳು, ಉಗಾಭೋಗಗಳೂ, ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು, ನೈಕುಂಠದಾಸರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಸದಾ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು-ವ್ಯಾಸರಾಜರು-ವಾದಿರಾಜರು- ಪುರಂದರದಾಸರು-ಕನಕದಾಸರು- ನೈಕುಂಠದಾಸರು—ಹೀಗೆ ಈ ಪಂಥ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬೇರೂರಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದೆ.

೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ತರುವಾಯ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಹರಿದಾಸರ ಯಾವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೆಸರೂ ಸಹ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಯಾವುದೋ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣ ದಿಂದ ನಮಗೆ ಈ ಕಾಲದ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಾಗಲೀ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಲೀ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ಹೊರತು—ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹರಿದಾಸರು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸರ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕಾಲವೆಂದರೆ ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೇಂದ್ರ ಹಂಪೆಯಿಂದ ರಾಯಚೂರು ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಜಯನಗರಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯ ನಾಶವಾಗಿ ಅಂದಿನ ವೈಭವದ ಹಂಪೆ ಈಗಿನ ಹಾಳುಕೊಂಪೆಯಾಗಿತ್ತು.

*ಶ್ರೀಅಚಲಾನಂದದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಆರವತ್ತು ಜನರೂ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವಜರೆಂದೂ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಗಿಂತ ನಂತರದವರೆಂದೂ ನಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರ. ಈ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತಿಯ ೫ನೇ ಸಂಪುಟದ ೫ನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯ ೧೦ನೆಯ ಪುಟದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಂದು ಸೂಚನೆಯಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಾಮಾದಿಕ.

—ಸಂ.

ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನ್ಯ, ಚೀಕಲಪರಿವಿ, ವೇಣೀಸೋಮಪುರ, ಉತ್ತನೂರು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರು ಜನ್ಮತಾಳಿದರು. ಈ ಪೈಕಿ ಈಗಲೂ ಭಕ್ತರ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು, ಮೋಹನದಾಸರು, ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು, ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನವರು, ವೇಣುಗೋಪಾಲದಾಸರು, ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು, ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರು, ಕರ್ಜಗಿದಾಸರು, ಶ್ರೀಶವಿಠಲದಾಸರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಕರ್ಜಗಿ, ಮಲೆಬೆನ್ನೂರು ಪ್ರಾಂತದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರ ಶಿಷ್ಯಸಂತತಿ ಈಗಲೂ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರ ಗ್ರಂಥರಾಶಿ

ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಗಮಹೊಂದಿ ಪ್ರೌಢ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು—ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ, ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ, ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಇಹಪರಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಗುರಿಯಿಂದ ಅಗಾಧವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ತಾವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸದಿದ್ದರೂ, ಈ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡದಿದ್ದರೂ ತಾವು ಪುನೀತರಾದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅನೇಕ ಕೃತಿರತ್ನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಾವೂ ಉದ್ಧಾರಹೊಂದಿ ಇತರರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ವಚನಾಮೃತದಿಂದ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಗಂಗೆಯಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಎಂದು ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಇನ್ನೂರುಮಂದಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನೂರಾರು—ಸಾವಿರಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿರುವವ

ರೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸಾರ್ಯರು. ಇವರು ನಾಲ್ಕು
ಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥ* (ಇಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಂಥ' ಎಂದರೆ ೩೨ ಅಕ್ಷರ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಪದಸಮೂಹ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರವಾದ
ಅರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.) ರಾಶಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವೆನೆಂದು ಅವರೇ
ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಯಾವ ಯಾವ
ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ಹೀಗೆ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿದರೆ ಈ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಭಂಡಾರ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರ-
ಬೇಕು! ಬಹುಶಃ ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಿಲುಕಲಾರದು. ಊಹೆಗೆ ಹೀಗೆ
ಇಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಈಗಿನ ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು
ನಂಬುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ನಷ್ಟ

ಪುರಂದರದಾಸರು, ವಿಜಯದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು
ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳೇ ನಮಗೆ ಆಧಾರ
ವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಿಗಳುಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ
ಬಹುಭಾಗ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ನಿಜ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಾಶವಾದ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧಗಳು, ಆಕಾಲದಿಂದೀಚೆಗೆ ನಡೆದ ಆಂದೋಲನಗಳ
ಅವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತಗೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ
ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿಯು
ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಗೀತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೋ ಅವರಿರುವವರೆಗೆ ಅವು
ಜೋಪಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವರ ತರುವಾಯ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ನೆಂಟರಪೈಕಿ

* ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ '೩೨ ಅಕ್ಷರಗಳ ಗುಂಪು' ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ-
ದಾಸಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ "ಜಗದಪಾವನ್ನಗೋಸುಗವಾಗಿ" ಎಂಬ ಸುಳಾದಿ
ಯನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಶ್ರೀದಾಸರಾಯರು ಮಾಡಿದ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಷಯ
ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ೩೨ ಅಕ್ಷರವೆಂಬುದು ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪುರಂದರದಾಸಾರ್ಯರು
ರಚಿಸಿದ್ದು ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯ್ತು.

—ಸಂ.

ಇದರ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ದಡ್ಡರ ಕೈಗೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇಕೆ? ಗೆದ್ದಲುಹುಳುವಿಗೆ, ಬೆಂಕಿಗೆ, ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಅಹುತಿಯಾಗಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವಿದೆ. ಅನೇಕವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆ ಭಕ್ತಿ ಮುಗಿಯಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಾವು ಲಾಭ ಪಡೆಯುವುದಾಗಲೀ, ಉಳಿದವರಿಗೆ— ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಅವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಗುಣಬುದ್ಧಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಲ್ಲ! ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈಗಲೂ ಪವಿತ್ರ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿವೆ! ಅವು ಈಚೆಗೆ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯ ಬಹುಭಾಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಯೋ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದಂತೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಪೆಠಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಯೋ ಇಂತಹ ಅಮೂಲ್ಯಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವುದ ಕ್ಲಿಂತಲೂ, ತಿಳಿದವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಕಿವಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಕಾಪಾಡುವುದು ಕೀರ್ತಿಕಾರಕ. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಪಕಾರ; ಕಲ್ಯಾಣಕರ.

ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಹಲವು ಈಗಲೂ ಅನೇಕರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಅಂತಹವರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಣವನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಬಚ್ಚಿಡುವಂತೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿಡಬಾರದೆಂಬ ನೀತಿ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಜನಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರ ಬೋಧೆ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಈ ಹರಿದಾಸಮಹನೀಯರು ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಎಳುವುದಲ್ಲವೇ? ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ತುಂಬ ಇವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ತಿಳಿಸಿದರೆ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ

ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಿಸಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳ ಆಧಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬುದು ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಈ ಲೋಕ, ಕಾಣದಿರುವ ಹಲವು ಲೋಕಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀತನ ಅಜೀತನ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಅಧೀನ. ಅವನು ಈಶ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರು. ನಮಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಾನ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಅವನ ದಾಸರೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯಾದ—ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ—ಭಗವಂತನನ್ನು ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಂಬಿ, ಅವನ ಆಗಾಧ ಅಚಿಂತ್ಯ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು ; ಅವನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಅದು ದೊರೆಯುವವರೆಗೂ ಕಾಯಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಗಳು ಬರಬಹುದು. ಏನೇಬರಲಿ ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಬಾರದು. ಎಂತಹ ಸುಖಸಂಪತ್ತು ಸಿಕ್ಕಲಿ ಆ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಆ ಪರಾತ್ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ನೆನೆಯಬೇಕು. ಅವನ ಆರಾಧನೆ ಸತತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇಸಮನೆ ನಡೆದೇ ಇರಬೇಕು” ಇತ್ಯಾದಿ—

ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ಮಡದಿಯೊ-

ಳಕ್ಕರದಿ ನಲಿವಾಗ ಹಯ ಪ-

ಲ್ಲಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನವೇರಿ ಮೆರೆವಾಗ |

ಬಿಕ್ಕುವಾಗಾಕಳಿಸುತಲಿ ದೇ-

ವಕ್ಕಿತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತಿಹ ನರ

ಸಿಕ್ಕನೆಮದೂತರಿಗೆ ಆವಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು || —ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಉಂಟೋ ಅವರೆಂದಿಗೂ ಕೆಡಲಾರರು. ಅದಿಲ್ಲದವರು ಕೆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟವರಿಲ್ಲವೋ ರಂಗಯ್ಯನ
ನಂಬದೆ ಕೆಟ್ಟರೆ ಕೆಡಲಿ

ತಂದೆಯ ತೊಡೆಯೇರಿ ಕುಳಿತು ತಾಯಿಯಿಂದ ದೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಧ್ರುವ, ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ವಿಷವುಂಡ ಪ್ರಹ್ಲಾದರು ಇಂದು ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವುದೇಕೆ? ಅವರ ನಿಶ್ಚಲ ನಿರ್ಮಲ ನಂಬಿಕೆ ಭಕ್ತಿ-ಗಳಿಂದಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೆ ಬಂದ ಕುತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಅದು ಪರಿಹಾರ-ವಾದುದು ಯಾರಿಂದ? ಆದ್ದರಿಂದ “ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಚರಣಕಮಲವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿರೋ” ಎಂದು ಹರಿದಾಸರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೇ? ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಷ್ಟವೇ. ಎಂದೋ ಒಂದುದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸ, ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಕತೆ, ದೇವರನಾಮ ಕೇಳಿದಾಗ, ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದಾಗ, ಅಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದೇ ನಂಬಿಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ.

ಮನಸು ನಿಲಿಸುವುದು ಬಲು ಕಷ್ಟ.....

ದುರುಳಮನ ನಿಲಿಸುವುದು ಸುರರಿಗಳವಲ್ಲ |

ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ

“ಹರಿದೋಡುವ ಮನಸು ನಿಲಿಸಲೆನ್ನಳವಲ್ಲ

ಸಿರಿಯರಸವಿಜಯವಿಠಲ ತಾನೆ ಬಲ್ಲ”

ಅಂತಹ ದೃಢನಂಬಿಕೆ ಬರಲೇಬೇಕಾದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿರಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ, ಅವನ ಭಕ್ತರ ನೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅರಿಯುವ ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರವಣ ಅವುಗಳ ಮನನ ಮತ್ತು ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ ಮಾಡುವ, ಅನವರತವೂ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ನೆನಪು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ

ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತು ಸಹವಾಸವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಲೌಕಿಕದ ನಶ್ವರಸುಖ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಡೆಗೇ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ನಮಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಗಾಧ ಆಸಕ್ತಿ ಆರಿ, ಅನಾಸಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಿ, ಓದಿದ ವಿಷಯವು ತಲೆಗೆ ಹತ್ತಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮೇಣ ವೈರಾಗ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಗತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದುವು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಗಳು. ಇವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹರಿದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಓಡಿಹೋಗಿ ಕಾಡುಸೇರಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಹದದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರಬಾರದು. ಜೀವನದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸುಖ ಬಂದಾಗ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬೀಗಬಾರದು. ಅದು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ.

“ನೆಚ್ಚದಿರು ಈ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ,
ಹೆಚ್ಚದೆ ಹಿಗ್ಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚು”

ದುಃಖ ಬಂದಾಗ ಕುಗ್ಗಿ ಕುದಿಯಬಾರದು; ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದರ್ಥ. ಸಂಸಾರ ಹೇಯವೆಂದು ಹರಿದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಈ ಗಂಡು ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿ—

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು

... ..

ತಾಮರಸ ಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು

ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮನೆನುತ ಪಾಡಿ ಕಾಮಿತ ಕೈಗೊಂಬರೆಲ್ಲ

ಗೇರುಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಸಾರದಿ

ಮೀರಿ ಆಸೆ ಮಾಡದ್ದಾಂಗಿ ಧೀರಕೃಷ್ಣನ ನೆನೆವರೆಲ್ಲ

ಮಾಂಸದಾಸೆಗೆ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಿಲುಕಿ ಹಿಂಸೆಪಟ್ಟ ಪರಿಯಂತೆ
ನೋಸ ಹೋಗದ್ದಾಂಗೆ ಜಗದೀಶಪುರಂದರವಿಠಲನನುತ

“ ಸಂಸಾರವೆಂಬಂಥ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ
ಕಂಸಾರಿನೆನಹೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ”

—ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡರೆ ಕಷ್ಟ. ಆಗ
ಅದು ಒಂದು ಬಂಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಸಂಸಾರದ
ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ಕಾಳಬೆಳದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ, ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು
ಉಂಟಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು
ಬಂಟರಾಗಿ ಬಂದು ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದರು
ಉಂಟಾದ ದಿನ ತಪ್ಪಿ ಬಡತನ ಬಂದರೆ
ಒಂಟಿಹಾಗೆ ಕತ್ತಮೇಲಕೆತ್ತುವರು

... ..

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಾರಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸದೆ
ಕಂಸಾರಿ ಕರುಣದಿಂದೆನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ
ಕಂಡು ಕಂಡು ಪತಂಗ ಕಿಚ್ಚಿನೊಳು ಬೀಳ್ವಂತೆ
ಕಂಡ ಹೇಯ ವಿಷಯಂಗಳಿಗೆರುಗುವೆನಯ್ಯ !

... ..

ಶುಕನ ಓದುಗಳಂತೆ ಎನ್ನ ಓದುಗಳಯ್ಯ !
ಮಿಂದು ನಿಂದಾನೆ ಹುಡಿಹೊಯ್ದು ಕೊಂಬುವಂತೆ
ಮಂದಮತಿಯಾದೆನಯ್ಯ ತಂದೆ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ !

—ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು.

ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬುದು ಎಂಥದು? ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೇಕೆ ಭಯಪಡಬೇಕು?
ಅದರ ಲಕ್ಷಣ, ಕಷ್ಟ, ತೊಡಕು ಅಪಾಯಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು

ಚಿತ್ರಮಯವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ, ಇಂತಹ ಅಪಾಯದ ದವಡೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ “ಕಪ್ಪೆ ಸರ್ಪನ (ಹೆಡೆಯ) ನೆರಳಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ” ಮಾನವ
ಹುಷಾರಾಗಿರಬೇಡವೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ! ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಕಿದವರು ಯಾರು? ಅದೂ ಅವನದೇ ಕಾರ್ಯ— ನಮ್ಮ
ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ— “ನೀ ತಂದೆ ನಾ ಬಂದೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ!”
ಹಾಗೆ ತಂದೆಯೇಲಿ ಅದರಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವವನೂ ನೀನೇ ಹಾಗೆ ಪಾರು-
ಮಾಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು ಮಾತ್ರ ನಾವು. ಬರಿ ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು!
ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಪದವನ್ನು ನೋಡಿ—

ಅಂಬಿಗ ನಾ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ಜಗ-
ದಂಬಾರಮಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ

ತುಂಬಿದ ಹರಿಗೋಲಂಬಿಗ ಅದ-
ಕೊಂಬತ್ತುಭಿದ್ರ ನೋಡಂಬಿಗ
ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೀನಂಬಿಗ ಅದ-
ರಿಂಬು ನೋಡಿ ನಡೆಸಂಬಿಗ

ಹೊಳೆಯ ಭರವ ನೋಡಂಬಿಗ ಅದಕೆ
ಸೆಳೆವುಘನವಯ್ಯ ಅಂಬಿಗ
ಸುಳಿಯೊಳು ಮುಳುಗಿದೆ ಅಂಬಿಗ ಎನ್ನ
ಸೆಳೆದುಕೊಂಡೊಯ್ಯ ನೀನಂಬಿಗ

ಆರು ಕೆರೆಯ ನೋಡಂಬಿಗ ಅದು
ಮಾರಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ಅಂಬಿಗ
ಯಾರಿಂದಲಾಗದು ಅಂಬಿಗ ಅದ ನಿ-
ವಾರಿಸಿ ದಾಟಿಸೊ ಅಂಬಿಗ

ಸತ್ಯವೆಂಬುದೆ ಹುಟ್ಟುಂಬಿಗ ಸದ್-
ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದೆ ಪಥವಂಬಿಗ

ನಿತ್ಯಮೂರುತಿ ನಮ್ಮ

ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಮುಕ್ತಿಮಂಟಪಕೊಯ್ಯೊ ಅಂಬಿಗ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಸಂಸಾರವೆಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಗರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೆರೆಗಳು, ಕೊಚ್ಚುವ ಅಲೆಗಳು! ಪ್ರವಾಹದ ಒತ್ತಡವೋ, ಭರವೋ, ಶಕ್ತಿಯೋ, ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯ. ಅದರ ಸೆಳೆವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ಇಂತಹ ಉಲ್ಲೋಲ-ಕಲ್ಲೋಲವಾದ ಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು—ಇಂತಹ ಅನಿತ್ಯವಾದ ದೇಹ ಹೊತ್ತು—ದಡ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಆ ಅಂಬಿಗ ಯಾರು? ಜಗದಂಬೆಯ ರಮಣನಾದ ಪುರಂದರವಿಠಲನೇ ಅಂಬಿಗನಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರ ದಾಟಿಸಿ ದಡಮುಟ್ಟಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ಯಬೇಕು! ಈ ದೋಣಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಸತ್ಯ, ಸದ್ವಕ್ತಿ ಎಂಬುದೇ ಅದರ ದಾರಿ—ಹೆದ್ದಾರಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ನಡೆದು ಸತ್ಯಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಸಕ್ತನಾದರೆ ಸಿಗುವುದು ಈ ಮುಕ್ತಿಯ ಮಂಟಪ. ಹೀಗೆ ಈ ದೋಣಿಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಮಾನವನ ಬಾಳಿನ ಸೊಗಸಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಗುರಿಯೂ ಈ ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವದೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಚಿಂತೆ ಅತಿಸಾಮಾನ್ಯ. ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಿದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನುಗಾಲವೂ ಚಿಂತೆ ಜೀವಕೆ ತನ್ನ

ಮನವು ಶ್ರೀರಂಗನೊಳ್ ಮೆಚ್ಚುವ ತನಕ

ಸತಿಯು ಇದ್ದರೂ ಚಿಂತೆ ಸತಿಯು ಇಲ್ಲದ ಚಿಂತೆ

ಮತಿಹೀನೆ ಸತಿಯಾದರು ಚಿಂತೆಯು

ಪುತ್ರರಿದ್ದರು ಚಿಂತೆ ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದ ಚಿಂತೆ
 ಅತ್ತು ಅನ್ನಕೆ ಕಾಡುವ ಚಿಂತೆಯು
 ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ಸಿರಿಪುರಂದರವಿಠಲನ
 ಬಿಡದೆ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಚಿಂತೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ.

—ಪುರಂದರದಾಸರು:

ಇಂತಹ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ
 ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.
 ಎಲ್ಲವೂ—ಅವನಿಂದಲೇ ಎಂಬಂತಹ ದೃಢವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇರುವಂತೆ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

ನಾನೇಕೆ ಪರದೇಶಿ ನಾನೇಕೆ ಬಡವನು
 ಶ್ರೀನಿಧೇ ಹರಿಯೆ ನೀನಿರುವತನಕ?

ಪುಟ್ಟಿದ ತಾಯ್ತಂದೆ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರನು ನೀನೆ
 ಅಷ್ಟಬಂಧುಬಳಗ ಸರ್ವ ನೀನೆ.

ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಅಷ್ಟಾಭರಣ ನೀನೆ
 ಶ್ರೇಷ್ಠಮೂರುತಿ ಕೃಷ್ಣ ನೀನಿರುವತನಕ
 ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳುವ ನೀನೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವ ನೀನೆ
 ಉದ್ಧಾರಕರ್ತ ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆ

—ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾರೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಯೋಚಿಸ
 ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಧಿಸುವವರೆಗೂ ಯೋಚನೆ, ಪೇಚಾಟ, ಒದ್ದಾಟ
 ಗಳು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ! ಮಾನವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದರ ಸಲುವಾಗಿ
 ಯೋಚಿಸಿ ಯಾಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಕನಕ
 ದಾಸರಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳು

“ತಲ್ಲಣಸದಿರು ಕಂಡ್ಯ ತಾಳು ಮನವೆ
 ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇದಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಕೊಂಚ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕಾಯಬೇಕು. ದುಡುಕಬಾರದು, ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬೀಳಬಾರದು. ಎಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೂ ನಮ್ಮ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ತಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಪಸಿ ಇಲ್ಲ
ದುಷ್ಟಮನುಜರು ಪೇಳ್ವ ನಿಷ್ಕರದ ನುಡಿ ತಾಳು
ಕಷ್ಟಬಂದರೆ ತಾಳು ಕಂಗಡದೆ ತಾಳು
ನೆಟ್ಟಸಸಿ ಫಲಬರುವ ತನಕ ಶಾಂತಿಯ ತಾಳು
ಕಟ್ಟು ಬುತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಉಣಲುಂಟು ತಾಳು
ಹಳಿದು ಹಂಗಿಸುವಂಥ ಹಗೆಯ ಮಾತನು ತಾಳು
ಅಳುಕದಲೆ ಬಿರಿಸುಬಿಂಕದನುಡಿಯ ನೀ ತಾಳು
ಹಲಧರಾನುಜನನ್ನು ಹೃದಯದಲಿ ತಾಳು.

—ವಾದಿರಾಜರು.

ಪರರನ್ನು ನಿಂದೆಮಾಡದಿರುವ ಜನರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇತಪ್ಪಿರಲಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯವರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಹವ್ಯಾಸ. “ಮಾಡಿದವರ ಪಾಪ ಅಡಿದವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಗಾದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಯಾವಾಗಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು! ಅಂತಹವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಸರಬೇಡೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಿಂದಕರಿರಬೇಕಿರಬೇಕು
ಹಂದಿ ಇದ್ದರೆ ಕೇರಿ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಶುದ್ಧಿಯೋ ಹಾಂಗೆ,
ಅಂದಂದು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಂಬ ಮಲ
ತಿಂದು ಹೋಗುವರಯ್ಯಾ ನಿಂದಕರು
ವಂದಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಜನರೆಲ್ಲರು ನಮ್ಮ
ನ್ನೊಂದಿದ ಪುಣ್ಯವನೊಯ್ಯುವರಯ್ಯ
ದುಷ್ಟ ಜನರು ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಿದ್ದರೆ
ಶಿಷ್ಟಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಕೀರ್ತಿಗಳು!

—ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡಿದವರು ಮಾಡಿದವರ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುದಾರರು!
ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನಾಡಿ ವಂದಿಸುವ ಸಜ್ಜನರು ಬೇರೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ
ಭಾಗಿಗಳು!

ನಿಂದಿಸಿದವರೆಲ್ಲ ನಿಂದ್ಯರಾಗುವರು ಅಭಿ-

ವಂದಿಸುವ ಜನರು ಜಗದೊಳು ಜನರಿಂದ

ವಂದ್ಯರಾಗುವರು ಎಂದೆಂದು!

—ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು.

ಪಾಪಮಾಡಿದವರನ್ನು ನಿಂದೆಮಾಡಿದರೇ ಹೀಗಾಗುವಾಗ ನಿರಪರಾಧಿ
ಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ ನಮಗಾಗುವ ನಷ್ಟ, ಒದಗಿಬರುವ ಕಷ್ಟ ಎಂತಹುದು
ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲೋಚಿಸಬಹುದು. ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವರಿವರನ್ನು ನಿಂದಿಸು
ವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವುದು ಬೇಡ ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ಇದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲೇ, ಅಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ
ಅಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಬಹಳ
ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ:

“ಧರೆಯೊಳು ದುರ್ಜನರು ಜಾಲಿಯ ಮರದಂತೆ!” ಜಾಲಿ ಮರದ
ಲಕ್ಷಣವೇನು? ಮೂಲಾಗ್ರಪರ್ಯಂತ ಮುಳ್ಳುಕೂಡಿರುವ ಮರ. ಅದು
ಅಷ್ಟೇಅಲ್ಲ. ಅದರ ಹುಟ್ಟಿನ ವೈಖರಿ ನೋಡಿ.

ಬಿಸಲಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಬಂದವರಿಗೆ ನೆರಳಿಲ್ಲ!

ಹಸಿದು ಬಂದವರಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಇಲ್ಲ!

ಕುಸುಮ ವಾಸನೆ ಇಲ್ಲ, ಕೂಡಲು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ!

ರಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದವು ವಿಷದಂತೆ ಇರುತಿಹ ಜಾಲಿಯ ಮರದಂತೆ!

ನಿಂದಕರ, ದುರ್ಜನರ ರೀತಿ ಹೀಗಾದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರ್ಖ-
ರನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಿದಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮೂರ್ಖ
ತನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಹಾಸ್ಯ ತುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವು
ಗಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ!

ಒಂಟಿಯಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಿಡುವಾತನೇ ಮೂರ್ಖ
 ನಂಟರಿಗೆ ಸಾಲವನು ಕೊಡುವಾತನೇ ಮೂರ್ಖ
 ಮಡದಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರುವನ ಮೂರ್ಖ
 ಬಡತನವು ಬಂದಾಗ ಬೈದುಕೊಂಬುವ ಮೂರ್ಖ
 ದೃಢಭಕ್ತುತಿ ಇಲ್ಲದವ ಕಡುಮೂರ್ಖನಯ್ಯ
 ಮುಪ್ಪಿನಲಿ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿಕೊಂಬುವ ಮೂರ್ಖ
 ರಾನುನಾನುವ ನಂಬಿ ಭಜಿಸದವ ಮೂರ್ಖ

—ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಖತನದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಂದಕರು, ದುರ್ಜನರು, ಮೂರ್ಖರು ಇರುವಂತೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತರಾದವರಿಗೂ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಕಲಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು, ಜನರ ಅಕಾರ್ಯ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೋ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಹೇಗೆ ಒಲಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪಟ್ಟದರಸಿಯ ಬಿಟ್ಟು ಪರಸತಿಯ ಬಯಸುವರು
 ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವ ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳಲೆಣೆಪರು
 ಮುಟ್ಟ ಭಾಷೆಯ ಕೊಟ್ಟು ಮೋಸವನೆ ಮಾಡುವರು
 ಬಿಟ್ಟು ಪರದೈವವನು ಮಾರಿಗೆರಗುವರು !
 ಕಂಡದನೆ ಹೇಳರು ಕಾಣದನೆ ಹೇಳುವರು

ಉಂಡಮನೆಗೆರಡನ್ನೆ ಬಗೆಯುತಿಹರು
 ಕೊಂಡಾಡಿ ಬೇಡಿದರೆ ಕೊಡರೊಂದು ರುಪ್ಪಿಯನು
 ದಂಡಿಸಿ ಕೇಳುವರಿಗೆ ಧನವ ಕೊಡುತಿಹರು
 ಮಾಡಿದುಪಕಾರವನು ಮರೆತುಬಿಡುವರು ಮತ್ತೆ

ಕೂಡಲೆ ಕಾದುವರು ಕಪಟದಿಂದ
 ರೂಢಿಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನು
 ಪಾಡಿ ಪೊಗಳದೆ ನಾಡವಾರ್ತೆಯಾಡುವರು
 ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯು ಕಾಣಬಂತೀಗ !

— ಪುರಂದರದಾಸರು.

ಇದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ ಕಲಿಯುಗದ ಲಕ್ಷಣವಾಯಿತು.
 ಕನಕದಾಸರು ಕಂಡ ಕಲಿಯುಗದ ರೀತಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯನೋಡಿ ! ತಾವು
 ಹೇಳುವ ಇದನ್ನು ಕಮಲನಾಭನ ಕೃಪೆ ಪಡೆದವರು ಕೇಳಬೇಕಂತೆ !

ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಎತ್ತ ಪೋದವೊ ಕಾಣೆ
 ಉತ್ತಮರ ಜೀವನಕೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ
 ನಿತ್ಯದಲಿ ಕಳವು ವ್ಯಭಿಚಾರವುಳ್ಳವರೆಲ್ಲ
 ಅರ್ಥಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತಿಹರು !

ಅತ್ತಿಯೇ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಸೊಸೆಯು ಅತ್ತಿಯು ಆಗಿ
 ಪುತ್ರ ಪಿತನಾಗಿ ಪಿತ ಪುತ್ರನಾಗಿ
 ಮತ್ತೆಗಂಡನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೆ ಗಂಡಳು ಆಗಿ
 ವರ್ತಿಸುವರಯ್ಯ ತಮಗೆದುರಿಲ್ಲವೆಂದು !

ವಾವೆನರಸೆಯು ತಪ್ಪಿ ವೈರಿವರ್ಗವು ಹೆಚ್ಚಿ
 ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಗುರುಹಿರಿಯರನು ಜರಿದು
 ಕೇವಲಾಧಮರೆಲ್ಲ ಸಿರಿಮದದಿ ಸೊಕ್ಕಿದರು
 ಕಾನರಾರೈ ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರನು ?

ವೇದವಿಪ್ರರು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವ ಕಳೆದು
 ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ತಿರಿದು ತಿಂಬುವರು
 ಕಾದುವ ಶೂರರಿಗೆ ಕಾಸು ಕೊಡುವವರಿಲ್ಲ
 ಮೇದಿನಿಗೆ ಬೀಳ್ತ ಮಳೆ ಖಂಡಮಂಡಲವು !

ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬಾಳುವರ
ಭಿನ್ನತಂತ್ರವ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುತಿಹರು
ಗನ್ನಗತಕವ ಮಾಳ್ವ ಗ್ರಾಮಣ್ಯಗಳ ಕಲಿತು
ಕುನ್ನಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದರು ಕ್ರೂರ ಫಣಿಯಂತೆ !

ಉತ್ತಮ ಪತಿವ್ರತೆಯು ಪತಿ ನೀನೆ ಗತಿಯೆನಲು
ಮುತ್ತೈದೆಗುಡುವುದಕೆ ವಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ !
ಮತ್ತೆ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ ಬಂಗಾರಗಳು
ವರ್ತನೆ ಇದೇನಯ್ಯ ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆ ?

ಹರಿಹರರ ಪೂಜೆಗಳು ಹಗರಣಗಳಾದುವು !
ಉರಿಮಾರಿ ಚಾಮುಂಡಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ
ಕುರಿಕೋಣ ನೈವೇದ್ಯ ಧೂಪ ದೀಪಗಳಿಂದ
ಸರಮುಭಕ್ತಿಯ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವರಯ್ಯ !

ನಡೆವ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನುಡಿಯಲೆನ್ನಳವಲ್ಲ
ಒಡೆಯ ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆ
ತಡವ ಮಾಡಲಿ ಬೇಡ ತಾಳಲಾರದು ಲೋಕ
ಮೃಡನ ವೈರಿಯ ಪೆತ್ತ ಅದಿಕೇಶವನೆ !

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ
ನಡೆನುಡಿಗಳ ಸಹಜ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ-
ವರು ಅದರಿಂದ ಪಾಠ ಕಲಿತು ನೀತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲೆಂಬುದೇ ಇದರ
ಉದ್ದೇಶ ; ಫಲ.

ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಬೀಳತಕ್ಕವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಬೇರೆಯವರ
ನಡೆವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಧುವಾದ ಮಾರ್ಗ
ವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲೇ ಅಂತಹ ಕುಂದುಗಳಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು

ನಾವು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಇಡೀ ದೇಶದ ಜನತೆಯ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ಹಸನಾಗುವುದು? ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧುರವಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಸುಖವಾಗಿ ನಗುಮುಖದಿಂದ ಬಾಳಬಹುದು!

ನಮ್ಮ ಜನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ? ಹಬ್ಬ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿಗ್ಗು. ಆದರೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಲೂ ಬಹುದು. ಹಬ್ಬವೆಂದರೆ ಏನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಂಡು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ಮೆರೆಯುವುದು ಹಬ್ಬ ಎಂದು ಯಾರು ಬಗೆದಿರುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಹಬ್ಬಗಳು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರುಗುತ್ತವೆ. ಹಣದ ಕುಡಿಕೆ ಕರಗಿದರೆ, ಅವರ ಹಬ್ಬದ ಗೋಳು ಹೇಳತೀರದು! ಹರಿದಾಸರು ನಿಜವಾದ ಹಬ್ಬದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೋಡಿ—

ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಬಿಡುವುದೆ ಬಲುಹಬ್ಬ
ಕಾಮನ ಉಪಹತಿಗೆ ಅಂಜುವುದೆ ಹಬ್ಬ
ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವುದೆ ಹಬ್ಬ
ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳ ಪೂಜಿಸುವುದೇ ಹಬ್ಬ
ನಿಂದಕ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯದಿಪ್ಪುದೆ ಹಬ್ಬ

ಅಂದರೆ ನಗುತ ಸಂತೋಷಪಡುವುದೆ ಹಬ್ಬ
ಇಂದು ನಾಳೆಗೆ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಬಿಡುವುದೆ ಹಬ್ಬ
ಖುಣ ರೂಪವಾಗದ ಸಂಸಾರವೆ ಹಬ್ಬ
ಮನ ನೆರೆಹೊರೆ ನೋಡಿ ಬಳಲದಿಪ್ಪುದೆ ಹಬ್ಬ
ಚಿನ್ನುಮಯ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯವಿಠಲನ

ಮೃನಸಿನೊಳನುದಿನ ನೆನೆಸುವುದೆ ಹಬ್ಬ
ಫಾಲಲಿಪಿಗೆ ಮನ ನೋಯದಿಪ್ಪುದೆ ಹಬ್ಬ
ಬೀಳುನುಡಿದವರ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದೆ ಹಬ್ಬ

ದಂಪತಿಗಳು ಏಕವಾಗಿಪ್ಪುದೆ ಹಬ್ಬ
ಶಂಪದಂತೆ (ಮಿಂಚು) ವಿಜಯವಿಠಲ ಪೊಳೆವುದೆ ಹಬ್ಬ

—ವಿಜಯದಾಸರು.

ಮನುಷ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಪಾಪ-
ಭೀರುವಾಗಿರಬೇಕು. ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರುವವನು ಪಾಪಿಗಳ—ಅಯೋಗ್ಯರ
ಸಂಗಕ್ಕೆ ಹೆದರಲೇಬೇಕು. ಎಂತಹ ಯೋಗ್ಯನೇ ಆದರೂ ಅಯೋಗ್ಯರ,
(ದುರ್ಜನರ) ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ, ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವನೂ
ಅವರಂತೆಯೇ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು
ಅಂತಹವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೊರೆಯುವುದು ಬಹು
ಮುಖ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಇದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದೊಳಗಿರಿಸೆನ್ನ ರಂಗ
ದುರ್ಜನರ ಸಂಗ ನಾನೊಲೈ ಮಂಗಳಾಂಗ

ಕೂಡಿದ ಸಭೆಯಲಿ ಕುತ್ತಿತವ ನುಡಿವನ ಸಂಗ
ನಾಡಿನೊಳಗನ್ಯಾಯ ಮಾಡುವವನ ಸಂಗ
ಬೇಡಿದರು ಕೊಡದಿರುವ ಕಡುಲೋಭಿಯ ಸಂಗ
ಮೂಢಮೂರ್ಖರ ಸಂಗ ಬಲುಭಂಗ ಎಲೊ ರಂಗ!

ಗುರುಸತಿಗೆ ಪರಸತಿಗೆ ಎರಡು ಬಗೆವರ ಸಂಗ
ಗುರುನಿಂದೆ ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರ ಸಂಗ
ಪರಹಿತಾರ್ಥದ ಧರ್ಮವರಿಯದವರ ಸಂಗ
ಮರುಳ ಪಾಮರ ಸಂಗ ಬಲುಭಂಗ ಎಲೊ ರಂಗ!

ಆಗಮದ ಅನ್ವಯವನರಿಯದವರ ಸಂಗ
ರೋಗದಲ್ಲಿ ಆವಾಗ ಮಲಗುವನ ಸಂಗ
ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನೆಂಪ್ಪಿ ನೆನೆಯದಿಹ
ಭಾಗವತರ ಸಂಗ ಬಲುಭಂಗ ಎಲೊರಂಗ!

ಇದೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀತಿ ಬೋಧೆಯ ಧ್ವನಿಸೂಚಕವಾಗಿಯೂ ನೇರವಾಗಿ ಧರ್ಮಬೋಧಕವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೇವರನ್ನು, ಅವನ ಭಕ್ತಪರಿವಾರವನ್ನು ಅವರ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತರಾಗಿ ತಾವೇ ಕಂಡು ಆನಂದಪಟ್ಟು ರಸಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಭಗವಂತ — ಭಕ್ತ ಇವರ ಗೆಳೆತನ ಸಲಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಸಾವಿರ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಕೆಲವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆ, ಅವನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅವನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಒಲಿಯುವ ರೀತಿ, ಅವನ ಕೃಪೆಪ್ರಸಾದಗಳಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗಾಗುವ ಆನಂದ-ತ್ಯಕ್ತಿ-ಲಾಭ-ಇವುಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ಎಷ್ಟು ಓದಿದರೂ ಮುಗಿಯದಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಕೆಲವನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ.

ದೇವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನೀನು ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ

ಎಲ್ಲರಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೆ

ಹುಲ್ಲು ಕಾಷ್ಟ ಜಡ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ನೀ-

ನಿಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಲ್ಲ ತುತಿಸುತಿದೆ

ಸಲ್ಲದ ಮನುಜನು ನಿನಗೆ ತನಗೆ ಭೇದ-

ವಿಲ್ಲವೆಂಬುವನಿಗೆ ಏನೆಂಬೆ ಹರಿಯೆ ?

ಜಲ್ಲಜ ನೀರೊಳಗಿದ್ದು ಲೇಪವಿಲ್ಲದಂತೆ

ಎಲ್ಲ ಪ್ರೇರಕನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯು ನೀನೆ

ಚಿಲ್ಲರೆದೈವರ ಗಂಡ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ನಿನ್ನ

ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಎಲ್ಲವರರಿಯರು !

ಭಕ್ತ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು ದೇವವೈದ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆ ರೋಗವನ್ನು ಗುಣಮಾಡೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ :—

ಆವ ರೋಗವೋ ಎನಗೆ ದೇವಧನ್ವಂತ್ರಿ ?

ಸಾವಧಾನದಿ ಕೈಯ ಪಿಡಿದು ನೀ ನೋಡಯ್ಯ !

ಹರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಕಾಣಿಸವು ಎನ್ನ ಕಂಗಳಿಗೆ

ಹರಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿಸದೆನ್ನ ಕಿವಿಗೆ

ಹರಿಮಂತ್ರಸ್ತೋತ್ರ ಬಾರದು ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಗೆ

ಹರಿ ಪ್ರಸಾದವು ಎನಗೆ ಸವಿಯಾಗದೈಯ !

ಅನಾಥಬಂಧು ಗೋಪಾಲವಿಠಲರೇಯ

ಎನ್ನ ಭಾಗದ ವೈದ್ಯ ನೀನೆ ಆದಿ

ಅನಾದಿಕಾಲದ ಭವರೋಗ ಕಳೆಯಯ್ಯ

ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯೆ ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾರ !

ಹರಿದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಉಂಟು. ದೇವರ ಮರೆವು ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದಪರಾಧವೆಂದು ವಂದಿಸಲೇನಯ್ಯ

ಒಂದರ ಚಿಂತೆಯೆಂದು ವೊಂದಿಸಲೇನಯ್ಯ

ಒಂದರ ಭಯವೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳಲೇನಯ್ಯ

ಒಂದರ ಹರುಷವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳಲೇನಯ್ಯ

ಒಂದರ ಕ್ಲೇಶವೆಂದು ಒದಗಿ ನುಂಗಲೇನಯ್ಯ

ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲಿನ್ನು

ಒಂದಪರಾಧವೆ ಇವಕೆ ಕಾರಣಮೂಲ

ಇಂದಿರೆ ಅರಸ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಕೃಷ್ಣ

ತಂದೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಎನಗೆ ಮುಖ್ಯಪರಾಧ !

ಜನನದ ಚಿಂತೆ ಜನಿಸುವಾಗಲಿ ಭಯವು

ಜನಿಸಿದರೆ ಹರುಷ ದಿನದಿನಕೆ ಆಸೆ

ಘನ ಆಸೆಯಿಂದ ಮೋಹ ಮೋಹದಿಂದ ಕ್ಲೇಶ

ಅನಂತರಪಾಯಗಳು ಒಂದೊಂದು ಅನಂತ

ಇನಿತಿನಿತು ಅವಾವ ಘನಕ್ಷೇಶಗಳಿಂದ
 ದಣಿದು ದಣಿದು ದಣಿದು ಧೈರ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ
 ಮುಣುಗಿ ತೇಲುವೆನಯ್ಯ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಇನ್ನು ||

—ಶ್ರೀ ಗೋಸಾಲದಾಸರು.

ಹರಿದಾಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡ, ಬಹುಕಾಲ ಬೆಲೆಯಿಂದ
 ಬಾಳುವ, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ—ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು.
 ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪದ್ಯಗಳೂ ಹಾಡುವ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ
 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾವ್ಯತಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ತುಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದುದು. ಬಹು ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳದ್ದು. ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಈ
 ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸದಂತೆ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಡಬಹುದು.

ಪರಮಾತ್ಮನು ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ
 ಭಗವಂತನಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತತ್ವವನ್ನು ಸುಲಭ
 ವಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾವ್ಯತಸಾರ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ-
 ರೆಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದರೆಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ-
 ರೆಲ್ಲಿ ಓಡಿದರೆಲ್ಲಿ ಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು |
 ಬಲ್ಲಿದರಿಗತಿಬಲ್ಲಿದನು ಸರಿ-
 ಯೆಲ್ಲ ಇವಗಾದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು
 ಮುಲ್ಲ ಮಾನವರೊಲ್ಲನಪ್ರತಿಮುಲ್ಲ ಜಗಕೆಲ್ಲ ||

ಒಬ್ಬನಲಿ ನಿಂದಾಡುವನು ಮ-
 ತ್ತೊಬ್ಬನಲಿ ನೋಡುವನು ಬೇಡುವ
 ನೊಬ್ಬನಲಿ ನೀಡುವನು ಮಾತಾಡುವನು ಬೆರಗಾಗಿ ||

ಎಲ್ಲರೊಳು ತಾನಿಷ್ಟ ತನ್ನೊಳ-
 ಗೆಲ್ಲರನು ಧರಿಸಿಹನು ಅಪ್ರತಿ-
 ಮಲ್ಲ ಮನ್ಮಥಜನಕ ಜಗದಾಧ್ಯಂತಮಧ್ಯಗಳ |
 ಬಲ್ಲ ಬಹುಗುಣಭರಿತ ದಾನವ-
 ದಲ್ಲಣಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ
 ಸೊಲ್ಲನಾಲಿಸಿ ಕಂಬದಿಂದಲಿ ಬಂದ ಭಕುತನಿಗೆ ||

ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನು ಇಷ್ಟು ಮಹಿಮಾವಂತನಾದರೂ, ತನ್ನ
 ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಮಗೆ ತೋರಗೊಡದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಸೇವೆ
 ಯನ್ನು ಸಂತೋಷವಾಗಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಫಲವಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಅದು
 ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ಪಾದಪಗಳಡಿಗಿರೆಯೆ ಸಲಿಲವು
 ತೋದು ಕೊಂಬೆಗಳುಬ್ಬಿ ಪುಷ್ಪ
 ಸ್ವಾದು ಫಲವೀವಂದದಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಜನರಾ- |
 ರಾಧನೆಯ ಕೈಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮ ಭ-
 ವಾದಿಗಳ ನಾಮದಲಿ ಫಲವಿ-
 ತ್ತಾದರಿಸುವನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ತೋರಗೊಡ ಜನಕೆ ||

ನಾವು ಎಷ್ಟೇ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ—ವೈಭವದಿಂದ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೂ ಶ್ರೀನಿಧಿಯಾದ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಕೀಳೇ!
 ಆದರೆ ಆ ಕೀಳು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಅವನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ
 ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಡಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮಗೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುತ್ತಾನೆ! ಇದನ್ನು
 ಸೊಗಸಾದ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾಲಿತೋಪಲಜಾದಿಗಳು ಮೆ-
 ದ್ದಾಲಯದಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರದಿ
 ಪಾಲಗಿರವಂದದಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ತನ್ನ ವರ |

ಕೇಳುಕರ್ಮವ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತ-
ನ್ನಾಲಯದಲಿಟ್ಟವರ ಪೊರೆವ ಕೃ-
ಪಾಳು ಕಾಮದ ಕೈರವದಳಶ್ಯಾಮ ಶ್ರೀರಾಮ ||

ಪರಮಾತ್ಮ ಕರುಣಾಮಯನೆಂಬುದನ್ನಂತೂ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ
ರಸವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು:—

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿ ಪಾಡಲು
ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು
ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ ನಿಮಗೆಂಬ |
ಸುಲಭನೋ ಹರಿ ತನ್ನ ವರನರ-
ಘಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಗಲನು ರಮಾಧವ-
ನೊಲಿಸಲರಿಯದೆ ಪಾಮರರು ಬಳಲುವರು ಭವದೊಳಗೆ ||

ಭಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಭಗವಂತ ಅತಿ ಸುಲಭ. ಅವನ ಕರುಣೆಯ
ಆಳವನ್ನಂತೂ ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭೃತ್ಯನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು.
ನಾವೆಷ್ಟು ಪಾಪಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ, ಭಯವಿಲ್ಲ. ಪಾಪತಾನೇ
ನಾವು ಎಷ್ಟು ಮಾಡೇವು? ನಮ್ಮ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮಿತಿ ಉಂಟು—
ಅವನ ಕರುಣೆಗೆ ಮಿತಿ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನಾಮದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವಷ್ಟು ಪಾಪ-
ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ಗೋಪಾಲದಾಸರು
ಹೀಗನ್ನುತ್ತಾರೆ—

ಪಾಪಿ ಎಂಬೆಯ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಪತಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಕೆ
ಪೋಪದ ಪಾಪಮಾಡಲಾಪನೆ ಏನೋ !

ಎಂತಹ ಬಡವನಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಾಕು! ಭಕ್ತಿ
ಯೊಂದು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದ್ದರೆ ಪೂಜೆಯ ಆಡಂಬರವೇನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ!
ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಹ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ! ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಂದರ-
ವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪನೆಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೂ ಸಾಕು.

ಅವನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಿಜವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಷ್ಟು ಫಲಕೊಡಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ! ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ:—

ಮನದೊಳಗೆ ಸುಂದರಪದಾರ್ಥವ
ನೆನೆದು ಕೊಡೆ ಕೈಗೊಂಡು ಬಲು ನೂ-
ತನಸುಶೋಭಿತಗಂಧಸುರಸೋಪೇತಫಲರಾಶಿ |
ದ್ಯುನದಿನಿವಹಗಳಂತೆ ಕೊಟ್ಟವ-
ರನು ಸದಾ ಸಂತೈಸುವನು ಸ-
ದ್ಗುಣವ ಕದ್ದವರಘವ ಕದಿವನು ಅನಘನೆಂದೆನಿಸಿ ||

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ 'ಅನಘ'ನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಘ=ಪಾಪ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಅನಂತಸದ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಾವು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ (ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ) ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಅವನು ನಾಶಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ!

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಹರಿದಾಸರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿಭಕ್ತರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿರಸದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿದಾಸರನೇಕರು ಇಂತಹ ತಮ್ಮ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅವನ ವಿಶೇಷಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಅನುಭವದ ಅಮೃತನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುರಸವಿರುವುದು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಬಂದಿರುವುದು. ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರೇಮ ತುಂಬ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯದು ಮತ್ತು ಮನೋಹರವಾದುದು. ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಸರಣಿಯ ಗುರಿ—ಬೋಧೆ. *

* ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗಿನ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಬರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಶತಕಾನುಶತಕಗಳವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿಟ್ಟ ಭಾವ ಭಾಂಡಾರವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ದಾಸರು ಸವಿಸೊಲ್ಲುಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ

ಹರಿ ದಾಸರು, ಒಳ್ಳೆಯ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಕರು—ಲೋಗರು ಹಸನಾದ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಬಾಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಟ್ಟದು ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲೋ ಇದ್ದ ದಿವ್ಯವಾದ ಗಂಗೆಯ ತಿಳಿನೀರನ್ನು ಮನೆಮನೆಗೂ ಹಂಚಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರು. ಇದು ಎಂತಹ ಉತ್ತಮಕಾರ್ಯ!

ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ದಾಸಕವಿಗಳ ಆಳವಾದ ಅನುಭವದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮೈಮರೆತು ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಕುಣಿಯುವ ಈ ಹರಿಭಕ್ತರು ದುಃಖವಿಹ್ವಲರಾಗಿ, ಆರ್ತರಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ನೋರಿಹೊಗುವುದು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ!

ಪಾಪಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ನಡುಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸೆಂದು ಬೇಡುವರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ ದೇವ ದೇವನ ಮಹಿಮೆ, ಶಕ್ತಿ, ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ತಣಿಯುವರು. ದೇವರನ್ನು ಸಖನಂತೆ ಸಂಬೋಧಿಸುವರು. ಅನೇಕವೇಳೆ ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಪಿಷ್ಠರನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಕ್ಷಮಿಸುವನೆ, ಉದ್ಧರಿಸುವನೆ ಎಂಬ ಸಂಶಯಮೂಡಿ ನಿರಾಶರಾದರೂ

ಸರ್ವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಹಂಚಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಕ್ತಿವಾಙ್ಮಯವೆಂಬ ಸಂಚಪಕ್ವಾನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣುವ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಯೆಂದು ಬಾಯಿತೆರೆದು ಹಂಬಲಿಸುವ ಪಾಮರರನ್ನು ಕಂಡು ದಾಸರು ಅಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಕ್ಷೀರಾನ್ನವನ್ನು ಬಡಿಸಿರುವರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು. ಆರಡಿಯು (ಜೇನುಹುಳು) ಅತಿತ್ತಸುತಿ ಹಲವು ಪುಷ್ಪಗಳ ಪರಿಮಳವಸೆಳೆದು ಮಧುವ ಮೆದ್ದು ಹೆಚ್ಚಾದುದನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೊತ್ತುತಂದು ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕುವಂತೆ, ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ದಾಸರು ಭಾವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿ, ನಲಿನಲಿದಾಡಿ ಮಧುರಪ್ರೇಮದ ತನಿರಸವನ್ನುಂಡು ಉಳಿದುದನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಈ ಇಂಚರದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಸೇರಿದ ಈ ಅಮೃತಕುಂಭವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಸವಿಯದಿದ್ದವರೆ ನಾವು ದುರ್ಭಾಗಿಗಳು. ”

ಹರಿಭಕ್ತಿಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂ. ರಾ. ದಿನಾಕರ.

ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಣವೇ ಕರುಣೆಯ ಕಡಲೇ (ಸಮುದ್ರ) ಆದ ಕಮಲಾನಾಥನು ಹಾಗೆಂದು ಮಾಡಲಾರ; ಎಂತಹ ಪಾಪಮಾಡಿದವನಾದರೂ, ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು ಭಗವಂತನ ನೊರೆ ಹೊಕ್ಕರೆ ಅವನಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಯುಂಟೆಂದು ನಂಬಿ ಆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುವರು—

“ ದೊಡ್ಡವರನು ಕಾಯ್ದುದೇನರಿದು ಪರಮ-
ದಡ್ಡರನು ಕಾಯ್ದುದೇ ಬರಿದು.”

ಎಂದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ ಅದು ಎನ್ನುವರು.

ಒಮ್ಮೆ ತಾಯಿತಂದೆ ಸಖ ಸೇವಕ ಎಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಟನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಲಾಕಿಕನಂಟಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇನು? ಎಲ್ಲಿಯದು? ಅವನು ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಂಟನ್ನೂ ನಂಟರನ್ನೂ ಮೀರಿದವನು, ಅಗೋಚರನಾದವನು, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುವರು. ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಡುವರು. ಅವನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಂದುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವ ‘ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ’ ಮಾಡುವರು.

“ ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿದನೊ ರಂಗ

ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೊ? ”

“ ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯಾ ಹರಿನಂಬಿ? ”

“ ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದೇತಕೊ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲೆ ನಗೆ ”

“ ನೀನ್ಯಾಕೊ ನಿನ್ನ ಹಂಗ್ಯಾಕೊ? ”

“ ಇದು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಇಂದಿರೇಶ ”

“ ಬಿಡೆ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ” ಬಿಂಕಮಾಡಬೇಡ.

“ ಪರಾಕುಮಾಡದೆ ಪರಾಂಬರಿಸಿ ”

ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೇಮಕಲಹ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು; ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಬೇಡ ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳುವರು; ಅಂಗಲಾಚಿಕೇಳುವರು; ಅಪ್ಪಣೆ

ಮಾಡುವರು! ಈ ಹಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟು.

ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ, ಪುರಾಣಗಳಿಂದ, ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ, ಅವತಾರಕತೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ಹಾಡುವರು, ಅದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸುವರು. ಏನೂ ಬೇಡ ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನವರಲ್ಲಿ ರತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳುವರು. ಅವನ ಮರೆವೇ ನರಕ, ಅವನ ನೆನಪೇ ಸ್ವರ್ಗ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ಹಾಡುವರು. ಅವನ ವಿಯೋಗವೆಂದರೆ, ಚೇಳುಕುಟುಕಿದಷ್ಟು ಉರಿ, ಅವನ ಸಂಯೋಗವೇ ಅತಿಸುಖವೆಂದು ನಲಿದಾಡುವರು. ಏಕಾಂತಭಕ್ತಿ, ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ—ಮೈದುಂಬಿ ಉಬ್ಬುವರು. ಇದರ ಮುಂದೆ ಉಳಿದು-ನೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ತುಚ್ಛವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು.

ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮಗುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಡಿಸಿ ಧನ್ಯರಾದ ಗೋಪಿಯರ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅವರ ವಿವಿಧ ಭಾವಭಂಗಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಹಾಡುಗಳಂತೂ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಹರಿದಾಸರ ಈ ಭಕ್ತಿಭಾವವೈವಿಧ್ಯ, ಗೋಪಿಯರ ಭಾಗ್ಯ, ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಲೀಲೆಗಳು—ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಅನೇಕ ಪದಗಳಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಕೊಟ್ಟರೂ ಈ ಲೇಖನ ಈಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರರಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಗೋಜಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಕೆಲವು ಮಧುರವಾದ ಪದಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಲನ್ನಾದರೂ ಸೂಚಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು.

“ ಬಿನ್ನ ಹಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ ”

“ ಇಂಥ ಪ್ರಭುವ ಕಾಣೆನೊ ”

“ ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವದೇವರಲಿ ಕಾಣೆ ”

“ ಭಜಿಸಿ ಬದುಕೆಲೊ ಮಾನವ ”

“ ಇದು ಭಾಗ್ಯ ಇದು ಭಾಗ್ಯ ”

“ ಇನ್ನೂ ದಯ ಬಾರದೆ ”

- “ ಕಂಡು ಕಂಡು ನೀ ಎನ್ನ ಕೈಬಿಡುವರೆ? ”
 “ ನೀನೆ ದಯಾಳು ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತ ಗೋವಿಂದ ”
 “ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ ”
 “ ಸಕಲಗ್ರಹಬಲ ನೀನೆ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ”
 “ ಕಾಯಲಾರೆನೊ ಕೃಷ್ಣ ಕಂಡವರ ಬಾಗಿಲನು ”
 “ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ”
 “ ಕೇಶವನೊಲುಮೆಯು ಆಗುವ ತನಕ ”
 “ ಕೇಳನೊ ಹರಿ ತಾಳನೊ ”
 “ ತೊರೆದು ಜೀವಿಸಬಹುದೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣವ ”
 “ ದಾಸನ್ನ ಮಾಡಿಕೊ ಎನ್ನ ”
 “ ಧರ್ಮವೇ ಜಯವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ ”
 “ ಧರ್ಮಶ್ರವಣವಿದೇತಕೆ ”
 “ ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ”
 “ ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯ ನಮಗಿರಲಿ ”
 “ ಬಿಡೆ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ”
 “ ಭಕುತಿಯ ಪಾಲಿಸು ಜೀಯ್ಯ ”
 “ ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ”
 “ ರಂಗ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವ ಮಂಗಳಾತ್ಮರ
 ಸಂಗ ಸುಖವಿತ್ತು ಕಾಯೊ ”
 “ ಸೇವಕನೆಲೊ ನಾನು ”
 “ ಹರಿಚಿತ್ತ ಸತ್ಯ ”
 “ ಹರಿನಾಮ ಹರಿಪಾದ ತೀರ್ಥವಿರಲು ”
 “ ಹರಿಯ ನೆನೆಸಿದ ದಿವಸ ”
 “ ಹರಿಯ ಭಜನೆ ಮಾಡೊ ನಿರಂತರ ”
 “ ಹ್ಯಾಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಲಿ ಅರ್ಚಿಸಲಿ? ”
 “ ರಂಗ ಕೊಳಲನೂದಲಾಗಿ ”

“ ಯಾಕೆ ವೃಂದಾವನ ಯಾಕೆ ಗೋಕುಲ ”
 “ ಪೋಗುವುದುಚಿತವೆ ಮಾಧವ ”
 “ ಪೋಗದಿರಲೊ ರಂಗ ”
 “ ಕೊಳಲನೂದುವ ಚದುರನಾರೆ ಪೇಳಮ್ಮಯ್ಯ ”
 “ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೊ ಮುದ್ದು ರಂಗಯ್ಯ ? ”
 “ ಬಾರೆ ಗೋಪಮ್ಮ ”
 “ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ”
 “ ಅಡಿಸಿದಳು ಯಶೋದೆ ”
 “ ಕೊಳಲೇನು ಪುಣ್ಯವ ಮಾಡಿತೊ ”
 “ ಎಂಥ ಪುಣ್ಯವೆ ಗೋಪಿ ”
 “ ಕೊಳಲ ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನಗೆ ಜಿಲುನ ಮೋಹನಾ ”
 “ ದಾನವನ ಕೊಂದದ್ದಲ್ಲ ಕಾಣಿರೊ ”
 “ ಒಲಿದೆ ಯಾತಕಮ್ಮಲಕುಮಿ ”
 “ ಜಯಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ ”

ಇತ್ಯಾದಿ

ಇತ್ಯಾದಿ

ಇತ್ಯಾದಿ

ಹರಿದಾಸರ ಉಪಕಾರ

ಹರಿದಾಸರು ಯಾರು, ಇವರು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯವೇನು, ಎಂತ ಹುದು, ಅವರ ಬೋಧೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಸಮೇತ ಪರಿಶೀಲಿಸಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಹರಿದಾಸರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ, ಹೇಳಬೇಕಾದುದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕೊಂಚ ಭಾಗ ಮಾತ್ರ !

ಈಗ ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ, ನುಡಿಗೆ, ಜನಕ್ಕೆ ಏನು ಉಪಕಾರವಾಗಿದೆ, ಅವರನ್ನು ಇಂದು ನಾವು ಸ್ಮರಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಏತಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರೆ

ಹರಿದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ಥೂಲಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಈ ಲೇಖನದ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿದಾಸರು ನಮಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಾವು ನೆನಯಬೇಕಾದದ್ದು ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯ ಕೊಂಚವೂ ಇಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗನೊಬ್ಬ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರವನ್ನು, ಅದರ ಹಲವು ಪ್ರೌಢವೂ ಗಹನವೂ ಆದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅದು ಈ ಹರಿದಾಸರ ಸುಲಭವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ. ಅದರಲ್ಲೂ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ, ಅದರ ಸ್ಥಾಪಕರ, ಅದರ ಪ್ರಚಾರಕರ, ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅವರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಗೇ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು! ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಮೃದು ವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀತಿಧರ್ಮ, ಲೋಕಾನುಭವ, ಸರ್ವಸಮದೃಷ್ಟಿಗಳ ಬೋಧೆಯಾಗಿ ಬಾಳು ಹಸನಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ, ಓದುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ, ಹೃದಯಕಮಲ ಅರಳಿ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಮರೆತುಬಿಡುವುದು ಖಂಡಿತ. ಇದು ಹಲವರ ಅನುಭವ. ಇಂತಹ ಅನುಭವ ಯಾರಿಗೆ ಆಗುವುದೋ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಉತ್ತಮಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರುತು. ಅಷ್ಟು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ, ರಸಮಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾರೀತಿಯ ಜನರಿಗೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಉಪದೇಶ, ಜೀವನದಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬೆಂದು ಬಾಯಾರಿದವರಿಗೆ ತಂಪಾದ ಅರಿವಿನ ತಿಳಿನೀರನ್ನು ಹುಯ್ಯುವ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳು.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರಿಂದ ವಿಶೇಷ ನುರ್ಯಾದಿ ಬಂದಿದೆ. ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ, ತಾವು

ನಡೆದು, ನುಡಿದ ಹರಿದಾಸರ ರಸನುಡಿಗಳಿಂದ ಜನತೆಗೆ ಶಾಂತಿ ಸುಖ ಸಮಾಧಾನಗಳು ದೊರೆತು, ವಿಶ್ವಂಭರನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತ ಒಲಿಯುವುದು ಭಕ್ತರ ಮೂಲಕ ತಾನೆ?

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿತಮಿತವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ತಾಳ ಲಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಭಂದಸ್ವಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಮಿಲನ ಇಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತಪಾಠ ಕಲಿಯುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಯವಾಗಲೇಬೇಕಾದ ಸಂಗೀತ ಪಾಠಪದ್ಧತಿಯ ತಳಹದಿಯಾದ ಸರಳೆ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಲಂಬೋದರ ಲಕುಮಿಕರ

ಅಂಜಾಸುತ ಅನುರವಿನುತ

ಎಂಬ—ಪಿಳ್ಳಾರಿಗೀತೆ—ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿದಾಯಕನಾದ ವಿಘ್ನೇಶನ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸಂಗೀತಪಾಠದ ತಳಹದಿ ಭದ್ರವಾಗುವಂತೆ ವರ್ವಡಿಸಿದವರು, ಆ ಮೂಲಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಾಧಿತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾದವರು ಹರಿದಾಸರೇ. ಕನ್ನಡ ಎಳೆದಷ್ಟೂ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಬರುವ ಸರಳ ಸುಂದರ ಭಾಷೆ, ಸಂಗೀತಭಾಷೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಹರಿದಾಸರೇ.

ಹರಿದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಶಾಲವಾದುದು. ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪುರುಷರು, ಬಡವರು, ಬಲ್ಲಿದವರು, ಪಂಡಿತರು, ಪಾಮರರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸಿಸಿ ಯೋಗ್ಯಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಹರಿದಾಸರೇ.

ಹರಿದಾಸರ ಉಪದೇಶಸರಣಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನವಾದ ಮತ್ತು ದೈವವಾದ ಇವೆರಡರ ಹೃದಯಂಗಮಮಧುರಸರಿಗಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯಮಾರ್ಗ

ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ನಂಬಿ, ಫಲಾಫಲಗಳ ಗೊಡವೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಬಿಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ನಿರಾಶೆ ಎಂಬುದು ಬರಲಾರದು. ಮನುಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೂ ಇದರಿಂದ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ “ಕರ್ಮಣ್ಯೇವಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾ ಫಲೇಷು ಕದಾಚನ” ಎಂಬುದರ ಸಾರವೇ ಇದು—ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲದರ ಸಾರ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ, ತಿಳಿಯಾಗಿ ಹರಿದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದು ಅವರ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವಲ್ಲವೇ ?

ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭಿಮಾನ ವ್ಯಾಮೋಹಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಬಂಟನಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದಾಸರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿ ಇದ್ದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಪಡುವುದಾಗಲೀ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಾಗಲೀ ಆಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸದಾ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸು, ಪರಸ್ಪರ ಸಹನಮನೋಭಾವ ಆಗ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿ ಆಚರಣೆ ತಂದವರಲ್ಲಿ !

ದಾಸರ ಉಪದೇಶಮಾರ್ಗ ಬಡತನವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದವರಿದ್ದಾರೆ. “ವೈರಾಗ್ಯಮಾರ್ಗ ಕೇಳು” “ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು” ಎಂದೇ ಹರಿದಾಸರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸುವಾಗ ಅಧರ್ಮ—ಮೋಸಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕೂಡದು

“ಅಳಲಿಸಿ ಪರರನ್ನು ಗಳಿಸಿದಂಥ ಹೊನ್ನು

ಉಳಿಯದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ !

ವಿಹಿತಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಕೈಲಾದಷ್ಟನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸಂತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿ, ಕೇಳುಮನಸ್ಸುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಸಂತೋಷವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದೇ ಸುಖ ! ಇದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಬುವುದಾಗಲೀ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದವರನ್ನು ಕಂಡು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಾಗಲೀ, ನಮಗಿದೆ ಎಂಬ ಡಂಭವಾಗಲೀ ಬೇಡ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು, ಪವಿತ್ರವಾದುದು, ಸಾಧನೆಗೆ ಸದವಕಾಶಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವಂತಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ದೊರೆತಿರುವಾಗ, ಸಮಯವನ್ನು ವೃಥಾ ಕಳೆಯದೆ,

ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ ಭಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಇಂತಹ ಬೋಧೆಯಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಶಾಂತಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಗಳೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದ ಅನಂದಗಳೂ ದೊರೆತು ಜೀವನು ಉದ್ಧಾರಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ—ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಎರಡು ಲಾಭಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳದಿರುವ ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲಿವೆನ್ನುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜನರ ನಡೆನುಡಿಯನ್ನು, ಅವರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ “ವ್ಯಾಸರ ನಂತರ ದಾಸರೇ” ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರಿಗೆ ಅವರು ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ ಬೋಧಿಸಿದವರು “ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರು” ಎಂದರೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಸಾರವನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸರಳವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಚಾರಗೈದು ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದವರು ಅವನ ದಾಸರು.

ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ತಾವೇ ನೊಂದಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರು. ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರನ್ನು ಉದಾತ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರು. ಮನದ ಮಂಕನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರು.

ಮನುಷ್ಯನ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜಾಡ್ಯಗಳಿಗೂ ಹರಿದಾಸರ ಅಮೃತನುಡಿಗಳು ದಿವ್ಯಾಷ್ಠಿಯಂತಿವೆ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಾಳಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಾವೂ ಬದುಕಿ, ಇತರರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸುವ ಸಂಜೀವನಶಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿದೆ. ಮಾನವನನ್ನು ಸಭ್ಯ ಭಕ್ತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮಗಳ ಗುಣಗಳ ಗಣಿಗಳು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು. ಹರಿದಾಸರ ಒಟ್ಟಿನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಗುರು ಮುಖ್ಯವಿರಬೇಕು, ಹರಿದೈವವೆನ್ನಬೇಕು

ಪರ ಉಪಕಾರ ಇರಬೇಕು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ
ಪರರು ತನ್ನವರು ಸಮರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು
ಹಿರಿದು ಹಿಗ್ಗದೆ ತಾನಸ್ವತಂತ್ರನೆನಬೇಕು
ಪರಮಾಣುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹರಿವ್ಯಾಪ್ತನೆನಬೇಕು.
ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದರೆ ಅನನೇ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯ
ಸಿರಿಯ ರಮಣ ನಮ್ಮ ಗೋಪಾಲವಿಠಲನ್ನು
ಕರುಣಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೆ ಇದನರಿವ !

ಹರಿದಾಸರ ನುಡಿಗಳು

ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವುದು
ಭವಜನಿತದುಃಖಗಳ ಕಳೆವುದು
ವಿವಿಧಭೋಗಗಳಿಹಪರಂಗಳಲಿತ್ತು ಸಲಹುವುದು ||
ಭುವನಪಾವನನೆನಿಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-
ಧವನ ಮಂಗಳಕಥೆಯ ಪರಮೋತ್ಸಹದಿ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟುಲಿಪುದು ಭೂಸುರರು ದಿನದಿನದಿ ||
“ ಸಜ್ಜನ ಸಂಗವ ಮಾಡೋ
ದುರ್ಜನರ ಸಂಗವ ಬಿಡೋ ”
“ ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗೋತನಕ ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಮುಕುತಿ ”
“ ಹೂವ ತರುವೆರ ಮನೆಗೆ ಹುಲ್ಲು ತರುವ
ಅವ್ವ ಲಕುಮೀರಮಣ ಇವಗಿಲ್ಲ ಗರುವ ”
“ ಹರಿಯ ನೆನೆಸಿದ ನಿಮಿಷ ಅವಾಗಲೂ ಹರುಷ ”
“ ಕೇಳನೋ ಹರಿ ತಾಳನೋ
ತಾಳ ಮೇಳಗಳಿದ್ದು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ”
“ ಸಾಕು ಸಾಕು ಮನುಜ ಸೇವೆಯು ”
“ ಚಿತ್ತ ನಿನ್ನಯ ಸೇವೆಯೊಳಿರಲಿ ಚಿಂತೆ ಇತರ ಬಿಡಲಿ ”
“ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಿಹ ಬಯಲಡಂಭವೇಕೆ ? ”
“ ಹರಿ ತಾ ದೂರಿಲ್ಲ ದೂರಿಲ್ಲ ”
“ ಕಠಿಣವೋ ನಿನ್ನ ಭಕುತರ ದರುಶನ ಲಾಭ ”

“ ಅದರವಿಲ್ಲದ ಊಟ ಅಮೃತಾನ್ನವಾದರೆ ಏನು ? ”

“ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲ ”

“ ಅರಿತವರಿಗತಿಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ”

“ ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀನಾಥನ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯ ಪಡೆದವಗೆ ”

“ ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯ ನಮಗಿರಲಿ ”

“ ತಾಪಕಂಜದೆ ಇರಬೇಕು ”

“ ಪರಕೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು ”

“ ಸಿರಿಯೆಂಬ ಸೊಡರಿಗೆ ಮಾನ್ಯರ ಅಪಮಾನ ಬಿರುಗಾಳಿ

ಎಚ್ಚರಿಕೆ !

“ ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ನಡೆವುದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ! ”

“ ಅಳಿವುದು ಕಾಯವು ಉಳಿವುದೊಂದೇ ಕೀರ್ತಿ ”

“ ಸಲ್ಲದ ಮಾತನು ನುಡಿಸೋದು ರೊಕ್ಕ

ಪೊದ್ದಿದ ಜನರನು ಬಿಡಿಸೋದು ರೊಕ್ಕ ”

“ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಇರಬೇಕು ಕಠಿಣಭವತೊರೆಯೊಳಗೆ

ಬಿಲ್ಲಾಗಿ ಇರಬೇಕು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ ”

“ ನರನಾದಮೇಲೆ ಹರಿನಾಮ ಜಿಹ್ವೆಯೊಳಿರಬೇಕು ”

“ ಪರಮತತ್ವವ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ”

“ ಕೆಸರಿಂದ ಕೆಸರು ತೊಳದಂತೆ ಕರ್ಮದ ಪಥ ”

“ ಕ್ಲೇಶಾನಂದಗಳೀಶಾಧೀನ ”

“ ದಾನವೇ ಭೂಷಣ ಎರಡು ಹಸ್ತಗಳಿಗೆ

ಮಾನವೇ ಭೂಷಣ ಮಾನವರಿಗೆ ”

“ ನರರ ಕೊಂಡಾಡಿ ದಿನ ಬರಿದೆ ಕಳೆಯಬೇಡ ”

“ ಆಸೆಗೊಳಗಾದವನು ಜನರಿಗೆ ದಾಸನೆನಿಸುವನು ”

“ ಕೊಟ್ಟು ಕೇಳುವ ದಾತ ಅವ ಹೀನ ಜಾತ ”

“ ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೆಂಟರ ಬಾಗಿಲ ಸೇರಬಾರದು ”

“ ಆರಿಗಾರಿಲ್ಲವಾಪತ್ಯಾಲದೊಳಗೆ ”

“ ಗತಿ ನೀನೇ ಮುಕುಂದ ಎಂದರೆ

ಅತಿಬೇಗದಿ ಬಂದೊದಗಿದ ಕೃಷ್ಣ || ನೀನೇ ಅನಾಥಬಂಧು ”

|| ಶ್ರೀಹರಿಃ ಪ್ರೀಣಾತು ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮನದೊ ನ:’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಶಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ
೭

೧೯೫೭—ಫೆಬ್ರವರಿ

ಸಂಚಿಕೆ
೪

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಪರರ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದು ಹೋಯಿತೀಸಂಸಾರ
ಪರರ ಗುಣಗಳ ತುತಿಸಿ ಹೋಯಿತೀನಾಲಿಗೆ
ಪರರ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹೋಯಿತಂತೆನ್ನ ಮನ
ಪರಮಕಾರುಣಿಕನೆ ನಮೋ ರಂಗವಿಠಲರೇಯ
ಕರುಣಾಕರನೆಂಬೊ ಬಿರುದು ನಿನ್ನದು ಸಲಹೊ
ಪರರ ಹಾಡಿ ಹಾರಿ ಹೋಯಿತಂತೆನ್ನ ಮನ.

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಸುಳಾದಿಯಿಂದ

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಲೇಖಕರು: ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ. ಟಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

[ಈ ೭ನೇ ಸಂಪುಟದ ೨ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿನ 'ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನೋದಿದರೆ ಒಳಿತು. ಸಂ.

‘ರೀತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾವ್ಯಸ್ಯ....’

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯವು ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥವನ್ನು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಯಾಂತ್ರಿಕಲಕ್ಷಣಗಳೆಂಬ ಅಳಗೋಲಿನಿಂದ ಅಳಿಯುವುದು ಸರಿಯೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಜ್ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪವಿತ್ರತಮಗ್ರಂಥ ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಉತ್ತಮಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವೂ ಆಗಿ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಾವ್ಯದ ಸುವರ್ಣಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೇ! ಇಲ್ಲಿರುವ ಸುಂದರಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಹೃದಯರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಕಾರರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (೧) ಕಾವ್ಯಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮಲಂಕಾರಾತ್ ; ಸೌಂದರ್ಯಮಲಂಕಾರೀತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾವ್ಯಸ್ಯ | (ವಾಮನ)
- (೨) ಇಷ್ಟಾರ್ಥವ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪದಾವಳೀ ಕಾವ್ಯಂ ಸ್ಫುರದಲಂಕಾರಗುಣವದ್ವೋಷವರ್ಜಿತಂ | (ದಂಡಿ)
- (೩) ಸಾಲಂಕಾರಸ್ಯ ಕಾವ್ಯತಾ | ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಹಿತೌ ವಕ್ರಕ

ವ್ಯಾಪಾರಶಾಲಿನೀ ಬಂಧೇವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ಕಾವ್ಯಂ ತದ್ವಿದಾಹ್ಲಾದ-
ಕಾರಿಣೀ | (ಕುಂತಲ)

(೪) ಸಾಧುಶಬ್ದಾರ್ಥಸಂದರ್ಭಂ ಗುಣಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತಂ ಸ್ಫುಟ-
ರೀತಿರಸೋಪೇತಂ ಕಾವ್ಯಂ ಕುರ್ವೀತ ಕೀರ್ತಯೇ | (ವಾಗ್ಭಟ)

(೫) ಕಾವ್ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಧ್ವನಿರಿತಿ ಬುಧೈರ್ಯಸ್ಯಮಾಮ್ನಾತಪೂರ್ವಃ |
(ಅನಂದವರ್ಧನ)

(೬) ಕಾವ್ಯಂ ಯಶಸೇಽರ್ಥಕೃತೇ ವ್ಯವಹಾರವಿದೇ ಶಿವೇತರಕ್ಷತಯೇ |
ಸದ್ಯಃಪರನಿರ್ವೃತಯೇ ಕಾಂತಾಸಮಿತ್ರತಯೋಪದೇಶಯುಜೇ |
(ಹೇಮಚಂದ್ರ)

ಈ ಲಕ್ಷಣಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ:-
ಕೆಲವರು ಅಲಂಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಪದಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಕಾವ್ಯವು ಗ್ರಾಹ್ಯ-
ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರೀತಿಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಆತ್ಮವೆನ್ನುವವರು ಕೆಲವರಾದರೆ ಧ್ವನಿಯು
ಕಾವ್ಯದ ಆತ್ಮರಸವು ಅದರ ಜೀವಾಳ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.
ಕಾವ್ಯವು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿಯೂ ಓಜಸ್ಸು, ಮಾಧುರ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ, ಪ್ರಸಾದ
ಮೊದಲಾದ ದಶಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಉತ್ಕರ್ಷಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದು
ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕಾವ್ಯವು ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ
ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಮಂಗಳವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ
ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದ
ಮಾತು ನಲ್ತೆಯ ನಲ್ಲೆಯ ನಲ್ಲುಡಿಯಂತೆ ಇಂಪಾಗಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿಯೂ
ಇರುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾವ್ಯವು ಉತ್ತಮ
ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕೆಂದೇ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನ,
ಯಶಸ್ಸು, ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅನಂದಾನು-
ಭವವೇ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಅನೇಕರ ಮತವಾಗಿದೆ.
ಚಿತ್ರವು ಬಗೆಬಗೆವರ್ಣಮಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಗಾನವು ನಾದತರಂಗಗಳ ವಿಲಾಸ
ಮಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾವ್ಯವೂ ಉತ್ತಮಶಬ್ದಮಯವಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯಶರೀರವು

ಶಬ್ದ. ಅರ್ಥವು ಅದರ ಆತ್ಮ. ಈ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥಗಳು ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮಹಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಲೋಕಪೂಜ್ಯನೆನಿಸುವ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯವು ಜಗನ್ನಾನ್ಯವಾಗುವುದು ಮಹಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ಅವನ ಗುಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೂ ಉಪಮಾ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಮಹಾತ್ಮನು ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂಜ್ಯನೆಂತೆಯೇ ಉತ್ತಮಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಲಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಕಾವ್ಯವು ಮಾನ್ಯವೇ; ಆದರೆ ಆತನು ಸ್ವದ್ರೂಪಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನಾದರಣೀಯನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದರ ಸಂಶಯವೇನು? 'ಭಾವ', 'ರಸ', 'ಆನಂದ', 'ರೀತಿ' ಇವುಗಳೇ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಯ ಆತ್ಮ. ಉಪಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳೇ ಕಾವ್ಯಕಾಮಿನಿಯ ಗುಣರೂಪಗಳು. ಶೈಲಿಯೇ ಇವಳ ನಡಿಗೆ. ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾದ ಅನುವ್ರತಾದಿಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳೇ ಕಾವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಭೂಷಣಗಳು.

ಸುಂದರನೂ ಉಚಿತ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನೂ ಆಗಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಜನರ ನಯನಮನೋಹರನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗುವಂತೆ ಶ್ರೀಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಶ್ರೀಸುಮಧ್ಯವಿಜಯ ಕಾವ್ಯ ಮಹೋನ್ನತಭಾವಾವೇಶದಿಂದಲೂ ಅಪರಿಮಿತಆನಂದದಾಯಕವಾದ ಅಲಂಕಾರಕರಸಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದಲೂ, ಉಪಮಾದಿವಿವಿಧಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಔಚಿತ್ಯಮೀರದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರವಿಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸಹೃದಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ಅಖಿಲಮಾಧ್ವವೃಂದದಿಂದಲೂ ಮಾನವನಾಗಿದೆ.

'ರೀತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾವ್ಯಸ್ಯ' ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯೇ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯತ್ವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲೊಂದು ಒಣಗಿದ ಮರದಂತೆ ಅರಸಿಕನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆಂದನ್ನು ಅಲಂಕಾರಿಕಮಾತಿನಿಂದ ಎರಡು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಶುಷ್ಕೋ ವೃಕ್ಷಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಯಗ್ರೇ' ಎಂದೂ, 'ನೀರಸತರುರಿನ ಪುರತೋ ಭಾತಿ' ಎಂದೂ

ಯದು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರದ ನೀರಸಕ್ರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುವುದು. ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯವೂ ಇದೇ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ರೀತಿ ಬೇರೆ: ಆ ಉಕ್ತಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ: ಸಂಜೆ ಆಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು. ಕತ್ತಲಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳು. ಇದೇ ವಿಷಯವು ಕವಿಯಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಸನಿನ ಇವ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರೇಯತೆ ಪಂಕಜಶ್ರೀಃ
ಗುಣಿನ ಇವ ವಿದೇಶೇ ದೈನ್ಯಮಾಯಾಂತಿ ಭೃಂಗಾಃ
ಕುನ್ಯಪತಿರಿವ ಲೋಕಂ ಪೀಡಯತ್ಯಂಧಕಾರೋ
ಧನಮಿವ ಕೃಪಣಸ್ಯ ವೃಥತಾಮೇತಿ ಚಕ್ಷುಃ ||

[ದುರ್ವ್ಯಸನಿಯ ವಿದ್ಯೆ ನಾಶವಾಗುವಂತೆ ಕಮಲದಕಾಂತಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಸದ್ಗುಣಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ದೀನಭಾವ ಹೊಂದುವಂತೆ ಭೃಂಗಗಳು ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ದುಷ್ಟರಾಜನಂತೆ ಕತ್ತಲೆಯು ಲೋಕಪೀಡಕವಾಗುವುದು. ಲೋಭಿಯ ಹಣದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ವೃಥವಾಗುವುವು.]

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು; ಕತ್ತಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಇದೇ ಭಾವವು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ! ಈ ರೀತಿಯೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯತ್ವದ ಮೆರಗನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ಇಂತಹ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿರಿದಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ದುಷ್ಟಮತಗಳ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಸಮೀಚೀನಜ್ಞಾನವು ಮರೆಯಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು “ನಿಗಮಸನ್ಮಣಿದೀಪಗಣೋಭವತ್ತದುರುವಾಗ್ಗಣಪಂಕನಿಗೂಢಭಾಃ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ—ವೇದಗಳೆಂಬ ಮಣಿದೀಪಗಳ ಕಾಂತಿಯು ದುರ್ಮತಗಳೆಂಬ ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕಳೆಗುಂದಿತಂತೆ! ಈ ಜ್ಯೋತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಅರಲಾರದು. ಕೆಲವುಕಾಲ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಇದರ

ಕಾಂತಿಯು ಮಸಕಾಗುತ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಮಹಾತ್ಮರು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಇದನ್ನು ಉದ್ಧೀಪನ
ಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಧ್ವನಿತವಾಗಿದೆ. ಮಣಿ-
ದೀಪಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮಸಕುಮಾಡಬಹುದೇ ಹೊರತು ಸಂಪೂರ್ಣ
ನಾಶಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಮಗುವಾದ ವಾಸುದೇವನು ಅಸ್ಪಷ್ಟ
ಮಧುರಕಲಭಾಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿತ
ವಾಗಿದೆ ನೋಡಿ :

ದೇವಾದಿಸದ್ಭಿರನುಪಾಲಿತಯಾದರೇಣ

ದೇವ್ಯಾತ್ಮನೇವ ವಿಲಸತ್ಪದಯಾನಿತಾಂತಂ |

ಅನ್ಯಕ್ತಯಾ ಪ್ರಥಮತೋ ವದನೇಸ್ಯ ವಾಣ್ಯಾ

ಶಾಲೀನಯೇವ ಭುವನಾರ್ಚಿತಯಾ ವಿಜಹ್ರೇ ||

(ಸ-೨ ಶ್ಲೋ. ೪೩)

ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಆದ್ಯತಳಾದ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು
ಬ್ರಹ್ಮಸದನದಲ್ಲಿ ನಸುಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಯವನಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು
ವಿಹರಿಸುವಂತೆ ಈ ಅಮಾನುಷಮಗುವಿನ ವದನರಂಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿದಳಂತೆ!
ಮಾನವಮಗುವಿನಂತೆ ವಿಡಂಬಿಸುವ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುವ ಆ
ಮಹಾಸತಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ?

ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರು ಮದುವೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದ ತಮ್ಮ ಬಾಲಕ
ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಿಂದ ಅವನು ಹೋದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿದು
ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಕಂದನನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಮೋದ
ಗೊಂಡರಂತೆ; ಅದನ್ನು ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಜನಸದಾಗತಿಸೂಚಿತವತ್ಕುನಾ

ಪ್ರತಿಪದಂ ವ್ರಜತಾ ಪರಯಾ ತೃಷಾ |

ದ್ವಿಜಮಹಾಮಧುಪೇನ ಮನೋಹರಂ

ಸ್ಮಿತಮಲಾಭಿ ಸುತಾನನವಾರಿಜಂ || (ಸ-೩, ಶ್ಲೋ ೯)

ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೃಂಗವೊಂದು ಮಕರಂದ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೂವನ್ನರಸುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತಂತೆ; ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಪುಷ್ಪಸುರಭಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಈ ದುಂಬಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಮಾಡಿತಂತೆ; ಈ ಮಹಾಮಧುಸುರನಾದ ಮನೋಹರ ಕಮಲವನ್ನು ಕಂಡು ಮುದಗೊಂಡಿತಂತೆ.

ಎಂತಹ ಮನೋಹರ ಚಿತ್ರ! ಮಧ್ಯಗೇಹರೇ ಆ ಭೃಂಗ. ಕಾಣದಾದ ಮಗುವಿನ ಮುಖಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯೇ ಮಕರಂದ ಪಾನತೃಪ್ತಿ. ಮಗುವಿನ ಗಮನಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮಾರ್ಗಸ್ಥರೇ ಸುರಭಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ಮಂದಮಾರುತ. ಮಂದಸ್ಥಿತನಯನಮನೋಹರನಾದ ಬಾಲಕನ ಮುಖವೇ ಅರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆ. ವಾಸುದೇವನ ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅದನ್ನು ಕಾಣುವ ಕಡುಬಯಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಂದೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ಅದೆಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಮಗನು ಸನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದಮೇಲೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಮೃತವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ತಂದೆಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ತೇಜೋವೃತಂ ನಂದನಗಾತ್ರಪಾತ್ರಗಂ

ನೇತ್ರಾಂಜಲಿಭ್ಯಾಮಪಿಬತ್ಸದಾವ್ಯಯಂ |

ವಿದ್ಯಾಸುಧಾಂ ಚಾಸ್ಯ ವಚೋಮಹಾಘಟೇ

ಪೂರ್ಣಾಮಸೌ ಕರ್ಣಪುಟೇನ ಪಂಡಿತಃ ||

(ಸರ್ಗ ೫, ಶ್ಲೋ. ೨೪)

ಗುಣಲುಬ್ಧರಾದ ಈ ಸಜ್ಜನರಾದ ಭಟ್ಟರು ಅಮೃತಪಾನಮಾಡಿದಂತೆ; ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಬೊಗಸೆಯಾದವಂತೆ ನಂದನನ ಅಮೃತತೇಜಸ್ಸೆಂಬ ಅಮೃತಪಾನಕ್ಕೆ! ಇದರಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಧಾಪಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ. ಮಗನ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಈ ಸುಧೆಯು; ಕರ್ಣಪುಟಗಳೇ ಬೊಗಸೆ. ಸುರಸೇವ್ಯನಾದ ವಾಯುದೇವರ ಈ ತೃತೀಯಾವತಾರದ ಅಮೃತತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಅಸದೃಶವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕವಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಅಂದವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಎಂತಹ ಮನೋಜ್ಞರೇತಿ!

ಆಚಾರ್ಯರು ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮ-
ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೂ
ಸೂತ್ರಗಳಿಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ಆಗ ಜೈಷ್ಠ
ಯತಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ದೂಷ್ಯವಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಮಾಡುವಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು
ಮನ್ನಿಸಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು
ನಮ್ಮ ಕವಿವರೇಣ್ಯರು ಬಹುರಮ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾಚಾ ಶರದೇವ ಭಾಸಿತಾ ಯದಾಖಿಲಾಶಾ
ಶುಭಪೂರ್ಣಯಾ ಬಭೌ |

ಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಾನನಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕಾ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾಭಿಧಾ ವಿಷ್ಣು ಪದಪ್ರಕಾಶಿನೀ ||

(ಸರ್ಗ ೫, ಶ್ಲೋ ೨೯)

ಶರದೃತುವಿನ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ; ಪೂರ್ಣಕಲಾಯುಕ್ತನಾದ ಅಮೃತ-
ಕಿರಣನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಹರಡಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ
ಜೈಷ್ಠಯತಿಗಳ ವಚನವೇ ಶರದೃತು, ಸೂತ್ರಗಳ ಸಮೀಚೀನಾರ್ಥವನ್ನು
ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಜ್ಜನರೇ ಪೂರ್ಣಿಮಾ-
ಸದೃಶರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಚಂದ್ರಿಕೆ. ಈ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು
ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದುದೇ ವಿಷ್ಣುಪದವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು
ಪರತತ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿತೆಂಬುದು ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಧ್ವನಿತ
ವಾಗಿದೆ! ಉತ್ತಮವಾದ ರೀತಿಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವಂತೆ ಈ ಕವಿಗಳ ಚಮತ್ಕಾರಕ್ರಮವೂ ವಾಚಕರನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿ-
ಸುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳು ನೂತನ ಮಧ್ವಕೀರ್ತಿಯನ್ನು—

“ಕ್ಷಪಿತತತಮಸ್ವಾಭಾಸ್ಕರೀವ ಪ್ರಭಾಲಂ

ಸುಜನಕುಮುದವೃಂದಾನಂದದಾ ಚಂದ್ರಿಕೇವಾ ||”

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಚಂದ್ರಪ್ರಭೆಗಳೆರಡರ

ಗುಣಗಳೂ ಇವೆಯಂತೆ! ಇದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯಂತೆ ದಟ್ಟವಾದ ಅಜ್ಞಾ-
ನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಚಂದ್ರಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಸುಜನಕುಮುದ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರಮೋದಗೊಳಿಸುವುದು. ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೂರ್ಯ-
ಪ್ರಭೆ-ಚಂದ್ರಪ್ರಭೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಧ್ವಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಈ
ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯು ಅಸದೃಶವಾದುದು.

ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಗಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದ
ರೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿಗಳು ಬಹುಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ವಾಸುದೇವಪದಸಂತತಸಂಗೀ ತೇಜಸಾಪ್ಯಲಮಧಃಕೃತಶರವಃ |

ಅತ್ಯವರ್ತತ ನಿತಾಂತಮಥಾಸೌ ಗಾಂಗಮೋಘಮಘನಾಶನಕೀರ್ತಿಃ ||

(ಸ. ೬, ಶ್ಲೋ ೩೬)

ಗಂಗೆಯು ಉದ್ಭವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಾಸುದೇವಪದಸಂಗವುಳ್ಳವಳು
ಎಂದರೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪಿನಾಸುದೇವನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವಳು. ಶ್ರೀಮದಾ-
ಚಾರ್ಯರಾದರೋ ಸದಾಹರಿಪಾದಸಂಗವುಳ್ಳವರು. ಸದಾಹರಿಭಕ್ತಿಪರಾಯ-
ಣರು. ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದಕವಾದುದರಿಂದಲೇ ಗಂಗೆಯು ವೈಷ್ಣವೋತ್ತಮನಾದ
ಹರನ ಉತ್ತಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವಳು; ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲ್ಲ.
ಗಂಗೆಯು ರುದ್ರದೇವರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಅವರಳು. ದೇವದೇವರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು
ರುದ್ರದೇವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ (ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ) ಅತ್ಯುತ್ತ-
ಮರು. ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಮಾನವರನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ
ದರೆ ಇವರ ಕೀರ್ತಿಶ್ರವಣವೇ ಅಘಹರ ಎಂದಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಗಂಗೆ
ಯನ್ನು 'ಅತಿವರ್ತಿಸಿದರು' ಎಂದರೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರೆಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ;
ಅವಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಹಸ್ರಾರುಪಟ್ಟು ಉತ್ತಮರು ಎಂದರ್ಥ.

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಗರುಡದೇವನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬುದನ್ನು
ಕವಿಪುಂಗವರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಧತ್ತೇ ರೂಪಾಣ್ಯನಂತಾನ್ಯಪಿ ಭುವನಪತೇರ್ಯೋ ಹೃದಾಪ್ಯೇಕಪಕ್ಷೋ !

ದಕ್ಷಃ ಸದ್ಭ್ರೂಃಪಿಲೇಭ್ಯೋಽಪ್ಯಮೃತಮಿಹ ದದೌ ಕೇಹಲಂ

ಯೋ ನ ಮಾತ್ರೇ ||

... ..
... ..

(ಸ. ೧೨, ಶ್ಲೋ ೫೦)

ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಿಂದ (ರಕ್ತೆ) ಕೂಡಿದ ಬಗವತಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ಪಂಧದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಬಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಏಕಪಕ್ಷವುಳ್ಳವರಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. (ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದಿಗಳು). ದಕ್ಷದೊಹಿತ್ರನಾದ ಗರುಡನು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಮೃತವನ್ನು ತಂದಿತ್ತನು. ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಾಭ್ಯುತ್ಥಾಪನಾ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು. ಅಂತಹ ಉತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಮೇಯಭಾಗವು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ!

ಲಿಕುಚಕುಲಸಂಭೂತರಾದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಯತಿಗಳು ಪೂರ್ಣಬೋಧಭಾಷ್ಯಾಮೃತವನ್ನು ತಾವು ಮನದಣಿಯ ಸೇವಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಪಾಠಹೇಳಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿಜಲಧೇಗೃಹೀತವಾನ್

ಭಾಷ್ಯಸಂಜ್ಞಾಮೃತಂ ಸುಖಾವಹಂ |

ಚಿತ್ರಮೇಷ ಯತಿರಾಡ್ಯನಾಘನೋ

ಗ್ರಾಹಯಂಶ್ಚ ಮನುಜಾನ್ಮಮೋಚ ನೋ ||

(ಸ. ೯, ಶ್ಲೋ ೩೨)

ವರ್ಷಾಕಾಲದ ಮೇಘವು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆಸುರಿಸಿ ಜಲರಹಿತವಾಗುತ್ತೆ. ಆದರೆ ಆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಯತಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಮೇಘವು ಪೂರ್ಣಬೋಧರೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೀರಿಕೊಂಡ ಭಾಷ್ಯಾಮೃತವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ತಾವು ಮಾತ್ರ ಆ ಭಾಷ್ಯಾಮೃತರಹಿತರಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ! ಮೇಘವು ಎಷ್ಟು ಮಳೆಗರೆದರೂ

ಜಲರಹಿತವಾಗದಿರುವುದು ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಲ್ಲವೆ! ಎಂತಹ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿ ಇದು! ಇಂತಹ ಸುಂದರ, ಮನೋಹರ, ಚಮತ್ಕಾರಯುತ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿವೆ. ಲೇಖನವಿಸ್ತಾರ ಭಯದಿಂದ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

‘ಭಾವಾವೇಶ’, ‘ಆನಂದ’, ‘ರಸ’ಗಳಂತೂ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿವೆ. ‘ಹರಿಗುರು’ಗಳ ವರ್ಣನೆ ಎಂದರೆ ಈ ಕವಿಗಳು ಭಾವಪರವಶರಾಗುತ್ತಾರೆ. “ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೋಡಿದ ಕವಿವೊಲು” ಇವರ ಮೈಮನಗಳು ತೆಕ್ಕನೆ ನಮಿರೇಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭವ್ಯವಾದ ಪರ್ವತ, ಸುಂದರವಾದ ಚಂದ್ರೋದಯ ಅಥವಾ ಅಗಾಧವಾದ ಸಮುದ್ರ, ಇಂತಹ ಯಾವುದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಲಿ ಇವರಿಗೆ ಹರಿಗುರುಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ್ರೋತಕವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವನ್ನು ದೇವ-ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಭವ್ಯವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುವ ಇವರ ಭಾವೋನ್ನತಿಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲುಂಟೆ? ಸಂಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ಉನ್ನತ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹರಿರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲಾರನು. ಹರಿಯ ಏಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುವ ಹಿರಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಇವರದು. ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನೂ ಕಾಣಬಲ್ಲರು. ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಬಹುಭಾವ-ಪೂರಿತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಧವಲೇಽಸ್ಯ ಮನಃಪಯೋನಿಧೌ

ಸದನುಕ್ರೋಶಗಿರಿಂದ್ರಲೋಲಿತೇ |

ಪ್ರಕಟೇಭವತಿಸ್ಮ ಸುಂದರೇ

ದಯಿತಾ ದೈತ್ಯರಿಪೋಸ್ತ್ರಯೀಮಯೀ ||

ಇತ ಏವ ಪುರಾಣಗೌರಗೌ ಸಮಹಾಭಾರತಪಾರಿಜಾತಕೇ |

ಸತಿ ಜಾತವತಿ ವೃಜಾಯತ ಪ್ರವರಂ ಸೂತ್ರಗಣಾಮೃತಂ ಸ್ವಯಂ ||

(ಸ. ೭, ಶ್ಲೋ ೧೯, ೨೦)

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು ಮಂದರಪರ್ವತದಿಂದ ಮಥಿತವಾಗಲು, ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹರಿಪ್ರಿಯೆಯಾದ ರಮೆಯು ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದಳು. ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜನಾನುಕಂಪದಿಂದ ಉನ್ಮಥಿತವಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅನಾದಿನಿತ್ಯವಾದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವೂ ಆಗಿದೆ! ಸಮುದ್ರಮಥನದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ನಂತರ ಅವೃತ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳು ರಚಿತವಾದ ನಂತರ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದವು. ಅಶೇಷಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದವಾದುದರಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೂ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೂ, ಜರಾಮರಣನಾಶಕವಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅವೃತಕ್ಕೂ ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಬಹು ಉಚಿತವು ಮನೋಜ್ಞವೂ ಆಗಿದೆ. ಚಂದ್ರೋದಯದಿಂದ ಹರಡಿದ ಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗಗನದ ನೀಲಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವು ಅತಿ ಆಹ್ಲಾದಕವಾಗಿದೆ. ಮನೋಹರಭಾವಪೂರಿತವಾಗಿದೆ.

ದಲಿತೇಂದ್ರನೀಲಮಣಿನೀಲವಿಭ್ರಮಂ

ನವಕುಂದಕುಡ್ಮಲಸಿತದ್ವಿಜಾವಲಿ |

ಸ್ಥಿತಯಾ ನಗೋತ್ತಮಶಿರಸ್ಸುಜಾತಯಾ

ವನಮಾಲಯಾ ಸುರಭಿತಾಶಯಾನ್ವಿತಂ ||

ಮೃದುಗಾಮಿವಿಮಾನಸಂಪದೋಽರಮಯತ್ನಸ್ಥಿತಗೋಪಸುಂದರೀಃ |

ಪರಿತಾಪವಿಹೀನಮುಜ್ಜಲಂ ಸುತತಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ರಾಂಬರಂ ವರಂ ||

ಗೋಭಿಸ್ತಮಾಂಸ್ಯಪನಯನ್ ಗತಿದಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ

ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಸ ಭಗವಾ ಪ್ರಕಟೇಚಕಾರ |

ಸಾನಂದಚಿದ್ಗುಣಗಣಂ ಪರಿಪೂರ್ಣಸಂವಿ-

ಚ್ಚಂದ್ರಸ್ತು ಶಬ್ದಗುಣಮಿತ್ಯಯಮೇವ ಭೇದಃ ||

(ಸ. ೧೪, ಶ್ಲೋ ೫೩, ೫೪, ೫೫)

ಅನಂತನೀಲಮೆಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಗಗನದಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತಿರುವ ಶುಭ್ರವಾದ ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿ; ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಪುಷ್ಪಸುರಭಿಯುಕ್ತವಾದ ವನಸಮೂಹಗಳು; ಮಂದಗಮನೆಯರಾದ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ವಿಮಾನಕ್ರೀಡೆ; ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿರುವ ತಾಪರಹಿತವಾದ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಶಾನಾಥನು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಕತ್ತಲನ್ನು ಕಳೆದು ಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹರಡಿ ದಾರಿಗರಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಇಂತಹ ಸುಂದರಸನ್ನಿವೇಶವು ಈ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಭಾವೋದ್ವೀಪನಗೊಳಿಸುತ್ತಿ. ಭಾವಪರವಶರಾಗಿ ಈ ಕವಿಕುಲಗುರುಗಳು, ಆಕಾಶದ ಅನಂತನೀಲಮೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಘಶ್ಯಾಮನ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹೊಳೆಯುವ ತಾರಾಗಣವೇ ಕುಂದಕುಡ್ಮಗಳನ್ನು ಪೋಲ್ವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಂತಪಚ್ಚುಗಳು. ವಿಕಸಿತವಾದ ಸುಮಧುರಸುರಭಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈ ನಯನಮನೋಹರಸುಂದರಮೂರ್ತಿ; ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದ ಗೋಪಸುಂದರಿಯರು ಈ ರಮಣೀಯ ಮೂರ್ತಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ; ತಾಪವಿದೂರನಾದ ಈ ಉಜ್ವಲ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ವೇಣುಗಾನದ ತರಂಗಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿವೆ; ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಇಂದಿರಾರಾಧ್ಯಚರಣನು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಸಜ್ಜನರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನಗಳಿಂವ ತೋರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಎಂತಹ ರಮಣೀಯಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶಬ್ದಸಮೂಹ! ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಂದರಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಉಂಟಾದುದೆಂಬ—

ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ಸತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ |

ತತ್ತದೇವಾಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಮಮ ತೇಜೋಂಶಸಂಭವಂ || (ಗೀತಾ)

ಗೀತೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವರು ಈ ವರಕವಿಗಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸಮುದ್ರ, ಮೇಘ, ವೃಕ್ಷಪತನ, ಭೇರಿತಾಡನಾದಿಸಮಸ್ತಘೋಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಕೇಳುವ ಶ್ರೀಗುರುಮಧ್ವರ ಕರುಣಾಪಾತ್ರರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಭಾವಾವೇಶ ಬಂದೀತೇ? ಹರಿಗುರುಗಳ ಮಹಿಮಾನುವಾದದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಪುಂಗವರು ಭಕ್ತಿಭಾವಪರವಶರಾಗುವುದನ್ನು ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಹೃದಯರು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹ ಅಲೌಕಿಕಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಈ ಕವಿಗಳು ಮಾಧ್ವವಾಚ್ಛ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾರ್ಥಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾವ್ಯವು “ಸದ್ಯಃ ಪರನಿರ್ವೃತಯೇ” ಎಂದರೆ ಅತಿಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿ ಏನು!

೧೧೩. ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ. ಅಟ್ಟತಾಳ.

ಪಿಡಿ ಎನ್ನು ಕೈಯ್ಯ ರಂಗೈಯ್ಯ

|| ಪ ||

ಪಿಡಿ ಎನ್ನು ಕೈಯ್ಯ ಪಾಲ್ಗಡಲೊಡೆಯನೆ ಮೋಹ-
ಮಡುವಿನೋಳ್ಬಿದ್ದು ಬಾಯ್ಬಿಡುವೆ ಬೇಗನೆ ಬಂದು

|| ಅ ||

ನೀರಜನಾಭ ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ ನೀರಪ್ರದಾಭ

ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಸಿಂಹನೆ ಪರಿ-

ನಾರಸಹಿತ ಈ ಶರೀರದೊಳಡಗಿದ್ದು

ಘೋರತರಸಂಸಾರಪಂಕದಿ

ಚಾರಿವರಿವೆನೊ ದೂರನೋಳ್ವರೆ

ಹೇ ರಮಾಪತೆ ಗಾರುಮಾಡದೆ

ಚಾರುವಿಮಲಕರಾರವಿಂದದಿ

|| ೧ ||

ಅನಿಮಿತ್ತಬಂಧೋ ನೀನೇ ಗತಿ ಗುಣಗಣಸಿಂಧು

ಅನಘ ಸೇವಿಸುವೆನೊ ವಿಧಿಭವಸಂಕ್ರಂ-

ದನಮುಖ್ಯದೇವಸನ್ಮುನಿಗಣಾರ್ಚಿತಪಾದ

ಅನುಜತನುಜಾಗ್ರಜಸದಾನುಗ

ಜನನಿಜನಕರು ಪಶುವು ಕೃಷಿಧನ-

ಘನಸದನ ಸಂಹನನ ಮೊದಲಾ-

ದಿನಿತು ಸಾಕುವ ಘನತೆ ನಿನ್ನದು

|| ೨ ||

ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ದ್ವಿಜ-

ರಾಜವರೂಢ

ಓಜ ಕಾಮಿತಕಲ್ಪಭೂಜ ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿ-

ತೇಜ ಮನ್ಮನದಿ ವಿರಾಜಿಸು ಪ್ರತಿದಿನ

ಈ ಜಗತ್ರಯಭಾಜನನೆ ಬಲು

ಸೋಜಿಗವಲಾ ನೈಜನೇ ನಿ-

ವ್ಯಾಜದಿಂ ನೀನೇ ಜಯಪ್ರದ

ನೈಜಜನರಿಗೆ ಹೇ ಜಗತ್ಪತೆ

|| ೩ ||

೧೧೪. ರಾಗ : ಜಂಜೂಟ. ಆದಿತಾಳ.

ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀ ನಾಥನ ಪರಮ-
ಪ್ರೀತಿಯ ಪಡೆದವಗೆ

|| ಪ

ಕಾತರಗೊಳದಲೆ ಪಾತಕಹರವಿಧಿ-
ತಾತನೆ ನಿಜಸುಖದಾತನೆಂದರಿತಗೆ

|| ಅ

ದುಸುಮುಸುಗುಟ್ಟವ ಶಶಿಮುಖಿಯಿಂದಲಿ
ಹಸಗೆಟ್ಟದ್ದೇನೋ

ಅಶನಾಚ್ಛಾದನ ತರಲಿಲ್ಲೆನುತಲಿ

ವ್ಯಸನ ಪಡುವುದೇನೋ

ಕುಸುಮನಾಭ ಸುಮನಸವಂದಿತಪದ

ವಸುದೇವನ ಸುತನೊಶದೊಳಗಿರುವಗೆ

|| ೧

ಬಂಧುಜನರು ತನಗೊಂದಿಸಿದಾಕ್ಷಣ

ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನೋ

ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ನಿಂದಿಸಿ ನುಡಿಯಲು

ಕುಂದಾದದ್ದೇನೋ

ಮಂದರಧರಗೋವಿಂದನ ಮಾನಸ-

ಮಂದಿರದೊಳು ತಂದಿಟ್ಟಿರುವವಗೆ

|| ೨

ಕಾಶಿ ಕಾಂಚಿ ಕಾಳ್ಕಸ್ತಿಯೆ ಮೊದಲಹ

ದೇಶ ತಿರುಗಲೇನೋ

ಘಾಸಿಯಿಂದ ಆಯಾಸಪಡುತ ಆ-

ವಾಸದೊಳಿರಲೇನೋ

ಈಶಧೀಶಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ

ದಾಸನೆನಿಸಿ ಸಂತೋಷದೊಳಿರುವಗೆ

|| ೩

೧೧೫. ರಾಗ : ಮೋಹನ, ರುಂಪಿತಾಳ.

ಸಿರಿರಮಣ ತವ ಚರಣ

ದೊರಕುವುದು ಹ್ಯಾಂಗಿನ್ನು

ಪರಮಪಾಪಿಷ್ಠ ನಾನು

|| ಪ ||

ನರಹರಿಯೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ-

ಸ್ತುತೆಮಾಡದೆ ವೃಥಾ

ನರಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನೋ ಇನ್ನು

|| ಅ ||

ಕೆರೆಭಾವಿದೇವಮಂದಿರಗಳನು ಕೆಡಿಸಿ ನಾ

ಹಿಂದಾಗಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದೆ

ನೆರೆನಡೆವ ಮಾರ್ಗದೊಳು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು

ಥರಥರದಿ ಬಿಚ್ಚಿ ತೆಗೆದೆ

ಪರಮಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅರಳಿಯ ಮರ ಕಡಿಸಿ

ಕೊರೆಸಿ ಬಾಗಿಲ ಮಾಡಿದೆ

ವರಮಂದಿರವ ಮುಗಿಸಿ ಹರುಷಚಿತ್ರವ ಬರೆಸಿ

ಪರಿಪರಿಯ ಸೌಖ್ಯ ಸುರಿದೆ-ಮೆರೆದೆ

|| ೧ ||

ಹೊಸಮನೆಯ ಕಂಡು ಬಲು ಹಸಿದು ಭೂಸುರರು ಬರೆ

ಕೊಸರಿಹಾಕುತ ದಬ್ಬುತ

ಶಶಿಮುಖಿಯೆ ಬಾರೆಂದು ಅಸಮನೆ ಬಣ್ಣಿ ಸುತ

ಹಸನಾಗಿ ಅವಳೊಲಿಸುತ

ದಶಮಿಏಕಾದಶೀದ್ವಾದಿಶೀ ದಿನಗಳಲಿ

ಅಶನವೆರಡ್ಡೊತ್ತುಣ್ಣು ತ

ಘಸಘಸನೆ ತಾಂಬೂಲ ಪಶುವಿನಂದದಿ ಮೆದ್ದು

ಕುಸುಮಗಂಧಿಯ ರಮಿಸುತ-ನಗುತ

|| ೨ ||

ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾನ ಅತಿಮೌನ ಗಾಯತ್ರಿಜಪ

ಭಾನುಗರ್ಭ್ಯವನು ಕೊಡದೆ

ಹೀನತ್ವದಲಿ ದಾನಧರ್ಮಗಳ ಮಾಡದೆ
 ಶ್ವಾನನಂದದಿ ಚರಿಸಿದೆ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಸೇವೆ
 ನಾನೊಂದುಕ್ಷಣ ಮಾಡದೆ
 ಬ್ಯಾನೆ ಬಂದಂತಾಗೆ ಹೀನವಿಧವೆಯ ಕೈಯ್ಯ
 ನಾನಾವಿಧಾನ್ನ ತಿಂದೆ-ನೊಂದೆ

|| ೩ ||

ಸಾಕಲ್ಪದಿಂದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕಭಿಷೇಕ-
 ವಾಕಲ್ಪಾಲಲಿ ಮಾಡದೆ
 ನಾಲ್ಕೆಂಟು ನಾಯಿಗಳ ಸಾಕಿ ಮನೆಯೊಳು ಬದುಕ-
 ಬೇಕೆಂದು ಹಾಲು ಹೊಯ್ದೆ
 ಕಾಕು ಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಗುಡಿಗುಡಿ ನಶ್ಯಪುಡಿ
 ಹಾಕಿ ಭಂಗಿಯ ಸೇದಿದೆ
 ಲೋಕನಿಂದಕನಾಗಿ ಪಾಕಿ ಕೈ ಹಚ್ಚಿ ಅ-
 ನೇಕ ಜೂಜುಗಳಾಡಿದೆ-ಬಿಡದೆ

|| ೪ ||

ಬಾದರಾಯಣಕೃತಭಾಗವತ ಕೇಳ್ವಲ್ಲಿ
 ಆದರವು ಪುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ
 ವಾದಿಗಳ ಮತವಳಿದು ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ
 ಹಾದಿಗೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ
 ಶೋಧಿಸಿದಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಸಮರಾದ ವೈಷ್ಣವರ
 ಪಾದಕ್ಕೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ
 ವೇದಬಾಹ್ಯರಿಗೆರಗಿ ಅಪಸವ್ಯಮನನಾಗಿ
 ಓದಿಕೊಂಡೆನೊ ಇದೆಲ್ಲ-ಸಲ್ಲ

|| ೫ ||

ಉತ್ತಮಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೃತ್ತಿಯನು ಕೆಡೆಸಿ ಬ್ರ-
 ಹ್ಮತ್ಯಗಾರನು ಎನಿಸಿದೆ
 ಮತ್ತೆ ಮುಂಜಿ ಮದುವೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾ ಹೋಗಿ
 ಸತ್ತಸುದ್ದಿಯ ಪೇಳಿದೆ

ವಿತ್ತವಿಧವರ ಬೆನ್ನತ್ತಿ ದೂತರ ಕಳುಹಿ
ಕುತ್ತಿಗೆಯನು ಕೊಯಿಸಿದೆ
ಹತ್ತು ಜನರೆನ್ನೆಣಕೆ ನಿತ್ಯಕಲ್ಲೊಡೆಯುತಿರೆ
ಮೃತ್ಯುದೇವತೆ ಎನಿಸದೆ-ಬಿಡದೆ

|| ೬ ||

ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಇನ್ನಾರು ಹಿತವ ಬಯಸುವರೆನಗೆ
ಗತಿಯೇನು ಪೇಳೊ ಕೊನೆಗೆ
ಸತತ ತವ ಧ್ಯಾನದಲಿ ರತನಾಗಿ ಇರುವ ಸ-
ನ್ಮತಿಪಾಲಿಸೈಯ್ಯ ಎನಗೆ
ಪತಿತಪಾವನನೆಂಬ ಬಿರುದು ಅವನಿಯಮೇಲೆ
ಶ್ರುತಿಸಾರುತಿದೆಯೊ ಹೀಗೆ
ಸಿತಿಕಂಠನುತಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ನಿನಗೆ
ನುತಿಸಿ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆ ಹರಿಯೇ-ದೊರೆಯೇ

|| ೭ ||

೧೧೬. ರಾಗ: ಮೋಹನ. ಅಟತಾಳ.

ಆವ ರೀತಿಯಿಂದ ನೀನೆನ್ನ ಸಲಹುವಿ
ಶ್ರೀವಿಭು ಹಯವದನ

|| ಪ ||

ಈ ವಿಧ ಭವದಲಿ ಇಷ್ಟು ಭವಣೆಬಟ್ಟೆ
ತಾವರೆದಳನಯನ, ಹಯವದನ

|| ಅ ||

ಅಂಗನೆಯರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಮೋಹದಿಂದ
ಅಂಗಶೃಂಗಾರಮಾಡಿ

ಮಂಗಳಾಂಗನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಪೊಗಳದೆ
ಭಂಗಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದೆನೋ, ಹಯವದನ

|| ೧ ||

ಕಾಮನ ಬಾಧೆಯ ತಾಳಲಾರದೆ ಕಂಡ-
ಕಾಮಿನಿಯರನು ಕೂಡಿ

ನೇಮನಿಷ್ಠೆಯ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನನು ಭಜಿಸದೆ
ಪಾಮರ ನಾನಾದೆನೋ, ಹಯವದನ

|| ೨ ||

ಹೀನಗುಣಗಳನ್ನು ಹಯಮುಖದೇವನೆ
ನೀನೆಣಿಸದಲೆ ಕಾಯೋ
ಜ್ಞಾನಿಗಳರಸನೆ ದಯವಿತ್ತು ನಿನ್ನನೆ
ಧ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡೋ, ಹಯವದನ

|| ೩ ||

೧೧೭. ರಾಗ: ಮುಖಾರಿ. ಆಟತಾಳ.

ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯಗಳನೆಲ್ಲ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ್ನು ಬೀರಲ್ಯಾ
ಶಿಷ್ಯರೊಳಗಿಟ್ಟು ಚಿರಕಾಲದಲಿ ಎನ್ನ-
ಕಷ್ಟವ ಬಿಡಿಸದೆ ಇದ್ದೀಯ
ಜನನಮರಣಶೂನ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋಪಿ-
ತನಯನಾಗಿದ್ದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಸನಕಾದಿಸೇವ್ಯಮಾನನೆ ಇಂದು ತುರುಗಳ
ವನದಲ್ಲಿ ಕಾದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

|| ಪ ||

|| ಅ ||

|| ೧ ||

ದನುಜಭಂಜನನಾದ ಘನಮಹಿಮನೆ ಮಾಗ-
ಧನಿಗಂಜಿ ಓಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಎಣೆಯಿಲ್ಲದಸತ್ಯ ರಣದೊಳು ಪಾರ್ಥಗೆ
ಅಣುಗನಾಗಿದ್ದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

|| ೨ ||

ಶ್ರುತಿತತಿಗಳವೇದ್ಯ ಪ್ರತಿಯಿಲ್ಲದ ದೈವ
ಸತಿ ನಿನ್ನನಗಲಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಶತಮೋದವಂದ್ಯನೆ ಸುತರಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಭೂತ-
ಪತಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

|| ೩ ||

ಸತತ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಯೊಳು ಬೆಣ್ಣೆಯ
ಮಿತಿಮೀರಿಮೆದ್ದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಕೃತಿದೇವಿರಮಣನೆ ಅತಿಪ್ರೀತಿಲಿ ಗೋಪ-
ಸತಿಯರ ಕೂಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

|| ೪ ||

ಭೂತಳದೊಳು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಈ-

ರೀತಿ ಚರಿಸಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

ಭೀತಿರಹಿತಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನೆ ಅ-

ದ್ಭುತ ಮಹಿಮನೆಂದು ಪೇಳಲ್ಯಾ

|| ೫ ||

೧೧೭ ರಾಗ: ತೋಡಿ ಅದಿತಾಳ

ಮುಕ್ತನಲ್ಲವೆ ಭವದಿ ಮುಕ್ತನಲ್ಲವೆ

|| ಪ ||

ಶಕ್ತನಾದ ಹರಿಯ ಪರಮ

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸ ನರನು

|| ಅ ||

ಉದಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು

ಮಧುವಿರೋಧಿಯಮಲಗುಣವ

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ಪರಮ-

ಮುದದಿ ನಲಿದು ಪಾಡುವವನು

|| ೧ ||

ಕೇಶನಗೆ ರಮಾಬ್ಜಭವ ಸ-

ದಾಶಿವಶಕ್ತಾದಿಸುರರು

ದಾಸರು ಎವೆಯಿಡುವ ಶಕ್ತಿ

ಲೇಶವಿಲ್ಲನೆಂಬ ನರನು

|| ೨ ||

ಒಂದಧಿಕ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿ-

ಗಿಂದಿರೇಶ ವಿಷಯ ಸಂ-

ಬಂಧಗೈಸಿ ಪ್ರೋಷಿಸಿ ಸುಖ

ತಂದು ಕೊಡುವನೆಂಬ ನರನು

|| ೩ ||

ಈ ಪರಿಯಲಿ ತಿಳಿದು ಪುಣ್ಯ

ಪಾಪಕರ್ಮ ದುಃಖ ಸುಖ ಜ-

ಯಾಪಜಯ ಮಾನಾಪಮಾನ

ಶ್ರೀಶ ಕೊಟ್ಟನೆಂಬ ನರನು

|| ೪ ||

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲಿ ಇಹ ವಿ-
ರೋಧವಾಕ್ಯಗಳನು ಶ್ರೀ ಪ್ರ-
ಮೋದತೀರ್ಥರುಕ್ತಿಯಿಂದ
ಶೋಧಿಸುತಲಿ ಸುಖಿಪ ನರನು

|| ೫ ||

ಮಹಿತರಾಚರಿಪ ಧರ್ಮ
ವಿಹಿತವಸಜ್ಜನರು ಮಾಳ್ವ
ವಿಹಿತವಾದರು ಸರಿಯದೇ ಅ-
ವಿಹಿತವೆಂದು ತಿಳಿವ ನರನು

|| ೬ ||

ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವರೊಂ-
ದೆಡೆಯೊಳಿಡದೆ ಸ್ವರ್ಗ ಭೂಮಿ
ನರಕ ಫಲಗಳುಣಿಸಿ ಕರ್ಮ
ಹರಿಸುವ ಹರಿ ಎಂಬ ನರನು

|| ೭ ||

ಗುರು ಹಿರಿಯರ ಮಾತುಗಳನು-
ಸರಿಸಿ ನಡೆದು ಅವರೊಳಿಪ್ಪ
ಪರಮಪುರುಷಗರ್ವಿಸುತಲಿ
ಹರುಷ ಬಡುತಲಿಪ್ಪ ನರನು

|| ೮ ||

ಈ ಶರೀರದರಸು ಶ್ರೀನಿ-
ವಾಸ ಮಾತೆ ಪ್ರಾಣ ಪಾರ್ವ-
ತೀಶ ಪ್ರಮುಖರಿಹರೆಂದು
ಪೋಷಿಸುತಲಿ ತೋಷಿಸುವನು

|| ೯ ||

ಪ್ರಿಯವಸ್ತುಗಳೊಳಗೆ ಅನ್ನ-
ಮಯನೆ ಪ್ರಿಯನೆಂದು ಅನ್ಯ-
ಬಯಕೆಗಳನು ಜರಿದು ಹರಿಯ
ದಯವ ಬಯಸುತಿಪ್ಪ ನರನು

|| ೧೦ ||

೨೧೨ ತಂದೆ ನೀ ತಂದೆ ನಾ ಬಂದೆ
ಕಾಮದಲಿ ತಂದೆ ಕ್ರೋಧದಲಿ ನೀ ತಂದೆ
ತಾಮಸಕಡುಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ನೀ ತಂದೆ ನಾ ಬಂದೆ
ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಮೂರಲ್ಲ ನಾಲ್ಕುಲ್ಲ
ಎಂಭತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ನೀ ತಂದೆ ನಾ ಬಂದೆ
ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಹೇಗಾದರಾಗಲಿ ಮುಂದೆನ್ನ ಸಲಹೊ
ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೧೦ ||

೨೧೩ ಮರ್ಕಟನ ಕೈಯ್ಯ ತಕ್ಕಡಿಯಿತ್ತಂತೆ
ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಎನ್ನ
ಹಿಕ್ಕಿ ಹೀರುತಲಿದೆ ಯಾಕೆ ನೋಡುತಲಿದ್ದೋ
ಅಕ್ಕಟಕ್ಕಟ ನಿನ್ನ ದಾಸನಲ್ಲವೆ ನಾನು
ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ಭಕುತಿಯ ತೋರಿಸೋ
ಪಕ್ಕದೊಳಗಿಟ್ಟು ಸಲಹೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೧೧ ||

೨೧೪ ಕಿಚ್ಚಿನೊಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೀಟಕ ನಾನಯ್ಯ
ಅಚ್ಚುತ ತೆಗಿಯೊ, ಅನಂತ ಕಾಯೊ
ಗೋವಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೊ ಘೋರಪಾತಕಿ ನಾನು
ಕರುಣಾಳು ಕಾಯಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೧೨ ||

೨೧೫ ಪ್ರಪನ್ನರಕ್ಷಕ ನೀನು ಪಾಲಿಸೊ ನಿನ್ನವನು ನಾನು
ಉಪಸಾಧನವರಿಯೆನು ಒಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆನು
ಅಪರಾಧಿಗಾದಡೇನು ಅಭಯಪ್ರದನು ನೀನು
ವಿಪರೀತಮಾಡದೆನ್ನನು ಪುರಂದರವಿಠಲ ನಂಜಿದೇನೊ || ೧೧೩ ||

೨೧೬ ತಪ್ಪುರಾಶಿಗಳ ಒಪ್ಪಿ ಕಾಯೊ ಕೃಪಾಳು
ಮುಪ್ಪುರವನಳಿದಂಥ ಮುನೀಂದ್ರವಂದ್ಯ
ಅಪ್ರಮೇಯನೆ ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತಮಹಿಮೆಗಳ
ಅಪ್ಪುನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವಳು ಬಲ್ಲಳೆ
ಕಪ್ಪುಮೇಘಕಾಂತಿಯೊಪ್ಪುವ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ
ಅಪ್ರಾಕೃತರೂಪ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೧೪ ||

೨೧೭ ಹೀನ ಮಾನವಯೋನಿಯಲಿ ಜನಿಸಿದೆನೊ ನಾನು
 ಏನಾದರೇನು ದೀನದಯಸಾಗರನೆ
 ಕುಯೋನಿಯಲಿ ಎನ್ನದೇಹವೆನ್ನದಂತೆ ಮಾಡೊ
 ನೀನು ಬೋಧಿಸಿ ಸಾನುರಾಗದಿ ಕಾಯೊ
 ವೇಣುಧರ ವೇದಾಂತವೇದ್ಯ ನರಹರಿಯೆ
 ಕಾನನದೊಳು ಕಣ್ಣುಕಾಣದವ ಬಿದ್ದಂತೆ
 ನಾ ಬಿದ್ದೆ ಕಾಯೊ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೧೫ ||

೨೧೮ ಬೇಡುವ ಕಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಸಾವುದೇ ಕಡುಲೇಸು
 ಬೇಡುವರಿಗೆ ಒಬ್ಬರೊಡೆಯರುಂಟೆ
 ಗೂಡು ಕಿರುದುಮಾಡಿ ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿ
 ನಾಡೊಳಗೆ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವು ನೀನಾದೆ
 ಬೇಡುವ ಕಷ್ಟವನು ನೀನೆ ಬಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ
 ಬೇಡದಂತೆಲೆ ಮಾಡೊ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೧೬ ||

೨೧೯ ಎರಿಗಿ ಭಜಿವೆನು ನಿನ್ನ ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಗೆ
 ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯ ಎನಗಿತ್ತು
 ಮರಿಯದೆ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೧೭ ||

೨೨೦ ಈ ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆಲ್ಲ ಅರಸಿ ನೋಡಲು ದೇವ
 ಅರಸು ಮೆಚ್ಚನು ಪ್ರಜೆ ದ್ವೇಷಿಸುವರು
 ಅಳುಗಳು ಮೊಲಿದಲ್ಲಿ ಅರಸು ಮೆಚ್ಚನು ಒಮ್ಮೆ
 ಈ ಮರ್ತ್ಯಜನರ ಚರಿತ್ರೆ ಚಿತ್ರವೊ ಎಲೊ ರಂಗ
 ಭೂಲೋಕದರಸ ನಿನ್ನ ಭಕತಜನರುಗಳು
 ನೀ ಕರುಣಿಸಲು ತಾವು ಕರುಣಿಸುವರು
 ನೀನೊಲಿದು ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡೋ ಹರಿಯೆ
 ಈ ಪರಿಯಲಿ ನಿನ್ನ ದಯೆಯಲಿ ಮಹವಿಭವದೊಳು
 ಅರೆಮೊರೆ ಆಗುತಿದೆ ಎನಗೆ ಆರು ರಕ್ಷಿಪರೋ
 ಅಂಜದಿರು ನೀನೆಂದು ಅಭಯನೀವರ ಕಾಣೆ

ಶ್ರೀನಾಥ ಅನಿಮಿತ್ತದಯಾಸಿಂಧು
ನಿನ್ನ ದಾಸರೊಲಿಮೆ ಪಾಲಿಸೆಲೊ ಗುಣನಿಧಿಯೆ
ನಿನ್ನ ಚರಿತಾವೃತ್ತವು ತೋರಿ ಸಲಹಯ್ಯ
ಪ್ರಸನ್ನಮೂರುತಿ ಅಹೋಬಲ ಪುರಂದರವಿತಲರೇಯ || ೧೧೮ ||

೨೨೧ ನಿನ್ನ ನುಡಿದೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾಡಿದೆ ನಾನು
ನಿನ್ನ ಕಾಡಿದೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಎನ್ನ ಬಡತನ ಪೇಳಿಕೊಂಡು
ಅನ್ನಂತ ಬಗೆಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡುವೆನು ವಿತಲ
ಎನ್ನ ಭಾರ ನಿನ್ನದು ಅನಂತಕ್ಷಣಕೆ
ಮುನ್ನೆ ಪೇಳುವದೆಲ್ಲ ಉಪಚಾರವೊ ಸ್ವಾಮಿ
ಘನ್ನ ಪಂಡರಿಯಾ ರನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನ ಸಂಪನ್ನ ಮತಿಯ ಕೊಡು
ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೧೯ ||

೨೨೨ ಗಾಣದೆತ್ತಿನಂತೆ ತಿರುಗಾಡಲಾರೆ
ಬಂಡಿಯ ನೊಗದಂತೆ ಬೀಳಲಾರೆ
ಗಿಳಿಯಂತೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಕೂಗಾಡಲಾರೆ
ನವಿಲಿನಂತೆ ನಾ ನಿನ್ನ ನಲಿದಾಡಲಾರೆ
ಪುರಂದರವಿತಲ ನೀನೆ ಕರುಣಾಳು ಕಾಯೋ || ೧೨೦ ||

೨೨೩ ಪೊಕ್ಕಳಲಿ ಗಂಡು ಪಡೆದವರುಂಟೆ
ಅಂಗುಟದಲ್ಲಿ ಪೆಣ್ಣು ಪೆತ್ತವರುಂಟೆ
ಮಿಕ್ಕಾದ ದೇವರಿಗೆ ಈ ಸೊಬಗು ಉಂಟೆ
ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆ ಕಾಯಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೧ ||

೨೨೪ ಆನೆಯ ಕಾಯ್ದಾಗ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದದ್ದೇನೊ
ನಾನು ಒರಲಲು ಈಗ ಕೇಳದಿದ್ದದ್ದೇನು
ದಾನವಾಂತಕ ದೀನರಕ್ಷಕನೆಂಬೊ
ಮಾನ ಉಳುಹಿಕೊಳ್ಳೊ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೨ ||

೨೨೫ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನವ ಕೊಡು ಎನ್ನ ಧನ್ಯನ ಮಾಡು
ಪನ್ನಂಗಶಯನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೩ ||

೨೨೬ ಹರಿ ನೀನೊಲಿವಂತೆ ಮಾಡು
 ಒಲಿದರೆ ತಿರಿವಂತೆ ಮಾಡು
 ತಿರಿದರೆ ಆರೂ ನೀಡದಂತೆ ಮಾಡು
 ನೀಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದಂತೆ ಮಾಡು
 ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದರೆ ಬಟ್ಟೆ ದೊರೆಯದಂತೆ ಮಾಡು
 ಬಟ್ಟೆ ದೊರೆತರೆ ಇಂಬುದೊರೆಯದಂತೆ ಮಾಡು
 ಇಂಬು ದೊರೆತರೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲಿ ಇಂಬು ತೋರೋ
 ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೪ ||

೨೨೭ ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆ ಆಲ್ಪರಿವ ಬಾಳುವೆಗಿಂತ
 ಕೊಂಡವನೆ ಧುಮುಕಲಿಬಹುದು
 ತಂಡತಂಡದ ನರರ ಕೊಂಡಾಡುವುದಕಿಂತ
 ತುಂಡರಿಸಲಿಬಹುದು ಈ ಜಿಹ್ವೆಯನ್ನು
 ಮಂಡೆಬಾಗಿ ಪರರಿಗೆ ನಮಿಸುವದಕಿಂತ
 ಗಂಡುಗತ್ತರಿ ಕೊರಳೊಳಿಟ್ಟರೆ ಘನವು
 ಪಂಡಿತನೆನಸಾಲೊಲ್ಲೆನೊ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿನ್ನ
 ತೊಂಡರವನೆನಿಸುವ, ಭಾಗ್ಯವೀಯೋ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೫ ||

೨೨೮ ಬಡವರೊಳಗೆ ಎನ್ನಿಂದಾರು ಬಡವರಿಲ್ಲ
 ಕೊಡುವರೊಳಗೆ ನಿನ್ನಿಂದಾರು ಕೊಡುವರಿಲ್ಲ
 ದೃಢಭಕುತಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ
 ಬಿಡದೆ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೬ ||

೨೨೯ ದಾಸನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಏಸೇಸು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ
 ರವಿಕೋಟಿ ಭಾಸುರ ಶ್ರೀಶ ಸುಗುಣವಂತ
 ನಾಶರಹಿತ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಲೇಸಾಗಿ ಕೊಡು
 ಕಂಡ್ಯ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೨೭ ||

೨೩೦ ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ವಾಮನ ಬಂದಂತೆ
 ಭಗೀರಥಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ

ಮುಚುಕುಂದಗೆ ಶ್ರೀಮುಕ್ಕುಂದ ಬಂದಂತೆ
ವಿದುರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ
ವಿಭೀಷಣನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಂದಂತೆ
ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಎನ್ನನಾಲಿಗೆಲಿ ಬಂದು
ನಿಂದಿರಲಿ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೨೮ ||

೨೨೦ ನಿನ್ನ ನಾಮಭಂಡಾರ ಕದ್ದ ಕಳ್ಳ ನಾನು
ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬೊ ಸಂಕಲೆಯ ಹಾಕಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಕೈಯ್ಯ ಎನ್ನ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು
ನಿನ್ನ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಘಾಸಿಮಾಡಿಸೊ ಕೃಷ್ಣ
ನಿನ್ನ ವೈಕುಂಠದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಸೆರೆಯಿಟ್ಟು
ಚನ್ನಾಗಿ ಸಲಹೋ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೨೯ ||

೨೨೧ ನಿನ್ನ ದಾಸನು ಆಗಿ ನಿನ್ನ ಎಂಜಲನುಂಡು
ಅನ್ಯ ದಾಸನಾದರೆ ಲೋಕ ನಗರೆ
ನಿನ್ನ ಚರಣಯುಗ್ಮವ ಪಿಡಿಸಿ
ಎನ್ನ ಕಾಯೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೦ ||

೨೨೨ ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಮೂರ್ಖರಾದರೆ ತಾಯಿ ತಂದೆ
ಎತ್ತಿ ಇಳುಹುವರೆ ತಿಪ್ಪಿಯೋಳ್ ಒರಗಿಸುವರೆ ಗೋವಿಂದ
ಮತ್ತ ನಾ ನಿನ್ನ ದಾಸ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದರೆ
ಪೊರೆಯದಿರುವರೇನು ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೧ ||

೨೨೪ ನಿನ್ನಾಳೆಂದಡೆ ಹರಿಯೆ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನೋ
ಎನ್ನೊಳಿದ್ದವ ನೀನಾದೆ
ನಿನ್ನ ದಾಸ ನಾನಾದೆ ಇನ್ನು ಸಾಕದಿರಲು ನಗರೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರು
ಘನ್ನಮಹಿಮ ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ || ೧೩೨ ||

೨೨೫ ಮಾತಾಪಿತರು ನಿನಗಂದೆ ಮಾರಿದರೆನ್ನ
ನೀತವೇ ನೀನೆನ್ನ ಸಲಹದಿದ್ದರೆ ದೇವ
ಯಾತಕೆ ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲನೆಂದೆನಿಸಿದಿ

ನಾ ತಡವುವನಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಿರುದಿಗಂಜುವನಲ್ಲ
ಸಾತ್ವಿಕದೈವವೆನಿಸು ನೀ ಸಲಹಬೇಕಯ್ಯ ವಿ-
ಖ್ಯಾತಮೂರುತಿಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೩ ||

೨೩೬ ಅನ್ಯರೊಬ್ಬರ ಕಾಣೆ ಮನ್ನಿಸುವರೆನ್ನ ಆ-
ಪನ್ನ ರಕ್ಷಕನೆ ಪರಿಪಾಲಿಸು ಇನ್ನು
ಪನ್ನಂಗತಯನ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೪ ||

೨೩೭ ಅರ್ಭಕನ ತೊದಲನುಡಿ ಅವರ ತಾಯಿ ತಂದೆ
ಉಬ್ಬಿ ಕೇಳುವರಯ್ಯ ಉರಗೇಂದ್ರಶಯನ
ಕೊಬ್ಬು ನಾನಾಡಿದರು ತಾಳಿ ರಕ್ಷಿಸು ಎನ್ನ
ಕಬ್ಬುಬಿಲ್ಲನಸಿತ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೫ ||

೨೩೮ ಒಡೆಯನುಳ್ಳ ತೊತ್ತಿ ಗ್ಯಾತರಚಿಂತೆ
ಎನ್ನೊಡೆಯ ದ್ವಾರಕವಾಸ ಎಂಬೊ ಭತ್ತವಿರೆ
ಇಂದಿಗೆಂಬುವ ಚಿಂತೆ ನಾಳಿಗೆಂಬೊ ಚಿಂತೆ
ನಾಡದಿಗೆಂಬೊ ಚಿಂತೆ ಯಾತಕಯ್ಯಾ
ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ಕಾವ ಭಕ್ತರೊ-
ಡೆಯ ಪುರಂದರವಿಠಲನಿರಲಿಕ್ಕೆ || ೧೩೬ ||

೨೩೯ ನಿನ್ನ ಮೆಲ್ಲಡಿ ಈರಡಿ ಮಾಡಿತು
ನಿನ್ನ ಉಂಗುಟವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನುಂಗಿತು
ನಿನ್ನ ನಖ ಸುರನದಿಯ ತಂದಿತು
ನಿನ್ನ ಕರ ಮಧುಕೈಟಭರನೊರಸಿತು
ನಿನ್ನ ಸರಿತೋಳು ಶ್ರೀಲಕುಮಿಯನಸ್ಥಿತು
ನಿನ್ನ ಪಾದದ ನೆನಹೆ ಸಕಲಸಂಪದ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೩೭ ||

೨೪೦ ಸಿರಿದೇವಿ ನಿನಗೆ ಮಾಯಮಾಡಿದಳೇನೋ
ಸಿರಿ ತುಳುಕಿದಂಥ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮದವೇನೋ
ಎನ್ನೊಳಿಹ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಏನನಬಹುದೋ-

ನಿನ್ನ ಅಯ್ಯಯ್ಯಾ || ೧೩೮ ||

೨೪೧ ಕಲಕಾಲ ದಂಡಪಿಡಿದು ಕಾಲರಾತ್ರಿಯು
ಬೀಳೆ ಕತ್ತಲು ನೀ ಮುನ್ನೆ ಪರಿಹರಿಸಲು
ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮಾ ನಿರ್ಗುಣಧಾಮನು ನೀನೆ
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪನು ನೀನೆ ಎನ್ನೊಳಗಿಹ ಪುರಂದರವಿಠಲ
ಏನನಬಹುದು ಅಯ್ಯಯ್ಯಾ ಜಗದಧಾರನೂ ನೀನೆ || ೧೩೯ ||

೨೪೨ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪುರುಷರು ಮೋಹಿಸುವರಲ್ಲದೆ
ಪುರುಷರಿಗೆ ಪುರುಷರು ಮೋಹಿಸುವದೆಂತೊ
ಹರಿ ಪರಮಪುರುಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮ
ಪುರುಷರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು, ನಿನಗೆ ಮೋಹಿಸುವರೈ
ತಿರುವೆಂಗಳಪ್ಪ ಸಿರಿಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ
ಜಗದೊಳಗೆ ನೀನು ಮೋಹನ್ನ ರೂಪ ಕಣೊ
ಹರಿ ಪರಮಪುರುಷ ಪುರುಷೋತ್ತಮ || ೧೪೦ ||

೨೪೩ ಹುಟ್ಟುವ ಭೀತಿ ಹೊಂದುವ ಭೀತಿ
ವಿಠಲನಂಘ್ರಿ ನೆನೆಯದವಗೆ ಕಾಲನ ಭೀತಿ
ಕರ್ಮದ ಭೀತಿ ಗೋಪಾಲನ ದಾಸನಾಗದವಗೆ
ಅತಳದಲ್ಲಿರಿಸೊ, ವಿತಳದಲ್ಲಿರಿಸೊ, ಸುತಳದಲ್ಲಿರಿಸಿಸೊ
ಮತ್ತೊಂದೆಯಲ್ಲಿರಿಸೊ
ನೀನೆಲ್ಲಿರಿಸಿದರೆ, ನಾನಲ್ಲಿರದಾದೆನೆ
ನೀನೆಂತು ನಡಸಿ ನುಡಿಸಿಕೊಂಬುವಿಯೊ
ನಾನೆಂತಂತೆ ನಡೆವೆನು ನುಡಿವೆ ನೋಡೊ ಹರಿಯೆ
ಸುರಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಸುರಮದಭಂಜನ
ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೧ ||

೨೪೪ ಸಿರಿಯ ಅಕ್ಕರದಲ್ಲಿ ಗುಣದಲ್ಲಿ
ಸಕಲಸಂಪದವೀವಲ್ಲಿ
ವಿತರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಯನ್ನು ತಿಳಿವಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀರಂಗರಾಜ ಪುರಂದರವಿಠಲ-
ದೊರೆಯಿರೆ ನರಾಧಮರ ಮನ್ನಿಸಲ್ಯಾತಕೆ || ೧೪೨ ||

೨೪೫ ರಾವಣನು ಬಂದು ರಥದ ಮೇಲೇರುತಿರಲು
 ರಾಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿರಲು
 ನಮ್ಮ ಹನುಮಂತ ಬಂದು ತನ್ನ ಪೆಗಲಲ್ಲಿ ಪೊತ್ತು
 ಚಾಲ್ವರಿದು ಬೊಬ್ಬರಿಯೆ
 ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಿಮ್ಮವಾಳ್ಯಕೊಡಗಿರಲಾಗಿ
 ನಮ್ಮ ಮರೆಯಲಾಗದೊ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೩ ||

೨೪೬ ಸಿಕ್ಕಿದಿಯಲ್ಲೊ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ನೀನು
 ಸಿಕ್ಕಿದಿಯಲ್ಲೊ ಕಳ್ಳರ ಗುರುವೆ
 ಸಿಕ್ಕಿದಿಯಲ್ಲೊ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ನೀನು
 ಠಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಬಿಡೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೪ ||

೨೪೭ ಸಿರಿವಿರಿಂಚಾದಿಗಳು ಅರಿಯದಂತಹ ಮಹಿಮೆ
 ಎಣಿಸಿ ಪಾಡುವದಕೆ ಅರುಹರ್ಯಾರೊ
 ಅರವಿಂದದಳನಯನ ಶರಣೆಂದವರ ಕಾಯ್ವ
 ಕರುಣಾಸಾಗರ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೫ ||

೨೪೮ ಸಕಲಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ದಾವನ ಮಹಿಮೆ
 ಸುಖಪೂರ್ಣ ಸುರಕರಾರ್ಚಿತಪಾದ
 ಶಕಟಮರ್ದನ ಶಾರದೇಂದು-
 ವಕ್ತ್ರ ರುಚಿರವರ ಕಲ್ಯಾಣರಂಗ
 ರುಕ್ಮಿಣಿ ರಮಣಪರಿಪೂರ್ಣ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೬ ||

೨೪೯ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣ ತಪ್ಪು ನಡೆ
 ಅನೇಕಬಂಧುಗಳು ಲಕ್ಷ ವೈದ್ಯರುಗಳು
 ಇರಲಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವರು
 ತಾಪಸಿಯಾರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಒಂಟಿಯಾಗಿರಲು
 ಅಂಜಬೇಡೆಂದು ನಮ್ಮ ಕಂಜನಾಭನೆ ಬಂದು
 ಅಪತ್ತುಗಳು ಪರಿಹರಿಸುವ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೪೭ ||

ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರಿಂದ ಪುರಸ್ಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತಾ, ಹಿಂತಿರಿಗಿ ಪಯಸ್ವಿನೀನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲೊಂದು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಹಾಸಭೆಯು ಸೇರಿತ್ತು. ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿದ ಮಹಾಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಗುಣಾಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ಮಹಾಸುಂದರಕಾಯರಾದ, ಎಷ್ಟುನೋಡಿದರೂ ಸಾಕಾಗದಂತಿರುವ ಶರೀರಸನ್ನಿವೇಶವುಳ್ಳ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಬಂದರು. ಅನಂತರ ಸಭೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಸಭೆಗೆ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನೂ ಆದರದಿಂದ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಸಭೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತು “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಕಲರೂ ಐತರೇಯಸೂಕ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವರು. ತಾವು ಅದನ್ನು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ ನಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತಸಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ” ಅಂದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇವರ ಈ ತರದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮ

ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದಂತೆಮಾಡಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವೇಣುತೀರ್ಥಮಹಿಮಾ ಎಂದು ಛಾಪಿಸಿರುವರು. ಹಳೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೈಬರಹದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲೇ ಈ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ತೀರ್ಥವು ಈಗಲೂ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುವವರು ವಿರಳವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಮಾಧ್ವರು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯಾಕರಲ್ಲದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಈಗೀಗ ಅದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯೇ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿದೆ.

ದಿಂದ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗಳವಿವರಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ “ಇವರು ನಿಜವಾಗಿ ದೇವಗುರುವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾಪಂಡಿತರಿರುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟರು. ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈ ಸೂಕ್ತದ ಅರ್ಥವು ತಾವು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ.” ಎಂದರು. ಕೂಡಲೇ ತಮ್ಮ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು “ತ್ರಯೋರ್ಥಾಃ ಸರ್ವವೇದೇಷು ದಶಾರ್ಥಾಃ ಸರ್ವಭಾರತೇ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಹಸ್ರನಾಮಾಸಿ ನಿರಂತರಂಶತಾರ್ಥಕಂ || ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳು ನೂರಾರ್ಥವುಳ್ಳವುಗಳು; ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತವು ಹತ್ತು ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮದ ಒಂದೊಂದು ನಾಮವೂ ನೂರುನೂರು ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಗೆ ನೀವು ವಿವರಿಸಿದ ಅರ್ಥವೂ ಸರಿಯಾದುದೇ ಆಗಿದೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಸಭಾಸದರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಇನ್ನಾವುದರಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಲಾಗದೆ ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮದ ಪ್ರತಿಒಂದು ಪದದ ನೂರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಸೋತುಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ತಾವು ದಯಮಾಡಿ ಆ ಸಹಸ್ರನಾಮಪದಗಳ ನೂರಾರ್ಥಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಹೇಳೋಣವಾಗಲಿ, ಎಂದು ನಗುಮುಖರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅವರ ಮನೋಗತವನ್ನರಿತವರಾಗಿ “ಸದಸ್ಯರೇ! ನಾವೀಗ ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಿಗೆ ನೂರಾರ್ಥವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆವು; ಆದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಾನಂದಂತೆ ಪುನಃ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ನೀವು ಒಪ್ಪಿದರೆಮಾತ್ರ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಒಂದು ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ನೂರಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಾರರೆಂದು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ “ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದೊಪ್ಪಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗುವಂತೆ ಶ್ರುತಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವವೆಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ

ಹೇಳಿದ ಸಕಲ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥರಾಗದ ಆ ಪಂಡಿತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ವ್ಯಾಕುಲರಾಗಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ “ಪೂಜ್ಯರೇ! ನಾವು ಮಹಾಪರಾಧಿಗಳು ತಾವಾದರೋ ಮಹಾನುಭಾವರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದುದು. ತಮ್ಮಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ತಾವು ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು. ಶಾಂತಾತ್ಮರು. ನಿಮಗೆ ನಾವು ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಅಪರಾಧಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆವು” ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ಜನರ ವಿಶೇಷವಾದ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲೇ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೇರಳದೇಶದ ಪಂಡಿತರ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾದ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯು ನಡೆಯುವುದೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವು ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದವರಿಗೆ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಭಾವನೆಯು ದೊರಕುವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯು ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಅದೇ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆ ವರ್ಷದ ಸಭೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಕೇರಳದೇಶದ ಪಂಡಿತರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಭೆಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೂ ದಯಮಾಡಿಬಂದರು. ಆಗ ಇವರ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವರೂ, ಕೇಳಿದ ಕೆಲವರು ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರೂ ಇವರು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿಕ್ಕಿತರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅದೇನೆಂದರೆ “ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಂಡಿತರನ್ನಾಗಲಿ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾ ಉತ್ತರಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದವರನ್ನಾಗಲೀ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಬಿಡುವರು.

ಮತ್ತು ಇವರಿಗೆ ಈ ಸಭೆಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಕೇರಲದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಗೆದ್ದುಬಿಡುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ನಮ್ಮದೇಶದಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಯವರಾದ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರನ್ನು ಇವರೆದುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೇ ಉತ್ತಮ. ಒಂದು ಸಮಯ ನಾವು ಕಳುಹಿಸಿದವರು ಸೋತರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಬೇರೆ ಕಡೆಯವರಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಬೇರೆ ದೇಶದಿಂದ ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವವರನ್ನು ಹೊಗಳುವ, ಮಾಡದವರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಅದರರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ಸೂಕ್ತದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಆ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪೃಣೀಯಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಮೂಲವಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ‘ಪೃಣ’ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಪಕ್ಷದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಪಕ್ಷದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವರನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನೆರದ ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ಮುಂದಾಳು ಪಂಡಿತನು “ನೀವೆಂದ ಆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಆ ಶಬ್ದದ ಮೂಲವಲ್ಲ. ಅದರ ಮೂಲ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಪ್ರೀಜ್ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ನೀವಿಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿರುವಿರಿ” ಎಂದನು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು “ಎಲೋ ಬಾಹ್ಯಣನೇ! ಹೃ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವಾವುದು? ಪ್ರೀ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವಾವುದು? ಎಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ನೀನೆಂತಹ ಪಂಡಿತನೋ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಹಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಬನ್ನು ಹರಡಿ ಪ್ರ, ಪ್ರಾ, ಪ್ರಿ, ಪ್ರೀ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕಲಿಯುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪೃಣೀಯಾತ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರೀ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು ಕಾಣುವುದೇ? ಇಷ್ಟೂ ತಿಳಿಯದೆ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲೇಕೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವೆ? ಎಂದನ್ನುತ್ತಾ ಮತ್ಸರಿಗಳಾದ ಕೇರಲಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲೂ ಎಡೆಗೊಡದೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ನಕ್ಕರು. ಹೀಗಾಗಲು ಆ ಕೇರಲದೇಶದ ಜನರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ

ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂದಗೊಂಡು ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ವಂದ್ಯಪದಾರವಿಂದರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರನ್ನು ಬಹುತೆರನಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ತರಹೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ತಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅತಿತರುಣಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದವರು ಕುಷ್ಠರೋಗದವಳೆಂಬ ಅರ್ಥವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು “ಸಭ್ಯರೇ! ಈ ಚರ್ಚೆಯು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏಕೆ? ಪ್ರಕೃತ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತಿತರುಣಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಸರಿಯಾದುದು. ನಾವೀಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವೆವು. ನಿಮ್ಮ ಸಭೆಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಹಾಪಂಡಿತರು ಬರುವವರಿದ್ದಾರೆ; ಅವರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿರಿ. ಅವರೂ ಸಹ ನಾನಂದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸರಿ ಎನ್ನುವರು” ಎಂದು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟರು. ಇವರು ಹೊರಟ ಕೆಲವೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಬಾಹ್ಯಣನೊಬ್ಬನು ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಆ ಸಭ್ಯರು ಆ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಆ ಪಂಡಿತನು ಹೇಳಲು ಅವರು ಅಶ್ಚರ್ಯ ಹೊಂದಿ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಭೂತಭವಿಸ್ಯತ್ಕಾಲದ ಅರಿವೂ ಇರುವುದೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡರು.

ಹೀಗೆ ಸಕಲ ಸಭೆಗಳಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಸಕಲ ಜನರು ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದಿಗ್ವಿಜಯಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಯ ಸಂದರ್ಶನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದುಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಕುಂದನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಅನಂದಿತರಾದರು.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವಾಗ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವೇ ವಿಚಾರಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. “ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರು ಇರುವರೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾಯಾವಾದ

ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು. ಸಜ್ಜನರು ಕೂಡ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವುಗ್ನರಾಗಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗರಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಯಾವ ಉಪ-ನಿಷತ್ತುಗಳಿಗಾಗಲೀ ವೇದಗಳಿಗಾಗಲೀ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಪಂಡಿತರೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿದಿರುವರಲ್ಲದೇ ನ್ಯಾಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಹೀಗಾಗಿ ವೇದಗಳೂ ವೇದಾಂತಗಳೂ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಆಗಿರುವುವು. ಹೀಗಾದರೆ ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರ ಹೇಗೆ? ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನು ಅವತರಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರು ಜೀವನನ್ನೇ ದೇವರೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ಮಾಯಾವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂದೇಹಗೊಂಡರೂ ದುಷ್ಟರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟಕ್ಕೇಡಾಗಿರುವರು. ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಗುಣವಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ಆ ದುಷ್ಟರು ಎಷ್ಟು ಭೈರ್ಯವುಳ್ಳವರು! ಏನ-ನ್ಯಾಯವಿದು! ಅದುದರಿಂದ ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ದುಃಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಲೇಬೇಕು. ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲೇಬೇಕು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ “ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಸಹಸ್ರನಾಮವು ಕೇವಲಪಾರಾಯಣಕ್ಕೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ತಿಳಿಯಲು ಅಗತ್ಯವಾದುದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೂ ಅಪಾರ್ಥಕ್ಕೇಡಾಗಿದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಲೋಸುಗವಾಗಿ ಮೊದಲು ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಶ್ರೀವೇದ-ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಜ್ಯೇಷ್ಠಯತಿಗಳಿಗೂ, ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಗೂ ಬೋಧಿಸಿದರು.

ಹೀಗಿರಲೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತನ್ನಾಶ್ರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಂದೆಗೆ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸಿ “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಹರಿ-ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೋಸ್ಕರವೂ ದೇವತೆಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರವೂ ನಾನೀಗ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ಣವಾದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತ್ತು ಸಲಹಬೇಕು. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರುವೆನು. ಅದುವರೆಗೆ ನಾನು ಹೊಸತಾಗಿ ರಚಿಸಿ ತಮಗಿತ್ತ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತದ ತಿರುಳಿನಂತಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೂ, ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂಶ್ಯನೆಂದೂ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಖಚಿತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಕೂಡಲೇ “ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ತಮಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹಲಿ” ಎಂದು ಹರಸುತ್ತಾ “ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೇ ಮುಗಿಸಿ ಬನ್ನಿರಿ” ಎಂದರು.

ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮದುಡುಪಿಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಟು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾದ ಉತ್ತಮರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರದೇಶದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೋಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರ ತಂಡದೊಡನೆ ವಾದಿಸಿ, ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ತತ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಉತ್ತಮತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಕಾಶಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಾನು ಸಂಚರಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಾನುಷಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ಬೆರಗುಮಾಡುತ್ತಾ ಮನುಷ್ಯಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಶ್ರೀ

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ದಂತಿರುವ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ “ರಿಕ್ತಹಸ್ತೇನ-
ನೋಪೇಯಾತ್ ರಾಜಾನಂ ದೈವತಂ ಗುರುಂ” ಎಂಬೀಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ರಾಜ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ದೇವತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಹೋಗ ಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಬದರೀನಾರಾ-
ಯಣನಿಗೆ ತಾನು ಹೊಸತಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ ವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದ ಆದಿಶ್ಲೋಕದ ಕೊನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂಬ ಅರ್ಥದ ‘ಗೀತಾರ್ಥಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತಿತಃ’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಹಾಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣದೇವರಿಗೆ ಸಮ್ಮತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದುದಕಾರಣ, ಬದರೀನಾರಾಯಣನು “ಆನಂದತೀರ್ಥರೇ! ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ‘ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನೆ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ವುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿತಃ ಎಂಬ ಪದದ ಬದಲಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂಬ ಅರ್ಥ ವುಳ್ಳ ಲೇಶತಃ ಎಂಬ ಪದವನ್ನೇ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ನೀವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಲೇಶತಃ ಎಂದು ತಿದ್ದುವುದು ಅಗತ್ಯವು” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಬದರೀ ನಾರಾಯಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ “ಗೀತಾರ್ಥಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಲೇಶತಃ” ಎಂದು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಪ್ರ ದಿನದಲ್ಲೂ ಈ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಬದರೀನಾರಾಯಣನ ಮುಂಭಾ ದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಾತ್ರಿಯಾದುದರಿಂ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮಲಗಲು ಹೇಳಿ ತಾವೂ ಮಲಗಿದರು. ಆಗ ಬಹಳ ಕತ್ತ ಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ತಾವು ಮಲಗಿದ್ದಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲವು ಬಡಿಯುವ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅನಂತರ “ಆನಂದತೀರ್ಥರೇ! ಇ

“ श्रीपतिर्मानंदो नः ”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮದ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ
chapter 4

೭

೧೯೫೭—ಮಾರ್ಚಿ

ಸಂಚಿಕೆ

180

೫

ವಿಜಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪುಟ

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ (ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂಪಾದಕ)	೧
ಭಕ್ತ ಶೌಂಡ ಅಕ್ಕೂರ	೨
—ಶ್ರೀ ಎಚ್. ವೆಂಕೋಬಾಚಾರ್ಯರು			
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	...		೧೩೭-೧೫೨
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.			
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	೬೫-೭೨
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	...		೧೨೧-೧೨೪

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾತ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭—ಮಾರ್ಚಿ	ಸಂಚಿಕೆ ೫
------------	-------------	-------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಆದಿತಾಳ

ಅಳಿದ ನೀನು ನಿನ್ನಾಳು ನಾನು
ತಂದೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಂದ ನಾನು
ಶರಣ್ಯ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶರಣಾಗತ ನಾನು
ದಯಾಳು ನೀನು ನಿನ್ನ ದಯಕೆ ಪಾತುರ ನಾನು
ನೋವ ನೋಡನ್ನು ಕಾವರಿಲ್ಲೆಂದು
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನನು ಕಾಯಬೇಕೈ ತಂದೆ
ಅಳಿದ ನೀನು ನಿನ್ನಾಳು ನಾನು

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ದಂತಿರುವ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ “ರಿಕ್ತಹಸ್ತೇನ-
ನೋಪೇಯಾತ್ ರಾಜಾನಂ ದೈವತಂ ಗುರುಂ” ಎಂಬೀಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ರಾಜ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ದೇವತಾದರ್ಶನಕ್ಕೆ, ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಹೋಗ ಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಬದರೀನಾರಾ-
ಯಣನಿಗೆ ತಾನು ಹೊಸತಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ ವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದ ಆದಿಶ್ಲೋಕದ ಕೊನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂಬ ಅರ್ಥದ ‘ಗೀತಾರ್ಥಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತಿತಃ’ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಹಾಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣದೇವರಿಗೆ ಸಮ್ಮತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದುದುಕಾರಣ, ಬದರೀನಾರಾಯಣನು “ಅನಂದತೀರ್ಥರೇ! ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ‘ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆನು’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿತಃ ಎಂಬ ಪದದ ಬದಲಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನೆಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಲೇಶತಃ ಎಂಬ ಪದವನ್ನೇ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ನೀವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಲೇಶತಃ ಎಂದು ತಿದ್ದುವುದು ಅಗತ್ಯವು” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಬದರೀನಾರಾಯಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ “ಗೀತಾರ್ಥಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಲೇಶತಃ” ಎಂದು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಈ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಬದರೀನಾರಾಯಣನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಾತ್ರಿಯಾದುದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮಲಗಲು ಹೇಳಿ ತಾವೂ ಮಲಗಿದರು. ಆಗ ಬಹಳ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ತಾವು ಮಲಗಿದ್ದಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲವನ್ನು ಬಡಿಯುವ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅನಂತರ “ಅನಂದತೀರ್ಥರೇ! ಇನ್ನು

ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಶೌಂಡ ಅಕ್ಕೂರ

ಬರೆದವರು : ಎಚ್. ವೆಂಕೋಬಾಚಾರ್ಯರು, ಬಿ.ಎ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ.
ದಾವಣಗೆರೆ

ಲೇಖಾಂಕ ೧—ವ್ರಜಗಮನ

ವಾಸುದೇವ ಬಲರಾಮರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಕಂಸನು ಹೂಡಿದ ಉಪಾಯ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿದವು. ವ್ರಜದ ಬಾಲರಿಬ್ಬರು ಕಂಸನ ಮೇಲಾಳುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸವರಿದರು. ಹರಿಗೆ ಸ್ತನವ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಬೆನೆಂಬ ಹವಣಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದ ಪೂತನಿಯು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಕೆಟ್ಟಳು. ವನಜಭವಾಂಡನುಂಗುವವನಲ್ಲವೇ! ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಋಕ್ಷಸಂಗವಾದ ದಿವಸ ಯಮುನಾ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿರಲು, ಅ ಹಿ ಶ ಯ ನ ನು ಶಕಟದ ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲು, ಕಂಸನ ಭೃತ್ಯ ಶಕಟಾಸುರನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಡವಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾದನು. ತೃಣಾವರ್ತನಿಗೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಇಳಿಯಮೇಲೆ ಕೆಡವಿದ ದುಷ್ಟಕುಲಾಂತಕನಿಗೆ ಇದೇನು ಅಚ್ಚರಿ! ವತ್ಸರೂಪದಿಂದ ಬಂದ ಬಕನನ್ನು ತನ್ನ ಕರಪಲ್ಲವನ್ನು ಅವನ ವದನದಲ್ಲಿ ತುರುಕಿ ಚಂಚುಪುಟಿರಡು ಮಾಡಿದನು. ಧೇನುಕನ ಛೇದಿಸಿದನು. ಲಂಡಪ್ರಲಂಬನ ದಂಡಿಸಿದ. ಅರಿಷ್ಟ, ಕೇಶಿ, ಶಂಖಚೂಡ, ವ್ಯೋಮಾಸುರ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಭಟರು ಘಾಸಿ ಹೊಂದಿದರು. ವಿಷ್ಣು-ವೈಷ್ಣವ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟದ ತಮಸು ವಿಶಿಷ್ಟ ದುಃಖಾಲಯ! ಇದೇ ನಿಯಮವು.

ಕಂಸವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಜನನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರಿದ ನೀತಿಜ್ಞರಾದ ಅನುರಮುನಿನಾರದರು ಪಾತಕಿಯಾದ ಕಂಸನಿಗೆ ಪಾತಕಬುದ್ಧಿಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಮದಾಂಧನಾದ ಕಂಸನು ಅಚ್ಯುತ ಬಲಭದ್ರರನ್ನು ವಧೆಮಾಡುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಪ್ರೇಮದ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬದ ನೆವ

ಹೂಡಿದನು. ನೃಪಮಾಗಧಗುರುವಿನ ಕೃಪೆ ಉಂಟೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಆತ ಪರಶಿವನ ಅಪರಿಮಿತ ಮಿತ್ರನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ. ಬಾಣ-ಶರಭರು ಪರಮಹಿತರೆಂಬು ವುದರ ಬಲ. ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬ, ಸೋಮಧರನ ಪ್ರೀತಿ. ಬಲರಾಮನ ಮತ್ತು ನೀರದಶ್ಯಾಮನ ಕೊಲಿಸಿ ಪೃಥಿವಿಯ ಆಳುವ ಬಯಕೆ ಕಂಸನಿಗೆ.

ಅಕ್ರೂರಮಂತ್ರಿಯ ಕರಪಿಡಿದು, ಹುಸಿನಕ್ಕು, ಆ ಕೃಷ್ಣರಾಮರಿಬ್ಬ ರನು ಧನುರ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕರೆದು ತಾ ಎಂದು ನೇಮಿಸಿದನು. ದೈವದ ಗತಿ ಅರಿಯುವವರಾರು? ಸಿದ್ಧ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳೆರಡು ಸಮವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅಕ್ರೂರನು ಒಪ್ಪಿದನು.

ದಾಸವಧ್ಯಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟರು ಅಕ್ರೂರನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಗಳನ್ನು ಬಹುಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

“ಹರಿಭಟರಿಗೆ ಲವ ಭಯವಿಲ್ಲ ; ಹರಿಸ್ಮರಣೆಗೆ ಸಮ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಕೆಲವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

“ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ನಾನಿಂದೆ ಹೋಗುವೆ

ಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಮನೋವ್ಯಾಕುಲವ ನೂಕುವ ಭಾಗ್ಯ ಬಂತೆನಗೆ

ಎನ್ನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲ ತೋರುತಿದೆ

ಹರಿ ಶ್ರೀಕರಚರಣ ಅಪ್ಪುವೆ!

ಅವನ ದರುಶನದಿಂದ ಧನ್ಯನಾಗುವೆ!

ಚಿನ್ಮಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸನ್ನಮಿಸುವೆ!

ಕಾಲ ನದಿಯ ದಾಟುವೆ!

ಹರಿಯಂಘ್ರಿ ಮೂಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸೃತಿಜಾಲ ಬಲೆಯ ದಾಟುವೆ

ಮುನಿಜನನುತಪದಾಂಬುಜವ ವಂದನೆಮಾಡಿ ಅಪ್ಪುವೆ

ಎಂಥ ಸುಕೃತ ಎನಗುದಿಸಿತೋ!

ಕಂಸಗೆ ಎಂಥಾ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತೋ!

ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾಂಬುವ ಭಾಗ್ಯ ಈ ಮಂದಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು

ಅಂಬುಜಭವವಿಪಶರ್ದೇಂದ್ರಾದ್ಯರು ನಖಮಂಡಲವ

ಬಿಡದೇ ಸದಾ ಅರ್ಚಿಸುವರು”

ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲಭಾಗವತದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

“ಕನ್ನಡುಕ್ತಿಗಳಿವು ಎನ್ನದೆ ಕೇಳಿರಿ ಘನರು ದಯಾಪರರು”

ಎಂದು ಪೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರು.

ಕಿಂ ಮಯಾ ಚರಿತಂ ಭದ್ರಂ ಕಿಂ ತಪ್ತಂ ಪರಮಂ ತಪಃ |

ಕಿಂ ವಾಥಾಪ್ಯಹರ್ತೇ ದತ್ತಂ ಯದ್ವ್ಯಕ್ತ್ವಾನ್ಯದ್ಯ ಕೇಶವಂ ||

ಮಮೈತದ್ವರ್ತುರ್ಭಂ ಮನ್ಯೇ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕದರ್ಶನಂ |

ವಿಷಯಾತ್ಮನೋ ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಕೀರ್ತಿನಂ ಶೂದ್ರಜನ್ಮನಃ ||

.....ಹ್ರಿಯಮಾಣ ಕಾಲನದ್ಯಾಂ ಕ್ವಚಿತ್ತರತಿ ಕಶ್ಚನ ||

.....ಯನ್ನಮನ್ಯೇ ಭಗವತೋ ಯೋಗಿಧ್ಯೇಯಾಂಘ್ರಿ-

ವಂಕಜಂ ||

ಕಂಸೋ ಬತಾದ್ಯಾಕೃತ ಮೇತ್ಯನುಗ್ರಹಂ

ದ್ರಕ್ಷ್ಯೇಽಂಘ್ರಿಪದ್ಮಂ ಪ್ರಹಿತೋಮನಾ ಹರೇಃ |

ಕೃತಾನತಾರಸ್ಯ ದುರತ್ಯಯಂ ತಮಃ

ಪೂರ್ವೇತರನ್ಯನ್ನಖಮಂಡಲಪ್ತಿಷಾ ||

ಯದರ್ಚಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಭವಾದಿಭಿಃ ಸುರೈಃ

ಶ್ರಿಯಾ ಚ ದೇವ್ಯಾ ಮುನಿಭಿಃ ಸಸಾತ್ವತೈಃ |

ಗೋಚಾರಣಾಯಾನುಚರೈಃ ಸಮಂ ವನೇ

ಯದ್ಗೋಪಿಕಾನಾಂ ಕುಚಕುಂಕುಮಾಂಕಿತಂ ||

(ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ೩೬ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ, ೨-೮)

ಭಗವದ್ವರ್ತನವು ಯಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಲ್ಲ! ಭಗವದ್ವರ್ತನ ವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದ ಯಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅನಂದವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರೋಕ್ಷದ-ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳೇ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅತುಲಾನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದರ್ಶನ-ಸಂಭಾಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದಾತಿಶಯವು ವರ್ಣನಾತೀತವು. ಈ ಎರಡನ್ನೂ ದಾಸರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮಧುವುರಿಯಿಂದ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಗಮನಮಾಡುವ ಅಕ್ರೂರನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದನ್ನು ದಾಸರು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಬಗೆಬಗೆ ಶಕುನವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಜಗದೊಲ್ಲಭನ ಕಾಂಬುವೆ! ಹೊಳೆವ ಕಪೋಲ, ನಾಸಭ್ರೂಲತಾ, ಶುಭ ಎಳೆನಗೆ, ಅರುಣಾಂಬುಜ ನೇತ್ರ, ಲಲಿತ ಮುಂಗುರುಳವತ್ತ, ಬಲುಚೆಲುವನ ನೋಡುವವು ಎನ್ನ ಕ್ಷಿಗಳು.

ದ್ರಕ್ಷ್ಯಮಿ ನೂನಂ ಸುಕಪೋಲ ನಾಸಿಕಂ..... |

ಅನಂತಲಾವಣ್ಯವಾರಿಧಿಯಂ | ಈಗ | ಮಾನವಪತಿ ತೋರುವ ಬಗೆಯುಂ | ನಾ ನೋಡುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವು | ಇಂ | ದೀ ನಂದನಸುತನ ದರುಶನವು |

ಅಪ್ಯದ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮನುಜತ್ವಮೀಯುಷೋ
ಭಾರಾವತಾರಾಯ ಭುವೋ ನಿಜೇಚ್ಛಯಾ |
ಲಾವಣ್ಯಧಾಮ್ನೋ ಭವಿತೋಪಲಂಭನಂ
ಮಹ್ಯಂ ನನು ಸ್ಯಾತ್ ಫಲಮದ್ಯ ಸಂದೃಶಃ ||

“ಭವ್ಯಪದಗಳ ಧೂಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಥಿರುವೆ ! ಮಾನಿಸರವೋಲ್ ತೋರುವವನ ನಂದಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುವೆ | ವೃಂದಾರಕರಿಪುಕುಲಹರನ ಆನಂದಸ್ವೇಚ್ಛೈಕ-ಲೀಲಾವತಾರನ ನಾ ನೋಡುವೆ |”

ಹೀಗೆ ಪಂಥವಿಡಿದು ಅಂಬುಜಾಂಬಕನ ಗುಣಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಭಕ್ತಶೌಂಡ ಅಕ್ರೂರನು ವ್ರಜಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಸನ್ನಿಜಧ್ಯಾಸದ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ದಿವ್ಯೇಚ್ಛರವು ಕಮಲಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನ ಸೂಚಿಸಿತು. ಪುನಃ ಅಕ್ರೂರನ ಚಿಂತಾಕ್ರಮವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಮಾಯೆಯಲಿ | ವಿಶ್ವ | ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸಕಲ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ
ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಮರರ ಸಹ ಪೋಗುವ | ತಾ | ನಾನಂತ ಜಂತು ಜಡದೊಳಿರುವ
ಅನಂತ ವಿಚಿತ್ರ ರೂಪದಲಿರುವ | ಹರಿ | ತಾನೆ ನಿಯಂತನು ಹೊರುವ |

ಸ್ವಮಾಯಯಾತ್ಮನ್ ರಚಿತೇಷು ತತ್ಸನ್ ಪ್ರಾಣಾದಿಭಿರ್ಜಂತುಷು
ಭಾತಿ ಚಿತ್ರಧಾ |

ಯಸ್ಯಾಖಿಲಾಮೀವಹಭಿಃ ಸುಮಂಗಲೈರ್ವಾಚೋವಿಮಿಶ್ರಾ
ಗುಣಕರ್ಮಜನ್ಮಭಿಃ ||

ಆ ದೇವನೇ ಸಾತ್ವಪ್ರಾದುರ್ಭೂತ ! ಈತನೇ ಗೋಷ್ಠವ ಹೊಂದಿ-
ಹನು ! ಮತ್ತೀತನೇ ಧರ್ಮಗೋಪ್ತಾರನು. ಈತ ನಿರ್ಜರರಿಗೆ ಸುಖದಾತಾ !
ಜಗನ್ನಾಥ ! ಮಂಗಲಗುಣವಿವ್ಯಾತ ! ಈತನ ನಿತ್ಯಸ್ಥಾನವು ತ್ರಯವು !
ಮತ್ತೆ ನಾಥರಿಲ್ಲವು. ಶ್ರುತಿಯನುಭವವು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಇಂದು
ಮಹೋತ್ಸವವು. ಮುಂದೆ ಮಹಚ್ಛ್ರೀಯಿಂದೀಪ್ಲಿತವಾಗಿಹುದು. ನಾನೀ-
ಹೊತ್ತೇ ಕಾಂಬೆ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ! ಶ್ರೀಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ ಎರಗುವೆ.

ಅಕ್ರೂರನಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿ ಏಳುವ ಭಕ್ತಿತರಂಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು :

ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಪತಿ ಕೈ ತಲೆಮೇಲಿಡುವನೆ | ಬಾ ಪ್ರೀಯನೆಂದೆನ್ನ
ಮನ್ನಿಸುವನೆ | ಸು | ತಾಪಸಗೀವಾ ಭಯಕರ ವೀವನೇ | ಮಾಯಾತ್ರಿತ
ಕಾಲರಂಹಸಾಂತಕ | ಹರಿ | ಸುಯೋಗಿಜನಕ ಭಯದಾಯಕ | ಶ್ರೀಯಂಬೆ-
ಗಿಂಬಾಗಿಹ ತೋಳುಗಳಿಂ | ಇತ್ತೆ | ಬಾಯಿಂದಪುನನೋ ಮನ್ನಣೆಯಿಂ |

ಕಂಸನವನೆಂದನ್ನು ದಾಸಿಪನೇ | ಪರಮ | ಹಂಸೇಶ್ವರ ಕೃಪೆಯ-
ಮಾಡುವನೇ | ತಾಂ ಸರ್ವಗೋಪ್ತಾಂತರ್ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತ | ಇಂದು | ಸಂಶಯ
ವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಂಬೆ ಯಥಾರ್ಥ ||

ಏನೂರ್ಜಿತಕಾಲಸಂಧಿಸಿತೋ ! ಶ್ರೀಮಾನಾಥನ ರೂಪದೊರೆಯತೋ !
ಅಂಜಲಿಪುಟದಿ ಸನ್ನಮಿಸುವೆನು. ಬಂದೆ ಬಾ ಅಕ್ರೂರನೆನೆ ಜನ್ಮಹುಟ್ಟಿ-
ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕ ಧರ್ಮ. ಇಂದಿರೇಶೋರುಶ್ರವನಪಾದ ಮೊರೆಹೊಂದಿದ
ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲ ಖೇದ. ಸ್ನಿಗ್ಧಾಳಕಾಬ್ಜಾಯತನೇತ್ರನ ನೋಡದಿಹ ಜನ್ಮಧಿಗ್
ಧಿಗ್ ಮಾನಿಸರೊಳವನಧಮಾ.

ತದಾಪ ಯಜ್ಞನ್ತಭೃತೋ ಮಹೀಯಸಾ ನೈವಾದೃತೋ
ಯೋ ಧಿಗಮುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ತಂ ||

ಸುಹೃತ್ವ ದ್ವೇಷಗಳು ಇಲ್ಲ ಹರಿಗೆ. ಕಲ್ಪತರುವಿನೊಲು ಸುರ-ನೃಪ-
ನರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೊಳು ಫಲಗರೆವುದು ಹಾಗೆ ಅದರೊಲು,

ನ ತಸ್ಯ ಕಶ್ಚಿದ್ಧಯಿತಃ ಸುಹೃತ್ತಮೋ
ನ ವಾ ಪ್ರಿಯೋ ದ್ವೇಷ್ಯ ಏವ ಚ |
ತಥಾಽಪಿ ಭಕ್ತಾನ್ ಭಜತೇ ಯಥಾ ಯಥಾ
ವನಸ್ಪತಿಯೃದ್ವದುಪಾಶ್ರಿತಾರ್ಥದಃ ||

ಜ್ಞಾನಕುಶಲ ಶ್ರೀಬಾಲ, ಉದಾಸೀನಮಾಡನು. ಹಸ್ತದಿಂದೆನ್ನ ಕೈ-
ಪಿಡಿದು ಹರಿ ಮನ್ನಿಸಿ ಮನಹೊಗುವನೇ! ಉನ್ಮತ್ತಕಂಸನ ಕರ್ಮವನು
ಕೃಷ್ಣ ಕೇಳುವನೇ!

ಹೀಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವಾಯಿತು.
ಗೋಕುಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಪದಾನಿ ತಸ್ಯಾಖಿಲಲೋಕಪಾಲ-
ಕಿರೀಟಚೂಡಾಮಣಿಪಾದರೇಣೋಃ |
ದದರ್ಶ ಗೋಷ್ಠೇ ಸ್ಥಿತಿಕೌತುಕಾನಿ
ವಿಲಕ್ಷಿತಾನ್ಯಬ್ಜಯವಾಂಕುಶಾದ್ಯೈಃ ||

ಶ್ರೀಕಾಂತನಂಘ್ರಿಯ ರೇಣುಗಳು ಸರ್ವಲೋಕೇಶಮೌಳಿಗಾಭರಣ
ಗಳು! ಭೂಸತಿಗೆ ಅನೇಕಾಭರಣಗಳು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು. ಅಕ್ರೂರನ ಸಂಭ್ರಮ
ವನ್ನು ದಾಸರಾಯರ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಅಹೋ ಮುಕುಂದಾಂಘ್ರಪಾಂಸುವೆಂದು | ತಾ |
ಮಹಿಗೆ ಬಿದ್ದಾನಂದಾಶ್ರುಬಿಂದು |
ಬಹು ಪ್ರೇಮಭರಿತ ದಾನವಪತಿ | ಬಿದ್ದು |
ಹೊರಳಿದ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಸುನುತಿ ||

ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ,

ತದ್ವರ್ಶನಾಹ್ಲಾದವಿವೃದ್ಧ ಸಂಭ್ರಮಃ

ಪ್ರೇಮೋತ್ಥರೋಮಾಶ್ರುಕಲಾಕುಲೇಕ್ಷಣಃ |

ರಥಾದವಸ್ಥಂಧ್ಯ ಸ ತೇಷ್ಟಚೇಷ್ಟತ .

ಪ್ರಭೋರಿಮಾನ್ಯಂಘ್ರಿರಜಾಂಸ್ಯಹೋ ಇತಿ ||

ಭಾಗವತ ವಾಕ್ಯವೇ ದಾಸರ ವಾಕ್ಯವು.

ಗೋದೋಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚ್ಯುತರನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅಕ್ಕೂರನು ಕಂಡನು. ಸರ್ವ ಭೂಗಗನಕೆ ಸುಂದರವರರ ಕಂಡನು. ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಲೀಲಾವರರ ಅಮಾಘಾದಾರ್ಯ ಗುಣಾಕರರ ಕಂಡನು.

“ವಜ್ರಾಂಕುಶಾಂಬುಜಧ್ವಜಚಿಹ್ನಿತ | ಶುಭ | ಹೆಜ್ಜೆ ಟ್ಟು ಭೂಪಾವನನ ಮಾಡುತ ಸಜ್ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರತಿಪಾಲರನು | ಖಳ | ದುರ್ಜಯೈತ್ಯರ ವಧಿಪರನು” ಕಂಡನು. ಹರಿ-ಬಲರನ್ನು ಆನಂದಬಾಷ್ಪದೊಳೀಕ್ಷಿಸಿದನಕ್ಕೂರ. ಶುಕ್ಲ-ಕೇಶಾವೇಶದ ಸಹಸ್ರಾನನನನ್ನೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಚ್ಯುತ ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲನನ್ನೂ ಕಂಡನು. ನೀಲ-ಶ್ವೇತ ಗಿರಿಯಂತೊಪ್ಪುತಿಹರ ಕಂಡನು. ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಶ್ರೀಲೋಲಬಲರಿಗೆ ಪ್ರಣಮವನು ಮಾಡಿದನು.

“ಎಳಲೊಲ್ಲನು ಅಶ್ರುತುಂಬಿ ಅವನು | ನೀಲಾಂಗ ಬಲರಿಗೆ ದಂಡ-ಪ್ರಣಮ | ಮಾಡಿ | ಕಾಲಮೇಲಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮಸ್ತಕ ಪ್ರೇಮ || ಅಲಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದನು ಪದವ | ತಾ | ನೇಳಲೊಲ್ಲನು ಪ್ರೇಮತುಂಬಿದವ” ಗದ್ದದ ವಾಗಿದೆ-ನಾಲಿಗೆ. ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳು ಒರತೆ ಇಟ್ಟವು.

“ನಾ ನನ್ನದೆಂಬೆಚ್ಚರ ಮರೆದ | ನೈ | ಜಾನಂದವನು ಮನದಲಿ ಕರೆದ ಜ್ಞಾನಾಂಗರುಹ ಉಬ್ಬಿದವಾಗ | ತಾ | ನೇನುತ್ತರ ಕೊಡದ್ದೊದಾಗ ||

ಅಕ್ಕೂರನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀಚಕ್ರಧರನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಅಕ್ಕೂರಾ! ಬಾ ಎಂದು ಅಪ್ಪಿದನು. ಮುಕುಂದನು ಅವನ ಕೈಪಿಡಿದು ಅಗ್ರಜನ ಕೂಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಸನವಿತ್ತು, ಸ್ವಾಗತ ಕೇಳಿ, ಸರ್ವಜ್ಞವಾಸುದೇವನು ಮೀಸಲ ಜಲದಿಂದ ಅವನಂಘ್ರಿಯನ್ನು ತೊಳೆದನು. ಬಹುಗುಣೋಪೇತಾನ್ನವ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಿಯೋಕ್ತಿಯಲಿ ಉಣಿಸಿದನು.

ಬಹಳ ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನೆಂದು ಅಕ್ಕೂರನು ಅಹಿಶಯನನ್ನು ಹೊಗಳಿದನು. ಶ್ರೀಗೋವಿಂದ ಸೋಂಕಿದ ಪವಿತ್ರಗಾತ್ರನಾದ ಅಕ್ಕೂರನು ಭಾಗವ-ತೋತ್ತಮನಲ್ಲವೇ! ಸಕಲ ಭೋಗವನ್ನು ಹರೇ | ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದನು ಆ ಕುಶಲ.

ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಪಾಠಪ್ರವಚನವಾಗಲಿ, ಏಳಿರಿ,” ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಕೇಳಬಂತು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಎದ್ದು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ತನಗೆ ಆ ಬದರೀನಾರಾಯಣನೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶೀತಲಗಂಗೆ ಎಂಬ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಶೀತಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನೀರು ಮುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವು ಬಹಳ ಸಮಯದವರೆಗೆ ನಿರ್ಜೀವವಾದಂತಿರುವುದು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಈ ಶೀತಲಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ಸ್ನಾನಕಾಲವಾದ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಾಗಲೀ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದವರಾಗಲೀ ಆ ಶೀತಲಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಇಂದಿಗೂ ಅಂಜುವರು. ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕರು ಕೂಡಲೇ ಶೀತರೋಗದಿಂದ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಈ ಕಥಾನಾಯಕರು ಇಂತಹ ಯಾವ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದರು.

ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವಾಸಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾದ ಶಿಷ್ಯರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅನೇಕ ರಿದ್ದರು. ಇವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯತೀರ್ಥರೆಂಬವರು ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಉತ್ತಮಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಂದಲೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಐತರೇಯ ಶಾಖೆಯ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಮೂರುಸಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸತ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಇವರಿಂದಲೇ

ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು*. ಈ ಸತ್ಯ-
ತೀರ್ಥರು ನಿರಂತರ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ
ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲವುದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಮ-
ದಾನಂದತೀರ್ಥರು “ನಾನು ನಾಳೆಯಿಂದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು
ಹೆಚ್ಚಾಗಿಹೊಂದಲು ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿನ ನಿರಾಹಾರಿಯಾಗಿ ಯಾರಲ್ಲೂ
ಮಾತನಾಡದೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗುವೆನು” ಎಂದು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ
ತಿಳಿಸಿದರು. ಮರುದಿನವೇ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ
ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದರು. ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುವಾಗ
ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮಲಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ
ದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ತೇಜಸ್ಸು
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದೇನೆಂದು ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ವಿಚಾರ
ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ
ಮಾತನಾಡಲು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರೇ ಬಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಈ
ತೇಜಸ್ಸು ಕಾಣಬಂದಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರು.

* ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ನಂತರ ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ
ದೇವರನ್ನೂ ದಾಮೋದರ ಸಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ
ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮಿದ್ವೈತಮತದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಜ್ಜನ
ರನ್ನರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮದಾಮೋದರರ ಪೂಜಾವಿಧಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ
ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆಯೇ
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸನ್ಯಾಸಿವರ್ಯರು ಆ
ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾಬಂದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಇಬ್ಬರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕವಲೊಡೆದು ಈಗ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆ
ಭಂಡಾರಿಕೆರೆಯಲ್ಲೊಂದು ಭೀಮನಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲೊಂದು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಶ್ರೀಭಂಡಾರಿಕೆರೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಕರಾರ್ಚಿತ ಶ್ರೀರಾಮ
ಚಂದ್ರ ಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜೆಯೂ, ಶ್ರೀಭೀಮನಕಟ್ಟೆ ಮಠದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ-
ಕರಾರ್ಚಿತ ದಾಮೋದರನ ಪೂಜೆಯೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ.

ಇವರ ಉಹೆಯೂ ಸತ್ಯವಾದುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು “ವತ್ಸ! ನಾಳೆಯದಿನವೇ ನಾವಿರತಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು. ನಿನಗುಪದೇಶಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ಬಹಳವಾಗಿರುವುವು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆಯಿತು. ಸೂರ್ಯೋದಯವೂ ಆಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮೌನವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಕಾರಣ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದುದನ್ನು ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಬರೆದರು. ಏನಂದರೆ—

“ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರೇ! ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಈ ತೀರ್ಥದ ನೀರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬೇರೊಂದು ತೀರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೇವರೊಂದು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿತವಚನವೂ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾವಾದರೂ ಈಗಿಂದೀಗಲೇ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ದರ್ಶನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತೆರಳುವೆವು. ಹಿಂದೆ ಬರುವೆವೋ ಅಥವಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರು ಬಲ್ಲರು. **ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ**” ಎಂದು ಬರೆದು ಶಿಷ್ಯರಿಗಿತ್ತರು.

ಇದನ್ನೋದಿದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆ ಚಕಿತರಾದರು; ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹೊರಟೇಬಿಟ್ಟರು. ಕರ್ತವ್ಯಮೂಢರಾದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ತಾವು, ತಮ್ಮನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವನಮ್ಮನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಬಾರದು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಪೂಜ್ಯರ ಅಭಿಮತಕ್ಕೆ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಈ ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಗುರುಗಳ ವಿಯೋಗವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸದೆ ಅಲ್ಲಿರುವವ-

ರಲ್ಲಾ ರಲ್ಲೂ ಹೇಳದೆ ತನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಉಳಿದವರು ಅಲ್ಲೇ ಅನಂತಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಉಳಿದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿವಿತ್ತರವಾದ ಬಂಡೆಗಳೂ, ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ತಗ್ಗುಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮಾನವರಿಂದ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಲು ಧೈರ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವ ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥರೂ ಈ ಮೊದಲೇ ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಒಹುದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿಳಿಯುತ್ತಾ ಏರನ್ನು ಏರುತ್ತಾ ಹಿಮದಲ್ಲಿ ಎಡವುತ್ತಾ ದೂರದೂರದ ಬಂಡೆಗಳನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹಾರುತ್ತಾ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥರು ಅತಿಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೊಂದುತರದ ಭಯವೂ ವ್ಯಸನವೂ ಮೂಡಲಾರಂಭಿಸಿ ಯೋಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. “ನಾನಿನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಶಕ್ತಿವಿಾರಿ ಸಾಹಸಪಟ್ಟರೂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕೆಂಬಣ್ಣವನ್ನು ತಾಳಿರುವನು. ಇಂದಿನ ಇಡೀದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಇನ್ನಿರುವ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಕತ್ತಲಾಯಿತೆಂದರೆ ಗುರುಗಳು ಕಾಣದಾದರೆ ದಾರಿತಿಳಿಯದೆ ಮುಂದಕ್ಕಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆಂದು ಹೋಗಲಿ? ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಬಹುದೆಂದರೆ ಹಿಂಸ್ರಪ್ರಾಣಿಗಳಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಮದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರಲು

ಸಾಧ್ಯವೇ? ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಅತಿಸಾಹಸದಿಂದ ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನು. ಪ್ರಿಯಗುರುಗಳ ವಿರಹದಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಜೀವಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನನ್ನು ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಥೆಯನ್ನರಿತ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದೆ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹೋಗುತ್ತಹೋಗುತ್ತಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರುವುದು ಬೇಡ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿರೆಂದು ತನ್ನ ಕೈ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇಷ್ಟರಿಂದ ಬೆದರಿದ ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥರು ಇನ್ನೇನು ಗತಿಯೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮಾಶಯದಿಂದ ಆ ಇಡೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮದೊಳಗೆ ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ತಮ್ಮವರನ್ನು ಕಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಆ ಇಡೀದಿನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಗುರುಗಳು ಮಾಡಿದ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವಿಶೇಷವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಅವರು ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಇತರರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಾ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಜಂತುಗಳೂ, ಕ್ರೂರಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಂಚರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅರಳಿದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಹೋಗುವಾಗ ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀವಾಸಿಷ್ಠಕೃಷ್ಣನನ್ನು (ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು) ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಏಳನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು

ದಿವಾಕರನು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರ್ವಾಚಲದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಪ ಸಮಯವು ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅರುಣೋದಯವಾದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಣ್ಣವು ಜಗದಾನಂದವನ್ನೀಯುತ್ತಿದೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲೇ ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತಲಿವೆ. ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಸಮಯವಾದುದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಮೊದಲೇ ತಮ್ಮ ಶೌಚಾಚಮನಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮಯ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಬದರೀ ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ಉತ್ತರಬದಿಯಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ಸ್ನಾನಕಾಲದಲ್ಲೇ (ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆಯಹಿಂದೆ) ವಿಧ್ಯುಕ್ತನಾದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರಚಕ್ರ ಶಂಖಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರೀವೇದ-ವ್ಯಾಸರ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವರ್ಶನಕುತೂಹಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವ-ತ್ಪಾದರು ಗಜರಾಜನ ಗಮನದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಕೆಲವು ದೂರ ಸಾಗಿದರು. ಆ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ಉತ್ತರ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವೂ ಅದ ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಋಷಿವರ್ಯರ ಆಶ್ರಮಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಆ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಚಳಿಗಾಳದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯನ್ನೂ, ಬಿಸಿಲು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲನ್ನೂ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಜೊತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಇದ್ದು ಅವರ ಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನರಿತವರಾಗಿಯೂ ವೇದೋಚ್ಚಾರಣಪಟುಗಳಾಗಿಯೂ ಋನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಧ್ಯಾನಪರರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಇಂತಹ ಋಷಿವರ್ಯರ ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಸ್ತಾರ ವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನಮ್ಮಿಕಥಾನಾಯಕರು ನೋಡುತ್ತಾ “ಈ ಸ್ಥಳವು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ನೋಡಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದು ;

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹರಹಿತರಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾಗಲೀ, ಮಾನವರಿಗಾಗಲೀ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಾಗಿ ವೈಕುಂಠದಂತೆ ತೋರುವುದು. ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದರ್ಶನವಾಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದ್ವೈಪಾಯನರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಮನೋರಥಗಳೇಡೇರುವವು. ಮತ್ಸರದ್ವೇಷಗಳು ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ನೋಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಶ್ರಮಗಳ ಮಧ್ಯದ ವಿಶಾಲವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ಚಿನ್ನದಂತೆ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರರಾದ ಕಲಂಕರಹಿತಚಂದ್ರನಂತಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಭುಜಗಳುಳ್ಳ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಈ ಯತಿವರ್ಯರಾರಿರಬಹುದು! ಇವರು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಸಬರೇ ಆಗಿರುವರು. ಆದರೂ ಪರಿಚಿತರಂತೆ ಯಾರಲ್ಲೂ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಇವರು ಮಾನವರಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಇವರ ದಿವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಂದಹಾಸಮುಖಾರವಿಂದವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣ ದ್ವೈಪಾಯನರ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ಆಗಲಿ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವಾಗ ಇವರ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ತೇಜಃಪುಂಜತೆಯಿಂದಲೂ ಅತಿಸುಂದರವಾದ ರೂಪದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ, ಯಾರೂ ಇವರನ್ನು ನೀವಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕವರಿರುವಿರಿ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬೇಗನೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಈ ತರದಿಂದ ಮುಂದೆ

ನೋಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಫಣದಿಂದ ನೆರಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶೇಷನಂತೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ನೆರಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ಉತ್ತಮಮರವನ್ನು ಕಂಡರು. ಹೀಗೆ ಮರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮತ್ತೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ತಾಪಸರೂ, ಕೆಲವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಕೆಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಕೆಲವಾನಪ್ರಸ್ಥರೂ ಕೆಲವರು ನಿರಾಹಾರಿಗಳೂ, ಕೆಲವರು ಫಲಾಹಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದು ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಅರಿವರ್ಗನಿಗ್ರಹಿಗಳೂ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣ-ದ್ವೈಪಾಯನರ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅನಂತರ ಇಂತಹ ಮುನಿಗಳ ತಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಸುಂದರರಾದ ಸತ್ಯವತೀಕುಮಾರರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡು ಅತ್ಯಾನಂದಹೊಂದಿದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಇಂತಹ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಸಲ ನೋಡಿದರೂ ಹೊಸದಾದ ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಕಾಣುವ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತಾಂತರಂಗರಾಗಿ ಈತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಂದು ಭಕ್ತ ಜನರ ಜ್ಞಾನವು ವ್ಯಾಕುಲಹೊಂದಿದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳು ನಿರ್ದೋಷಾನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಆ ನಾರಾಯಣದೇವರೇ ಶ್ರೀಪರಾಶರಮಹರ್ಷಿಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ, ವೇದಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಚಯಯುಕ್ತಾಗಿ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣ, ಉಪಪುರಾಣ, ಭಾರತವೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಈ ಹಿಂದೆ ಉತ್ತಮರಾದ ಪಾಂಡವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಕಲಿಕಾಲವಾದುದರಿಂದ ಪಾಪಿಜನರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ

ಕೊಳ್ಳದೆ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮಹಾತ್ಮರಿಗನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಉತ್ತಮವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನೀಲಮಣಿಯ ವರ್ಣದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಮನಗಳಿಗತ್ಯಾನಂದವಾಗುವುದು. ಇವರು ಸಾಕ್ಷಾನ್ನ ರಾಯಣಾವತಾರಿಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ನಿರ್ದೋಷಾನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗಿರುವರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗರುಡಶೇಷಇಂದ್ರಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಧೂಳಿಗಾತ್ರಯವಾದ ಇವರ ಪಾದಾರವಿಂದವೆಂತಹ ಸುಂದರವಿದೆ ; ಧ್ವಜವಜ್ರಾಂಕುಶರೇಖೆಗಳಿಂದ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಎರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿರಂತರ ನಮಿಸುವೆನು. ಈ ವ್ಯಾಸರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪದದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಉಗುರುಗಳು ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವುವು. ಕೋಮಲಗಳಾದ ಸುಂದರಗಳಾದ ಬೆರಳುಳ್ಳ ಪಾದಗಂಟುಗಳು ಅಸದೃಶಗಳಾಗಿವೆ. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಸರಿಯಾಗಿ ವೃತ್ತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಗಳಾದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮೊಣಕಾಲುಗಳೆರಡನ್ನು ಭಜಿಸಿದರೆ ಆ ಭಜಕರು ನಿರ್ದೋಷಿಗಳಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ಕೆಳಗಿನವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕರಾಗಿ ಉತ್ತಮಾಚಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗುವರು. ಈ ಪ್ರಭುಗಳು ತನ್ನೆರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಯೋಗಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಗಳಾದ ಇವರಿಗೆ ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಟ್ಟಿರುವರು. ಆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವು ಇವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇವರ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಗಂಭೀರವಾದ ಹೊಕ್ಕಳೂ ಮೂರುವಲಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯಾಸದೇವರ ಚಿಕ್ಕಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಿರುವುದಾಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಸಜ್ಜನರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸುಂದರವಾದ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ನಿರ್ಮಲಗಳಾದ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವರು (ಒಂದು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಒಂದು ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು). ಇವರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನದ ಕೌಸ್ತುಭ

ವಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಹುಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಕೌಸ್ತುಭಾಭರಣವನ್ನು ಆ ನಾರಾಯಣಾನಂತಾರಿ ಶ್ರೀವೇದ-ವ್ಯಾಸರಿಗೂ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಂತಿರುವುದು. ಚಕ್ರಶಂಖಪದ್ಮಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳುಳ್ಳ ಅತಿಕೋಮಲಗಳಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಇವರ ಕೈಗಳಿಗೂ ವೃತ್ತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಬಾಹುಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಉಪಮೆಯೇ ಸಿಗಲಾರದಾಗಿದೆ. ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸದೇವರು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವ ಭಜಕರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಭಯಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸೇವಕರ ಸಂಸಾರಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಪರಮಮಂಗಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳಿರುವುವು. ಅದುದರಿಂದ ಶಂಖದಂತಿರುವ ಕೊರಳಿನವರಾಗಿ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮೂರುರೇಖೆಗಳಿಂದ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯುಳ್ಳ ಕಂಠವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ! ಅತಿಶಯಶೋಭೆಯುಳ್ಳ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನನ್ನ ಗುರುಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯು ಕಲಂಕಶೂನ್ಯರಾದ ಹಲವಾರು ಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮೀರುತ್ತಿದೆ. ಮಂದಹಾಸಮುಖಾರವಿಂದರಾದ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಂದರಗಳಾದ ತುಟೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಹಲ್ಲುಗಳಸಾಲುಗಳು ಕೆಂಪುಮಣಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಹೊಸಮುತ್ತಿಗೆಗಳ ಶೋಭೆಯಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೋಭೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ. ಶಿಷ್ಯವೃಂದವು ಒಂದೇಸಲ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಒಂದೇ ಉತ್ತರವು ಎಲ್ಲರ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಲ ಪರಿಹರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಇವರ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿರುವುದೇ? ಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರರಾದ ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮಂದಹಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರುವರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರಲ್ಲವೇ! ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಈ ತರದ ತುಳಸೀಧಾರಣವು ಸರ್ವ ಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಭಜಕರಿಗೆ ತನ್ನಾಚಾರದಿಂದ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಇವರ ಹುಬ್ಬುಗಳೆರಡರ ಸ್ವಲ್ಪಚಲನೆಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಾಗುವುವು. ಚತುರ್ದಶ ಭುವನನಿಯಾಮಕರಾದ ಈ ವ್ಯಾಸದೇವರು ವಿಶಾಲವಾದ ತನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವರು. ಹೊಸಮೇಘದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುಹೊಳೆಯುವ ಜಟಿ ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವರು. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯೂ ಈ ಮಹಾನು ಭಾವರ ಉಗುರಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಲೆಕ್ಕಮಾಡುತ್ತಾ ಇದು ವರೆಗೂ ಮುಗಿಸಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮಂತಹ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾರು ಇವರ ಉತ್ತಮಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಮರ್ಥರು? ಇಂತಹ ಸುಂದರ ವಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ದಿವ್ಯರೂಪವು ಸಮಸ್ತರ ಕಣ್ಣಿನಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವಾಗುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಆಶ್ರಮದ ಹೊರಗಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟಿಬಂದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವೇದ- ವ್ಯಾಸರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಮೇಲಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಗ್ಗಿದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಸುರಿಯುವ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಪೂರ್ಣಾಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ತನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದುತ್ತಮರಾದ ತನ್ನ ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಮಲಗಳಾದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂ ದೆಬ್ಬಿಸಿ ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತರಾಗಿ ಅತಿಪ್ರೇಮದಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದರು. ನೀಲ- ಮೇಘಶ್ಯಾಮರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಚಿನ್ನದಬಣ್ಣದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕಪ್ಪಾದ ಯಮುನೆಯಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹವು ಸೇರಿ ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಈ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತ ರಾದ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು 'ಶ್ರೀಶುಕಾ- ಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಈತರದ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದದಿರು ವಾಗ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹೊಂದಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವರು ಶ್ರೀ ಶುಕಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಾರ್ಥರಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರ

ಸಂಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರೆಂದರೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರೇ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಆದರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಂದಹಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಿಂದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಇವರು ಪ್ರಾಣಾವತಾರಿಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಯೋಗ್ಯಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಮಧ್ವರ ಕುಶಲ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಗೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಗುರುಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಮಧ್ವರು ಉತ್ತರಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವಾಗ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತೇಜಸ್ಸುಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಸಕಲಮುನಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದುದಿನ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಿನಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ವಿಚಾರಗಳನ್ನರಿಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಋಜುಪದದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದೇ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಇವರಿಗಿರತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಚತುರ್ಮುಖನ ಹೊರತಾದ ಇನ್ನಿತರ ದೇವತೆಗಳಿಗಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನರಾದಮಧ್ವರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ

ರಿಂದ ಭಾರತ, ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ, ಪಂಚರಾತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಮೊದಲೇ ದೃಢವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತೂ ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಾದರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ತಾನುಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತೂ ವಿಶೇಷವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರೆಂಬ ಗುರುಗಳೇ ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ದೇವತೆಗಳೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಈ ತರದ ಉಪದೇಶವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಒಂದುದಿನ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣದೇವರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದರು. ಆಗ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ನಾರುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿವ್ಯತೇಜಃಪುಂಜನಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಧಕರಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಜಯಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಜಯದ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತಪಸ್ಸಿನ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತನ್ನಾಚಾರದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ದೋಷಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಅನುಭವಿಯಾಗಿರುವನು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆನಂದಪರವಶರಾಗಿ ಅಧರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಕಾಣಲಾರದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರರೂಪಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಿಗಾಶ್ರಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವನು. ಆ ಮೂಲರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೇ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಈಗ ನನ್ನೆದುರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ನಾರಾಯಣನೇ

ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ
 ಅನಂತರ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನೂ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವನ್ನೂ
 ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಆ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ
 ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ತತ್ವವನ್ನೂ ಆಕಾಶವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅನಂತರ
 ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಆ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ
 ಅದರೊಳಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೆಂಬ
 ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಈ ನಾರಾಯಣನೇ ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಾಯು, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮರಣಶೀಲರಾದ
 ಮಾನವರನ್ನೂ ದುಷ್ಟರಾದ ದೈತ್ಯರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಕೇವಲ ತನ್ನಾಟದಿಂದ
 ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾದ ಗತಿಯನ್ನು
 ಕೊಡುವನು. ಈ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಾಗದ ಅನಂತಾನಂದ್ಯಗುಣ-
 ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತನ್ನಂಕಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು
 ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬೇಕುಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡಲು
 ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತರು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪಾವನರಾಗಲಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಧನ್ಯ
 ರಾಗಲಿ, ಸ್ಮರಿಸಿ ನಿಷ್ಪ್ರಪರಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ಸಂಸಾರಮುಕ್ತರಾಗಲಿ ಎಂಬ
 ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹಲವಾರು ಅವತಾರಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ
 ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವನು. ಈ ಸಮರ್ಥನಾದ
 ನಾರಾಯಣನು ಹಿಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ವೇದ
 ಗಳನ್ನು ಪಹರಿಸಿದ ಕುದುರೆಮುಖದ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ
 ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ತಂದಿತ್ತನು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಯಗ್ರೀವಾವತಾರವನ್ನು
 ಮಾಡಿ ವೇದಾಪಹಾರಿ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಆ ವೇದಗಳನ್ನು
 ತಂದಿತ್ತನು. ಈ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೇ ಹಿಂದೆ ದೇವಾಸುರರು ಸೇರಿ ಹಾಲು
 ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಕಡಗೋಲನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಮೃತದ
 ಸಲುವಾಗಿ ಮಥಿಸುವಾಗ ಆ ಪರ್ವತವು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲು ತನ್ನಾಪ್ತ
 ರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗಮೃತವನ್ನೀಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು
 ಹೊಂದಿ ಆ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿತ್ತಿದ್ದನು. ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂಸಾರ-
 ಶರಧಿಯಿಂದ ದಾಟಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ಈ ನಾರಾಯಣನು ಸಹಸ್ರ

ದಾಯಕನಾದನು. ಈ ನಾರಾಯಣನು ಇತರಾದೇವಿಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿ ಆ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿದಾಸನೆಂಬ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈಷ್ಣವ-ತಂತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿಷ್ಣು-ಯಶನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿರೂಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಕಲಿಯುಗದ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು, ಕೃತಯುಗದ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿರುವನು. ಈ ನಾರಾಯಣನೇ ರುಚಿಪ್ರಜಾಪತಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಮನುಕುಮಾರಿಯಾದ ಆಕಾಶದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞನೆಂಬ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಪದವಿಯನ್ನಾಳುತ್ತಾ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನ್ವಂತರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಈ ನಾರಾಯಣನು ತಪಸ್ವಿಯಾದುದರಿಂದ ನಿರ್ದೋಷನಾದ ಕರ್ಮಮಪ್ರಜಾಪತಿಯ ದೇಸೆಯಿಂದ ದೇವಹೂತಿಯೆಂಬ ಮನುಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ನಾರಾಯಣನು ಅಮೃತಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂಬ ಅವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ತಂದಿರುವನು; ಮತ್ತು ದೇವಾಸುರರ ಸಂಜ್ಞಾಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹಿತರನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಭಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿರುವನು. ಸಜ್ಜನರ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಈ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಅತ್ರಿಪತ್ನಿಯಾದ ಅನುಸೂಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದತ್ತನೆಂಬ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಮುನಿಗಳ ಧ್ಯಾನಾಸ್ಪದನಾದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ನಾರಾಯಣನೇ ಋಷಭರಾಜನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ತಮಸಿದ್ಧಾಂತವುಳ್ಳ ಪರಮಹಂಸಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪರಾಪರತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಪರಮಹಂಸಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದನು. ಈ ನಾರಾಯಣನು ಪರತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾಗಿ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಹರಿಸಿದನು. ಆದಿನಾರಾಯಣನಾದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣ ಹರಿ ಕೃಷ್ಣ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಈ ತರದ

೨೫೪ ಕಾವ ದೈವವು ನೀನೆ ಕೈಮುಗಿಯುವವ ನಾನು
ಕೈವಲ್ಯ ಫಲದಾತ ಕೇಶವನೆ ರಘುನಾಥ
ಯಾವ ದೈವಕ್ಕೆನ್ನು ಈ ವೈಭವಗಳ ಕಾಣೆ
ರಾವಣಾಂತಕ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೫೨ ||

೨೫೫ ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಆನೆ ಕುದುರೆಯೇರಿ ಮೆರಸುವಿ
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಬರಿಗಾಲಲಿ ನಡಿಸುವಿ
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಅವೃತಾನ್ನ ಉಣಿಸುವಿ
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿರಿಸುವಿ
ನಿನ್ನಾಳು ನಾ ನೀ ಬಲ್ಲಿ ನಾನೇನು ಬಲ್ಲಿನಯ್ಯಾ
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ನೀನೆ ಬಲ್ಲೊಯ್ಯ
ಪನ್ನಗಶಯನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೫೩ ||

೨೫೬ ಒಡವೆಯನೆ ಗಳಿಸಿದರೆ ಚೋರರ ಭಯವುಂಟು
ಸೊಬಗುಳ್ಳ ಮಡದಿಯನೆ ಗಳಿಸಿದರೆ ಜಾರರ ಭಯವುಂಟು
ಪೊಡವಿಯನು ಗಳಿಸಿದರೆ ಪರರಾಜರ ಭಯವುಂಟು
ನಿನ್ನ ಪಾದವನೆ ಗಳಿಸಿದರೆ ಮತ್ಯಾರಭಯವಿಲ್ಲ

ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೫೪ ||

೨೫೭ ಒಂದೊಂದವತಾರದೊಳನಂತವ್ಯಾಪಾರ
ಒಂದೊಂದವಯವದೊಳನಂತವ್ಯಾಪಾರ
ಒಂದೊಂದು ರೋಮದೊಳು ಅಜಭವಾದಿ ಕಾರ್ಯ
ಒಂದೊಂದೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಪುರಂದರವಿತಲ || ೧೫೫ ||

೨೫೮ ಏಕೈಕಮೂರುತಿ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ
ಈತನೇ ಮೂರುತಿ ಗೋಕುಲದೊಳಗೆಲ್ಲ
ಗೋಪಾಲಮೂರುತಿ ಏಕನಾಮ ಪುರಂದರವಿತಲ
ನಮಗೊಂದು ಮೂರುತಿ || ೧೫೬ ||

೨೫೯ ಎಂದಿಗಾದರು ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವೆ ಗತಿಯೆಂದು ನಂಬಿದೆನೊ
ಬಂಧುಬಳಗವ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಗಿಂದು
ಮಂದರಧರ ಗೋವಿಂದ ಪುರಂದರವಿತಲನೆ ನೀ ಬಂಧು || ೧೫೭ ||

- ೨೬೫ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮೋಹ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಪ್ರೀತಿ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಭಕ್ತ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ದ್ವೇಷಿ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಜ್ಞಾನಿ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮಾಳ್ವೆ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೬೩ ||
- ೨೬೬ ಅಂಬುಜನಯನನೆ ಅಂಬುಜಜನಕನೆ
ಅಂಬುಜನಾಭ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೬೪ ||
- ೨೬೭ ಭಾಗೀರಥಿಸಿತ ಭಾಗವತರ ಪ್ರಿಯ
ಯೋಗಿಗಳರಸ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೬೫ ||
- ೨೬೮ ಸತ್ಯಜನಾಭನೆ ಸತ್ಯಮಹಿಮನೆ ಸತ್ಯಕಾಮನೆ ಸತ್ಯಪೂರ್ಣನೆ
ಸತ್ಯಭೂಷಣ ನಿತ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲರೇಯ || ೧೬೬ ||
- ೨೬೯ ದೇವರ ದೇವ ಜಗತ್ರಯಗಳ ಕಾವ
ಭಾವಜಪಿತ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೬೭ ||
- ೨೭೦ ಜಗವ ಸುತ್ತಿಹುದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮಾಯವಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಿಹುದೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ಮಾಯವಯ್ಯ
ಜಗಕೆ ಬಲ್ಲಿದ ನೀನು ನಿನಗೆ ಬಲ್ಲಿದ ನಾನೆ
ಜಗವು ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನು ಎನ್ನೊಳಗೆ
ಕರಿಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗೆ ಅಡಗಿಸಿದೆ ತೆರನಂತೆ
ಎನ್ನೊಳಗೆ ನೀನು ಅಡಗಿದಿ ಕಣೋ ಪುರಂದರವಿಠಲ || ೧೬೮ ||

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸವರ್ಯಕೃತ ಉಗಾಭೋಗಗಳು

- ೨೭೧ ಸಂತೆ ನೋಡಬಂದವಗೆ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದಲೆ
ಚಿಂತಾಮಣಿ ಕೈಗೆ ದೊರಕಿದಂತೆ
ಎಂತು ಪೇಳಲಿ ಎನ್ನ ಗುರುಗಳಿತ್ತಭಾಗ್ಯ
ಅಂತಗಾಣೆನೊ ಎಣಿಸಿ ಗುಣಿಸಿ ನೋಡೆ

ಅಶೆ ಕವಚದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಬಿದ್ದು
 ಇನ್ನೀಶರೀರವ ಜೋಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
 ದಾಸನೆಂದೆನಿಸಿದೆ ಧರುಣಿಯೊಳಗೆ ತಿರುಗಿ
 ಹೇಸಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ವಳಗಾಗಿಹೆನೊ
 ನಾಶರಹಿತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
 ಈ ಸಂಸಾರಚಿಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಆಗದೋ || ೨ ||

೨೭೩ ಷಡುರಸಾಯನ ಹೊನ್ನ ಬಡಿವಾಣದೊಳು ಬಂದು
 ಬಡಿಸಿಲಾದರದಿಂದ ಒಡನೇ ನೋಡಿ
 ಎಡೆಯೊಳಗೆ ಒಂದು ನೋಣ ಕೆಡಹದಂತೆ ರುಚಿ
 ಒಡಲ ತುಂಬ ಮೆದ್ದು ಸಡಗರದಲಿ
 ಕಡು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ತಾ ಕಡೆಗೆದ್ದು ಪೋಗುವಾಗ
 ಬಡಿದು ನೋಣನ ತಿಂದು ಹೊರಡೆ ಮರಳಿ
 ಷಡುರಸಾಯನದನ್ನ ಕುಡಿದ ನೀರಿನ ಸಹಿತ
 ಪಿಡಿಯಲಾರದೆ ಕಾರಿ ಮಿಡುಕಿದಂತೆ
 ಗಡ ಮನಸ ಕೇಳನ್ನರಿಗೆ ನುಡಿದದರಿಂದ ನೀನು
 ಪಡದ ಪುಣ್ಯವನ್ಮತ ಒಡಲೊಳಿರಲೂ
 ತಡಿಯದೆ ಬರಿಗೈಸಿ ಕೆಡಿಸುವರು
 ಕೆಡಿಸುವುದು ಕೀರ್ತಿ ಪೊಡವಿಯೊಳಗೊಬ್ಬರ
 ಗೊಡವಿಯಾಕೆ ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಇಂಥ
 ನಡತಿನುಡತಿಗಳು ಒಡೆಯ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ ಅಡಗಲ್ಲಿಪ್ಪದು || ೩ ||

ತಾಳ: ಝಂಪಿ

೨೭೪ ಜಠರವನು ಕೈಲಮಕಿ ಜುಣುಜುಣುಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ
 ನಿಟಿಲವನು ನರನಾಚರಣದಲಿ ಇಟ್ಟು
 ಗಿಟಕಿರಿದು ಹಲ್ಲನು ಗಿದ್ದನಾ ಕೊಡುಯೆಂದು
 ಪಟುವಾಗಿ ಕಾಯದೊಳಗಳುಕಿ ಕೊಳುತ

೨೭೭ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ಕರದೊಯ್ದು ಮನ್ನಿಸಿ
 ರನ್ನದಂದಣವೇರಿ ಮೆರಸಲು
 ಮುನ್ನೇನು ಸುಖವಿನ್ನಿತಿಲ್ಲ ದುಃಖವಲ್ಲದೆ ಘೋರ
 ಗನ್ನ ಘಾತಕವು ಎಂದಿಗೆ ತಪ್ಪದು
 ಸನ್ನೆಯನು ಕೇಳಿ ಸರುವೋತ್ತಮ ಹರಿ ಉದಾ-
 ಸೀನವನು ಮಾಡಿ ಕೆರ ಹೊಡಿಸಿದ ಸುಖ-
 ವೇನು ಬಾರದು ಕಾಣೊ ಪನ್ನಂಗಾರಿಗಾದರು
 ಅನ್ಯಥಾ ಬಿಡದಿರು ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ
 ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ಕರದೊಯ್ದು ಮನ್ನಿಸೆ || ೭ ||

ಅಟ್ಟತಾಳ

೨೭೮ “ನ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ” ಎಂದೆಂಬೋ ನಿಗಮಾರ್ಥ
 ಹಿತದಿಂದಲಿ ತಿಳಿದು ಹಿರಿದಾಗಿ ಅರಿದು
 ಕ್ಷಿತಿಪುರರ ಗರ್ಭದಲಿ ಬಂದು ಮಾ-
 ರುತಿ ಮತದಲಿ ಬಲು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗು
 ಇತರ ಮತವ ನಂಬಿ ಓವದಿರು ವೇದ
 ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಯ ಹಾಯನಾಗುವದೇನು
 ಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ವಿಜಯವಿಠಲಂಗೆ
 ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಯಿಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಳು ಕೇಳು
 ಮತಿಗೆಡದಿರು ನೀನು ಮತಿಗೆಡದಿರು ನೀನು || ೮ ||

೨೭೯ ಮಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಬ ಬಗೆಯ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮನುಜ
 ಮಡುವಿನೊಳಗಿನ ಉದಕ
 ಜಡವಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯಂದೆನಿಸಿಕೊಂಬ ವಸ್ತು ತಾನೆ ಜಡವು
 ಮಡಿಯೆಂತಾಯಿತು ಪೇಳೊ ಸದಾಚಾರನೇ
 ಜಡಜಡಕೆ ಸಂಬಂಧವಾದರೆ ತಕ್ಷಣಕೆ
 ಉಡುವದು ಹೊದುವದು ಶುಚಿ ಅಹದು

• ಅಣುಮಹತ್ವದಾರ್ಥವಿಲ-

ಕ್ಷಣ ವಿಶೋಕ ಜೀವರೊಡನೆ

ಜನಿಸಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಫಲಗ-

ಳುಣದೆ ಉಣಿಪನೆಂಬ ನರನು

|| ೧೭ ||

ವಿಧಿನಿಷೇಧವೆರಡು ಕರ್ಮ

ಸುದತಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಮಾ-

ಭೃಧಿಕಶೂನ್ಯ ಮಾಳ್ವನೆಂದು

ಪದೋಪದಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸ ನರನು

|| ೧೮ ||

ಸ್ವಾತಿವರುಷವಾರಿಕಣವ

ಚಾತಕ ಹಾರೈಸುವಂತೆ

ಪ್ರೇತವಹನ ಸಖನ ಚರಿತೆ

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳ್ವ ನರನು

|| ೧೯ ||

ಲೋಕಬಂಧು ಲೋಕನಾಥ

ಲೋಕಮಿತ್ರ ಲೋಕರೂಪ

ಲೋಕರಂತೆ ಲೋಕದೋಳಿ ವಿ-

ಶೋಕ ಮಾಳ್ವನೆಂಬ ನರನು

|| ೨೦ ||

ಶಾತಕುಂಭವರ್ಣಜಗ-

ನ್ನಾಥವಿತಲನೆಂಬ ಮಹ-

ದ್ಭೂತಬಡಕರಾವು ಇವನ

ಭೀತಿ ಬಿಡದು ಎಂಬ ನರನು

|| ೨೧ ||

೧೧೮. ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ ರೂಪಕತಾಳ

ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೆ

|| ಪ ||

ಕೀಚಕಾರಿಪ್ರಿಯನ ಗುಣವ

ಯೋಚಿಸದಲಿಪ್ಪ ನರನು

|| ಅ ||

• ಅಣುಮಹತ್ವದಾರ್ಥವಿಲ-

ಕ್ಷಣವಿಶೋಕಜೀವರೋಡನೆ

ಜನಿಸಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಫಲಗ-

ಳುಣದೆ ಉಣೆಪನೆಂಬ ನರನು

|| ೧೭ ||

ವಿಧಿನಿಷೇಧವೆರಡು ಕರ್ಮ

ಸುದತಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಮಾ-

ಭ್ಯಧಿಕಶೂನ್ಯ ಮಾಳ್ವನೆಂದು

ಪದೋಪದಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸ ನರನು

|| ೧೮ ||

ಸ್ವಾತಿವರುಷವಾರಿಕಣವ

ಚಾತಕ ಹಾರೈಸುವಂತೆ

ಪ್ರೇತವಹನ ಸಖನ ಚರಿತೆ

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳ್ವ ನರನು

|| ೧೯ ||

ಲೋಕಬಂಧು ಲೋಕನಾಥ

ಲೋಕಮಿತ್ರ ಲೋಕರೂಪ

ಲೋಕರಂತೆ ಲೋಕದೋಳ್ ವಿ-

ಶೋಕ ಮಾಳ್ವನೆಂಬ ನರನು

|| ೨೦ ||

ಶಾತಕುಂಭವರ್ಣಜಗ-

ನ್ನಾಥವಿಠಲನೆಂಬ ಮಹ-

ದ್ವೈತಬಡಕರಾವು ಇವನ

ಭೀತಿ ಬಿಡದು ಎಂಬ ನರನು

|| ೨೧ ||

೧೧೮. ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ ರೂಪಕತಾಳ

ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೆ

|| ಪ ||

ಕೀಚಕಾರಿಪ್ರಿಯನ ಗುಣವ

ಯೋಚಿಸದಲಿಪ್ಪ ನರನು

|| ಅ ||

ಜನನಿಜನಕರಂತೆ ಜನಾ-

ದನನು ಸಲಹುತಿರಲು ಬಿಟ್ಟು

ಧನಿಕರ ಮನೆಮನೆಗಳರಸಿ

ಶುನಕನಂತೆ ತಿರುಗುತಿಹನು

|| ೧ ||

ಜೀವ ತಾನಕರ್ತನೆಂದು

ದೇವನೊಬ್ಬ ಕರ್ತ ರಮಾ-

ದೇವಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಹರಿಯು

ಸೇವಕರೆಂದರಿಯದವನು

|| ೨ ||

ಲೋಕವಾರ್ತೆಗಳಲಿ ಏಡ

ಮೂಕನಂತೆ ವಿಷಯಗಳವ-

ಲೋಕಿಸದಲೆ ಶ್ರೀಶಗಿವು ಪ್ರ-

ತೀಕವೆಂದು ತಿಳಿಯದವನು

|| ೩ ||

ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಗರುಡ-

ವಹನನಂಘ್ರಿ ಭಜಿಸಿ ಅನು-

ಗ್ರಹವ ಮಾಡು ಎಂದು ಒರಿದೆ

ಅಹಿಕಸುಖವ ಬಯಸುವವನು

|| ೪ ||

ಶ್ರೀಕಳತ್ರನಂಘ್ರಿಕಮಲ-

ವೇಕಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಮನೋ

ವ್ಯಾಕುಲಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖೋ-

ದ್ರೇಕದಿಂದ ಭಜಿಸದವನು

|| ೫ ||

ಹರಿಕಥಾಮೃತವನೆ ಬಿಟ್ಟು

ನರಚರಿತ್ರೆಯಿಂದಲಿ ದ-

ರ್ದುರಗಳಂತೆ ಹಾಳುಗೋಷ್ಟಿ

ಹರಟೆ ದಿವಸ ಕಳೆಯುತಿಹನು

|| ೬ ||

ವಿಹಿತಧರ್ಮ ತೋರೆದು ಪರರ
ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ
ಕುಹಕಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕ-
ಮಹಿತರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವನು

|| ೭ ||

ಕರಣಜನ್ಯಪುಣ್ಯಪಾಪ-
ವೆರಡು ಹರಿಯಧೀನವೆಂದು
ಸ್ಮರಿಸುತಲತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ಹರುಷಪಡದಲಿಪ್ಪ ನರನು

|| ೮ ||

ವಾತಜನಕನೆನಿಸ ಜಗ-
ನ್ನಾಥನಿಲಪಾದಪದ್ಮ
ಪೋತವಾಶ್ರಯಿಸಿ ಭವಕು-
ವೈತರಣಿಯ ದಾಟಿದವನು

|| ೯ ||

೧೧೯. ರಾಗ: ನಾಡನಾಮಕ್ರಿಯ ಅಟಿತಾಳ

ಸಾರಿದ ಡಂಗುರ ಯಮನು ಅಘ-

|| ಪ ||

ನಾರಿಯರೆಳೆತಂದು ನರಕದೊಳಿಡಿ ಎಂದು

|| ಅ ||

ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಪತಿಗೆ ಎರಗದವಳ
ಮೃತ್ತಿಕೆಶೌಚ ಮಾಡದೆ ಇಷ್ಟಳ
ಬತ್ತಲೆ ಮೈತೊಳೆದತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿ
ಅತ್ತಿಮಾವರ ಬೈವಳೆತ್ತಿ ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧ ||

ತಿಲಕಾಯುಧ ಬಿಟ್ಟು ಕುಂಕುಮವಿಡುವಳ
ಬೆಳಗಾದಕಾಲಕ್ಕು ಮಲಗಿಪ್ಪಳ
ಮಲಿನವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟು ಪತಿಬಳಿಪೋಪಳ
ಕಲಹಕಾರಿಯ ಪಿಡಿದೆಳೆತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೨ ||

ಉತ್ತಮಗುರುಹಿರಿಯರನು ನಿಂದಿಸುವಳ
ಹೆತ್ತಮಕ್ಕಳ ಮಾರಿ ಬದುಕುವಳ
ಪ್ರತ್ಯೇಕಶಯ್ಯದಿ ಮಲಗಿಪ್ಪಳ ನೀಚ-
ವೃತ್ತಿಯಳ ಪಿಡಿದೊತ್ತಿ ತನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೩ ||

ಜಲಜಕ್ಕಿ ಸಾಳಿಕಂಬಳಿಬೋಳಿಬಕ್ಕಿಗೊಂ-
ದಲಮೊದಲಾದವು ದೈವವೆಂದು
ತಿಳಿದು ಪಿಶಾಚಿ ಎಂಜಲನುಂಡು ಹಿಗ್ಗುವ
ಲಲನೇರನಾಲಸ್ಯಗೊಳದೆ ತನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೪ ||

ಒಲಿಮೆಯೌಷಧ ಮಾಡಿ ಪತಿಯನೊಲಿಸುವಳ
ಮಲಮಕ್ಕಳೊಳು ಮತ್ಸರಿಸುತಿಪ್ಪಳ
ಕಳುವಿಲಿ ಕಾಂತನ ಧನವ ವಂಚಿಸುವಳ
ಗಳಕೆ ಪಾಶವ ಸುತ್ತಿ ಎಳೆದು ತನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೫ ||

ನಾಗೇಂದ್ರಶಯನನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ
ಜಾಗರಮಾಡದೆ ಮಲಗಿಪ್ಪಳ
ಭಾಗವತಾದಿಶಾಸ್ತ್ರವ ಕೇಳದೆ ಮತ್ತ-
ಳಾಗಿ ತಿರುಗುವಳ ಎಳೆದು ತನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೬ ||

ಉಡಲಿಲ್ಲ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಇಡಲಿಲ್ಲ ತೊಡಲಿಲ್ಲ
ಸುಡಲಿ ಗಂಡನ ಒಗೆತನ
ಪಡೆದವರನು ನುಡಿಸುಡಿಗೆ ಬೈಯುವ ಇಂಥ
ಕಡುಪಾಪಿನಿಯ ಹೆಡೆಮುಡಿಕಟ್ಟಿ ತಾ ಎಂದು

|| ೭ ||

ಗಂಡನಿರ್ಧನಿಕನೆಂದವಮಾನಮಾಳ್ವಳ
ಉಂಡ ಶೇಷಾನ್ನವನುಣಿಸುವಳ
ಕೊಂಡೆನಾತುಗಟ್ಟೇಳಿ ಕಳವಳಗೊಳಿಪಳ
ಮಂಡೆ ಕೂದಲು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ತನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೮ ||

ಸಾಲೆಡೆಯಲಿ ಭೇದಮಾಡಿ ಬಡಿಸುವಳ
 ನೀಲಾಂಬರವನುಟ್ಟು ಮಡಿಯೆಂಬಳ
 ಬಾಲಕರನು ಬಡಿದಳಿಸುತಿಪ್ಪಳ ಹಿಂ-
 ಗಾಲತೊಳೆಯದಳ ಎಳೆದು ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೯ ||

ಮಾಸಲು ಮಡಿಯೆನ್ನದೆ ಭುಂಜಿಸುವಳ ಸ-
 ಕೈಶಿಯೊಡನೆ ಗೆಳೆತನಮಾಳ್ಪಳ
 ದಾಸೇರಿದಲಿ ಪಾಕಪಾತ್ರೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವಳ
 ಪಾಶಗಳನೆ ಹಾಕಿ ಎಳೆದು ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧೦ ||

ಪತಿಗೆ ಬೇಕಾದವರೊಳು ಮತ್ಸರಿಸುವಳ
 ಮೃತವತ್ಸಗೋವಿನ ಪಾಲುಂಬಳ
 ಹುತವಹನನು ಪಾದತಳದಿ ನೊಂದಿಸುವಳ
 ಮತಿಗೇಡಿಯ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧೧ ||

ಅತ್ತಿ ಮಾವರ ಕೂಡೆ ಮತ್ಸರಿಸುವಳ
 ಸತ್ತವರ ನೆನೆದಳುತಿಪ್ಪಳ
 ದತ್ತಾಪಹಾರವ ಮಾಡುತಿಪ್ಪಳ ಉ-
 ನ್ಮತ್ತಳ ಪಿಡಿದೆಳೆದೆತ್ತಿ ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧೨ ||

ಲಶುನವೃಂತಾಕಾದಿಗಳನು ಭಕ್ಷಿಸುವಳ
 ಸೊಸೆಯರೊಡನೆ ಮತ್ಸರಿಸುತಿಹಳ
 ಹಸಿದುಬಂದವರಿಗೆ ಅಶನವಿಲ್ಲೆಂಬಳ
 ಉಸಿರುಬಿಡದ ಹಾಗೆ ಎಳೆದು ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧೩ ||

ತುಲಸಿಬೃಂದಾವನ ಕಭಿನಮಿಸದವಳ
 ಜಲವ ಶೋಧಿಸದೆ ಪಾನವ ಮಾಡುಳ
 ಫಲಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ನೋಡದೆ ಪಾಕಮಾಳ್ಪಳ
 ಮೆಳೆಗಾಳಿನಿಂದಿಪಳೆಳೆದು ತನ್ನಿರೊ ಎಂದು

|| ೧೪ ||

ಅರಸಿನಕುಂಕುಮಪುಷ್ಪಾಂಜನವಸ್ತ್ರಾ-

ಭರಣಭೂಷಿತಳಾಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ

ಸರಸವಾಡುವ ಸುಖ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವೆಂಬ

ಗರತೇರಿದೆಗೆ ಕರಮುಗಿದು ಬನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೧೫ ||

ಬಾಲಕರನು ತೊಟ್ಟೆಲೊಳಗಿಟ್ಟು ತೂಗುತ

ಪಾಲೆರೆವುತ ಹಾಡಿ ಪಾಡುತಲಿ

ಆಲಯದೊಳು ಕೆಲಸಗಳ ಮಾಡುತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-

ಲೋಲನ ಸ್ಮರಿಸುವರನು ಮುಟ್ಟಿದಿರಿ ಎಂದು

|| ೧೬ ||

ಅಗಣಿತಮಹಿಮಾಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ

ಹಗಲಿರುಳು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದಲಿ

ಹೊಗಳುವ ದಾಸರ ಬಗೆಯವರೆನಿಸುವ

ಸುಗುಣೇರಿದ್ದೆಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಬನ್ನಿ ರೊ ಎಂದು

|| ೧೭ ||

೧೨೦. ರಾಗ: ಕಾಂಬೋದಿ ಝಂಪತಾಳ

ಜಗದಾಖ್ಯವೃಕ್ಷ ಚಿಂತಿಪುದು ಬುಧರು

|| ಪ ||

ಭಗವಂತನೆಂಬ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿದ

|| ಅ ||

ಚತುರಾಸ್ಯವಾಣಿ ಈರ್ವರು ಬೀಜ ಚಿತ್ರಕೃತಿ

ವೃಥಿವಿ ಕರ್ಮವು ಬೇರು ತ್ರಿಗುಣ ತ್ವಚವು

ಕ್ಷೇತಿಜಲಾನಳವಾಯು ಗಗನಶಾಖೆಗಳಿದಕೆ

ಮತಿಸಹಿತ ದಶಕರಣ ಉಪಶಾಖೆಯೆನಿಸುವುದು

|| ೧ ||

ಅಹಂಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೈದುವುದು

ಅಹಿಕಸುಖ ಕುಸುಮ ತನ್ಮಾತ್ರರಸದಿ

ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು

ಅಹರಹ: ಭುಂಜಿಪುದು ತನ್ನಾಮಜೀವ ಖಗ

|| ೨ ||

ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ನೀಡದ್ವಯಗಳಿದಕೆ
ಮಾನಾಪಮಾನಾದಿಗಳೆ ಪತ್ರವು
ಹೀನವಿದ್ಯಾದಿಪಂಚಕವೆ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀನಿಧಿಜಗನ್ನಾಥವಿತಲ ಸಂರಕ್ಷಕನು

|| ೩ ||

೧೨೧. ರಾಗ: ಗುಂಭಕಾಂಬೋದಿ ಆದಿತಾಳ

ಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ವಿ-ರಕ್ತಿ ಬೇಕು

|| ಪ ||

ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು ಮುಂದೆ

ಮುಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವಗೆ

|| ಅ ||

ಸತಿಯ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು

ಸುತನಲ್ಲಿ ಗುಣವಿರಬೇಕು

ಮತಿವಂತನಾಗಬೇಕು

ಘೃಧ್ವಮತನ ಭಜಿಸಲಿಬೇಕು

|| ೧ ||

ಜಪದಿ ಜಾಣುವೆಯು ಬೇಕು

ತಪದಿ ಬಲವಿರಲಿಬೇಕು

ಉಪವಾಸವ್ರತವುಬೇಕು

ಉಪಶಾಂತಿಯಿರಬೇಕು

|| ೨ ||

ಸಂಗವ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು

ಅಂಗಶೋಧನೆಯು ಬೇಕು

ರಂಗವಿಠಲನ ಸಾದ

ಹಿಂಗದೆ ಭಜಿಸಬೇಕು

|| ೩ ||

೧೨೨. ರಾಗ: ಪಂತುವರಾಳಿ ಆದಿತಾಳ

ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಪರ-

ಬ್ರಹ್ಮಸುಜ್ಞಾನವನರಿಯದ ಮನುಜನ್ನು

|| ಪ ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ |

“ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ	೧೯೫೭—ಏಪ್ರಿಲ್	ಸಂಚಿಕೆ
೭		೬

ಖಾನುಭವ ಬೇಡದಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-

ಪ್ರಾಣನಾಥನ ಪಾದಭಕ್ತಿಯ ಬೇಡು ಕೊಂಡಾಡು

ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು.

ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ನೀಡದ್ವಯಗಳದಕೆ
ಮಾನಾಪಮಾನಾದಿಗಳೆ ಪತ್ರವು
ಹೀನವಿದ್ಯಾದಿಪಂಚಕವೆ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀನಿಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಸಂರಕ್ಷಕನು

|| ೩ ||

೧೨೯. ಗಾಗೆ. ಗುಣಗಣಾಂಶೋದೊಡಿ ಪದ್ಮಕಾಶ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಸಾದಿಕವಾಣೀ (ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂಪಾದಕ)
ಭಕ್ತ ಪೌಂಡ ಅಕ್ಷರ (ಲೇಖಾಂಕ ೨)
—ಶ್ರೀ ಎಚ್. ವೆಂಕೋಬಾಚಾರ್ಯರು		
ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವನಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ
—ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಚಾರ್ಯ		
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	...	೧೫೩-೧
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.		
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	...	೨೩-೨

ಸಂಗವ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು
ಅಂಗಲೋಧನೆಯು ಬೇಕು
ರಂಗನಿತ್ಯ ಲನ ಸಾದ
ಹಿಂಗದೆ ಭಜಿಸಬೇಕು

|| ೩ ||

೧೨೨. ರಾಗ: ಪಂತುವರಾಳಿ ಆದಿತಾಳ
ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಪರ-
ಬ್ರಹ್ಮಸುಜ್ಞಾನವನರಿಯದ ಮನುಜನು

|| ಪ ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೭—ಏಪ್ರಿಲ್

ಸಂಚಿಕೆ

೬

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಕ್ಷೋಣಿಪತಿಸುತನೆನಿಸಿ ಕೈ ದು--
ಗ್ಗಾಣಿಗೊಡ್ಡುವತೆರದಿ ಸುಮನಸ-
ಧೇನು ಮನೆಯೊಳಗಿರಲು ಗೋಮಯ ಬಯಸುವಂದದಲಿ
ವೇಣುಗಾನಪ್ರಿಯನ ಅಹಿಕಸು-
ಖಾನುಭವ ಬೇಡದೆಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-
ಪ್ರಾಣನಾಥನ ಪಾದಭಕ್ತಿಯ ಬೇಡು ಕೊಂಡಾಡು

ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು.

ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಶೌಂಡಲಕೂರ

ಬರೆದವರು: ಶ್ರೀ ಎಚ್. ವೆಂಕೋಬಾಚಾರ್ಯರು, ಬಿ.ಎ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ.
ದಾವಣಗೆರೆ.

ಲೇಖಾಂಕ ೨—ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅಶ್ವರೈ

ಪಠ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಅಕ್ಕೂರನು ಕುಳಿತರಲು, ಜಗ-
ದಾದ್ಯಂತಬಲ್ಲ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತನು ಕಂಸನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದನು.
ಭೋಜನವನು ವಿಗಡಕೃತ್ಯವನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿಯೇ ಅಕ್ಕೂರನು ಹೇಳಿದನು.
ಜಗದೇಕಶಾಸ್ತ್ರನು ಮುಗುಳುನಗೆಯಲಿ ಕೇಳಿದನು.

ದಾಂತಮಂಚದಲಿ ಸುಖದಿ ಮಲಗಿದನು ಅಕ್ಕೂರನು. ಸಕಲ ಲಭ್ಯವು
ಹರಿಯ ಪಾದಾಶ್ರಿತರಿಗೆ | ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಕ್ಕೂರನು ಏನನ್ನೂ ವಾಂಛಿಸಲಿಲ್ಲ.
ಭಕುತಿಭಾಗ್ಯವಿರಲು ಬೇಡರಿನ್ನೊಂದರ್ಥವನು. ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಯೇ
ಮುಕುತಿಗೆ ಅಧಿಕವೆಂಬರು.

ನಾರದಮುನಿಗಳ ಮುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಜನ್ಮಕೇಲ್ವ ಕಂಸನ ಶೌರೋ
ಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ವೈರಾನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯದುವಂಶದ ಶೌರಿಯ ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಚಾರ
ವನ್ನು ಅಕ್ಕೂರನಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೇಳಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಂದನಿಗೆ
ತಿಳಿಸಿದನು. ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಮಧುರಗೆ ಉಪಾಯನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಹೋಗುವುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಘೃತ-ಪಾಲುಧಾಂಟಗಳನ್ನು
ತುಂಬಿ ಶಕಟಗಳಮೇಲೆ ಹೇರಿಸಿದರು. ಮಧುರೆಯಲಿ ಉತ್ಸವನೀಕ್ಷಿಸಲು
ಹೋಗುವುದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು.

ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಜಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕೂರ
ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಗೋಪಿಯರು ಕೇಳಿದರು. ಅವರು ಚಿತ್ತವ್ಯಗ್ರದಿಂ

ಅತಿಶಯವಾಗಿ ವ್ಯಥಿಸಿದರು. ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ-ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ಮನಕರಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮುಖಕಾಂತಿಯು ಅಕ್ಷಣ ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದೆ.

ಸದನ ದುಕೂಲ ನೀಗಿ ಸಾಗಿ ದುಷ್ಟಿತರಾಗಿ
ಬದಿಯ ಜನರನ ಕಾಣದೆ ಉಬ್ಬಿದ ತುರಬ ನೋಡದೆ
ಸುದರ್ಶನರ ಖಳರೆಲ್ಲ ಸೊಲ್ಮರೆದರೆಲ್ಲಾ |

ವಿಷಯ ಬಯಕೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಧ್ಯಾನವನಟ್ಟು
ಬಿಸಜನಯನನ ಆಸ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತ ಹಾಸ್ಯ |
ಶಶಿಮುಖಿಯರ್ ನೆನೆನೆನೆದು ನೇತ್ರಬಾಷ್ಪವ ತಂದು
ಅಸಮವಿರಹಾಗ್ನಿಯಲಿ ಬೆಂದು ಭ್ರಾಂತರಂದು |

ಹರಿಯ | ವರೋದ್ಧಾಮ ಚರಿತೆಯನು ಸಲೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿ |
ಮರೆದು ತನುವನ್ನು ಶೋಚಿಸಿ ಅಂದುನೊಂದು
ಎಲೆ ವಿಧಿಯೇ ಇದು ಸಲ್ಲ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಲ್ಲ
ಗೆಳೆಯಹರಿಸಂಯೋಗಮಾಡಿಸಿ ವಿಯೋಗ |
ಇಳೆಯೆಳೆಯರಾ ತೆರದಿ ಚೇಷ್ಟಿಸುವೆ ನೀನಿಂತೆ |
ಸಲೆ ನಿನಗೆ ಉಚಿತ ನಮ್ಮೀಶೋಕ ನಿನಗೊಳಿತೆ ||

ಭಾಗವತ ಸಮಾಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಅಹೋ ವಿಧಾತಸ್ತವ ನ ಕ್ವಚಿದ್ವಯಾ
ಸಂಯೋಜ್ಯ ಮೈತ್ರಾ ಪ್ರಣಯೇನ ದೇಹಿನಃ |
ತಾಂಶ್ಚಾಕೃತಾರ್ಥಾನ್ವಿಯುನಂಕ್ಷ್ಯ ಪಾರ್ಥಕಂ
ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ತೇಽರ್ಭಕಚೇಷ್ಟಿತಂ ಯಥಾ ||

ಕ್ರೂರ ಹೃದಯ! ನಿನಗಕ್ರೂರಾಭಿದವೇಕೆ? ಅಕರುಣಿಯೆ! ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಖದಿಂದ ಗೋಚರನಾದ ನಂದಜನ ನೀನು ಒಯ್ಯುವೇ! ಪ್ರಾಣನಾಥನ ಸೇವೆ ದುರ್ಲಭವಾಯ್ತಲ್ಲ!

ಸ್ವಜನ ಸದನವನು ಗಂಡರು ಮಕ್ಕಳಾರ್ಯರನು
 ತೃಜಿಸಿ ಮಧುಹರನ ದಾಸಿಯರಾಗಿ ಇಹವು |
 ಪರಮಕರುಣಾಪಾಂಗ ನೋಟದೆಮ್ಮಂತರಂಗ |
 ಹರುಷಸುಧೆಯೊಳಗೆದ್ದಿ ಹೊರೆವನು ದಯಾಬಿಧಿ ||

* * * *

ಈ ಸಚಿವನೇಕೆ ನಮಗ್ವೈರಾದ ಸುಖಕೆ |
 ಈ ಕ್ರೂರಕರ್ಮವನು ಮಾಡಿದನು ಗಡ ನಮ್ಮ
 ಚಕ್ರಿಯ ವಿಯೋಗಿಸಿದನೀಗ ಅತ್ಯಧರ್ಮ |
 ಆಕ್ರಂದಿಸಿದವನಿಗೆ ಅಜ್ಞಲೋಕವು ಕರೆವು-
 ದಕ್ರೂರನೆಂಬ ವಾಕು ಸಾಕು ಸಾಕು ಬಲು ಪೋಕು ||

ಮಧುಹರನ ದಾಸಿಯರಿಗೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಾವುಕೆಯರಿಗೆ ತುಂಬಾ
 ವ್ಯಾಕುಲವಾಗಿದೆ. ಆಗ ತಾವು ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಡಯಿರಸಿಯಿರ ನಿವಾರಿಸುವ ಅಚ್ಯುತನ
 ಸಡಿಯೇನು ಜನದಂಜಿಕೇಕೆ ವೃದ್ಧರದು |
 ಕಡಲೊಡೆಯನಡಿಗಳಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯೆರಕವಿರೆ
 ಬಿಡನು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮಡದಿಯರನೆಲ್ಲ ||
 ನಿಮಿಷ ಕೃಷ್ಣಾಚ್ಯುತನ ವಿಯೋಗಸ್ಮರವೇಗ
 ರಮೆಯರಸನನುಗ್ರಹವು ಕುಂದಾಯಿತೆಮಗೆ ||

ದೀನಸ್ವರಸದಲರ್ದಿತರಾಗಿ ರೋದಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ
 ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಿಯತಮನು ಮಧುರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ್ದಾದರೆ,
 ತಮೋವೈರಿ ಅಸ್ತಂಗಿರಿಗೆ ಸಾಗೆ ಗೋಪಾಲ
 ಚಮುಗೂಡಿ ಗೋಧೂಳಿಪ್ತಕುಂತಳನು |
 ಕಮನೀಯವಕ್ತ್ರ ಧೇನುಗಳ ಮಧ್ಯದಿ ತೋರ್ದ
 ಕಮಲಲೋಚನ ವೇಣುವನ್ನು ನಾದಿಸುವ |

ರಮಣೀಯಪಾಂಗದಿಂ ರುಚಿರಸ್ಥಿತಹಾಸದಿಂ
ರಮಣಿಯರ ಮನೋರಥವ ಪೂರೈಸ ಯದುಪ |
ಚಿತ್ತ ಜನಯ್ಯನ ಮುಗುಳುನಗೆ ಸುಕಟಾಕ್ಷ
ನೇತ್ರಾ ಮೃತವನುಣದೆ ಇಹುದಾವಪಕ್ಷ |
ಹೆತ್ತವರ ಮರೆದೆವಾತನ ಸ್ನೇಹದಿಂಬಿನಲಿ
ನಿತ್ಯಕ್ಷಣಗಳ ನಾವು ಕಳೆವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ||

ಎಂದು ವಿರಹಕಾತರರಾಗಿ, ಯೋಗೇಶ್ವರೀಶ್ವರಂಘ್ರಕಮಲಮಧು-
ಪರು ಲಜ್ಜೆಯನು ನೀಗಿ, ಮೌನಿನಿಕರದವೊಲು ಸುಸ್ವರದಿಂದ ರೋದಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಧಾಮ! ದಾಮಸಖ! ಕೃಷ್ಣ! ಗೋಪತಿ! ಈ ದೇಹ ಪ್ರಾಣೇಂ-
ದ್ರಿಯ ನಿನ್ನದು! ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು.

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಯಿತು. ಉದಯಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆ ಕ್ರೂರನು
ಮುಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲಸ್ಯಮಾಡದೆ ನಂದನು ಅರಸಗೆ ಉಪಾಯನವ ತರಿಸಿ,
ಕೊಡಗಳ ತುಂಬಿಸಿ, ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಗೋವಳರಿಗೆ
ಹರ್ಷವಾಗಿದೆ. ರಥಕ್ಕೆ ತೇಜಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಬಲೆಯರಿಗೆ,

ಮುಖದ ಕಳೆಗುಂದೈದಿ ಬಂದು ನಿಂತರು ಪ್ರಾಣ-
ಸಖ ನಮ್ಮ ಕರೆದೊಯ್ದನೆಂಬಾಸೆ ವಿಡಿದು |
ಸಖಿಯರತಿರೋದಿಸಲು ಸಂತೈಸಿದನು ವಾಸ್ತವ
ದುಃಖಿಸದಿರಿ ಶೀಘ್ರ ಬಹೆನೆಂದನು ಮುಕುಂದಾ |

ರಥಧ್ವಜವು ಕಣ್ಣೆತ್ತೋರುವತನಕ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಂತರ
ರಥರಜವು ಕಾಂಬುವವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಅತಿಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಮನ
ನೊಂದು ಅಂದು ಬಂದರು.

ಯಾವದಾಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಕೇತುರ್ಯಾವದ್ರೇಣೂ ರಥಸ್ಯ ಚ |
ಅನುಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತಾತ್ಮಾನೋ ಲೇಖ್ಯಾನೀವೋಪತಸ್ಥಿರೇ ||

ರಥಚರಣಧರನ ಲಾವಣ್ಯರೂಪ ಧ್ಯಾನ
ಮತಿಗೆ ನಿಲುಕಿಸುತ ಕಣ್ಣೀರ ಮಳೆಗರೆವುತ |

ವೃಥಿತಹೃದಯರಾಗಿ ವ್ರಜಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು

ಅತಿಮಂಜುಳ ಸ್ವರದಿ ಪಾಡುವರು ನೋಡುವರು
ಸತಿಯರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು |
ಇತರ ವಿಷಯ ಮರೆದು ಜರಿದು ಅಹಂಭಾವ
ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಮುಕುತರ ಸ್ವಭಾವದಬಲೆಯರು |
ಒಪ್ಪಿದರು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಹರಿಭಕ್ತರು
ಇಷ್ಟರಲ್ಯನವರತ ಹರಿಯ ಗುಣ ಚಿಂತನೆಯ |
ತಪ್ಪರರೆಗಳಿಗೆ ಭಗವಜ್ಜನರು ಸಜ್ಜನರು
ಶ್ರೀಪ್ರಿಯನ ಪ್ರಿಯರು ನೆನೆವರಘಹರರು ||

ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ರಥವನ್ನು ಅಕ್ರೂರನು ದೂವಾಳಿಸಿದ. ಹರಿಬಲರ
ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಘನಾಶಿನಿಯಾದ ಯಮುನೆಗೆ ಬಂದನು. ರಥವನ್ನು ನಿಲಿಸಿ
ದನು. ಅಚ್ಯುತ ಬಲರು ಗಿಡದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿಳಿದರು. ನಿರ್ಮಲಜಲ ಸೇವಿಸಿ
ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಅಕ್ರೂರನು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ನದಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಘಮರ್ಷಣ
ಮಾಡಲು, ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಯಾವುದೆಂದರೆ, ದಾಸರು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

ಸತತ ನೋಡುವ ಬ್ರಹ್ಮಸನಾತನಭ್ಯಾಸದಲಿ
ಮತಿಗೆ ಹರಿಹಲಿ ತೋರ್ದರಾಶ್ಚರ್ಯದಲಿ |

ಹೊರಗೆ ರಥದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂತು ತೋರಿದರಿಲ್ಲ
ಪರಮಕೌತುಕಮೆಂದು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದನು |
ಹರಿಬಲರೃಥಾಸ್ಥಿತಿಯ ಕಂಡು ಸಲೆಮುಳಿಗೆ ಅಘ-
ಮರಷಣದಿ ತೋರಿದರು ಪರಮಪಾವನರು ||

ಇದನ್ನು ಭಾಗವತವು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ—

ಸಮಜ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಲಿಲೇ ಜಪನ್ ಬ್ರಹ್ಮಸನಾತನಂ |
ತಾವೇವ ದದೃಶೇಕ್ರೂರೋ ರಾಮಕೃಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಿತೌ ||
ತೌ ರಥಸೌ ಕಥಮಿಹ ಸುತಾವಾನಕದುಂದುಭೀಃ |
ತರ್ಹಿಸ್ವಿತ್ಸ್ಯಂದನೇ ನಸ್ತು ಇತ್ಯುನ್ಮಜ್ಜ್ಯವ್ಯಚಷ್ಟ ಸಃ ||
ತತ್ರಾಪಿ ಚ ಯಥಾ ಪೂರ್ವಮಾಸೀನೌ ಪುನರೇವ ಸಃ |
ನಿಮಜ್ಜ್ಯ ದರ್ಶನಂ ಮೇನೇ ಮೃಷಾ ಕಿಂ ಸಲಿಲೇ ತಯೋಃ ||

ಪುನಃ ಅಕ್ರೂರನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸುರೋರುಗರು, ಸಿದ್ಧಚಾರಣರು ಕೈಮುಗಿದು, ಶಿರಬಾಗಿ ಭುಜಂಗಪತಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿರಸಫಣಸಹಸ್ರ ಶ್ವೇತಶೃಂಗಾಭಮಣಿ |
ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಕರಣ ನೀಲಾಂಬರನ್ನ |
ಶರೀರದಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ ಕುಶ್ಮುಲನ |
ವರಪೀತಾಂಬರ ಚತುರ್ಭುಜ ಅಬ್ಜಾಂಬಕನ |
ಚಿರರುಚಿರ ನಗೆಮೋಗನ ಪ್ರಸನ್ನವಲೋಕನನ |
ಅರುಣಾಧರ ಸುಕಪೋಲ ಸತ್ಕರ್ಣಯುಗನ |
ವರಭ್ರೂವಿಲಾಸನ್ನ ಕಂಬುಕಂತಾನ್ವಿತನ |
ಸಿರಿತ್ರಿವಳಿನಾಭಿಯ ಗಭೀರ ಬೃಹದ್ಭುಜನ |
ಭರಿತಭುವನೋದರವಿಸ್ತರವಕ್ಷಸ್ತುನಿತಂಬ |
ಕರಭೋರುದ್ವಯಜಾನುಜಂಘಾನ್ವಿತನ |
ಅರುಣನಖಾಂಗುಲಿದೀಪ್ತ ಚರಣವಾರಿಜಯುಗಳ |
ಸರಸಿಜಾಂಕುಶವಜ್ರಧ್ವಜಯವಾಂಕಿತದ |
ಪರಮಪದತಳನ ಪಾವನಕರ ಜಗತ್ರಯನ |
ಸುರಮೌನಿಹೃದಯಪೀಠದಲಿ ರಾಜಿಪನ |
ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಕಟಕವರಕೇಯೂರಾಮೋಘಪದಕ |

ಚಿರರತ್ನ ಕಟಿಸೂತ್ರ ಕೌಸ್ತುಭಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ |
 ಸಿರಿವತ್ಸ ವೈಜಯಂತಿಹಾರ ನೂಪುರಮಾಲಾ |
 ಧರನ ಅರಶಂಖಗದಾಂಬುಜಕರ ಸ್ವಸುಂದರನ ||

*

*

*

*

ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನು ಕಂಡನಕ್ಕೂರ ||

ಅಪರಿಮಿತಮಹಿಮೆ ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಿತನಾದ. ಲೋಚನದಿ ಬಾಷ್ಪವ
 ತಲದ. ಪರವಶನಾದ. ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಳುಕಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ತೋತ್ರ
 ಮಾಡುವೆನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದು. ಉಚ್ಚಾರ ಗದ್ಗದವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ತದ್ರವ
 ದಲಿ ನಮಿಸಿ ಧೈರ್ಯವನುಮಾಡಿ, ಅಂಜಲಿ ಪುಟದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು.
 ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಭೋಜಪನು ಪರದೇವತೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಲು ಕರೆಸಿದನು.

ಪರಮಭಾಗವತರಿಗಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವಹುದು |
 ವರದಾನಪತಿಗೊಲಿದು ಹರಿತೋರ್ಧನು ತನ್ನ ||

ಅಘಮರ್ಷಣಸ್ತೋತ್ರ-ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನರಹರಿಯ ದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹೊಗಳಿ-
 ವುದೇ ಸುಖವು. ಪರಮಭಾಗವತನಾದ ಅಕ್ಕೂರನು ಅಘಮರ್ಷಣದಲ್ಲೆ
 ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕವಿಗಳು ವಿವರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ
 ಸಾರಾಂಶ ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರೈಕಂಡು, ಅಕ್ಕೂರನು ಅಂಜಲಿಯಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಂ-
 ಬಾಗಿ, ಶ್ರೀಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಿರಿದಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಹೇ ಅಂಬುಜಾಕ್ಷ ನಮೋ ನಮಸ್ತೆ! ಈವರಡೇಳು ಭುವನ
 ಪ್ರಭೋ ನಮೋ! ಶ್ರೀಯಾದಿಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ! ತನ್ನನಾಭಿಯ
 ಪದ್ಮದಲಿ ಅಜನ ಪೆತ್ತೆ. ನೀನೀಗ ಬೊಮ್ಮನೊಳು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಾನಾನಂ
 ಜಗವ ಹುಟ್ಟಿಸುವೆ. ಅನಾದಿ ಜೀವರ ಕರ್ಮ ನೋಡಿ ನೀನೇ ಗುಣ
 ತ್ರಯದಿ ಬಂಧಿಸುವೆ. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯರ್ಥದಧಿಕಾರ ಓರ್ವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾ

ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ. ಸರ್ವಸುರರಾತನಿಚ್ಛೆಯಲಿಟ್ಟಿ. ನೀ **ನಿಯಾಮಕ**. ನಿನ್ನ-
ಜ್ಞಾನುಸಾರ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಎಲ್ಲ. ಏನೇನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸುರರಿಗೆ ಇಲ್ಲ.
ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವೇಚ್ಛೈಕಲೀಲಾ! ನೀನೆಲ್ಲರ ಹೃದ್ಗುಹದಲ್ಲಿರುವೆ. ಜಗ-
ದ್ಗುರುವೇ! ನಿನ್ನ ಕಾಣರೆಲ್ಲರು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಾಯದಿ ಮೋಹಿಸುವೆ.
ನೀನೇ **ಅಜ್ಞಾನ** ಕವಿಸುವೆ. ನೀನೇಕರೂಪ! ಬಹುರೂಪ! ಪರಾತ್ಪರ
ಮುಕುಂದ! ವಾಚಾದಿಕರ್ಣಗಳಿಂದ **ನೇದವ್ಯಾಸನು** ಎಂದು ಉಪನಿಷ
ದ್ವೃಂದವು ಸೂಚಿಸುವುವು. ನೀನಗ್ನಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಪಡೆದೆ. ಅಂಘ್ರಿಯಿಂದ
ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ನೇತ್ರದಿಂದ ಇನನನ್ನು, ನಾಭಿಯಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು,
ಶ್ರೋತ್ರದಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ಕುಕ್ಷಿಯಿಂದ ಅಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ತಾಳೆ.
ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಮಾರುತನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ರೋಮಗಳಿಂ ವೃಕ್ಷವೃಂದವಂ
ನಿಮುತ್ತುಮಾಂಗರುಹಗಳಲ್ಲಿ ಘನಸ್ತೋಮವನ್ನು ಪಡೆದೆ. ನಖಪಂಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ನಿರ್ಮೇಷಗಳಿಂದ ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.
ಮೇಧ್ರದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ವೀರ್ಯದಲಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು
ವೃತ್ತಮಾಡಿದೆ. ಆಪ್ತಬಂಧೋ! ಮರ್ತ್ಯಜನಕಾವ್ಯಾಯನವೆಂದು ಏವಂ-
ರೀತ್ಯಾ ಸೃಜಿಸಿದೆ. ನಳಿನಾಕ್ಷ! ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿ **ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ಅಳಿವುದು**. ಜಲಜಂತುಗಳ **ಲಯವು** ಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದೋ,
ಅತ್ತಿಫಲ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಳದಿಂದ ಹೇಗೆ ಲಯಹೊಂದುವುದೋ
ಹಾಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದುವುದು. ಅನಂತ ಬೊಮ್ಮರನು ಪಡೆವೆ. ಮತ್ತೆ
ಅನಂತಾಜಾಂಡವ ಹುಟ್ಟಿಸುವೆ. ನೀನೇ ಪಾಲಿಸುವೆ. ಸಂಹರಿಸುವೆ. ನಿನ್-
ಗಾನಂದದಾಟವಿದು. ಅನಂತ ಜಡಚೇತನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ನೀನಲ್ಲದನ್ಯಾ-
ಶ್ರಯವಿಲ್ಲ. **ನೀನೇಕ. ಅನಂತರೂಪ**. ಜೀವಾನೀಕಕೆ ದೂರನು, ಸಮೀಪ.
ನಿನ್ನ ಚರ್ಕರಿಗಿತ್ತೆ ಮುಕ್ತಿ. ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ತಮವಿತ್ತಿ.

ಲಯಜಲಧಿಗಾಮೋಘಮೀನ | ಶ್ರೀಹಯವದನಾ ಮಧುಕೈಟಭಮಥನಾ
ಪಯೋನಿಧಿಮಂಧಕಕೂಪಾರ | ಸುರನಿ | ಚಯ ಸುಖದ

ಮಂದರೋದ್ಧಾರ |

ಸುಯಜ್ಞ ಭವ್ಯ ವರಾಹಾತ್ಮಾ | ಹೇಮ | ನಯನಹರ ಧೃತಭೂತಳಾತ್ಮಾ

ಭಯದೂರ ನರವ್ಯುಗಸ್ವರೂಪ | ಲೋಕತ್ರಯಕೀರ್ತಿತಸುಪ್ರತಾಪಾ |
 ವ್ಯಾಪ್ತ ಲೋಕದ್ವಯಸಚ್ಚರಣ | ಬಲಿ | ಗೋಪ್ತ ಯಾಚಿತಸದ್ವಿತರಣ |
 ದೀಪ್ತಕರ ಪರಶುಧನುರ್ಧಾರ | ಮದದೃಪ್ತನೃಪಕುಲಕುಜಕುತಾರ |
 ದಶರಥಾತ್ಮಜ ಸೀತಾರಮಣ | ಮತ್ತ | ದಶಶಿರಾರ್ದ ಹನುಮದಂಸಗಮನ
 ಪ್ರಸೀದ ನಮೋನಮೋ ವಾಸುದೇವ | ಸಂಕ | ರುಷಣ

ಶ್ರೀಪ್ರದ್ಯುಮ್ನದೇವ |

ಪ್ರಸೀದ ನಮೋನಮೋ ಅನಿರುದ್ಧ | ಸು | ಪ್ರಸೀದ ಸಾತ್ವತಕುಲಸುವೃದ್ಧಾ
 ಪ್ರಸೀದ ಶಶಿವಂಶಸುಪವಿತ್ರ | ಸುಪ್ರಸೀದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗಾತ್ರಾ |
 ನಮೋನಮಸ್ಸಬುದ್ಧಿ ಬುದ್ಧ | ನಮೋ | ನಮೋ ದನುಜ-

ಮೋಹನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ |

ನಮೋನಮೋ ದುಷ್ಪಕುಲದಹನ | ಪುನ | ನಮೋ ನಮೋ
 ಗಹನಾತ್ಮಗಹನ |

ಪುನಃ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸತಿ, ಸುತ, ಗೃಹ, ಸ್ವಜನ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
 ನನಗೆ ಅತಿ ಭ್ರಾಂತಿ. ಅಸ್ವತಂತ್ರನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮತಿಹೀನನಾಗಿ
 ಈ ಸೃತಿಯು ಸ್ವಪ್ನಸಮ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನೀನಿತ್ತ ಸುಖ-ದುಃಖ
 ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ 'ನಾನು' ಕಾರಣನೆಂಬುವೆನು. ನಾನಾಗಿ ಭವವ ಸುತ್ತಿ
 ಬಹೆನು, ಹರಿ ನೀನೇ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು!

ನಿನ್ನಾಶ್ರಯದಿ ಬದಿಯಲಿರುವೆ | ನಾ | ನನ್ಯರಾರಾಧನೆಯ ಮಾಡುವೆ |
 ಸನ್ನಿರಜರಿದು ಬಿಸಿಲದೊರೆಗೆ | ಓಡಿ | ಬನ್ನಬಡುವ ಭವಾಟವಿಯೊಳ |
 ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮದಲಿ ಉತ್ಸಾಹವು | ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮದಲಿ ನನಗಿನ್ನು ಮರೆವು |
 ಸಾಮ್ಯಸುಖದನುಭವಗಳಿಂದ | ನಿತ್ಯ | ನಿಮ್ಮಂಘ್ರಿಯನು ಮರೆದೆ
 ಮುಕ್ಕುಂದಾ |

ಕೃಪಣಬುದ್ಧಿಯಲಿ ನಾ ಕೆಟ್ಟೆ | ಭವವಿನಾಟಣೆಗೆ ಒಡಂಬಟ್ಟೆ |
 ಕಪಟಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರ ಹೊಂದಿಹೆನು | ನಿತ್ಯ | ತೃಪ್ತತ ತವ ಜನಕೆ ದೂರಹೆನು |
 ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ | ಮನ | ನಿಂದಿರದು ತವಚರಣಕೆರಗಿ |
 ದಂದುಗಬಡಿಸುವ ದುರ್ವಿಷಯ | ದೂ | ವರ್ಂದದಿ ಕಡೆಹಾಯಿಸು ಜೀಯ |

ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿ ನಿನಕಾಣೆ | ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ನುಗ್ರಹವಾದರನ್ನು |
ಧನ್ಯನಾನಹೆನು ಸುಪ್ರಸನ್ನ | ಸಿರಿ | ಸನ್ನತ ಸುಜನರ ಜೀವನ್ನ ||

ಈ ಹೊತ್ತು ಅನುಗ್ರಹ (ಪ್ರಸಾದ) ಆಗಿ ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಕಂಡೆನು. ಆರೊಡೆಯರಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟು. ತಾರಿಸು ಭವಾಬ್ದಿಯನು ಕೃಷ್ಣ ! ನಮೋ-
ನಮೋ ಅನಂತಶಕ್ತ ! ನಮೋನಮೋ ವಿಜ್ಞಾನಂದಗಾತ್ರಾ ! ಶ್ರೀಶಾ
ನಮೋ ! ನಮೋ ವಾಸುದೇವ ! ಹೀಗೆ ಅಕ್ರೂರನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಪುನಃ
ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಏಕಾಂತರು ವಿಷಯಗಳ ಬೇಕೆನರು. ಭಕ್ತಿ
ಸಾಕೆನರು. ದಾನೇಶ್ವರ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಭಗವಂತನು ನೀರಿನೊಳಗೆ ನಿಜದರ್ಶನ
ವಿತ್ತು ಮಾನದಲಿ ಅವನ ಸ್ತುತಿ ಕೇಳಿ, ಒಲಿದು, ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.
ನಿತ್ಯದ ಅನ್ವಿತ ತೀರಿಸಿ ಪುನಃ ತನ್ನ ತೇರಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ರಾಮನಾರಾಯಣ
ರಿಬ್ಬರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಕರವೆರಡು ಮುಗಿದು ನಿಂತನು.
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಸ್ಮಯ ಕಂಡೆ ಹೇಳು ? ನಿನಗೆ
ಬಹು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಆಗ ಅಕ್ರೂರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—

ಹರಿ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಗಾಧವು ವಿಶ್ವಾಂ | ತರಿಯ ನಮೋ ನಮೋ ದೇವಾ |
ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪಾನಿಧಿ ಅಘಮರ್ಷಣದಿ ಮ | ಹಾಮಹಿಮೆಯ ತೋರಿಸಿದೆ |
ಭೂಮಿಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ | ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ |
ಶ್ರೀಮಾಯಾಸತಿ ಅಜಭವ ಸುರಮಾನಿ | ಸ್ತೋಮ ಸನ್ನತ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ |
ನಾ ಮನುಜನು ಕಣ್ಮನದಣಿಯ ಕಂಡೆನು ಭಕ್ತ | ಕಾಮಧೇನುವೆ ಅಂತರಾತ್ಮಾ

ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಧುರಗೆ ರಥವ ನಡೆಸಿದ. ಗುಣನಿಧಿವಾಸುದೇವನ
ಆಗಮನವನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಗ್ರಾಮದವರು ಬಂದು
ಬಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು. ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮಧುರೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.
ಉಪವನದಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮುಕುಂದನು ಅಕ್ರೂರನ ಕೈಪಿಡಿದು “ನೀನು
ಮನೆಗೆ ಹೋಗು, ನಾವು ಪಟ್ಟಣದ ಚಂದವ ನೋಡುತ್ತ ಬಹೆವು” ಎಂದು
ಹೇಳಿದನು. ಪಾದಾಬ್ಜಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರದವನಾಗಿ ಅಕ್ರೂರನು ಬೇಡಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಬಂದು ನನ್ನಾಲಯ ಪವಿತ್ರಮಾಡು ಗೋಪ | ವೃಂದದೊಡನೆ ಭಕ್ತಬಂಧೋ
 ವೃಂದಾರಕ ಋಷಿಸಿತ್ಯನೃಪಕುಲಕಂಘ್ರಿ | ದ್ವಂದ್ವ ದುರ್ಲಭ ಗುಣಸಿಂಧೋ
 ನಿನ್ನಂಘ್ರಿರಜ ಗೃಹಮೇಧಿಗಳ್ಗೆ ದುರ್ಲಭ | ನಿನ್ನಂಘ್ರಿ ಶೌರಿ ಪಿತೃಸುರರ |
 ಧನ್ಯರಮಾಳ್ವದು ಬಲಿಯವ | ಎಲ್ಲ | ನಿನ್ನಂಘ್ರಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿತು ಧೀತಾ |
 ನಿನ್ನಂಘ್ರಿ ಸೋಂಕಿದ ಬಲಿಗುನ್ನತಭಾಗ್ಯ | ನಿನ್ನಂಘ್ರಿಯುಂಗುಷ್ಠ ಜಲಾ
 ಪನ್ನಗಭೂಷಣ ಧರಿಸಿಹ ಮೂಜಗ | ವನ್ನು ಪಾವನ್ನು ಮಾಪ್ಪವಳಾ |
 ಶ್ರೀದೇವದೇವ ಜಗತ್ಪತೇ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತೇ | ಯಾದವಕುಲಮೌಳರತ್ನ |
 ಆದಿನಾರಾಯಣ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ನಿನ್ನ | ಪದಾಂಭೋರುಹಪಾತ್ರಿತ |
 ನಾ ಧನ್ಯನಹೆನು ಬಾ ಮನೆಗೆನ್ನುತ | ಪಾದಕೊಂದಿಸೆ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ||

ಯದುಪತಿ ಅಕ್ರೂರನ ಸ್ತುತಿ ಕೇಳಿ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ,

“ತ್ವದ್ಗೃಹದಲಿ ಪೂಜೆಯ ಕೊಂಬೆ | ಕೊಂದು ಕಂಸನ ನಾಳಿನಲಿ”

ಬಂದು ನಿಮ್ಮಲುಂಬೆ, ಯಾದವಾನ್ವಯದ್ರೋಹಿ-

ಯೆಂದ್ಯಮಪುರಕಟ್ಟುವೆನು |

ಇಂದುವಂಶದ ಸುಹೃದ್ಬಂಧು ನಿಕರಕಾ- | ನಂದಾಮೃತವನುಣಿಸುವೆನು |

ಅಕ್ರೂರನು ಪುರವನ್ನು ಸೇರಿ ಕಂಸನಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ, ಸ್ವಗೃಹಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ
 ದನು. ಕೃಷ್ಣರಾಮರು ಬಂದ ವಾರ್ತೆ ಪುರದಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಜನಪದ ಚತು-
 ರ್ವೀಧಿಲಿ ಸಂದಣಿಸಿತು. ಕಂದುಗೊರಳನ ಧನುರ್ಯಾಗ ಆರಂಭವಾಗುವು
 ದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ದಾಸರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಈ ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಕಥೆ | ಶೋಭಿತಪ್ರಾಕೃತಪದವ |

ಶ್ರೀಭಗವಜ್ಜನ ಪೊಗಳಲು ಇಹಪರ | ಭೋಗ ಬಯಕೆ ಕೃಷ್ಣನೀವ ||

ತ್ರೈಭುವನೇಶ್ವರ ಪ್ರಸನ್ನನೆಂಕಟಿ ಪದ್ಮ | ನಾಭನ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ |

ಲಾಭವು, ಭಕುತಿಭಾಗ್ಯವು ಬರುವುದು | ಶೋಭನ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಟಿ.
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.

ರಸಾನುಭವದ ಪಕ್ಷಿನೋಟ

ವಾಕ್ಯಂ ರಸಾತ್ಮಕಂ ಕಾವ್ಯಂ ದೋಷಾಸ್ತಸ್ಯಾಪಕರ್ಷಕಾಃ
ಉತ್ಕರ್ಷಹೇತವಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಗುಣಾಲಂಕಾರರೀತಯಃ ||

(ವಿಶ್ವನಾಥ)

(ರಸಾತ್ಮಕವಾದ ವಾಕ್ಯವು ಕಾವ್ಯವು. ಅದು ದೋಷದಿಂದ ಕೇಳೂ
ಗುಣಾಲಂಕಾರರೀತಿಗಳಿಂದ ಮೇಲೂ ಆಗುತ್ತೆ)

ರಸವೇ ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳವೆಂದು ಕೆಲವು ವಿನುರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ರಸವೆಂದರೇನು? ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ರೂಪವಾದುದೇ ಈ ಲೇಖನ. ಇದು ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟ ಮಾತ್ರ. ರಸಶಬ್ದವು “ರಸ-ಆಸ್ವಾದನಸ್ನೇಹನಯೋಃ” ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಕಾವ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನಾಟ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವ, ಕೇಳುವ ಇಲ್ಲವೇ ದೃಶ್ಯವಾದ ಶಿಲ್ಪನಾಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಈ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕಾರುಣವಾದುದೇ ರಸವೆನಿಸುವುದು. ರಸದ ಅನುಭವವೇ ಆನಂದ.

ಯಥಾ ಬಹುದ್ರವ್ಯಯುತ್ಯೈರ್ವ್ಯಂಜನೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಯುತ್ಯೈಃ |
ಆಸ್ವಾದಯಂತಿ ಭುಂಜಾನಾಃ ಭಕ್ತಂ ಭಕ್ತವಿದೋ ಜನಾಃ |
ಭಾವಾಭಿನಯಸಂಬದ್ಧಾನ್ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಾಸ್ತಥಾ ಜನಾಃ |
ಆಸ್ವಾದಯಂತಿ ಮನಸಾ ತಸ್ಮಾನ್ನಾಟ್ಯರಸಾ ಸ್ತೃತಾಃ ||

(ಭರತನ ನಾಟ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ)

ಬಗೆಬಗೆಯವ್ಯಂಜನಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಕೂಟನ್ನು (ಮೇಲೋಗರವನ್ನು) ಅನ್ನದೊಡನೆ ಬೆರೆಸಿ ಊಟಮಾಡುವವನು, ಅದರ ರುಚಿಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಾಣರಾದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು, ಭಾವ, ಅಭಿನಯ, ಸ್ಥಾಯೀ ಭಾವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಸವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಅನಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾಟ್ಯರಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಾಟ್ಯರಸಗಳೇ ಶ್ರಾವ್ಯಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರಸಗಳು.

ಭಕ್ತ್ಯ ಭೋಜ್ಯಾದಿ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ, ಖಾರ, ಮುಂತಾದ ಷಡ್ರಸಗಳಿರುವುವು. ಅಂತೆಯೇ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ.

“ಶೃಂಗಾರವೀರಕರುಣಾದ್ಭುತಹಾಸ್ಯಭಯಾನಕಾಃ

ಬೀಭತ್ಸರೌದ್ರೇ ಚ ರಸಾಃ.....” ಎಂಬ ಎಂಟುರಸಗಳೂ

‘ಶಾಂತ’ ರಸವೂ ಕೂಡಿ ಒಟ್ಟು ನವರಸಗಳು. ಈ ರಸಾನುಭವವೆಂತು? ರಸಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಹೃದಯರಾದ ವಾಚಕರ, ಶ್ರೋತೃಗಳ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಗಳು ಉದ್ಬುಧವಾಗಬೇಕು.

“ರತಿಹಾಸಶ್ಚ ಶೋಕಶ್ಚ ಕ್ರೋಧೋತ್ಸಾಹೌ ಭಯಂ ತಥಾ

ಜಿಗುಪ್ಸಾ ವಿಸ್ಮಯಶ್ಚೇತಿ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

ಈ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಗಳು ಉದ್ಬುಧವಾಗಲು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳು ಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ‘ವಿಭಾವ’ ಎಂತಲೂ ಅವುಗಳೆಂದುಂಟಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ‘ಅನುಭಾವ’ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು. ರತಿಯಿಂದ ಶೃಂಗಾರ, ಹಾಸದಿಂದ ವೀರ, ಶೋಕದಿಂದ ಕರುಣ, ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಅದ್ಭುತ, ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರೌದ್ರ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಾಸ್ಯ, ಭಯದಿಂದ ಭಯಾನಕ, ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಬೀಭತ್ಸ.....ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಗಳು ರಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಆಯಾಯಸ್ಥಾಯೀಭಾವಗಳ ಉದ್ಬೋಧನದಿಂದ ಆಯಾಯ ರಸಾನುಭವವಾಗುತ್ತೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವ ವಿಭಾವ ಅನುಭಾವಗಳ ಲಯವೇ ಶಾಂತರಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣದ ತೊಡಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಮಗುಂಟಾಗುವ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದೇ 'ರಸ'. ಅದರಿಂದ ಅನುಭೂತವಾದುದೇ 'ಅನಂದ' ಎನ್ನಬಹುದು.

ಪ್ರಕೃತ ನಮ್ಮ ಈ ಅಭೂತಪೂರ್ವಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ರಸಾನುಭವವು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಅನ್ಯಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ರಸಗಳಂತಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸವಿದೆ. ಆದರೆ ಅನ್ಯಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಶೃಂಗಾರವಲ್ಲ. ಯಕ್ಷನ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶೃಂಗಾರವಾಗಲೀ ಊರ್ದಶಿಯ ರೂಪರಾಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿತನಾದ ವಿಕ್ರಮನ ಕಾಮುಕ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೋರುವ ಶೃಂಗಾರವಾಗಲೀ, ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಋಷಿಬಾಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ದುಷ್ಯಂತನಿಗಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಅನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವು. ಶೃಂಗಾರರಸವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಜಡದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಆತ್ಮಾನಂದ ರೂಪವಲ್ಲದ, ಕೇವಲ ವೈಷಯಿಕವಾದ ಇಂತಹ ಶೃಂಗಾರಭಾವನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮೀಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡುದಾದೇ ಆದರೆ ಅದು ವಾಚಕನ ದುರದೃಷ್ಟವೇಸರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು ಮುನಿಮಾನ್ಯವಾದ ಮುಕ್ತಜೀವರ ಶೃಂಗಾರವಿಲಾಸ. ಇದು ಸಾತ್ವಿಕಜೀವರ ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿರ್ಭಾವಸಾಧನವಾದುದು. ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶೃಂಗಾರಾದಿಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅನರ್ಥವಾದೀತು! ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಮುಕ್ತಜೀವರ ಈ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ಣತೆ ಇಲ್ಲ. ಈರ್ಷಾಸೂಯಗಳಿಲ್ಲ. ಶ್ರಮಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ವಸಂತ-ಹಿಮ-ಶಿಶಿರ ಶರತ್—ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳ ಧರ್ಮ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಇರುವಿಕೆ ಹಿತಕರ. ಪ್ರೇಮಿಗಳ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉಪವನವರ್ಣನೆ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ವಿವಿಧ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಚಿತ್ರ, ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ಸುಧಾಪಾನ, ಎಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮಾರೂಪವಾದವುಗಳು.

ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವೀರರಸವೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದೇ ಆಗಿದೆ. ಯುದ್ಧದ ವಿಸ್ತಾರವರ್ಣನೆಗಳಿಲ್ಲ. ವೀರ

ಪ್ರತಿವೀರರ ಮೂದಲಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲ. ಗದೆ, ಬಾಣ, ಬಿಲ್ಲು, ಕಠಾರಿ, ಈಟಿ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಆಯುಧಗಳೇ ಶಣಶಣತ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ. ವೀರರ ಸಿಂಹನಾದವಿಲ್ಲ. ಹಯಗಳ ಹೇಷಾರವವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವೀರರಸವನ್ನು ದ್ವೀಪನ ಗೊಳಿಸುವ ವಾಗ್ವೃದ್ಧಗಳನ್ನೇ ಕವಿಗಳು ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಯಾವಿದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಮಧ್ವಾಖ್ಯಾನಾರಾಯಣನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ! ವೇದಸಮೂಹವೆಂಬ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ; ತರ್ಕಾಖ್ಯ ಶಂಖನಾದಗೈಯುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ; ಪುರಾಣಸಮೂಹವೇ ಈತನ ಗದೆ; ಪಂಚರಾತ್ರವೇ ಶಾರ್ಙ್ಗಧನುಸ್ಸು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ಅಂಬುಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಇತಿಹಾಸ (ಭಾರತ) ಎಂಬ ಖಡ್ಗಧಾರಿಯಾದ ಈ ವೀರನಾಯಕನನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವ ಮಾಧ್ವನು ತಾನೇ ವೀರೋತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳದಿದ್ದಾನು!

ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ವಾದಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾರ್ಯರು ನಡೆಸಿದ ಘೋರವಾಗ್ವೃದ್ಧವನ್ನು ಕವಿಗಳು ಬಹು ರಸಭರಿತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೆಂಬ ವೀರರು ಪರಪಕ್ಷವೆಂಬ ರಥವೇರಿದ್ದಾರೆ. ನಿಶಿತತರ್ಕವೆಂಬ ಮಹಾಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತಿವೀರರಂತೆ ವಾದಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಟ ಸೇನಾಸಾಗರದಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿಯು ಪರವಾದಿಯನ್ನು ಧೃತಿಗೆಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿಯೆಂಬ ಸೇನೆಯೂ ಚತುರಂಗಯುಕ್ತವಾದುದು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೇ ರಥಗಳು; ಶ್ರುತಿಗಳೇ ಅಜೇಯಗಜಗಳು; ನಿರ್ದೋಷಯುಕ್ತಿಗಳೇ ಮಹಾ ಪದಾತಿಸಮೂಹ; ಸ್ಮೃತಿಗಳೇ ಹಯಗಳು; ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮೇಘಗಂಭೀರನಾದವೇ ಈ ಸೇನಾಸಾಗರದ ಘೋಷ. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ವಾದಯುದ್ಧಾಸಕ್ತರಾದ ಮಲ್ಲ-ಅಪ್ರತಿಮಲ್ಲರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಓದುಗರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಣ ವೀರಾವೇಶವು ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗದಿರದು. ಈ ವರ್ಣನೆಯು ಕೆಲಿರೂಪಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರು ಅರಿಭಯಂಕರರಾದ ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನದೇವರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ

ಭಾರತಯುದ್ಧಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದೇಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಅವರ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು, ಕವಿಗಳು ಯುದ್ಧರೂಪಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಸ್ತವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿ ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದ ಬುದ್ಧಿಸಾಗರನ ಪ್ರಬಲಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ, ವೇಗವೂ ಆದ ಮಿತವಾಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಶರದಿಂದ ಖಂಡಿಸಿದರಂತೆ! ಇದು ಯುದ್ಧಪಟುವಾದ ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನದೇವನ ಯುದ್ಧಕೌಶಲದಂತಲ್ಲವೇ? ಅರ್ಜುನದೇವನು ಸಂಸತ್ತಕರನ್ನು ಸಮೋಹನಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಚೋರಸಮೂಹವನ್ನು ಅಪಜಯಗೊಳಿಸಿದುದು, ತಮ್ಮ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಭಾರದಿಂದಲೇ ಬಲದೃಷ್ಟರಾದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪರಿಭವಗೊಳಿಸಿದುದೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಾ-ನೇಕವೀರರಸಭರಿತವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ಪಯೋವ್ರತಾದಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಲದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, 'ಕತ್ತಲೆಯಮನೆಗೆ ಮಣಿದೀಪದಂತೆ' ಪಡೆದ ಈ ಪುತ್ರರತ್ನವು ತಮ್ಮ ವಂಶವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯಿಸುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ, ಕಾತುರದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದ ವೃದ್ಧ ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳು ವಾಸುದೇವನ ಸನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ದುಃಖಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯಾವ ಸಹೃದಯನು ತಾನೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮರುಕಗೊಳ್ಳದಿದ್ದಾನು? ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳು ವಾಸುದೇವನ ಸುಂದರಮುಖೇಂದುವನ್ನು ಕಾಣದೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಯುಗವಾಗಿ ಕಳೆದರಂತೆ. ಎಂತಹ ಕರುಣಾಜನಕ ಸನ್ನಿವೇಶ: ಬಹುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹರಿತೋಷಣೆಗೈದು ಪಡೆದ ತನ್ನ ಸುಕುಮಾರ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಾಗ ಅವನ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ದುಃಖಿಸಿದ ದಶರಥನನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ. ವೃದ್ಧ ದಶರಥನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಗಲುವಿಕೆಯ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಲಾರೆನೆನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಶಾಪ

ಭಯಯುಕ್ತನಾದಂತೆ, ಜ್ಞಾನರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಅವತಾರ ವೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಭಟ್ಟರು ಅವನ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಅವಜ್ಞೆಯಿಂದಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅನರ್ಥದ ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದುಕಡೆ ಪುತ್ರವಿರಹಕಾತುರತೆ: ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಭಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಅತಿ ದುಃಖಿತರಾದ ಅನಾಥ ವೃದ್ಧಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳ ಚಿತ್ರವು ವಾಚಕರ ಮನೋನಯನಕ್ಕೆ ಗೋಚರಿಸುವುದು.

ಇನ್ನೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ: ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಸಮೇತರಾಗಿ ಜನಗೋಚರವಾದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಮಲಾಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗಿ ಅವರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೊಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನಿತ್ತರು. ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಆಗ ಕಾಷ್ಠಮೌನವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಬರೆದು ತೋರಿಸಬೇಕಾಯ್ತು. “ವಾಸುದೇವನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತನಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಪುನಃ ಯಾವಾಗ ಬರುವೆನೋ ಅಥವಾ ಬರೆನೋ ಆ ದೇವನೇ ಬಲ್ಲ” ಹೀಗಿತ್ತು ಅವರ ಸಂದೇಶ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಗುರುವಿರಹವನ್ನು ತಾಳದ ಆ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಳಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ಕವಿವರೇಣ್ಯರು ಬಹುಕರುಣಾಜನಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

“ನಾಥ ನಾಥ ಬತ ನೋಽತ್ರ ವಿನಾಥನ್
ಮಾತೃಜೋರು ಕರುಣೋಭಗವಂಸ್ತ್ವಂ |
ನೋದಿತಂ ಸ್ಮೃತಮಪೀತಿ ಹ ಶಿಷ್ಯೈಃ
ಸ್ವಾಮಿನೋಭಿಮತಭಂಗಭಯೇನ ||

ಸ. ೬|| ಶ್ಲೋ. ೪೫

“ಹೇ ಕರುಣಾಸಾಗರ, ನಾಥ, ನಮ್ಮನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅದೆಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಅಭಿಮತಕ್ಕೆ ಭಂಗಉಂಟುಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತೋ ಎಂಬ ಒಳಗುದಿ. ಇದು

ಎಂತಹ ಸಂಕಟಮಯಸನ್ನಿವೇಶ! ಸದ್ಗುರುವಿನ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಈ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲಿಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸದ (ಮರುಗದ) ವಾಚಕನಾರು!

ಶ್ರೀಆಚಾರ್ಯರು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃತಿಯೂ ಅದ್ಭುತವಾದುದೇ ಎಂದು ಕವಿಗಳೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ “ಭುವನಾದ್ಭುತಮಧ್ವಜೇಷ್ಟಿತಂ ನ ವದೇಮಾಸಿ ಸುರಾಯುಷಾ ವಯಂ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳೂ ವಿಶ್ವವಿಸ್ಮಯಕರವಾದುವುಗಳೇ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸವೂ ಅದ್ಭುತರಸಮಯವಾಗಿಯೇ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಏಕೆ ಬರೆಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬ ಈ ವಿಚಿತ್ರಮಗುವಿನ ಪ್ರತಿಭೆ, ಒಂದುವರ್ಷದ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ವೃಷಭದ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಉದಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಹುರುಳಿಯ ರಾಶಿ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸಿದ್ದು, ಬೀಜಚ್ಛಲದಿಂದ ತಂದೆಯ ಸಾಲಗಾರನಿಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಪುರಾಣಿಕಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೇ ತಿಳಿಯದ ‘ಲಿಕುಚ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದ್ದು, ಮುಖವಾಯುವಿನಿಂದ ಪ್ರಿಯಸ್ನೇಹಿತನ ಅಸಹ್ಯ ತಲೆನೋವನ್ನು ಕಳೆದದ್ದು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಿದ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೋವಿಂದಭಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು, ಗುರುಗಳೊಡನೆ ಭಿಕ್ಷಾಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಭಿಕ್ಷಾಸ್ವೀಕಾರಾನಂತರ ನೂರಾರು ಬಾಳೇಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದ್ದು, ಗುರುಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವಾಚನವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆಪ್ರಕಾರ ಲಿಖಿತವಿಷಯವಿರಲು ಆರ್ಯಸಮ್ಮತವಾದ ಪಾಠವನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದುದು, ಯಮಭಟಸದೃಶರಾದ ತುರುಷ್ಕರಾಜನ ಭೃತ್ಯರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ರಾಜನೊಡನೆ ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದುದು, ಜೋರನಿಕರವನ್ನು ಘಾತಿಸಿದುದು, ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಂಗಾತರಣ ಮಾಡಿದುದು, ವೇದದೂಷಕನಾದ ಶೂದ್ರರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಬೀಜವನ್ನು ವೇದಮಂತ್ರಪಠನದಿಂದ ಫಲಪುಷ್ಪಸಹಿತವಾದ ವೃಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದು, ತಮ್ಮ ಅನುಪಮಗಾನ

ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಸಭ್ಯರನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸಿದುದು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಅದ್ಭುತ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳು ಅತಿ ವಿಸ್ಮಯ-ಜನಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಸುಂದರಕಾವ್ಯೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತರಸದ ಚಿಲುಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ಋಜುಪುಂಗವರಾದವರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯರಸವನ್ನು ಬೆದಕಲೆತ್ತಿಸುವುದು ಅನುಚಿತ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕವಿ-ವರೇಣ್ಯರು ತಮ್ಮಿಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯರಸಪ್ರಚೋದಕವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧರಾದ ಗುರುಗಳೊಡನೆ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಹೊಸ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕದಾಮವನ್ನು (ಭಾರ-ವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹಗ್ಗ) ಕಾಣದೆ ಕಂಡ ಕಂಡವರನ್ನು “ ನೀವು ನೋಡಿದಿರಾ? ನೀವು ನೋಡಿದಿರಾ?” ಎಂದು ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ವಾಚಕರ ಮುಖದಮೇಲೆ ಎಳೆನಗೆ ಮಿನಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ‘ ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಿ ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳಲು ಹೊರಟ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಅಧ್ಯಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಾರದೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಓದುಗನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಗೆ ಬರದಿರದು. ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಯಾಗುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದ ರಾವಣನ ಆ ದುರ್ನುಡಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತದೇವನು ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನಂತೆ. ಪರಸ್ತ್ರೀಕಾಮುಕನಾದ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಈ ಉಚಿತವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸೇಡಿನ ನಗುಬರುವುದು. ಹೀಗೆ ಔಚಿತ್ಯಮೀರದ ಲಘುಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅನಂತೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಬರುವಾಗ

ವಿವಿಧಭೂತಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಕರಾಳರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚ ವೆಂದು ಒಬ್ಬ ಯುವಕನಿಗೆ ರಕ್ತವಮನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಭಯಾನಕ- ಸನ್ನಿವೇಶವು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಘ್ರರೂಪದಿಂದ ಸತ್ಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಬಂದ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದುದು, ಗಂಗಾತಟಾಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸಂಜೆಯಾಗಲು ಭಯಗೊಂಡ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿಸಿದುದೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಅದ್ಭುತಭಯಮಿಶ್ರವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕುವಾದಿಗಳು ಮಂತ್ರಾ ಲೋಚನೆ ಸಭಿಸೇರಿ ಈ ನೂತನ ತತ್ವವಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಮಾಡಿದ ಕುತ್ತಿತಯತ್ನಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ತತ್ವವಾದಿಗಳನ್ನು ಅವಮಾನ ಗೊಳಿಸುವುದು, ಸಾಮ, ದಾನ, ಭೇದ ದಂಡಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಈ ಹೊಸತತ್ವಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ವಾದಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾನಭಂಗಮಾಡುವುದು, ಕೊನೆಗೆ ಪಾಲನ, ವಶೀಕರಣ, ಸ್ಥಂಭನ, ವಿದ್ವೇಷಣ, ಉಚ್ಚಾಟನ ಮಾರಣಾದಿ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಾಷಧಗಳಿಂದಲೂ ಈ ನೂತನತತ್ವವಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಕೇವಲ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅತಿಹೇಯವಾದ ಕುಮಂತ್ರ ವನ್ನು ನೆನೆದ ಈ ಕಾಕುಮನುಜರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಓದುಗನಿಗೆ ತಾನೇ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೀತು? ಇದಲ್ಲವೇ ಬೀಭತ್ಸರಸಚಿತ್ರ! ದುರುಳದುಶ್ವಾಸನಿಂದ ಆ ಕುಲಿತವಾದ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯರ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೀಲಕೇಶಗಳನ್ನು ಅರಿ ಭಯಂಕರನಾದ ಭೀಮಸೇನದೇವನು ಕಟ್ಟಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೂ ಅವರ ವನ- ವಾಸ ಅಜ್ಞಾತವಾಸಗಳನ್ನೂ ಈ ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾ! ಗಾರುಡಿಗನೊಬ್ಬನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಿಷಯುಕ್ತ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪಸಮೂಹ ವನ್ನು ತನ್ನ ಶತ್ರುನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಆಕಾಳಾಹಿವೇಣಿಯ ಕೇಶ ರಾಶಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆಂದಿದ್ದಾರೆ! ಈ ವೃಕೋದರಾಗ್ನಿಯು ವನವಾಸ

ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಭಯಂಕರತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಿರ್ಮೀರ, ಮಣಿಮಂತಮೊದಲಾದ ಅತಿದುಷ್ಟದೈತ್ಯರನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿತು. ವೇಷಾಂತರವೆಂಬ ಬುದಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಈ ಭೀಮಭೀಷಣಾಗ್ನಿ ವಿರಾಟನಗರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡಕೀಚಕರ ಸಮೂಹವನ್ನೇ ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ವರ್ಣನೆಯ ಭಾಗವು ರುದ್ರ-ರಮಣೀಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಶಾಂತರಸವು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನರಸವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದ್ಭುತ ಮತ್ತು ಶಾಂತರಸಗಳು, ಗಂಗಾ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಾ ನದಿಗಳಂತೆ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿದಿವೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲರಸಗಳು ಉಪನದಿಗಳಂತೆ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿವೆ. ಶಾಂತರಸವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯಕವಿಗಳಿಗೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ. ಮನಸ್ಸು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗಿ, ಶಮದಮಾದಿಗಳ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೊರಕುವ ಅಲೌಕಿಕಾನಂದಾನುಭವವೇ ಶಾಂತರಸಾನುಭವ. ಸಾತ್ವಿಕಪುರಾಣಶ್ರವಣ, ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣ, ಇಲ್ಲವೇ ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಪವಿತ್ರಗಂಗೋದಕದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಹರಿಧ್ಯಾನಮಾಡಿದಾಗ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದಾನುಭವವು ಈ ಶಾಂತರಸದ ಫಲರೂಪವಾದುದು. ಪವಿತ್ರಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದವರ್ಣನೆ, ಸಾತ್ವಿಕಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೇಮಮಯದಾಂಪತ್ಯಜೀವನ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭವ್ಯಸುಂದರವಿಗ್ರಹದ ವರ್ಣನೆ, ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಹಿಮತ್ವವರ್ತನದ ತಪ್ಪಲಿನ ಚಿತ್ರ, ಮಾರಜನನಿಗೂ ನಿತ್ಯ ನೂತನಮನೋಹರರೂಪಗಳಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ-ನರನಾರಾಯಣ ದೇವರವರ್ಣನೆ, ಸಹಸ್ರಾರು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇವರ ಪರಮಾಶ್ರಮಗಳ ಚಿತ್ರ, ಸಜ್ಜನರ ಸಾತ್ವಿಕಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ವೇದವ್ಯಾಸಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸಮಾಗಮ, ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಅರುಣಯವನಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಶಾಂತಭವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಚಿತ್ರ, ಅವರ ದಿವ್ಯದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳ ವಿವರಣೆ ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ನೂರಾರು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಚಿತ್ರಣವು ಭಾವುಕ ವಾಚಕರಿಗೆ ಶಾಂತರಸಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ

ದಲ್ಲದೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತಿವಿಲಕ್ಷಣವೂ ಅಲೌಕಿಕವೂ ಆದ ಶಾಂತಿಯನ್ನೇ ತಂದುಕೊಡುವುದು ಅನುಭವೈಕವೇದ್ಯವಾದುದು.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. 'ಭಕ್ತಿರಸವು' ಪ್ರತ್ಯೇಕರಸವೆಂದು ಅನೇಕ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಗವತಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಚಿತ್ರ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರೋಮಾಂಚನವಾಗುತ್ತೆ. ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿರಸವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಭಾವಮಾತ್ರ ಎನ್ನುವರು. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಮಾಧ್ವವೈಷ್ಣವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸಕ್ಕೆ ಬಹುಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ಉಂಟು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಭಾವಾವೇಶದ ಅಮೃತಧಾರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿರಸವಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯವು ಮಂಗಳಸೂತ್ರವಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಮಾಧ್ವರಿಗೆ ಅಮಂಗಳ. ಹರಿಗರ್ಪಿತವಲ್ಲದ ಅನ್ನದಂತೆ ನಿಷೇಧ. "ಚಾರುನವಯವ್ಯನದಪೆಣ್ಣಿನಿಯನಿಲ್ಲದೊಡೆ" ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವ್ಯರ್ಥ. ನಿರಂತರವಾದ ಮುಕುಂದಭಕ್ತಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪರಮೋದ್ದೇಶವೆಂದು ಕವಿಗಳೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ರಸಮಣಿಗಳೂ ಭಕ್ತಿರಸವೆಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇತವಾಗಿವೆ. ಮಣಿಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೂತ್ರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಕಾಶದಿಂದ ಬಿದ್ದ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಗುವಂತೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿದ ನಾನಾರಸಪ್ರವಾಹಗಳೂ ಭಕ್ತಿರಸಸಿಂಧುವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಹರಿಗುರುಭಕ್ತಿಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಈ ಕವಿಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಟ ಅಮೃತಹೊನಲೇ ಈ ಅಮರಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಗಮನ, ಆಸನ, ಸಂಕಥಾದಿಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೀಲೆಯನ್ನೂ ಕವಿಗಳು ಗುರುಭಕ್ತಿನಮ್ರರಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟುಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಈ ಕವಿಹೃದಯ ತಣಿಯದು. ಆನಂದ-ತೀರ್ಥಚಂದ್ರಮನ ಅಮೃತಕಿರಣಗಳಿಂದ ಈ ಕವಿಪ್ರತಿಭಾಪಯೋಧಿಯಿಂದ ವಾಕ್ತರಂಗಗಳು ಉಕ್ಕಿಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವುವು. ಭಕ್ತಿಯು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ-

ಪೂರ್ವಕವಾದ ಸುದೃಢಸ್ನೇಹವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಪುಂಗವರಿಗೆ ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಈ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತಿಯಿಡೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಿಂದಲೇ ಮನಗಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭಾವುಕರಿಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾದ ಹರಿಗುರುಭಕ್ತಿಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಈ ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ರಸಭರಿತವಾದ ಈ ಲಿಕುಚವಂಶೋದ್ಭವಕಲ್ಪ (ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ-ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು) ಇದನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವ ಮಾಧ್ವಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಅಮೃತಘೃತವನ್ನಿತ್ತು ಧನ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಿದೆ!

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಹಲವಾರು ಅವತಾರಗಳಿಂದ ಜಗದುದ್ಧಾರಕನಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಮುಖ್ಯರೂಪನಾದ, ಮತ್ಸ್ಯನೊದಲಾದ ಹತ್ತುರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ನಾರಾಯಣಾದಿ ನೂರುರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ವಿಶ್ವಾದಿಸಹಸ್ರರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅನಂತರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬಂದೊಡನೆ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ತನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಅತಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದಾದರಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು. ಅವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರೂ ವಿನಯದಿಂದ ಕುಳಿತರು. ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಾತುಕಥೆಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಹಳ ವಿನೀತರಾದ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು—“ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಮುನಿಯೇ! ನಾನೀಗ ನಿಶ್ಚಿತೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಈ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದುದು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನೀನು ವರ್ತಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನೀ ಅವತಾರಕಾರ್ಯವು ಸಫಲವಾಗುವುದು. ಈಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವ ಅಸುರರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳನ್ನಡಗಿಸಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಕೆಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವು ಮಲಿನವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಈಗಿಂದೀಗಲೇ ಭಾರತ ಭೂಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳತಕ್ಕದ್ದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ದುಷ್ಟರ ಈ ತರದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅಂದರೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿರು

ವುದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮವರಾದ ಉತ್ತಮರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳನಿಜಾರ್ಥವನ್ನು ತೋರಿಸು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೂ, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರ ವಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಶದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. “ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಮ್ಮಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಆಶೆಹೊಂದಿರುವುದು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾಧಾರಕನಾದ ನಾನು ತಮ್ಮಪ್ರಣೆಯಾದಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನೇ ಆಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ ತಾವೀ ಅಪ್ರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಇರು, ಎಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನು ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾದ ನನಗೆ ಇನ್ನಾವ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೂ ಸುಖವಾಗಲಾರದು. ತಮ್ಮಗಳ ಸೇವೆಯೇ ನನಗೆ ಪರಮಮಂಗಳವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾಲಬಲದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸುಜ್ಞಾನ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಸಜ್ಜನರು ಬಹಳ ವಿರಳರಾಗಿರುವರು. ಅಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ಪರತತ್ವೋಪದೇಶವು ಹೋಮಯೋಗ್ಯವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ನಾಯಿಗಿತ್ತಂತೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು.” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು, “ಅನಂದತೀರ್ಥ! ನೀನೀಗ ಅಡುವ ಮಾತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವನ್ನೇ ತೋರಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯರಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಮೊದಲಾದಗುಣಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹರಾದ ಸಜ್ಜನರು ಈಗಲೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವರಲ್ಲವೇ. ಆದರೆ ಅವರ ಜ್ಞಾನವು ಕೆಸರಲ್ಲಿಬಿದ್ದ ರತ್ನದಕಾಂತಿಯು ಮಲಿನವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಲಿನವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಉತ್ತಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಈ ಉತ್ತಮ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ದಯೆಯಿಂದ ಪಾವನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರನಾದ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವು ಗೂಗೆಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನೀಯುವಂತೆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ದುಷ್ಟರಿಗೆ ತಂದುಕೊಡು

ವುದು. ಅದೇ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವು ಕಮಲದ ಕೊಳಕ್ಕೆ ಆನಂದವೀಯು
ವಂತೆ ಸಜ್ಜನರಿಗಾನಂದವೀಯುವುದು. ಈಗಲಂತೂ ನನ್ನಾ ಜ್ಞೆಯಿಂದ
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದುರ್ಜನರ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಸಜ್ಜನರ ಆನಂದಕ್ಕೂ ನೀನು
ಕಾರಣನಾಗುವೆ” ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ
ವರರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ‘ತಮ್ಮ ಪುಣೆಯನ್ನು
ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಾಧಿಸುವೆನು’
ಎನ್ನುತ್ತಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ‘ಮಧ್ವನೇ!
ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ನೀನಿಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡು’ ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಶ್ರೀಮದಾ
ನಂದತೀರ್ಥರು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದೊಡಗೂಡಿಕೊಂಡು ಆ ನಾರಾಯಣಾ
ಶ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ನಂತರ ಶ್ರೀ
ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
ತಾನಿಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವುದೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರ ಅಭಿಮತವೆಂದರಿತು
ಬೇಗನೇ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹೊರಡುವಾಗ ಮಂದಹಾಸಸುಂದರ
ಮುಖವುಳ್ಳ ತನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಾರ್ಹರಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ‘ಹೋಗಿಬಾ’ ಎಂದಾ
ಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಕೂಡಲೇ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟರು. ಹೀಗೆ ಹೊರಟುಬರುವಾಗ
ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.
ಎದುರಾಗಿ ಬರುವ ಕ್ರೂರಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅತಿ ಕ್ರೂರರಾಗಿಯೂ ಶಾಂತಪ್ರಾಣಿ
ಗಳಿಗೆ ಅತಿಶಾಂತರಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ
ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದಿಂದಿಳಿದರು. ಅನಂತರ ತಮ್ಮ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಶಿಷ್ಯರು
ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಅನಂತಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರಿದರು. ಆಗ ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ
ರಿಗೂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಗುರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ
ಪಾರವೇಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅತಿಬೇಗನೇ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಭೂಮಿಗೆ ಹೊರ
ಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅತಿಬೇಗನೇ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದುದನ್ನು ಅರಿತ ಅಗ್ನಿಶರ್ಮ ನೊದಲಾದವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು 'ಹೊರಡುವ ದಿನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ದ್ಧರಿಸಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದರು. ಐದಾರು ಜನರೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಹೊರಡುವ ಅವಸರದಿಂದ ಒಂದೇದಿನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಐದಾರು ಮಂದಿಯೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಮೆಲ್ಲಬಲ್ಲವರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿ ಬಾಕಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಾವೊಬ್ಬರೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಆ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನೊದಲಾದ ಐದಾರು ಜನರಿಗೂ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು.

ಹೊರಡುವದಿನ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. "ಶ್ರುತಿಗಳ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಆದರೆ ಕಲಿಕಾಲದೋಷದಿಂದ * ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷ್ಯಗಳೂ

* ೧. ಭಾರತೀವಿಜಯ, ೨. ಸಂವಿದಾನಂದ, ೩. ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷ, ೪. ಶತಾನಂದ, ೫. ಉದ್ವರ್ತ, ೬. ವಿಜಯ, ೭. ರುದ್ರಭಟ್ಟ, ೮. ವಾಮನ, ೯. ಯಾದವಪ್ರಕಾಶ, ೧೦. ರಾಮಾನುಜ, ೧೧. ಭರ್ತೃಪ್ರಪಂಚ, ೧೨. ದ್ರವಿಡ, ೧೩. ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ, ೧೪. ಭಾಸ್ಕರ, ೧೫. ಪಿಶಾಚ, ೧೬. ವೃತ್ತಿಕಾರಕ, ೧೭. ವಿಜಯಭಟ್ಟ, ೧೮. ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತ, ೧೯. ವಾದೀಂದ್ರ, ೨೦. ಮಾಧವದಾಸ, ೨೧. ಶಂಕರ.

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲ. ತತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಗುಣಪೂರ್ಣನೂ, ದೋಷದೂರನೂ, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೀಯುವನೂ, ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ, ಎಂದು ಸಾಧಿಸುವ ತಾವು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ದಾಹರಿಸುವ, ಆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಖಂಡಿಸಲಾಗದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವ, ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥವು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗದ, ಸುಲಭಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಈ ಭಾಷ್ಯ-ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಖಂಡಿಸಲಾಗದ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ವ್ಯರ್ಥಶಬ್ದಗಳಿಲ್ಲದ, ‘ಸೂತ್ರಾರ್ಥೋ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಯತ್ರ ಪಠ್ಯಃ ಸೂತ್ರಾನುಕಾರಿಭಿಃ | ಸ್ವಪದಾನಿ ಚ ವರ್ಣ್ಯಂತೇ ಭಾಷ್ಯಂ ಭಾಷ್ಯವಿದೋ ವಿದುಃ’ ಎಂಬ ಭಾಷ್ಯಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ, ದೇವೋತ್ತಮರಿಂದಲೂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಖಂಡಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿನವರಿಂದಲೂ, ವರ್ತಮಾನಕಾಲದವರಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಮುಂದಿನವರಿಂದಲೂ, ಖಂಡಿಸಲಾಗದಂತೆ ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಒಂದಕ್ಷರವನ್ನು ಬರೆದರೆ ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಂದರವಾದ ಹರಿಮಂದಿರನಿರ್ಮಾಣದ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಸತ್ಯತೀರ್ಥಯತಿಶೇಖರರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಚಿಸಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಿಸುವಾಗ ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾದ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

‘ ಬೇಗನೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಯಾವತರದ ತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಗನೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಗಿತ್ತನು. ಆ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಈ ಉತ್ತಮ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ‘ಸಮಯಬಂದಾಗ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಿದ್ದೇವೆ’ ಎಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಅಂದಮಾತನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತಾ ಆನಂದ ಗೊಂಡರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಕೂಡಲೇ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾ ಗೋದಾವರೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರಿದರು. ಆ ಗೋದಾವರೀತೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಪಂಡಿತರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಅದೊಂದು ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿದ್ವತ್ಸಂಭಾವನೆಯು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕಪ್ರಾಜ್ಞರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಈ ಕಥಾಧಿನಾಯಕರೂ ಬಂದರು. ಆಗ ಸಭ್ಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಯಾರು ಯಾವ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಆ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಜನರನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಪಂಡಿತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಭಾಟ್ಟಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ತರದಿಂದ ಪ್ರಾಭಾಕರ, ವೈಶೇಷಿಕ, ನೈಯಾಯಿಕ ಬೌದ್ಧ ಚಾರ್ವಾಕ ಮತಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮಶಾಖೆಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿ ಸೋತವರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ

ಒಟ್ಟಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
'ಪೂಜ್ಯರೇ! ನೀವು ಸರ್ವಜ್ಞರಾಗಿರುವಿರಿ; ತಮಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರು
ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗಲಾರರು.' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಇಂತಹ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಭನಭಟ್ಟರೆಂಬ ಮಹಾಪಂಡಿತರಿದ್ದರು.
ಇವರು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಇತರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ
ಸಂದೇಹ ಬಂದರೆ ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು
ಮಾಡತಕ್ಕ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದೇಶದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ
ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಈ
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪರಮಸಾರ್ವಜ್ಞವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷದಿಂದ
ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ಅನಂದಾತಿರೇಕದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
'ಪರಮತತ್ವವನ್ನು ತನಗುಪದೇಶಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು'
ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಈ ಶ್ರೀಶೋಭನಭಟ್ಟರು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿಚಾರ
ಮಾಡಿದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಇವುಗಳು ಯಾವವೂ
ಪರಮಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೇವಲ ವೇದಭಾರತಾದಿ
ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗುವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಯಾವು
ದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ
ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಮೇಲೆ ತಾನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವ ಪರಮಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ
ಅನುಕೂಲವಾದುದು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವೇ ಎಂದು
ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣ
ಪ್ರಜ್ಞರಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಶ್ರವಣವನ್ನು ತಪ್ಪಮುದ್ರಾಧಾರಣ
ವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ಭಟ್ಟರು ಈ ಭಾಷ್ಯಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ
ತಾನಿದುವರೆಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಭಾಷ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಗಳಲ್ಲ. ದಶ
ಪ್ರಮತಿಗುರುಗಳ ಭಾಷ್ಯವೇ ಸರಿಯಾದ ಭಾಷ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಇತರಬ್ರಹ್ಮ-
ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪಾರವುಳ್ಳವರಾದರು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಭಟ್ಟರಿಗೆ ಭಾಷ್ಯೋ-
ಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಇನ್ನಿತರಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ

ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗೋದಾವರೀತೀರದಿಂದ ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಗೋದಾವರೀತೀರನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಆ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯೋಗ್ಯಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಇತರ ವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ವಾದಿಗಳಾರನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಆ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನೆಂದರೆ 'ಸಭ್ಯರೇ! ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟುಕೇಳಬೇಕು. ಸುಣ್ಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಮೂಢನೊಬ್ಬನು ಸಮುದ್ರತೀರದಿಂದ ಅನೇಕ ಚಿಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಂದು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ಚಿಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತ (ಬಲಮುರಿ) ಶಂಖವೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಅದರ ಅದು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸನ್ನಿಧಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟುಸುಟ್ಟರೂ ಸುಣ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸುಟ್ಟನು. ಅದರೂ ಸುಣ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬಹಳಸಲ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸುಣ್ಣವಾಗದಿರಲು ಅದು ನಿಷ್ಫಲವೆಂದು ದೂರಕ್ಕೆಸೆದನು. ಆತನಿಗೆ ಆ ಶಂಖದ ಮಹಿಮೆಯು ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಬಿಸುಟನಂತೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತ ಸತ್ಸಂಗಾದಿಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ಆಶಂಖದಂತಿರುವ ಮಹಾಮಹಿಮರಾದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿಷ್ಫಲವೆಂದು ಯಾವನು ಬಿಡುವನೋ ಅವನು ಆ ಶಂಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಂತಿರುವ ಮೂಢನೆಂದೇ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ನೀಚನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರಲಾರ. ಇನ್ನು ಸುಣ್ಣಮಾಡತಕ್ಕವನು ಬಿಸುಟ ಶಂಖವನ್ನು ದಾರಿಗನೊಬ್ಬನು ಕಂಡು ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತವನಾದುದರಿಂದ ಆ ಶಂಖವನ್ನು ತಂದು ಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಿ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅವನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಗ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯಾದವನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಯೊಡಲಾದ ಯೋಗ್ಯಗುಣ

ವುಳ್ಳವನಾದರೂ ಶಂಖವನ್ನು ಮಾರಿ ಅಲ್ಪಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಸರ್ವಜ್ಞ-ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು. ಹೀಗಾಗುವುದು ಇವನ ಭಾಗ್ಯದೈವದಿಂದೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಶಂಖವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ವಾಙ್ಮನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಸಕಲಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞ-ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಕಲಫಲಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯನಾದವನು ಹೊಂದಿಯೇಹೊಂದುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸಭ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ಸಭ್ಯರನ್ನಾನಂದಪಡಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವಾಗ ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರಂತಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳುಮಾತ್ರ ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದುದಲ್ಲ; ಇಂದ್ರಾದಿದೇವೋತ್ತಮರೂ ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಗೋದಾವರೀತೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ತತ್ವಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯರಾದವರಿಗೆ ಸದುಪದೇಶವನ್ನಿತ್ತು ಸಲಹಿದರು. ಅಯೋಗ್ಯರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಸಕಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ತನ್ನ ವಿಚಿತ್ರವರ್ತನೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜನರಿಂದ ಮಾನಿತರಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವೈಷ್ಣವಚಿಹ್ನೆಯಾದ ಚಕ್ರ ಶಂಖಾಂಕನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪರಿವಾರಸಮೇತರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅನಂತೇಶ್ವರನೆಂದು ಜನರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಸನವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂದಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾನಂದಹೊಂದಿದರು. ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಗುಂಟಾದ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ ಅಸದೃಶವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅನಂದಾತಿರೇಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ

ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮಂದಹಾಸ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮುಖಾರವಿಂದವನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದು ಈಗ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಅನಂದವುಳ್ಳವರಾಗಿರಬೇಕು!

ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಅಜ್ಞಾನಸರಿಹಾರ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಜತಪೀಠಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸೆಜತಾಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ (ಲಿಕುಚಕುಲದ) ಜ್ಯೇಷ್ಠಯತಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ನೂತನವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ತತ್ಪ್ರನಿರ್ಣಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರವಚನಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಅಂತಹ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿ ಅನಂದಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿರುವ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಕಲಿಕಾಲದ ದೋಷದಿಂದ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರ ಕ್ಷಾಂತಿಯೇ ಅವತರಿಸಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ನಿಜವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಾದ ಉತ್ತಮಜೀವಿಗಳಾದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ತನ್ನಾಶ್ರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂಟಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಕಲಿದೋಷವನ್ನು ಸರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಲ್ಲಿರುವ ಕಲಿದೋಷಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಒಂದುದಿನ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಅತಿವಿನಯದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ತಾನು ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಉತ್ತಮಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ಅದ್ವೈತಭಾಷ್ಯದಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡದಿರಲು ಹೊಸತಾದ ತನ್ನ ಭಾಷ್ಯದಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾದ ತನ್ನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಡದಿರಲು ರೋಗಿಯ

ರೋಗದ ಮೂಲವನ್ನು ವೈದ್ಯನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಂತೆ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಮನೋ
ದೋಷವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲಬಲದಿಂದಲೇ ಇವರ
ಮನಸ್ಸು ಕಲುಷಿತವಿದೆ ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.
ಅನಂತರೈಘ್ನಿಯಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ತನ್ನ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
ಕಾಣುವ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆ ದುರ್ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೋಷಗಳನ್ನು
ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೋರಿಸಿರುವ
ದೋಷಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಪರಿಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು.
ಈ ಹೊಸಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷವಿದ್ದರೆ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು.
ಪುರಾತನವೆಂಬ ಒಂದೇ ಗುಣದಿಂದ ಅಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು
ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ನೂರುಜನ ಕುರುಡರೊಟ್ಟಾಗಿಹೋದರೂ
ಎದುರಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾವಿಯನ್ನು ಕಾಣದಂತೆ ಕಲಿಬಲದಿಂದ ಹಲವರು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ
ದೋಷವನ್ನು ಕಾಣದ ಈ ಶಾರೀರಕಭಾಷ್ಯವು ದುರ್ಭಾಷ್ಯವೇ ಆಗಿರುವುದು.
ಇದು ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಅದರಮೇಲಿನ
ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು ಈ ಹೊಸತಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು
ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹರಿಭಕ್ತಿತತ್ಪರರಾಗಿರಿ.
ಹಳೆಯದಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೆಂತಲೂ ಹೊಸತಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ
ಅಯೋಗ್ಯವೆಂತಲೂ, ವಿಚಾರಶೀಲರಾದ ಸಜ್ಜನರು ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ
ಹಿಡಿದು ಹೊಸತಾದುದನ್ನು ಬಿಡಲಾರರು. ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿಚಾರವನ್ನು
ಮಾಡಿ ಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ತಾವು ನಿರರ್ಥಕವಾದ
ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸರಿಯಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ.
ಆಗ ನಿಮಗೆ ಈ ವರೆಗಿನ ಭಾವನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ಮಾತು
ಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಮನಸ್ಸಿನ
ಕಲಿದೋಷವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಶರತ್ಕಾಲದ ನೀರಿನಂತೆ
ಪರಮಪರಿಶುದ್ಧವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು, ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ
ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾದವನು ಮೊದಲು ಯಾವುದಾದರೂ

ನೀರುಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಉಪ್ಪುನೀರು ಕುಡಿದವನು ಕೊನೆಗೆ ಅಮೃತವು ದೊರೆತರೆ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ಈ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅತ್ಯಾನಂದಹೊಂದಿದರು. ಅನಂತರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಯತಿಗಳೂ ಶ್ರೀಮಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರೂ ಸೇರಿ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಯೂ ಎನ್ನದೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಸಜ್ಜನರ ಮನೋಮೋಹಕವಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಸಜ್ಜನರನ್ನದ್ಧರಿಸುತ್ತಾ ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯಗಳಾದ ಚಕ್ರಶಂಖಗಳನ್ನು ಸುದರ್ಶನ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಮುದ್ರಾಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಪರತತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ತೋಟಂತಿಲ್ಲಾಯ (ಪೂಗವನಾನ್ವಯಜಃ) ರೆಂಬ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನು ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು “ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೇ! ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳು ವಿಹಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದೂ ಕಾಣುವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಮುಕ್ತಿಯು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ? ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗುವ ಮುಕ್ತಿಯು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನದ್ಧರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾ-ಚಾರ್ಯರು ಆ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು, ‘ವಾಸುದೇವ! ಶ್ರುತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅವುಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯ (ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದ್ದು) ಗಳಾದುದರಿಂದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವುಗಳು. ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ವಿರೋಧಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯದ್ಯಪಿ “ಸ್ವರ್ಗಕಾಮೋ ಯಜೇತ,” ಸ್ವರ್ಗ-

ಪೇಕ್ಷೆಯು ಯಾಗಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡೆಂದರೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ತತ್ವವಿದೆ. ಏನಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಲು ಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರವು ಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲೆಂದು ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರವಣಮನನಾದಿಗಳಂತೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ವಾಸುದೇವನು 'ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆದರೆ ಈ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ 'ಮರಡಿತ್ತಾಯ' (ಜರಾಘಟಿತ) ಕುಲದ ಒಬ್ಬ ಯಾಜಕನಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಭಿಷ್ಠದೇವತೆಯ ಉಪಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಎಂತಹ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಎಂತಹ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಾನು ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನಾರೂ ಇಂತಹ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಈ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲರ್ಹರಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ತಾನೇ ಇಂತಹ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯನೆಂದೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಹಲವರು ಇವನನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಪುತ್ರನಿಂದ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವರೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಈ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಹೇಗಾದರೂಮಾಡಿ ಈ ಯಜ್ಞವಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು, "ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರೂ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡ

ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಥವಾ ನನ್ನ ಅನುಮತಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಆಗಕೂಡದು. ಅದರಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಪುತ್ರನು ಯಜ್ಞಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲ. ನಾನು ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಂದ ಯಾಗಮಾಡಿಸಲು ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆನು” ಎಂದನು. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಆದರೂ ಆ ಮರಡಿತ್ತಾಯನು ಕೇಳದಿರಲು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಬಾಲಕನ್ಯಾಪುರದ (ಬಾರ್ಕೂರಿನ) ಅರಸನನ್ನು ಧರ್ಮನಿರ್ಣಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬರಬೇಕಾದವರಾದ (ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂರ್ವಾಲಯ ಪಶ್ಚಿಮಾಲಯ ರೆಂಬ) ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನೂ ಕರತರಿಸಿ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಮರಡಿತ್ತಾಯನು ಅನ್ಯಾಯಗಾರನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಮರಡಿತ್ತಾಯನನ್ನು (ಜರಾಘಟಿತಗೋತ್ರನನ್ನು) ನಿರುತ್ತರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಮರಡಿತ್ತಾಯನು ಸುಮ್ಮನಿರಲು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಈ ಹಿಂದಿನ ತನ್ನ ಭೀಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನಿಷ್ಟವಾದ ಅಂದರೆ ಪರಮವೈಷ್ಣವವಾದ ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗವನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಿಂದ ಕೇವಲ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಯಾಗುವ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ತಮ್ಮನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಹೋತೃವಾಗಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಆನಂದಪಡಿಸಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಾಗವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾದ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದೂರೀಕರಿಸಿ ಆಯಾ ಆಹುತಿಗಳು ಪರಮವೈಷ್ಣವರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಸೇರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ಮವು ಶ್ರೀಮದನಂತೇಶ್ವರದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಕಲದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ದೇವೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಪ್ರಥಮಸೋಮಾಹುತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ವಾಯುದೇವರಾದ ಶ್ರೀಮ-

ದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ನಿಯಾಮಕತ್ವದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಯಜ್ಞವು ಎಂತಹ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗಲಾರದು.

ಈತರದ ಅನಂತಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾತಿನ ಸೊಬಗಿನಿಂದಲೂ, ಪ್ರಪಂಚದ ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಸನನ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಳನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮುಗಿಯಿತು.

ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು

ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರು ಇಂತಹ ಅಮಾನುಷವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜನಸಂದೋಹವನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುತ್ತಾ ದುರ್ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ದುಃಖಪಡಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಸನದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲೊಂದುದಿನ ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಕಾಶವು ಆ ಅನಂತೇಶ್ವರದೇವಸ್ಥಾನದ ವಠಾರವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾದರು. ಆಗ ಇದರ ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ 'ಪೂಜ್ಯರೇ, ಈ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಾಣಲು ಕಾರಣವೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು, 'ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೋಡಿರಿ, ಶ್ರೀಶನ ಹಾಸಿಗೆಯಾದ ಶೇಷನು ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮಾಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದಿರು

ವನು. ಅವನ ಫಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಈ ತರದ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಈ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಶೇಷನು ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರು.

ಶ್ರೀಶೇಷನು ತನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಆ ಶೇಷದೇವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಶೇಷದೇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದಿಶೇಷನು ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ತನ್ನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿ ಸಹಸ್ರಫಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಸನಕಾದಿಗಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. "ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರನಾದ ಆದಿಶೇಷನೇ ! ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು. ನಾವು ಕೇಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೀನೇ ಗೌರವಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಂದೇಹಬರಲವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷವಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು? ನಾವು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಅಧಿಕಾರಿಯಾದವನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನರಿತು ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬರುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು

ಜಡಕೆ ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಂದತರುವಾಯ
ಪೊಡವೀಶ ರಂಗಗೆ ಪೇಳು ಅದನೆ
ಕಡಲಶಯನ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲರೇಯನ
ಅಡಿಗಳ ನೆನದವನು ಸರ್ವದ ಮಡಿಯೆನ್ನು || ೯ ||

೨೮೦ ಮಾಯಾವಾದಿ ಪೋದಲ್ಲಿ ಸುಜನರೆಲ್ಲ
ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿದದು ಅಡ್ಡಗಂಧದವನ ಮುಖ ನೋಡದಿಂ
ನೀಡದಿಂ ಗ್ರಾಸ ನಿಮ್ಮಗುರುಗಳಾಣೆ
ಮೂಢೆ ಆವಾತನ ಮತವು ಸುಡಲಿ ಸುಡಲಿ
ಹೆಡ್ಡೆ ತೊತ್ತಿನ ಪೋದ ಮಡದಿಯೊಳು ಪೊಕ್ಕು
ಹೆದ್ದೊರೆಬಲದಿಂದ ಪೊಡವಿಗಧಿಕ ಶಿವ ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲನ್ನು
ಪಾದಕ್ಕೆ ನೀವು ಬೀಳಿರೋ ಅಡ್ಡ ಬೀಳಿರೋ || ೧೦ ||

೨೮೧ ಮಾಯಾವಾದ ವಾದಿಗಳಿಗೆ ನಾಯಿ ಜನ್ಮವೆ ಸತ್ಯ
ಹರಿ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರು ಸತ್ಯ
ಸಂಕರನೆಂಬೋನು ಮಂಕುತೊತ್ತಿನ ಮಗ
ಹಿಂದಿನ ವೈರದಿ ಹೀನಮತವ ಮಾಡ್ಡ
ಅಂದು ಅವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಂಜಿಸಿದ್ದ ಕಲಿಭೀಮ
ಇಂದು ಅವನ ಮತವ ಮೂರಡಿಯ ಮಾಡಿ
ವಿಜಯವಿಠ್ಠಲನೆ ಪರದೈವವೆಂದು ಮೆರೆದ ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ || ೧೧ ||

೨೮೨ ಜಾಲಿಸಬೇಕು ಜಾಲಿಸಬೇಕು, ಜಾಲಿಸಬೇಕು ಜಾಲಗಾರನಾಗಿ
ಜಾಲಪಾಪಂಗಳ ಕಸಪೋಗುವಂತೆ ಜಾಲಿಸಬೇಕು
ಜಾಲಿಸಿ ಒಳ್ಳೇ ವಸ್ತ್ರ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜಾಲಿಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತುಂಬಲು
ಮಾಯಾಜಾಲವಿಜಯವಿಠಲನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಜಾಲಿಗೆಯಿಟ್ಟು ಜನನ ನೀಗಬೇಕು || ೧೨ ||

೨೮೩ ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಕೋಣ
ಪರಿಪರಿಸೆಗಿದ್ದ ಸುಕೃತಕ್ಷೇಣ

ಧರೆಯೊಳಗವನೆ ಜೀರ್ಣಪದ ಕ್ರಾಣ
ಕೊರಳಲಿ ಹಾಕಿದ ಹಾರವ ಕಾಣ
ಸುರನರೋರುಗನುಧ್ಯ ಇಲ್ಲವಗೆ ತಾಣ
ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲ ಪೊರೆಯನು ಪ್ರಾಣ || ೧೩ ||

೨೮೪ ಎತ್ತಣದೊ ಈ ಮಾಯಾ ಸಂಸಾರ
ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸೆ
ತುತ್ತುವನು ಮೆಲುವಾಗ ಕಂಟಕವಿದ್ದಂತೆ
ಮೃತ್ಯು ಮಾರಿಗಳು ಕಾದಿಪ್ಪವೆಲ್ಲ
ಮರ್ತ್ಯದಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಸುಖಬಯಸುವ ನರಗೆ
ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಪ್ರಣಮ ಮಾಡುವೆನೋ
ಉತ್ತುಮಗತಿ ಬಯಸೊ ನಾಯಿ ತಲೆಮೇಲಿನ-
ಬುತ್ತಿಯಂದದಿ ಕಾಣೊ ಸತಿ ಸುತರು
ಚಿತ್ತದಲ್ಯಾಡುವ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯನ
ತುತಿಸಲು ಬಂದು ಕೈವಲ್ಯಾದಾರಿಡುವ || ೧೪ ||

೨೮೫ ಜನನದ ಭಯ, ಮರಣದ ಭಯ ಬರುತಿಪ್ಪ
ಮನೊ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ವಿಷಯಕ್ಕೆರಗುವ ಭಯ
ಕಾನನಭಯ ಬಲುರೋಗತೊಡಕುವ ಭಯ
ತೀವ್ರತಮಸಿನ ಭಯ ಬಂದರಾದರು
ಗಣಣೆ ಮಾಡರು ಕಾಣೊ ಹರಿಯ ನಂಬಿದ ಜನರು
ಅನುಮಾನ ಸಲ್ಲದು ಸಂತತ ತಿಳಿವುದು
ಜನುಮಾದಿಕರ್ತ ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲನ-
ರ್ಚನೆ ಮಾಡು ಅನುದಿನ ಭಯಗಳ ನೀಗೊ || ೧೫ ||

೨೮೬ ಎಲೊ, ಎಲೊ, ದುರಿತವೆ ಓಡು ಎನ್ನ
ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೆ, ತಲೆಬಲಿತು ನಿಂದೆಯಾದರು ನಿನ್ನ
ಕುಲಕೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ ಕೈಲೆ ಕಡ್ಡಿಯನಿತ್ತೆ

ಮಲಿತವರ ಗಂಡ ಶಿರಿಕೃಷ್ಣ ಕಂಡರೆ ನಿನ್ನ
ತಲೆಯ ಚೆಂಡಾಡುವ ಭೂತಬಲಿಯನೀವ
ತಿಳಿದುಕೊ ನಿನ್ನೊಳು ನೀನು ಮೊದಲಂತೆ ನಾನಲ್ಲ
ಸುಲಭ ವಿಜಯವಿಠಲ ಒಲಿದರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ || ೧೬ ||

೨೮೭ ಈ ಕಲ್ಪಸಾಧನ ಅಪರೋಕ್ಷ ನಂತರದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲುಮಾಡಿ ತೃಣಜೀವ ಪರಿಯಂತರ
ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಾಧನ ಹೇಳಿ
ಅದೆ ಇದು ಎಷ್ಟು ಆಯಿತೆಂದರೆ ಎರಡು ಮಹಪದ್ಮ
ಆರೈವತ್ತುಪದ್ಮ ಎರಡು ಮಹಖರ್ವ ಏಳು ಖರ್ವ ಒಂದು
ನಿರ್ಬುಧ ಎಂಟು ಅರ್ಬುಧ ಆರೈವತ್ತಾರು-
ಕೋಟಿ ವರುಷವಾಯಿತು ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲ || ೧೭ ||

೨೮೮ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರಿನ್ನೇನು ಫಲವೋ
ಮೌನಮಾಡಿದರಿನ್ನೇನು ಫಲವೋ
ದಾನಮಾಡಿದರಿನ್ನೇನು ಫಲವೋ
ಸ್ನಾನ ಮೌನ ದಾನ ನಾನಾಕವೆಲ್ಲ
ಭಾನುಉದಯದಲಿ ನೀನೆದ್ದು ಭಕುತಿಲಿ
ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೆಂಬೋ ನಾಮಾ
ಆನಂದವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೊನೆನಾಲಿಗೆಯಿಂದ
ನೀ ನೆನೆಯೊ ನೀ ನೆನೆಯೊ ಮನವೆ
ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಿನ್ನೇನು ಫಲ ಜ್ಞಾನಗೋಚರ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ
ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು
ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರಿನ್ನೇನುಂಟು || ೧೮ ||

೨೮೯ ಬಿಂಬ ಪೊಳೆಯುತ್ತಿರೆ ಡಿಂಬ ದಂಡನೆಯಾಕೆ
ತುಂಬಿದೂಟವಿರೆ ತಿರುಪೆಯಾಕೆ
ಕೊಂಬೆಯಲಿಪ್ಪ ಹಣ್ಣು ತಾನೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲು

ಕುಂಭಿಣಿಯಲಿ ಕೆಡಹಿ ಫಲಮೆಲುವರೆ
ಹಂಬಲಗೊಳಸಲ್ಲ ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ತೊರದು
ಜ್ಞಾನಾಂಬುಧಿಯೊಳಗಿರು ನಂಬಿ ಹರಿಯ ಸಾರು
ಗಂಭೀರಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯನ
ಬಿಂಬ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಇಂಬುಂಟು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ || ೧೯ ||

೨೯೦ ಪರಮರಹಸ್ಯವಿದು ಕೇಳಿರಿ ಸಜ್ಜನರು
ಅರುಹುವೆ ಶಿರಿಪತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವ
ಕರುಣಿಸಿ ವಾಕು ಮನಮಯನೆನಿಸಿ
ಶಿರದಶ ತೋಳೆರಡು ಪದವೆರಡು ಧರಿಸುತ್ತ
ಸ್ಥಿರದೇಹದಲಿ ನಿಂತು ತ್ರಿವಿಧರ ಮನದಲಿಪ್ಪ
ಸುರರಿಗೆ ಬಲಭಾಗ ಪಂಚಾಸ್ಯದಿ
ಇವರಿವರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಾಮಪಂಚಾಸ್ಯದಿಂದ
ಪ್ರೇರಣೆಮಾಡುತ್ತ ಸದಕಾಲ
ಶರಣವತ್ಸಲ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಕೊಡುತಿಪ್ಪ ಇವರಗತಿ || ೨೦ ||

೨೯೧ ತನ್ನಂತರ್ಯಾಮಿ ಒಳಗಿದ್ದ ಬಿಂಬನ್ನ
ಅನಂತಾನಂತ ಅಂಶವೇ ಚಿಂತಿಸಿ
ಭಿನ್ನ ಜೀವರ ತಿಳಿದು ಅವರವರ ಒಳಗಿಪ್ಪ
ಘನ್ನಮೂರುತಿಯ ತುತಿಸಿ ಬಹು ಬಗೆಯಿಂದ
ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಣನೆಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ
ಆ ಅಂಶಗಳ ಭಿನ್ನಮಾಡದೆ ತಿಳಿದು
ಬಿಂಬನೊಳಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ
ಏಕತ್ರವೇಮಾಡಿ
ಮುನ್ನೆದ್ದಿವಿಧ ಕರ್ಮ ತೋರಿಸಲಾಗಿ
ಪುಣ್ಯವೆ ಬರುವದು ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ-

ಸಹಿತದಲ್ಲಿ ಗುಣ ಯೋಚಿಸಬೇಕು
ಪನ್ನಗಶಯನ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯನ
ಸನ್ನುಮತಿಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದ ಮನುಜಗೆ || ೨೧ ||

೨೯೨ ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟು ಕುಂಟಣಗಿತ್ತಿ ದುರುಳರ
ಕುಟ್ಟುಹಿಡಿವಂತೆ ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟು ಪರರ
ಕುಟುಂಬ ಬಯಸುವ ಕುಟೀರದೊಳು ಇದ್ದ ಕುಟಿಲವರ್ಗಗಳ
ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟು ಕುಟ್ಟು ಹಿಟ್ಟುಮಾಡಿ ಅವರ
ಗುಟ್ಟಾರಸಬೇಕು ಒಳಗೆ ಹಾಕಿ
ಸೃಷ್ಟೀಶವಿಜಯವಿಠಲರಾಯನ ಮನೆ
ಜಟ್ಟಿಗನಾಗಿ ಮುಷ್ಟಿವೆಟ್ಟಿನಿಂದಲಿ || ೨೨ ||

೨೯೩ ರೆಕ್ಕೆ ಮುರಿದ ಪಕ್ಕ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಗಗ-
ನಕ್ಕೆ ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಕೂಗುತ್ತಿಪ್ಪೆ
ಅಕ್ಕರ ನಿನಗಿನ್ನು ಬಾರದೆ ಎಲೊ ದೇ-
ವರ್ಕಳ ಒಡೆಯನೆ ತ್ರಿಜಗದಲ್ಲಿ
ಠಕ್ಕಿಸಿ ಪೋದರೇನೊ ಸರ್ವಜೀವಿಗಳು ಯಾ-
ತಕ್ಕೆ ಎನ್ನೊಬ್ಬನ ಸುತ್ತಿಸುವೆಯೋ
ಚಕ್ಕಂದಾಗಿದೆ ನಿನಗೆ ನಾನೋರ್ವನೆ ಗತಿಯೆ
ಮುಕ್ಕುತಿಯಾಗಿಪ್ಪದೆ ಸರ್ವರಿಗೆ
ಬಕ್ಕದಾಸನು ನಾನು ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಲೆಬ್ಬಕ್ಕೆ ನೆನಿಸನಾವಾವಾನ್ಯೆಯ್ಯಾ || ೨೩ ||

೨೯೪ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಗೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಒಂದೇ ಸಾಕು
ದಾಟಿಸುವದು ಭವಸಾಗರವ
ಬೂಟಕತನದಲಿ ಹರಿದಾಸನಾದರೆ
ತೋಟವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಟಿ ಎತ್ತಿದಂತೆ
ನೀಟಾಗದು ಕಣೊ ಎಂದಿಗು ಯಮಭಟರ

ಕಾಟತಪ್ಪದು ಕಾಶಿಯೊಳಗಿದ್ದರು
ಹಾಟಕಾಂಬರಧಾರ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ನಾಟಸು ನಿನ್ನ ಚರಣದಲಿ ಎನ್ನ ಮನಸು || ೨೪ ||

೨೪೫ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಅಡಿಗಳನೆ ನಂಬಿದೆ
ತೋರಯ್ಯ ಎನಗೆ ಸುಚಿತ್ತ ಚಿತ್ತಜನ್ಮಯ್ಯ
ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ
ಎಡೆಗೆಡಿಪ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಡಿವಾರ ನಿನ್ನವನೆಂಬೊ ಮಾತನೆ ಪೇಳಿ
ಸಡಗರದಿ ಮೆರವ ದಾಸನ್ನಮಾಡಯ್ಯಾ
ಬಿಡೌಜಪತಿಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲ ಸ್ವಾಮಿ
ಬರಿಸೊ ಬರಿಸೊ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ || ೨೫ ||

೨೪೬ ನಿನ್ನ ಜನರ ಸಂಗ ಕೊಡು ಎನ್ನ ಅಂತರಂಗ
ಘನ್ನ ಸುಗುಣಾಂತರಂಗ ಮಂಗಳಾಂಗ
ಅನ್ಯಪೇಕ್ಷೆಯೊಲ್ಲೆ ಅಂದಿನಭವಣೆ ಬಲ್ಲೆ
ಮನ್ನಿಸು ಮಾರಮಣ ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲೇ
ಇನ್ನು ಈ ದೇಹದಲ್ಲೇ ಕಡೆ ಮಾಡು ಇಹದಲ್ಲಿ
ಮುನ್ನೆ ಪುಟ್ಟೆ ಬರುವ ಕರ್ಮದ ಬಲೆ
ಎನ್ನ ಮನೋರಥ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲ ಹರಿ
ಧನ್ಯನ ಮಾಡುವದು ಪಥವ ತೋರಿ || ೨೬ ||

೨೪೭ ಮರಣ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಒದಗುವದೇ ಸತ್ಯ ಸಂ-
ಕರುಷಣನೆ ಕೇಳು ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ನಿನ್ನ
ಚರಣ ಸ್ಮರಣೆ ಎನಗಿರುವದಿಲ್ಲವೊ ತಿಳಿಯೆ
ಹರಿಯೆ ನಿನ್ನದಾಗಲಿ ಎಂಥಾದು ಕರಣ
ಹರಣ ಮನಸು ಸ್ವಾಧೀನವಿದ್ದಾಗ ನೆರೆನಂಬಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ
ಮಾಳ್ವೆನಯ್ಯಾ

ಕರುಣಾಂಬುಧಿ ಮರವು ಕಲೆಸದಿರು ಆಕಾಲಕ್ಕೆ
ನಿರಯಣ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನಾಮಗಳು
ಉಚ್ಚರಣೆಯಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಬೇಕೊ
ವರುಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಶರಣರ ಆರಭಾರವೊಹಿಸುವ ದೇವ || ೨೭ ||

೨೯೮ ಪತಿಯೇ ನೀನಾಗಿ ಹಂಗಿಸಲ್ಯಾಕೊ ಎಲೊ ದೇವ
ಶ್ರುತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದಕೆ ಸಮ್ಮತ ಪೇಳುವೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳು ಜನಿಸಿ ನಾ ದೋಷಮಾಡದಿದ್ದರೆ
ಪತಿತಪಾವನನೆಂಬ ಬಿರದು ನಿನಗೆ
ಜಿತವಾಗುವುದೇನೊ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯನೆ ಕೇಳು
ಪ್ರತಿ ದೈವವಿದ್ದರೆ ಅವಗಾಗದೆ
ತುತಿಸಿ ನುತಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವಂಥ ಈ
ಅತಿಶಯ ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಹಗಲಿರಳೊ
ಸತತ ಗುಣಾಂಬುಧಿ ವಿಜಯವಿಠಲನೆನ್ನ
ಪತಿತನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುವೆ || ೨೮ ||

೨೯೯ ಹಾಗ ಕಾಸುವೀಸ ಹಂಚಿಕೊಡು ಎಂದು
ಭಾಗಾದಿಯಾಗಿ ನಾ ಬೇಡಲಿಲ್ಲ
ಕೂಗಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪಿರಿದಾಗಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿತ್ತು
ಪೋಗಗೊಡದೆ ನಿನ್ನ ತಡಿಯಲಿಲ್ಲ
ಬಾಗುವೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಮನೆಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದಂತೆ
ಯೋಗಿಹೃದಯ ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಯೋಗಿ ನೀ ಗರ್ವಿಸಿದರೆ ರೇಗದೆ ಒಡದೊಳು || ೨೯ ||

೩೦೦ ಒಂದೆಂಟು ಬಾಗಿಲುಳ್ಳ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ
ಮುಂದೆ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಮನೆಯೊಳು
ತಂದೆನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಒಳಗಿಟ್ಟು ಕಾವಲು ಮಾಡಿ

ಬಂಧನದೊಳಗಿಟ್ಟು ಬಳಲಿಸುವದನ್ಯಾಯ
ತಂದೆ ಅಂತರಾತ್ಮಕ ನೀನು ಒಳಗಿದ್ದು ಸ್ವತಂತ್ರ-
ನೆಂದೆನಿಸಿ ಎನ್ನ ಬರೆದೆ ಕೊಲ್ಲಿಸುವರೇನೋ
ಕಂದರ್ಪಪಿತ ರಂಗ ನೀ ಕಾಯಬೇಕೆನ್ನ
ಎಂತಾದರೇನು ಅನಂತಮೂರುತಿ ವಿಜಯವಿಠಲ || ೩೦ ||

೩೦೧ ಕಾಲಕಾಲಕೆ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಸ್ಮರಣೆಯನು
ನಾಲಿಗೆಗೆ ಕೊಡುಕಂಡ್ಯ ನಾರಾಯಣ
ಕೀಳು ಮತಿಯನೆ ಬಿಡಿಸೊ ಕೀರ್ತನೆಯ ಮಾಡಿಸೊ ನಿ-
ನ್ನಾಳುಗಳೊಳಗೆ ಊಳಿಗವನಿತ್ತು
ಪಾಲಿಸೊ ಬಳಲಿದೆನೊ ಭವದೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಬ-
ಯಲಾಸೆಯಲಿ ನಾ ಕಾಲವ ಕಳದೆ
ಪಾಲಸಾಗರಶಾಯಿ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದೆನೊ ಪರಮಪುರುಷ ಹರೇ || ೩೧ ||

೩೦೨ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಿರಾ ಉತ್ತರವ ಪಾಲಿಪುದು
ಎತ್ತಿ ಕರವ ಮುಗುವೆ ವಿನಯದಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮದೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರ ಘನವೈಯ್ಯ
ತತ್ತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಗಿ
ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ವದ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟು
ಅತ್ತ ಎಳೆಸದಿರಿ ದುಸ್ಸಂಗಕ್ಕೆ
ಚಿತ್ತದಲಿ ನೀವೆ ನಿಜವ್ಯಾಪಾರಮಾಡುವರು
ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಗುವ ಮಾರ್ಗವಿತ್ತು
ಉತ್ತಮಗುಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಿಸ
ಅರ್ಥಿಯಾಗಲಿ ಆ ತರುವಾಯದಿ
ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ
ತುತಿಸಿ ಆತನ್ನ ಚರಣನೋಳ್ವದ ಮಾಡಿ || ೩೨ ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ	}	೧೯೫೭—ಮೇ	}	ಸಂಚಿಕೆ
೭				೭

ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಹರಿದಾಸರತ್ನಂ ಗೋಸಾಲದಾಸರು

ರಾಘವೇಂದ್ರಕಾಲೋನಿ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ

ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯರು.

ಬಂಧನದೊಳಗಿಟ್ಟು ಬಳಲಿಸುವದನ್ನಾಯ್ತು
ತಂದೆ ಅಂತರಾತ್ಮಕ ನೀನು ಒಳಗಿದ್ದು ಸ್ವತಂತ್ರ-
ನೆಂದೆನಿಸಿ ಎನ್ನ ಬಂದೆ ಕೊಲ್ಲಿಸುವರೇನೋ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

	ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ (ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂಪಾದಕ)	೧
ಸದಾಚಾರ ಬೇಕು	೨
ಶ್ರೀಶ್ರೀರಘುಮಾನ್ಯತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಾಃ	
ಶ್ರೀಶ್ರೀಸುಧೀಂದ್ರತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಶುಭಸಂದೇಶ	೬
ನಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	೧೨೯-೧೩೬
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ...	೧೬೯-೧೮೪
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.	
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	೮೧-೮೮
ಅತ್ತ ಎಳೆಸದಿರಿ ದುಸ್ಸಂಗಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತದಲಿ ನೀವೆ ನಿಜವ್ಯಾಪಾರಮಾಡುವರು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಗುವ ಮಾರ್ಗವಿತ್ತು ಉತ್ತಮಗುಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಿಸ ಅರ್ಥಿಯಾಗಲಿ ಆ ತರುವಾಯದಿ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲನ್ನು ತುತಿಸಿ ಆತನ್ನು ಚರಣನೋಲಿದ ಮಾಡಿ ೩೦	

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೭—ಮೇ

ಸಂಚಿಕೆ

೭

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಲೀ

ಭಕುತರಾಸತ್ತು ಪರಿಹರಿಸುವ ಚರಣ
ಲಕುಮಿಯ ಮೊಗಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಯಾದ ಚರಣ
ತುಕ್ಕುವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ನಿಲ್ಲಿಸ ಚರಣ
ಮುಕುತವಂದಿತ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ ಚರಣ
ಭಕುತರಾಸತ್ತು ಪರಿಹರಿಸುವ ಚರಣ ॥

ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯರು.

ಶ್ರೀರಾಮನರಸಿಂಹಶ್ರುತಿಃ

ನರಸಿಂಹೋಬಿಲಾಜ್ಞಾನಮತಧ್ವಾಂತದಿವಾಕರಃ |

ಜಯತ್ಯಮಿತಸದ್ಜ್ಞಾನಸುಖಶಕ್ತಿಪಯೋನಿಧಿಃ ||

ಸದಾಚಾರ ಬೇಕು

“ಮಾನವಜನುಮು ದೊಡ್ಡದು” ಎಂದು ಶ್ರೀ ದಾಸಾರ್ಯರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ, ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಮಾನವತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿರಿತನವೇನಿಲ್ಲ. “ಜ್ಞಾನಂ ಹಿ ತೇಷಾಂ ಅಧಿಕಂ ಪುನುರ್ಭಃ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯತ್ವವಿವೇಚನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾನವಜನುಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕೃತ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಲೋಸುಗವೇ “ಇದ ಹಾನಿಮಾಡಲಿಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಳಿರಾ” ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದುದು ಶ್ರೀದಾಸರು.

ಇಂತಹ ಮಾನವಜನುಮು ಬಂದಿರುವಾಗ ಇದರ ಅಸಾಧಾರಣತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ, ತೀರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳಂತೆ ಜೀವಿಸುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದರಿಯಬೇಡವೇ? ತೀರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳು ಸಹ ಆಹಾರ ವಿಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಮಾನ್, ಋತುಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಸಾಧನದ ಕಡೆಗೆ ಮನಬೀರದಿರುವ ಈ ಮಾನವನು ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತಾಚಾರ್ಯ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ) ನಂದಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಮನಬಂದಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಹಗಲಿರಳು ದುಃಖಸಾಗರರೂಪವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವುದೇ ಫಲವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಸುಖಮಯಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಲೆಂತಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಕಾಲದ ಸುಖ ಜೀವನದ ಸೊಬಗನ್ನು ಗ್ರಂಥರೂಪದಿಂದ ಬರೆದು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆದು

ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿದರೂ ದುಃಖಸಾಧನವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತ
ಲಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಸಾಧನಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ
ಜೀವರುಗಳು ಸಹ ಇದೇ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ-
ಕರ ಸಂಗತಿ. “ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗುರುಃ” ಎಂಬ ವಚನದಿಂದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೋ, ಶಿಷ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ
ಇತರವರ್ಣದವರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಾದ ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ
ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಮನೆ
ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ದೈವದತ್ತವಾದ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ
ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತಾನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು
ದೊಡ್ಡ ದಡ್ಡತನವಲ್ಲವೇ? ಇಂಥವರು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದೇ ಶ್ರೀ-
ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು “ಕುರುಡನಾಯಿ ಸಂತೆಗೆ ಬಂತಂತೆ” ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಇವರುಗಳನ್ನು ಕುರುಡನಾಯಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮುಂದಾದರೂ

“ತಿಳಿಕೋ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನೇ ಮರುಳೆ
ತಿಳಿಕೊ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀ
ಅಳಕೊಪೋದಾಯುಷ್ಯ
ಕಳಕೋ ದುಷ್ಟರ್ಮವನ್ನು ವಿಷಯದಿಂ
ಸೆಳಕೋ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಾರು
ಗಳಿಸಿಕೋ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರುಳೆ”

ಎಂದು ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಅಂದಂತೆ “ಆದದ್ದಾಯಿತು
ಇನ್ನಾದರೂ ಒಳ್ಳೆ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯೋ ಪ್ರಾಣಿ” ಎಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸ
ರಂದಂತೆ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡರೆ ಮಾನವತೆಯ ಹಿರಿತನವನ್ನು ತಿಳಿ
ದಂತಾಗುವುದು. “ಭರತಖಂಡದೊಳು ಭೂಸುರಜನ್ಮ ಸರ್ವಜ್ಞ ವರಶಾಸ್ತ್ರದ-
ಧಿಕಾರ ಕಳಕೊಳದೆ” ಬಾಳೆಂದು ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ
ದಂತೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಮಾಧ್ವರೂ ಸಹ ಸ್ವಮತದೀಕ್ಷಾ
ವಿಹೀನರಾಗಿರುವುದಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯವಿಷಯ.

ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರಲೆಂದೇ ಸಂಘಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಾಹಿನಿಯು ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಮಾಧ್ವರ ಪ್ರಗತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ದ್ರೋಹಮಾಡ ಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶ್ರೀಮಾಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಯಾವ ರೀತಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನಿದರ್ಶನರೂಪವಾಗಿ ಪೂರ್ವದ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮಪಂಡಿತರಾದ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತರೆಂಬವರು ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದ ಕೆಲವು ಪದಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸರಿಸಮಾನರಾದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೇಳಲಾಗದ ಸಂಕೋಚ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಓರ್ವ ಮಾಧ್ವವಟುವನ್ನು ಕರೆದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರಂತೆ! “ನೀನು ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ” ಎಂದು. ಅವರು ಕೇಳಿದಾಗ ಆ ವಟುವು ಸರಸರನೆ ಓಡಿ ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಓಡಿಬಂದು “ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದನಂತೆ! ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹಾ ಅಶುಚಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಹಿತಾಸಹಿತವಾಗಿ ಅಪವಿತ್ರದಿಶೆಯಲ್ಲಿ-ಅದರಲ್ಲೂ ಅನಧ್ಯಯನ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುವುದು ಶ್ರೀಮಾಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲ್ಮೈಗೆ ಕುಂದನ್ನು ತಂದಂತಲ್ಲವೇ?

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರದೇಶವಾದ ಜರ್ಮನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯಾಸಂಗವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?

“ಅಧ್ಯಯನಮಾತ್ರವತಃ ನಾವಿಶೇಷಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರವರು ಮೇಲೆ ಉದಹರಿಸಿದ ತಮ್ಮ “ತಿಳಿಕೋ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನೇ” ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿಯೇ

ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವನು ಓದಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೋದನೋದಕವ ಕೊಟ್ಟು |
ಪ್ರವಚನದ ನಾದ ಉಂಟೇನೊಗುಟ್ಟು”

ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ತತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ, ಇದರಲ್ಲೇನಿದೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಸದಾಚಾರ, ಸದಾನ್ಯವಹಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪ್ರವಚನಾಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬಾಳುತ್ತಿರುವುದು ಮುಕ್ತಿಸಾಧನವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಇರುವವರನ್ನೂ ಉನ್ನತಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ. “ಆಚಾರಃ ಪ್ರಥಮೋ ಧರ್ಮಃ”, “ಆಚಾರ-ಹೀನಂ ನ ಪುನಂತಿ ವೇದಾಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ದೂರರಾದ ಜನಗಳಿಂದ ಬೋಧೆಗೊಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಮಗೆ ಸಾಧನರೂಪಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಷಯದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾಧ್ವನೂ ಪ್ರಥಮತಃ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ನಂತರ ವಿಚಾರಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಆಚಾರಹೀನರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವಚನ ನಡೆಸುವುದು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡುವುದು ಎರಡೂ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಾಪಾರ ವಲ್ಲ. ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನತೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕೊಟ್ಟು ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯ-ನಾಧಿಕಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮ-ಣ್ಯದ ಘನತೆಯನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದ “ಕುರುಡನಾಯಿ ಸಂತೆಗೆ ಬಂತಂತೆ ಅದು ಏಕೇ ಬಂತೋ” ಎಂಬ ಪದದ ನಿಜ ವಾದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಕುರುಡನಾಯಿತನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಉತ್ತಮಭಾಕ್ತವಾದಂತೆ ಆಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನರಸಿಂಹಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣದೇವನು, ಸಾತ್ವಿಕಸಮಾಜವು ಕಲಿಯ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಆಚಾರವಂತವಾಗಿ ಬಾಳುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿ ಸಜ್ಜನಕ್ಷೇಮಾಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ

ಅರ್ಯ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥಸಂಸ್ಥಾನಂ

ಶ್ರೀರಘುಮಾನ್ಯತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಾಃ

ಬಾಣಾಗಾರಕ್ಷೇತ್ರ

ದುರ್ಮುಖಿಸಂವತ್ಸರ ಮಾಘಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮಾ (14-2-57) ದಿನ
ಪಾರ್ಥಿವಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅಮರಲೋಕವನ್ನೈದಿದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ

ಶ್ರೀಮದುಡಸಿ ಪುತ್ರಿಕಾಮತಾಧೀಶರಾದ

೧೦೮ ಶ್ರೀಶ್ರೀಸುಧೀಂದ್ರತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು

ತಮ್ಮ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಸ್ಮರಣೀಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಹರಿಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದ

ಶುಭಸಂದೇಶವನ್ನು

ಅವರ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಾಚಕರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿರುವೆವು.

ಸಂ.

ಅನಂತಜೀವರುಗಳಿಗೂ ಪರಮೋತ್ತಮಗುರುಗಳೆಂದು ವೇದೋದಿತ
ರಾದ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು, ಶ್ರೀತಾ-ದ್ವಾಪರಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಹನುಮ-ಭೀಮರೂಪಗಳಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರ-
ಮಾತ್ಮನ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರೂಪಗಳನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದಂತೆ, ಕಲಿಯುಗ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಸುನಾಮಧೀಯದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ, ನಮ್ಮ
ಶ್ರೀಮದುಡುಪಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿ, ಸಂಸಾರದುಃಖಸಂತಪ್ತ-
ಮಾನವವರ್ಗದ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬರುವ ಪ್ರಪಂಚದ
ಎಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಕಾಲದೋಷದಿಂದ
ಮಲಿನವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವೈದಿಕವೈಷ್ಣವಮತದ ಪುನರುದ್ಧಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಕೃಪೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದರೆಂಬುದು ಸರ್ವಸಜ್ಜನಸಮ್ಮತವು. ಮಹಾನು
ಭಾವರಾದ ಆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು, ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೊಳ
ಗೊಂಡ ಸದಾಚಾರವೇ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನವನ್ನು ಸುಖಮಯವನ್ನಾಗಿ

ಮಾಡಬಲ್ಲದು, ಅದೇ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಉದಾತ್ತಶಕ್ತಿಯನ್ನೀಯಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದು ಸಕಲಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾದುದರಿಂದ ಸದಾಚಾರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಅಂತರಂಗವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ 'ಸದಾಚಾರಸ್ಮೃತಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಕಲಸಜ್ಜನಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದಯೆಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥವು, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಹೂರ್ತದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವವರೆಗಿನ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯಗಳಾದ ಅನೇಕ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರಬೋಧಕವಾಗಿಯೂ, ಪರಮಸತ್ಕರ್ಮಪ್ರಕಾಶಕವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಇದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಮನಗಂಡು ಯಥಾ-ಶಕ್ತಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಂದುಕೊಂಡು ಆಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚರಿತ ಸಕಲ ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಪತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾದ ಆಯುಃಪ್ರದಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಬಲದಿಂದ ೧೦೦ ನೇ ವರ್ಷದ ಪ್ರಥಮ ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಯಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿರುವೆವು. ಈ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಚರಣರೇಣುವಿನ ದಾಸಾನುದಾಸರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ತಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಮೇಲಿನ ಶುಭಕರ ಸಂದೇಶವಚನಗಳನ್ನು ತು ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರಾಗಬಯಸುವೆವು.

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದ ನಮ್ಮ ೧೦೦೮ ಶ್ರೀಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಭಗವತ್ಪಾದರವರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಆ ಸದಾಚಾರಸ್ಮಿತಿಯು, ಮುಮುಕ್ಷುವು ಅನುಸರಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಶ್ರೌತ-ಸ್ಮಾರ್ತ-ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೂ, ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಈ ಪುಟ್ಟಗ್ರಂಥರತ್ನವನ್ನು ಜನತೆಯು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಯಥಾಮತಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಸದಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿನೇಚಿಸಿ, ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು, ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿ, ಶ್ರೇಯಃ-ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರಸಾಧನವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವೈಷ್ಣವತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಬೆಳುದೀವಿಗೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿ, ಅದರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಜೀವನಪಥದಲ್ಲಿ

ಸಹಜವಾಗಿ ಮುಂದೋರಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿಸಿ, ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಕುಂಟಕವಾಗಿ ಜೀವನಮಾರ್ಗದ ಅಂತಿಮಗುರಿಯಾದ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಲೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶ್ರೀಗುರುದೇವತಾನುಗ್ರಹಬಲವು ಸರ್ವದಾ ಉಂಟಾಗಲೆಂದೂ, ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು.

सर्वे जनाः सुखिनो भवन्तु । खस्ति

ಊರುಮಾತುಗಳಾಡಿ ದಣಿದೆನಲ್ಲದೆ
ನಾರಾಯಣ ಕೃಷ್ಣ ಶರಣೆಂದೆನೆ
ನಾರಿಯ ನುಡಿಕೇಳಿ ಮರುಳಾದೆನಲ್ಲದೆ
ಆರ್ಯರ ಮಾತ ಮನ್ನಿಸಿದೆನೇನಯ್ಯ

|| ೧ ||

ಮುಖವ ತೊಳೆದು ನಾಮಬಳಕೊಂಡೆನಲ್ಲದೆ
ಸುಖತೀರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನೋದಿದೆನೇ
ಮುಖಶೃಂಗಾರಕೆ ಮನಸೋತೆನಲ್ಲದೆ
ಭಕ್ತುತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆನೇನಯ್ಯ

|| ೨ ||

ಜಗತು ಸತ್ಯವೆಂದು ಪಂಚಭೇದವ ತಿಳಿದು
ಮಿಗಿರಾಗದ್ವೇಷಗಳನು ವರ್ಜಿಸಿ
ಹಗಲಿರುಳು ಭಾಗವತಕಥಾಶ್ರವಣದಿ
ನಿಗಮಗೋಚರನನು ಭಜಿಸಿದೆನೇನಯ್ಯ

|| ೩ ||

ನರೋತ್ತಮಗಧಿಕ ಗಂಧರ್ವಗಧಿಕ
ಸುರೇಂದ್ರಗಧಿಕ ಹರಗಧಿಕ
ಸರಸ್ವತಿಗಧಿಕ ವಿರಂಚಿಗಧಿಕ ಶ್ರೀ-
ತರುಣಿಗಧಿಕ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂದೆನೇನಯ್ಯ

|| ೪ ||

ಗಂಗೆಯೊಳಂಗವನದ್ದಿದೆನಲ್ಲದೆ
ಹಿಂಗದೆ ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿದೆನೆ
ರಂಗವಿಠಲನ ನಿಜವಾದ ದಾಸರ
ಸಂಗದೊಳಗೆ ಓಲ್ವಾಡುವೆನೇನಯ್ಯ

|| ೫ ||

೧೨೩. ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ ಆಟತಾಳ
ಹರಿದಿನದಲಿ ಉಂಡ ನರರಿಗೆ ಘೋರ-
ನರಕ ತಪ್ಪದು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸಾರುತಲಿದೆ || ಪ ||

ಗೋವು ಕೊಂದ ಪಾಪ ವಿಪ್ರರ ಸಾವಿರ-

ಜೀವಹತ್ಯವ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು

ಭಾವಜನಯ್ಯನ ದಿನದಲುಂಡವರನು

ಕೇವಿನೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಕುದಿಸುವ ಯಮನು

|| ೧ ||

ಒಂದೊಂದು ಅಗಳಿಗೆ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಕ್ರಿಮಿ

ಅಂದಿನ ಅನ್ನವು ನಾಯಿಮಾಂಸವು

ಮಂದರೋದ್ಧರನ ದಿನದಲುಂಡವರನು

ಹಂದಿಯ ಸುಡುವಂತೆ ಸುಡಿಸುವ ಯಮನು

|| ೨ ||

ಅನ್ನ-ಪಾನ-ತಾಂಬೂಲ ದೇರ್ಪಣಗಳು

ಚೆನ್ನ ವಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವರ್ಜಿತವು

ತನ್ನ ಸತಿಯ ಸಂಗ ಮಾಡಿದ ನರರಿಗೆ

ಬೆನ್ನಿಲಿ ಕರಳನುಚ್ಚವ ಕಂಡ್ಯಾ ಯಮನು

|| ೩ ||

ಝಾವದ ಜಾಗರ ಕ್ರತು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ

ಝಾವ ನಾಲ್ಕುಕೆ ಫಲ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲವು

ದೇವದೇವನ ದಿನ ನಿದ್ರೆಗೆಯ್ದರೆ ಹುರಿ-

ಗಾವಲಿಯೊಳು ಹಾಕಿ ಹುರಿಸುವ ಯಮನು

|| ೪ ||

ಇಂತು ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸ ಜಾಗರ

ಸಂತತ ಸ್ವೇರಾಂಬುಧಿಶಯನನ ಪೂಜೆ

ಸಂತೋಷದಿಂದಲಿ ಮಾಡಿದ ಜನರಿಗ-

ನಂತಫಲವನೀವ ಪುರಂದರವಿತಲ

|| ೫ ||

೧೨೪. ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಆದಿತಾಳ

ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತವ ಸಾಧಿಸಿ, ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತವ

|| ೫ ||

ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತ ಸಾಧಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿ

ಏಕಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿರೊ ಪಾಡಿರೊ

ಲೋಕದೊಳಗೆ ಇದೆ ಬೀರುತ ಸಾರುತ ಶ್ರೀಕಾಂತನ ನೆನೆಸಿ ಅ.ಪ.

ದಶಮಿ-ಏಕಾದಶಿ-ದ್ವಾದಶಿ ದಿನತ್ರಯ
ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಮಹಾವ್ರತವೆಂದು ತಿಳಿದು ತ್ರಿ-
ದಶರೇಲ್ಲ ಕೈಗೊಂಡು ಮಾಡಿದರಂದು ರಾ-
ಜಿಸುವ ಸತ್ಕರ್ಮದಲಿ
ಬಿಸಜನಾಭನು ಲಕುಮಿಗೆ ಪೇಳಿದ ವ್ರತ
ಹಸನಾಗಿ ಬೊಮ್ಮಗೆ ಅರಿವು ಮಾಡಲು ದೇವ-
ಮುಷಿಗೆ ಅಜನು ಪೇಳಲಾಮುನಿ ಬೀರಿದ
ದಶದಿಶೆಯೊಳಗಂದು

|| ೧ ||

ಉದಯಪೂರ್ವದಲೆದ್ದು ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯೆಂದು
ಬದಿಯಲಿದ್ದ ವರೆಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ದಾಸಿಯರು
ಹೃದಯದೊಳೀಪರಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನ
ಒದೆದು ಕಡೆಗೆ ನೂಕಿ

ಸದಮಲರಾಗಿ ಸ್ನಾನಾದಿಯಮಾಡಿ ಮ-
ತ್ತದರ ತರುವಾಯ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಬಲು-
ವಿಧ ತಂತ್ರಸಾರದಿ ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಣವಸಾರ
ಹೃದಯದಿಂದಲಿ ಕೇಳಿ

|| ೨ ||

ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಗೋ-
ವಿಂದನ ಚರಣಕೆ ಎತ್ತಿ ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತ-
ದಿಂದ ಕೂಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಪಾಡುತ್ತಾ-
ನಂದವಾರಿಧಿಯಲ್ಲಿ

ಕುಂದದೆ ಸೂಸುತ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ
ತಂದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಂಟಪ ವಿರಚಿಸಿ
ನಂದನಕಂದ ಗೋವಿಂದನ ಮಧ್ಯದಿ
ನಿಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತುತಿಸಿ

|| ೩ ||

ಜ್ಞಾನಿಗಳೊಡನೆ ಕುಳ್ಳಿರ್ದು ಸುತ್ತಲು ಶುದ್ಧ-
ಗಾನವ ಮಾಡುತ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನು

ಆನನ ತೂಗುತ ಹಾಡುತ ಪಾಡುತ
 ಧ್ಯಾನವ ಗೈಯುತಲಿ
 ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯ ಒಳಗೆ ರಚಿಸಿ ಮೇಲೆ
 ಕಾಣಬಾರದಂತೆ ಪ್ರಜರುಗಳಿಗೆ ತೋರಿ
 ಆನೆಂಬೊ ಅಹಂಕೃತಿ ತೋರೆದು ಮಗುವಿನಂತೆ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಒಲಿಸಿ

|| ೪ ||

ತಾಳ-ಮದ್ದಲಿ-ಜಾಂಗಟಿ-ತಂಬೂರಿ ಸ-
 ಮೈಳದಿಂದಲಿ ಕೂಡಿ ಸೊಬಗು ಒಯ್ಯಾರದಿ
 ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಒಲೆಯಾಕಾರದಿ
 ಮೇಲು ಚಪ್ಪಳಿ ಇಡುತ್ತಾ-
 ಬಾಲವೃದ್ಧರು ನಿಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡಿ ವೈ-
 ಯಾಳಿಲಿ ಹರಿಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ
 ಸೋಲದೆ ಘನಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುತಲಿ ನಿ-
 ಶಾಲ ಭಕ್ತುತಿ ಫಲಿಸಿ

|| ೫ ||

ಕಿರಿಬೆವರೋದಕ ಮೊಗದಿಂದಿಳಿಯಲು
 ಉರದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಗೆ ಅಭಿಷೇಚನ
 ಪರವಶನಾಗಿ ಮೈಮರೆದು ತಮ್ಮೊಳು ತಾವೆ
 ಹಿರಿದು ತಕ್ಕೈಸುತಲಿ
 ಕಿರಿನಗೆಯಿಂದ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಾ ಡಿಸಿ
 ಎರಡು ಭುಜವ ಚಪ್ಪಳಿಸಿ ಏಕಾದಶಿ
 ದುರಿತರಾಶಿಗೆ ಪಾವಕನೆಂದು ಬೀರಿ ಬೊ-
 ಬ್ಬಿರಿದು ಬಿರಿದು ಸಾರಿ

|| ೬ ||

ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ
 ಸದ್ವೈಷ್ಣವಗೂಡಿ ಹರಿ ಪರಿದೇವತೆ
 ಮಧ್ವರಾಯರೆ ಮೂರು ಲೋಕಕೆ ಗುರುಗಳು
 ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮುನಿಸಮ್ಮತನು

ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಇದನೆ ಮಾಡದ ನರ
ಮದ್ಯ-ಮಾಂಸ-ಮಲ-ಮೂತ್ರ-ವಮನ-ಕ್ರಮಿ-
ಮೆದ್ದವ ಸದ್ವೋಷಿ ಚಾಂಡಾಲವೀರ್ಯಕ್ಕೆ
ಬಿದ್ದವ ನಿಜವೆನ್ನೀ

|| ೭ ||

ಸಾಗರ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲ
ಭೂಗೋಳ ಮೊದಲಾಗಿ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಫಲ
ಅಗಮ ವೇದಾರ್ಥ ವಲಿಸಿ ಓದಿದ ಫಲ
ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಫಲವೊ
ಭಾಗವತರ ಕೂಡ ರ್ಭಾವ ಚತುರ್ಥದ
ಜಾಗರ ಮಾಡಿದ ಮನುಜನ ಚರಣಕೆ
ಬಾಗಿದವಗೆ ಇಂಥ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ನಿರ್ದೋಷಿ
ಅಗು ವೈರಾಗ್ಯದಲಿ

|| ೮ ||

ನಿತ್ಯ-ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಮಾಡು ಮಾಡದಲಿರು
ತತ್ವವಿಚಾರದಿ ತುತಿಸಿ ದ್ವಾದಶಿದಿನ
ಹೊತ್ತು ಪೋಗಾಡದೆ ಸದಚಾರಸ್ಮೃತಿಯಂತೆ
ಅತ್ಯಂತ ಪಂಕ್ತಿಪಾವನರ
ಉತ್ತಮರೊಡಗೂಡಿ ಮಿಷ್ಠಾನ್ನ ಭುಂಜಿಸಿ
ವೃತ್ಯುಜಯಿಸಿ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಪಥವಮಾಡು
ಸತ್ಯಮೂರುತಿಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ನಿತ್ಯಬಿಡದೆ ಕಾಯ್ವ

|| ೯ ||

೧೩೫. ರಾಗ: ಕಮಾಚ್ ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಉಕ್ಕುವ ತುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕುವೆ ನಾನು
ಚಕ್ರಧರಪರಮಾತ್ಮಾ ಒಬ್ಬನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು

|| ಪ ||

ಹರಿಯೇ ಪರದೈವವೆಂದು ಕರಿ ಮೊರೆಯಿಡಲು ಕಂಡು
ನೆರೆದ ವೃಂದಾರಕರು ಮೊರೆದರೆ ಅಂದು

ಕರದಲ್ಲೊ ಪುನ ಮುಕ್ತಿಗೆ ವರಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡಲ್ಯಾಕೆ
ಭರದಿ ಗಜೇಂದ್ರನ್ನ ಪೊರೆದ ಹರಿಯೇ ಪರದೈವನೆಂದು || ೧ ||

ತತ್ವದ ವಿಚಾರದಿಂದ ತತ್ತರವ ಪಡಲ್ಯಾಕೆ
ತಪ್ಪು ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿ ದೇಹ ದಂಡಿಸಲ್ಯಾಕೆ
ಕಲ್ಪಕಲ್ಪಾಂತರದಿ ವಟಪತ್ರಶಯನನಾಗಿ
ಮುಪ್ಪು ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಮುಕುಂದನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು || ೨ ||

ಮತಾಂತರದಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಅದ್ವೈತವೆಂದು
ವಾತ ಗುದ್ದಿ ಕೈಗಳನ್ನು ನೋಯಿಸಲ್ಯಾಕೆ
ಏತತ್ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಎಂಬೊ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವ ತಿಳಿದು
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಕಿರೀಟ ಅಚ್ಯುತ-ನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು || ೩ ||

ಶಕ್ತಿ ಶೂನ್ಯನಿವನೆಂದು ಸಂಶಯವ ಪಡಲ್ಯಾಕೆ
ಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೋಡಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನೆ
ಹತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಗೋಪೇರಥರಾಮೃತವ ಸವಿದು
ನಿತ್ಯಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೆನಿಸ ನಿರ್ಜರಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೆಂದು || ೪ ||
ನಾನೇ ಪರಬೊಮ್ಮನೆಂಬೊ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು ತಾನು
ಜ್ಞಾನಹೀನನಾಗಿ ಲೋಕದಾನವನೆಂದು
ಭಾನುಕೋಟಿ ತೇಜೋತ್ತಮ ವರದ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ
ಜ್ಞಾನವೇ ಕೈವಲ್ಯಸೋಪಾನವೆಂದು ಸಭೆಯೊಳಗೆ || ೫ ||

೧೩೬. ರಾಗ: ಕಲ್ಯಾಣ ಆದಿತಾಳ

ಚಿಂತ್ಯಾಕೆ ಮಾಡತೀದಿ ಚಿಂತಯನಿದ್ದಾನೆ ಪ್ರಾಣಿ || ಪ ||

ಚಿಂತಾರತ್ನವೆಂಬೊ ಅನಂತನಿದ್ದಾನೆ || ಅ.ಪ. ||

ಎಳ್ಳು ಮೊನೆಯ ಮುಳ್ಳು ಕೊನೆಯ

ಪೊಳ್ಳು ಬಿಡದೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ

ಎಲ್ಲ ಶಾವಿನಲ್ಲಿ ಲಕುಮಿ- | ನಲ್ಲನಿದ್ದಾನೆ ಪ್ರಾಣಿ || ೧ ||

ಗೋಪ್ತಾ ತ್ರಿಜಗವ್ಯಾಪ್ತಾ ಭಜಕರ

ಆಪ್ತನೆನಿಸಿ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪರ-

ಮಾಪ್ತನಿದ್ದಾನೆ | ಪ್ರಾಣಿ

|| ೨ ||

ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನ ಸಲಹಿದರಾರು

ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಕೊಲುವರಾರು

ಎಂದಿಗಂದಿಗಿಂದಿಗೆ ಗೋ-

ವಿಂದನಿದ್ದಾನೆ | ಪ್ರಾಣಿ

|| ೩ ||

ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ದೇವರ್ಕಳಿಗೆ

ಸಿಕ್ಕದಿರುವ ಸಿರಿಯ ವರಿಯ

ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಅಚಲಪದವಿಯ ದಕ್ಕಿಸಿದ್ದಾನೆ ಪ್ರಾಣಿ

|| ೪ ||

ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬುದ ಬಿಟ್ಟು

ಹೀನ ವಿಷಯಂಗಳ ಜರಿದು

ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ ಕಾಯೊ ಎನಲು

ಪೂರ್ಣನಿದ್ದಾನೆ | ಪ್ರಾಣಿ

|| ೫ ||

ಸುತ್ತಲಿ ಬಂದ ದುರಿತಗಳೆಲ್ಲ

ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಡಿದು ಹಾಕುವ

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ತಂದೆ ತವುರ ಹತ್ತಿಗನಿದ್ದಾನೆ | ಪ್ರಾಣಿ

|| ೬ ||

ಬಲ್ಲಿದ ಭಜಕರ ಹೃದಯ-

ದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮುದ್ದು ವಿಠಲ

ಸೊಲ್ಲು ಸೊಲ್ಲಗವರ ಬಯಕೆ

ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಪ್ರಾಣಿ

|| ೭ ||

೧೩೨. ರಾಗ: ಭಂಜಾಸಿ ಆದಿತಾಳ

ನಾರಾಯ್ಣ ನಾರಾಯ್ಣ ನಾರಾಯ್ಣ ನಾರಾಯ್ಣ ನಾರಾಯ್ಣ

ನರಹರಿಯೇ

ನಾರಾಯ್ಣ ನರಹರಿಯೆ ಹಯವದನಸ್ವಾಮಿ
ನೀ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ಪ ||

ನಿಗಮವ ಕಡ್ಡಿಯ್ದು ದುಗುಡದೈತ್ಯನ ಕೊಂದಿ
ಆಗಮ ತಂದು ಅಜಗತ್ತೆ

ಆಗಮ ತಂದು ಅಜಗತ್ತೋ ಹಯವದನ
ಆದಿಮೂರುತಿಯೇ ದಯಮಾಡೊ

|| ೧ ||

ಕೂರ್ಮಾವತಾರದಿ ಗರಿಯನೆ ಎತ್ತಿದಿ
ಪ್ರೇಮದಿ ಸುರರಿಗೆ ಅನ್ಯತವ

ಪ್ರೇಮದಿ ಸುರರಿಗೆ ಅನ್ಯತವ ನೀಡಿದ್ದೊ
ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹಯವದನ ದಯಮಾಡೊ

|| ೨ ||

ಕ್ರೋಡರೂಪಿಲಿ ಬಂದು ಮೂಢದೈತ್ಯನ ಕೊಂದಿ
ರೂಢಿಯ ನೆಗಹಿ ತಂದಿತ್ತೆ

ರೂಢಿಯ ನೆಗಹಿ ತಂದಿತ್ತೋ ಹಯವದನ
ಪ್ರೌಢ ನೀ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೩ ||

ಶಿಶುವ ಬಾಧಿಸುತಿಷ್ಟ ರಿಪುವಿನ ಸೀಳಿದಿ
ಕುಶಲದಿ ಕರುಳಮಾಲೆಯು

ಕುಶಲದಿ ಮಾಲೆಹಾಕಿದೆಯೊ ಹಯವದನ
ಬಿಸಜಾಕ್ಷ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೪ ||

ವಾಮನ ರೂಪಿಲಿ ಬಂದು ಭೂಮಿ ಈರಡಿನಾಡಿ
ವ್ಯೋಮಕ್ಕೆ ಚರಣವ ನೀಡಿದೆ

ವ್ಯೋಮಕ್ಕೆ ಚರಣವ ನೀಡಿದ್ದೊ ಹಯವದನ
ವಾಮನ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೫ ||

ಕೊಡಲಿಯ ಪಿಡಿದು ಕಡಿದೆ ದುಷ್ಟ ನೃಪರ
ಹಡೆದ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಸಲಿಸಿದೆ

ಹಡೆದ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಸಲಿಸಿದ್ದೊ ಹಯವದನ
ಒಡೆಯ ನೀ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೬ ||

ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು” ಎಂದರು. ಆಗ ಅದಿಶೇಷನು ಈ ಸನಕಾದಿಮುನಿವರ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ನಂದಗೊಂಡು, “ಸನಕಾದಿಗಳೇ! ನಾನೀಗ ನಿಮಗೆ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ನೀವು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದರೆ ಕೃಷಿವಲನಿಗೆ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಸೊಪ್ಪು ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಅಂದರೆ ಕೃಷಿವಲನಿಗೆ ಕೃಷಿಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಹೇಗೆ ಫಲವಲ್ಲವೋ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳ ಲಾಭವು ಫಲವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಸರ್ವಜ್ಞರ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದ ಫಲವು ಮುಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿರುವುದು. ಆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ವಾದಿಗಳು ಕೇವಲ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಏರುತ್ತಿರುವುದೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯವೆಂದೂ, ಇನ್ನಿತರರು ಬೇರೆಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ವರ್ಣಿಸುವರು. ಆದರೆ ಇವುಗಳಾವುವೂ ಮುಕ್ತಿಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ.” ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಪರಮ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರರಾದ, ಅವರ ಕುಮಾರರಾದ ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ಮುಕ್ತಿಯ ಸತ್ಯವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ “ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜನನಮರಣಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸದಂತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯೆಂಬ ಆವರಣವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜೀವರು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವಕರಾಗಿ ದೇವಾಸುರರಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ದೇಹಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದೇ ಮುಕ್ತಿಯು” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ವೇದಾಭಿಮಾನಿನಿ ಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯು ಬೇಕಾದ ಸುಖಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದೆಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೇ ನಂದಂತಿ ಯಶಸಾ ಗತೇನ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಮುಕ್ತಿಯು

ಇಂತಹದೇ ಆಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವುಳ್ಳ ದೇವೋತ್ತಮರಾದ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಅಂಶಸಂಭೂತರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮುನಿವರ್ಯರಿಂದ, ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾವನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಪರಮವೈಷ್ಣವನಾಗುವನೋ ಅಂತಹ ಮಾನವನ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪರಿಹರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನೀಯುವನು. ಈ ಭಗವಂತನ ಲೋಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯು ಅತಿವಿಚಿತ್ರವಾದುದು, ಅಸದೃಶವಾದುದು, ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳ ತೌರೂರಾಗಿರುವುದು. ಈ ಲೋಕದ ಸುತ್ತಲೂ ನವರತ್ನಗಳ ಪ್ರಾಕಾರವಿರುವುದು. ಅದರೊಳಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಗಾದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮನೆಗಳು ಕೆಂಪುರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದವುಗಳು. ಆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಚಿಂದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತ್ರಿಮಪಕ್ಷಿಗಳ ಆಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಟಂಕವೆಂಬ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರಿಸಿರುವರು. ಆದರೆ ಆ ಕೃತ್ರಿಮಪಕ್ಷಿಗಳು ಸಹಜಪಕ್ಷಿಗಳಂತಿರುವುವು. ಆದರೆ ಮುಕ್ತಜನರಿಗೆ ಇತರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಭ್ರಾಂತಿ ಎಂಬ ದೋಷಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಸಹಜಗಳಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಮನೆಗಳ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ಹಾಸುಗಲ್ಲನ್ನು ಹೊದಿಸಿರುವರು. ಅದರ ಕೆಳಮುಖದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರುವರು. ಪ್ರತಿಮನೆಗಳ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕಟ್ಟು ಇರುವುದು. ಅದರ ಮಧ್ಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳೂ ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನರತ್ನ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯಿರುವಳು. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ವಿಶೇಷಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಇತರ ಲೋಕದ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಅತಿಸುಂದರವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಈ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯೇ ಮುತ್ತುರತ್ನಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಳಾಗಿರುವಾಗ ಕವಿಗಳು ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಅದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಈ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಅನಂತಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮರೂ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆ

ಗಳೂ ಇರುವರು. ಇಂತಹ ಮುಕ್ತರಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮರಿರುವ ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅದರಂತೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಒಂದೊಂದು ತಂಡವು ತುಂಬಿರುವ ಭಾಗಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವುವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮರಿರುವ, ಅನಂತಶೇಷರಿರುವ, ಅನಂತಇಂದ್ರರಿರುವ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಕ್ತರಾದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿರುವ ಪಟ್ಟಣವುಳ್ಳ ಈ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿರುವುದು, ನಿಬಿಡವಾಗದೇ ಇರುವುದೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಮಹಿಮೆಗೆ ದ್ಯೋತಕವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಮನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉತ್ತಮ ಮಂದಿರವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಹರಿಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಾಸದಾಸಿಯಿರುವರು. ಆದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯನ ರಾಣಿಯಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ವಂದ್ಯ-ಪದಾರವಿಂದಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯೇ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಅತಿಶಯಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ದಾಸದಾಸಿಯರು ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯಿಂದ ನಿರಂತರದಲ್ಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಇಂದಿರಾಧವನ ಈ ಸುಂದರಮಂದಿರದ ಸೊಬಗನ್ನು ಯಾರಿಂದ ತಾನೇ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ! ಇಂಥ ಅತಿಸುಂದರವಾದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿರೇಶನು ತಾನು ತನ್ನ ನಂದದಿಂದಲೇ ರಮಿಸುವವನಾದರೂ, ಮುಕ್ತನಾದ ಶೇಷನೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಮಿಸುವನು. ಸನಕಾದಿಗಳೇ! ಈ ಮುಕ್ತಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಅಖಿಲದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವ ಅನಂತ ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ರತ್ನಖಚಿತಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಮಂದಹಸಿತದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮುಖಚಂದ್ರನಾದ ಆ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರಿ. ಇಂತಹ ಅನಂತಗುಣ-

ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ-
ಪತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯು ಎಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಅವಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಎಣಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚತುರ್ಮುಖನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಂದಲೂ ಎಣಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಹಸ್ರಮುಖವುಳ್ಳ ನಾವೂ ಎಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ
ವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಕೆಳತರಗತಿಯ ದೇವತೆಗಳು ಎಣಿಸುವ ಗುಣಗಳಿ
ಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಣಿಸಬಲ್ಲೆವಷ್ಟೇ! ಈ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ
ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ
ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅನಂತ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮರೂ,
ಗರುಡರೂ, ಶೇಷರೂ, ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಿಂದ
ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸರ್ವದಾದರ್ಶನವನ್ನೀಯುವ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಲೋಲನ ದರ್ಶನ
ದಿಂದ ಉತ್ತಮಾನಂದಭರಿತರಾಗುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಜೀವನು
ಐಕ್ಯಹೊಂದುವನೆಂಬ ಇತರರು ಹೇಳುವ ಮುಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲ.

ಮುಕ್ತರಾದವರು ನಾಲ್ಕುಕೈಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲ
ನೇತ್ರರೂ, ಉತ್ತಮಾಲಂಕಾರವುಳ್ಳವರೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಗಳೂ, ಆಗಿ,
ಕೆಲವರು ಉದಿಸಿದ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಕೆಲವರು ನೀಲಮೇಘ
ಶ್ಯಾಮರೂ, ಆಗಿ ಹರಿಸಾರೂಷ್ಯುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ (ಸಮಾನರೂಪುಳ್ಳವರಾಗಿ)
ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾಯುಜ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾಲೋಕ್ಯವೆಂದು
ನಾಲ್ಕು ವಿಧ. ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಯೊಡಲಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರು ಸಾಯುಜ್ಯ
ಪದವಿಯನ್ನು, ಅದರಿಂದ ಕೆಳಮಟ್ಟದವರು ಸಾರೂಪ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ
ಕೆಳಗಿನವರು ಸಾಮೀಪ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಳಗಿನವರು ಸಾಲೋಕ್ಯ
ಪದವಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪೂರೈ ಆನಂದವೇ
ಇರುವುದು. ಕೊಡ,ತಂಬಿಗೆ, ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದರೆ
ಎಲ್ಲವೂ ತುಂಬಿದವುಗಳೇ ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರದಂತೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆ
ಯಷ್ಟು ಪೂರ್ಣರಾಗಿಯೇ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರ
ಆನಂದವು ಒಂದೇ ತರವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾವು ಪೂರ್ಣಾನಂದರೇ ಆಗಿರುವೆ

ವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾದಕಾರಣದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಯಾರಮೇಲೂ ಇತರ ಪ್ರಸಂಚಗಳಂತೆ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳು ಬರಲಾರವು. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದುಃಖಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧನರೂಪವಾದ ಲಿಂಗದೇಹ ಒಡೆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ, ಜನನ, ಮರಣ, ಮುದಿತನ, ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾದುಃಖಕಾರಣಗಳಾದ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳೇ ಇಲ್ಲದಮೇಲೆ, ಪೂರ್ಣಾನಂದರಾದುದರಿಂದ ಇತರ ಯಾವತರದ ದುಃಖಗಳೂ ಉಂಟಾಗಲಾರವು. ಮುಕ್ತರಾದವರು ಅತಿಸುಂದರರಾಗಿ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಗಂಧಾದ್ಯನುಲೇಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿತ್ಯತರುಣರಾಗಿ ಚಾಮರಾದಿ ವಿಭವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕೆಲವುಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಸಮಯ ಗೀತಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ ಆನಂದವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸತಿಯರನ್ನಾನಂದಪಡಿಸುವರು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಉಪವನ ವಿಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುವರು. ಕೆಲವು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವರು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸ್ವಟಿಕರತ್ನಸುವರ್ಣ ಖಚಿತವಾದ ಸುಂದರವಾದ ಭೂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವರು. ಈ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಋತುಧರ್ಮಗಳಾದ ಭೌತಾಪಮೊದಲಾದ ತೊಂದರೆಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಹವೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವುದೋ ಅಂತಹ ಹವೆಗಳೇ ದೊರೆತು ಆನಂದವನ್ನೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವುವು. ಈ ಮುಕ್ತರು ವಿಧಿವಿಹಿತಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದೋಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿದ್ದರೂ ತಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಫಲಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಹೂವಿನಮಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಕುಡಿಯುವ ಅಮೃತವನ್ನಾಗಲೀ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಸ್ತ್ರೀಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಕಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಾಣರು. ದಂಪತಿಗಳ ವಿಯೋಗವೇ ಆಗಲಾರದು. ಅಂತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಿನ ದೋಷಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಾವುದೇ ತರದ ದೋಷಗಳೇ ಕಾಣಿಸಲಾರವು. ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಇಂದಿರಾಪತಿಯ ಸಂದರ್ಶನವು ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರಕುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಈ

ಇಂತಹ ದುಃಖಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವ್ರಾಹ್ಮಿರೂಪ ಭುಕ್ತ
 ಯಾಗಜೀಕಾದರೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ವಾದರಿಂದ ರಚಿತವಾದ
 ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬುದ್ಧನು ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯ
 ಗಳಿಂದ ಅನೇಕಸಲ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. (ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಾಗಿ
 ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.) ಈತರದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ
 ಯುಂಟಾಗುವುದು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಮಾಪತಿಯು
 ಇರುವೆಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ದೇವತೆಗಳವರಿಗನುಜೇವರಿಗೆ ಭುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವನು.
 ಪೇಷದೇವನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಅನಂದಗೊಂಡು
 ತಮ್ಮ ಮನುಬಂದಂತೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ವಾದರು ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವಾದುದರಿಂದ
 ಬ್ರಹ್ಮಭಾವನಾ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಿರೂಪನಾಗಿ

ರೂಪದರ್ಶನದಿಂದ ಸಕಲ ಮುಕ್ತರೂ ಅನಂದಾತಿರೇಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವರು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಅನಂದಾತಿರೇಕದಿಂದ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನೇ ಸ್ವಭಾವತಃ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಪಾಠಪ್ರವಚನದಿಂದ ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯರಿಗುಪದೇಶಿಸಿ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾದವರು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಗಾನದಿಂದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾದವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಗಾನವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಇವರು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನಂದಾತಿರೇಕದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಈ ನೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾದವನು ಯಾವ ಯಾವ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಆ ಆ ಸುಖಗಳು ಅಲೋಚಿಸಿದಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಿಗುವುವು. ಎಂದು “ಸ ಯದಿ ಪಿತೃಕಾವೋ ಭವತಿ” ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಿತ್ಯಸುಖವುಳ್ಳ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟುಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದು.

ಯಾರಿಂದಲೂ ಯಾವತರದಿಂದಲೂ ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದಾಗ ಮಾಯಾಸಿದ್ಧಾಂತಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಕೆಲವರೊಂದೊಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕರ್ತವ್ಯಮೂಢರಾಗಿ ಬಹಳ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಪುಂಡರೀಕಪುರತೀರ್ಥರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಸರರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರದ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದರು. ವ್ಯಥೆಗೊಂಡ ಹಲವರು ಸೇರಿ ಶ್ರೀಪದ್ಮತೀರ್ಥ ಪುಂಡರೀಕಪುರತೀರ್ಥರೆಂಬ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆ ಇಬ್ಬರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದವರ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಸಭೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೇಗಾದರೂ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಚಯವಾಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದರು. ಸಭೆಯೂ ಕೂಡಿತು. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಈ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಾತುಗಾರನೊಬ್ಬನು ಈ ಇಬ್ಬರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹುರುಪು ಮತ್ತು ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ತಾನೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಉತ್ತಮರಾದ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಮಹಾಜನರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಏನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾಯಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಮಾಯಾವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಇದು ಭಾಗ್ಯಹೀನರಿಗೆ ದೊರಕಲಾರದಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುವುದೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ವಿಚಾರವು ತೋರದಿರುವುದೇ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಮಾಯೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದರಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ಪುರಾತನವಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವಿಶೇಷಶೂನ್ಯವಾದ ಒಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ತತ್ವವು ಯಾವಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು “ಯತೋ

ನಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ " ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಯದೃಪಿ " ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ " ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನಿತರಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡದವನಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿಚಿತ್ರವಲ್ಲವೇ? ಯದೃಪಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಅನುಮಾನ-ಆಗಮಗಳೆಂಬ (ಕಣ್ಣಿಗೆಕಾಣುವುದು-ಕಾರಣದಿಂದ ಊಹಿಸುವುದು-ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು) ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ಐದು ಭೇದಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ದೇವತೆಗಳು ದೈತ್ಯರು ಮಾನವರೆಂಬ ವರಲ್ಲಾಗಲೀ ಚಂಡಾಲರವರೆಗಿನ ಜನರಲ್ಲಾಗಲೀ, ಯಾವತರದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಭೇದವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಸಾಧಿಸಲಾರದು. ಹಾಗಾದರೆ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತೋರುವ ಭೇದವು ಸತ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭೇದವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಶಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಭೇದವು ಸುಟ್ಟವಸ್ತುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುವುದು. ಜ್ಞಾನವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಕ್ವವಾದಮೇಲೆ, ಕಾಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದರೆ ಹೇಗಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಕಾಣಲಾರದು, ಇದುವರೆಗಿನ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧರ್ಮಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಲು ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರಕ್ಷಕರು ಈ ಗುರುಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವು ನಾಶವಾಗತೊಡಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥರಾದ ನೀವು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಭಾಟ್ಟರು, ಪ್ರಾಭಾಕರರು, ಬೌದ್ಧರು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಸಹ ಈ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದಿರುವಾಗ ಭಯಂಕರವಾದ ದೊಡ್ಡ ಅರಣ್ಯದಂತಿರುವ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತತ್ಸವಾದವೆಂದು ಹೆಸರು

ಹೊಂದಿದ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯು ಸುಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಒಂದೂರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಡದಂತೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಸರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಈ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಮಾಡಿನಮ್ಮ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟರೆನ್ನುವಾಗ ನಾವು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತು ಆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ನಮ್ಮವರ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವರಂತೆ, ಮತ್ತು ಖಂಡಿಸಲಾಗದ ಯೋಗ್ಯಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವರಂತೆ, ವಾದಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಚಿಸುವರಂತೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವರಂತೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಒಂದೂ ಕಾಲುಲಕ್ಷ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತನ್ನ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆಂದು ಮಾರ್ಗಸ್ಥರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗಿ ನಿಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಆನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದವರು “ಇವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ವೇದಗಳೇ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮಂದಹಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಇವರ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಾಲದೇ?” ಎಂದನ್ನುವರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಮಾಯಾಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಮರವು ಬುಡಸಹಿತ ಕಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷದವರೇ ಕೆಲವರು ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ “ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಭಾಷ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದು; ಅಲ್ಲದೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು” ಎನ್ನುವರು. ಆಗಂತೂ ನಮಗೆ ಅಪಾರವಾದ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನೂ ಖಂಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲರನ್ನು ತಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗದಂತೆ

ಯೋಗ್ಯ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯಾಗಿದೆ. ಪರಮಹಂಸಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಖಂಡಿಸಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂದೇ ಸಾಧಿಸುವರು. ಇದರಿಂದ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೆಂಬುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಆ ಮಧ್ಯೆ ಶಿಷ್ಯರು ಹುರುಪಿನಿಂದ ದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡುವರು. ಪ್ರಳಯ ಜಲವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ ಈ ಮಧ್ಯೆ ಶಿಷ್ಯರು ನಮ್ಮ ಪುರಾತನಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವರೆಂಬ ಭಯವು ನನಗುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೇಗ ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೇಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಮೊದಲಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಅದೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ತಮ್ಮವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಘಟ್ಟಿಯಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು : “ಸಭ್ಯರೇ ! ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾತನಾಡಿದವರ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಕೋಮಲವಾದುದು. ಇವರ ಮನಸ್ಸು ಬೆಣ್ಣೆಗಿಂತಲೂ ಅತಿಮೃದುವಾದುದೆಂದೂ ನಾವು ಪ್ರಕೃತ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕಾಸಲು ಒಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಾಗ ಕ್ರಮದಿಂದ ಬಿಸಿತಾಗಿದಂತೆ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಿಸಿತಾಗದ ಭಾಗವು ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಇವರ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಶೇಷವಿರುವುದೆಂದು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕರಗಿಹೋಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಅಂಜುಬುರುಕರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ. ನಮಗೆ ಸುಖಕಾರಣವಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಬಂದಮೇಲೆ ಕಾಣದಂತಾಗುವರೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಶಾರೀರಕ ಭಾಷ್ಯಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿರುವ

ಈ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಮೊದಲಾದವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾವಿರುವಾಗ ನಮಗೇತರಭಯ? ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಕ್ರೂರಗಳಾದ ತರ್ಕಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಅದ್ವೈತವು ಸಾಧಿಸಲು ಆಗದೆಹೋದರೆ ನಾವೇನೂ ಬಿಡತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಈ ಯತಿಶೇಖರರಲ್ಲಿ, ವಾಲನ, ವಶೀಕರಣ, ಸ್ತಂಭನ, ವಿದ್ವೇಷಣ, ಉಚ್ಚಾಟನ ಮಾರಣಗಳೆಂಬ ಆರು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಲ್ಲವೇ? ಇವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಪಾಲಿಸಲೂ, ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ, ಸ್ತಂಭಿಸಲೂ, ವಿದ್ವೇಷವುಂಟಾಗುವಂತೆಮಾಡಲೂ, ಓಡಿಸಲೂ, ಕೊಲ್ಲಲೂ, ಸಮರ್ಥರೇ ಆಗಿರುವರು. ಇವುಗಳಿಂದ ಮಧ್ವಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭೈರವಿ, ಕುಕ್ಕುಟ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಾಭಿಜ್ಞರೂ ದಿವ್ಯಾಸಧಾಭಿಜ್ಞರೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರರು, ಇದು ಖಂಡಿತ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ನಾವೀಗ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲಾಗದು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವೋಪನ್ಯಾಸಕರಂದಂತೆ ಬೊಬ್ಬಿಡುವಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡುವಾಗ ಈ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ ಈ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಅದ್ವೈತರಕ್ಷಣೆಗೋಸ್ಕರ ನಾವೀಗ ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ವಾದಮಾಡುವುದಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಭೇದೋಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇನೆಂದರೆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ಜನರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಹೊಸಬರಾದ ಇವರೊಂದು ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅದ್ವೈತವಾದವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇವರಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಅಂತಹ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನಾರೋಪಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಬೇಕು. ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿರಬೇಕು. ಇವರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಇಲ್ಲದೇಇದ್ದ ದೋಷಗಳೆಂದು ಯಾರಿಗೂ

ತಿಳಿಯಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಗೊಡಬಾರದು. ಆ ಮಧ್ವಶಿಷ್ಯರು ಹೊರಡುವಾಗ ಅವರನ್ನು ಮುಂದಿನಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಸಾಮದಿಂದ, ಅನಂತರ ದಾನದಿಂದ, ಭೇದದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ದಂಡದಿಂದಲಾದರೂ ಒಂದೂರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇವರ ಈ ಪ್ರಚಾರವು ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಮಧ್ವರಾಗಲೀ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಲೀ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟರೆಂದಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದವರು ಬಂದವರಿಗೆ ಗೌರವದೊರಕದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಹಾಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಅರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ತನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಯಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಸಲ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೊಡನೆ ವಾದವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇವರೊಡನೆ ವಾದಮಾಡುವ ಧೀರನಾರೆಂಬ ವಿಚಾರದ ಚರ್ಚೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತಿರಲು ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಾನು ಪಂಡಿತನೆಂಬ ಗರ್ವವುಳ್ಳ ಪುಂಡರೀಕಪುರತೀರ್ಥರನ್ನು ಹುರುಪುಗೊಳಿಸಿದರು. ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ವಾದಮಾಡಲಂಜಿದವರಾದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಮುಂದಾಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಆ ಪುಂಡರೀಕಪುರತೀರ್ಥರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ವಾದ ಮಾಡಲು ರಜತಪೀಠಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬಂದವರೇ ಸಿಂಹದ ಮುಂದೆ ನರಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಂತೆ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ವಾದಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಆದರೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ದೀಪದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಪತಂಗವು ಬಂದರೆ ದೀಪವು ಪತಂಗವು ಅಲ್ಪವೆಂದು ಬಿಡದಿರುವಂತೆ ಆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಆ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿಗಳು ವಾದಕ್ಕೆ ಕರೆಯು

ವಾಗ ವಾದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತೇಬಿಟ್ಟರು. ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-
ತೀರ್ಥರು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು
ದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದುದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮ
ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು.
ಆಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು
ಕೊಂಡು, ನೋಡಲತಿಸುಂದರರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ
ನೋಡುತ್ತಾ, ಇವರ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಈ
ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಯಾವಯಾವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಯಾವಯಾವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ
ಯಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ
ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಪುಲಕಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ
ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮ-
ದ್ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಸನದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವೇದ-
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದವರಾಗಿ “ಬ್ರಹ್ಮಾ
ಶಿರಸಿ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ತಲೆಯಿಂದ
ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ, ಹಣೆಯಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ,
ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಮುಖದಿಂದ ಇಂದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ
ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಮೊದಲಾದ ಎಂಟು
ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು
ಸ್ಮರಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ
ಗಳೆಂಬ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಸರಿಯಾಗಿ ವೇದ-
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಾ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ
ದಿವ್ಯವಾದ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.

ಆಗ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರಾರೆಂದು

ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು
 “ಪೂಜ್ಯರೇ! ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ
 ಸಭ್ಯರಿಗಾನಂದವಾಗುವಂತೆ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇನ್ನು ತಾವು
 ಸಹ ಇಂತಹ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ
 ಪಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು. ಆದುದರಿಂದ ತಾವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು”
 ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರೂ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಂತೆ ಮಂತ್ರಾರ್ಥ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಋಗ್ವೇದದ ಮೊದಲನೆಯ
 ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ಪದಚ್ಛೇದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.
 ‘ಅಗ್ನಿನಾ-ರಯಿಂ, ಅಶ್ವವತ್, ಎಂಬೀ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪದಚ್ಛೇದಮಾಡ
 ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ-ನಾರ ಇತ್ಯಾದಿಪದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾವಶಾಸ್ತ್ರದ
 ಪರಿಚಯವೂ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ಆದರು. ಆಗ ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಏಕರೀತಿಯಿಂದ
 ಈ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಕ್ಕಳೂಸಹ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ಪದ-
 ಚ್ಛೇದಕ್ರಮವನ್ನೇ ತಿಳಿಯದ ನೀವು ವೇದಾರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳುವುದು
 ಹೇಗೆ? ಇಂತಹ ಅಜ್ಞರಾದ ನೀವು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ
 ರೊಡನೆ ವಾದಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರೇ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇವರಲ್ಲಿ ವಾದ
 ಮಾಡಿ ಗೆದ್ದುಬಿಡುವೆನೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರವು ಕೇವಲ ವೃಥಾವಲ್ಲವೇ?
 ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಲಜ್ಜೆಹೊಂದಿದ ಪುಂಡರೀಕ-
 ಪುರಿಗಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಪಂಡಿತವರ್ಗ
 ದವರು, “ಆನಂದತೀರ್ಥರೆಂಬ ನರಸಿಂಹದೇವರು ಮಾಯಾವಾದಿಗಳೆಂಬ
 ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ತನ್ನ ಯುಕ್ತಿರೂಪ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ಎದುರಾಳಿ
 ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮಾಯಾವಾದಿಗಳೆಂಬ ದೈತ್ಯರೇ ಓಡಿರಿ,
 ಓಡಿರಿ. ತರ್ಕ-ಅಗಮಗಳೆಂಬ ಚಕ್ರಶಂಖಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂಬ
 ಸೂರ್ಯನು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಮಾಯಾವಾದಿಗಳೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗಳೇ!
 ಬೇಗನೆ ಓಡಿರಿ, ಓಡಿರಿ. ಅಲಸ್ಯಮಾಡದೆ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿರಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭ
 ನೆಂಬ ಆಕಾಶಾಶ್ರಯನಾದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿ
 ತೊಡಗಿರುವನು. ಮಾಯಿಗಳೇ, ಓಡಿರಿ, ಓಡಿರಿ. ನೀವು ಬೇಗನೇ ಓಡುತ್ತಾ

ಓಡುತ್ತಾ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ವಾಸಿಸುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂಬ ನರಸಿಂಹನು ಮಾಯಿಗಳೆಂಬ ದಾನವರನ್ನು ಓಡಿಸಲು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ನೃಸಿಂಹನು ಹುಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅಪಾರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಭಕ್ತಜನೇಷ್ಟಚಿಂತಾಮಣಿಯಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಖಿಲದೇವವಂದ್ಯಪದಾರವಿಂದನಾದ ಗುಣಗಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿರುವನು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಉತ್ತಮಹೃದಯಕಮಲನಿವಾಸಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಬಾಹುಲತೆಗಳಿಂದ ಆಲಂಗಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನು” ಎಂದು ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಕಾವು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. ಇವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾಪಂಡಿತರೇ ಆಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಕವಿತೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರು ವೇಜತಾಯ (ಲಿಕುಚ) ಕುಲದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಅಂಗೀರಸಗೋತ್ರದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕುಲದ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಸುಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಇವರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಕುಮಾರರಾದ ಶ್ರೀ-ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸೇವಾ-ತತ್ಪರರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿ ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅತಿಜಾಗೃತೆಯಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ತೆಗೆದು

ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಲಿಖಿತಪುಸ್ತಕಗಳು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಅವಮಾನಹೊಂದಿದ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿ, ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇತೀರಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ತರದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಯೇಬಿಟ್ಟರು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಅತಿಬೇಗನೆ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕೂಡಲೇ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಹುದೂರದ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಆ ಪುಸ್ತಕಾಪಹಾರಿಗಳಾದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಆ ಪದ್ಮ-ತೀರ್ಥರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ನಿರುತ್ತರರಾದರು. ಹೀಗೂ ವಿಜಯಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು 'ಎಲೈ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಾದಿ ಗಳೇ, ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಲಾಗದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇಕೆ ಅಪಹರಿಸಿದಿರಿ? ಈಗಲಾದರೂ ಸರಿಯೇ, ವಿಜಯಾಶೆಯಿದ್ದರೆ ವಾದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ತರವಾದ ಕ್ಷುದ್ರೋಪದ್ರವಗಳಿಗೇನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಆಗ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು 'ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಆದುದು' ಎನ್ನುಲು 'ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮನ್ನೇನನ್ನಲಿ? ನಿಮ್ಮೃತಹ ದುಷ್ಟರಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ನೆನಹು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರುವುದಲ್ಲವೇ? ಸಾಕುಮಾಡಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು' ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಯಾಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಮೊದಲೇ ಇಂತಹ ದುಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮವರಾದ ಶ್ರೀಶಂಕರಪಂಡಿತಾ-

೩೦೩ ಅವದಾದರು ನೀನಿತ್ತದೆ ಎನಗಿಷ್ಟ
ನೋವೊಂದಾದರಿಲ್ಲ ಕಾವ ಜನಕ
ಜೀವೇಶರೊಂದೆಂಬ ದುರ್ಮತಿಯ ಕೊಡದಿರು ಏಕ-
ಭಾವದಲಿ ಇದನೆ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ
ದೇವ ನೀ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲವಿಟ್ಟರು ಇವ್ವೆ
ನಾನೊಲ್ಲೆ ನಾನೊಲ್ಲೆ ಮಿಥ್ಯಮತವ
ಕಾವ ಕರುಣೆ ನೀನೆ ವಿಜಯವಿಠಲ ಎನ್ನ
ಪಾವನಮಾಳ್ವುದು ಪರಮಪುರುಷ ಹರೇ || ೩೩ ||

೩೦೪ ಇಂದೇ ಮುಕುತಿ ಬೇಡಬಂದದಿಲ್ಲ
ಹಿಂದೆ ಬಟ್ಟಕ್ಕೇಶ ಪೋಗಾಡು ಎನಲಿಲ್ಲ
ಮುಂದಾಗುವ ವಿಹಿತ ಅನುಭವವಾಗಲಿ ಎಂದೆ
ಅಂದಿಗಾವದೊ ಎಂದಿಗೆ ಬಪ್ಪದೊ
ವಂದಿಸಿ ನಿನಗಿನ್ನು ದ್ವಂದಕರವ ಮುಗಿದು
ಬಂದೆ ಬಿನ್ನೈಸುವೆ ಒಂದೆ ದೈವ
ಎಂದೆಂದಿಗೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸನಾದೆ
ಮುಂದೆ ಕಾಯ್ದು ನಿತ್ಯ ಅವರಡೆಯ ಎಂಜಲು
ತಂದು ಬದುಕಿ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವಂತೆ ಮಾಡು
ಕಂದರ್ಪಸಿತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಇಂದೇ ಮುಕುತಿಬೇಡ ಬಂದಿಲ್ಲ || ೩೪ ||

೩೦೫ ಕುಲಿತ ನಂಬಿದ ನರಗೆ ಶೈಲದ ಭಯವುಂಟೆ
ಜಲಧಿ ನೆಲೆ ಬಲ್ಲವಗೆ ಕೊಳಚಿನೀರಿನ ಭೀತಿ
ಛಲದಂಕವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲು
ಕಲಕಾಲ ಆರ್ಜಿಸಿದ ದುರಿತಗಳು ನಿಲ್ಲೋವೆ || ೩೫ ||

೩೦೬ ಆ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ ಚರಣವಿರಲು ಕಾವರಾರೆಂದು ಇನ್ಯಾಕೆ
ಮರಗುವಿ ಪ್ರಾಣ

ಆ ವಿಜಯವಿಠಲನ್ನು ಚರಣವಿರಲು
 ಸ್ವೀರವಾರಿಧಿ ತಡಿಯ ಸೇರಿ ಮನೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು
 ನೀರುಮಜ್ಜೆಗೆಗಾಣದಳುವದೇನೊ
 ಸಾರಿದರೆ ನಿನ್ನ ಕುಲಸಹಿತಕ್ಕೆ ಸುಖವೀವ
 ನಾರದವರದಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲೆನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ || ೩೬ ||

೩೦೭ ನಾನು ನೀನು ಎಂದು ಒಮ್ಮಿಗಾದರು ನರ
 ಅನಂತ ಜನುಮದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನಾಗೆ
 ಶ್ವಾನಸೂಕರದುರ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ
 ಮಾನಸಾಧಮನಾಗಿ ಕಟ್ಟಕಡಿಗೆ
 ನಾನಾ ಸಂಕಟಬಟ್ಟು ಹೀನಭೋಜನ ಮಾಡಿ
 ತಾನಿಳುವನು ನಿತ್ಯ ನರಕದಲ್ಲಿ
 ಅನಂತ ಜನುಮದೊಳು ಸೇವಕನೆಂದೆನೆ
 ತಾನೊಲಿದು ಈವ ವಿಜಯವಿಠಲ ಗತಿ || ೩೭ ||

೩೦೮ ಭವಿತಭಾವಿತಲೋಕವೆಂದೆಂಬನಿಗಮಾರ್ಥ
 ಶಿವಗೆ ಸನಕಮುನಿ ಪೇಳಿದನಂದು
 ಶಿವನೆ ದುರ್ವಾಸನು ಒಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ
 ಅವನಿಪತಿಯಿಂದ ಖಿನ್ನನಾದ
 ಕುವರನಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಗುಣಗಳು ಎಣಿಸಿ
 ಹವಣ ತೋರದೆ ಬೆರಗಾಗಿನಿಂದ
 ಬವರದೊಳಗೆ ಗುರುನಂದನನಾಗಿ
 ಶರವನು ಎಸೆದು ಬೆಂಡಾಗಿನಿಂದ
 ಪವನನೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲಂಗೆ
 ಶಿವನು ಸೇವಕನಾಗಿ ಅರಸುತಿಪ್ಪ || ೩೮ ||

೩೦೯ ಬಾಂಧವನು ನೀನೆ ಭಕ್ತಹೃದಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ
 ವಿಠಲಮೂರುತಿಯಾಗಿ ನಿಂದವನು ನೀನೆ ಶೇಷಪರ್ವತದಲ್ಲಿ

ಧಂಧಂರಧಿಸುವ ಸುಂದರತಿರುವೆಂಗಳನಾಗಿ
 ಒಂದೇ ಮೂರುತೆರಡೊಂದೆನಿಸಿ
 ಮಂದಮತಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವ ತೋರಿದೇನೆಂಬೆ
 ವಿಜಯವಿಠಲ ತಿರುವೆಂಗಳ
 ಒಂದಕೊಂದಾನಂತ ಅನಂತ ಒಂದೋ || ೩೯ ||

೩೯೦ ಕಠಿಣವಾದರು ನಿನ್ನನಾಮ ಅನುಗಾಲ
 ಜಠರಾದೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಎಂತಾದಾರಾಗೆ
 ನಟನೆಯ ಮಾಡುತ ತಿರಗುವ ಮಾನವಗೆ
 ಅಟವಿಯಲ್ಲಾದರು ಪೂರ್ಣಸುಖವು
 ಸಟಿಯಲ್ಲ ಈ ಮಾತು ಅಜಭವಾದಿಗಳೆ ಬಲ್ಲರು
 ನಿಚ್ಚಟಾ ತಿಳಿದು ಪೇಳಿದರು ಪುಸಿಯಲ್ಲ
 ನಟಪತ್ರಶಾಯಿ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
 ವಿಠಲಾ ಎಂದು ನುಡಿದವಗೆ ಅವ ಭಯಉಂಟು || ೪೦ ||

೩೯೧ ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ ಕಾಲಕ್ಕು
 ನೀನೆಣಿಸುವನಲ್ಲ ಸತ್ಯಕಾಮಧೇನೆಂದು
 ಶ್ರೀನಾರಿ ಬೊಮ್ಮ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ಯರು ನಿತ್ಯ
 ಎಣಿಕೆ ಮಾಪ್ಪರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ
 ಮಾಣದೆ ಮತಿಯಿಂದ ತಲೆದೂಗಿ
 ಅನುಭವ ಏನೆಂಬೆ ನಿನ್ನಯ ಬಲುಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ
 ಮಾನವ ಗುಣಿಸಿ ನೆಲೆಗಾಣಬಲ್ಲನೆ
 ಮೇಣು ಗಿರಿಜೇಶಗೆ ಕಾಶಿಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ
 ನೀ ನಿಲಿಸಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮತ್ಯವ ಓಡಿಸಿ ಆನಂದ-
 ವನವಾಸ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ ಜಾನ್ಮವಿ ಪಡದೆ || ೪೧ ||

೩೯೨ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮಕೆ ಇತರ ನಾಮಗಳೆಣೆಯುಂಟೆ
 ತಾರತಮ್ಯದಿ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಹಿರಿತನಕೆ ಸಮವುಂಟೆ

ಧಾರುಣಿಯೊಳಗನ್ನದಾನಕೆ ಸಮಾನವುಂಟೆ
ಧೀರವಿಜಯವಿಠಲನ್ನ ದ್ವಾದಶತಿಥಿಗೆ ಸಮವುಂಟೆ || ೪೨ ||

೩೩ ಭೂತಹಿತನೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿತತಿಗಳು ಪೇಳ್ವ
ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಕೇಳುವದಲ್ಲವೊ
ಭೂತ ಹಿಂಸನೆಂಬೊ ಮಾತು ಅನುಭವಸಿದ್ಧ
ಭೂತಳದೊಳಗೆ ವೊಗಳುವದು ಬರಿದೆ
ಆತುರನಾಗಿ ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟ ಈಯದಿರೆ
ಯಾತಕೆದು ನಿನಗೆ ಕರುಣಿತನವು
ಜ್ಯೋತಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಪ್ರಕಾಶವಾದರೆ ಖ-
ದ್ಯೋತನ್ನ ಉಪಕಾರ ಯಾತಕ್ಕೇನೊ
ಭೀತಿ ಶಿರಿವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಕೌತುಕವೆಂಥದೊ ಎಣಿಸಿದರೆ ತಿಳಿಯದೊ || ೪೩ ||

೩೪ ¹ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಲಿಗೆ
ಅಂದವಾಗಿ ಪಿಡಿದು ದಿನಾರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ಬಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಬಾರಾಸನನಾಗಿ
ಹಿಂದು ಮುಂದುಪದ್ರವಾಗದಂತೆ
ಇಂದಿರೇರಮಣ ಕಾಯುತ್ತಲಿರೆ ಎನಗಾವ
ಬಂಧನಗಳೆಲ್ಲ ಧನ್ಯಧನ್ಯ
ಕಂದರ್ಪನಯ್ಯ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಎಂದೆಂದಿಗಾಪತ್ತು ಬರಲೀಸನೋ || ೪೪ ||

1 ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ಮಂಡಗದ್ದಿ' ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೀಮರಾಯನೆಂಬ ಸಾಹುಕಾರನಿದ್ದನಂತೆ. ಯಾತ್ರೆಗೆ ಯಾರೇ ಬರಲಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ ದೇವರ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿದ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶಕಲಾತಿ ಶಾಲು ಹಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಅವರು ಕೆಲವು ಮೈಲುಗಳ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ದರೋಡೆಕೋರರ ಮೂಲಕ ತರಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಧನಿಕನಾಗಿದ್ದನಂತೆ.

೩೧೫ ^೨ಪುರಂದರದಾಸರು ವೈಶ್ಯ ಮಾದಮ್ಮನ
ವರಕುಮಾರಕನ ಬದುಕಿಸಿದರು ಗಡ !
ಗುರುವ್ಯಾಸಮುನಿ ಭೂಪತಿಗೆ ಬಂದ ದು-
ಸ್ತರವಾದ ಕುಹುಯೋಗ ಬಿಡಿಸಿದರು ಗಡ !
ಶಿರಿನಾರಾಯಣಯೋಗಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿಗೆ ಬಂದ
ಉರಗಬಾಧೆಯ ಕಳೆದು ಪಾಲಿಸಿದರು ಗಡ !
ಹರಿಯೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಿ ನಿನ್ನ ಶರಣರು ಇಂಥಾ
ಚರಿಯ ಮಾಡಿಪ್ಪರು ಅವನಾದರು ಇನಿತು
ಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿದವಗೆ ಮನಸು ನಿರ್ಮಲಕಣೋ !
ಧರೆಯೊಳು ಈ ಮನುಜರಾದಿದ್ದೇ ವೇದ
ನೆರೆನಂಬಿದವರಿಗೆ ರೋಗ ಹಿಂಗಳೆವುದು
ಪರಮಶುದ್ಧ ಹರಿಶರಣಗೆ ಎದುರುಂಟೆ ?
ಕರುಣಾಕರಮೂರ್ತಿ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಚರಣಸೇವಿಸುವವರ ಪಡಿದೊತ್ತು ನಾನಯ್ಯ ೧ || ೪೫ ||

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯರು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ
ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಬರಲು ಶ್ರೀರಾಯರಲ್ಲಿ (ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ) ಬಂದು
ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರಂತೆ. ಆಗ ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭುಗಳು “ಭಾಗಣ್ಣ, ಮಂಡಗದ್ದಿಯಲ್ಲಿ
ಭೀಮನೆಂಬ ದುಷ್ಟನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಅದರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿ
ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ದೂತರ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನನಗೂ
ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದ್ದ. ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಆ ಘಾತಕರ ಒಡನೆ
ಹೋರಾಡಿ ಅವರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿದ. ನೀನೂ ಆ ಘಾತಕರ ಮಥೆ
ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿ. ಆಗ ಹೆದರಬೇಡ ಭಾಗಣ್ಣ ! ಈ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಇಂದಿನಿಂದಲೇ
ನಿತ್ಯಪಠನೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೋ ಎಂದು ಉಪದೇಶಕೊಟ್ಟಿರಂತೆ. ಈ ಉಗಾಭೋಗದ
ಪಠನೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗಣ್ಣದಾಸರು ಅದುಷ್ಟರಿಂದ ಪಾರಾದರಂತೆ !
ಅದು ಈ ಉಗಾಭೋಗ.

^೨ ಚಾಗಿಯ ಕೇಶವರಾಯರು ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀವಿಜಯ
ರಾಯರು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹದಿಮೂರು ಉಗಾಭೋಗಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿ
ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು.

೩೧೬ ಪ್ರಮೋದಸಂವತ್ಸರದಲೆನ್ನವರಿಗೆ
 ರೋಮ ಕುಂದದುಕಣೊ ನೀನೊಲಿದಿರಲು
 ಪ್ರಮೋದವಲ್ಲದೆ ಕ್ಲೇಶ ಲೇಶವಿಲ್ಲ
 ಸ್ವಾಮಿ ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳೊ ಇಷ್ಟದೈವ
 ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕು
 ಗೋಮಾಯುವಿನಂತೆ ಓಡಿಪೋಗುವದು
 ಶ್ರೀಮನೋಹರ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
 ನಾಮ ನೆನೆದ ಮಾರ್ಕಾಂಡಮುನಿಯ ನೋಡೊ ೨ || ೪೬ ||

೩೧೭ ಕಾಲನಾಮಕ ಭಗವಂತ ನಿನ್ನಯ ಭೀತಿ
 ಕಾಲನಾಮಕಳಾದ ದುರ್ಗಾಯಿಗೆ
 ಕಾಲಾಖ್ಯ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರರಿಗೆ ದುರ್ಗೆಭಯ
 ಕಾಲಯಮನಿಗೆ ಇವರ ಭಯ, ಯಮನಭೀತಿ
 ಕಾಲನೆಂಬ ಇವನ ತಮ್ಮಗಾಗುವದು
 ಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈ ಕಾಲನ ಭಯ
 ಕಾಲದೂತರಿಗೆ ಭಯ ಇವರಿಂದ ಹೃದ್ರ-
 ಕಾಲದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೂತರಿಂದ ಭಯ
 ಕಾಲಕಾಲಕೆ ಇರಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಲಿ ಲೇಶ-
 ಕಾಲವಾದರು ನರನ ಮುಟ್ಟುವರೆ ?
 ಕಾಲನಿಯಾಮಕ ನಿನ್ನ ನಂಬಲು ಸರ್ವ-
 ಕಾಲದಲಿ ಸುಖವುಂಟು ನೀರೋಗದಿ
 ಕಾಲದೇಶಪೂರ್ಣ ವಿಜಯವಿಠಲನೆ
 ಕಾಲಿಗೆರಗುವೆನು ಕರಪಿಡಿದು ಸಲಹಯ್ಯ ೩ || ೪೭ ||

೩೧೮ ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತ ನಾರಸಿಂಹ ರೋಗಹರ
 ಭದ್ರವಾಗಲಿ ಇವಗೆ ಇವನ ಪತ್ನಿ
 ಆದ್ರ್ವಳಾಗಿ ಚಾಲ್ತುವರಿದು ವಂದಿಸಳು ಸ-
 ಮುದ್ರಶಾಯಿ ಇವಳ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ

ನಿದ್ರೆಯೊಳಗಾದರು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ ಉ-
ಪದ್ರಗಳು ಬಂದರೆ ಪರಿಹರಿಸು
ಅದ್ರಿಧರಿಸಿ ಗೋಕುಲಕಾಯ್ದ ಕರುಣಾಸ-
ಮುದ್ರ ಅಪತ್ಮಾಲ ಬಾಂಧವನೆ
ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗೆ ಈಪರಿಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ
ಭಿದ್ರಸಾಸಿರವಿರೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು
ಮುದ್ರೆಧರರಪಾಲ ವಿಜಯವಿಠಲನೆ ದಾ-
ರಿದ್ರ್ಯಭಂಜನ ಎನಗೆ ಇದೆ ಮಾತುರ ಕೊಡೊ ೪ || ೪೮ ||

೩೯ ಮಂಗಳಪ್ರದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭಜಿಸಿದ ಜನರ
ಸಂಗದಲಿ ಇದ್ದ ಮಾನವಗೆ ಸತತ
ಮಂಗಳವಲ್ಲದೆ ಲೇಶಕ್ಷೇಶಗಳಿಲ್ಲ
ತುಂಗಮಂಗಳತರಂಗವಾರ್ಧಿಚಂದ್ರ
ಹಿಂಗಳೆದು ರೋಗವ ಹಿರಿದಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗೆ
ಅಂಗ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಲಿ ಅಂಗನೆ-
ಗಂಗಾಜನಕ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಅಂಘ್ರಿಧ್ಯಾನವೆ ಸರ್ವಾರಿಷ್ಟನಾಶ ೫ || ೪೯ ||

೩೦ ಒಬ್ಬ ಸತಿ ಪತಿಗಾಗಿ ಮುನಿಯ ಶಾಪವ ಧರಿಸಿ
ಅಬ್ಜಬಾಂಧವನ ನಿಲಿಸಿದಳು ನೋಡೋ
ಒಬ್ಬ ಸತಿ ಪತಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮನ ಸಭಿಸಾರಿ
ನಿಬ್ಬರದಿ ಪ್ರಾಣವನು ಪಡೆದಳು ನೋಡೋ
ಒಬ್ಬ ಸತಿ ಪತಿಗಾಗಿ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರಾಡಿದ
ಶಬ್ದ ಲಾಲಿಸಿ ಐದೆತನ ಪಡೆದಳೋ
ಊರ್ಬಿಯೊಳೀಪರಿ ಸತಿಯರ ಸ್ವಧರ್ಮ
ನಿರ್ಭಡೆಯಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ದಯದಿ
ಅಬ್ಜನಾಭನೆ ಇವನ ಮೇಲೆ ದಯಮಾಡು ಕರು-
ಣಾಬ್ಧಿಯೆ ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡದಲೆ

ಅಬ್ಬರದೈವ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ

ಲಬ್ಧವಾಗಲಿ ಬೇಡಿದವನ ಅಭಯವು ೬ || ೫೦ ||

೩೨೧ ಮರಿಗುಬ್ಬಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಬಿಡುತಲಿ ನಿಂತು
ಶರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿ ಕೇಳುತಿಹಳೋ ಜೀಯ್ಯ
ಪರಮಪುರುಷನೆ ನೀನು ಎನ್ನೊಳು ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ
ಇರುತಿರಲು ತಿಳಿದು ಬಲುದೈನ್ಯದಿಂದ
ಶರಣವೇಳುವ ಮಾತು ನಿನ್ನದೇ ಎಂದಿಗು
ಸರಿಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೇಳುತಿಹರೊ
ಬರಿದಾಗಗೊಡದಿರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗೆ ಬಂದ
ದುರಿತ ತರಿದಟ್ಟಿ ರೋಗಗಳ ಕಳೆಯೊ
ಮರಣರಹಿತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಸರಿದೊರೆಯ ಕಾಣೆ ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ೭ || ೫೧ ||

೩೨೨ ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಉಳಿಸುವೆನೆಂಬುವದು
ಘನ್ನವಾಗಿರಿಲಿಕ್ಕೆ ಎನ್ನೊಳಗೆ
ಇನ್ನಿತು ಪ್ರೇರಿಸಿ ನೀನೆ ನುಡಿಸಿದ್ದು
ಘನ್ನವಲ್ಲವೆ ಇದಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ
ಇನ್ನು ಯೋಚಿಸಲ್ಯಾಕೆ ಭಕ್ತಪಾಲಕ ಬಿರಿದು
ಅನ್ನಂತಕಾಲಕ್ಕು ನಿನ್ನದಯ್ಯಾ
ಉನ್ನಂತಮಹಿಮೆ ಶಿರಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಎನ್ನ ಮಾನಾಪಮಾನ ಮತ್ತಾರದಲ್ಲ ೮ || ೫೨ ||

೩೨೩ ಅಬಲೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮನಸು ಕರಗಿತು ನಿನ್ನ
ಅಬುಜಪಾದಕೆ ಬಿಡದೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದೆ
ಪ್ರಬಲ ನೀನಾದಕಾರಣದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ
ವಿಬುಧೇಶ ನಾನಾರೋಗವಿನಾಶನೆ
ಶುಭವೆ ಕೊಡು ಜೀಯ್ಯ ನಿನಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ-

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನ:’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕ: ॥”

ಸಂಪುಟ

ಸಂಪುಟ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೭—೭೦೬

ಸಂಚಿಕೆ

೮

ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಅಬ್ಬರದೈವ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ

ಲಬ್ಧವಾಗಲಿ ಬೇಡಿದವನ ಅಭಯವು ೬ || ೫೦ ||

೩೨೧ ಮರಿಗುಬ್ಬಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಬಿಡುತಲಿ ನಿಂತು
ಶಿರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿ ಕೇಳುತಿಹಳೋ ಜೀಯ್ಯ
ಪರಮಪುರುಷನೆ ನೀನು ಎನ್ನೊಳು ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ
ಇರುತಿರಲು ತಿಳಿದು ಬಲುದೈನ್ಯದಿಂದ
ಶರಣವೇಳುವ ಮಾತು ನಿನ್ನದೇ ಎಂದಿಗು

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

		ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ (ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂಪಾದಕ)	...	೧
ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬೇಡಿ	...	೨
ಶ್ರವಣ ಮನಕಾನಂದವೀವುದು	...	೪
—ಡಾ ಕೆ. ಯಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್.		
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	...	೧೩೭-೧೪೪
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	...	೧೮೫-೧೯೨
—ಶ್ರೀ ಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.		
ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು	...	೮೯-೯೬

೩೨೨ ಅಬಲೆಯ ಮಾತಿಗ ಮನಸು ಕರೆಗಿತು ನಿನ್ನ
ಅಬುಜಪಾದಕೆ ಬಿಡದೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದೆ
ಪ್ರಬಲ ನೀನಾದಕಾರಣದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ
ವಿಬುಧೇಶ ನಾನಾರೋಗವಿನಾಶನೆ
ಶುಭವೆ ಕೊಡು ಜೀಯ್ಯ ನಿನಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ-

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೭—ಜೂನ್

ಸಂಚಿಕೆ

೮

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

“ಲೋಕರುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ದಾಸರ ನೇಮಿಸುವಿ
ಲೋಕರುದ್ಧಾರಾರ್ಥ ಲೀಲೆಯ ತೋರುವಿ
ಲೋಕರುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮಹಿಮೆಗಳನು ಅ-
ನೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಸಾಕುವಿ ಭಕ್ತತರ
ಏಕಚಿತ್ತದಿ ನಂಬಿ ಲೋಕದಿ ಇರುವರ
ಜೋಕೆಮಾಡದೇವೆ, ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿದಿನ
ವಾಕೇಶನಯ್ಯ ಸಿರಿವೇಣುಗೋಪಾಲನೆ
ಕಾಕುಗೊಳಿಸದೆ ಸಲಹೊ ನಾಕೇಶನೊಡೆಯ ॥”

ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಠಲದಾಸರು.

ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬೇಡಿ

ಈಗ ೧೯೫೭ನೇ ನವೆಂಬರಿಗೆ ಲನೆಯ ಸಂಪುಟವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗ ಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದೆ.—ಆದರೆ ೧೯೫೭ನೇ ನವೆಂಬರಿನಲ್ಲಿ ಈ ೭ನೇ ಸಂಪುಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ೮ ತಿಂಗಳಾದರೂ ಈವರೆಗೆ ೭ನೆಯ ೨ಭಾಗದ ಜನರು ಚಂದಾಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ-ಕಳಿಸಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಲನೆಯ ಸಂಪುಟವು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳು “ಬಹುಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಣಿಸಲು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ! ಈ ಮಾತು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ತರಲು ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರು ಪಣತೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಯೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಿಂದಲಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸ-ಭಾರತಿಯು ನಡೆಯಲಿ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ೨೦ ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಚಂದಾಹಣ ಕಳಿಸಿಕೊಡಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ವಿ.ಪಿ.ಯಮೂಲಕ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹಿಂದೆಗೆಯಬೇಡಿ.

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ವಿಷಯ ಬರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಬೇಸರಪಡಿಸಬೇಡಿ. ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಣ ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನಗಳಿಗೂ ಹಣ ಕೊಡದಿರುವ ಜನಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆ ಬೇಡ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬೇಡಿ.

ಎಲ್ಲಾ ಚಂದಾದಾರರಲ್ಲೂ ನಿಜ್ಞಾಪನೆ

ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳೊಳಗೇ ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೆ ಚಂದಾಹಣ ಕಳಿಸೋಣವಾಗಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪ್ರಥಮ (ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ) ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ವಿ. ಪಿ. ಮೂಲಕ ಕಳಿಸುವುದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಲನೇ ವರ್ಷದಿಂದಲಾದರೂ ನಮಗೆ ಮತ್ತು ತಮಗೆ ಸೌಕರ್ಯ ದೊರೆತೀತು.

ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅಂಚೆಯ ವೆಚ್ಚ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ?

ಶ್ರವಣ ಮನಕಾನಂದವೀವುದು

ಲೇಖಕರು : ಡಾ|| ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ.
ದಾವಣಗೆರೆ.

ಲೇಖಾಂಕ ೧

ಶ್ರೀ “ರಂಗನೊಲಿದ ದಾಸ”ರೆಂದು “ರಂಗೋಲಿದಾಸ” ರೆಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ “ದಾಸ ಚತುಷ್ಟಯ” (ನಾಲ್ವರು ಪ್ರಮುಖ ಹರಿ-ದಾಸರು)ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಇಂದಿಗೂ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುವ, ಮಹಾ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯರೂ ಆದ ಮಾನವಿಯ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥ-ದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರವಣಕ್ಕೂ ಮನಕ್ಕೂ ಆನಂದದಾಯಕವಾದ ಮಹಾ-ಪ್ರಮೇಯ ಗ್ರಂಥರತ್ನ ಹರಿಕಥಾವೃತ್ತಸಾರ. ಇದು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಬರುವ ಷಟ್ಪದಿರಾಜನೆನಿಸಿದ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಇದರ ಮಹಿಮೆ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆ ಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲ, ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ! ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಅವಿಸ್ತಲ್ಪ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥ ಆಗಬಹುದಾದರೂ, ಅವರು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತರಾಗದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಅರಿವಿನ ದಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಆಳವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಹರಿಕಥಾವೃತ್ತಸಾರ. ಹೀಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಓದುಗರು ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿಧಾನ ವಾಗಿ ಓದಿದರೂ, ಗ್ರಂಥಮಾತ್ರ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ ಎಂಬುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ! ಇಂತಹ ವಿಶೇಷ ಗುಣವುಳ್ಳ ಕನ್ನಡದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥರಾಜ ಈ “ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವ” ಹರಿಕಥಾವೃತ್ತ-ಸಾರ. ದಾಸರಾಯರೇ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ ಎಂತಹುದು, ಅದರಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದನೀವುದು

ಭವಜನಿತದುಃಖಗಳ ಕಳೆವುದು

ವಿವಿಧಭೋಗಗಳಿಹಪರಂಗಳಲಿತ್ತು ಸಲಹುವುದು

ಭುವನಪಾವನನೆನಿಸ ಲಕುಮಾ-

ಧವನ ಮಂಗಳಕಥೆಯ ಪರಮೋ-

ತ್ಸಹದಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟುಲಿವುದು ಭೂಸುರರು ದಿನದಿನದಿ || ೨-೧ ||

ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕಿವಿದೆರೆದು ಕೇಳಿದವರ, ನಿರ್ಮತ್ಸರರಾಗಿ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾಗದೆ ಓದಿದವರ, ಮನನಮಾಡಿದವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಕಿವಿಗೆ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಂಪು ಎರೆದು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಗ್ರಂಥ. ಈ ರೀತಿಯ ಆನಂದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದ ಓದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬನಿಗಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಖ-ಆನಂದ ಅವನಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಿದೆ? ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಒಬ್ಬ ಪರಮಾಪ್ತಸ್ನೇಹಿತ—ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ, ಯಾರು ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ಆನಂದಹೊಂದಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಅರಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರೇ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರು. ಅಂತಹ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಇಹದ ಮಾತಾಯಿತು. ಇದು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಭುವನಪಾವನನೆನಿಸ ಲಕುಮಾಧವನ ಮಂಗಳಕಥೆಯನ್ನು! ಪರಮಪಾವನನಾದ ಪವಿತ್ರತಮ ನಾದ ಸಿರಿಲೋಲನಾದ ಪರಮಾಪ್ತನ ವಿಚಾರವನ್ನೂ, ಅವನ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೂ—ಅಗಣಿತಗುಣಗಣಿಯ ಗಾನವನ್ನೂ, ಅವನ ಕಡಲಿ-ನಂತಹ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಈ ಗ್ರಂಥ ಬಣ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ ಇದರ ವ್ಯಾಸಂಗ ಭವಜನಿತದುಃಖವನ್ನು ಕಳೆದು ಇಹದಲ್ಲೂ ಪರದಲ್ಲೂ ಭೋಗ-ಗಳನ್ನೀಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಸುಜೀವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೋಪೇತವಾದ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವನ್ನು “ಕಿವಿ-ಗೊಟ್ಟುಲಿವುದು ದಿನದಿನದಿ” ಎಂದು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದು.

“ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವುದು” ಯಾವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಹೇಗೆ? ಏಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದು ಸಹಜ ತಾನೆ? ಫಲಶ್ರುತಿಯಂತಿರುವ ಈ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಎದ್ದ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ಗ್ರಂಥದ ಸುದೀರ್ಘ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ವಿಪುಲವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಕೈಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ದಾಸರಾಯರ ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥದ ಕೇವಲ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕೈಗಂಬವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಈ ಪರಿಚಯಲೇಖನದ ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಲಾಗಿದೆ.

‘ಹರಿಕಥಾನ್ಯತಸಾರ’ದ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ-ಜೀವಾತ್ಮ ಇವರ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮನ ಸಾಧನ ವಿಸ್ತಾರ, ಅವನ ಗೊತ್ತುಗುರಿ ಏನಿರಬೇಕು, ಆ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೆಂತು, ಅದನ್ನು ಕರುಣಿಸುವವರು ಯಾರು, ಆ ಕರುಣಾಮಯನ ಶಕ್ತಿ-ಮಹಿಮೆ ಎಂತಹವು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ, ಉದ್ದೋಧಕವಾಗಿ, ಚಿತ್ರಮಯವಾಗಿ, ಅತಿಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಮಾತ್ಮ-ಜೀವಾತ್ಮರ ಸಂಬಂಧ ಎಂತಹುದು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು. ಇದು ಬಿಂಬ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಸಂಬಂಧ! ಇದರಲ್ಲೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದೆ. ಬಿಂಬದಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿರುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದೆಯಾದರೂ, ಆಳವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆ-ಸಾದೃಶ್ಯ ಅವುಗಳಿಗಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಬಿಂಬರೆನಿಸರು ಸ್ವೋತ್ತಮರು ಪ್ರತಿ-

ಬಿಂಬರೆನಿಸರು ಸ್ವಾವರರು ಪ್ರತಿ-

ಬಿಂಬ ಬಿಂಬಗಳೊಳಗೆ ಕೇವಲ ಬಿಂಬ ಹರಿಯೆಂದು || ೫-೩೫

*

ಹೀಗೆ ಜೀವ, ಜೀವ-ಪರಮಾತ್ಮ (ಹರಿ) ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ—ತಾರತಮ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ—ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಬಿಂಬ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಈ ಸಂಬಂಧ ಹೀಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡಿಯ ಕೈಪಿಡಿದು ನೋಡಲು

ತನ್ನಿರವು ಸವ್ಯಾಪಸವ್ಯದಿ

ಕಣ್ಣಿಗೊಪ್ಪುವ ತೆರದಿ ಅನಿರುದ್ಧನಿಗೆ ಈ ಜಗವು

ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವೆ ತೋರುತಿಪ್ಪುದು

ಜನ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಬಿಂ-

ಬನ್ನಮಯಗಾನೆಂದರಿದು ಪೂಜಿಸಲು ಕೈಕೊಂಬ || ೫-೩೪

ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಾಗ ನಾವೇ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡರೂ ಬಿಂಬಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ 'ವಿರೋಧ'ಕಾಣುವುದೋ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಲಭಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಎಡವಾಗುತ್ತದೆ! ಅನೇಕವೇಳೆ ಕನ್ನಡಿಯ ಒಳಗೆ ಕಾಣುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಬಲಭಾಗದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿ ನಮ್ಮ ಬಲಭಾಗ ನೋಡಿಕೊಂಡು (ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಎಡ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು) ಮೋಸಹೋಗುವುದೂ ಉಂಟು! ಹಾಗೆ ಜೀವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೇ ಆದರೂ ಗುಣ, ಶಕ್ತಿ, ರೂಪ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಮಹಿಮೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅವನಿಗೆ ಬಹು ವೈತರಿಕ್ತ. ಪರಮಾತ್ಮಕೇವಲ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೆ, ಜೀವರು ಕೇವಲ ಅಸ್ವತಂತ್ರರು. ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದರೆ ನಾವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಲ್ಪಜ್ಞರು, ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಖ-ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಮಯ, ನಾವು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅವನು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾದರೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು! ಆದರೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮೂಲಬಿಂಬವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ, ಅದರ ಅಧೀನವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಬಿಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರಾದ ಜೀವರಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ಪರಮಾತ್ಮ-ಜೀವಾತ್ಮರಿಬ್ಬರೂ ಅನಾದಿ. ಈ ಗಹನತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವ, ಮೂಲ ಬಿಂಬನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಸೇವಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಸ್ತುತಿಸಿ, ಸದಾ

ಸ್ಮರಿಸಿ ಪುನೀತನಾಗಿ, ಅವನ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಎಂದೂ, ಆ ಸಾಧನೆಯ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಆ ಗುರಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಷಯ, ಪ್ರಯೋಜನ, ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧ ಎಂದು. ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲೇ ಈ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ

ಕರುಣದಿಂದಾಪನಿತು ಪೇಳುವೆ

ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿದನಾದರದಿ ಕೇಳುವುದು

ಎಂಬುದೇ ಪಲ್ಲವಿ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ; ಗುರುಗಳ ಕರುಣ ಪ್ರಯೋಜನ, ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಆದರದಿ ಕೇಳುವುದು ಸಂಬಂಧ.

ಹರಿಯಕಥೆ, ಅಮೃತ-ಅಚ್ಯುತ-ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಪಾರ ಗಂಭೀರ, ವಿಸ್ತಾರ. ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯ. 'ಅಕ್ಷರ' ಪುರುಷಳೂ 'ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನಿ'ಯೂ ಆದ ರಮಾದೇವಿಯೇ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ "ಹೊಲಬುಗಾಣದೆ" ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಉಳಿದವರ ಪಾಡೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ "ಹರಿಕಥಾಮೃತ"ವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ 'ಸಾರ' ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವುದು.

"ಮಧ್ವವಲ್ಲಭತಾನೆ ಹೃದಯದಿ ನಿಂತು ನುಡಿದಂದದಲಿ ನುಡಿದೆನು "

"ಚಕ್ರಗದಾಧರನು ಪೇಳಿಸಿದ ತೆರದಂದದಲಿ ಪೇಳುವೆನು "

"ಶ್ರೀಧವಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನು ತಾ ದಯದಿ ವದನದೊಳು

ನುಡಿದೋಪಾದಿಯಲಿ ನಾ ನುಡಿದೆನಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿ ಬುಧಜನರು "

“ನೋದತೀರ್ಥಾಯರ ಮತಾನುಗರಾದವರ ಕರುಣದಲಿ ಪೇಳ್ವೆನು” ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಭಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಹರಿಭಕ್ತರು ತೋರಿದ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಎಂದೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಆಪನಿತು ಪೇಳುವೆ” ಎಂದರೆ ತಿಳಿದಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು.

ಇನ್ನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾದವರು ಯಾರು ಎಂದರೆ ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪರಮಭಗವಾನ್ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ, ಅವನ ಭಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತರು ಎಂದಂತಾಯಿತು ; ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರು ಎಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ. ಇಂತಹ ಹರಿಕಥಾವೃತಸಾರವನ್ನು ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ಭವತಾರಕವೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿಕಥಾವೃತಸಾರಗ್ರಂಥದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ, ಭಗವದ್ವಿಷಯಕವಾದ ಸಕಲಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತವಾದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಇದೊಂದು ದ್ವೈತತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ವಿಶ್ವಕೋಶದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ಯುಕ್ತಮಾತುಗಳಲ್ಲ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ-

ತ್ಯುಕ್ತಮಾತುಗಳಿವು ವಿಚಾರಿಸೆ

ಮುಕ್ತಿಗಿವು ಸೋಪಾನವೆನಿಸವು ಪ್ರತಿಪ್ರತೀಪದವು

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪರಿಸುವವರಿಗೆ

ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಡುವ ಸ್ವರೂಪಸುಖಪ್ರವಿ-

ವಿಕ್ತರನು ಮಾಡುವನು ಭವಭಯದಿಂದ ಬಹುರೂಪ || ೧೬-೩೧

ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದ ಎಂತಹವನಿಗೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಮಾನವ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣರತ್ನಗಳೇ

“ಭಾಗವತಧರ್ಮ”ಗಳ ಸಾರ. ಈ ಗುಣತ್ರಯಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ, ಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಾಗವತ ಮಹಾಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಮುಖ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಉತ್ತಮ ಉಚಿತ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಈ ಗ್ರಂಥ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳು—೯೮೮ ಪಟ್ಟದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ, ಸಾಕು ಎಂದು ತೆಗೆದಿಡುವಂತಹವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕೊಂಚ ವಿವರವಾಗಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಓದಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವು. ಮೂರನೆಯವಿಧ ವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಪುಸ್ತಕಗಳು—ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರವೂ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಮೆಲುಕುಹಾಕಬೇಕಾದ ಸದ್ಗ್ರಂಥಗಳು; ಅನೇಕವೇಳೆ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಓದಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವಂತಹವು; ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಗೂಢಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದಂತಹವು; ವಿಚಾರ-ಪ್ರಚೋದಕವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆನಂದವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಕೃತಿಗಳು; ಓದಿದವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವಂತಹ, ಪುನೀತಗೊಳಿಸುವ, ತಾರಕಕೃತಿಗಳು. ಈ ಕೊನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ ‘ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವ’ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ಎಷ್ಟು ಓದಿದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಓದುವುದೂ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆವೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಿಷಯಗಳ ರೀತಿ ಅಂತಹುದು. ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿರುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಮಹಾಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೂ, ಪಟ್ಟಾಸ್ತ್ರ-ಸಂಪನ್ನರೂ, ಅತಿಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ದೇವಾಂಶಸಂಭೂತರೂ ಶ್ರೀಹರಿ-ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪಡೆದವರೂ ಆದ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥ-ದಾಸವರ್ಯರು. ಇದು ಎಂತಹ ಗ್ರಂಥ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಲೋಕವಾರ್ತೆಯಿದಲ್ಲ ಪರಲೋ-
ಕೈಕನಾಥನ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳ್ದರೆ
ಕಾಕುಮನುಜರಿಗಿದು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸೊಗಸುವುದೆ
ಕೋಕನದಪರಿಮಳವು ಷಟ್ಪದ
ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂದದಲಿ ಜಲಚರ-
ಭೇಕಬಲ್ಲದೆ ಇದರರಸ ಹರಿಭಕ್ತಗಲ್ಲದಲೆ ?

ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಲೌಕಿಕ-ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆ-ಕಾದಂಬರಿ-ಹರಟೆ ಅಲ್ಲ! ಪರಲೋಕಕ್ಕೂ ಒಡೆಯನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯವಾರ್ತೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾತ್ವಿಕಪವಿತ್ರವಿಷಯ, ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ, ಅಯೋಗ್ಯರಿಗೆ-ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಜೀವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದು! ಹಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಸಾತ್ವಿಕರಾದಂತಹ ಸುಜೀವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದರ ರಸ ರುಚಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಮಲಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಿ ರುಚಿನೋಡಿ ಅದರ ಸಾರವನ್ನು ಹೀರಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು-ಅದರಿಂದ ಮಧುವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು-ಎಲ್ಲೋ ಹಾರಾಡುವ ದುಂಬಿಯೇ ಹೊರತು, ಅಲ್ಲೇ ಹೂವಿನ ಹತ್ತಿರವೇ ಸದಾ ಇರುವ ಜಲಚರಗಳಾದ ಮೀನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲೇ ಒಟಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಭೇಕ ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪೆಯಾಗಲೀ ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸುರುಚಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆ, ಅನ್ಯರಿಗಲ್ಲ. ಇದು ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗಿ, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವೆಂದೂ, ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಒಲಿದು ಪೇಳಿಸಿದ ಪ್ರಾಸಾದಿಕೃತಿಯೆಂದೂ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಕರ್ಜಗೀ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಫಲಶ್ರುತಿಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ದಾಸವರ್ಯರ ಮುಖದಿ ನಿಂದು ರ-
ಮೇಶನನು ಕೀರ್ತಿಸುವ ಮನದಭಿ-

ಲಾಸೆಯಲಿ ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿಗಳೊಲಿದು ಪೇಳಿಸಿದ
 ಈ ಸುಲಕ್ಷಣಕಾವ್ಯದೊಳ್ ಯತಿ-
 ಪ್ರಾಸಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ
 ಲೇಸು ಲೇಸೆನೆ ಶ್ರಾವ್ಯ ಮಾಡುದೆ ಕುರುಹು ಕವಿಗಳಿಗೆ || ೩೩-೪
 ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಒಲವೊ ವಿಠಲೋ-
 ಪಾಸಕಪ್ರಭುವರ್ಯಪುರಂದರ-
 ದಾಸರಾಯರ ದಯವೋ ತಿಳಿಯದು ಓದಿ ಕೇಳದಲೆ
 ಕೇಶವನ ಗುಣಮಣಿಗಳನು ಪ್ರಾ-
 ಣೇಶಗರ್ವಿಸಿ ವಾದಿರಾಜರ
 ಕೋಶಕೊಪ್ಪುವ ಹರಿಕಥಾವೃತಸಾರ ಪೇಳಿದರು || ೩೩-೧೩

ಸೀತೆಗೋಸ್ಕರ ಪೋಗಿ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಿ

ಭೂತರಾವಣನ ಮಡುಹಿದಿ

ಭೂತರಾವಣನ ಮಡುಹಿದ್ದೊ ಹಯವದನ

ಖ್ಯಾತ ನೀ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೭ ||

ಗೊಲ್ಲರೊಡನೆಯಾಡಿ ಬಲ್ಲಿದ ಕಂಸನ ಕೊಂದಿ

ಮಲ್ಲರೊಡನಾಡಿ ಮಡುಹಿದಿ

ಮಲ್ಲರೊಡನಾಡಿ ಮಡುಹಿದ್ದೊ ಹಯವದನ

ವಲ್ಲಭ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೮ ||

ತ್ರಿಪುರರ ಸತಿಯರ್ಗ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದಿ

ತ್ರಿಪುರರನೆಲ್ಲ ಮಡುಹಿದಿ

ತ್ರಿಪುರರನೆಲ್ಲ ಮಡುಹಿದ್ದೊ ಹಯವದನ

ನಿಪುಣ ನೀ ಎನಗೆ ದಯಮಾಡೊ

|| ೯ ||

ತೇಜಿಯನೇರಿ ರಾವುತನಾಗಿ ಬಂದಿ

ಮೂಜಗಕಲ್ಪಿಯೆಂದೆನಿಸಿದಿ

ಮೂಜಗಕಲ್ಪಿ ಎನಿಸಿದಿ ಹಯವದನ

ಭೋಜ ಎನಗೆ ನೀ ದಯಮಾಡೊ

|| ೧೦ ||

ವಾದಿರಾಜರಿಗೊಲಿದಿ ಸೋದೆಪುರದಲಿ ನಿಂದಿ

ವೇದವನೆಲ್ಲ ಅರುಹಿದೆ

ವೇದವನೆಲ್ಲ ಅರುಹಿದ್ದೊ ಹಯವದನ

ಬಿಲೂರಚೆನ್ನ ದಯಮಾಡೊ

|| ೧೧ ||

೧೨ ರಾಗ: ಪೂರ್ವಿ (ನಾಡನಾಮುಕ್ತಿಯಾ) ಅದಿತಾಳ

ಡಂಗುರವ ಸಾರಿರಯ್ಯ ಡಿಂಗರಿಗರೆಲ್ಲರು

ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲ ಪರದೈವನೆಂದು

|| ಪ ||

ಹರಿಯು ಮುಡಿದ ಹೂವು ಹರಿವಾಣದೊಳಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಹರುಷದಿಂದ ಹಾಡಿ ಪಾಡಿ ಕುಣಿದು ಚಪ್ಪಳಿಕ್ಕುತ್ತ

|| ೧ ||

ಒಡಲ ಜಾಂಗಟಿಯ ಮಾಡಿ ನುಡಿದ ನಾಲಿಗೆ ಘಂಟೆಮಾಡಿ
 ಬಿಡದೆ ಧಣಧಣರೆಂದು ಬಡಿದು ಚಪ್ಪಳಿಕ್ಕುತ್ತ || ೨ ||
 ಇಂತು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು
 ಸಂತತ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿಠಲನೇ ಪರದೈವವೆಂದು || ೩ ||

೧೨೯ ರಾಗ: ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಆದಿತಾಳ

ಆನಂದತೀರ್ಥರೆಂಬೊ ಅರ್ಥಿಯ ಪೆಸರುಳ್ಳ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ |
 ಏನೆಂಬೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಕರುಣಕ್ಕೆ ಎಣೆಗಾಣೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ || ಪ ||
 ಬೇಸರದೆ ಸರ್ವರೊಳು ಶ್ವಾಸಜಪಗಳ ಮಾಡಿ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ |
 ಶ್ರೀಶಗರ್ವಿಸುತ ನಿನ್ನ ದಾಸರನ್ನು ಸಲಹಿದೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ || ೧ ||
 ಅಂದು ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಬಂದು ಸುಗ್ರೀವಗೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ |
 ಅಂದವಾದ ಪದವಿತ್ತಾನಂದದಿಂದ ಸಲಹಿದೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ || ೨ ||
 ಕುಂತಿಯ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹಂತ ಕೌರವರ ಕೊಂಡೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ- |
 ನಂತಪುಣ್ಯ ಗಳಿಸಿ ಶ್ರೀಕಾಂತನಿಗರ್ಪಿಸಿದೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ || ೩ ||
 ಅದ್ವೈತರನ್ನು ಕಾದಿ ಗೆದ್ದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗುರುಮಧ್ವ-
 ಮುನಿರಾಯಾ |

ಶುದ್ಧ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಕ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ತೋರಿಸಿದಿ ಗುರುಮಧ್ವ-

ಮುನಿರಾಯಾ || ೪ ||

ಗುರುಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲ ಪರನೆಂದು ಡಂಗುರವ ಗುರುಮಧ್ವ-

ಮುನಿರಾಯಾ |

ಸಾರಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಹರಿಯ ಲೋಕ ತೋರಿಸಿದಿ ಗುರುಮಧ್ವ-

ಮುನಿರಾಯಾ || ೫ ||

೧೩೦ ರಾಗ: ಪೂರ್ವ ಏಕತಾಳ

ಬಿಡಬ್ಯಾಡಿ ಬಿಡಬ್ಯಾಡಿ ಬಿಟ್ಟು-

ಕೆಡಬ್ಯಾಡಿ ಕೆಡಬ್ಯಾಡಿ

|| ಪ ||

ಮಧ್ವಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪದ್ಧತಿ

|| ಅ ಪ ||

- ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನಹುದೆಂಬೊ ಜ್ಞಾನವ

ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸೋ ಮಾರ್ಗವ

|| ೧ ||

ಘೋರಯಮನ ಭಯ ದೂರ ಓಡಿಸಿ ಮು-

ರಾರಿಯ ಚರಣವ ತೋರೋ ಮಾರ್ಗವ

|| ೨ ||

ಭಾರತೀಶಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ

ನೀರಜಾಕ್ಷ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲನ

|| ೩ ||

೧೩೧ ರಾಗ: ಸುರಟಿ (ಪೂರ್ವ) ಅಷ್ಟತಾಳ

ಆನಂದಮಯಗೆ ಚಿನ್ಮಯಗೆ, ಶ್ರೀ-

ಮನ್ನಾರಾಯಣಗಾರತಿ ಎತ್ತಿರೋ

|| ಪ ||

ವೇದವ ತಂದು ಬಿಟ್ಟವ ಪೊತ್ತು ಧರಣಿಯ |

ಸಾಧಿಸಿ ಕಂಬದಿ ಬಂದವಗೆ |

ಭೂದಾನವ ಬೇಡಿ ತ್ರಿಪುರರ ಹರಿಸಿದ

ಆದಿಮೂರುತಿಗಾರತಿ ಎತ್ತಿರೋ

|| ೧ ||

ಇಂದುವದನೆಗೂಡಿ ಅಡವಿಯ ಚರಿಸಿ
ನಂದಗೋಕುಲದಿ ನಲಿದವಗೆ |
ಮಂದಗಮನೆಯರ ಮುಂದೆ ನಿರ್ವಾಣಡಿ
ನಿಂದ ಮೂರುತಿಗಾರತಿ ಎತ್ತಿರೊ

|| ೨ ||

ತುರಗವನೇರಿ ದೈತ್ಯರ ಸೀಳಿ ಸುಜನರ
ಸಲಹಿದ ಸಿರಿಹಯವದನನಿಗೆ |
ವರದ ಯಾದವಗಿರಿ ಆದಿನಾರಾಯಣ
ಚರಣಕಮಲಕಾರತಿ ಎತ್ತಿರೊ

|| ೩ ||

೧೩೨ ರಾಗ: ಭೈರವಿ ಛಾಪುತಾಳ

ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭ ಮಂಗಳಂ

|| ಪ ||

ಇಂದೀವರಾಕ್ಷನಿಗೆ ಇಭರಾಜವರದನಿಗೆ
ಇಂದಿರಾರಮಣ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಗೆ |
ನಂದನ ಕಂದನಿಗೆ ನವನೀತಜೋರನಿಗೆ
ವೃಂದಾರಕೇಂದ್ರ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣಗೆ

|| ೧ ||

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿವಾಸನಿಗೆ ಕ್ಷಿತಿಜನರಪಾಲಗೆ
ಮಾರನ ಪಡೆದ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಗೆ |
ಚಾರುಚರಣಗಳಿಂದ ಚಲುವಗಂಗೆಯ ಪಡೆದ
ಕಾರುಣ್ಯಮೂರ್ತಿ ಕೌಸ್ತುಭಧಾರಗೆ

|| ೨ ||

ವ್ಯಾಸಾವತಾರನಿಗೆ ವೇದ ಉದ್ಧಾರನಿಗೆ
ವಾಸಿತಾನಂತಪದ ಸಕಲೇಶಗೆ |
ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿಪುರಂದರವಿಠಲಗೆ
ದಾಸರ ಕಾಯ್ವ ರುಕ್ಮಿಣಿರಮಣಗೆ

|| ೩ ||

೧೩೩ ರಾಗ: ಮುಖಾರಿ ಅಷ್ಟತಾಳ

ಮಂಗಳಮಹಿಮೆಗೆ ಮಂಗಳ | ಶುಭ-

ಮಂಗಳದೇವಿಗೆ ಮಂಗಳ

|| ಪ ||

ನಾರಾಯಣನರ್ಥಾಂಗಿಗೆ ಮಂಗಳ

ನೂರುಸುಖನ ತಾಯಿಗೆ ಮಂಗಳ |

ಮೂರುಅಂಬಕನಜ್ಜಿಗೆ ಮಂಗಳ

ಈರೇಳು ಲೋಕೇಶಳಿಗೆ ಮಂಗಳ

|| ೧ ||

ಅಗಣಿತಚಂದ್ರಾರ್ಕಾಭಿಗೆ ಮಂಗಳ

ನಗೆಮೊಗದರಸಿಗೆ ಶುಭ ಮಂಗಳ |

ಸುಗುಣಗಣಾನಂತಾಭಿಗೆ ಮಂಗಳ

ಝಗಝಗಿಪಾಭರಣಿಗೆ ಮಂಗಳ

|| ೨ ||

ಬೇಡಿದ ಭಾಗ್ಯ ಪ್ರದಾತ್ರಿಗೆ ಮಂಗಳ

ನಾಡೋಳರ್ಚಕನಾಥಿಗೆ ಮಂಗಳ |

ಪ್ರೌಢಜನೇಶ್ವರಿ ಪವಿತ್ರಗೆ ಮಂಗಳ

ಗೂಢಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟಿಗೆ ಮಂಗಳ

|| ೩ ||

೧೩೪ ರಾಗ: ಸುರಟಿ ಅದಿತಾಳ

ಜಲಧಿಯ ಲಂಘಿಸಿದವಗೆ ಜಯಮಂಗಳ, ನಮ್ಮ-

ಸುಲಲಿತಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಗೆ ಶುಭ ಮಂಗಳ

|| ಪ ||

ಅಗ್ರಜನ ಭಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನ ತಂದು ಲಕ್ಷ್ಮ-

ಣಾಗ್ರಜನ ಪಾದಕಮಲದಗ್ರಕೆರಗಿಸಿ |

ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಶೀಘ್ರದಿಂದ ಕಪಿರಾಜ್ಯ-

ಕಗ್ರೇಸರನ ಮಾಡಿದ ಶುಭವಿಗ್ರಹನಿಗೆ

|| ೧ ||

ಏಕಚಕ್ರಪುರದಲ್ಲಿದ್ದನೇಕ ವಿಪ್ರಸಮೂಹಕ್ಕೆ

ಭೀಕರನಾಗಿದ್ದ ಬಕನ ನೂಕಿಹಾಕಿದ |

ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ಕಾಕುದುರ್ಯೋಧನನ ಕೊಂದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತ ಜಗದೇಕವೀರಗೆ

|| ೨ ||

ಜೀವ ದೇವ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಮಾಯಾವಾದಿಮತವ ಮುರಿದು
ಜೀವ ದೇವ ಜಡಕೆ ಭೇದವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ |
ದೇವಸಿರಿಪುರಂದರವಿಠಲನ್ನು ಸೇವಕರಾದ
ಕಾವ ಗುರುಕರುಣನಿಧಿಮಧ್ವಮುನಿಗೆ

|| ೩ ||

೧೩೫ ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ ಛಾಪುತಾಳ

ತೂಗೀರೆ ರಂಗನ್ನು ತೂಗೀರೆ ಕೃಷ್ಣನ್ನು
ತೂಗೀರೆ ಅಚ್ಯುತಾನಂತನ್ನು

|| ಪ ||

ತೂಗೀರೆ ವರಗಿರಿಯಪ್ಪ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ್ನು
ತೂಗೀರೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ್ನು

|| ಅ. ಪ ||

ಸೂಸಿದ ಮಡುವಿನೋಳ್ ಶೇಷನ್ನು ತುಳಿದನು
ಮೋಸಗಾರನೆಂದು ತೂಗೀರೆ |

ಸಾಸಿರ ನಾಮದ ಸರ್ವೇಶ ಮಲಗ್ಯಾನೆ
ಲೇಸೆಂದು ತೊಟ್ಟಲ ತೂಗೀರೆ

|| ೧ ||

ನಾಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯ್ಣ ಮಲಗ್ಯಾನೆ
ನಾರೇರು ತೊಟ್ಟಲ ತೂಗೀರೆ |

ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರು ನಾಲ್ಕು ವೇಣು ಪಿಡಿದು
ಸ್ವಾಮಿಯ ತೊಟ್ಟಲ ತೂಗೀರೆ

|| ೨ ||

ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪೇಂದ್ರ ಮಲಗ್ಯಾನೆ
ಬಂದೊಮ್ಮೆ ತೊಟ್ಟಲ ತೂಗೀರೆ |

ಇಂದ್ರಗನ್ನಿಕೇರು ಭಂದದಿಂದಲಿ ಪಾಡಿ
ರಂಗನ ತೊಟ್ಟಲ ತೂಗೀರೆ

|| ೩ ||

ಅರಳೆಲೆ ಮಾಗಾಯಿ ಕೊರಳ ಪದಕಸರ
ತರಳನ ತೊಟ್ಟೆಲ ತೂಗೀರೆ |
ತುರುಗಳ ಕಾಯುತ ಕೊಳಲನೂದುವ
ಶ್ರೀರಂಗನ ತೊಟ್ಟೆಲ ತೂಗೀರೆ

|| ೪ ||

ಜಲಧಿ ಆಲದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ
ಚಿಣ್ಣನ ತೊಟ್ಟೆಲ ತೂಗೀರೆ |
ಸುಲಭ ದೇವರದೇವ ಬಲಿಬಂಧಮೋಚಕ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ ತೂಗೀರೆ

|| ೫ ||

೧೩೬ ರಾಗ: ಅನಂದಭೈರವಿ ಅದಿತಾಳ

ತೂಗಿ ನೀ ಲಾಲಿಸಿಕೊಂಡೆಯೊ ರಾಮ ತೊಟ್ಟೆಲೋಳ್ ಮಲಗಿದಿ |
ನಾಗಾರಿವಾಹನ ನತಜನಪ್ರೇಮ, ಸುರಸಾರ್ವಭೌಮ

|| ಪ ||

ಯೋಗಿಮಧ್ವಮತದಾಗಮ ಒರೆದಿಹ
ಭಾಗವತಾಗ್ರಣಿ ಈ ಗುರುಗಳ ಕೈ

|| ಅ. ಪ. ||

ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಅಂದು, ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗಾತ್ಮಕ
ಜಲ ಆಲದೆಲೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಂದು, ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರ ಪೊ-
ಕ್ಕಳ ಭಾಗ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ತಂದು, ಆರಾರು ಕಾಣದೆ |
ಮಲಗಿದ ಫಲವೇನೆಂತೆಂದು, ದೀನಜನರ ಬಂಧು
ಧಳನೆ ಪೊಳೆವ ಮಣಿ ಹವಳ ತೊಟ್ಟೆಲದೊಳು
ಲಲನೆ ಸಹಿತ ಬಲು ಬಲು ವೈಭೋಗ್ಯದಿ

|| ೧ ||

ಗೋಕುಲದೊಳಗಿನ ಗೋಪಿಯರಿಂದ, ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು
ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲೇ ಎಲೆ ಮುಕುಂದ, ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು
ಬೇಕೆಂದು ಮುದ್ದಿಸಿ ಮೋಹನದಿಂದ, ಬಗೆ ಬಗೆ ಬಿನ್ನಸ |

ವಾಕೆನ್ನ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲೇ ನಂದ, ಅದಕಾರಣದಿಂದ
 ಏಕಮನಸಿನಿಂದೀಕವಿ ಮುನಿಪಗೆ
 ಬೇಕೆಂದೊಲಿದು ಪರಾಕು ಕೈಗೊಳುತ

|| ೨ ||

ಶ್ರುತಿಗೀತೆ ನಿನ್ನ ಸುಂದರವಾದ, ಅಂಭ್ರಣಿಸೂಕ್ತದಲಿ
 ಸ್ತುತಿಸಿದದ್ದೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಗಾಧ, ಅದಕಿಂತ ಇಪರಲಿ
 ಅತಿಶಯವೇನು ಪೇಳೆಲೊ ಮೋದ, ಸತ್ಯಬೋಧಾರ್ಯರ |
 ಮತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆಯೊ ಎಲೆ ಮಧುಸೂದ, ಪರತರ ಪರವೇದ
 ಪತಿತಪಾವನ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸವಿಠಲನೆ
 ಅತಿಶಯದಲಿ ಈ ಯತಿಕರ ಹಿತವೆಂದು

|| ೩ ||

೧೩೭ ರಾಗ: ವರಾಳಿ ಆದಿತಾಳ

ವಿಠಲ ಸಲಹೋ ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮನು
 ವಿಠಲ ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ

|| ಪ ||

ಎಡಕೆ ವಿಠಲ ಬಲಕೆ ವಿಠಲ |
 ಎಡಕೆ ಬಲಕೆ ವಿಠಲ

|| ೧ ||

ಹಿಂದೆ ವಿಠಲ ಮುಂದೆ ವಿಠಲ |
 ಹಿಂದು ಮುಂದು ವಿಠಲ

|| ೨ ||

ಒಳಗೆ ವಿಠಲ ಹೊರಗೆ ವಿಠಲ |
 ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ವಿಠಲ

|| ೩ ||

ತಂದೆ ವಿಠಲ ತಾಯಿ ವಿಠಲ |
 ತಂದೆತಾಯಿ ವಿಠಲ

|| ೪ ||

ಬಂಧು ವಿಠಲ ಬಳಗ ವಿಠಲ |
 ಬಂಧುಬಳಗ ಪುರಂದರವಿಠಲ

|| ೫ ||

ಚಾರ್ಯರಿಗೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಮರಿಯನ್ನು ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಿದಮೇಲೆ ಸಿಂಹಕ್ಕಾಗುವಂತೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲದವರಾದರು.

ಪುನಃ ನಾದವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಹಿಂದಿನ ನಾದದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದರು. ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಪುಂಡರೀಕ-ಪುರಿಗಳು ಈ ಹಿಂದೆ ಸೋತಿದ್ದರೂ ಇದಿರಾದರು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪುಂಡರೀಕ ಪುರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದೊಡ್ಡ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಆ ಪುಂಡರೀಕಪುರಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ದೊಡ್ಡ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಐದಾರುಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ, ಪಂಡಿತರು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರು. ಈತರದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞಾ-ಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಮಹಾಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಸಜ್ಜನರು ಮಾಯಾವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಪದ್ಮತೀರ್ಥಾದಿಗಳನ್ನು ಎರಡನೆಯಸಲ ನಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಆ ಕಾವು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಹೊರಟು, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲವು ಸಮಿಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಕೊಡಿಸಾಡಿ (ಪ್ರಾಗ್ರ್ಯವಾಟ) ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಳಿದವರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಆನಂದಮೂರುತಿಯಾದ ಜನಾರ್ದನದೇವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾಕವಿವರ್ಯರಾಗಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಪುರಾಣಾದಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನರಾಗಿಯೂ ತಪಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಯಾವವಾದಿಗಳಾದರೂ ತಮಗೆ ಸಂದೇಹಬಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಈ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರು ನಿಸ್ಸಂಶಯರಾಗಿ, ಕೇಳುವ ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಕಲವಾದಿಗಳೂ ಈ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು; ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರಿಗೂ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ

ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನೇಕಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಆಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಧಿವಶವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಇವರ ಪತ್ನಿಯು 'ನಿಜವಾಗಿ ತಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಈ ತರದ ದುಃಖವನ್ನು ದೇವರು ಪರಿಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನನ್ನೀದುಃಖವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಾರದು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಜನ್ಮವು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೇ? ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳ ಸತಿಯರು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು "ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣಲೇಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಕೆಲವರು ಹೆತ್ತಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಲೇಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿ, ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಮರೆಹೊಂದಲಿ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹರಿಹರರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಈ ಸತಿಯು ಭುವನಪ್ರಭುಗಳಾದ ಹರಿಹರರನ್ನು ಸೇವಿಸಿದುದರಿಂದ ಇವಳ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾದವು. ಇದರಿಂದ ಈ ದೇವಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಒಂಬತ್ತುತಿಂಗಳು ತುಂಬಲು ಒಂದು ದಿವ್ಯಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿನ ಗ್ರಹಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಈ ಬಾಲಕನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತನೆಂತಲೂ, ಅಸದೃಶಪಂಡಿತನಾಗುವನೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಅತ್ಯಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತರು ಈ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ ಈ ಬಾಲಕನು ತನ್ನ ಕುಲೋದ್ಧಾರಕನೂ ಆಗುವನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಾನೇ ಧನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಈ ಹಿಂದೆ ಗತಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆತು ಈ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ನಾಮಕರಣದ ದಿನ, ವೇದ, ವೇದಾಂತ-ಕವಿತೆಗಳೆಂಬ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ

ಯಾಗುವ ಕಾರಣದಿಂದ 'ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ' ನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥತವಾದ ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು. ಇವನಿನ್ನೂ ತೊದಲ್ಪುಡಿಯನ್ನೇ ನುಡಿಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ ! ಆ ಕವಿತೆಯೂ ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಇತರರಿಗಾನಂದದಾಯಕನಾದನು.

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಉಪನಯನವಾಯಿತು. ಸಾಂಗವೇದಾಧ್ಯಯನವೂ ಆಯಿತು. ಅನಂತರ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನೂ ಆದನು. ಆಗ ಇವನನ್ನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ತಮಗುಂಟಾದ ಸಂಶಯದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಇಂತಹ ಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಸಜ್ಜನರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶೃಂಗಾರಾದಿರಸಭರಿತವಾದ 'ಉಷಾಹರಣ' ನೆಂಬ ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಅದ್ವೈತದ ಹೊರತಾದ ಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲದಕಾರಣ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಕಲಿಯತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ವಿರೋಧಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಗುರುಗಳು ಹೇಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಈ ಅದ್ವೈತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರವರ್ಗದವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪರಮಪಂಡಿತರಾದ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಆದ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮಾಯಾವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದೂಕಾಲುಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಚತುರರಾದ, ಯುಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕುಶಲರಾದ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು

ಇವರ ತಂದೆಗಳಾದ ಶ್ರೀಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದುದಿನ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ 'ಮಗನೇ! ನಾನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಏನೆಂದರೆ ಈ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಾಗಲಾರದು. ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಗುಣವಂತನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ತಿಳಿಯಿತೇ?' ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ತಂದೆಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಕೆಲವುಕಾಲ ದಾಟಿದಮೇಲೆ ಒಂದುದಿನ ತಾನಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರು. "ಈಗ ಕಲಿಯುಗವಾದುದರಿಂದ ಯುಗಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಕಲಿಯಬಲದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ಕೆಟ್ಟಿರಬೇಕು; ನೇದಗಳ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪರಮಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭಾಷ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ನಾನು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಸಂಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷ್ಯಗಳೂ ಸರ್ವಜ್ಞಶಿಖಾಮಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಲಾರವು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ನಂಬಲರ್ಹಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಇಂತಹ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಹೊರತು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಓದದೆ ಬಿಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಉಪನಿಷತ್ತು

ಗಳ ಸಾರವೇನೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಉಪಾಸನೆಯಕ್ರಮದ ಹೊರತಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಆಗಲಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ಬಹಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆನಂದಜ್ಞಾನದೇಹನೂ ಅಸದೃಶನೂ ಎಂಬುದಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದವನು, ಗುಣಕ್ರಿಯಾರಹಿತನೂ, ಆಗಿರುವನೆಂದು ಈ ಅದ್ವೈತ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ದಿವ್ಯತೇಜೋರೂಪನೆಂದೂ ಹೇಳಲು ಬಾರದಿದ್ದ ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಾಸನೆಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವನೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಗುಣವಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವಾದರೆ ಏನು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಬಹುದು? ಆದಕಾರಣ ಈ ಅದ್ವೈತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸೇ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕಾರಣ ನಾವು ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗುಣಪೂರ್ಣನೆಂದೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.” ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗುಣಪೂರ್ಣನೆಂದೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ಆಗಲೇ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ‘ಪೂಜ್ಯರೇ! ನಮಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅದ್ವೈತಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಮಹಾಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ನೀವು ಉತ್ತಮಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸವು ನಿಮ್ಮ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ತಮಗಾರೂ ಸರಿಯಾದ ಇದುರಾಳಿಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯಿಂದ ತಮ

ಗುತ್ತಮವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಭಯವೂ ದೂರವಾಗುವುದು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಯಾರಾದರೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತನ್ನೊಡನೆ - ಮಾತನಾಡಲು ಬಂದರೆ ತನ್ನ ಮಹಾಪಾಂಡಿತ್ಯಬಲದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪಹರಿಸುವ ಮೊದಲು ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವಾರ್ಥಿನವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು, ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅತ್ಯಾನಂದಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲದೇವಾಲಯಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುವಾಗ ಅವರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅತಿಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಅವರ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಾದಮಾಡಿ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಇವರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೂಡಲೇ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಿಚಾರವಂತರು ಸಹಸಾ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು. ಆದರೆ ಇವರೊಡನೆ ವಾದಮಾಡಲು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೊಡಿಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ (ಪ್ರಾಗ್ಯವಾಟದಲ್ಲಿ) ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಈ ಮೊದಲೇ ತಮ್ಮ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರ ತಮ್ಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಅಂತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ

ತಮ್ಮನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ತನಗನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪರಮಹಂಸ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಆದರ್ಶಪುರುಷನಾಗಿ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಪೀಠಾಧಿರೂಢನಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ವಿಷಯವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇವನ ಧನವು ವಿಧಿವಶದಿಂದಲೇ ಹ್ರಾಸವಾಗತೊಡಗಿತು. ಬೇಸಾಯಮಾಡಿಸಿದ ಪೈರುಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಫಲವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಬೇಸಾಯದ ಎತ್ತುಗಳೂ ದನಕರುಗಳೂ ದೈವದಿಂದಲೇ ದೈವಾಧೀನವಾದವು. ಆಗ ಈ ಮಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಷಸಮಾನಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿದವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಭೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬಲವಾದ ಆಶೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇದರ ಸಲುವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ತಮ್ಮನು ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಕೊಡಿಸಾಡಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ತನಗೆ ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. 'ಈಗ ತಕ್ಕಸಮಯವಲ್ಲ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವೆನು' ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಪುನಃ ಪಾಪಕಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ತಮ್ಮನು ಅಂದಿನಿಂದ ಉಣ್ಣುವುದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ನಗುವುದನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಕೇವಲ ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರವೇಶದ ಸಮಯವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಯಾವತೊಂದರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಮೊದಲೇ ಸಂಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮುಗಿಯಿತು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ಕೊಡಿ ಸಾಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ತೀತಿವಿಶೇಷವಾಗಲೆಂದು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಕುಳಿತಿರುವರೆಂದು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಷ್ಟೇ! ಅದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರೂ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಇದುವರೆಗೂ ಅಪಹರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಿರಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ಣಮಾದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಬೇಗನೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಪಹರಿಸಿರುವ ಸರ್ವಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನ ಮಹನೀಯರು ಆ ದೇಶದ ರಾಜನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಪದ್ಮತೀರ್ಥರ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲಾಗಿ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಕಾಣೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಊರಿನ ಮಹನೀಯರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಪಹರಿಸಿದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು? ಅಪಹರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇನು ಮಾಡಿದರು? ಕೆಡಸಿರಬಹುದೇ? ಎಂದು ಹೆದರಿ ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಹೆದರಿ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನಾದೊಬ್ಬ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಪುರುಷನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಸಹ್ಯಪರ್ವತದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಹ್ಯಪರ್ವತದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಆ ದೇಶದ ರಾಜನಾದ ಜಯಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ

ವಿಭುಗಳಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನೆ ಸರ್ವಕಾಲ
ಶಬದಮಾತುರವಲ್ಲ ಅಂತರಂಗದ ಸ್ತೋತ್ರ
ಕುಬುಜೆಯ ತಿದ್ದಿದ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ನಿಬಿಡಕರುಣಾಂಬುಧಿ ಮಹದುರಿತಾರಿ ೯ || ೫೩ ||

೫೨೪ ಒಂದೆರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು ಏಳು
ಒಂದೇಳು ಒಂಭತ್ತು ಹತ್ತು ಸಾರಿ
ವಂದಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದುದಕೆ ಅವರವರ
ಬಂಧನ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕಾಯ್ದೆ ನೀನು
ಒಂದೊಂದು ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಭವ ನೋಡಿ
ಇಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನೊ ಪಾರ್ಥಸೂತ
ಅಂದ ಮಾತನು ಬರಿದಾಗದಂತೆ ದೇವ
ಬಂದಪವ್ನುತ್ಯವ ಕಡೆಗೆಮಾಡಿ
ನಂದವ ಇತ್ತು ಈ ದೇಹದಿ ಸುಖಪಡಿಸು
ತಂದೆ ಈ ಭಕತನ ಮೊರೆಯ ಕೇಳಿ
ಕಂದರ್ಪಪಿತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲ ನಿನ್ನ
ಪೊಂದಿದಮೇಲೆ ಮುನ್ನವ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಲ್ಲ ೧೦ || ೫೪ ||

೫೨೫ ಮಾತು ಮಿಂಚಿತು ಕಣೊ ಹೆಂಗಳಯ ಮನೋ-
ವೃತ್ತಿಗೆ ಆತುಮದೊಳಗಿಪ್ಪ ಆತ್ಮಕೇಳೊ
ಭೂತಳದೊಳಗೆ ಭಕ್ತರಧೀನನೆಂದು
ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ ನೋಡು ಸರ್ವದಲ್ಲಿ
ನೀತಗುಣವಂತ ನಿನ್ನವರ ದಾಸನು
ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತದಿ ನುಡಿದೆನಯ್ಯಾ
ನೀ ತವಕದಿಂದ ನುಡಿಯ ಪಾಲಿಸದಿರಲು
ದಾತರೊಬ್ಬರ ಕಾಣೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿ
ಯಾತರವನಲ್ಲ ನಿನ್ನ ನಾಮವೆ ಗತಿ ಬಿ-

ನ್ನಾತು ಕಾಯೋ ಎನ್ನ ಮನದೈವವೆ
ವಾತಾಂತರ್ಗತ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಪ್ರೀತನಾಗು ಎನ್ನ ಸ್ತುತಿಗೆ ಮೈದೋರಿ ೧೧ || ೫೫ ||

೩೨೬ ದೇವ ನಿನ್ನ ಪಾದದಾಣೆ ಭಕ್ತರಾಣೆ
ಈ ವಚನ ಸತ್ಯಮಾಡುವುದು ಎನಗೆ
ಇವನ ಜೀವದಾನ ಕೊಡು ಇದೇ ದೇಹದಲಿ
ಮೂರು ವರುಷ ಎನ್ನಾಯುಷ್ಯದೊಳಿತ್ತು
ಕಾವುದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿಪ್ಪದು ಸಲ್ಲ
ಸಾವಿರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವೆ
ದೇವ ನಿನ್ನ ಪಾದದಾಣೆ ಭಕ್ತರಾಣೆ
ಈ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದ ಅಪಮೃತ್ಯು ಓಡಿಸು
ಭೂವಿಬುಧರೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಡುವದ ನೋಡಿ
ಕೋವಿದರಾಯ ಎನ್ನಾಶಿ ಕೇಳಿದಗತ್ಯ
ಪಾವನಮೂರುತಿ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಜೀವೇಶನಿಂದಲಿ ರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿಸೊ ೧೨ || ೫೬ ||

೩೨೭ ಅನ್ನಂತಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಬಿದ್ದವಗೆ
ಖಿನ್ನತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದ ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆ
ಚಿಣ್ಣಧ್ರುವ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ತರ
ಘನ್ನತೆ ಏನೆಂಬೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಮನ್ನಿಸು ಮಹರಾಯ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ಬಿನ್ನಪ ಕೈಕೊಂಡು ಭಕ್ತನ್ನಪಾಲಿಸೋ ೧೩ || ೫೭ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

೩೨೮ ಉಪವಾಸವಿದ್ದವನಿಗೆ ಊರು ತುಂಬಿದರೇನು
ಅಪಹಾಸಗೊಳಿಸುವ ಗೆಳೆಯನಾದರೆ ಏನು
ಕುಪಿತನ ಬಿಡದವನ ಕುಲಜರಾದರೇನು

ಕಪಟವ ಬಿಡದವನ ಕೂಡ ಉಂಡರೆ ಏನು
ಕೃಪೆಮಾಡದವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೇನು
ತಪಸಿಗಳೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ || ೫೮ ||

೨೯ ಅನಿಲದೇವನು ದಾಹಕನಹುದೋ ಎಂದಿಗೂ
ಮನಬಲ್ಲದು ಕಾಣೋ ತ್ರಿಜಗದಲ್ಲಿ
ಅನುದಿನದಲಿ ತನ್ನಿಂದನುವಾದ ವಸ್ತು
ಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ದಹಿಸಿಬಿಡುವನು ಕಾಣೆರೊ
ವಿನಯದಿಂದಲಿ ತಾನು ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ಉಟ್ಟು
ಮಣಿಭೂಷಣವಸನವ ದಹಿಸಿ ಕೊಂಬನೇನೊ
ವನಜನಾಭನು ಪಾವಕಸ್ಥಾನೀಯಾದಡೆ
ನೆನಸಿ ಮೊರೆಪೊಕ್ಕವರ ವೆಸರುಗೊಳನು
ಘನದುರಿತವ ಸುಟ್ಟು ದಾನವರ ಪುಡಿಮಾಡಿ
ಪ್ರಣತಜನರ ಆರ್ತಿ ಕಳೆವ ಪೊಳೆವ
ಘಣಿಶಾಯಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ ಕಾರುಣ್ಯ-
ವನಧಿಕಾಣೊ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪದಕ || ೫೯ ||

೩೦ ನಿನ್ನ ಪಾದಾಂಬುಜವ ನೋಡಿದ ಮನುಜಗೆ
ಘನ್ನ ಪಾಪಗಳುಂಟೆ ಘನ್ನ ವರ್ನ
ನಿನ್ನ ಪೋಲುವ ದೈವ ಆವಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ
ಬಣ್ಣಿಸಿ ನೋಡಿದರು ಕಾಣೆನಯ್ಯಾ
ಕಣ್ಣಿಲಿ ನೋಡಿದರು ಕರ್ಣದಲಿ ಕೇಳಿದರು
ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿ ತುತಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕು
ಎನ್ನ ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಪರಮೇಷ್ಠಿತನಕ
ಸಂಪನ್ನ ಜ್ಞಾನದಲಿ ಗುಣಿಸಿದರು
ಪನ್ನಗಶಾಯಿ ಸಿರಿವಿಜಯವಿಠಲರೇಯ
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ಏನೆಂಬೆನೊ || ೬೦ ||

೩೩೧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯನಾದಡೆ ಕೆಣಕಿ ನೋಡೆಲೊ ನಿನ್ನ
 ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವೆನು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ
 ಕಾಮಿಸದಿರು ಎನ್ನ ಕೂಡ ಸ್ನೇಹವೆ ಇಂದು
 ತಾಮಸಕೆ ಸೂರ್ಯಗೆ ಗೆಲಿಯತನವೆ
 ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗೆ ಗೋಮಯ ಬಿದ್ದಿರೆ ಅರಸಿ-
 ಕಾಮಿನಿಯು ಬಯಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲೊ
 ಈ ಮಾತು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅನದಿರು ಆಡದಿರು
 ಹೋಮದೊಳಗಿನ ಘೃತ ಮಾರ್ಕ ನೆಕ್ಕುವದೆ
 ಶ್ರೀಮನೋಹರ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಠಲ ದುರಿತ-
 ಸ್ತೋಮ ಕಾನನಕೆ ಪಾವಕನಂತೆ ಇಷ್ಟ || ೬೧ ||

೩೩೨ ಆಕಳಿಗೆ ಕರುವುಗಳು ಏಸು ಇಪ್ಪಾವೆಂದು
 ಲೋಕದೊಳು ಕೇಳಿದರೆ ಜನ ಒಪ್ಪೊದು
 ಈ ಕರುವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಕಳುಗಳುಂಟೆಂದು
 ವಾಕು ಬೆಸಗೊಂಡರೆ ಜನಮೆಚ್ಚುವದೆ
 ಶ್ರೀಕಾಂತ ನಿನಗಿಂದು ಉತ್ತರಕೊಡಲಾವೆನೆ
 ಸಾಕುವ ಧೊರೆಗಳು ಎಷ್ಟೆಂದು
 ನೀ ಕೇಳಿದದಕೆ ಸೋಜಿಗವಾಗಿದೆ ಎನಗೆ
 ಸಾಕುವರು ನಿನ್ನ ವಿನಹ ಉಂಟೇನಯ್ಯ
 ಬಾಕುಳಿಗಮಾನವರು ಎನ್ನಂಥವರು ನಿನಗ-
 ನೇಕಜನ ತುಂಬಿಹದು ನೋಡಿದಲ್ಲಿ
 ಏಕೋಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆ ಎನಗೋರ್ವನಲ್ಲದೆ
 ನಾಕಾಣೆ ಇನ್ನೊಂದು ನಿನ್ನ ಸಮನಾ
 ಶ್ರೀಕಳತ್ರ ವಿಜಯವಿಠಲ ವೆಂಕಟರಾಯ
 ಯಾಕೆ ಎನ್ನೊಡನೆ ಈ ಮಾತು ಸೊಗಸೆ || ೬೨ ||

೩೩೩ ಎಲೊ ಎಲೊ ದುರಿತವೆ ಓಡು ಓಡು ನೀ
 ನಿಲಲಾಗದು ಎನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಂತೆ

ತಲೆ ಬಲೆತು ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದಿ ಮೆರಿಯೆ ನಿನ್ನ
ಕುಲಕೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ ಕೈಲಿ ಖಡ್ಗಿಯನಿತ್ತೆ
ಮಲತವರ ಗಂಡ ಶ್ರೀಹರಿ ಕಂಡರೆ ನಿಮ್ಮ
ತಲೆಯ ಚಂಡಾಡುವ ಭೂತಬಲಿಯ ನೀವ
ತಿಳಿದುಕೊ ನೀ ಕೇಳು ಮೊದಲಂತೆ ನಾನಲ್ಲ
ಸುಲಭ ವಿಜಯವಿಠಲೊಲಿದ ಭಯವಿಲ್ಲ || ೬೩ ||

ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು

೩೩೪ ಅರಿಗಾರಾಗುವರೊ ಅಪತ್ತು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಅರಿಗಾರೊದಗುವರೊ ಸಂಪತ್ತು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಅರಿಂದ ಬಪ್ಪುವದು ಅರಿಂದ ತಪ್ಪುವದು
ಅರಿಸಿ ನೋಡುವದು ಇದರ ಕಾರಣವನು | ಇದ-
ಕಾರು ವಾರಣದಲಿ ನೋಡಿ
ಅರೋಪಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಭಾರ ಅವಗೆ
ಕಾರುಣ್ಯ ಮೂರುತಿ ಗೋಪಾಲವಿಠ್ಠಲ
ಈ ರೀತಿ ಅರಿದವಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪೊರೆವ || ೧ ||

೩೩೫ ಓವನ್ನ ಕಾಣದಲೆ ದೇಶದೇಶವ ತಿರುಗಿ
ಘಾಸಿಯಾದೆನೊ ಬಲು ಗರ್ವತನದಿ
ಈ ಶರೀರದೊಳಗೆ ವಾಸವಾಗಿ ಇದ್ದು ಕಾ-
ಣಿಸಿಕೊಳದೆ ಎನಗೆ ಮೋಸಗೊಳಿಸೆ
ಕೂಸಿನ ಮುಖಕೆ ಬೀಳದೆ ಜನನಿ ಮರೆಯಲಿರೆ
ಕೂಸಿಗಿನ್ನಾವ ಬಲ ರೋದನೊಂದೇ
ಅ ಶಿಶುವು ಕಳೆಗುಂದಿ ಸಮ್ಮನಿದ್ದಿದರೆ

ಪೋಷಿಸುವ ಜನನಿ ತಾ ಸುಮ್ಮ ನಿಹಳೋ
 ಕೂಸಿನಂತೆ ನಾನು ಜನನಿಯಂತೆ ನೀನು
 ಏಸುದಿನವೆಂದು ಉಪವಾಸವಿರಲಿ
 ದಾಸರ ದಾಸತನ ಉಂಟಾಗೆ ನೀ
 ಪೋಷಿಸುತಲಿ ಇಷ್ಟೆ ಇದ್ದಲ್ಲಲಿ ಎನ್ನ
 ಈ ಸಥೆಯ ಮಾತು ನೀನಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೆ
ಶ್ರೀಶ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಬಂಧು ಹಾಹಾಹಾ || ೨ ||

೩೩೬ ಹರಿಯಬೇಕು ಹರಿಯನು ಐದುವದಕ್ಕೆ
 ಹರಿಯಬೇಕು ಬಹುಜನ್ಮದಘಗಳೆಲ್ಲ
 ಹರಿಯಬೇಕಜ್ಞಾನ ಶ್ರುತಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ
 ಹರಿಯಬೇಕು ಮನ ಹರಿಯಲೈ ಆವಾಗ
 ಹರಿಯನ್ನೇ ನೆನದವರ ಸಂಸಾರದ ಮೂಲ
 ಹರಿಯಬಲ್ಲನು ಕಾಣೊ ಹದನವರಿತು ಇನ್ನು
 ಹರಿಯನ್ನೆ ಕಾಣದೆ ಸಂಸಾರಾಂಬುಧಿ
 ಹರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಹರಿದಾಡುತಿಪ್ಪರ
 ಹರಿಯು ನೋಡವರ ಕಂಡು ಸಾಧನಮಾರ್ಗ
 ಹರಿಯತೋರಿ ತನ್ನರಿವಂತೆ ಮಾಳ್ವನು
ಹರಿಯವತಾರ ಗೋಪಾಲವಿಠಲನು
 ಹರಿಯೇ ಹೇ ಧೊರಿಯೇ ನಾನೆಂದು ಮೊರೆಯೇ || ೩ ||

೩೩೭ ನೋಡು ನೋಡದಲೆ ಇರು, ಹರಿಯೆ ನೋಡಿಪನೆಂದು
 ಮಾಡು ಮಾಡದಲೆ ಇರು, ಹರಿಯೆ ಮಾಡಿಪನೆಂದು
 ಕೂಡು ಕೂಡದಲೆ ಇರು, ಹರಿಯೆ ಕೂಡಿಪನೆಂದು
 ಓಡು ಓಡದಲೆ ಇರು, ಓಡಿಪನರಿದಿನ್ನು
 ಪಾಡು ಪಾಡದಲೆ ಇರು, ಪಾಡಿಸುವನರಿದಿನ್ನು
 ನೀಡು ನೀಡದಲೆ ಇರು, ನೀಡಿಸುವನರಿದಿನ್ನು
 ಬೇಡು ಬೇಡದಲೆ ಇರು, ಬೇಡಿಸುವನರಿದಿನ್ನು

ಮಾಡಲೀಪರಿ ನೀನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಕೇಡು ಎಂಬುವದುಂಟೆ ಸಾಧನಕೆ ಎಂದೆಂದು
 ಗಾಢಮತಿ ಪುಟ್ಟುವುದು ದಿವಸದಿವಸಕ್ಕೆ
 ನೋಡಿದರೆ ಬಹು ಸುಲಭ ಗಾಢಸಂಗತಿ ಬ್ಯಾಡ
 ಗೋಡೆಮರೆ ಇಲ್ಲದಕೆ
 ಮಾಡಲಾಯಾಸವಿಲ್ಲ ಫಲವು ಅಧಿಕ
 ಪಾಡಿದನರ ಪ್ರಾಣ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ
 ಪಿಡಿಯೆ ಬಂದೆನೆಂದವನ ಪಿಡಿದು ಬಿಡನೋ || ೪ ||

೩೩೮ ನಂಬು ನಂಬು ಎನ್ನ ಎಂದು ಆಡುವ ಸ್ವಾಮಿ
 ಬಿಂಬನವನಲ್ಲನೆ ಎನಗೆ ಅಂದು ನೋಡೆ
 ಸಂಭ್ರಮ ಪೂರ್ತಿಸದು ಕಾಂಬೋಣಾದರು ಮನದ
 ಹಂಬಲವು ಬಿಡದೊ, ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ನಂಬಿದರೆ ಅವನ ನಂಬಿದವನೆ ಅಲ್ಲ
 ಅಂಬಿಕಾಹೃದಯಸ್ಥನೆನ್ನು ಭೇದವ ತಿಳಿದು
 ಸಂಭ್ರಮದ ಜಾಗೃತಿ ಹುಟ್ಟಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ
 ಬೊಂಬೆಯಾಗಿ ಎದುರುನಿಂತು ತೋರಿ ಆಡೆ
 ನಂಬಿಗೆಯು ಸಾಲದೊ ಅಂಬುಜಾಕ್ಷ
 ನಂಬಿ ಇಪ್ಪೆನು ಕಂಡ್ಯ ಈ ಪರಿ ಚೆನ್ನಾಟ
 ಸಂಭ್ರಮದಲೆನ್ನ ಮೋಹಿಸಬ್ಯಾಡ
 ನಂಬಿಗಿ ಬಲು ಉಂಟು ಆಗಿರಲಿ ನಿನ್ನಲಿ
 ನಂಬುವರೊ ಜನ ಅನ್ಯಹಂಬಲಿಸದೆ
 ನಂಬಿ ನಿನ್ನನರಿಯೆ ಹಿಂದೆ ಇಂದು ಮುಂದೆ ಘನ
 ನಂಬಿಗೆ ಇತ್ತರೆ ನಿನ್ನ ನಂಬುವೆನಯ್ಯ
 ಬಿಂಬಮೂರುತಿಯೆ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ || ೫ ||

೩೩೯ ಮಾಡು ಎನಗೆಂದು ಪೇಳುವದು ನಿನಗೆ ನೀತ
 ಮಾಡಿಸಲು ಮಾಡೆನೆಂಬುವದು ಎನಗೆ ನೀತ

ನೋಡು ಇದರೊಳು ಫಲವು ಆರಡು ಗೆಲುವದು
 ನೋಡಬೇಕು ಕೊನೆ ಮೊದಲು ವಿಡಿದು
 ಮಾಡಿ ಬಂಧವು ಹಿಂದೆ ತಂದುಕೊಂಡವನಲ್ಲ
 ನೋಡು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಬುವುದಲ್ಲ
 ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಹಸಿವಿಗೆ ಹದನೆ ಪರಿಯಾಗಿಹ
 ಮೂಢ ಶಿಶುವಿನ ಚಿಂತೆ ಆರದಯ್ಯಾ
 ಓಡಿ ಆಡುವನಲ್ಲ ಕಂಡಕಡೆಯತಿ ನಾನು
 ಕೇಡು ಆರದು ನಿನ್ನವರು ಕೆಟ್ಟರೆ
 ಮಾಡಿಸೆನಗೆ ಇಂದು ಬೇಡೊದೆನಗೆ ವಿಹಿತ
 ಬೇಡಿದದು ಕೊಡೆ ತಪ್ಪದು ನಿನಗೆ
 ಪಾಡಿದವರ ಪ್ರಾಣ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ
 ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವ ಮಹಾಪ್ರಾಢ ದೊರಿಯೆ || ೬ ||

೩೪೦ ನೀನು ಕೊಡುವದೆನಗೆ ಏನು ಎನಗಿಂದದರ
 ಖೂನವಾದರು ತೋರು ಎನ್ನ ಕುರಿತು
 ನಾನು ಬಲು ಅರಸಿ ನೋಡಿದರು ನಿಜಗಾಣೆನು
 ಪಾಣಿಧ್ಯಯ ಮುಗದು ಬಿನ್ನೈಪೆ ದೇವ
 ನೀನೋ ನಾನೋ ಪೇಳೊ ನಿನ್ನ ತಿಳಕೊಂಬಲ್ಲಿ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಇದಕೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥರೈಯ್ಯಾ
 ಏನು ನೀ ಕೊಡುವದು ಮುದವೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಪೋದರು
 ಕಾಣದೆ ಹುಡುಕುವೆ ಆನು ಏನೇನೆಂದು
 ಶ್ರೀನಿವಾಸರಂಗ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಆ
 ದಿನ ನಿನ್ನದು ಎಂದೇನಿದ್ದರೂ || ೭ ||

೩೪೧ ಪರಮಪುರುಷ ಪಾಪನಾಶ ಪತಿತಪಾವನ ಪರತರ
 ಪರಮ ಅಪ್ತ ಪರಾತ್ಪರಾತ್ಮಕ
 ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪ ಪರಮಮಂಗಳ
 ಪರಮಕರುಣಿ ಪಾಹಿ ಪಂಥರಾಜ

ಪರಮಪುರುಷ ಶರಣಜನಪಾಲಕನೆ ಜಯಜಯ

ಶರಧಿಬಂಧನ ರಾಮ ಜಯ ಜಯ

ಶರಧಿಶಯನ ಶ್ವೇತವರ್ಣ ಶ್ವೇತವಾಹನಪ್ರಿಯನೆ

ಭಾರತೀಶನೊಡೆಯನೆ, ಏ | ಭೂಭಾರನಿಳುಹಿದ ಸ್ವಾಮಿ

ನಮೋ ನಮೋ

ಚಾರುಶ್ವೇತದ್ವೀಪವಾಸಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ

ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪರಮಪುರುಷ || ೮ ||

೩೪೨ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಧರಣಿ ಆಳಿ ಅರಸುಗಳೆನಿಸಿ

ನಷ್ಟವಾಗಿ ಪೋದರಲ್ಲ ನೋಡ ನೋಡಾ

ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೊಯ್ದರೆ ತೃಣವಾದರು ಹಿಂದೆ

ಇಷ್ಟನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು

ದಿಟ್ಟ ತಾ ಹರಿಗೋಲದಾಟಪನೊಂದು

ಹುಟ್ಟಿಲಿ ನೀರು ತಿರುಹಿ ಕಡೆ ದಾಟಿಸೆ

ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಕೀರ್ತಿ ಹಾಕಿದವನದು ಎಂದು

ಕೊಟ್ಟವರವಗುಂಟು ಬಹುಮಾನವ

ಎಷ್ಟೇ ಉದಕದಿ ಹುಟ್ಟು ಹೊರಳಿ ಅಡಿದರದಕೆ

ಎಷ್ಟು ಹತ್ತೋದು ಜಲವು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ

ಇಷ್ಟು ಹರಿಯಾಧೀನ ನಂಬಿದಂಬಿಗನೈಯ್ಯ |

ಇಷ್ಟರೊಳು ಚಲುವ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ

ಇಷ್ಟನಾಗಿ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಗಳನೀವ || ೯ ||

೩೪೩ ತೀರಿತೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯ ವ್ಯಾಪಾರ

ಪೋರನೊಬ್ಬನಗಲಿಸಿ ಸೆಳೆದುವೈದದರಿಂದ

ಪೂರುತಿ ಆಯಿತೆ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ

ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿ ಕಪಟನಾಟಕನೇ

ಧಾರುಣಿಯೊಳಗವನ ಸೃಜಿಸಿ ಇಟ್ಟದರಿಂದ

ಕೀರುತಿಯ ತಂದಿತ್ತು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ

ತೀರಿತೋ ಅವನ ಪುಣ್ಯತೋರಿತೋ ಮ್ಯಾಲಾವದೊ
 ತೋರದೆನೆಗೆ ಒಂದು ಆರಿದಾರೊ
 ಭಾರವಾದರು ಬಲುಪೊತ್ತಿದ್ದಿ ಎನ್ನೊಳಗೆ
 ಕೀರುತ್ಯಪಕೀರುತಿನ್ನಾ ರದಯ್ಯ
 ಭಾರ ಪೂರುತಿಯಾಯಿತೇ ಅವನ ಸಾಧನವೆಂಬೆನೆ
 ತೋರುತದೆ ಮನಕೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಜನನ
 ಭಾರ ನಿನ್ನದು ಎನ್ನ ಎಲ್ಲಿ ನೀನಿರಿಸಿದರು
 ಸಾರಿ ಮೊರೆ ಇಡುವೆ ಲಾಲಿಸು ಬಿನ್ನಪ
 ಭಾರತೀಶನೊಡೆಯ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ
 ಈ ರೀತಿ ಮಾಳ್ವದನರಿಯಲಿಲ್ಲ || ೧೦ ||

೩೪೪ ಎಂತು ಪೋಪದು ಮನದ ಕಿಂತು ಎಂಬೋದು ಎನ್ನ
 ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಪ್ಪನು ಸುಂದರಾಂಗ
 ಹಿಂತಿನ ಸಂಸಾರ ಮರದು ಪೋಗಿತ್ತು ಈಗ
 ಚಿಂತನೆಗೆ ಬಂದು ಬಹುದಣಿಸುವದು
 ಎಂತು ವಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸುವೆ ಈ ಅರ್ಥ
 ನಿಂತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಹ್ಯದು
 ನಿಂತು ಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿದವನಾರು
 ಚಿಂತಾಯಕದೇವ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ನಿ-
 ಶ್ಚಿಂತನಿಗೆ ವಿಷಯನಾಗಿರು ಸರ್ವದ || ೧೧ ||

೩೪೫ ಬಾಡದೊನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ
 ನೀಡಿ ನೋಡದ ಹಾಗೆ ಪೋದನವ್ವ
 ಆಡುವಾಧ್ಯನಿ ಕೇಳಿ ಪಾಡುವಾ ಪೊಗಳುವಾ
 ನಾಡೊಳಗಪ್ರತಿಪುರುಷನವ್ವಾ
 ನೋಡಿದಮ್ಯಾಲಿವನಾ ಮನಸು ಅನ್ಯತ್ತರವು
 ನೋಡದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಏಕವವ್ವಾ
 ಮಾಡವಲ್ಲವು ಒಂದು ಕರ್ಮವು, ಕರಣಗಳು

ಅಡಗವಲ್ಲವು

ಅಡುವ ವಚನಗಳ ಕೇಳಲೊಲ್ಲವು ಕರ್ಣ

ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗುವೆ ಏನವ್ವಾ

ರೂಢಿಯೊಳಗತಿಚಲುವನೀತನವ್ವ

ನೋಡಿದರೆ ಮನದ ಅಘವಡಗಿತವ್ವಾ

ಗಾಡಿಕಾರ ಚಲುವ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ್ಲ

ಅಡಬಂದಿದ್ದೆನ್ನ ಅಂಗಳದೊಳಗೆ || ೧೨ ||

೩೪೬ ಶರಧಿಯ ಉದಕವು ಮೇಘಬಾಯೊಳು ಬಿದ್ದು

ಧರೆಯೊಳಗೆ ಮಧುರವನು ತೋರಿದಂತೆ

ಕರಿಯ ದಂತವು ಜಂಗುಳಿಗುರುಗಳಂದಣವಾಗಿ

ಪರಿಪರಿಯ ಪೂಜೆ ಕೈಕೊಂಡತೆರದಿ

ಇರುತಿಪ್ಪ ನರನಿಗೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಅರವಿಂದ-

ಚರಣದಾಶ್ರಯವ ಕೊಟ್ಟು ಪೊರೆಯೊ ಎನ್ನ

ಕರೆಕರೆಸಂಸಾರ ಉರುಗನ ಹೆಡೆ ನೆರಳು

ಹರುಷವೆಂದು ಮಲಗಿಕೊಂಡಾತೆರದಿ,

ಕರುಣಾಕರ ರಂಗ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ

ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರೆ ಕಾವ ಬಿರಿದುಂಟು ದೇವ || ೧೩ ||

೩೪೭ ತನ್ನ ನರಿಯದೆ ಅನ್ಯರಬಲ್ಲಿನೆಂಬದಕಿಂತ

ಕಣ್ಣು ಇಲ್ಲದ ಈ ಪರಿ ಮಾನ ಉಳಿಸಯ್ಯ ಅ-

ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮುಂದೆನ್ನ ಮಾನಕಳೆಯಯ್ಯ

ಸುಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮುಂದೆ ನಾನು ಎಂಬದು ಬಿಡಿಸು

ಸಕಲಕರ್ತೃತ್ವದೊಳು ನೀನು ಎಂಬೋದು ತಿಳಿಸು

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ವಾನ ಸೂಕರ ನಾನಾಯೋನಿಗಳು ಬರಲಿ

ಜ್ಞಾನವಿದು ಒಂದೀಯೋ

ದೀನರೊಡೆಯ ಜ್ಞಾನಮಯ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ್ಲ

ಮೌನಿಗಳರಸ ನನೋ ಎಂಬೆನೋ || ೧೪ ||

೩೪೮ ನೀರೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಿಡುಗುಷ್ಟು ನಾರುವಗೆ
 ಚಾರು ಕಸ್ತೂರಿ ಗಂಧ ಲೇಪನದ ಮದವೋ
 ಭಾರ ಬೆನ್ನಿಲಿ ಪೊತ್ತು ಕಾಲುಕೈಮುದರಿದಗೆ
 ಧೀರಶೇಷನು ಶೈಯ್ಯನಾದ ಮದವೊ
 ಮೋರಿಯಲಿ ನೆಲಗೆದರಿ ಬೇರುಮೆಲುವ ನಿನಗೆ
 ಸಾರಷಡ್ರಸದನ್ನು ಭೋಜನದ ಮದವೊ
 ಕರಾಳಕರುಳು ಮಾಲೆಹಾಕಿದಂಗೆ
 ಹಾರ ಪದಕಗಳು ಹಾಕಿಹ ಮದವೋ
 ಮೂರಡಿಯ ಭೂದಾನವನು ಬೇಡಿದವನಿಗೆ
 ಸಾರಿದಭೀಷ್ಟಗಳ ಪೂರೈಪ ಮದವೊ
 ಧಾರಣಿ ದ್ವಿಜರಿಗಿತ್ತು ಕುಳ್ಳರೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಗೆ
 ಈರೇಳು ಭುವನವಾಳುವ ಮದವೋ
 ನಾರಿಯಳ ಬಿಟ್ಟು ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಗೆ
 ಮೂರುಧಾಮದಿ ರಮೆಯ ಭೋಗದ ಮದವೋ
 ಪೋರನಾರಿಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಂಬುವ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀ-
 ವಾರಿಜಭವಸುರರ ವಂದನೆಯ ಮದವೋ
 ಊರೆಲ್ಲ ನೋಡೆ ಬತ್ತಲೆನಿಂದವನಿಗಿಂದು
 ಚಾರು ವಸನಗಳುಟ್ಟು ಹೊದಿವ ಮದವೋ
 ಘೋರತುರಗವನೇರಿ ಹಾರಿಸ್ಯಾಡಿದವಗೆ
 ವೀರಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳಿತ ಮದವೋ
 ಬಾರದೆಲೆತಪ್ಪದೋ ಹಿಂದಿನ ಭವಣೆಗಳು
 ದೂರ ವಿಚಾರಿಸೊ ಮಾರಮಣನೆ
 ಮೂರುದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೆಚ್ಚಿ ನೀ
 ಸೇರಿದವರನೆ ಮರೆವದಿದು ಉಚಿತವೇ
 ಶ್ರೀರಂಗರಾಜ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ನಿನ್ನ
 ಸಾರಿದವರನೆ ಪೊರೆದು ಕೀರುತಿಯ ಪಡೆಯೋ || ೧೫ ||

೩೪೯ ಹಾದಿ ಹಾದಿ ಹಚ್ಚಿಹೋಗುವದು, ವೈದಿಕ
 ಮೊದಲುಣಿಸದೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾದ ಕೊಡದೆ ಯಾವದು
 ಸಾಧನವು ತಾ ಒದಗಿ ಇದ್ದರು
 ಕ್ರೋಧವೆಂಬೋದೊಂದು ತಾನೊದಗಲು
 ಮಾದಿಗರ ಮನೆಯ ಮದುವೆ ತೆರದಂತೆ
 ಅದ ಮಾಡಿ ಸುಖ ಎಂದಿಗೂ ಬಾರದು
 ಬೋಧಮೂರುತಿಚೆಲ್ವಗೋಪಾಲವಿಠಲನ್ನು
 ಪಾದಸೇವೆಯ ನೀಡು ಕ್ರೋಧವನೆ ಸುಡು ಸುಡು || ೧೬ ||

೩೫೦ ಹಲ್ಲಣಿಲ್ಲದ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ಹಾರಿಸಿದಂತೆ
 ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕದ ಪರಮಾನ್ನದಂತೆ
 ಇಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟು ಹರಗೋಲನೇರಿದಂತೆ
 ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಳದಂತೆ, ಸಾಧನ-
 ವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದವ
 ಎಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳ ಮಾಡಲೇನು
 ಬೆಲ್ಲವು ಬೇನೆ ಆಗುವದು ಅವನಿಗಿನ್ನು
 ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯ ನೋಡಿ ಮೆದ್ದರನ್ನು
 ಮಲ್ಲಮರ್ದನಗೋಪಾಲವಿಠಲನಂಘ್ರಿ-
 ಪಲ್ಲವ ಕಾಣನೊ ಎಲ್ಲಿ ಪೋದರನ್ನು || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು

೩೫೧ ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು
 ಆರು ಶಪಿಸಲೇನು ಆರು ಕೋಪಿಸಲೇನು
 ಆರು ಮುನಿದು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೇನು

ಮಾರುತಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿತಲನ
ಕಾರುಣ್ಯಪಾತ್ರರ ಕರುಣವೆನ್ನೊಳಗಿರೆ
ಆರುವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು || ೧ ||

೩೫೨ ಅನಘನೆಂದೊಮ್ಮೆ ನೆನೆದ ಮಾನವ ಪಾಪ-
ವನಧಿ ದಾಟುವ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ
ಜನನ ಮರಣ ಭಯವಿನ್ನಿತಿಲ್ಲ ಅವನೆ ಸ-
ಜ್ಜನಶಿರೋಮಣಿ ಕಾಣೊ ಸರ್ವರೊಳು
ಜನಕ ಜನನಿ ಮೊದಲಾದ ನೂರೊಂದು ಕುಲವ ಪಾ-
ವನಮಾಡುವನು ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿದಿನದಲಿ
ವನಿತಾದಿ ವಿಷಯಂಗಳನುಭವಿಸುತ ತನ್ನ
ಮನೆಯೊಳಿರಲವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೋ
ಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳ ಮನಕೆ ನಿಲಕದಿಪ್ಪ
ಘನಮಹಿಮನೇ ಬಂದು ಕುಣಿವ ಮುಂದೆ
ಹನುಮವಂದಿತಜಗನ್ನಾಥವಿತಲರೇಯ
ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು ತಾ ಅವಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ || ೨ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ	೧೯೫೭—ಜುಲೈ	ಸಂಚಿಕೆ
೭		೯

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

			ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ (ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂಪಾದಕ)	೧
ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ	೨
—ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.			
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು	...		೧೯೩-೨೦೮
—ಶ್ರೀ ಆಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಉಡುಪಿ.			

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಭಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ

೭

೧೯೫೭—ಜುಲೈ

ಸಂಚಿಕೆ

೯

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಶರಣಪಾಲಕನೆಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಮೇಲಿನ್ನು
ಪೊರೆಯದಿರಲೆನ್ನ ನಗರೇನೋ | ನಗರೇನೊ ಮೂಲೋಕ್ತ-
ದರಸು ನೀನಾಗಿ ಇರುತಿದ್ದು ||

(ತತ್ವ ಸುವಾಲಿಯಿಂದ)

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಬರೆದವರು: ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.,ಬಿ.ಟಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.

ಅಲಂಕಾರಗಳು

ಕಾವ್ಯಂ ಸ್ಫುರದಲಂಕಾರಂ ಗುಣವದ್ಭೋಷವರ್ಜಿತಂ | (ದಂಡಿ)

ಕಾವ್ಯಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮಲಂಕಾರಾತ್

ಸೌಂದರ್ಯಮಲಂಕಾರಃ | (ವಾಮನ)

ಅಲಂಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಪದಸಮೂಹವೇ ಕಾವ್ಯ ಶರೀರ. ಕಾವ್ಯವು ಅಲಂಕಾರವಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತೆ. ಅಲಂಕಾರವೆಂದರೆ ಸೌಂದರ್ಯ.

ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಚಿತ್ರ-ಕಲೆಗೂ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಅತಿ ನಿಕಟವೂ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದುದು. ಚಿತ್ರಕಲಾನಿಪುಣನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಸಿ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಆ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಸುಂದರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲು ವಿವಿಧ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಗೆ ಕವಿಯು ತೊಡಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಆಭರಣಗಳೇ. ಉಪಮಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಅನರ್ಘ್ಯರತ್ನಾಭರಣಗಳೆನಿಸಿದರೆ ಯಮಕ, ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು ಮಂಜುಳರವಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಗೆಜ್ಜೆಸೈಜಣಗಳಂತೆ! ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಸೌಂದರ್ಯವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವು. ಸಹಜಲಾವಣ್ಯವಿಲ್ಲದ ಯುವತಿಗೆ ಆಭರಣಗಳೂ ಒಂದು ಹೊರೆಯಾಗುವುವೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ. “ವಪುಷ್ಯಲಲಿತೇ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಹಾರೋ ಭಾರಾಯತೇಪರಂ” (ಅಗ್ನಿ-ಪುರಾಣ) ಹೀಗೆಯೇ ಸುಂದರ ಭಾವಾವೇಶವಿಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರ

ಗಳಿಂದ ರಂಜಿತವಾದ ಕಾವ್ಯವು ಕುರೂಪವುಳ್ಳ ಕಾಡುಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸಿದ ಕವಡೆಯ ಮಾಲೆಗಳಂತೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವುದು.

ಅಲಂಕಾರಸಹಸ್ರೈಃ ಕಿಂ ಗುಣೋ ಯದಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ |

ವಿಕ್ರಿಯಂತೇ ನ ಘಂಟಾಭಿಃ ಗಾವಃ ಕ್ಷೇರವಿವರ್ಜಿತಾಃ ||

(ಅಲಂಕಾರಶೇಖರ)

ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಅಲಂಕಾರಗಳಿದ್ದರೇನಂತೆ! ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಿಂಕಣಿಯನಾದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸಿಸಿ, ಹಾಲಿಲ್ಲದ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಂತೆಯೇ! ಹಸುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಅವುಗಳು ನೀಡುವ ಕ್ಷೇರದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಕೊರಳ ಗಂಟೆಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಸಹ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯಸೌಂದರ್ಯದಾಯಕಗಳೇ ಹೊರತು ಅಂತಸ್ಸತ್ವವನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಧರಿಸುವ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಗಳು, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಗೆ ತೊಡಿಸುವ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅವನ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಹಜ-ಸುಂದರಿಯಾದ ತನ್ನ ತನುಜಾತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಅಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ ಕನ್ಯಾದಾನಮಾಡುವ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥನಂತೆ ಸತ್ಕವಿಯು ಉನ್ನತಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನು ಔಚಿತ್ಯಮೀರದ ಉಪಮಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಾದಿಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮೀ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯಪೋಷಕವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕವಿ-ಕುಲಗುರುಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸಹೃದಯರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದೇ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಅಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಭರತನು ನಾಲ್ಕೇ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ದಂಡಿ, ಭಾಮಹ, ಉದ್ಭಟ, ವಾಮನ, ಇವರುಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂವತ್ತೈದು ಎಂದರೆ ರುದ್ರಟ ಮಮ್ಮಟರು ಅರವತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರಲೋಕ

ಕಾರರು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಂದು ನೂರು ಎಂತಲೂ ಕುವಲಯಾನಂದ ಕಾರರು ಒಂದುನೂರಇಪ್ಪತ್ತು ಎಂತಲೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮತದವರು ಒಪ್ಪಿರುವುದು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೈದು ಆಗಿವೆ. ಲೇಖನವಿಸ್ತಾರಭಯದಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಚಾರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳೂ ಉಪಮಾಮೂಲವೆಂದು ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣ-ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದುದರಿಂದ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವನ್ನೇ ಮೊದಲು ವಿಚಾರಿಸುವ.

“ಉಪಮಾ ಯತ್ರ ಸಾದೃಶ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀರುಲ್ಲಸತಿತ್ವಯೋಃ”

.....(ಕುವಲಯಾನಂದ)

ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಿರುವ ಸಾದೃಶ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು. ‘ಸಾದೃಶ್ಯಸಂಪತ್ತು’ ಎಂದರೆ ಸುಂದರವಾದ ಹೋಲಿಕೆ ಎಂದರ್ಥ. ಬರಿಯ ಹೋಲಿಕೆ ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದು ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆನಿಸದು. “ಅವನ ತಲೆ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯಂತಿದೆ” “ನಾಯಿಯು ನರಿಯಂತಿದೆ” ಎಂಬೀ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಾದೃಶ್ಯವಿದ್ದರೂ ಸೌಂದರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗದು.

ಉಪಮೆ ಎಂದರೆ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ಸಾದೃಶ್ಯ ಆ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರಬಹುದು, ಗುಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ರೂಪಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಒಂದೇತೆರನಾದ ಭಾವದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು **ರೂಪೋಪಮೆ** ಎಂತಲೂ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು **ಗುಣೋಪಮೆ** ಎಂತಲೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಭಾವಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು **ಭಾವೋಪಮಾ** ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಬಹುದು.

ದುಶ್ಯಾಸನನಿಂದ ಆಕುಲಿತವಾದ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯ ಸಿರಿಮುಡಿಯು ಕಾಳಾಹಿಯಂತೆ ತೋರಿತು ಎಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವುದು ರೂಪೋಪಮೆ. ಲಾಕ್ಷಾಗೃಹವನ್ನು ಭಸ್ಮನಾಡಿ ಸಹಜಾತರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನದೇವನು ಯೋಗಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನೆಂಬುದು ಗುಣೋಪಮೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ. ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಭೀಮಸೇನ-ದೇವನು ಲಾಕ್ಷಾಗೃಹವನ್ನು ಸುಟ್ಟದ್ದಾನೆ. ಯೋಗಿಯು ಸಹಜಾತವಾದ ಧರ್ಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನರು ಸಹಜಾತರಾದ ಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನದೇವರ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಯ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾದೃಶ್ಯವು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಭಾವೋಪಮೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ರೂಪ-ಸಾದೃಶ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕವಿಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ರಿಕ್ತವಾಗುವ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯವಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸದೃಶಭಾವೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ತತ್ಪತಃ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳೇ ಕಾರಣವಾದರೂ ಗುಣೋಪಮೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಆ ಕಾರಣಗಳು ಅಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾವೋಪಮೆಯು ಕವಿಯ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತೆ. ಒಬ್ಬ ಕವಿಗೆ, ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಮವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಳತೆಗೋಲಿನಂತಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅದೇ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವನ್ನೇ ನೋಡಿದಾಗ ಮುನಿಜನ-ಸೇವ್ಯನಾದ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿ, ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತ ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ ಕಂಡಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಹಸುರೆಲೆಗಳಮೇಲೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಂಜಿನ ಹನಿಗಳು ರಜನಿನಾಥನ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸದ ರಾತ್ರಿಸ್ತ್ರೀಯ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಅದೇ ಮಂಜಿನಹನಿಗಳು ಪೂರ್ವದಿಗಂಗನೆಯು ದಿನನಾಥನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ

ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಮುಕ್ತಿನಮಾಲೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬನೇ ಕವಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸಮುದ್ರವು ಭೀಷಣರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜನಂತೆಯೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪುಲುಕಾಂಕಿತನಾದ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಂತೆಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸಬಹುದು; ಎಂದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾವೋಪಮೆಯು ಕವಿಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು.

ಶ್ರೀಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವರ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಗೈವ ಮಯೂರಗಳಂತೆ ಅತಿಮನೋಹರ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕವಿಗಳು ಉಪಮೆಗಾಗಿ ನಾನಾ ಪ್ರಪಂಚಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಪಂಚದಿಂದ, ಕೆಲವು ಚಿರಪರಿಚಿತ ಪುರಾಣಪ್ರಪಂಚದಿಂದ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವ್ಯವಹಾರಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಆಯ್ದು ತಂದವುಗಳು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜೀವನದ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಬಂದವುಗಳು ಕೆಲವಾದರೆ, ಕಲ್ಪನಾಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಬಂದವುಗಳು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು. ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಕವಿಸಮಯದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಉಪಮೆಗಳು ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗಿವೆ. ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದಲೂ ಕೆಲವನ್ನು ಕವಿಗಳು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕವಿಗಳ ಉಪಮೆಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುವು. ಇವರು ಉಪಮಾಲೋಲರು. ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಉಪಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಉನ್ನತಶಿಖರಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿತವಾದ, ಬಹುಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಸಾನುಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಗುಹೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ, ಉದಯ-ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತಂತೆ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಮಹಾವೃಷಭದ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ವನದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿನ ಮಗುವು.

ನೂತನಮಧ್ವಕೀರ್ತಿಯು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಂತೆ ತಮೋನಾಶಕವೂ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯಂತೆ ಆನಂದದಾಯಕವೂ ಆಯಿತಂತೆ.

ಕೇರಳದೇಶಕ್ಕೆ ಭೂಷಣಪ್ರಾಯಳಾದ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಅವತರಿಸುವ ದುರ್ಗೆಯ ಜ್ಞಾಪಕವಾಯಿತಂತೆ. ತನ್ನ ಗಮನಲೀಲೆಯಿಂದ ದುಷ್ಟಪಾರ್ಥಿವರ ಕುಲವನ್ನು ಸವರುವ, ಧ್ಯಾನಿಸುವವರ ಧೀಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ, ದ್ವಿಜಾರ್ಚಿತಳಾದ, ಕೇರಳದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯಳಾದ ದುರ್ಗೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯು, ತನ್ನ ತರಂಗವಿಲಾಸದಿಂದ ಅನೇಕ ಭೂರುಹಗಳನ್ನು ತಲೆ ಕೆಳಗುಮಾಡುವ, ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುವವರ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿಗೈವ, ದ್ವಿಜವೃಂದದಿಂದ ಪೂಜಿತಳಾದ, ಕೇರಳದೇಶದ ತಿಲಕದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಪಯಸ್ವಿನೀ ನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಉಂಟಾದುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.

ಗೋದಾವರೀ ತಟದಿಂದ ರಜತಪೀಠ ಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಕವಿಗಳು ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾಪಹರವಾದ ವರ್ಷಾಕಾಲವು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಸುತ್ತದೆ; ಉನ್ನತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನೀರು ನಿಲ್ಲದೇ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿ. ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಜಲಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಸಜ್ಜನರ ಭವತಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೈದರು; ಆದರೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯರಾದ ಜನರನ್ನು ಇವರ ಶಾಸ್ತ್ರೀಪದೇಶವು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದ ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನು ಅಮಿತ ಪ್ರಮತಿಗಳು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದುದನ್ನು ಕವಿಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸತ್ತಿದ್ದಾಂತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅರುಚಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು, ಜಾಣನಾದ ವೈದ್ಯನು ರೋಗಿಯ ಅರುಚಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಈ ಭವರೋಗವೈದ್ಯರು (ಶ್ರೀಪ್ರಾಣದೇವರು) ಚಿಂತಿಸಿ ತಿಳಿದರಂತೆ. ಗುರು

ಗಳ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಕಲಿ ಮಲವೆಂಬ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಈ ಹಂಸರಾಜರು ತಮ್ಮ ಶೋಭನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಯುಕ್ತಿಕಥನದಿಂದ ಓಡಿಸಿದರಂತೆ! ಇನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣದನಂತರ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಮನಃಪ್ರಸನ್ನತೆ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ—

ನಿಷ್ಕಲಂಕಮಿವ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಂ ಪುಂಡರೀಕಮಿವ ಪುಲ್ಲತಾಂ ಗತಂ |
ವಾರಿಶಾರದಮಿವ ಪ್ರಸಾದವಚ್ಚಿತ್ತಮಚ್ಯುತಮತೇರ್ಭೃಶಂ ಬಭೌ ||

(೯-೩೬)

ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರ ಚಿತ್ರವು ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಶುದ್ಧ ವಾಯಿತಂತೆ; ಅರಳಿದ ಕಮಲದಂತೆ ಪ್ರಪುಲ್ಲವಾಯಿತಂತೆ; ಶರದೃತುವಿನ ವಾರಿಯಂತೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ಶೋಭಿಸಿತಂತೆ. ಎಂತಹ ಸುಂದರ ವಾದ ಉಪಮಾಮಾಲೆ! ರೂಪಕ ಮತ್ತು ಉಪಮಾಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಸ್ಕೃಷ್ಟಿಯಂತಿರುವ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವ—

ವಿದ್ಯೋರುದ್ಯುತಿಧೀರತಾರಕತಿರಸ್ಕಾರೇ ಪತಂಗಾಯಿತೋ |
ದುವಾದೀಭಕುತರ್ಕಕುಂಭದಲನೇ ಸಿಂಹಪ್ರಬರ್ಹಾಯಿತಃ
ಲೋಲಾಲೋಕಕಲೋಕದೃಕ್ಕುಮುದಿನೀ ಸಂಹ್ಲಾದನೇಽಬ್ಜಾಯಿತಃ
ಸಂಸನ್ಮೃಡಲಮಂಡನಾಯಿತವಪುಃ ಸ್ವಾನಂದತೀರ್ಥೋ ಬಭೌ ||

(೫-೫೨)

ಸಭೆಯನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ವರ್ಣನೆ ಇದು. ಉದಯಿಸಿದ ಆದಿತ್ಯನು ನಕ್ಷತ್ರಕಾಂತಿಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವ-ಪ್ರತಿಭೆಯು ಪ್ರತಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರಭೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿತು. ಸಿಂಹಶ್ರೇಷ್ಠವು ಅನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೀಳುವಂತೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಕುತರ್ಕವಿದಾರಣಪಟುಗಳಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದರು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ದೃಕ್ಕುಮುದಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಅಹ್ಲಾದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ, ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದುದನ್ನು ಕವಿಗಳು “ಸುರಸಿಂಧುವಿನ

ಸಂತತ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ” ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಯುಕ್ತವೂ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋ-
ಜ್ಞವೂ ಆಗಿದೆ.

ಅಶುಭಾನಪಹಾಯ ಮಾಯಿಜುಷ್ವಾ-

ನಥಮಾದ್ರೀನಿವಗೋತ್ರನಿಮ್ಮ ಗೌಘೈಃ |

ಸುಜನ್ಯೈಸ್ತುರಸಾಭಿಗಮ್ಯಮಾನಃ

ಪರಮಸ್ನೇಹತಯಾಕ್ರಮಪ್ರಸನ್ನೈಃ ||

ಸುಮನಃ ಫಲಶೋಭಿನೋಽತ್ರ ಪುಂಸೋ

ನಮಯನ್ ಗೋಭಿರನೋಕಹಾನಿವೋಚ್ಚಾನ್ |

ಅಸಿ ಭಂಗಮುಪಾನಯನ್ನನಮ್ರಾನ್

ದೃಢಭಾವಾದಪರಾನವಾರ್ಯವೀರ್ಯಃ ||

ಗಮನೋತ್ಸವವಿಸ್ಮಿತ್ತೈರ್ನಿಷೇವೈಃ

ವಿವಿಧೈರ್ಜಾನಪದೈರ್ಜನೈರಜಸ್ರಂ |

ಪರಿಸತ್ವರಕೀರ್ತಿರಾರ್ತಿಮುಕ್ತೈಃ

ಪುರುಷೈರ್ದೂರಭುವಶ್ಚ ಗಮ್ಯಮಾನಃ ||

ಅಮರೈರಮರಾನುಗೈರ್ಮುನೀಂದ್ರೈಃ-

ರಸರೇಕ್ಷಾವಿಷಯೈಶ್ಚ ಸೇವ್ಯಮಾನಃ |

ಹರಿಪಾದಸರೋಜಸಂಗಸಾರೋ

ಭುವನೇಪಾವನಪಾವನೋ ನಿಕಾಮಮ್ ||

ಅಯಮಪ್ರತಿವಾರಣಃ ಪ್ರಯಾಣೇ

ಪರಮಾನಂದಸುತೀರ್ಥಸೂರಿರಾಜಃ |

ವಿಬಭಾವತಿವೇಲಮಚ್ಛರೂಪಃ

ಸುರಸಿಂಧೋರಿವ ಸಂತತಪ್ರವಾಹಃ ||(೧೩-೪, ೫, ೬, ೭, ೮)

ಮೇಲಿನ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ ಮತ್ತು ಶ್ಲೇಷಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣ
ವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕ್ಷುದ್ರಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಜಲ-

ಪ್ರವಾಹಗಳು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ ದುರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರವಾಹ
 ಗಳು ಮೊದಮೊದಲು ಕಲುಷಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿಗಟ್ಟುವಂತೆ
 ದುರ್ಜನ ಸಂಗದಿಂದ ಕಲುಷಿತರಾಗಿದ್ದ ಈ ಸುಜನರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾ-
 ಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ ಅಭಿಲಷಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಾಂತರಂಗ
 ರಾದರು. ವರ್ಷಮತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗಡವಾದ ನೀರು ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಗಟ್ಟುತ್ತದೆ.
 ನೀರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ದೇಶಕಾಲಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತ
 ವಾದುದು ಪುನಃ ಉತ್ತಮದೇಶಕಾಲಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು
 ಪಡೆಯುವಂತೆ, ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದ ಜೀವರು ದುಷ್ಟಾಲಬಲದಿಂದ
 ಕಲುಷಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂತಲೂ ಇಂತಹವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನ
 ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧರಾದರೆಂತಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ರಿತ
 ವಾಗಿದೆ. ರಭಸದಿಂದ ಹರಿಯುವ ದೇವನದಿಯ ಪ್ರವಾಹವು, ಫಲಪುಷ್ಪ-
 ಭರಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಾಗುವ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂತೆ
 ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತರಾದ ಮೋಕ್ಷಯೋಗ್ಯರಾದ
 ಜೀವರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಾಕ್ಯಾವೃತದಿಂದ ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ
 ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹವು
 ಉರುಳಿಸುವಂತೆ ಅವಿನೀತರಾದ ದುರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಗಂಗಾ-
 ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗವನ್ನು ಯಾರಿಂದ ತಡೆಯಲಾದೀತು! ಅಂತೆಯೇ ಅರಿಂದಲೂ
 ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ದುರ್ವಾದಿನಿರಾಕರಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಪಡೆದವರು ನಮ್ಮ
 ಕಾವ್ಯನಾಯಕರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು. ಉಭಯತೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾ
 ದೇಶಗಳ ಜನರು ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇವಿಸುವರಷ್ಟೆ! ಅವಳ
 ಅಘನಾಶನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಜನರೂ ಬಂದು
 ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರಷ್ಟೆ! ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾ-
 ರ್ಯರು ಆಯಾಯ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನಾ ಶಿಷ್ಯವೃಂದಗಳಿಂದ ಸೇವಿತರಾದ
 ದಲ್ಲದೇ ಇವರ ಪುಣ್ಯ-ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದೂರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದು
 ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ದರ್ಶನ ನಮಸ್ಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ

*

ಸರ್ವದುಃಖವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಾನವರಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯರಾಗಿ ಅನೇಕ ದೇವಗಂಧರ್ವಮುಷಿಗಳಿಂದ ಆ ಅಮರನದಿಯು ಸೇವಿತವಾದಂತೆ ಸದಾಹರಿಸ್ಮರಣೆನಿರತರಾದ, ಭುವನಪಾವನರಾದ ಈ ಪವಮಾನರೂ ಸುರಸೇವ್ಯರಾದರು. ಹೀಗೆಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಮರಗಂಗೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುವ ಈ ಅಮರ ಗುರುಗಳ ಗಮನೋತ್ಸವ ಶ್ರವಣವೇ ದುರಿತಹರವಾದುದು! ಈ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗಗೊಂಡ ಆ ಜೀವರೆಷ್ಟು ಧನ್ಯರೋ!

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅತಿನೂತನಮನೋಹರರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವ:—

ಇದಮಿತ್ಥಮಿತಿಕ್ಷಣೈರ್ನರಾಣಾ-

ಮಸರಿಚ್ಛೇದ್ಯಮಹಿಷ್ಠಧಾಮರೂಪಂ |

ಅಧಿಕಂ ಧರಣೀಮಲಂಚಿಕೇಷುಂ

ಸ್ಫುಟಮುದ್ಯಂತಮಿವದ್ಯುನಾಥಮನ್ಯಂ || (೧೩-೨೭)

ಉದಯಿಸುವ ದಿನಮಣಿಯ ಕಾಂತಿಯು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನೂತನವಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ಕೆಂಪು, ಇನ್ನೊಂದುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಸುಗೆಂಪು, ಮತ್ತೊಂದುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣ. ಹೀಗೆ ಈಕ್ಷಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಂತಿಯು ಇನ್ನೊಂದುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣದು. ಉದಯವಾಗುತ್ತಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ನಿತ್ಯನೂತನವಾಗಿತ್ತು ಆ ಬಾಲಯತಿವರ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಕಾಂತಿ. ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದರೆ ಅಭಿನವಕಾಂತಿಯು ತೋರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ವಿಕಸಿತನೇತ್ರರಾಗಿ ಅವನಕಡೆ ನೋಡುವಂತೆ ಜನರು ಮಹಾತೇಜೋರಾಶಿರೂಪರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ಅಳತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದಾದರು. ಇದು ಎಂತಹ ಮನೋಜ್ಞ ಉಪಮೆ! ನಿತ್ಯನೂತನವಾದ ಮಧ್ವಕಾಂತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಕವಿತಾನೆ ವರ್ಣಿಸಿಯಾನು!

ಇನ್ನು ಕವಿಗಳು ಪುರಾಣಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವ. ಪುರಾಣಪುರುಷರಾದ ವಾಯುದೇವರ

ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಉಪಮಾನಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವೂ ಆಹುದು.

ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಕೃತ್ಯಪರು ದೇವದೇವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದಂತೆ ಪಯೋವ್ರತಾದಿ ತೀವ್ರವ್ರತಗಳಿಂದ ಅನಂತೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರಂತೆ. ಜರಾವ್ಯಾಧನೆಂಬ ಬೇಟೆಗಾರನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ಪ್ರಭುವು ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನಷ್ಟೆ. ಇದು ಅವನಿಗೆ ನರಕಸಾಧನವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಾದನಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಅವನ ಆ ಅಕೃತ್ಯವು ಹೇಗೆ ನರಕಸಾಧನವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಚ್ಯುತ-ಪ್ರೇಕ್ಷರಿಗೆ ಕುಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವು ಕ್ರಮೇಣ ಅವರಲ್ಲುಂಟಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನರಕಸಾಧನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ.

ನಿಶಾಚರಾರೇರಿವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪುರಾ

ವೃಕೋದರಸ್ಯೇವ ಸುರೇಂದ್ರನಂದನಃ |

ಗದೋಽಥ ಶೌರೇರಿವ ಕರ್ಮಕೃತ್ ಪ್ರಿಯಃ

ಸುಭಕ್ತಿಮಾನ್ ವಿಶ್ವವಿದೋಽನುಜೋಽಭವತ್ || (೪-೨೬)

ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞರ ಅನುಜರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೊಂದು ಗುಣಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಶ್ವವೇತ್ತರ ಅನುಜನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತೆ ಸೇವಾಧುರಂಧರನೂ, ವೃಕೋದರನ ತಮ್ಮನಾದ ಅರ್ಜುನನಂತೆ ಪ್ರಿಯತಮನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸೇವಾತತ್ಪರತೆ, ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ ಭೀಮಸೇನನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ, ಗದನಿಗೆ ಶೌರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಈ ಉಪಮೆಯಿಂದ ಎಂತಹ ಆಹ್ಲಾದ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿಂಬುದು ಗೋಚರವಾಗದಿರದು. ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ಹಾರಿ ಹಿಮವದ್ದಿರಿ ಶೃಂಗದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಕವಿಗಳು “ವಾನರೇಂದ್ರ ಇವ ವಾಯು ಜವೋಽಸೌ ಭೀಮಸೇನ ಇವ ದಾನವಭೀಮಃ ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ದೇವದೇವ

ರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರಿಗೆ ಅವರ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ ದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾದೀತು?

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದಲೂ ನರನಾರಾಯಣದೇವರಿಂದಲೂ ಸಂದೇಶ ವನ್ನು ಪಡೆದು ಹಿಂದಿರುಗಿಬಂದು ಸ್ವಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ ಸನ್ನಿ ವೇಶದಲ್ಲಿ

ವಾನರೇಂದ್ರ ಇವ ತೀರ್ಣವಾರಿಧಿವಾಸುದೇವ ಇವ ರತ್ನರಾಜವಾನ್ |
ಭೀಮಸೇನ ಇವ ಸೂನವರ್ಯಹೃನ್ನಿವೃತ್ತಿಂ ಸ್ವಜನಮಾನಿನಾಯ
ಸಃ || (೯-೬)

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನು ತಂದ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಂಗ ದಾದಿ ಕಪಿವರರಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಶೃಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತರಲೋಸುಗ ಜಾಂಬವನ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬಹಳಕಾಲವಾದರೂ ಹಿಂತಿರುಗದಿದ್ದ ಶ್ರೀ- ಕೃಷ್ಣನು ಮಣಿಯೊಡನೆ ಬಂದಾಗ ಯಾದವರಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಅನೇಕ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದ ಶ್ರೀ ಭೀಮಸೇನದೇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಗಾದ ಸಂತೋಷ ವನ್ನೂ ತಿಳಿದವರು, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮರು ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಗುರುಗಳಿಂದ ತತ್ವೋ ಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದುದು ದೇವೇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡಿತಂತೆ! ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯರಹಿತರಾಗಿ ತತ್ವೇಚ್ಛುಗಳಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಕೇಳಿದವರಿಗೆ ದಾನ- ಶೂರಕರ್ಣನು ಯಾಚಕರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದಂತೆ ಬಹು ಉದಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರಂತೆ! ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾದ ಸನ್ಯಾಸಾಚಿಯ ಶರಗಳಂತೆ ಇವರ ಉತ್ತರಗಳು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವಂತೆ.

ವೇದವಾಙ್ಮಯದಿಂದ ಈ ಕವಿಗಳು ಅನೇಕ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಾಶರಸುತ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರೂ, ಯಮಸೂನು ನಾರಾಯಣ ದೇವರು, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು, ಇವರ ಸಂಗಮವನ್ನು

ಅನ್ನಾ ಯಾಸ್ತ್ರಯ ಇವ ತತ್ವಬೋಧಕಾಸ್ತೇ ಪಾಪಘ್ನಾಸ್ತ್ರಯ ಇವ
ಪಾವಕಾಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ |

ಲೋಕಾ ವಾ ಸಕಲಭೃತಸ್ತ್ರಯೋತ್ರ ರೇಜುಃ ಸಾನಂದಾ ಮುನಿಸುತ
ಧರ್ಮಸೂನುಮಧ್ವಾಃ || ೮-೫೪

ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳಂತೆ ಈ ಮೂವರು ಜನರಿಗೆ ಪರಾಪರ ತತ್ವಬೋಧಕರಾದರು. ಆಹವನೀಯ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾನ್ನಿ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಈ ಮೂವರೂ ಜನರ ಪಾಪನಾಶಕರಾದರು. ಭೂಃ ಭುವಃ ಸುವರ್ಣೀಕಗಳಂತೆ ಈ ವ್ಯಾಸನಾರಾಯಣ-ಮಧ್ವರು ಸಕಲಪ್ರಜಾಪೋಷಕರಾದರು.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಯ್ದು ಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭಟ್ಟರ ಸಾತ್ವಿಕ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನವನ್ನು ಕವಿಗಳು

ರೇಮೇಽಚ್ಛಯೋಪನಿಷದೇವ ಮಹಾವಿವೇಕೋ ಭಕ್ತೈವ ಶುದ್ಧ-
ಕರಣಃಪರಮತ್ರಿತಾಸಲಂ |

ಮಿಥ್ಯಾಭಿಮಾನರಹಿತಃ ಪರಯೇವ ಮುಕ್ತಾಃ ಸ್ವಾನಂದ-
ಸಂತತಿಕೃತಾ ಸ ತಯಾ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಃ || (೨-೧೩)

ಸಾರಾಸಾರಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಹಾ ವಿವೇಕಿಯೊಬ್ಬನು ಅಪೌರುಷೇಯವೂ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ದುಷ್ಟವೂ, ಅತಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೂ ಆದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವಂತೆ, ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸುಖಿಸಿದರು. ಭಾರತವುರಾಣ ಮಹಾರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಭಟ್ಟರನ್ನು ವಿವೇಕಿಗೂ ರೂಪಚಾರಿತ್ರಗುಣಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಳಾದ ಅವರ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಅದೇಷ್ಟು ಸಮಂಜಸ! ರಾಗಾದಿದೋಷರಹಿತನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತೆ ಭಟ್ಟರು ಹರಿಭಕ್ತಳಾದ

ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರಂತೆ. ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದವನು ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿಭಾವರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡುವಂತೆ ಆ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರನು 'ಸ್ವಾನಂದಸಂತತಿಕೃತಾ' ಆನಂದತೀರ್ಥರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗುವ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವ ಆ ದ್ವಿಜಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರಂತೆ. ಈ ಉಪಮಾಮಾಲೆಯು ಎಷ್ಟು ಚಂದ!

ಮುಮುಕ್ಷುವು ವಿಷ್ಣುಪರವಾದ ವಿಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವಂತೆ, ಕಳೆದುಹೋದ ನಂದನನ್ನು ಭಟ್ಟರು ಕಂಡರು ಎಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಯುದ್ಧಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವು ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನೂತನ ಯತಿಪೂರ್ಣಬೋಧರು ಪಂಡಿತ ಸಮೂಹಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾದಿಸಿಹನೆಂಬ ಪರವಾದಿಯ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಯುದ್ಧಪಟುಭಟನು ನಿಶಿತವೂ, ಮಿತವೂ ವೇಗಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಬಾಣದಿಂದ ಗದೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಂತೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು.

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ

ಕರ್ಣಾಂತಮಾನೀಯ ಗುಣಗ್ರಹಿತ್ರಾ ರಾಮೇಣ ಮುಕ್ತೋ

ರಣಕೋವಿದೇನ |

ಸ್ಫುರನ್ನ ಸೌ ವೈರಿಭಯಂಕರೋಽಭೂತ್ಸತ್ವಕ್ಷಪಾತೀ ಪ್ರದರೋ

ಯಥಾಗ್ರ್ಯಃ || (೧-೧೫)

ಈ ಶ್ಲೋಕಯುಕ್ತ ಉಪಮೆಯು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಮ-ಬಾಣದಂತೆ ಅರಿಭಯಂಕರನಾಗಿದ್ದನಂತೆ ಸತ್ವಕ್ಷಪಾತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹನುಮಂತದೇವನು. ಕಾರ್ಮುಕಕುಶಲನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಾಣ ಬಿಡುವಾಗ ಮೌರ್ವಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಣಾಂತಂ ಎಳೆಯುವಂತೆ ಈ ಹರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಅಂಗುಲೀಯವನ್ನೂ ಇತ್ತನಂತೆ.

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ವಾದಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಪರಪಕ್ಷವೆಂಬ ರಥವೇರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಪ್ರತಿವೀರರಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಅನನದಿಂದ ಹೊರಟ ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿಯ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಟ ಸೇನೆಯಂತೆ ಅತಿ ವೇಗವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅತಿ ಮಂದವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸ್ವಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಇಂತಹ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕವಿಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯಜೀವನದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಉಪಮೆಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಹ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಹೊರಗೆಬಂದ ಸೀತಾ-ಕೃತಿಯು ಅಗ್ನಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಕಾಂಚನಮಾಲೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳಂತೆ !

ಆಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅಕುಶಲಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಎತ್ತರವಾದ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿ “ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾದ ನಟನು ಅಂಗವಿಕ್ಷೇಪಮಾಡುತ್ತಾ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ” ನರ್ತಿಸಿದನಂತೆ.

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ದೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವವನೊಬ್ಬನು ತನ್ನವರಿಗಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಇಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ನಾಶರಹಿತವೂ ಆದ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕೊಟ್ಟುಹೋದರಂತೆ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಾಸ್ತ್ರಸುಧಾಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರ ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರಿಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ :—

ಅನಂದ ಸ ಹಿ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಾಕರ್ಣಯನ್ಯುಸಮಯಾಗ್ರಹೀ ಪುರಾ
ಮೋಹಪೀತಲವಣೋದಕೋ ಮುಹುಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಸುರಮೃತಂ

ಪಿಬನ್ನಿವ || (೯-೩೭)

ಮೊದಲು ಕುತ್ಸಿತಸ್ಥಿತ್ವಾಂತವನ್ನೇ ಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಅಚ್ಯುತ-ಪ್ರೇಕ್ಷರು ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಸತ್ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದನಂತರ ತೃಷೆಯಿಂದ

ಉಪ್ಪು ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದವನು ಕೆಲಕಾಲದನಂತರ ಅಮೃತಪಾನಮಾಡಿದರೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಅನಂದವಾಯಿತಂತೆ.

ವೇದಪಾಲಿತವಲ್ಲದ ಅನುಮಾನವು ಪತಿಪಾಲಿತರಲ್ಲದ ಸ್ವೈರಿಣಿಯರಂತೆ ಮಾನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ಕವಿಗಳ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಲೇ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಕೆಲವು ಮನೋಜ್ಞ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ. ‘ಕನಕಾತುಲತಾಲಸನ್ನಿಭರಾದ’ (ಬಂಗಾರದ ಎತ್ತರವಾದ ತಾಲವೃಕ್ಷದಂತಿರುವ) ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮತ್ತು ನವನೀರದನೀಲಸುಂದರರಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯವತೀಕುಮಾರರ ಸಂಗಮವನ್ನು ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಮುಜಾಮೃದವಾಹ ಉರ್ಜಿತೋ ಯದಿ ಜಾಂಬೂನದವಾರಿ-

ಸಂವೃಜೇತ್ |

ಕನಕದೃಶ್ಯತಿಮಧ್ವಸಂಗವಾನುಪಮೀಯೇತ ಸ ತೇನ ನೀಲಭಾಃ ||

(ಅಭೂತೋಪಮ) (೭-೫೩)

ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ನೀರದನೀಲಕಾಂತಿಯಿಂದಕೂಡಿದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ನಿರುಪಮಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಸುವರ್ಣದ ನದಿಯ ಮತ್ತು ನೀಲಜಲಯುಕ್ತವಾದ ಯಮುನಾನದಿಯ ಸಂಗಮವನ್ನು ಉಪಮೇಯಿಸಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವೂ ಮತ್ತು ಸಮಂಜಸವೂ ಆಗಿದೆ! ಇವರ ಸಂಗಮವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವ.

ಯದಿ ರಾಜವಿಭೂಷಣೈರ್ಯುತೌ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾನ್ವಯಜಾವಿಮೌ

ಹರೀ |

ನೃಪಗೋತ್ರಭುವೋಃ ಪುರಾತ್ಮನೋಃ ಸ್ಫುಟಿತುಲ್ಯಾವುಪಗೂಢಯೋ-

ರ್ಮಿಥಃ (೭-೫೪)

ವಸಿಷ್ಠವಂಶ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಗೇಹರೆಂಬ ದ್ವಿಜರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ವೇದವ್ಯಾಸಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಾಜವಿಭೂಷಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾದವ

ರಾದರೆ ಹಿಂದೆ ಯದುವಂಶ ಕುರುವಂಶೋದ್ಭವರಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭೀಮಸೇನರಂತೆ ಕಂಗೆೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಕವಿಗಳ ಸುಂದರಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೇ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಕೇವಲ ಕವಿಸಮಯದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಉಪಮೆಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ವರಕವಿಗಳು ಮಧುಕರನು ವಿವಿಧಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಆಯ್ದು ತಂದ ಮಕರಂದದಿಂದ ಮಧುವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ, ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಸಂಚ, ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಚ, ಪುರಾಣಪ್ರಸಂಚ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಪ್ರಸಂಚ, ವೈದಿಕ ವಾಙ್ಮಯ, ನಿತ್ಯಜೀವನ, ಕಲ್ಪನಾಪ್ರಸಂಚಗಳಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ರಸದೂಟವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಆನಂದದಿಂದ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ “ಉಪಮಾ ಕಾಳಿದಾಸಸ್ಯ.....ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತದ ನುಡಿಯಂತೆ “ಉಪಮಾ ಪಂಡಿತಾರ್ಯಾಣಾಂ.....ಎಂಬ ಎಂಬ ನುಡಿಯೂ ಚಿರಸಾಯಿಯಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು?

ಇನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಕ, ದೀಪಕ, ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ, ಅಪಹ್ನುತಿ, ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ, ನಿರುಕ್ತಿ, ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ, ವಿರೋಧಾಭಾಸ, ಶ್ಲೇಷ, ಕಾವ್ಯಲಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅನೇಕ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ‘ಸಂಸ್ಕೃಷ್ಟಿ’, ‘ಸಂಕರ’ ಮೊದಲಾದ ಮಿಶ್ರಾಲಂಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಲೇಖನವಿಸ್ತಾರಭಯದಿಂದ ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೂಪಕ, ಶ್ಲೇಷ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೆರಡನ್ನಾದರೂ ವಿವರಿಸದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

*

ವಿಷಯ್ಯಭೇದತಾದ್ರೂಪ್ಯರಂಜನಂ ವಿಷಯಸ್ಯ ಯತ್ |

ರೂಪಕಂ ತತ್ತ್ರಿಧಾಧಿಕ್ಯನೂನತ್ವಾನುಭಯೋಕ್ತಿಭಿಃ ||

(ಕುವಲಯಾನಂದ)

ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು 'ಒಂದರಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಇದೆ' ಎಂದು ಅವುಗಳ ಹೋಲಿಕೆ ಕಾಣುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸದೆ, 'ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದೇ ಆಗಿದೆ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಅದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವ

ಗೋಭಿಸ್ಸಮಾನಂದಿತರೂಪಸೀತಃ ಸ್ವವಹ್ನಿನಿರ್ದಗ್ಧಪಲಾಶಿರಾಶಿಃ |

ಅಹೋ ಹನೂಮನ್ನವಾರಿದೋಸೌ ತೀರ್ಣಾಂಬುಧಿವಿಷ್ಣುಪದೇ

ನನಾಮ || (೧-೧೫)

ಶ್ರೀಹನುಮಂತನೇ ನವನೀರದ; ಈ ನೀರದವು ವಾಕ್ಯವರ್ಷದಿಂದ ಸೀತಾಕೃತಿ ಎಂಬ ಸಸಿಯನ್ನು ಮುದಗೊಳಿಸಿತು; ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸ ಸಮೂಹವನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿತು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ವಿಷ್ಣುಪದದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಮೇಘವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಶ್ಲೇಷಯುಕ್ತರೂಪಕ. ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಯಜ್ಞವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನೋಜ್ವಲರಾಘವಾಗ್ನೌ ಚಕ್ರೇ ಸ

ಸುಗ್ರೀವಸುಯಾಯಜೂಕೇ |

ಆಧ್ವರ್ಯವಂ ಯುದ್ಧಮಖೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಸ್ಥಾತಾ ಸುಮಿತ್ರಾತನಯೇನ

ಸಾಕಂ || (೧-೧೮)

ಈ ಯುದ್ಧಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲಿಸುವ ರಾಘವಾಗ್ನಿ. ಸುಗ್ರೀವನೇ ಯಜಮಾನ. ಸುಮಿತ್ರಾತನಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಸ್ಥಾತಾ. ಇವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹನುಮಂತದೇವನು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಆಧ್ವರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ದಶಮತಿ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮೇಘವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಇತಿ ವಿವಿಧಗೋಧಾರಾವಾರ್ಯೈರ್ವಿಶಾರದವಾರಿಡಃ |

ಹರಿಪದರತೋ ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯಾತ್ರದೀಪಿತದಿಜ್ಜುಖಃ |

ಭವಭಯಮಹಾಘರ್ಷೋತ್ತಮಂ ಸದಂಘ್ರಪಮಂಡಲಂ |

ಸುಫಲಸುಮನಃಸಾಂದ್ರಾನಂದಂ ವ್ಯಥಾದವಿಪಲ್ಲವಂ || (೧೦-೫೬)

ಇದೂ ಸಹ ಶ್ಲೇಷಯುಕ್ತವಾದ ರೂಪಕ. ಹರಿಪದನಿರತನಾದ ಪಂಡಿತನೇ ಮೇಘ. ಈ ಮೇಘವು ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಸಾರಭಯವೆಂಬ ಮಹಾತಾಪದಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾದ ಸಜ್ಜನರೆಂಬ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹದಮೇಲೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸುಫಲ ಸುಮಭರಿತವನ್ನಾಗಿಯೂ ದಟ್ಟವಾದ ಅನಂದದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿತು. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವನ್ನಂತೂ ಕವಿಗಳು ಬಹು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಶ್ಲೇಷವೆಂದರೆ ಒಂದೇಶಬ್ದಾನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಆ ಅರ್ಥಗಳಮೂಲಕ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು. “ನಾನಾರ್ಥಸಂಶ್ರಯಃಶ್ಲೇಷ.....”

ಮಾಯಿಜನರಿಂದ ದೂಷಿತವಾದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪೂರ್ಣ ಬೋಧರು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು, ಮಾಯಾವಿದುಶ್ಯಾಸನರಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಎಳತರಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶ್ರೀ ಭೀಮಸೇನನು ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ, ಶ್ಲೇಷವಿಟ್ಟು ಬರೆದಿರುವ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಭೂಸುರಪ್ರವರಬುದ್ಧಿಸಮೃದ್ಧಿವ್ಯಕ್ತಯುಕ್ತವಪುಷಂ ರುಚಿರಾಂಗೀಂ
ಸೂತ್ರದೀಪ್ತಮಣಿಮಾಲಿಕಯಾಲಂ ಭೂಷಿತಾಂ ಭುವನಭೂಷಣ-

ಭೂತಾಮ್ ||

ಪಾದಸುಂದರಪದಕ್ರಮಭಾವೈರ್ಭಾಸಿತಾಂ ಪ್ರಕಟವರ್ಣಗುಣಾಧ್ಯಾಂ
ಭಾರತೋತ್ತಮಭೃತಾಮನುರೂಪಾಚ್ಛಾದನಾಂ ಸಮಧಿಕಸ್ವರ-

ಶೋಭಾಂ ||

ರಾಜಸೂಯಮುಖಸನ್ಮುಖವೃತ್ತಾಂ ವಾಸುದೇವಗುಣನಿಷ್ಠಿತಭಾವಾಂ |
 ಸರ್ವಧರ್ಮಪರಿಶಿಕ್ಷಣದಕ್ಷಾಂ ವಂದಿತಾಂ ಜನತಯಾ ಜನನೀವತ್ ||
 ಮೌಲಿಸಂಗ್ರಹವಿಕರ್ಷಣದೂನಾಂ ಮಾಯಿನಾ ಸದಸಿ ದುಷ್ಟಜನೇನ |
 ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗಮಪಹಾಯ ಮಹಾಂತಂ ಸ್ವೇಶ್ವರತ್ವಮಪಿ
 ಸಾಧಯತಾಲಂ ||

ಸಜ್ಜನೈಃ ಕತಿಪಯೈರತಿದೀನೈಶ್ಚಾಲಿತೈಃ ಕಲಿಬಲಾಚ್ಛುಭಮಾರ್ಗಾತ್ |
 ಅಪ್ಯುಪೇಕ್ಷಿತವಿಕರ್ಷಣದುಃಖಾಂ ಸಾತಿಶೋಕಮಪಿ ಕೈಶ್ಚನ ದೃಷ್ಟಾಮ್ |
 ವಾಸುದೇವಧರಣೀಧರನಾಥೇತ್ಯುಚ್ಯಕೈರಪಿ ಮುಹುಃ ಪ್ರವದಂತೀಂ |
 ಪೂರ್ಣಸದ್ಗುಣಮಜಂ ಗತದೋಷಂ ಬಿಭ್ರತೀಂ ಹೃದಿ ವಿವಿಕ್ತ-
 ಮಶೇಷಾತ್ ||

ವಾರ್ಯತಾಂ ಬುಧಜನೈರ್ನನು ಹಾ ಹಾ ನೈಷ ಧರ್ಮ ಇತಿ ಚಾಭಿದ-
 ಧಾನಾಂ ||

ಕೃಷ್ಣಲಾಲಿತತಮಾಮನವದ್ಯಾಮಪ್ಯನನ್ಯಶರಣಾಂ ಶರಣೋತ್ಪಾಂ |
 ವೇದಿಜಾಮಿವ ಪುರಾ ಭರತಾಗ್ರ್ಯಃ ಸ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರುತಿತತಿಂ ಖಲು
 ದೃಷ್ಟ್ವಪಿ |

ಪುಷ್ಟಬುದ್ಧಿರಕರೋತ್ಕರುಣಾಬ್ಧಿಃ ದುಷ್ಟಪಕ್ಷದಮನಸ್ಥಿರಸಂಧಾಮ್ ||
 (೬-೨೪ ರಿಂದ ೩೧)

ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಸಹೃದಯರ ಮನೋನೇತ್ರದೊಳಿರಿಸಿ
 ಆ ಅಂದಿನ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ
 ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿದ್ದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಏಕ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ
 ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯರಪರವಾಗಿ — ಯಾಚೋಪ-
 ಯಾಜರ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಈ ಅಗ್ನಿಕನ್ಯೆಯು
 ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿ. ರತ್ನಮಾಲೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಭುವನಭೂಷಣಳಾಗಿದ್ದಳು.
 ಅವಳು ಪಾ ದ ಗ ಳ ಸುಂದರವಿನ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಮುಖಭಾವದಿಂದಲೂ

ಪ್ರಕಾಶಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಶ್ಯಾಮಾಂಗಿಯು ಹರಿಭಕ್ತಿಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣ-
ಗಳುಳ್ಳವಳು. ಭರತಕುಲೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಪಾಂಡವರಿಂದ ಪಾಣಿಗೃಹೀತಳು.
ಅನುರೂಪವಾದ ಉಡುಪುಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಮನೋಹರ ಕಲಕಂಠದಿಂದಲೂ
ಶೋಭಿತಳು. ರಾಜಸೂಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-
ಯುಳ್ಳವಳು. ವಾಸುದೇವನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಾಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳು.
ಸದ್ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಳು. ತಾಯಿಯಂತೆ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
ಮಾನ್ಯಳು. ಇಂತಹ ಸರ್ವವಂದಿತಳಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಂದಲೆಯನ್ನು
ಹಿಡಿದು ದುರಳ ದುಶ್ಯಾಸನನು ಎಳೆತರಲು ಆ ಸುದತಿಯು ಬಹು ದುಃಖಿತ-
ಳಾದಳು. ಆ ಭೃಷ್ಯನು ತಾನೇ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದುಸುರುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ; ಭೀಷ್ಮ-
ದ್ರೋಣಾದಿ ಕೆಲವು ಸಜ್ಜನರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಲಿಮಲಬಲದಿಂದ
ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಚ್ಯುತರಾಗಿ ದೀನರಾಗಿ ಆ ದುರಳನ ಈ ಸ್ವೈರವೃತ್ತಿಯನ್ನು
ನೋಡಿಯೂ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಿದುರನೇ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತೆ-
ಕೆಲವರು ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನು “ವಾಸುದೇವ, ಧರಣೀಧರನಾಥ”
ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಒರಲುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಜೇತನಾಜೇತನಾತ್ಮಕವಾದ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ಅತಿ ಭಿನ್ನನೂ, ವಿಲಕ್ಷಣನೂ, ಪೂರ್ಣನೂ,
ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ನಿರ್ದೋಷಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತನ್ನ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ‘ಇದು ಅಧರ್ಮವು ಇದನ್ನು ನಿವಾರಿಸು’
ಎಂದು ಅರಚುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಷಯಾಂಬರ-
ವನ್ನಿತ್ತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ. ದೋಷರಹಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅನನ್ಯಶರಣಳಾಗಿ ಶ್ರೀ
ಭೀಮಸೇನದೇವನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂತಹ ಅಯೋನಿಜೆ ಭಾರತಿ-
ಯನ್ನು ಕಂಡು ಭರತಕುಲಲಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ಭೀಮಸೇನದೇವನು ದುಷ್ಟ-
ದಮನವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು.

ವೇದವಿದ್ಯಾದೇವಿಯ ಪರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು—

ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟಾರಮುನಿಗಳ ಶುದ್ಧಾಂತಕರಣದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾದವಳಿ-
ವಳು. ಶಿಕ್ಷಾ, ಕಲ್ಪಾದಿಮನೋಹರಷಡಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳು. ಬ್ರಹ್ಮ-
ಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ರತ್ನಮಾಲಿಕೆಯಿಂದ ಭೂಷಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಭೂಷಣ

ಪ್ರಾಯಶಾಛಿಗಿದ್ದಾಳೆ (ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಭೂಷಣಂ ವಿಧ್ಯಾ) ಕ್ರಮಬದ್ಧಪಾದಗಳು, ಸುಂದರಪದಜೋಡಣೆ, ಮನೋಹರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. (ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ವೇದಂ ಸಮುಪಬೃಂಹಯೇತ್) ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ತೋರಳು. ಉತ್ತಮವಾದ ಉದಾತ್ತಾನುದಾತ್ತಾದಿ ಸ್ವರಯುಕ್ತಳು. ಇಂತಹ ವೇದವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯು ಶಿರೋರೂಪವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಯಿಗಳು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ್ಥಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅತೀವದುಃಖಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಮಾಯಿಯು ತಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ರಾಜಸೂಯಮೊದಲಾದ ಸಮೀಚೀನ ಯಜ್ಞಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ವೇದದೇವತೆಯಾದರೂ ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಳು. ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನಾದಿ ಧರ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾಪನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚತುರಳು. ತಾಯಿಯಂತೆ ಜನರಿಂದ ಪೂಜ್ಯಳು. ಕಲಿಕಾಲಬಲದಿಂದ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚಲಿತರಾದ ಕೆಲವು ಸಜ್ಜನರು ಪರಕೀಯರಿಂದ ವೇದಕ್ಕೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಮೌನ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ದುಃಖಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. 'ವಾಸುದೇವೋ ವಾ ಇದಮಗ್ರಾಸೀತ್' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಹರಿಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನು, ಉತ್ಪತ್ತಿರಹಿತನು, ನಿರ್ದೋಷನು, ಈ ಜೀವಜಡಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅತ್ಯಂತಭಿನ್ನನು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ ಈ ವೇದಮಾತೆ. 'ಬುಧ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಈ ಐಕ್ಯವಾದವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ ಆ ವೇದಾಧಿದೇವತೆ. "ಸತ್ಯಂ ಭಿದಾ ಸತ್ಯಂ ಭಿದಾ ಮೈವಾರು-ವಣ್ಯೋ ಮೈವಾರುವಣ್ಯಃ" ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಪಾರುಷೇಯ ವೇದೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಐಕ್ಯವಾದವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಶ್ರೀವಾಸಿಷ್ಠಕೃಷ್ಣರಿಂದ ಪಾಲಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದಿ ದೋಷರಹಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂತಹ ವೇದವಿದ್ಯೆಯು ದುಷ್ಟರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಮರೆ

ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ. ರಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಔತ್ಕಂಠ್ಯದಿಂದ ಅರಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಈ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸರ್ವಜ್ಞರು ಮಾಯಿಮತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ವೇದಾರ್ಥಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮೀಚೀನವಾಗಿ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಇದೊಂದೇ ಶ್ಲೇಷವೇ ಇಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘವೂ ಸುಂದರವೂ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯರು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಎಂಟನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಎರಡು ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ

“ಉಕ್ತಿರರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಯೋಃ (ಕುವಲಯಾನಂದ) ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಒಂದರಿಂದ ಒಂದು ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು.

ಪಾತುಂ ಪಯಾಂಸಿ ಶಿಶವೇ ಕಿಲ ಗೋಪ್ರದೋಽಸ್ಮೈ ಪೂರ್ವಾಲಯಃ

ಸ್ವಸುತಸೂನುತಯಾ ಪ್ರಜಾತಃ |

ನಿರ್ವಾಣಹೇತುಮಲಭಿಷ್ಟ ಪರಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಂ ದಾನಂ ಧ್ರುವಂ ಫಲತಿ

ಪಾತ್ರಗುಣಾನುಕೂಲ್ಯಾತ್ || (೨-೩೦)

‘ದಾನಂ ಧ್ರುವಂ ಫಲತಿ ಪಾತ್ರಗುಣಾನುಕೂಲ್ಯಾತ್’ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥಕೊಡತಕ್ಕ ವಾಕ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಗೋದಾನಮಾಡಿದ ಪೂರ್ವಾಲಯನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮುಕ್ತಿಗೆಕಾರಣವಾದ ಪರಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಸಮರ್ಥಿತವಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ:— ‘ಸಂಭಾವನಾ ಸ್ಯಾದುತ್ತೇಕ್ಷಾ ವಸ್ತುಹೇತುಫಲಾತ್ಮನಾ | (ಕುವಲಯಾನಂದ)

ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಸಂಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ.

ಪ್ರಣಮಾಮಿ ಪದದ್ವಯಂ ವಿಭೋಧ್ವಜವಜ್ರಾಂಕುಶಪದ್ಮ-

ಚಿಹ್ನವತ್ |

ನಿಜಮಾನಸರಾಗಸೀಡನಾದರುಣೇಭೂತಮಿವಾರುಣಂ ಸ್ವಯಂ ||

(೭-೨೬)

ವಿಭುವಾದ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವನ, ಧ್ವಜ-ವಜ್ರ-ಅಂಕುಶಗಳಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತವಾದ ಪಾದವು ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಅರುಣವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅರುಣವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಪಾದಗಳ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವು ಭಕ್ತರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ರಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ಪದದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ತುಳಿದು ತೆಗೆದುದರಿದ ಕೆಂಪಾಯಿತೆಂದು ಕವಿಗಳು ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತುಲಸೀದಳವನ್ನಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಕರ್ಣಮಮುಷ್ಯಭಾಸಿತಾ ತುಲಸೀ ಮಂತ್ರಯತೀವ ಲಾಲಿತಾ |

ಮಮನಾಥಪದಂ ನ ಮತ್ಸರಾಜ್ಜಲಜಾನ್ಯಾನಿ ಹರೇಯುರಿತ್ಯಲಂ

(೭-೪೨)

ಶ್ರೀದೇವರ ಕರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ತುಳಸಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಹೇ ನಾಥ, ಪದ್ಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸದಿರಲಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿತೆಂದು ಕವಿಗಳು ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದಾದ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆ!

ಇನ್ನು ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸದ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹತ್ತನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿಯೂ ಉಳಿದ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಕೇಳುವ ಮಂಜುಳರವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪದಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಮಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಶಾಲಿನಿ (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗ) ಮಂಜುಭಾಷಿಣಿ (ಎಂಟನೇ ಸರ್ಗ) ಇಂದ್ರವಂಶ (ಐದನೇ ಸರ್ಗ) ಸ್ವಾಗತ (ಆರನೇ ಸರ್ಗ) ಸುಂದರೀ (ಏಳನೇ ಸರ್ಗ) ಪ್ರಮಿತಾಕ್ಷರ (ಹನ್ನೊಂದನೇ ಸರ್ಗ) ಚಂದ್ರಿಕಾ (ಹದಿಮೂರನೇ

ಸರ್ಗ) ಮಾಲಿನೀ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಸರ್ಗ) ಪ್ರಹರ್ಷಣೀ (ಹದಿನಾರನೇ ಸರ್ಗ) ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಲೇ ಮಧುರ-ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಾಂಗಮಂಗಲತರಂಗಭಂಗದಪ್ರಾಂತಸುಶ್ರೀಹರಿವೇಶ್ವಕೃತ್ಸಮಃ

.... (೯-೧೩)

ಸುಸ್ತಿತೇಂದುಮರವಿಂದಲೋಚನಂ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಮತಿಭದ್ರಭಾಷಣಂ

.... (೫-೫೧)

ಮಂದಹಾಸಮೃದುಸುಂದರಾನನಂ ನಂದನಂದನಮತೀಂದ್ರಿಯಾ-

ಕೃತಿಂ

.... (೯-೪೩)

ಕಮಲಾಪತಿಃ ಕಮಲಯಾಮಲಯಾ ಕಮನೀಯಯಾ

ಕಮಲಲೋಚನಯಾ

... ... (೧೧-೧೭)

ಲಲನಾ ಲಲಂತ್ಯಭಿವರಂ ಪ್ರವರಾ ಲಲತಾಲುನಂತಿ ಕುಸುಮಾನಿಪರಾಃ

... ... (೧೧-೪೮)

ಶೃಂಗಾರಸಿಂಧುಂ ಸ ಭುಜಂಗಶಾಯಿನಂ ಶ್ರೀರಂಗವಾಸಂ ಕೃತ-

ಮಂಗಲಂ ಸತಾಂ (೫-೪೭)

ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಕವಿಪುಂಗವರು ಸ್ವಭಾವಸುಂದರಿಯಾದ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಗೆ ಮನೋಹರವಾಗುವಂತೆ ಅಲಂಕಾರ ವಿಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅಂದಗೊಳಿಸಿ, ರಸಿಕಸಹೃದಯರಿಗೆ ಧಾರೆವರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯಗೈದು ಮಾಧ್ವರ ಕೃತ-ಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅತಿಬೇಗನೆ ಸಹ್ಯ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸಮಾಸಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಕೊಡಿಸಾಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ತಿರಿಗಿ ಕರೆಯಿಸಿ ಪದ್ಮತೀರ್ಥರ ಬದಲಾಗಿ ತಾವು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಜಯಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲನ ಮುಖಾಂತರ ಒಬ್ಬ ಚತುರ ಸೇವಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಪುರುಷನು ಬೇಗನೇ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಮ್ಮ ಚರಣಸೇವಕನಾದ ಜಯಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲಕನು ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಏನಂದರೆ ತಾವು ಪರಮಪೂಜ್ಯರು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಚರಣಕಿಂಕರರು. ಇಂತಹ ಚರಣಕಿಂಕರರಾದ ನಮ್ಮನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿ ನಾವು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪುರುಷನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಪುನಃ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾವಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ತಾವಿದ್ದಾಗತಕ್ಕ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಿದೆ. ಆದು ಅತಿ ಬೇಗನೇ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನನ್ನು ನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಂದಂತೆಯೇ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತರಾಗಿ ಪೂರ್ವದೇಶದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿದರು. ಇವರು ಹೋಗತಕ್ಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಇವರ ಸದ್ಗುಣಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ಮನಸೋತ ಸಜ್ಜನರ ಸಮೂಹದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವರಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ಮನಸ್ಸು ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಸಂತರಿಗೆ ಸದುಪದೇಶವನ್ನೀಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನ ದುರ್ಗುಣವುಳ್ಳ ಜನರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟುಬರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗ್ರಾಮಜನರಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ಕೆಲವರಿಂದ ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಜನಸಂದಣಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು

ಬಹುದೂರದಮಾರ್ಗವನ್ನ ತಿಕ್ರಮಿಸಿ (ಪ್ರಂಭವದೋಪಸರ್ಜನ) ಕಬೆನಾಡು ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನ ಮುಖ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಇದು ಮದನಾಧಿಪತಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ದೇವರನ್ನು ಆ ಊರಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಧೂರು ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕತ್ತಲಾದುದರಿಂದ ಇಂದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನಿಲ್ಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ರಾತ್ರಿಕಳೆದು ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಿರುವಾಗಲೇ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆಡ್ಡು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶೌಚಾಚಮನಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಗವದ್ಭ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಇತರರೂ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು, ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೊರಡತಕ್ಕವರಿರುವರು. ಎಂದು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಯತಿಶೇಖರರು ದೇವರ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಪುಂಧ್ರ, ಚಕ್ರಶಂಖಾದಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕೊರಳಿಗೆ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನ್ನರ್ಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಯಾರೋ ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಲು ಇದೇ ದೇವರ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬಿಸಲಿನ ತಾಪವಾಗದಂತೆ ಭತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವು ತನ್ನಲ್ಲಾಗಲೆಂದು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡನು. ಉತ್ತಮಗಳಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ದೃಢಕಾಯರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾ

ಚಾರ್ಯರನ್ನು ಆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಹೊರಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಭಕ್ತಿಶಯದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಅವನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಅವನಿಂದ ಹೊರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ಆ ಪುರುಷನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಈ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅನೇಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಸೇರಿ ನೂರಾರು ಮಂದಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ವೇದಜ್ಞರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಕ್ತಾಚಾರನಿರತರೂ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಹರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡುವಾಗ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ಮೂರ್ತಿಮಂತಗಳಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಲಿತ್ತು. ಈ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಮರ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಜೀವರು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರೆಂದಮೇಲೆ ಈ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಈ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ಆಯಾಸವಾಗದೇ ಇರುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಜಯಸಿಂಹಭೂಪಾಲನು ಹಿಂದಿನದಿನ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಮದನೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದರು, ಈ ದಿನ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಜನರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ದೂರದವರೆಗೆ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಸಪರಿವಾರರಾಗಿ ದೂರದಿಂದ ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಜಯಸಿಂಹಭೂಪಾಲನು ತನ್ನ ವಾಹನದಿಂದಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಕೆಲವು ಜನ ಯೋಗ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಫಲಕಾಣಿಕೆಸಹಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚತುರ್ದಶ ಭುವನಮಾನ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ದಿವ್ಯಪದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಅಭಿವಂದಿಸಿದನು. ಆ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನು ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅತಿ ವಿನಯವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸೇರಿ

ದಾಗ ಬಹಳವಾದ ನುಗ್ಗಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಜಯಸಿಂಹಭೂಪಾಲನು ಶ್ರೀಮತ್ಪುಣ್ಯಪ್ರಜ್ಞರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವು ತನಗಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಇಂತಹ ಜನರ ನುಗ್ಗಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಳಲಿದರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಆಗ ಪಾಡಿಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಜನರೂ ಕೂಡೆ ಎಂಬ ಜನರೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಮತ್ತು ರಾಜಗುರುಗಳ ದರ್ಶನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನನ್ನು ರಾಜಗುರುಗಳನ್ನು—ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪುಣ್ಯಪ್ರಜ್ಞರ ದರ್ಶನದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದ್ವಾದಶಪುಂತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಚಕ್ರಶಂಖಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಣಿ ಪದ್ಮಮಣಿಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಿವಿ ಗಿಂಪಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಹರಿಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಗಳ ಘೋಷಗಳು ಬೇರೆ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಈತರದ ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದ ಮೆರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಮುಂದರಿಯುತ್ತಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಮಾನಂದವುಳ್ಳ ಜನರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

ಕಣ್ವತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಕೆಲವು ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಾಶ್ರಮ. ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣವಾಚನ. ಈ ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತರಾದ ಶುದ್ಧರಾದ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಕೆಲವು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನಾರಿಸಿ ಶ್ರೀಕಣ್ವತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಬಾಲವಟುಗಳಿಗೆ ಪರಮಹಂಸ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಣ್ವತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರವು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಮೂವತ್ತೇಳು ಮೈಲು

ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆರುವ ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹನ್ನೊಂದುಮೈಲು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪಶ್ಚಿಮತೀರದಲ್ಲಿದ್ದು ಹಿಂದೆ ಕಣ್ಣುಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸ್ಥಳವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣುತೀರ್ಥವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ವಿಭೀಷಣನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅನಂತರ ಕಣ್ಣುಮಹರ್ಷಿ ಕರಾರ್ಚಿತವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವರ ಅನಾದಿಯಾದ ಪ್ರತೀಕವು ವೈಭವಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. (ವಿಜಯಧ್ವಜ ಯೋಗೀಂದ್ರರ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳವು ಅವರದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲು ಆ ಯೋಗೀಂದ್ರರು, ಈಗ ಪೇಜಾವರ ಮಠವೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡ ಅಧೋಕ್ಷಜತೀರ್ಥರ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಮೆಯಾದ ಶ್ರೀವಿಠಲದೇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಣ್ಣುತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಆ ಪರಂಪರೆಯವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಈ ವಿಗ್ರಹವು ಈಗ ಪೇಜಾವರಮಠದಲ್ಲಿರುವುದು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಮವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವ ವಿನಿಯೋಗಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಆ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರದೇವರ ವಿಶೇಷವಾದ ಸನ್ನಿಧಾನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವರು.) ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪಡೆದ ಸನ್ಯಾಸಿಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವರು ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಯತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲೇ ಅವರ ಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಯತಿಶೇಖರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಳಿದಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಜನರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳಲು ಆತುರ ಪಡುತ್ತಿರಲು

ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಾದ ಗಂಭೀರಶ್ರಾವ್ಯಸ್ವರ ವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರಿಂದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿಸುತ್ತಾ ಸಂಸಾರ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕುಠಾರದಂತಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ದಿವ್ಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಾಣದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ದಿವ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿ ಸುತ್ತಾ ದಿವ್ಯವಾದ ಗಂಭೀರಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಆ ಸಭೆ ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಪಾಮರರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಅಂದಿನ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತಾದುದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಪೂಜಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಪೂಜೆ ಮೊದ ಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ಇಂತಹ ಸತ್ಪ್ರಾಯ ಗಳಿಂದ ಅಂದಿನ ದಿನವು ಕಳೆಯಿತು.

ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರ ದಿವ್ಯರೂಪದ ವರ್ಣನೆ

ಇಂತಹ ಅನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನೋಡಿದ ಜನರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ತರದಿಂದ ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ದಿವ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗಾ ನಂದವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಾರದು' ಎಂದರೊಬ್ಬರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಈ ಆಚಾರ್ಯರ ನಡೆಯನ್ನು ನೋಡ ಬಾರದೇ? ಕೆಂಪಾದ ಕೋಮಲಗಳಾದ ಪಾದಗಳಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ತುಳಿ ಯುತ್ತಾ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಸಿಂಹದ ಹೆಜ್ಜೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ರುವರು, ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಇವರ ಕಾಲುಗುರುಗಳು ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಪದ್ಮರಾಗದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮಿಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕೂರ್ಮದಂತೆ ಬಗ್ಗಿದ ಪಾದಾ- ಗ್ರವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಇವರ ಕಾಲು ಗಂಟುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಗಲಾರವು. ಇವರ ಮೊಣಗಾಲುಗಳು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವಸೇವ್ಯಗಳಾಗಿರುವವು' ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಸುಲಕ್ಷಣವಾದ ತನ್ನ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಟ್ಟ

ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಟ್ಟಿರುವರು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಗಳಾದ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವರು' ಎಂದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು 'ಇವರು ಮೃದುವಾದ ತೆಳ್ಳಗಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆಂಪು ಉಣ್ಣೆಯಶಾಲನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಇದ್ದಂತಿದೆ' ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಪೂಜ್ಯರಾದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹದ ಭುಜದಂತಿರುವ ಎತ್ತರಗಳಾದ ಭುಜಗಳುಳ್ಳವರೂ ಪುಷ್ಪಗಳಾದ ಕಾಲು ಗಂಟುಗಳವರೆಗೆ ಇಳಿದಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಾದ ಎರಡು ಕೈಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ಕೈಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗಿವೆ. ಮೃದುಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ಉತ್ತಮರೇಖೆಗಳೂ ಇವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇವರು ಮಹಾಲಕ್ಷಣವಂತರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಇವರ ದಿವ್ಯವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನು ಉದಿಸಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಕಲಂಕವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇವರ ಮುಖವು ಚಂದ್ರನಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿದೆ' ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಇವರು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮರಮಲ್ಲಿಗೆಯ (ಕಂದ ಅಥವಾ ಮರಜಾಜಿ) ಮೊಗ್ಗಿಯಂತಿರುವ ಇವರ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಹಲ್ಲುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಂಡುಟಗಳ ಮಧ್ಯದ ಆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗಾನಂದವಾಯಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ತನ್ನ ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟದಿಂದ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಪಡಿಸುವರು' ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ಕನ್ನಡಿಯಂತಹ ಕಪೋಲಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಚತುರ್ದಶಭುವನಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ-ಪ್ರಳಯಕಾರಣಗಳಾದ ದಿವ್ಯಹುಬ್ಬುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಮೌಲಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಇವರ ದೇಹವು ದಿವ್ಯವಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂಡಿದುದರಿಂದ, ದಿವ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ದೇಹದಂತಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರಿಸಿ

ಕೊಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಜನಸಂದಣಿ ಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವರು. ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಭಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡ ಕಂಡವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಸೇರಿ ಈ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಗುಣಕಥನ ದಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

**ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾ-
ಚಾರ್ಯರಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ವೀಕಾರ. ರಾಜನಿಗೆ
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಅಶೀರ್ವಾದ.**

ಜಯಸಿಂಹರಾಜನು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಆ ರಾಜನ ಅಪ್ಪಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಆ ಕಬಿನಾಡೆಂಬ ಊರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಉಪಾಯಕಾಣ ದಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಹಿಂದೆ 'ಯಾವ ಮತವಾದರೇನು? ಒಬ್ಬರ ನ್ನೊಬ್ಬರು ತೆಗಳುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಈ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಮಹಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಹಂಗಿಸಿ ಭಂಗಿಸಿ ಮಾನ ಕಳೆದುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇಡಿನಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಮಾನವು ಯಾರಿಗೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಮೊದಲಾದವರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ತಮ್ಮ ರಾಜನು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಅವರ ದಾಸನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಾದಿ ಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸತೊಡಗಲು ರಾಜನಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂಬ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪದ್ಮ- ತೀರ್ಥಾದಿಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ರಾಜನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿ ಶ್ರೀಮದಾ- ನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎರಡನೆಯ

ದಿನ ರಾಜನೂ ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರೂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಭೆಯು ಸೇರಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಜಗತ್ಪ್ರಜ್ಞರಾದ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ! ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾದವನ್ನು ಹೂಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೋತು ಉಪಾಯ ಕಾಣದೆ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವುದು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಅವರ ಅಪರಾಧವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ತಾವಾದರೂ ಕ್ಷಮಾಭೂಷಣರು. ಆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪದ್ಮತೀರ್ಥಮೊದಲಾದವರ ಬಗ್ಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನೂ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಶ್ರೀಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು "ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ ! ಮಾಯಾವಾದಿಗಳ ದುರ್ನಡತೆಯು ಈಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ನಮ್ಮವರಾದ ಈ ರಾಜನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಾಮದವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರು ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ವಿಜಯದಿಂದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ, ಅವರು ಕವಿಕುಲತೀಲಕರಾದ ಕಾರಣ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನಿಗೆ ಶ್ಲೋಕರೂಪದಿಂದ 'ಸ್ವಃಸುಂದರೀಭುಜಲತಾಪರಿಂಭಣೇಧೂಃ ಪೌರಂದರೀ ಭವತಿ ಯಂ ಭಜತಾಂ ಭುಜಿಷ್ಯಾ || ಆನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪದಪದ್ಮರೇಣುಃ ಸ್ವಾನಂದೋ ಭವತು ತೇ ಜಯಸಿಂಹಭೂಪ ||' ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ಅಂದರೆ

“ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದ ವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನಾಳುವ ದೇವೇಂದ್ರನ, ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೀಯುವ ಸುಖ ರೂಪವಾದ ಸ್ವರ್ಗಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಳ್ಳಿಗಳಂತಿರುವ ಬಾಹುಗಳ ಆಲಿಂಗನವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಡೆಯುವುವು. ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಪಾದಧೂಳಿಯು, ಜಯಸಿಂಹ ಮಹಾರಾಜನೇ! ನಿನಗೆ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನು ಕೊಡಲಿ” ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಹರಸಿದುದಾಗಿದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು “ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಉತ್ತಮಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದರು? ಭ್ರಮರಗಳು ಅರಳಿದ ಹೂಗಳಿದ್ದಡೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೋದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹೂವಿನ ರಸವನ್ನು ಕಂಡು ಹೀರುವಂತೆ ಇವರು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮಹಾಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಈತರವಾಗಿ ಇನ್ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಾರರು. ಇವರು ಮಹಾಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾದುದರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗಿಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಆಚಾರ್ಯರ ನಿತ್ಯನಿಯಮದ ಕ್ರಮ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಇಂತಹ ತಮ್ಮ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಮಧ್ಯಮರಿಗೆ ಕುತೂಹಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಉತ್ತಮರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಆ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆ ಜನರ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಾನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನೊಡನೆ ಇರುವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಘವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವರ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಗೃಹಸ್ಥರ ತಂಡವನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಯೋಗ್ಯಧರ್ಮೋಪದೇಶದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗಚ್ಯುತ

ರಾಗದಂತೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗವರ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವವು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ 'ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠಃ ಶತಜನ್ಮಭಿಃ ಪುಮಾನ್ವಿರಿಂಚ-ತಾಮೇತಿ ತತಃ ಪರಂ ಹಿ ಮಾಂ|| ಅಂದರೆ ಪುರುಷನು ನೂರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ವಧರ್ಮಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವನು' ಎಂದು ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇವರು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಮಹಾ ಮಹಿಮರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರನ್ನು ಸಹ ಕೆಲವರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನಿಂದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇವರ ನಿತ್ಯ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಾಲ್ಕುಘಳಿಗೆಯ ಮೊದಲು ಯತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಕಾಲ ವೆಂದು ವಿಹಿತವಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿದ್ದು ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಪ್ರಾತಃ-ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಧ್ಯಾನವು ಉತ್ತಮವಾಗುವುದು. ಭಗವದನುಗ್ರಹಾಪೇಕ್ಷೆಗಳು ಇಂತಹ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ತನ್ನಾಚಾರದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಗೃಹ-ಸ್ಥರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಎದ್ದು ಈತರದ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ದೇಹ ಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ವಿಹಿತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು ವರು. ಅನಂತರ ಮೃತ್ತಿಕಾಶೌಚ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಗಂಡೂಷಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅಮಂತ್ರಕಾಚಮನಾನಂತರ ತುಲಸಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು

ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಯತಿಗಳೂ ಇಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಆಗ ಮಹನೀಯಯತಿಗಳ ಸೇವಕರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಈ ಸೇವಕ ಜನರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಕೇಳಿದ ಪಾಠವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಏಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಆ ಯತಿಗಳು ಅವನನ್ನೆಬ್ಬಿಸದೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು 'ನೀನು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಏತಕ್ಕೆ?' ಎಂದಾಗಲೀ 'ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದಾಗಲೀ' ಅವನನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಶಿಷ್ಯನೇ ತನ್ನ ಅಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು 'ಇಂದು ನನಗೆ ಇವರ ಸೇವೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನು ನೀರಿಗೂ ಇಳಿಯದೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೋಗುವಾಗ ದೂರಸರಿದು ತನ್ನ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಗುರುಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದಾಶೆ ಪಡುವ ಯೋಗ್ಯಜನರ ಕಾಲವದು. ಹಣಕಾಸಿನ ಆಶೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವ ಕಾಲವಲ್ಲ. ಹಣದಾಶೆಗೆ ಸೇವಕರು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸೇವ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದು ವಿರಳ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವವರ ಪ್ರೇಮವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರೇಮವು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಾಲ್ಕುಘಳಿಗೆಯ ಮೊದಲು ಅಗುವ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಹಲವಾರು ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ತಮ್ಮ ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲತಪ್ಪಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆಯಾವ ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವ

ಗಾಹನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ವಿಷ್ಣುಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದರ ಮೊದಲೇ ಶಿಷ್ಯರು ದಿವ್ಯವಾದ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಆ ಆಸನದ ಸತ್ತಲೂ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ದೂರದಿಂದ ಪರದೆಯಂತೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಅದರ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯದ್ವಾದಶ ಪುಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಚಕ್ರಶಂಖಾದಿ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತುಲಸೀ ಕಮಲಾಕ್ಷ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನವಾದಮೇಲೆ ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಆಹ್ನಿಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದರು. ಆಗ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ವಿಹಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹುರುಪಿನಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಆತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಯತಿಶೇಖರರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಂಭ್ರಣೇ ಸೂಕ್ತ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತುಲಸಿಗಳನ್ನೂ ಹೂಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿವರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆಗ, ಅವೃತಾಹಾರಿಗಳಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವಾಂಶರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಅವೃತವು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವರಿಗೆ ನಿನ್ನೆ ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ಹೊಳವು ಕಾಣಬರುವುದೆಂತು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಆ ಹಿರಿಯರು 'ಇದು ತುಪ್ಪವಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮರಾದ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಅವೃತರಸವು ಹರಿದಾಡುವುದು. ನಮ್ಮ ಗುರುವರ್ಯರು ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವರು' ಎಂದನ್ನಲು ಆ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯದವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮುಗಿಸಿದರು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ಯತಿ-ವರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಕೊಠಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ್ದ

ದಿವ್ಯ ತುಲಸೀಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. (ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರತಿ ದಿನ ದೇವರಿಗೆ ತುಲಸೀಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಸೀಸುವುದು ತೀರ್ಥಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗೌರವದಿಂದ ಧರಿಸುವುದೂ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿರುವುದು) ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸವಾಗುವಾಗ ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರತ್ತಿಯು ಬಂದು 'ಇನ್ನು ಪ್ರವಚನಕಾಲವು, ಎಲ್ಲರೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಿಗಾಗಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಎತ್ತರವಾದ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ 'ಚೇಲಾ-ಜನಕುಪೋತ್ತರಂ' ಎಂಬಂತೆ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಅಂತಹ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಸನದ ಸುತ್ತಲೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಮುಗಿಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದವರು ಉತ್ತಮಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮುಖದಿಂದ ಬರುವ ತತ್ವಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಬರಬೇಕಾದ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಎಲ್ಲರ ಕೈಗಳಲ್ಲೂ ನಿರ್ಮಲಗಳಾದ, ಉತ್ತಮವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಗಳಾದ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಆಗ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪಾಠದ ಪತ್ರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದವರು ಪರಿಚಯದಿಂದ ಮೊದಲೇ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ತೆಗೆದು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹೀಗೆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಸಕಲ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಆ ಪರದೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೊಡನೆ ಹರಿಗುರುನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಓಂಕಾರವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲೊಬ್ಬರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ

ಪಾಠಹೇಳಬೇಕಾದ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಗವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನೂ ಓದಿದನು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾನಂದವಾಗುವಂತೆಯೂ ಪಂಡಿತಪಾಮರರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನವಾಗುವಂತೆಯೂ, ತನ್ನ ಪಾಠವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದರು. ಆಗ ಈ ಶಿಷ್ಯರ ಹೊರತಾದ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀ-ವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರವಚನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೆಲವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯುತ್ತಾ ಖಂಡಿಸಲು ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯುತ್ತಾ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವು ಮುಗಿದು ಸೂರ್ಯದೇವನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸಾಗತೊಡಗಿದನು. ಇದನ್ನರಿತ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೇರಾಗಿ ಕೆರೆಗೆ ಹೋದರು. ಇವರು ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದ ಆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಾವು ಪವಿತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲೇ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯವಾದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ (ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ) ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದರು. ವಿಧಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಲಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಶಂಖದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದರು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರೂ ಪುರಾಣಕರ್ತರೂ, ವೇದಗಳೂ ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು 'ತ್ರಿರಾತ್ರಫಲದಾ ನದ್ಯಃ ಯಾಃ ಕಾಶ್ಚಿದಸಮುದ್ರಗಾಃ || ಸಮುದ್ರಗಾಸ್ತು ಪಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾಸಸ್ಯ ಸರಿತಾಂ ಪತಿಃ || ಷಣ್ಮಾಸಫಲದಾ ಗೋದಾ ವತ್ಸರಸ್ಯ ತು ಜಾಹ್ನವೀ || ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದಕಸ್ಯೈತಾಃ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಸೋಡಶೀಂ || ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಪಾದೋದಕಪಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದ ಫಲವೆಂತಲೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಗಂಗಾ ಗೋದಾವರೀ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥ-

ಸ್ನಾನಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಅನಂತಫಲವಿದೆಯೆಂತಲೂ ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗೋಪೀಚಂದನದಿಂದ ದ್ವಾದಶಪುಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವ ಕೇಶವಾದಿ ದ್ವಾದಶಮೂರ್ತಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇಂತಹ ಇವರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಹರಿದ್ವೇಷಿಗಳಿಗಾದ ಸಂತಾಪ ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಏನು ಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರು ಮಾಡತಕ್ಕ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಬಹಳ ಜನರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥರು ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಲು ಎದ್ದರು. ಆಗ ಜನರ ಗುಂಪುತಾನಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ದೇವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ದೇವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ವಿಧಿಯನ್ನು ತನ್ನಾಚಾರದಿಂದ ತೋರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದೊಡನೆ ಆ ಭಕ್ತವರ್ಗವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಕಲಪಾದೋದಕವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆಗ ಭೂಮಾತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾದೋದಕವನ್ನೊಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಜನರು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇಸರಗೊಂಡರೂ ಕ್ಷಮಾಗುಣವಿದ್ದುದರಿಂದ ಕ್ಷಮಾ ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥಕ ಹೆಸರುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದಲೇ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಯತಿಶೇಖರರು, ರಸಭೇದವನ್ನರಿಯದಿರುವ, ಶೀತಲವಾದ ಯಾವ ಸುವಾಸನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ತೋರಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಳಗಿಸದೆ ಮುಚ್ಚಿ ತನ್ನಭಾಯಿಯೂ (ನೆರಳೂ) ಬೀಳದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ ತಂದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಶ್ವಾಸದ ಘಾಳಿಯೂ ನೀರಿಗೆ ಸೋಕದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣರಾಗಿ ತಂದರು.

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನ:’

“ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನ:”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮದ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ	೧೯೫೭—೨೦೧೭	ಸಂಚಿಕೆ
೭		೧೦

ರಾಗ: ನಾಟ ರುಂಪಿತಾಳ

ಭಳಿ ಭಳಿರೆ ಬಲಭೀಮ ಭಳಿರೆ ಸದ್ಗುಣಧಾಮ
ಭಳಿರೆ ದ್ರೌಪದಿನಾಥ ಭಳಿರೆ ಶ್ರೀಹರಿದೂತ
ಭಳಿರೆ ಅಪ್ರತಿಚರಿತ ಭಳಿರೆ ಬಲದೇವಸುತ
ಭಳಿರೆ ಭೂಮಿಪಲಲಾಮ—ಭೀಮ || ಪ ||

ಯೋಚಿಸೆ ಖಳರ್ ನೆರೆದು ಭೂಚಕ್ರವಾಕ್ರಮಿಸೆ
ಶ್ರೀಚಕ್ರಿದಯದನ್ಯತರೋಚಿಕುಲಜಾತಪಾಂ-
ಡೂಚಕ್ರಪತಿಕಮಲಲೋಚನೆ ಸೃಘೋದರಾ-
ಬ್ಧಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ—ಜನಿಸಿ ||

[ಎರಡನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಸ್ನಾನಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಅನಂತಫಲವಿದೆಯೆಂತಲೂ ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗೋಪೀಚಂದನದಿಂದ ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವ ಕೇಶವಾಡಿ ದ್ವಾದಶಮೂರ್ತಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇಂತಹ ಇವರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಹರಿದ್ವೇಷಿಗಳಿಗಾದ ಸಂತಾಪ ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಏನು

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

	ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ	೧
ಸಂಪಾದಕೀಯ	೪
ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವುದು	೬
—ಡಾ ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ದಾವಣಗೆರೆ	
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧	೧೪೫-೧೬೩

ಒಬ್ಬ ಯತಿಶೇಖರರು, ರಸಭೇದವನ್ನರಿಯದಿರುವ, ಶೀತಲವಾದ ಯಾವ ಸುವಾಸನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಳಗಿಸದೆ ಮುಚ್ಚಿ ತನ್ನಭಾಯಿಯೂ (ನೇರಳೂ) ಬೀಳದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ ತಂದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಶ್ವಾಸದ ಘಾಳಿಯೂ ನೀರಿಗೆ ಸೋಕದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣರಾಗಿ ತಂದರು.

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭—ಅಗಸ್ಟ್	ಸಂಚಿಕೆ ೧೦
------------	-------------	--------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

ಸಂಗ್ರಾಹಕರು :

ಶ್ರೀ ವಿ. ಎಸ್. ವಡನಿ, ಬಿ.ಕಾಂ., ಧಾರವಾಡ.

ರಾಗ: ನಾಟ ರುಪಂತಾಳ

ಭಳಿ ಭಳಿರೆ ಬಲಭೀಮ ಭಳಿರೆ ಸದ್ಗುಣಧಾಮ
ಭಳಿರೆ ದ್ರೌಪದಿನಾಥ ಭಳಿರೆ ಶ್ರೀಹರಿದೂತ
ಭಳಿರೆ ಅಪ್ರತಿಚರಿತ ಭಳಿರೆ ಬಲದೇವಸುತ
ಭಳಿರೆ ಭೂಮಿಪಲಲಾಮ—ಭೀಮ || ಪ ||

ಯೋಚಿಸೆ ಖಳರ್ ನೆರೆದು ಭೂಚಕ್ರವಾಕ್ರಮಿಸೆ
ಶ್ರೀಚಕ್ರಿದಯದನ್ವೃತರೋಚಿಕುಲಜಾತಪಾಂ-
ಡೂಚಕ್ರಪತಿಕಮಲಲೋಚನೆ ಪೃಥೋದರಾ-
ಬ್ಧಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ—ಜನಿಸಿ ||

[ಎರಡನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಆ ಚಕ್ಷುಹೀನಭವಧೀಚೋರವರಕುಲವು
ಗೋಚರಿಸಲಂದಿಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸೆ ಶುಭೋದಯವ
ಕೀಚಕಹಿಡಿಂಬಬಕನೀಚಮಾಗಧಮುಖರ

ವಾಚಿಸ್ಸಗೊಡದೆ ಬಡಿದೆ—ಭೀಮ || ೧ ||

ಕೊಬ್ಬಿನಖಳರು ಧಾತ್ರಿಗುಬ್ಬಸವ ತೋರುತಿರೆ
ಅಬ್ಬರದಿ ಮೊರೆದು ಗದೆಗ್ಗುಬ್ಬದೌತಣವಿಡುತ
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಮ್ಮೆ ಹಸಿದಿಬ್ಬರೊಮ್ಮೆಲೆ ಕರೆದು
ಉಬ್ಬುಬ್ಬಿ ರಣದಿ ಕುಣಿದೆ ||

ಹಬ್ಬಬಹ ನಾಗರಥ ನಿಬ್ಬರದ ಬಿಂಕದವ-
ರೆಬ್ಬಸಿ ನಭಕೆಚಿಮ್ಮಿ ಬೊಬ್ಬರಿದು ಕೌರವರ-
ನಿಬ್ಬಗೆದು ಡಾಕಿನಿಯ ಉಬ್ಬಿಸಿದೆ ನಿನಗೆಣೆಯ
ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳುಂಟೆ ಜಗದಿ—ಭೀಮ || ೨ ||

ನಿರ್ಧನಪರಾಕ್ರಮಿಧನುರ್ಧರರ ಬೀಳ್ಗೊಡಹಿ
ಸ್ವರ್ಧಾಮಗರುನುತಿಸೆ ದುರ್ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಂ
ದುರ್ಧಾಮಕೆಬ್ಬಟ್ಟಿ ದುರ್ಧರ್ಷಗುರುರಥನ
ನೂರ್ಧ್ವಕೊಗೆದುಲಿದು ಚೀರ್ಡೇ ||

ದುರ್ಧರಖಳಾನುಜನ ಮೂರ್ಧ್ವಿಕಾಲೊಳು ಮೆಟ್ಟಿ
ಶಾರ್ದೂಲನಂದದಿ ಕೆದರ್ಧವನ ಅರುಣಜಲ
ಹೀರ್ಧಂತೆ ತೋರ್ಡೆ ಗೋವರ್ಧನನ ಪದಯುಗಲ
ಸಾರ್ದು ವರ್ಧಿಸಿದೆ ಯಶವ—ಭೀಮ || ೩ ||

ಕಡಲೊಡೆಯ ನಡೆಗೆ ಬಹು ಕಿಡುನುಡಿಯ ನುಡಿದವರ
ಪಿಡಿಪಿಡಿದು ಖಡುಗದಿಂ ಕಡಿಕಡಿದು ಕಡೆಗಾಲ
ಮೃಡಕೋಟೆಯಂದದಲಿ ನುಡಿರೋಷವಡಿಗಡಿಗೆ
ಘಡುಘಡಿಸಿ ಹುಡುಕಿ-ತುಡುಕಿ ||

ಷಡಕ್ಷೋಹಿಣಿಪಡೆಯ ಹುಡಿಗೆಯ್ದು ಪೊಡವಿ ದಿ-
ಗ್ಗಡಣಜಯದಂತಿ ಧಿಮ್ಮಿಡಿಸಿ ಕರ್ಮಡು ಪೊಕ್ಕು

ಕಡುಗಲಿಯ ತೊಡೆ ಮುರಿಯೆ ನಡು ಮುರಿಯೆ ಗಡೆಯಿಂದ
ಹೊಡೆದೆ ಯಶವನ್ನು ಪಡೆದೆ—ಭೀಮ || ೪ ||

ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಕುನ್ಯಪತಿಯ ಚಪ್ಪಡಿಸಿ ತುಳಿದಳಿದು
ಬಪ್ಪುವಾರುಷವೆಂಬ ಸುಪ್ತಸೂತ್ರದಿ ಅಜನ
ಬೊಪ್ಪ ಕೃಷ್ಣನ ಕಟ್ಟಿದಾಪರಾಕ್ರಮಕಿದೇ
ಸುಪ್ರಯಶ್ಚಿತ್ತವೆನುತ ||

ತಪ್ಪುಗಳನೊಂದೊಂದನೆಪ್ಪೆತ್ತಿ ತನ್ಮತಿಗೆ
ಹೆವೈನುವ ವಾಗ್ಬಾಣಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೊಂದು ಶ್ರಿ-
ಯಃಪತಿ ಪ್ರಸನ್ನಂಕಟಾರ್ಪಣವ ಮಾಡಿ ದೇ-
ವಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪೊರೆದೆ—ಭೀಮ || ೫ ||

— ಈ ಗುರುತಿನ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಎಳೆದು ಹಾಡಬೇಕು.

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಯಾರೂ ವಿ.ಪಿ.ಯ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು
ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು

ಈಗಾಗಲೇ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾದ
ಹರಿದಾಸರಂದ ಮಾತು ಪದೇ ಪದೇ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ
ಗ್ರಾಹಕರು (ಚಂದಾದಾರರು) ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತಿಗೆ ಆಗಿ-
ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ:—

“ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಸು ಕೋಟಿ ಹೊನ್ನು ಅ-
ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೋಟಿ ಹೊನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಸು”

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹನೀಯರು—

“ಮೂರ್ಖರಾದರು ಜನರು ಲೋಕದೊಳಗೆ”

“ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೈಬಾರದೀಕಾಲ ಅ-
ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮನಸೋಲದೀಕಾಲ”

ಇನ್ನೊಬ್ಬರು— “ಕಲಿ ಏರಿಬಂತು ನಾವ್ ಕಡೆ ಬಿಳ್ಳದೆಂತು”

.....ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ಮಹನೀಯ
ರೊಡನೆಯೇ ಪುನಃ ಹೋದ ತಿಂಗಳು ಸಹ ಕೆಲವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಮಗೆ
ಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಮೊದಲೇ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ
ಹಟಾತ್ತಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ದ್ರೋಹವಾಡುವುದರ ಬದಲು ಪತ್ರಿಕೆ
ಬೇಡವೆಂದಾದರೂ ಬರೆದು ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರೆಂದು.
ಆದರೂ ಹಣದ ತೊಂದರೆಗೆ ಈಡಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಯೇ ಸಂಪಾದಕರ
ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಈ
ಮಹಾಶಯರುಗಳು !

ಹರಿದಾಸರ ವಾಗವೃತ್ತವನ್ನು ಬೀರಲೋಸುಗ ವಿಸಾಸಲಾದ ನಮ್ಮ
ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ; ಹಾಗೆ

ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಂಚಕತನವನ್ನಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡದಿರುವ ಕೃಪೆತೋರಿರೆಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಬೇಡಿದರೂ, ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಈ ತರಹೆಯ ಪೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಈ ದಿಟ್ಟರನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾವೇನು “ಜಗಜ್ಜಟ್ಟ ಪುರಂದರದಾಸರಾಯ”ರೇನು? ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಅವರಿಗೇ ವಂಚನೆಮಾಡಿ....ಗಂಟುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ದಾಸರಾಯರಾದಿಯಾದ ಹರಿದಾಸರ ಮಾತಿಗೆ ಈಗ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವುದೆಂತು?

“ಹೇನ್ನು ಸ್ತಂಭಶ್ಚ ತೇಹ್ಯಗ್ನೌ ವಿಶುದ್ಧಿಶ್ಯಾಮಿಕಾಪಿ ವಾ” ಬಂಗಾರ ದಲ್ಲಿನ (ಶಾಮಿಕಾ) ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಅದರ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆನ್ನುವ ಅಕ್ಕ ಸಾಲೆಯು ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿತಾನೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಚಂದಾಹಣವನ್ನು ಖೋತಾಹಾಕಿ ದವರಿಗೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನೇ ಅರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ?

ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ವರ್ಷಾಂತ್ಯದವರೆಗೆ (ಕೆಲವರು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ) ಪತ್ರಿಕೆ ಪಡೆದು ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೇ ಧಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೂ ಅಭಿವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮುಂದೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆದರೆ ಹರಿಭಕ್ತರ ವಾಗ್ಮತವನ್ನು ಸವಿಯಲು ಹಂಬಲವುಳ್ಳವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ-ಯಾದೀತೆಂದು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೆ ಕೆಳಕಂಡ ರೀತಿ ನಡೆಯುವ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ತಾವೆಲ್ಲ ಸಹಕರಿಸಿರೆಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರತಿಸಂಪುಟದ ಕೊನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಅಂದರೆ ಅಕ್ಟೋಬರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಚಂದಾಹಣವನ್ನೂ ಸಹಾಯದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಕಳಿಸಲೇಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು; ವಿ.ಪಿ.ಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಸೆಯನ್ನೇ ಯಾರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ವಿ.ಪಿ.ಯಿಂದ ಕಳಿಸುವುದನ್ನು ಇಂದಿನಿಂದ ನಾವೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಪತ್ರಿಕೆಬೇಡದಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಪ್ರಥಮ ವಾರದಲ್ಲೇ ತಿಳಿಸಿ ಉಪಕಾರಮಾಡೋಣವಾಗಲಿ. ಯಾವುದೇ ವರ್ಷದ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದರೂ ಆ ವರ್ಷದ (ಸಂಪುಟ) ಹನ್ನೆರಡೂ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ನಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂತೆಯೇ.

‘ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀನುದು’

ಡಾ| ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಪಿಎಚ್.ಡಿ., ದಾವಣಗೆರೆ.

ಲೇಖಾಂಕ ೨

“ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದ”ವೀಯುವ ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾವೃತ್ತಸಾರ ಒಂದು ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಗ್ರಂಥ. ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗಳ ಪ್ರೇರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಗುರುವರೇಣ್ಯರುಗಳು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ; ಕರುಣದಿಂದ ಎರೆದ ಹರಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ; ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳ ಸಾರರೂಪವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಣತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವ ಜಾಗೃತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಸಘಟ್ಟಿಯ ಗ್ರಂಥರತ್ನ ಅದು.

ಈ ಸಜ್ಜನ ಲೋಕೋಪಕಾರ, ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸಗುರುವರ್ಯರು ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ-ದಾಸರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಪವಿತ್ರ ಆಯುರ್ದಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು! ಇಂತಹ ಅಮೋಘ ಆಯುರ್ದಾನದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸಾಧನ ಕಾಲದ ಅಮೂಲ್ಯ ಅವಧಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆಯುರ್ದಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಹರಿದಾಸವರೇಣ್ಯರು ಶ್ರೀಭಾಗಣ್ಣನವರು; ಈ ಗುರುದತ್ತವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಅಪ್ರಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಸದ್ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಮರ-ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು. ಹೀಗೆ ಈ ಗುರುವರೈರುಗಳ ಕಾರುಣ್ಯ ವಿಶೇಷ ಎಂತಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾದರೆ, ಹರಿಕಥಾವೃತ್ತಸಾರವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಓದಿ, ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥದ ಮಹಿಮೆ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದು ಪಡೆದುಕೊಂಡಷ್ಟೂ ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದಂತಹ ಗ್ರಂಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು 'ಹರಿದಾಸಕೂಟ'ದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಣಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳೇನೂ ಹಲಕೆಲವು ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಸುಳಾದಿಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಓದಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಗಹನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಒಂದು ಅಡಕವಾದ ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ, ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರವಿವರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ, ಸ್ತುತಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಮಾಡಿರುವ ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಗ್ರಂಥಬಾಹುಳ್ಯದ ವ್ಯಾಸಂಗದ ಪರಮಫಲವಾಗಿ ಮೂಡಿರುವ ದಿವ್ಯಕೃತಿಯಾಗಿದೆ ಅದು.

ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಭಾಗವತ ಭಾರತ ಸರ್ವಮೂಲ ವಿಷ್ಣು-ರಹಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಇವೆ; ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ—ಈ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡ ಹೊರಟು ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗೌರವ, ಗುರುಭಾವನೆ ಮಿಗಿಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವಲೋಕಿಸಲು, ಅಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ಮುಂದುವರಿಯುವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಿಂಬ ಅರಿವು ಹೋಗಿ, ದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಸತ್ಯತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅರಿತವರಿಗೆ ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ

ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನಮಾಡಿದವರಿಗಂತೂ ಇದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮಠದ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರ-
 ತೀರ್ಥರಂತಹ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಶ್ರೀಮಠದಲ್ಲಿ
 ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರಾದವರು. 'ಆಚಾರ್ಯ' ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥ ಬಿರುದನ್ನು
 ಪಡೆದವರು! ಗೀರ್ವಾಣವಾಣಿಯೆನಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ
 ಪಕ್ಷಪಾತವುಳ್ಳವರು. ಆದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಭಾಗ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ, ಶ್ರೀಹರಿಕೃಪೆ
 ಯಿಂದ ಅಂತಹವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಂತಾಯಿತು! ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವ
 ವಸ್ತುವಿಶೇಷಗಳಿಗೆತಾನೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವುದು! ನಾಡಿನ
 ಮೇಧಾವಿಗಳೆಲ್ಲ ಈಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತು ಅದರ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ
 ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಬೀರುವುದಕ್ಕೆ ತವಕಪಡುವಂತೆ! ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆದರೂ ಕೇವಲ
 ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು
 ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಅದು
 ದೇವಭಾಷೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ
 ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದುವು; ಬೆಳೆದುವು. ಅದರಲ್ಲಿ
 ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಹೋಗಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ನುಡಿಯ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದವರು
 ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೂ, ಅದನ್ನರಿಯದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಿಗಾಗಿ,
 ತಿಳಿದವರು ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಉಚಿತಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ?
 ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೆ! ಆದರೆ
 ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂತಹ ದಿಗ್ದಂತಿಗಳು ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ದೊರೆತದ್ದು ನಮ್ಮ
 ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು. ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ-ಪ್ರಾಕೃತದ ವಿಷಯವಾಗಿ
 ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಷಯ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ಸಂಕೋಚ-ಕುಂದು-ಮಾಡಬಾರದಂತಹ
 ಕಾರ್ಯ ಎಂಬ ಮಾತು ಅಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು
 ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಮಾತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುವುದುಂಟು.

ಆದರುಶ ಗತಾಕ್ಷಭಾಷಾ-

ಭೇದದಿಂದಲಿ ಕರೆಯಲದನು ನಿ-

ಷೇಧಗೃದವಲೋಕಿಸದೆ ಬಿಡುವರೆ ವಿವೇಕಿಗಳು
ಮಾಧವನ ಗುಣ ಪೇಳ್ವ ಪ್ರಾಕೃತ-
ವಾದರೆಯು ಸರಿ ಕೇಳಿ ಪರಮಾ-

ಹ್ಲಾದ ಪಡದಿಪ್ಪರೆ ನಿರಂತರ ಬಲ್ಲ ಕೋವಿದರು || ೧೫-೩೪

ಅದರ್ಶ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾತನ್ನು ಕನ್ನಡಿ ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ಅದರ ಗುಣ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದೆ? ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ
ಅದನ್ನು ಕರೆದರೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರು ಅದರ ಉಪಯೋಗ
ವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನ
ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೇನು? ಯೋಗ್ಯರೂ
ನಿಜವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಅದ ಮಹನೀಯರು-ದೈವಭಕ್ತರು ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದು
ಜರಿಯದೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೇಪಡುವರಲ್ಲವೆ?

ಭಾಸ್ಕರನ ಮಂಡಲವ ಕಂಡು ನ-
ಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮೋದಿಸದೆ ದ್ವೇಷದಿ
ತಸ್ಕರನು ನಿಂದಿಸಲು ಕುಂದಹುದೇ ದಿವಾಕರಗೆ
ಸಂಸ್ಕೃತವಿದಲ್ಲೆಂದು ಕುಹಕ ತಿ-
ರಸ್ಕರಿಸಲೇನಹುದು ಭಕ್ತಿಪು-
ರಸ್ಕರದಿ ಕೇಳ್ವರಿಗೆ ಒಲಿವನು ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷ ಸದಾ || ೧೬-೩೫
ಪತಿತನ ಕಪಾಲದೊಳು ಭಾಗೀ-
ರಥಿಯ ಜಲವಿರೆ ಪೇಯವೆನಿಪುದೆ
ಇತರ ಕವಿನಿರ್ಮಿತ ಕುಕಾವ್ಯ ಶ್ರಾವ್ಯ ಬುಧರಿಂದ
ಕೃತಿಪತಿಕಥಾನ್ವಿತವೆನಿಸ ಪ್ರಾ-
ಕೃತವೆ ತಾ ಸಂಸ್ಕೃತವೆನಿಸಿ ಸ-
ದ್ಗತಿಯ ನೀವುದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪೇಳಿ ಕೇಳ್ವರಿಗೆ || ೧೬-೩೬

ಕಳ್ಳ ಭಾನುಮಂಡಲವನ್ನು ಬಯ್ಯಬಹುದು, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ
ಬಂದನೆಂದು. ಅದರೆ ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಡಕೂ ಇಲ್ಲ!

ಅಂತೆಯೇ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತವಲ್ಲ, ಕನ್ನಡ ಎಂದು ಕುಹಕ-ಕುಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಜರಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಹಾನಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ-ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಯಸುವರಿಗೆ ಕ ಮ ಲ ದ ಳ ನೇ ತ್ರ ನಾ ದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೇ ತಂದುಕೊಡುವನು.

ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟಾಕ್ಷಣ ಬಂದದ್ದೇನು? ಅದು ಸತ್ಯಾನ್ಯತೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕುಸ್ಥಿತಕಾವ್ಯವಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಹೇಳಿದವರಿಗೂ ಕೇಳಿದವರಿಗೂ ದುರ್ಗತಿಯೇ?

ಪಾಪಿಯ ತಲೆಬುರುಡೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ತುಂಬಿದರೆ, ಆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಅರ್ಹವಾಗುವುದೇ? ಕ ನ್ನ ಡ ದ ಳ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೂ, ಅದು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಯಾದುದರಿಂದ, ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು! ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಅಲಿಸುವವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಳೆಯ ನೀರೋಣೆಯಲಿ ಪರಿಯಲು

ಬಳಸರೂರೊಳಗಿದ್ದ ಜನರಾ-

ಜಲವು ಹೆದ್ದೊರೆಗೂಡೆ ಮಜ್ಜನಪಾನಗೈದಪರು

ಕಲುಷವಚನಗಳಾದೊಡೆಯು ಬಾಂ-

ಬೊಳೆಯ ಪೆತ್ತನ ಪಾದ ಮಹಿಮಾ-

ಜಲಧಿ ಪೊಕ್ಕದರಿಂದ ಮಾಣ್ಡಪರೇ ಮಹೀಸುರರು || ೨-೨

ಪ್ರಾಕೃತ ನಿಕೃಷ್ಟ; ಅಂತಹ ನಿಕೃಷ್ಟ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥವಿದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಡಿ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಮಳೆಯನೀರು ಯಾರ ಬಳಕೆಗೂ ಬರಲಾರದು. ಆದರೆ ಅದೇ ನೀರು ದೊಡ್ಡ ನದಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಸ್ನಾನ-ಪಾನಗಳಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಭಾಷೆ ಕನಿಷ್ಠವೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ—ಅದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ—ಯೋಗ್ಯರಾದ ಜೀವರು ಇದನ್ನು

ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾರರು ! ಇಲ್ಲಿ ದಾಸರಾಯರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉಪಮಾನದ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶೇಷಣದ ಟಿಚಿತ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಹರಿಭಾವಿಸಬೇಕು.

ದಶಪ್ರಮತಿಯಮತಾಬ್ಧಿಯೊಳು ಸುಮ-

ನಸರೆನಿಪ ರತ್ನಗಳನವಲೋ-

ಕಿಸಿ ತೆಗೆದು ಪ್ರಾಕೃತ ಸುಭಾಷಾತಂತುಗಳ ರಚಿಸಿ

ಅಸುಪತಿಶ್ರೀರಮಣಗೆ ಸಮ-

ರ್ಪಿಸಿದೆ ಸಜ್ಜನರಿದನು ಸಂತೋ-

ಷಿಸಲಿ ದೋಷಗಳೆಣಿಸದಲೆ ಕಾರುಣ್ಯದಲಿ ನಿತ್ಯ || ೨೧-೫೪

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸುಗುಣಮಣಿಗಳ

ಪ್ರಾಣಮತವಯುನಾಖ್ಯ ಸೂತ್ರದಿ

ಪೋಣಿಸಿದ ಮಾಲಿಕೆಯ ವಾಙ್ಮಯನಂಸಗರ್ಪಿಸಿದೆ

ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯವಹುದ-

ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯತೋರ್ಪುದು

ಮಾಣಿಕವ ಮರ್ಕಟನ ಕೈಯೊಳು ಕೊಟ್ಟೆರನಂತೆ || ೧೬-೩೨

ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಣಪ್ರಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಮನಸ ರತ್ನಗಳನ್ನು— ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತಾರತ್ನಗಳನ್ನು— ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು, ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ದಾರದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪೋಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಈ ದಿವ್ಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಾದ, ಶ್ರೀರಮಣನಾದ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ! ಇಂತಹ ಸುಂದರವೂ ಬಂಧುರವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ರತ್ನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ (ಕನ್ನಡ) ಎಂದು ದೂಷಿಸದೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ— ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ— ಇದರಲ್ಲಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು — ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸುಜೀವರು ಸಂತೋಷಪಡಲಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಸ್ವಾಮಿಯ ಗುಣರತ್ನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ರೂಪ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಪೋಣಿಸಿದ ಈ ಕಾವ್ಯ ರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯಸನ್ನಿಹಿತ ನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ! ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಇದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ
ತೋರುವುದೂ ಸಹಜವೇ!

ಶ್ರೀಧವ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನು
ತಾ ದಯದಿ ವದನದೊಳು ನುಡಿದೋ-
ಪಾದಿಯಲಿ ನಾನುಡಿದೆನಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿ ಬುಧಜನರು
ಸಾಧುಲಿಂಗಪ್ರದರ್ಶಕರು ನಿ-
ಷೇಧಿಸಿದರೇನಹುದು ಎನ್ನಪ-
ರಾಧವೇನಿದರೊಳಗೆ ಪೇಳ್ವುದು ತಿಳಿದು ಕೋವಿದರು || ೧೨-೪೫
ಸಾಧುಗಳು ಚಿತ್ತೈಪುದೆನ್ನಪ-
ರಾಧಗಳ ನೋಡದಲೆ ಚಕ್ರಗ-
ದಾಧರನು ವೇಳಿಸಿದ ತೆರದಂದದಲಿ ಪೇಳುವೆನು || ೨೩-೨

ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಕೃತಿ
ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಡಾಂಭಿಕರು ಇದನ್ನು ತೆಗಳಿದರೆತಾನೆ ಏನು? ಈ ಗ್ರಂಥ
ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ! ಸುಜನರು ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತರಾಗಿ
ಅವಲೋಕಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಲಿ!

ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ದಾಸರು ಏನೋ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟು
ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಅಪರಾಧಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುವರೆಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅವರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ
ಮಾಡುವವರು ಆಗ್ಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಈಗಲೂ ಕೆಲವರು
ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥರತ್ನದಿಂದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಪಡೆದು ಆನಂದ ಉಕ್ಕಿ
ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಜನತೆಗೇನೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥ-
ದಾಸರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿರಚನೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಲದಾಗಿದೆ.

ರಹಸ್ಯವಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಪುಂಜವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು
ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ
ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ:

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವಿದು ಸಂ-
ತರು ಸದಾ ಚಿತ್ತೈಸುವುದು ನಿ-
ಷ್ಕುರರಿಗೆ ಪಿಶುನರಿಗಯೋಗ್ಯರಿಗಿದನು ಪೇಳದಲಿ
ನಿರುತ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಗವ-
ಚ್ಚರಿತೆಗಳ ಕೊಂಡಾಡಿ ಹಿಗ್ಗುವ
ಪರಮಭಗವದ್ವಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಈ ರಹಸ್ಯ || ೧೩-೨

ಪರಮತತ್ವರಹಸ್ಯವಿದು ಭೂ-
ಸುರರು ಕೇಳ್ವುದು ಸಾದರದಿ ನಿ-
ಷ್ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಮೂಢರಿಗೆ ಪಂಡಿತಮಾನಿಪಿಶುನರಿಗೆ
ಅರಸಿಕರಿಗಿದು ಪೇಳ್ವುದಲ್ಲನ-
ವರತ ಭಗವತ್ಪಾದಯುಗಳಾಂ-

ಬುರುಹಮಧುಕರರೆನಿಸುವರಿಗುವುವುದು ಮೋದದಲಿ || ೧೦-೨೧

ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿಯದೆ ಕಟುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ನಿಷ್ಕುರರಿಗೂ, ವೃಥಾ
ದೋಷಾರೋಪಣೆಮಾಡುವ ಅಯೋಗ್ಯರಿಗೂ ಇದು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗ
ಲಾರದು. ದುಂಬಿಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿನ ಮಧು
ಪಾನದ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುವ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಗಳು
ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತವೆ. ಪರಮತತ್ವದ ರಹಸ್ಯಪ್ರಮೇಯಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ವೇದಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ
ಸುಜೀವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪರಮಾದರವಾಗುವುದು. ಮೂಢರಿಗೂ, ಪಂಡಿತಮಾನಿ
ಗಳಿಗೂ, ನಿಷ್ಕುರರಿಗೂ, ಅರಸಿಕರಿಗೂ ಇದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಅಲ್ಲ!
ಎಂದು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅರ್ಹರಾದವರು
ಯಾರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಹಾಗೆಯೇ
ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಿಷಯದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂತಹುದು
ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ, ಪರಮತತ್ವರಹಸ್ಯ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಡವಾದವರಿಗೆ
ಹೇಳಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಅಲ್ಲದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿ, ಯೋಗ್ಯತೆ,
ಇಲ್ಲದವರು ಹೇಗೆತಾನೆ ಅದರ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಿಯಾರು?

ಕಬ್ಬಿನೊಳಗಿಹ ರಸ ವಿದಂತನಿ-

ಗಬ್ಬಬಲ್ಲದೆ ಭಾಗ್ಯ ಯಾವನ

ಮಬ್ಬಿನಲಿ ಮೈಮರೆದವಗೆ ಹರಿಸುಚರಿತಾಮೃತವು

ಲಭ್ಯವಾಗದು ಹರಿಪದಾಬ್ಜದಿ

ಹಬ್ಬಿದಲೆ ಸದ್ಭಕ್ತಿರಸವುಂ-

ಡುಬ್ಬಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಸುಖಾಬ್ಧಿಯೊಳಗಾಡುವವಗಲ್ಲದಲೆ || ೧೦-೧೯

ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದವನು ಕಬ್ಬನ್ನು ಅಗಿದು ಅದರ ರಸವನ್ನು ಸವಿದು ಹೇಗೆ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ತನಗಿರುವ ಅಲ್ಪ ಸಂಪತ್ತು ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಯೌವನ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿ, ಆ ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ-ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ- ಮದದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಗಳಾಗಲೀ, ಆ ಹರಿಯೇ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದು ತನಗೆ ಆ ಸುಖಸಿರಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದಾಗಲೀ ತಿಳಿಯುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸುಚರಿತಾಮೃತದ ರುಚಿ ಎಂದಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗದು— ಎಂದರೆ, ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಲಾರದು! ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ!

ಖಗವರಧ್ವಜನಂಘ್ರಿಭಕುತಿಯ

ಬಗೆಯನರಿಯದ ಮಾನವರಿಗಿದು

ಒಗಟಿನಂದದಿ ತೋರುತಿಪ್ಪುದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲಿ

ತ್ರಿಗುಣವರ್ಜಿತನಮಲಗುಣಗಳ

ಪೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗುವ ಭಾಗವತರಿಗೆ

ಮಿಗೆಭಕುತಿ ವಿಜ್ಞಾನಸುಖವಿತ್ತವರ ರಕ್ಷಿಪುದು || ೧೦-೨೦

“ತ್ರಿಗುಣವರ್ಜಿತ”ನೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿಅನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನೂ, ದೋಷದೂರನೂ ಆದ ಗರುಡಧ್ವಜನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದಂತಹ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ, ಈ ಗ್ರಂಥ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಗಟು

ಇದ್ದಂತೆ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಆನಂದಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸದಾ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು.

ಕೋಕನದಸಖನುದಯ ಘೂಕಾ-

ಲೋಕನಕೆ ಸೊಗಸದಿರೆ ಭಾಸ್ಕರ

ತಾಕಳಂಕನೆ ಈ ಕೃತೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥನಿರೆ

ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಖಪಡಲರಿಯದವಿ-

ವೇಕಿಗಳು ನಿಂದಿಸಿದರೇನಹು

ದೀಕವಿತ್ವವ ಕೇಳಿ ಸುಖಪಡದಿಹರೆ ಕೋವಿದರು ? || ೧೪-೩೦

ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಉದಯ ಸೋಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಕಟವಾದರೂ ಕೆಂದಾವರಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿಯಲ್ಲವೆ? ಗೂಬೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಸೊಗಸದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ! ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಧಿದೇವನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವಾಗ, ಅವನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಲ್ಲವರು ಹಿಂಜರಿ ಯುವರೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದವರೇ ಇದನ್ನು ನಿಂದಿಸುವರು. ಆದರೆ ಅಂತಹವರ ನಿಂದೆಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಯಾವ ಕುಂದೂ ಇಲ್ಲ! ಆದ್ದರಿಂದ—

ಈ ಕಥಾಮೃತಪಾನ ಸುಖ ಸುವಿ-

ವೇಕಿಗಳಿಗಲ್ಲದಲೆ ವೈಷಿಕ

ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತರಿಗೆ ದೊರಕುವುದೆ ಆವಕಾಲದಲಿ

ಲೋಕವಾರ್ತೆಯಬಿಟ್ಟು ಇದನವ-

ಲೋಕಿಸುತ ಮೋದಿಪರಿಗೊಲಿದು ಕೃ-

ಪಾಕರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಕಾಯ್ವ ಕರುಣದಲಿ || ೨೩-೬೩

ಈ ಗ್ರಂಥಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವ ಸದವಕಾಶ, ಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ದುರ್ಬೋಗದಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾದ ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಸುಚರಿತ್ರೆಯ ಸದರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ

ಅನರ್ಘ್ಯ ಕಾಲವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಜೀವರಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನ ಕರುಣೆ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅನನ ಕರುಣೆಯ ಕವಚ ಲಭ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಆ ಜೀವನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯುಂಟೆ?

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೇವಲ ವಿನಯದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದಾರೆ—

ಬುದ್ಧಿವಿದ್ಯಾಬಲದಿ ಪೇಳಿದ-
ಶುದ್ಧಕಾವ್ಯವಿದಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಸು-
ಪದ್ಧತಿಗಳನು ತಿಳಿದ ಮಾನವನಲ್ಲ ಬುಧರಿಂದ
ಮಧ್ವವಲ್ಲಭತಾನೆ ಹೃದಯದೊ-
ಳಿದ್ದು ನುಡಿದಂದದಲಿ ನುಡಿದೆನ
ಪದ್ಧಗಳ ನೋಡದಲೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಲಿಪುದು ಬುಧರು || ೧೦-೧೮

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಸಯುಕ್ತಿ ಗ್ರಂಥಗ-
ಳೋದಿ ಕೇಳ್ದವನಲ್ಲ ಸಂತತ
ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸ ಸಲ್ಲಾಪಗಳು ಮೊದಲಿಲ್ಲ
ಮೋದತೀರ್ಥಾರ್ಯರ ಮತಾನುಗ-
ರಾದವರ ಕರುಣದಲಿ ಪೇಳ್ದೆ ರ-

ಮಾಧವ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ತಿಳಿಸಿದುದರೊಳಗೆ || ೧೬-೨೭

ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿ ಬಲವನ್ನೂ, ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಂಬಿ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವಿದಲ್ಲ. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರತರ್ಕಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಓದಿ ಕೇಳಿಯಾಗಲೀ, ಸದಾ ಸಂತರ ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲೇ ಇದ್ದವನಾಗಲೀ ನಾನಲ್ಲ! ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುದನ್ನು, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಗುರುಗಳ ಕೃಪಾಬಲದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಸಹೃದಯರು ಅದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತಮ್ಮ ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

॥ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ಗೋ ಪೀ ಗೀ ತೆಯು

ಕನ್ನಡಿಸಿದವರು :

ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ವಾನ್, ಶಿರೋಮುಣಿ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಜಯತಿ ತೇಽಧಿಕಂ ಜನ್ಮನಾ ವ್ರಜಃ ಶ್ರಯತ ಇಂದಿರಾ ಸಾಧು ತತ್ರ ಹಿ |
 ದಯಿತ ದೃಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾದಿದೃಕ್ಷತಾಂ ತ್ವಯಿ ಧೃತಾಸವಸ್ತಾ ವಿಚಿನ್ವತೇ ||
 ವ್ರಜಜನಾರ್ತಿಹರ್ಷೋರ ಯೋಷಿತಾಂ ನಿಜಜನಸ್ಮಯಧ್ವಂಸನಸ್ಮಿತ |
 ಭಜ ಸಖೇ ಭವೇ ಕಿಂಕರೀಃ ಸ್ಮನೋ ಜಲರುಹಾನನಂ ಚಾರು ದರ್ಶಯ ||
 ಶರದುದಾಶಯೇ ಸಾಧು ಜಾತಸತ್ಪರಸಿಜೋದರಶ್ರೀಮುಷಾ ದೃಶಾ |
 ಸುರತನಾಥ ತೇ ಶುಲ್ಕದಾಸಿಕಾ ವರದ ನಿಘ್ನತೋ ನೇಹ ಕಿಂ ವಧಃ ||
 ವಿಷಜಲಾಶಯಾದ್ವ್ಯಾಲರಾಕ್ಷಸಾದ್ವರ್ಷಮಾರುತಾದ್ವೈದ್ಯುತಾನಲಾತ್ |
 ವೃಷಭಯಾದ್ಭಯಾದ್ವಿಶ್ವತೋಮುಖಾದ್ವೃಷಭ ತೇ ವಯಂ ರಕ್ಷಿತಾ ಮುಹುಃ ||
 ಸ ಖಲು ಗೋಪಿಕಾನಂದನೋ ಭವಾನಖಿಲದೇಹಿನಾಮಂತರಾತ್ಮದೃಕ್ |
 ವಿಖನಸಾರ್ವತ್ವತೋ ವಿಶ್ವಗುಪ್ತಯೇ ಸಖ ಉದೇಯಿವಾನಾತ್ಮತಾಂ ಕುಲೇ ||
 ವಿರಚಿತಾಭಯಂ ವೃಷ್ಟಿವರ್ಷ ತೇ ಶರಣಮಾಯುಷಾಂ ಸಂಸೃತೇರ್ಭಯಾತ್ |
 ಕರಸರೋರುಹಂ ಕಾಂತಕಾಮದಂ ಶಿರಸಿ ಧೇಹಿ ನಃ ಶ್ರೀಕರಗ್ರಹಮ್ ||
 ಪ್ರಣತದೇಹಿನಾಂ ಪಾಪಕರ್ಶನಂ ತೃಣಚರಾನುಗಂ ಶ್ರೀನಿಕೇತನಮ್ |
 ಫಣಿಫಣಾಪಿತಂ ತೇ ಪದಾಂಬುಜಂ ಕೃಣು ಕುಚೇಷು ನಃ ಕೃಂಧಿ ಹೃಚ್ಛಯಂ ||
 ಮಧುರಯಾ ಗಿರಾ ವಲ್ಲುವಾಕೃಯಾ ಬುಧಮನೋಜ್ಞಯಾ ಪುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣ |
 ವಿಧಿಕರೀರಿನಾ ವೀರಮುಹ್ಯತೀರಧರಸೀಧುನಾಪ್ರಾಯಯಸ್ತು ನಃ ||

ತವ ಕಥಾವೃತ್ತಂ ತಪ್ತಜೀವನಂ ಕವಿಭೀರಿತಂ ಕಲ್ಮಷಾಪಹಮ್ |
 ಶ್ರವಣಮಂಗಲಂ ಶ್ರೀಮದಾತತಂ ಭುವಿ ಗೃಣಂತಿ ತೇ ಭೂರಿದಾ ಜನಾಃ ||
 ಪ್ರಹಸಿತಂ ಪ್ರಿಯ ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಂ ವಿಹರಣಂ ಚ ತೇ ಧ್ಯಾನಮಂಗಲಮ್ |
 ರಹಸಿಸಂವಿದೋ ಯಾ ಹೃದಿಸ್ಪೃಶಃ ಕುಹಕ ನೋ ಮನಃ ಕ್ಷೋಭಯಂತಿ ಹಿ ||
 ಚಲಸಿ ಯದ್ವೃಜಾಚ್ಚಾರಯನ್ಪಶೂನಲಿನಸುಂದರಂ ನಾಥ ತೇ ಪದಮ್ |
 ಶಿಲತೃಣಾಂಕುರೈಸ್ಸೀದತೀತಿ ನಃ ಕಲಿಲತಾಂ ಮನಃ ಕಾಂತ ಗಚ್ಛತಿ ||
 ದಿನಪರಿಕ್ಷಯೇ ನೀಲಕುಂತಲೈರ್ವನರುಹಾನನಂ ಬಿಭ್ರದಾವೃತಮ್ |
 ವನರಜಸ್ವಲಂ ದರ್ಶಯನ್ಮುಹುರ್ಮನಸಿ ನಃ ಸ್ಮರಂ ವೀರ ಯಚ್ಛಸಿ ||
 ಪ್ರಣತಕಾಮದಂ ಪದ್ಮಜಾರ್ಚಿತಂ ಧರಣಿಮಂಡನಂ ಧೈಯಮಾಪದಿ |
 ಚರಣಪಂಕಜಂ ಶಂತಮಂ ಚ ತೇ ರಮಣ ನಃ ಸ್ತನೇಷ್ಟರ್ಪಯಾಧಿಹನ್ ||
 ಸುರತವರ್ಧನಂ ಶೋಕನಾಶನಂ ಸ್ವರಿತವೇಣುನಾ ಸುಷ್ಮಚುಂಬಿತಮ್ |
 ಇತರರಾಗವಿಸ್ಮಾರಣಂ ನೃಣಾಂ ವಿತರವೀರನಸ್ತೇಽಧರಾವೃತಮ್ ||
 ಅಟಿತಿ ಯದ್ಭವಾನಹ್ನಿಕಾನನಂ ತೃಟಿಯುಗಾಯತೇ ತ್ವಾಮಪಶ್ಯತಾಂ |
 ಕುಟಿಲಕುಂತಲಂ ಶ್ರೀಮುಖಂ ಚ ತೇ ಜಡವದೀಕ್ಷತಾಂ ಪಕ್ಷ್ಮನುದ್ವೃಶಾಂ ||
 ಪತಿಸುತಾನ್ವಯಭ್ರಾತೃಬಾಂಧವಾನತಿವಿಲಂಘ್ಯ ತೇ ಹೃಚ್ಛತಾಗತಾಃ |
 ಗತಿವಿದಸ್ತಮೋದ್ಗೀತಮೋಹಿತಾಃ ಕಿತವಯೋಷಿತಃ ಕಸ್ತ್ವಿಜೇನ್ನಿತಿ ||
 ರಹಸಿ ಸಂವಿದಂ ಹೃಚ್ಛಯೋದಯಂ ಪ್ರಹಸಿತಾನನಂ ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಮ್ |
 ಬೃಹದುರಾಶ್ರಿಯೋ ವೀರವೀಕ್ಷ್ಯತೇ ಮುಹುರತಿಸ್ಪೃಹಾ ಮುಹ್ಯತೇ ಮನಃ ||
 ವ್ರಜವನೌಕಸಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿರಂಗತೇ ವೃಜಿನಹಂತ್ರಲಂ ವಿಶ್ವಮಂಗಲಮ್ |
 ಭಜಮನಾಕ್ಷನಸ್ತತ್ಸ್ಮೃಹಾತ್ಮನಾಂ ಸ್ವಜನಹೃದ್ರಜಾಂ ಯನ್ನಿಷೂದನಂ ||
 ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ—

ಇತಿ ಗೋಪ್ಯಃ ಪ್ರಗಾಯಂತ್ಯಃ ಪ್ರಲಪಂತ್ಯಶ್ಚ ಚಿತ್ರಧಾ |
 ರುರುದುಃ ಸುಸ್ವರಂ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನಲಾಲಸಾಃ ||
 ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛಾರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ |
 ಸೀತಾಂಬರಧರಸ್ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ||

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

॥ श्रीः ॥

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಗೋ ಪೀ ಗೀ ತೆಯು

ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಜನರ ಶಿಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ, ಸಜ್ಜನ-
ರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದ
ಯದುಂವಶದಲ್ಲಿ ಅವತಾರಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಗೋಕುಲ-
ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ದಯೆಯಿಂದ
ಗೋಪಾಲಕರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ
ಕ್ರೀಡಿಸಲಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗಾನಮಾಡಿದನು. ಆಗ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತರಾದ ಅಲ್ಲಿಯ ಗೊಲ್ಲ-
ಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು
ಅವನೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಡಗಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ
ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಲು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ಆ ಗೋಪಾಂಗನೆಯರು
ಅವನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ಗಾನಮಾಡುವರು:—

ಜಯತಿ ತೇಫಿಕಂ ಜನ್ಮನಾ ವ್ರಜಃ

ಶ್ರಯತ ಇಂದಿರಾ ಸಾಧು ತತ್ರ ಹಿ |

ದಯಿತ ದೃಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾ ದಿದೃಕ್ಷತಾಂ

ತ್ವಯಿ ಧೃತಾಸವಸ್ತ್ವಾ ವಿಚಿನ್ವತೇ

॥ ೧ ॥

ಅರ್ಥ || (ಕೃಷ್ಣ=ಎಲೈ ಪರಮಾತ್ಮನೆ!) ತೇ=ನಿನ್ನ, ಜನ್ಮನಾ=
ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯಿಂದ, ವ್ರಜಃ=ಈ ಗೊಲ್ಲರ ವಾಸಸ್ಥಳವು, ಅಧಿಕಂ=ಹೆಚ್ಚಾಗಿ,
ಜಯತಿ=ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹಿ=ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ತತ್ರ=ಆ
ಗೋಪಾಲಕರ ವಾಸಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಸಾ ಇಂದಿರಾ = ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು,
ಅಧು=ಈಗ, ಅಥವಾ, ಸಾಧು=ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಶ್ರಯತೇ=ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾಳೋ;

ದಯಿತ=ಎಲೈ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ನೀನು, ತ್ವಾ= ನಿನ್ನನ್ನು, ದಿದೃಕ್ಷತಾಂ = ನೋಡಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ, ದೃಶ್ಯತಾಂ= ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವನಾಗು, ತ್ವಯಿ=ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಧೃತಾಸವಃ=ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳುಳ್ಳ ಅವರು, ತ್ವಾ=ನಿನ್ನನ್ನು, ವಿಚಿನ್ವತೇ=ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸಮರ್ಥರಾದವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾದುದರಿಂದ ಹೆಂಗಸರಾದ ಗೊಲ್ಲತಿಯರ ಭಗವದುಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆ! ನೀನು ಈ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತಾರಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಗಲಿ ಇರದ ಅತಿಶಯೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ನಮ್ಮ ಬಡಗೊಲ್ಲರ ವಾಸಸ್ಥಳವಾದ ಗೋಕುಲವು ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥಾ ನಮ್ಮ ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನೀನು, ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಅಬಲೆಯರಾದ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಅನುಚಿತವು. ಆದುದರಿಂದ ಕೂಡಲೇ ನಮಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡು.

ವ್ರಜಜನಾರ್ತಿಹಸ್ವೀರ ಯೋಷಿತಾಂ

ನಿಜಜನಸ್ತಯಧ್ವಂಸನಸ್ಮಿತ |

ಭಜ ಸಖೇ ಭವೇ ಕಿಂಕರೀಃ ಸ್ಮ ನೋ

ಜಲರುಹಾನನಂ ಚಾರು ದರ್ಶಯನ್

|| ೨ ||

ಅರ್ಥ || ವ್ರಜಜನ=ಗೋಕುಲದ ಜನರ, ಅರ್ದಿಹನ್=ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ, ನಿಜಜನ = ಸ್ವಕೀಯಜನರ, ಸ್ಮಯ = ಗರ್ವವನ್ನು, ಧ್ವಂಸನ=ನಾಶಮಾಡುವ, ಸ್ಮಿತ = ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯುಳ್ಳ, ವೀರ=ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ಯೋಷಿತಾಂ=ಕಾಮಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಗೊಲ್ಲ-ಶ್ರೀಯರಾದ ನಮ್ಮ, (ಕಾಮಸಮೃದ್ಧಿಂ ಪಾರಯ=ಕಾಮವೃದ್ಧಿಯನ್ನು

ಪೂರೈಸು.) ಸಖೇ=ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ಚಾರು=ಮನೋಹರ
ವಾದ, ಜಲರುಹಾನನಂ = ತಾವರೆಹೂವಿನಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು,
ದರ್ಶಯನ್=ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಭವೇ = ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿಂಕರೀ=
ಸೇವಕರಾದ, ನಃ=ನಮ್ಮನ್ನು, ಭಜ ಸ್ಮ=ಕಾಪಾಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಗೋಕುಲಜನರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವವ
ನಾಗಿಯೂ, ಮಂದಹಾಸಮಾತ್ರದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿಭಕ್ತಜನರ ಅಹಂಕಾರ
ವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಶೂರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ!
ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ನೀನು ಪ್ರತಿಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಸೇವಕರಾಗಿರುವ
ಗೊಲ್ಲತಿಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ತಾವರೆಯಂತಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಳೆಯುವ
ಮುಖದ ದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತು ಕಾಮವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಹಿಂದೆ ಕಾಪಾಡಿದಂತೆಯೇ
ಕಾಪಾಡು.

ಶರದುದಾಶಯೇ ಸಾಧು ಜಾತಸ-

ತ್ಸರಸಿಜೋದರಶ್ರೀಮುಷಾ ದೃಶಾ |

ಸುರತನಾಥ ತೇ ಶುಲ್ಕದಾಸಿಕಾ

ವರದ ನಿಘ್ನತೋ ನೇಹ ಕಿಂ ವಧಃ

|| ೩ ||

ಅರ್ಥ || ಸುರತನಾಥ=ಸುರತಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ, ವರದ=
ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಶರತ್=ಶರದೃತುವಿನ, ಉದಾ-
ಶಯೇ=ಸರೋವರದಲ್ಲಿ, ಸಾಧು=ಜೆನ್ನಾಗಿ, ಜಾತ=ಹುಟ್ಟಿದ, ಸತ್=
ಒಳ್ಳೆಯ, ಸರಸಿಜ=ಕಮಲದ, ಉದರ=ಒಳಭಾಗದ, ಶ್ರೀ=ಕಾಂತಿಯನ್ನು,
ಮುಷಾ=ಕದಿಯುವ, ದೃಶಾ = ಕಣ್ಣಿನಿಂದ, ಶುಲ್ಕದಾಸಿಕಾಃ = ಕೊಂಡು
ಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ದಾಸಿಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು, ಇಹ = ಈ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ,
ನಿಘ್ನತಃ = ಮನೋರಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೆ ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕ, ತೇ = ನಿನಗೆ,
ವಧಃ=ನಮ್ಮ ನಾಶವು, ನ=ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಸುರತಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು
ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ನಿನ್ನ ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾದ
ಜಲವುಳ್ಳ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಮಲದ ಒಳಗಿನ ಕೆಂಪಾದ ಎಸಳಿನಂತಿರುವ

ಕಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೈಮರೆತು ದಾಸಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಈ ಅರ್ಥರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸದಿದ್ದರೆ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಂದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಕಾಪಾಡಿದಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು.—

ವಿಷಜಲಾಶಯಾದ್ವ್ಯಾಲರಾಕ್ಷಸಾ-

ದ್ವರ್ಷಮಾರುತಾದ್ವೈದ್ಯತಾನಲಾತ್ |

ವೃಷಭಯಾದ್ಭಯಾದ್ವಿಶ್ವತೋಮುಖಾ-

ದ್ವೃಷಭ ತೇ ವಯಂ ರಕ್ಷಿತಾ ಮುಹುಃ

|| ೪ ||

ಅರ್ಥ || ವೃಷಭ=ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ! ತೇ=ನಿನ್ನಿಂದ, ವಯಂ-ನಾವು, ವಿಷಜಲಾಶಯಾತ್=ವಿಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮಡುವಿನಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಲ = ಕಾಲಿಯನಾಗಿನಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸಾತ್ = ತೃಣಾವರ್ತನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ, ವರ್ಷಮಾರುತಾತ್=ಮಳೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಾಳಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ, ವೈದ್ಯತಾನಲಾತ್=ಸಿಡಿಲಿನ ರೂಪವಾದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೂ, ವೃಷಭಯಾತ್=ವತ್ಸಾಸುರನ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಭಯದಿಂದಲೂ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖಾತ್ = ನಾನಾಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬರುವ, ಭಯಾತ್=ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಮುಹುಃ=ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ರಕ್ಷಿತಾಃ = ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಹಿಂದೆ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ತನ್ನ ವಿಷದಿಂದ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಿಯ ಸರ್ಪವನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡಿ, ವತ್ಸ ಮತ್ತು ತೃಣಾವರ್ತರೆಂಬ ಅಸುರರನ್ನು ಕೊಂದು, ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಸಿಡಿಲುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲಾದ ಭಯದಿಂದಲೂ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಭಯಗಳಿಂದಲೂ ಅನಾಥರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರುತ್ತೀ; ಆದುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಲಹು.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.—

ಸ ಖಲು ಗೋಪಿಕಾನಂದನೋ ಭವಾ-

ನಖಿಲದೇಹಿನಾಮಂತರಾತ್ಮದೃಕ್ |

ವಿಖನಸಾಚಿ ತೋ ವಿಶ್ವಗುಪ್ತಯೇ

ಸಖ ಉದೇಯಿವಾನಾತ್ಮತಾಂ ಕುಲೇ

|| ೫ ||

ಅರ್ಥ || ಸಖೇ=ಮಿತ್ರನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ವಿಶ್ವಗುಪ್ತಯೇ=ಜಗತ್ತನ್ನು
ಪಾಲಿಸಲೋಸುಗ, ಸಾತ್ವತಾಂ=ಯಾದವರ, ಕುಲೇ = ವಂಶದಲ್ಲಿ, ಯಃ=
ಯಾವನು, ಉದೇಯಿವಾನ್ = ಹುಟ್ಟಿದನೋ, ಸಭವಾನ್=ಆ ನೀನು,
ಗೋಪಿಕಾನಂದನಃ = ಗೋಪಿಯಾದ ಯಶೋದೆಯ ಮಗನು, ಖಲು=
ಅಲ್ಲವು. ಅಖಿಲದೇಹಿನಾಂ=ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು, ಅಂತರಾತ್ಮದೃಕ್=
ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕ, ವಿಖನಸಾ=ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ, ಅರ್ಚಿತಃ=
ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. (ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುರುವಾದ ವಿಷ್ಣುವು.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚ
ವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯಾದವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಯ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ
ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅವನಿಂದಲೂ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಾಗಿರುತ್ತೀ.

ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುರುವಾದರೆ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವ
ನಾಗಬೇಕು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ವಿರಚಿತಾಭಯಂ ವೃಷ್ಟಿವರ್ಯ ತೇ

ಶರಣಮಾಯುಷಾಂ ಸಂಸೃತೇರ್ಭಯಾತ್ |

ಕರಸರೋರುಹಂ ಕಾಂತ ಕಾಮದಂ

ಶಿರಸಿ ಧೇಹಿ ನಃ ಶ್ರೀಕರಗ್ರಹಮ್

|| ೬ ||

ಅರ್ಥ || ಕಾಂತ=ಸುಂದರನಾದ, ವೃಷ್ಟಿವರ್ಯ = ಯಾದವಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ! ತೇ=ನಿನ್ನ, ಕಾಮದಂ=ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವ,

ಶ್ರೀ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ, ಕರಗ್ರಹಂ=ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ, ಸಂಸ್ಕತೇ= ಸಂಸಾರದ ದೆಸೆಯಿಂದಂಟಾದ, ಭಯಾತ್=ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, (ತೇ=ನಿನ್ನ) ಶರಣಂ=ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಈಯುಷಾಂ = ಹೊಂದಿರುವ ಜನರಿಗೆ ವಿರಚಿತಾ- ಭಯಂ = ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯುಳ್ಳ, ಕರ- ಸರೋರುಹಂ = ಕಮಲದಂತಿರುವ ಕೈಯನ್ನು, ನಃ = ನಮ್ಮ, ಶಿರಸಿ = ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಧೇಹಿ=ಇಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಯದುವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸುಂದರನಾಗಿರುವ ಓ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಸಂಸಾರದ ಭಯದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಕ್ತ- ಜನರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಯಾದ ನಿನ್ನ ತಾವರೆಹೂವಿನಂತಿರುವ ಅಭಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ನಮ್ಮ ತಲೆ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸು.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರಲಾರದು. ಮತ್ತು ಕುಚಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲನ್ನೂ ಇಡಬೇಕೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣತದೇಹಿನಾಂ ಪಾಪಕರ್ಶನಂ

ತೃಣಚರಾನುಗಂ ಶ್ರೀನಿಕೇತನಮ್ |

ಫಣಿಫಣಾರ್ಪಿತಂ ತೇ ಪದಾಂಬುಜಂ

ಕೃಣು ಕುಚೇಷು ನಃ ಕೃಂಧಿ ಹೃಚ್ಛಯಮ್ || ೭ ||

ಅರ್ಥ || (ಕಾಂತ = ಸುಂದರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ!) ತೇ = ನಿನ್ನ, ಪ್ರಣತ=ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ದೇಹಿನಾಂ=ಪ್ರಾಣಿಗಳ, ಪಾಪ=ಪಾಪ ವನ್ನು, ಕರ್ಶನಂ=ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ, ತೃಣಚರ=ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುವ ಗೋವು ಗಳನ್ನು, ಅನುಗಂ=ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವ, ಶ್ರೀನಿಕೇತನಂ=ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ, ಫಣಿ=ಕಾಳಿಯ ಸರ್ಪದ, ಫಣಿ=ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅರ್ಪಿತಂ= ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಪದಾಂಬುಜಂ = ತಾವರೆಯಂತಿರುವ ಪಾದವನ್ನು, ನಃ = ನಮ್ಮ, ಕುಚೇಷು=ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ, ಕೃಣು=ಇಡು, ಹೃಚ್ಛಯಂ=ಕಾಮವನ್ನು, ಕೃಂಧಿ=ಹೋಗಲಾಡಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಓ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ನಿನ್ನ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಾಗಿರಬಹುದು, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿರಬಹುದು, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರಬಹುದು, ಕಾಳಿಂದಿಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಯನಾಗನ ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ಅದರ ಗರ್ವವನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡಿದುದಾಗಿರಬಹುದು, ಇರುವ ಕಮಲವನ್ನು ಹೋಲುವ ಪಾದವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕುಚಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಮಬಾಧೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸು.

ಮಧುರಯಾ ಗಿರಾ ವಲ್ಲು ವಾಕ್ಯಯಾ

ಬುಧಮನೋಜ್ಞಯಾ ಪುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣ |

ವಿಧಿಕೇರಿಮಾ ವೀರ ಮುಹ್ಯತೀ-

ರಥರಸೀಧುನಾಃಷ್ಯಾಯಯಸ್ವ ನಃ

|| ೮ ||

ಅರ್ಥ || ಪುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣ = ತಾವರೆದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ವೀರ = ಶೂರನಾದ ಹೇ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ವಲ್ಲು = ಮನೋಹರವಾದ, ವಾಕ್ಯಯಾ = ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ವಾಕ್ಯಗಳುಳ್ಳ, ಬುಧ = ಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಮನೋಜ್ಞಯಾ = ಮನೋಹರವಾದ, ಮಧುರಯಾ = ಇಂಪಾದ, ಗಿರಾ = ಮಾತಿನಿಂದ, ವಿಧಿಕೇರಿ = ದಾಸಿಯರಾದ, ಮುಹ್ಯತೀ = ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ, ಇಮಾಃ = ಈ, ನಃ = ನಮ್ಮನ್ನು, ಅಥರಸೀಧುನಾ = ತುಟಿಯ ಅಮೃತದಿಂದ, ಆಷ್ಯಾಯಯಸ್ವ = ನೆನೆಯಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ! ಬಾಲನಾದರೂ ಇಂಪಾಗಿರಬಹುದು, (ಸಮಂಜಸವಾಗಿರಬಹುದು,) ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿರಬಹುದು, ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಾಗಿರಬಹುದು ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯರಾದ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ನಮ್ಮನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿ ಸುಖವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

ತವ ಕಥಾನ್ಯತಂ ತಸ್ತಜೀವನಂ

ಕವಿಭೀರಿತಂ ಕಲ್ಮಷಾಪಹಮ್ |

ಶ್ರವಣಮಂಗಲಂ ಶ್ರೀಮದಾತತಂ

ಭುವಿ ಗೃಣಂತಿ ತೇ ಭೂರಿದಾ ಜನಾಃ

|| ೯ ||

ಅರ್ಥ || ತಪ್ತ = ಸಂಕಟಗೊಂಡವರನ್ನು, ಜೀವನಂ = ಬದುಕಿಸುವ, ಕವಿಭಿಃ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ, ಈಡಿತಂ = ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಲ್ಮಷಾಪಹಂ = ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ, ಶ್ರವಣ = ಕೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಮಂಗಲಂ = ಶುಭವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ, ಶ್ರೀಮತ್ = ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಆತತಂ = ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ, ತವ = ನಿನ್ನ, ಕಥಾಮೃತಂ = ಕಥೆಯೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು, ಭುವಿ = ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, (ಯೇ = ಯಾವ ಜನರು,) ಗೃಣಂತಿ = ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ತೇ ಜನಾಃ = ಆ ಜನರು, ಭೂರಿದಾಃ = ಚಿನ್ನವೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವರು, (ಭವಂತಿ = ಆಗುತ್ತಾರೆ.)

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಅಮೃತದಂತೆ ಸಂತಾಪಗೊಂಡವರನ್ನು ಜೇತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಕೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವರೋ ಅವರು ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವರಾಗುವರು.

ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವೇ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮಂದಹಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡ ನಾವು ಅಧರಚುಂಬನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುವರು,—

ಪ್ರಹಸಿತಂ ಪ್ರಿಯ ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಂ

ವಿಹರಣಂ ಚ ತೇ ಧ್ಯಾನಮಂಗಲಂ |

ರಹಸಿ ಸಂವಿದೇ ಯಾ ಹೃದಿಸ್ಪೃಶಃ

ಕುಹಕ ನೋ ಮನಃ ಕ್ಷೋಭಯಂತಿ ಹಿ || ೧೦ ||

ಅರ್ಥ || ಕುಹಕ = ಧೂರ್ತನಾದ, ಪ್ರಿಯ = ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಹಿ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಹಿ = ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ತೇ = ನಿನ್ನ, ಪ್ರಹಸಿತಂ = ಗಟ್ಟಿ

ಯಾಗಿ ನಗುವಿಕೆಯು, ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಂ=ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುವಿಕೆಯು, ಧ್ಯಾನಮಂಗಲಂ = ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ, ವಿಹರಣಂ=ವಿಹಾರವು, ರಹಸಿ=ಜನರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಯಾಃ=ಯಾವ, ಹೃದಿಸ್ಪೃಶಃ=ಮನೋಹರವಾದ, ಸಂವಿಧಃ=ಮಾತಾಡುವಿಕೆಯೋ, (ತಾಶ್ಚ=ಅವುಗಳೂ,) ನಃ=ನಮ್ಮ, ಮನಃ=ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಕ್ಷೋಭಯಂತಿ-ಚಂಚಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವವೋ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಮೋಸಗಾರನಾದ ಪ್ರಿಯಕೃಷ್ಣನೇ! ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸುರತಕ್ರೀಡೆಮಾಡುವಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ನಿನ್ನ ನಗುವಿಕೆ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬೀರುವ ನೋಟ, ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದೊಡನೆ ಶುಭವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಚಾರ, ಮನೋಹರವಾದ ಮಾತಾಡುವಿಕೆ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಪಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುರತವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುವ ನಾವು ನಿನ್ನ ಅಧರಾವೃತ (ಚುಂಬನ) ವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಶಕ್ಯವಾದುದು. ಗೊಲ್ಲತಿಯರಾದ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಏನು ಹೇಳತಕ್ಕದು; ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಚಲಸಿ ಯದ್ವೃಜಾಚ್ಚಾರಯನ್ವಶೂ-

ನ್ನಲಿನಸುಂದರಂ ನಾಥ ತೇ ಪದಮಾ |

ಶಿಲತೃಣಾಂಕುರೈಸ್ಸೀದತೀತಿ ನಃ

ಕಲಿಲತಾಂ ಮನಃ ಕಾಂತ ಗಚ್ಛತಿ

|| ೧೧ ||

ಅರ್ಥ || ನಾಥ=ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ಕಾಂತ=ಸುಂದರನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ! ಯತ್=ಯಾವಾಗ, ಪ್ರಜಾತ್ = ಗೋಕುಲದಿಂದ, ಪಶೂನ್ = ಆಕಳೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು, ಚಾರಯನ್=ಸಂಚಾರಮಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಚಲಸಿ=ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀಯೋ, (ತದಾ=ಆಗ) ತೇ=ನಿನ್ನ, ನಲಿನಸುಂದರಂ=ತಾವರೆಯಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ, ಪದಂ=ಪಾದವು, ಶಿಲ=ಕಲ್ಲುಚೂರುಗಳಿಂದಲೂ ತೃಣಾಂಕುರೈಃ=ಚೂಪಾದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸೀದತೀತಿ=ಕಷ್ಟ

ಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದು, ನಃ=ನಮ್ಮ, ಮನಃ=ಮನಸ್ಸು, ಕಲಿಲತಾಂ=ಕಲ್ಮಷವನ್ನು, ಗಚ್ಛತಿ=ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ನಾವು ಸುಂದರನಾದ ನಿನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ನೀನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಗೊಲ್ಲರಂತೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವಾಗ ಕಲ್ಲುಚೂರುಗಳು, ಮತ್ತು ಚೂಪಾದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಗಳು ಚುಚ್ಚುವುದರಿಂದ ರಕ್ತಸುರಿದು ವೃಥೆಪಡುವ ನಿನ್ನ ಮೃದುವಾದ ಕಮಲದಂತಿರುವ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಇವನು ನಾರಾಯಣನು ಹೌದೋ? ಅಲ್ಲವೋ? ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಸಂದೇಹ ಪಡುವುದು.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತರಾದವರಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ರೇಕವಾಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಕಾಮಬಾಧೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅಶಂಕಿಸಿದರೆ ಕಾಮೋತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ದಿನಪರಿಕ್ಷಯೇ ನೀಲಕುಂತಲ್ಯೈ-

ವನರುಹಾನನಂ ಬಿಭೃದಾವೃತಮ್ |

ವನರಜಸ್ಥಲಂ ದರ್ಶಯನ್ಮುಹು-

ಮನಸಿ ನಃ ಸ್ಮರಂ ವೀರ ಯಚ್ಛಸಿ

|| ೧೨ ||

ಅರ್ಥ || ವೀರ=ಶೂರನಾದ ಓ ಕೃಷ್ಣನೆ! ದಿನಪರಿಕ್ಷಯೇ=ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ (ವನಾತ್=ಕಾಡಿನಿಂದ, ಆಗಚ್ಛನ್=ಬರುತ್ತಿರುವ) ವನ=ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ರಜಸ್ಥಲಂ=ಗೋವುಗಳ ಕಾಲಿನ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಿಕೆಯನ್ನು, ದರ್ಶಯತ್=ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ, ನೀಲಕುಂತಲ್ಯೈ=ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ, ಆವೃತಂ=ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ವನರುಹಾನನಂ=ಕಮಲದಂತಿರುವ ಮುಖವನ್ನು, ಬಿಭೃತ್=ಧರಿಸಿದ ನೀನು, ನಃ=ನಮ್ಮ, ಮನಸಿ=ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಸ್ಮರಂ=ಕಾಮವನ್ನು, ಮುಹುಃ=ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಯಚ್ಛಸಿ=ಕೊಡುತ್ತೀ. (ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೀ).

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಓ ಶೂರನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ನೀನು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ನಿನ್ನ ಗೋಧೂಳಿ ಯಿಂದ ತುಂಬಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಎಳೆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಮೋದ್ರೇಕವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಪ್ರಣತಕಾಮದಂ ಪದ್ಮಜಾರ್ಚಿತಂ
ಧರಣಿಮಂಡನಂ ಧೈಯಮಾಪದಿ |
ಚರಣಪಂಕಜಂ ಶಂತಮಂ ಚ ತೇ
ರಮಣ ನಸ್ತನೇಷ್ವರ್ಪಯಾಧಿಹನ್**

|| ೧೩ ||

ಅರ್ಥ || ಆಧಿಹನ್ = ಮನೋದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ, ರಮಣ=ಪ್ರಿಯನೇ! ತೇ=ನಿನ್ನ, ಪ್ರಣತಕಾಮದಂ=ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ, ಪದ್ಮಜ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ, ಅರ್ಚಿತಂ=ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಧರಣಿಮಂಡನಂ=ಭೂಮಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾದ, ಆಪದಿ=ಎಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಧೈಯಂ=ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಶಂತಮಂ ಚ = ಅತಿಶಯ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಚರಣಪಂಕಜಂ=ಕಮಲದಂತಿರುವ ಪಾದವನ್ನು, ನಃ=ನಮ್ಮ, ಸ್ತನೇಷು=ಕುಚಗಳಲ್ಲಿ, ಅರ್ಪಯ=ಇಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಪ್ರಿಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ನಿನ್ನ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ವಾಮನಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲಾದಕದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ಭೂಮಿದೇವಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಧ್ಯಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಸುಖಾತಿಶಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಮಲದಂತಿರುವ ಪಾದವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯಾದ ಕಾಮಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡು.

ಕುಚಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದವನ್ನಿಟ್ಟುಗ ಜ್ವಲಿಸುವ ಕಾಮವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲೋಸುಗ ನಿನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡೆಂದು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಸುರತವರ್ಧನಂ ಶೋಕನಾಶನಂ

ಸ್ವರಿತವೇಣುನಾ ಸುಷ್ಮ ಚುಂಬಿತಮ್ |

ಇತರರಾಗವಿಸ್ಮಾರಣಂ ನೃಣಾಂ

ವಿತರ ವೀರ ನಸ್ತೇಧರಾಮೃತಮ್

|| ೧೪ ||

ಅರ್ಥ || ವೀರ = ಶೂರನಾದ ಓ ಕೃಷ್ಣನೆ! ತೇ = ನಿನ್ನ, ಸುರತ-ವರ್ಧನಂ = ಮೈಥುನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ಶೋಕ = ದುಃಖವನ್ನು, ನಾಶನಂ = ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ, ಸ್ವರಿತ = ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವೇಣುನಾ = ಕೊಳಲಿನಿಂದ, ಸುಷ್ಮ = ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಚುಂಬಿತಂ = ಚುಂಬನೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನೃಣಾಂ = ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಇತರ = ಬೇರೆ ಮನೋಹರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ, ರಾಗ = ಸ್ನೇಹವನ್ನು, ವಿಸ್ಮಾರಣಂ = ಮರೆತುಬಿಡಿಸುವ, ಅಧರಾಮೃತಂ = ತುಟಿಯ ಅಮೃತವನ್ನು, ನಃ = ನಮಗೆ, ವಿತರ = ಕೊಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಓ ಶೂರನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆ! ಪಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಸುರತ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಊದುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೊಳಲಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಇದನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದ ಜನರ ಬೇರೆ ಮನೋಹರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಅಧರಾಮೃತವನ್ನಿತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹು.

ಮತ್ತು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುವರು.—

ಅಟಿತಿ ಯದ್ಭವಾನಹ್ನಿ ಕಾನನಂ

ತ್ರೃಟಿ ಯುಗಾಯತೇ ತ್ವಾನುಪಶ್ಯತಾಮ್ |

ಕುಟಿಲಕುಂತಲಂ ಶ್ರೀಮುಖಂ ಚ ತೇ

ಜಡವದೀಕ್ಷತಾಂ ಪಕ್ಷ್ಮನುದೃಶಾಮ್

|| ೧೫ ||

ಅರ್ಥ || ಭವಾನ್=ನೀನು, ಯತ್=ಯಾವ, ಅಹ್ನಿ=ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ, ಕಾನನಂ=ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಅಟಿತಿ=ಸಂಚರಿಸುವೆಯೋ, (ತಸ್ಮಿನ್=ಆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ), ತ್ವಾಂ=ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಪಶ್ಯತಾಂ=ನೋಡದಿರುವ ನಮಗೆ, ತ್ರುಟಿ=ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವು, ಯುಗಾಯತೇ=ದೇವಮಾನದ ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಆಗುವುದು. ತೇ=ನಿನ್ನ, ಕುಟಿಲಕುಂತಲಂ=ವಕ್ರವಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳುಳ್ಳ, ಶ್ರೀಮುಖಂ=ಕಾಂತಿಯಿಂದಕೂಡಿದ ಮುಖವನ್ನು, ಈಕ್ಷತಾಂ=ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಪಕ್ಷ್ಮನುತ್ = ರೆಪ್ಪೆಹಾಕದ, ದೃಶಾಂ = ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ, (ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ=ವ್ಯಾಪಾರವು,) ಜಡವತ್=ಜೀವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುವಿನಂತೆ ಆಗುವುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ! ನೀನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡದ ನಮಗೆ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೂ ಒಂದು ಯುಗಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಂತಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ವಕ್ರವಾದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾವು ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನೂ ಹಾಕದೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ನಿಂತುಬಿಡುವೆವು. ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ವಿರಹವು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನೂ, ದರ್ಶನವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು.

ಪತಿಸುತಾನ್ವಯಭ್ರಾತೃಬಾಂಧವಾ-

ನತಿವಿಲಂಘ್ಯ ತೇ ಹೃಚ್ಛುತಾಗತಾಃ |

ಗತಿವಿದಸ್ತವೋದ್ಗೀತಮೋಹಿತಾಃ

ಕಿತವ ಯೋಷಿತಃ ಕಸ್ತ್ಯಜೇನ್ನಿಶಿ

|| ೧೬ ||

ಅರ್ಥ || ಅಚ್ಯುತ=ಎಲೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ಹಿ=ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ (ವಯಂ=ನಾವು,) ಪತಿ=ಗಂಡಂದಿರನ್ನು, ಸುತ=ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಅನ್ವಯ=ವಂಶವನ್ನು, ಭ್ರಾತೃ = ಸಹೋದರರನ್ನು, ಬಾಂಧವಾ=ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಅತಿವಿಲಂಘ್ಯ=ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, (ಬಿಟ್ಟು,) ತೇ=ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ, ಆಗತಾಃ=

ಬಂದಿರುವೆನೋ, ಕಿತವ=ಎಲೈ ವಂಚಕನೆ! ಗತಿವಿದೇ=ಜನರನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುವ
ಗಾನವನ್ನು ತಿಳಿದ, ತವ=ನಿನ್ನ, ಉದ್ಗೀತ=ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೈಯನ್ನು ಎತ್ತಿ
ಕೊಂಡು ಹಾಡುವುದರಿಂದ, ಮೋಹಿತಾಃ=ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ,
ಯೋಷಿತಃ=ಕಾಮಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಹೆಂಗಸರನ್ನು, ನಿಶಿ=
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಕಃ=ಯಾವ ಗಂಡಸು, ತ್ಯಜೇತ್=ಬಿಟ್ಟಾನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ! ನಾನು, ನೀನು ಕಾಮಬಾಧೆ
ಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಮದುವೆಮಾಡಿ
ಕೊಂಡ ಗಂಡಂದಿರನ್ನೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳುಗಳನ್ನೂ, ಹುಟ್ಟಿದ
ಕುಲವನ್ನೂ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರನ್ನೂ,
ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಎಲೈ ವಂಚಕನೆ! ಇಂಥಾ ನಿನ್ನ
ಗಾನದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡ ಕಾಮಿನಿಯರಾದ ಅಬಲೆಯರನ್ನು ಈ ಅರ್ಥ
ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂತೆ ಯಾವ ಗಂಡಸು ಬಿಟ್ಟಾನು?

ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದೆಯೆಂದು ಈ ಪದ್ಯ
ದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.—

ರಹಸಿ ಸಂವಿದಂ ಹೃಚ್ಛಯೋದಯಂ

ಪ್ರಹಸಿತಾನನಂ ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಮ್ |

ಬೃಹದುರಶ್ರಿಯೋ ವೀರ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತೇ

ಮುಹುರತಿಷ್ಠಹಾ ಮುಹ್ಯತೇ ಮನಃ || ೧೭ ||

ಅರ್ಥ || ವೀರ=ಶೂರನೇ! ತೇ = ನಿನ್ನ, ರಹಸಿ = ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ,
ಸಂವಿದಂ = ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೂ, ಹೃಚ್ಛಯೋದಯಂ = ಕಾಮವನ್ನು
ಉದ್ರೇಕಗೊಳಿಸುವ, ಪ್ರಹಸಿತಾನನಂ=ಮಂದಹಾಸವುಳ್ಳ ಮುಖವನ್ನೂ,
ಪ್ರೇಮ=ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ವೀಕ್ಷಣಂ = ನೋಡುವಿಕೆಯನ್ನೂ, ಬೃಹತ್=
ವಿಶಾಲವಾದ, ಉರಃ=ಎದೆಯ, ಶ್ರಿಯಃ = ಕಾಂತಿಗಳನ್ನೂ, ವೀಕ್ಷ್ಯ=
ನೋಡಿ, ಮನಃ=ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು, ಅತಿಷ್ಠಹಾ=ಅತ್ಯಂತ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ,
ಮುಹುಃ=ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಮುಹ್ಯತೇ=ಮೋಹಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಓ ಶೂರನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ನಿನ್ನ ಏಕಾಂತದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಕಾಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸುಂದರವಾದ ನಗೆಮುಖವನ್ನೂ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುವಿಕೆಯನ್ನೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯ ಕಾಂತಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಅತಿಶಯವಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಯದದಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀನು ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಅವತಾರವು ವೃಥಾ ವಾದೀತು. ಅದು ಉಚಿತವಲ್ಲ; ಅದುದರಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ವ್ರಜವನೌಕಸಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿರಂಗ ತೇ

ವೃಜಿನಹಂತ್ರ್ಯಲಂ ವಿಶ್ವಮಂಗಲಮ್ |

ಭಜ ಮನಾಕ್ಕೆ ನಸ್ತೃತ್ಸೃಹಾತ್ಮನಾಂ

ಸ್ವಜನಹೃದ್ರಜಾಂ ಯನ್ನಿಷೂದನಮ್ || ೧೮ ||

ಅರ್ಥ || ಅಂಗ=ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ ! ತೇ=ನಿನ್ನ, ವ್ಯಕ್ತಿ=ಅವತಾರವು, ವ್ರಜ=ಗೋಕುಲವು, ಮಾರ್ಗವು, ಮನೆಯು, ಗ್ರಾಮವು, ವನ=ಕಾಡು, ನೀರು, ಇವುಗಳೇ, ಓಕಸಾಂ=ವಾಸಸ್ಥಳವಾದವರ, ಅಲಂ=ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ವೃಜಿನ=ದುಃಖವನ್ನು, ಹಂತ್ರಿ=ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕದು; ಯತ್=ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ವಿಶ್ವಮಂಗಲಂ=ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಶುಭವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ರೂಪವು, ಸ್ವಜನ=ಸ್ವಕೀಯ ಜನರ, ಹೃದ್ರಜಾಂ=ಮನಸ್ಸಿನ ರೋಗವನ್ನು, ನಿಷೂದನಂ=ನಾಶಮಾಡುವುದೋ, ತತ್ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ತ್ವತ್ಸೃಹಾತ್ಮನಾಂ=ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಆತ್ಮವುಳ್ಳ, ನಃ=ನಮ್ಮ (ಚಕ್ಷುರ್ವಿಷಯಂ=ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವನ್ನು,) ಮನಾಕ್=ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ಭಜ=ಹೊಂದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಕೃಷ್ಣನೇ ! ನಿನ್ನ ಈ ಅವತಾರವು ಗೋಪಾಲಕರು, ಮಾರ್ಗಸ್ಥರು, ತೀರ್ಥಗಳು, ಗೃಹಸ್ಥರು, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ವನವಾಸಿಗಳು, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಇವರೇ ಮುಂತಾದವರುಗಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡ

ತಕ್ಕುದು. ಆದಕಾರಣ ಸಕಲ ಭಕ್ತರ ಮನೋರೋಗವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿ ಸುವ, ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ತೋರಿಸಿ ಕಾಪಾಡು.

ನಾಕೃ || ಶ್ರೀಶುಕ ಉನಾಚ—

ಹೀಗೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಇತಿ ಗೋಪ್ಯಃ ಪ್ರಗಾಯಂತ್ಯಃ ಪ್ರಲಪಂತ್ಯಶ್ಚ ಚಿತ್ರಧಾ |

ರುರುದುಃ ಸುಸ್ವರಂ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನಲಾಲಸಾಃ ||

ಅರ್ಥ || ರಾಜನ್ = ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ ! ಕೃಷ್ಣ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು, ದರ್ಶನ = ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಲಾಲಸಾಃ = ಔತ್ಸುಕ್ಯವುಳ್ಳ, ಗೋಪ್ಯಃ = ಗೋಪಾಂಗನೆಯರು, ಇತಿ = ಈ ವಿಧವಾಗಿ, ಪ್ರಗಾಯಂತ್ಯಃ = ಗಾನ ಮಾಡುವವರಾಗಿಯೂ, ಚಿತ್ರಧಾ = ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಪ್ರಲಪಂತ್ಯಶ್ಚ = ಪ್ರಲಾಪಮಾಡುವವರಾಗಿಯೂ, ಸುಸ್ವರಂ = ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಹಿತ ವಾಗಿ, ರುರುದುಃ = ಅತ್ತರು.

ತಾಪ್ತರ್ಯ || ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ ! ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲು ಉತ್ಸುಕರಾದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಲೂ, ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಇಂಪಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಭಕ್ತೃತಿಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅತ್ತರು.

ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛಾರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ |

ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ತಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ || ೨೦ ||

ಅರ್ಥ || ಸ್ಮಯಮಾನ = ನಗುತ್ತಿರುವ, ಮುಖಾಂಬುಜಃ = ಕಮಲ ದಂತಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಪೀತಾಂಬರ = ಹಳದಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು, ಧರಃ = ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ, ಸ್ತಗ್ವೀ = ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ = ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ, ಮನ್ಮಥ = ಕಾಮನಿಗೂ, ಮನ್ಮಥ = ಮನ್ಮಥನಾದ,

ಶೌರಿಃ=ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ತಾಸಾಂ=ಆ ಗೋಪಿಯರ ಮುಂದೆ, ಅವಿರಭೂತ್
=ಉದ್ಭವಿಸಿದನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಹೀಗೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಳುತ್ತಿರಲು
ನಗುವ ಮುಖಕಮಲವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡ
ವನಾಗಿಯೂ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ದೇಹದಿಂದ
ಸಹಿತನಾದ ಮನ್ಮಥನಿಗಿಂತಲೂ ಸುಂದರನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಇಂತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾವುರಾಣದ ಹತ್ತನೆ ಸ್ಕಂಧದ

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ

ಶ್ರೀಗೋಪೀಗೀತೆಯು

ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ರಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

“ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ”

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ
ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭— ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್	ಸಂಚಿಕೆ ೧೧
------------	------------------	--------------

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

	ಪುಟ
ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ	೧
ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ	೨
—ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ			
ವಿಜಯಾಂಕರತ್ನ-೧—ಶ್ರೀವೇಣುಗೀತೆ	...		೧೬೫-೧೮೦
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು	...		೨೦೯-೨೧೬
—ಶ್ರೀಅಡ್ಡೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಉಡುಪಿ			

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀ ಹ ರಿ ದಾ ಸ ಭಾ ರ ತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭—ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್	ಸಂಚಿಕೆ ೧೧
------------	-----------------	--------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

“ದಾನವೇ ಭೂಷಣ ಎರಡು ಹಸ್ತಗಳಿಗೆ
ಮಾನವೇ ಭೂಷಣ ಮಾನವರಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವೇ ಭೂಷಣ ಮುನಿಯೋಗಿವರರಿಗೆ
ಮಾನಿನಿಗೆ ಭೂಷಣ ಪತಿಭಕ್ತಿಯು”

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು.

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಟಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.

ಶೈಲಿ-ಕವಿಸ್ತುತಿಭೆ

[ಈ ಸಂಪುಟದ ಕನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಲೇಖನವಿದೆ. ಸಂ.]

ಕವಿಯ ಶೀಲಕ್ಕೂ ಅವನ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಗೂ ಜ್ಞಾಪ್ಯಜ್ಞಾಪಕಸಂಬಂಧ ಉಂಟು. ಎಂದರೆ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯು ಆ ಕವಿಯ ಶೀಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಸುಮಗುಚ್ಛವು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಪರಿಮಳವು ಅದರ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತೆ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯು ಕವಿಹೃದಯದ ವಿವಿಧ ಭಾವನಾ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಉದ್ದೇಶ, ವಸ್ತು, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಕವಿಯಶಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿ'ಯಾಗಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಯು ಮನೋವೃತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಗುರುಭಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯು ನಿರಂತರವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿ, ಸಜ್ಜನರ ಅನುಗ್ರಹ ತಮ್ಮ ಮೇಲಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉನ್ನತೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕವಿಯ ಅಂತಸ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನದು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಒಂದು ಕಾರ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವು ಉನ್ನತವಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಅದರ ಫಲವೂ ಅಧಿಕ ವಾಗುತ್ತೆ. ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಐಹಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಗಿಂತಲೂ ನಿಷ್ಕಾಮದೇವತಾರ್ಚನೆಯು ಮಹಾಫಲಪ್ರದವಲ್ಲವೇ? ನರಸ್ತುತಿ ಯಿಂದ ಕವಿಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಲು ಕಾವ್ಯಕಾಮಿನಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಕವಿಗಿಂತ ನರಹರಿಯಸ್ತುತಿಗೈದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಗುಣಗಾನವನ್ನೂ ಅನಂದದಿಂದ ಮೈಮರೆದು ಅವನ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮಾನುವಾದವನ್ನೂ ಮಾಡುವ

ಕವಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಗದವನು. ಒಬ್ಬನು ನರಕವಿಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ವರಕವಿ. ನಮ್ಮಿವರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿಗಳು ಹರಿಗುರು-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಾವ್ಯನಾಯಕರಾದ ಜಗದ್ಗುರುಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಕವಿಗಳು ಭಕ್ತಿಭಾವಪರವಶರಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಎಷ್ಟೇ ಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಈ ಕವಿಹೃದಯ ತಣಿಯದು. ಈ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯನಾಯಕರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪವಿತ್ರ ನಾಮ ಒಂದನ್ನೇ ಅದೆಷ್ಟು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಪೂರ್ಣಬೋಧ, ಅಲವಬೋಧ, ವಿತತಮತಿ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿ, ಸರ್ವಜ್ಞ, ಆನಂದತೀರ್ಥ, ಸುಖತೀರ್ಥ, ವಿಶಾಲಮತಿ, ಪುಷ್ಪಬುದ್ಧಿ, ಪೂರ್ಣದೃಕ್, ಪೂರ್ಣಧೀಃ, ಪುರುಧೀಃ, ಸೃಧುಧೀಃ, ಚತುರಧೀಃ, ಮಹಾಮತಿಃ, ಅಮಿತಬುದ್ಧಿಃ, ಅದಭ್ರಜೇತಾಃ, ಅನುಮಾನತೀರ್ಥ, ಬೃಹನ್ಮತಿಃ, ಸಮೋದತೀರ್ಥಃ, ಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಃ, ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಮಗೆ ಅತಿಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಷ್ಟೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕರೆಯುವುದು! ಈ ಕವಿ ಪುಂಗವರು ಕರೆದಿರುವ ಗುರುನಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜೋಡಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಷ್ಟೋತ್ತರನಾಮವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಥಾ ನಾಯಕರಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಂತಹದೆಂಬುದು ಇದರಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಇನ್ನು, ಕವಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಾನವಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ರಸಭರಿತವಾಗಿಯೂ, ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಭಕ್ತಿಭಾವಪರವಶರಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಮಾನವಮಗುವಿನ ಜನನ, ಶೈಶವ, ಶೈಶವದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ತೋರಿದ ಅಪ್ರತಿಮಪ್ರತಿಭೆ, ವಿವಿಧ ಲೀಲೆಗಳು, ನಿಲ್ಲುವುದು, ಅಂಬೇಗಾಲಿಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ವಿಡಂಬನ, ವಾಸುದೇವನ ಬಾಲ್ಯ, ಉಪನಯನ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ, ಸನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರ, ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಬದರಿಯಾತ್ರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವೂ ಸುಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಭಾಷೆ ಗಡಸು. ಇವರೇ ರಚಿಸಿದ ಮಣಿಮಂಜರಿ, ಸಂಗ್ರಹ-

ರಾಮಾಯಣ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳ ಭಾಷೆಯಷ್ಟು ಲಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರೌಢವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕವಿಗಳ ವಿನಯ ಬಹು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ್ದು. ಒಂದುಸಾವಿರದ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವ ಇವರು ನುಡಿದಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ. ಎಷ್ಟು ವಿನಯಾನ್ವಿತವಾಗಿದೆ!

ತಾಂ ಮಂತ್ರವರ್ಣೈರನುವರ್ಣನೀಯಾಂ

ಶರ್ವೇಂದ್ರಪೂರ್ವೈರಪಿ ವಕ್ತುಕಾಮೇ |

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಕ್ಯೈ ಮಯಿ ಮಂದಬುದ್ಧಾ

ಸಂತೋ ಗುಣಾಢ್ಯಾಃ ಕರುಣಾಂ ಕ್ರಿಯಾಸುಃ || (೧-೬)

ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವರ್ಣನೀಯವಾದ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಈ ಕಥಾನಾಯಕರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಂದಮತಿಯೂ ಅಲ್ಪಶಬ್ದಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನೂ ಆದ ನಾನೇನು ವರ್ಣಿಸೇನು? ಅದರಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆ ಇದೆ. ಗುಣಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆದೋರಲಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು. ಈ ವಿನಯವಲ್ಲವೇ ಇವರ ಅಗಾಧವಿದ್ಯೆಗೆ ಭೂಷಣ! ಇನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ. ಒಂದನೇ ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಥಾನಾಯಕರ ಚರಿತ್ರೆಗನುಗುಣವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿವೆ. ಎರಡನೇ ಸರ್ಗದ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಶೈಶವ, ಬಾಲ್ಯ ಭಲ-ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಐದು ಮತ್ತು ಆರನೇ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಷೇಕ, ಪರವಾದಿಗಳ ಪರಾಜಯ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಗ್ವಿಜಯ, ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದು, ಗೀತಾಭಾಷ್ಯರಚನೆ, ಉತ್ತರ ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಗಮನ ಇವುಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಏಳು ಮತ್ತು ಎಂಟನೇ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣ ವೇದವ್ಯಾಸಾನಂದತೀರ್ಥರ

ಸಮಾಗಮ, ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಭಗವತ್ಪಾದರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಿಂದ ಪುನರಾಗಮನ, ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯನಿರ್ಮಾಣ, ರಜತ ಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಾಲಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವ್ಯಾಸದೇವರ ಅಡಿದಾನರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಹತ್ತನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ತೋರಿದ ಪವಾಡಗಳು, ಹನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಲೋಕದ ವರ್ಣನೆ, ಹನ್ನೆರಡರಲ್ಲಿ ಈ ನೂತನ ತತ್ವವಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಮಾಯಾವಾದಿಗಳ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆ, ಹದಿಮೂರನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಶ್ಚಿಮದಿಗ್ವಿಜಯ, ಜಯಸಿಂಹರಾಜನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮರ ಜನನ, ಬಾಲ್ಯ, ವಿದ್ಯಾತ್ಮ, ವಿಚಾರವಿಪ್ಲವದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಸ್ಥಿತಿ ಇವುಗಳು ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ದಿನಚರಿ, ಹದಿನೈದನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ನಡೆದವಾದ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿಯ ವೈಖರಿ, ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಇವುಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಹದಿನಾರನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪವಾಡಗಳು, ದೇವತೆಗಳು ಮಧ್ವವಿಜಯವನ್ನು ಸುರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದುದು, ಮಾ ನ ವ ರಿ ಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಅಗೋಚರರಾದುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ: ಹೀಗಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯಚಿತ್ರದ ಸುರ್ವಣಚೌಕಟ್ಟು.

ಒಂದನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾಯದೇವರ ಹನುಮ-ಭೀಮ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಗೃಹ ಬಲಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾವ್ಯನಾಯಕರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಪೂರ್ವಾವತಾರಗಳ ಲಘುಪರಿಚಯ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡೇ ಕವಿಗಳು ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾದುದು ಕವಿಗಳ ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು. ಕೇವಲ

ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಈ ಕವಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕವಿ ಪುಂಗವನೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ತಲುಪಿ, ವೇದ ವ್ಯಾಸನರನಾರಾಯಣರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದರು ಎಂಬಿಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ಅರನೇ ಸರ್ಗದ ಮೂವತ್ತೆಂಟನೇ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಎಂಟನೇ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಒಂದುನೂರ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೇಕಾದರೂ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಿಷಯವನ್ನು ಅತಿಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಲ್ಲ, ಭಾಷಾಪಾಂಡಿತ್ಯ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವಿಷಯಗಳು ಬಹುಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯೂ ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕಥೆಯು ಎರಡನೇ ಸರ್ಗದ ಒಂಬತ್ತನೇ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಓಟ ಹೀಗಿದೆ ನೋಡಿ.

ಸದ್ವೀಪನಾರಿನಿಧಿಸಪ್ತಕಭೂತಧಾತ್ರಾ ಮಧ್ಯೇಪಿ

ಕರ್ಮಭುವಿ ಭಾರತನಾಮಖಂಡೇ |

ಕಾಲೇ ಕಲೌ ಸುವಿಮಲಾನ್ವಯಲಬ್ಧಜನ್ಮಾ

ಸನ್ಮಧ್ಯಗೇಹಕುಲಮೌಳಿಮಣಿದ್ವಿಜೋಽಭೂತ್ ||

ಒಂದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಥಾನಾಯಕರ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರರಾದ ತಂದೆಗಳವರೆಗೂ ಕವಿಗಳು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ವಾರಿಧಿಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಐಶ್ವರ್ಯಖನಿಯಾದ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ಕರ್ಮಭುವಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಭತತಖಂಡವನ್ನಾಗಲೀ, ಕಲಿಕಾಲವನ್ನಾಗಲೀ, ವಿಮಲಮಧ್ಯಗೇಹಕುಲವನ್ನು ಬಿಳಗಿದ ಭಟ್ಟರ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನಾಗಲೀ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಕವಿಗಳು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಶಕ್ತರೇ. ಆದರೆ ಜಗಜ್ಜೀವನರಾದ ಕಥಾನಾಯಕರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಸಣ್ಣ

ವಿಷಯಗಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಕಥೆಯ ಓಟವನ್ನು ತಡೆದಿಲ್ಲ ಈ ಕವಿಕುಲವರೇಣ್ಯರು. ಸತ್ಯಲೋಕೇಶ್ವರರು ಔತ್ಸುಕಿ ದಿಂದವತರಿಸಿದ ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ ರಜಿತಸೀತಪುರವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಮಧ್ಯಗೇಹರ ವಿವಾಹ, ಭಟ್ಟದಂಪತಿಗಳ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರೇಮಮಯಜೀವನ, ಅವರ ಪುತ್ರೇಚ್ಛ, ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಥೆಯ ಓಟವು ಬಹುವೇಗವಾಗಿದೆ. ಭಟ್ಟರ ವಿವಾಹೋತ್ಸವವನ್ನಾಗಲೀ, ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನವನ್ನಾಗಲೀ ವಿಸ್ತಾರ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಕವಿಗಳು ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಾಯುದೇವರ ಚರಿತಾಖ್ಯರತ್ನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸುಕುತೂ- ಹಲಯುಕ್ತವಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳೇ ಹೊರತು ಪ್ರಧಾನವಿಷಯಗಳಲ್ಲ. ಭುವನಗುರುಗಳ ಅವತಾರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವರ್ಣನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಸಂಗತ ಮತ್ತು ಅಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನರಿತ ಮಹಾಕವಿಗಳಿವರು. ಇನ್ನು ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರದ ನಂತರ ಕಾವ್ಯದ ಓಟ ಹೇಗಿದೆ ನೋಡುವ. ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸುಂದರಮಗುವಿನ ಅವತಾರ, ಇದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ದೇವದಂದುಭಿಗಳ ನಾದ, ಮಗುವಿನ ಮುಖೇಂದುವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತಂದೆಗಳಿಗಾದ ಹರ್ಷ, ಜಾತಕರ್ಮ, ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮಕರಣ ಇದನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಿದುದು, ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರೇರಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೇ ಪಡೆದ ಪೂರ್ವಾಲಯಬ್ರಾಹ್ಮಣನಕಥೆ, ಭಟ್ಟ- ದಂಪತಿಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಅನಂತೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಿಷಯ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಕಾಳರಾತ್ರಿಯ ದಟ್ಟಡವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿ ಯೊಂದು ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಈ ಬಾಲತಮನನ್ನು ಕಂಡು ಓಡಿಹೋದುದು ಮಾತೆಯು ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿಸಿದುದು, ತಾಯಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗ ಮಗುವಿನ ಅಕ್ಕ ಮಗುವಿಗೆ ಹುರುಳಿರಾಶಿಯನ್ನೇ ತಿನ್ನಿಸಿದುದು, ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಭೀರುವಾದ ತಾಯಿಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡುದು, ಮಗುವಿನ ಆರೋಗ್ಯ

ಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆಯು ಜಪಮಾಡಿದುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನೂರಾರು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ರಸವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರವಾದ ನಂತರ ಕಥೆಯು ನಿಧಾನವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಪರ್ವತದಿಂದ ದಡದಡನೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದುಬಂದು ಬಯಲುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿಯೂ, ಅಳವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಹರಿದು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಫಲವತ್ತಾಗುವಂತೆಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯವಾದ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಇದೆ ಇವರಿಕಾವ್ಯ ಹೊನಲು. ಆಚಾರ್ಯರ ಗಮನ-ಆಸನ-ಸಂಕಥಾದಿ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಈ ಭವದ ಭಂಗ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ಕವಿಗಳ ಅಚಲ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಬರುವ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಥೆಯನ್ನಾದರೆ ಕವಿಗಳು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಸುವರು. ಆದರೆ ಕಥಾನಾಯಕರ ದಿನಚರಿಯೇ ಒಂದು ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮಾನುವಾದಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತರ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೂ ಅನವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೇ ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಹದಿನಾರನೇ ಸರ್ಗಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಗಳಿಸಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇವೆರಡು ಸರ್ಗಗಳೂ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಾಂತರ್ಗತವಾದ ಮತ್ತೆರಡು ಚಿಕ್ಕ ಕಾವ್ಯಗಳೆನ್ನಬಹುದು. ಇವೆರಡನ್ನೇ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮಾನುವಾದ ಮಾಡುವ ಚಿಕ್ಕ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ಹತ್ತನೇ ಸರ್ಗವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದ ಪರಿಯು ಬಹುಸೊಗಸಾಗಿಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಚೋಲದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವಿಜಯಮಾಡುತ್ತಾ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಕ್ತಿನಮ್ರವಾದ ಭಕ್ಯವೃಂದವು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ.

ಆಗ ದಶಮತಿಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮರೊಬ್ಬರು ಅಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವಿಧಸುವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾವ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಂದರ ಪುಟ್ಟಕಾವ್ಯವು ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ನವಿರಾದ ರೇಷ್ಮೆಸೀತಾಂಬರದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಜರತಾರಿ ಬೂಟಾದಂತಿದೆ. ಕಲಾವಿದಶಿಲ್ಪಿಯೋರ್ವನು ಭವ್ಯಸುಂದರಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪಚ್ಚಿಯಾಭರಣವನ್ನು ತೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯಾಂತರ್ಗತವಾದ ಈ ಲಘುಕಾವ್ಯವು.

ಇನ್ನು ಹನ್ನೊಂದನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನೂ ಮುಕ್ತಜೀವರ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮಧ್ವಗುರುಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ವರ್ಣನೆಯ ಔಚಿತ್ಯವೇನೆಂದೆನಬಹುದು ಅವಧಾನರಹಿತನಾದ ಓದುಗನು; ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಗವು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರೀಕ್ಷಿಸೋಣ. ಅಮರಗುರುಗಳಾದ ವಾಯುದೇವರು ಅಮರಸೇವ್ಯವಾದ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅವನಿಯ ಸುರರಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇವರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಸಹಸ್ರವದನನಾದ ಅನಂತದೇವನು ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಶೇಷದೇವನು ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರಬೇಕಾದರೆ ಇದರ ಮಹಾಫಲವೆಂತಹದಿರಬಹುದೆಂದು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು ಸನಕಾದಿ ಹಂಸವರೇಣ್ಯರು. ಅದನ್ನೇ ಶೇಷದೇವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. “ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣದೇವರಪರ್ಯಂಕರೂಪರೂ, ಸಹಸ್ರಫಣಾಯುಕ್ತರೂ ಜ್ಞಾನಿ-ವರೇಣ್ಯರೂ ಲೋಕಪತಿಗಳೂ ಆದ ನೀವು ಈ ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದೇನು ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀರಿ? ಹೇ ದಯಾಮಯರೇ, ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವಷ್ಟೆ! ಶ್ರೀಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಜನವು ತಿಳಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ

ಗಳು ಉದಯಿಸುವುದು ಸಹಜವಷ್ಟೆ ! ಆದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ಪಾದರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶೇಷದೇವನು “ಹೇ ಸನಕಾದಿಗಳಿರಾ ಕೇಳಿ, ಈ ಮಹನೀಯಪಾದರ ಸಮಯ ಸೇವನೆಯು, ಶುಕಮುನಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿ ಪದವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರತಸೇವಿಸುವವರಿಗೆ ಅಜಿತ ರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪರಮವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ತನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಕೊಡುವನು. ಆ ಲೋಕದಲ್ಲೇನು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನ್ನುವಿರೋ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ” ಎಂದು ಅನಂತದೇವನು ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದಮೇಲೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ವರ್ಣನೆಯು, ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಔಚಿತ್ಯಯುಕ್ತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರವೇ ಸಜ್ಜನರ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರರಚನೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನೇ ಕವಿಗಳು ಹೇಳದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಕಾವ್ಯವು ಅಪೂರ್ಣವಾದಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಕವಿಗಳು ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಈ ಭಾಗವು ಕಾವ್ಯದ ಪುಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಔಚಿತ್ಯ ರಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಅನೇಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಅಪೂರ್ವಗುಣಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮಿಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿವುಲವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅದಾವುವೆಂದರೆ ‘ಭವ್ಯತೆ’ (Sublimity) ಮತ್ತು ‘ಮನೋಜ್ಞತೆ’. ಭವ್ಯತೆ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಅನಶ್ಯಕ್ತ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಂದೆರಡು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸೋಣ. ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು, ಚಂದ್ರೋದಯ, ಶುಕಪಿಕಗಳ ಮಂಜುಳರವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಳೆಯ ಮಾಮರ, ತಿಳಿನೀರು, ಕೆಂದಾವರೆಗಳು, ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೊಳ ಇವುಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕೆಲವು ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅನಂದವಾಗುತ್ತೆ. ಇವು ಮನೋಜ್ಞಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ಭೋಗರೆಯುತ್ತಾ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುವ ಶರಾವತಿ, ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಕಾಳರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಅನಂತ ಸಕ್ಷತ್ರರಾಶಿ, ಗಗನಚುಂಬಿತವಾದ ತುಹಿನಗಿರಿಯಂತಹ ಅಲೆಗಳಿಂದ ದಡವನ್ನಪ್ಪಳಿಸುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲಾದ ಭೀಷಣಸಮುದ್ರ, ಕಾರ್ಮೋಡಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಕೊಲ್ಮಿಂಚು ಇವುಗಳೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕವಾಗುತ್ತೆ. ಮೈಜುಮ್ ಎಂದು ನವಿರೇಳುತ್ತೆ. ಇದೊಂದು ಭಯಮಿಶ್ರವಾದ ಸಂತೋಷ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಗಾಧತೆಯತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ತೆರಳಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಜಡವಾಗುತ್ತೆ. ಅದರ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ಭಯಭಕ್ತಿ ಮಿಶ್ರವಾದ ಒಂದು ಭಾವೋದಯವಾಗುತ್ತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ 'ಭವ್ಯತೆ' ಬೇಲೂರಿನ ಶಿಲಾಬಾಲಿಕೆಯರ ಸುಂದರವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವುದು ಅವುಗಳ ಲಲಿತಲಾವಣ್ಯ. ಆದರೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಲೇಶ್ವರನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಭವ್ಯತೆ 'ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದು ಎನ್ನುತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು'. ಇನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ. ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಅರ್ಜುನದೇವನು ಕಂಡ ವಿಶ್ವರೂಪವು 'ಭವ್ಯ'ವಾದುದು. ಅನಂತಾನಂತಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಶ್ರಿತವಾದ, ಅನಂತ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಅನಂತ ಬಾಹುಗಳು, ಅನಂತ ಉದರಗಳು, ಅನಂತ ವಕ್ತ್ರಗಳು, ಅನಂತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೇಜೋರಾಶಿಯಾದ ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ವದನದಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ಕರ್ಣ, ಶಲ್ಯ, ಜಯದ್ರಥರೇ ಮೊದಲಾದ ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥರೂ ಈ ಘೋರರೂಪದ ಕರಾಳ ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಗತಪ್ರಾಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಚೂರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಬಿಚ್ಚಿದನು ಆ ವೀರಸವ್ಯಸಾಚಿ.

ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಭೀತಿಗೊಂಡಿತು. ಹರ್ಷದಿಂದ ರೋಮೋದ್ಗಮವಾಯಿತು. ಶರೀರ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಥಿತವಾಯಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಭಯ-ಭಕ್ತಿ-ಹರ್ಷ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಆಗ ಭಕ್ತ ವಿಜಯನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಮುನ್ನಿನ ಸೌಂದರ್ಯಯುಕ್ತ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ, ಕಿರೀಟಿಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಆ ಲಾವಣ್ಯಮಯ ರೂಪವಂ ಕಂಡು ಅರ್ಜುನದೇವನ ಮನಸ್ಸು ಮುದಗೊಂಡಿತು. ಭಗವಂತನ ಆ ವಿಶ್ವರೂಪವೇ 'ಭವ್ಯ'ವಾದುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನದೇವನು ಕಂಡುದುದೇ 'ಭವ್ಯತೆ' ಆ ರೂಪದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲಲಿತಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತವಾದ ರೂಪವೇ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕ. ಇದುವೇ ಮನೋಜ್ಞ ರೂಪು. ಈ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಭವ್ಯತೆ' ಮನೋಜ್ಞತೆಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಭವ್ಯವೂ ಮನೋಜ್ಞವೂ ಆದ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಒಂದೆಡೆ 'ಸುಸ್ಮಿತೇಂದುಮರವಿಂದಲೋಚನಂ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಮತಿಭದ್ರಭಾಷಣಂ, ವೀತಭೂಷಮಪಿ ವಿಶ್ವಭೂಷಣಂ' ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೋಜ್ಞರೂಪವು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ 'ವೀರದೃಷ್ಟಿಕೃತಸಿಂಹವಿಭ್ರಮಃ' ಎಂತಲೂ 'ವಾನರೇಂದ್ರ ಇವ ಪಾಯುಜಮೋಽಸೌ ಭೀಮಸೇನ ಇವ ದಾನವಭೀಮಃ" ಎಂತಲೂ ಅವರ ಭವ್ಯ ರೂಪು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಕನಕಾತುಲತಾಲಸನ್ನಿಭಃ ಕಮಲಾಕ್ಷೋ

ವಿಮಲೇಂದುಸನ್ಮುಖಃ

ಗಜರಾಜಗತಿರ್ಮಹಾಭುಜಃ ಪ್ರತಿಯಾನ್

ಕೋಯಮಪೂರ್ವಪೂರುಷಃ

(೭-೬)

ತರಣಿಭಿರಿವ ಗೌರೈರೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರೈರ್ವಿಷಡ್ಭಿಃ

ಸದರಸರಮಚಕ್ರೋದೀರ್ಣತೇಜಾ ಹರೀಷ್ವಃ

॥ ॐ ॥

॥ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಾಯ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀ ವೇಣು ಗೀತೆಯು

ಕನ್ನಡಿಸಿದವರು :

ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ವಾನ್, ಶಿರೋಮಣಿ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ವಾಮಬಾಹುಕೃತವಾಮಕಪೋಲೋ ವಲ್ಲಿತಭ್ರುರಧರಾರ್ಪಿತವೇಣುಃ |
ಕೋಮಲಾಂಗುಲಿಭಿರಾಶ್ರಿತಮಾರ್ಗಂ ಗೋಷ್ಠ್ಯ ಈರಯತಿ ಯತ್ರ ಮುಕುಂದಃ || ೧

ವೈದ್ಯಮಯಾನವನಿತಾಃ ಸಹ ಸಿದ್ಧೈಃ ವಿಸ್ಮಿತಾಸ್ತದಪಧಾರ್ಯ ಸಲಜ್ಜಾಃ |
ಕಾಮಮಾರ್ಗಣಸಮರ್ಪಿತಚಿತ್ತಾಃ ಕಶ್ಮಲಂ ಯಯುರಪಸ್ಮೃತನೀವ್ಯಃ || ೨

ಹಂತ ಚಿತ್ರಮಬಲಾಃ ಶ್ರುಣುತೇದಂ ಹಾರಭಾಸ ಉರಸಿ ಸ್ಥಿತವಿದ್ಯುತ್ |
ನಂದಸೂನುರಯಮಾರ್ತಜನಾನಾಂ ಶರ್ಮದೋ ಯರ್ಹಿ ಕೂಜಿತವೇಣುಃ || ೩

ವೃಂದಶೋ ವ್ರಜವೃಷಾ ವೃಗಗಾವೋ ವೇಣುವಾಡ್ಯಹೃತಚೇತಸ ಏತ್ಯ |
ದಂತದಷ್ಟಕವಲಾ ಧೃತಕರ್ಣಾ ನಿದ್ರಿತಾ ಲಿಖಿತಚಿತ್ರಮಿವಾಸನ್ || ೪

ಬರ್ಹಿಣಸ್ತಬಕಧಾತುಪಲಾಶೈರ್ಬದ್ಧ ಮಲ್ಲಪರಿಬರ್ಹವಿಡಂಬಃ |
ಕರ್ಹಿಚಿತ್ಸಬಲ ಅಲಿ ಸ ಗೋಷ್ಠೈಃ ಗಾಸ್ಸಮಾಹ್ವಯತಿ ಯತ್ರ ಮುಕುಂದಃ || ೫

ತರ್ಹಿ ಭಗ್ನಗತಯಃ ಸರಿತೋ ವೈ ತತ್ಪದಾಂಬುಜರಜೋನಿಲನೀತಮ್ |
ಅಮೃಶನ್ವಯಸಿ ವಾ ಬಹುಪುಣ್ಯಾಃ ಪ್ರೇಮವೇಷಿತಭುಜಾಹತವೇಗಾಃ || ೬

ಅನುಚರೈಸ್ಸಮನುವರ್ಣಿತವೀರೈ ಆದಿಪೂರುಷ ಇವಾಚಲಭೂತಿಃ |
ವನಚರೋ ಗಿರಿತಪೇಷು ಚರಂತೀರ್ವೇಣುನಾಹ್ವಯತಿ ಗಾಸ್ಸ ಯದಾ ಹಿ || ೭

ವನಲತಾಸ್ತು ರವ ಆತ್ಮನಿ ವಿಷ್ಣುಂ ವ್ಯಂಜಯಂತ್ಯ ಇವ ಪುಷ್ಪಫಲಾಢ್ಯಾಃ |
ಪ್ರಣತಭಾರವಿಟಪಾ ಮಧುಧಾರಾಃ ಪ್ರೇಮಹೃಷ್ಟತನವಃ ಸಸೃಜುಃ ಸ್ಮ ॥ ೮ ॥

ದರ್ಶನೀಯವಿಕಚೋತ್ಪಲಮಾಲಾದಿವ್ಯಗಂಧತುಲಸೀಮಧುಮತ್ತೈಃ |
ಅಲಿಕುಲೈರಲಘುಗೀತಮಭೀಷ್ಟಮಾದ್ರಿಯದ್ಯಹಿ ಸಂಧಿತವೇಣುಃ ॥ ೯ ॥

ಸರಸಿ ಸಾರಸಹಂಸವಿಹಂಗಾಃ ಚಾರುಗೀತಹೃತಚೇತಸ ಏತ್ಯ |
ಹರಿಮುಪಾಸತ ತೇ ಯತಚಿತ್ತಾ ಹಂತ ಮೀಲಿತದೃಶೋ ಧೃತಮೌನಾಃ ॥ ೧೦ ॥

ಸಹಬಲಃ ಸ್ರಗವತಂಸವಿಲಾಸಃ ಸಾನುಷು ಕ್ಷಿತಿಭೃತೋ ವ್ರಜದೇವ್ಯಃ |
ಅಹ್ವಯದ್ಯಹಿ ವೇಣುರವೇಣ ಜಾತಹರ್ಷ ಉಪರಂಭತಿ ವಿಶ್ವಮ್ ॥ ೧೧ ॥

ಮಹದತಿಕ್ರಮಣಶಂಕಿತಚೇತಾ ಮಂದಮಂದಮನುಗರ್ಜತಿ ಮೇಘಃ |
ಸುಹೃದಮಭ್ಯವರ್ಷತ್ಸುಮನೋಭಿಃ ಛಾಯಯಾ ಚ ವಿದಧೇ ವಿತಪತ್ರಮ್ ॥ ೧೨ ॥

ವಿವಿಧಗೋಪಚರಣೇಷು ವಿದಗ್ಧೋ ವೇಣುವಾದ್ಯಮಧುರಾಂ ನಿಜಶಿಕ್ಷಾಮ್ |
ತವ ಸುತಃ ಸತಿ ಯದಾಧರಬಿಂಬೇ ದತ್ತವೇಣುರನಯತ್ಸ್ವರಜಾತೀಃ ॥ ೧೩ ॥

ಸುಮನಸ್ತದುಪಧಾರ್ಯ ಸುರೇಶಾಃ ಶಕ್ರಶರ್ವಪರಮೇಷ್ಟಿ ಪುರೋಗಾಃ |
ಕವಯ ಆನತಕಂಧರಗಾತ್ರಾಃ ಕಶ್ಮಲಂ ಯಯುರನಿಶ್ಚಿತತತ್ವಾಃ ॥ ೧೪ ॥

ನಿಜಪದಾಬ್ಜದಲೈರ್ಧ್ವಜವಜ್ರನೀರಜಾಂಕುಶವಿಚಿತ್ರಲಲಾಮೈಃ |
ವ್ರಜಭುವಃ ಪ್ರಶಮಯನ್ ಖುರತೋದಂ ವರ್ಷಧುರ್ದಗತಿರೀರಿತವೇಣುಃ ॥ ೧೫ ॥

ವ್ರಜಮಿತೇನ ವಯಂ ಸವಿಲಾಸವೀಕ್ಷಣಾರ್ಪಿತಮನೋಭವವೇಗಾಃ |
ವ್ರಜಗತಿಂ ಗಮಿತಾ ನ ವಿದಾಮಃ ಕಶ್ಮಲೇನ ವಸನಂ ಕಬರಂ ವಾ ॥ ೧೬ ॥

ಮಣಿಧರಃ ಕ್ವಚಿದಾಗಮಯನ್ ಗಾ ಮಾಲಯಾ ದಯಿತಗಂಧತುಲಸ್ಯಾ |
ಪ್ರಣಯಿನೋನುಚರಸ್ಯ ಕನಾಂಸೇ ಪ್ರಕ್ಷಿಸನ್ಭಜಮುಗಾಯತ ಯತ್ರ ॥ ೧೭ ॥

ಕೃಣಿತವೇಣುಮುಪ ವಂಚಿತಚಿತ್ತಾಃ ಕೃಷ್ಣವಿಯುರನು ಕೃಷ್ಣಗೃಹಿಣ್ಯಃ |
ಗುಣಗಣಾರ್ಣಮನುಗಮ್ಯ ಹರಿಣ್ಯೋ ಗೋಪಿಕಾ ಇವ ವಿಮುಕ್ತಗೃಹೇಶಾಃ ॥ ೧೮ ॥

ಕುಂದದಾಮಕೃತಕೌತುಕವೇಷೋ ಗೋಪಗೋಧನವೃತ್ತೋ ಯಮುನಾಯಾಮ್
ನಂದಸೂನುರನಘೇ ತವ ವತ್ಸೋ ನರ್ಮದಃ ಪ್ರಣಯಿನಾಂ ವಿಜಹಾರ || ೧೯

ನಂದವಾಯುರುಪವಾತ್ಯನುಕೂಲಂ ಮಾನಯನ್ಮಲಯಜಸ್ವಶೇನ |
ಬಂದಿನಸ್ತಮುಪದೇವಗಣಾ ಯೇ ವಾದ್ಯಗೀತಬಲಿಭಿಃ ಪರಿವವ್ರುಃ || ೨೦

ವತ್ಸಲೋ ವ್ರಜಗವಾಂ ಯದಗಾಧೋ ವಂದ್ಯಮಾನಚರಣಃ ಪಥಿ ವೃದ್ಧೈಃ |
ಕೃತ್ಸು ಗೋಧನಮಪೋಹ್ಯ ದಿನಾಂತೇ ಗೀತವೇಣುರನುಗೋದ್ಧೃತಕೀರ್ತಿಃ || ೨೧

ಉತ್ಸವಂ ಶ್ರಮಮಪೋಹ್ಯ ದೃಶೀನಾಂ ಉದ್ವಹನ್ಪುರರಜಶ್ಚುರಿತಸ್ತಕ್ |
ದಿತ್ಸಯೈತಿ ಸುಹೃದಾಶಿಷ ಏಷ ದೇವಕೀಜಠರಭೂರುಡುರಾಜಃ || ೨೨

ಮದವಿಘ್ನಾರ್ಣತಲೋಚನ ಈಷನ್ಮಾನದಃ ಸ್ವಸುಹೃದಾಂ ವನಮಾಲೀ |
ಬದರಪಾಂಡುವದನೋ ವೃದ್ಧುಗಂಡಂ ಮಂಡಯನ್ಮನಕಕುಂಡಲಲಕ್ಷ್ಮೀ || ೨೩

ಯದುಪತಿರ್ದ್ವಿರದರಾಜವಿಹಾರೋ ಯಾಮಿನೀಪತಿರಿವೈಷ ದಿನಾಂತೇ |
ಮುದಿತವಕ್ತ್ರ ಉಪಯಾತಿ ದುರಂತಂ ಮೋಚಯನ್ಪ್ರಜಗವಾಂ ದಿನತಾಪಮ್

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ :

ಏವಂ ವ್ರಜಸ್ತ್ರಿಯೋ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣ ಲೀಲಾನುಗಾಯತೀಃ |

ರೇಮಿರೇಹಸ್ಸು ತಚ್ಚಿತ್ತಾಸ್ತನ್ಮನಸ್ಯಾ ಮಹೋದಯಾಃ || ೨೪

॥ श्रीः ॥

ಶ್ರೀವೇಣುಗೀತೆಯು

ದುಷ್ಪಜನರ ಶಿಕ್ಷೆಗಾಗಿಯೂ, ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲನೆಗಾಗಿಯೂ ಭೂಲೋಕ
ದಲ್ಲಿ ಯದುವಂಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವತಾರ
ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
ತೋರಿಸಿ ಗೊಲ್ಲತಿಯರ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಲು, ಆ
ಗೊಲ್ಲತಿಯರು ಆ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಅವನ ಲೀಲೆಯನ್ನು
ಹೀಗೆ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಕಷ್ಟದಿಂದ ದಿವಸಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರು
ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಗೋಪಿಯರು ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ
ಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ನಾನುಬಾಹುಕೃತನಾಮಕಪೋಲೋ
ವಲ್ಲಿತಭ್ರುರಧರಾರ್ಪಿತವೇಣುಃ |
ಕೋಮಲಾಂಗುಲಿಭಿರಾಶ್ರಿತಮಾರ್ಗಂ
ಗೋಪ್ಯ ಈರಯತಿ ಯತ್ರ ಮುಕುಂದಃ || ೧ ||

ವೈಮಯಾನವನಿತಾಃ ಸಹ ಸಿದ್ಧೈಃ
ವಿಸ್ಮಿತಾಸ್ತದುಪಧಾರ್ಯ ಸಲಜ್ಞಾಃ |
ಕಾಮಮಾರ್ಗಣಸಮರ್ಪಿತಚಿತ್ತಾಃ
ಕಶ್ಮಲಂ ಯಯುರಪಸ್ಮೃತನೀವ್ಯಃ || ೨ ||

ಅರ್ಥ || ಗೋಪ್ಯಃ = ಗೊಲ್ಲತಿಯರೇ! ನಾನುಬಾಹು = ಎಡ
ತೋಳಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ಕೃತ=ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನಾಮಕಪೋಲಃ = ಎಡಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ
ವಲ್ಲಿತಭ್ರುಃ = ಕುಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹುಬ್ಬುಳ್ಳ, ಅಧರ = ಕೆಳತುಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ಪಿತ

=ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ, ವೇಣು=ಕೊಳಲುಳ್ಳ, ಮುಕುಂದ=ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಯತ್ರ=ಯಾವಾಗ, ಕೋಮಲ=ಮೃದುವಾದ, ಅಂಗುಲಿಭಿಃ=ಬೆರಳುಗಳಿಂದ, ಆಶ್ರಿತಮಾರ್ಗಂ=ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ತೂತುಗಳುಳ್ಳ ಕೊಳಲನ್ನು, ಈರಯತಿ=ಊದುತ್ತಾನೋ; (ಆಗ) ವೈಮಯಾನ=ವಿಮಾನದಲ್ಲಿರುವ, ವನಿತಾಃ=ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸಿದ್ಧೈಃ ಸಹ=ಸಿದ್ಧರೊಡನೆ, ತತ್=ಆ ಗಾನದ ಇಂಪನ್ನು, ಉಪಧಾರ್ಯ=ಕೇಳಿ, ವಿಸ್ಮಿತಾಃ=ಅಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಸಲಜ್ಜಾಃ=ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ, ಕಾಮಬಾಣ=ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ, ಸಮರ್ಪಿತ=ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಚಿತ್ತಾಃ=ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಅಪಸ್ಮೃತನೀವ್ಯಃ=ಮರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕಶ್ಮಲಂ=ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು, ಯಯುಃ=ಹೊಂದಿದರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಎಡಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಎಡತೋಳಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತ ಕೆಳದುಟೆಯಮೇಲೆ ಕೊಳಲನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ತೂತುಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾದ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಊದುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಸಿದ್ಧರೊಡನೆ ಆ ಗಾನದ ಇಂಪನ್ನು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲಶಕ್ತರಾದುದರಿಂದ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡವರೂ, ಕಾಮ ಪೀಡಿತರೂ, ತಾವು ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟು ಬಿಡಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮರೆತವರೂ ಆಗಿ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡರು.

ಹಂತ ಚಿತ್ರಮಬಲಾಃ ಶ್ರುಣುತೇದಂ

ಹಾರಭಾಸ ಉರಸಿ ಸ್ಥಿತವಿದ್ಯುತ್ |

ನಂದಸೂನುರಯಮಾರ್ತಜನಾನಾಂ

ಶರ್ಮದೋ ಯರ್ಹಿ ಕೌಜಿತವೇಣುಃ || ೩ ||

ವೃಂದಲೋ ವ್ರಜವೃಷಾ ಮೃಗಗಾವೋ

ವೇಣುನಾದ್ಯಹೃತಚೇತಸ ಏತ್ಯ |

ದಂತದಷ್ಟಕವಲಾ ಧೃತಕರ್ಣಾ

ನಿದ್ರಿತಾ ಲಿಖಿತಚಿತ್ರಮಿನಾಸನ್ || ೪ ||

ಅರ್ಥ || ಅಬಲಾಃ=ಗೋಪಿಯರೇ ! ಇದಂ=ಈ, ಚಿತ್ರಂ=ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಶ್ರುಣುತ=ಕೇಳಿರಿ. ಹಾರಭಾಸಃ=ಮುತ್ತಿನಸರದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ, ಉರಸಿ=ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತವಿದ್ಯುತ್ = ಇರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳ, ಅರ್ತಜನಾನಾಂ=ದುಃಖಗೊಂಡ ಜನರಿಗೆ, ಶರ್ಮದಃ = ಸುಖವನ್ನೀಯುವ, ನಂದಸೂನುಃ = ನಂದನ ಮಗನಾದ, ಅಯಂ=ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಯರ್ಹಿ=ಯಾವಾಗ, ಕೂಜಿತವೇಣುಃ=ಶಬ್ದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊಳಲುಳ್ಳವನು (ಆದನೊ ಆಗ) ವ್ರಜ=ಗೋಕುಲದ, ವೃಷಾಃ=ಎತ್ತುಗಳೂ, ವೃಗ=ವೃಗಗಳೂ, ಗಾವಃ=ಗೋವುಗಳೂ, ವೃಂದಶಃ=ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ, ಏತ್ಯ = ಬಂದು, ವೇಣುವಾದ್ಯ = ಕೊಳಲಿನ ಸ್ವರದಿಂದ, ಹೃತ=ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಚೇತಸಃ=ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವೂ, ದಂತ=ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ದಷ್ಟ=ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ, ಕವಲಾಃ=ಹುಲ್ಲಿನ ಕವಳವುಳ್ಳವೂ, ಧೃತಕರ್ಣಾಃ=ಅಲ್ಲಾಡದ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳವೂ, ನಿದ್ರಿತಾಃ=ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದಂತೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದವೂ ಆಗಿ, ಲಿಖಿತಚಿತ್ರಂ ಇವ=ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರದಂತೆ, ಅಸನ್=ಆದುವು, ಹಂತ=ಸಂತೋಷ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಎಲಾ ಗೊಲ್ಲತಿಯರೇ ! ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಮುತ್ತಿನಹಾರದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವವನೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದುಃಖಗೊಂಡ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನೀಯುವವನೂ, ನಂದಕುಮಾರನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲನ್ನು ಊದಲು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತು, ವೃಗ, ಗೋವುಗಳು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಕೊಳಲಿನ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಪರಮಶವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವೂ, ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕವಳವುಳ್ಳವೂ, ಅಲ್ಲಾಡದ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳವೂ, ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದವೂ ಆಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಆದುವು. ಇದೆಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿಷಯ !

ಬರ್ಹಿಣಸ್ತಬಕಧಾತುಪಲಾಶೈ-

ರ್ಬದ್ಧಮಲ್ಲಪರಿಬರ್ಹವಿಡಂಬಃ |

ಕರ್ಹಿಚಿತ್ಸಬಲ ಅಲಿ ಸ ಗೋಪೈಃ

ಗಾಸ್ಸನಾಹ್ವಯತಿ ಯತ್ರ ಮುಕುಂದಃ || ೫ ||

ತರ್ಹಿ ಭಗ್ನಗತಯಃ ಸರಿತೋ ವೈ

ತತ್ಪದಾಂಬುಜರಜೋನಿಲನೀತಮ್ |

ಅಮೃಶಸ್ತಯಸಿ ವಾ ಬಹುಪುಣ್ಯಾಃ

ಪ್ರೇಮವೇಷಿತಭುಜಾಹತವೇಗಾಃ || ೬ ||

ಅರ್ಥ || ಅಲಿ=ಎಲೌ ಗೆಳತಿಯೇ! ಕರ್ಹಿಚಿತ್=ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ, ಬರ್ಹಿಣಃ=ನವಿಲಿನ, ಸ್ತುಕ=ಗರಿಯ ಗೊಂಚಲು, ಧಾತು=ಮೆಣತೀಲೆ ನೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳು, ಪಲಾಪೈಃ = ಚಿಗುರು ಇವುಗಳಿಂದ, ಬದ್ಧ = ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಲ್ಲ=ಜಟ್ಟಿಯ, ಪರಿಬರ್ಹ = ಅಲಂಕಾರದ, ವಿಡಂಬ= ಹೋಲಿಕೆಯುಳ್ಳ, ಸಬಲಃ = ಬಲರಾಮನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ಸಃ = ಆ, ಮುಕುಂದಃ=ಕೃಷ್ಣನು, ಯತ್ರ=ಯಾವಾಗ, ಗೋಪೈಃ=ಗೊಲ್ಲರೊಡನೆ, ಗಾಃ=ಹಸುಗಳನ್ನು, ಆಹ್ವಯತಿ=ಕರೆಯುತ್ತಾನೋ; ತರ್ಹಿ=ಆಗ, ಬಹು ಪುಣ್ಯಾಃ=ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಗಳುಳ್ಳ, ಸರಿತಃ=ಅಲ್ಲಿರುವ ನದಿಗಳು, ಪ್ರೇಮ= ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ವೇಷಿತ=ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಭುಜಾಃ=ಅಲೆಗಳೆಂಬ ತೋಳು ಗಳುಳ್ಳವೂ, ಹತವೇಗಾಃ=ಮೆಲ್ಲಗಾದ ಹರಿಯುವ ವೇಗವುಳ್ಳವೂ, ಭಗ್ನ ಗತಯಃ=ನಷ್ಟವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವೂ ಆಗಿ, ಪಯಸಿ ವಾ=ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಅನಿಲನೀತಂ = ಗಾಳಿಯಿಂದ ಒಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟ, ತತ್ಪದಾಂಬುರಜಃ = ಅವನ ತಾವರೆಯಂತಿರುವ ಅಡಿಗಳ ಧೂಳಿಯನ್ನು, ಅಮೃಶನ್ ವೈ=ಮುಟ್ಟಿದುವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಸಖಿಯೆ! ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನವಿಲುಗರಿಯ ಗೊಂಚಲು, ಮೆಣತೀಲೆ, ಚಿಗುರು ಇವುಗಳಿಂದ ಜಟ್ಟಿಯ ವೇಷ ವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಲರಾಮ ಮತ್ತು ಗೊಲ್ಲರೊಡನೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕರೆಯಲು ಅಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ನದಿಗಳು ಕಾಮೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಚಲಿಸಿದ ಅಲೆಗಳು ಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹರಿಯದೆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದುವು.

ಅನುಚರೈಸ್ಸಮನುವರ್ಣಿತವೀರೈ
 ಆದಿಪೂರುಷ ಇವಾಚಲಭೂತಿಃ |
 ವನಚರೋ ಗಿರಿತಟೇಷು ಚರಂತೀ-
 ವೇಣುನಾಹ್ವಯತಿ ಗಾಸ್ಸಯದಾ ಹಿ || ೭ ||
 ವನಲತಾಸ್ತರವ ಆತ್ಮನಿ ವಿಷ್ಣುಂ
 ವ್ಯಂಜಯಂತ್ಯ ಇವ ಪುಷ್ಪಫಲಾಢ್ಯಾಃ |
 ಪ್ರಣತಭಾರವಿಟಿಪಾ ಮಧುಧಾರಾಃ
 ಪ್ರೇಮಹೃಷ್ಯತನವಃ ಸಸೃಜುಃ ಸ್ಮ || ೮ ||

ಅರ್ಥ || ಅನುಚರೈಃ=ಸೇವಕರಾದ ಗೊಲ್ಲರಿಂದ, ಸನಕಾದಿ ಮುನಿ
 ಗಳಿಂದ, ಸಮನುವರ್ಣಿತವೀರೈಃ=ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ,
 ಅಚಲಭೂತಿಃ=ಸ್ಥಿರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿ-
 ಯುಳ್ಳ, ವನಚರಃ=ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಜಲಶಾಯಿಯಾದ, ಆದಿ-
 ಪೂರುಷ ಇವ=ವಿಷ್ಣು ವಿನಂತಿರುವ, ಸಃ=ಆ ಕೃಷ್ಣನು ಯದಾ=ಯಾವಾಗ,
 ಗಿರಿತಟೇಷು=ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ
 ವಾಯುದೇವರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ, ಚರಂತೀಃ = ಮೇಯುತ್ತಿರುವ, ಗಾಃ=
 ಗೋವುಗಳನ್ನು, ವೇದಗಳನ್ನು, ವೇಣುನಾ=ಕೊಳಲಿನಿಂದ, ಆಹ್ವಯತಿ=
 ಕರೆಯುತ್ತಾನೋ, ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಾನೋ ; (ಆಗ) ಆತ್ಮನಿ=ತಮ್ಮಲ್ಲಿ
 ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಂ = ಇರುವ, ವಿಷ್ಣುಂ = ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು,
 ವ್ಯಂಜಯಂತ್ಯ ಇವ=ಪ್ರಕಟಿಸುವವೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸು-
 ವರೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಪುಷ್ಪ=ಹೂವುಗಳು, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಹೂವುಗಳು,
 ಫಲ=ಹಣ್ಣುಗಳು, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತವಸ್ಥೆಯೆಂಬ ಫಲ ಇವುಗಳಿಂದ, ಅಢ್ಯಾಃ=
 ಕೂಡಿರುವ, ಪ್ರಣತಭಾರವಿಟಿಪಾಃ=ಬಗ್ಗಿರುವ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ, ತಲೆಯ
 ಮೇಲೆ ಜೋಡಿಸಿದ ಕೈಗಳುಳ್ಳ, ಪ್ರೇಮ = ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ಹೃಷ್ಯ =
 ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡ, ತನವಃ = ಶರೀರಗಳುಳ್ಳ, ವನಲತಾಃ = ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ
 ಬೆಳೆದ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರೂ,
 ಗ್ರೀಷ್ಮಶುತುವಿನಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಚಳಿ

ಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಠಪ್ರಮಾಣದನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರೂ, ತರವಃ = ಮರಗಳು, ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡವರೂ ಆದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮಧುಧಾರಾಃ = ರಸಧಾರೆಯನ್ನು, ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು, ಸಸ್ಯಜುಃ = ಸುರಿಸಿದುವು, ಸುರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾದರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಗೊಲ್ಲರಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿರುವ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಳಲನ್ನೂದಿ ಕರೆಯಲು ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುವೂ, ಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿರುವ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳವೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡುವೂ ಆದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಳ್ಳಿಗಳೂ, ಮರಗಳೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತೋರಿಸುವವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ತನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ವಾಯುದೇವರ ವದನದಲ್ಲಿರುವ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಲು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತೋರಿಸುವರೋ ಎಂಬಂತಿರುವವರೂ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡವರೂ, ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡವರೂ, ವನವಾಸಿಗಳಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವವರೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡವರೂ ಆದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆನಂದ-ಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುವಂತೆ ಮಕರಂದವನ್ನು ಸುರಿಸಿದುವು.

ದರ್ಶನೀಯವಿಕಚೋತ್ಪಲಮಾಲಾ-

ದಿವ್ಯಗಂಧತುಲಸೀಮಧುಮತ್ತೈಃ |

ಅಲಿಕುಲೈರಲಘುಗೀತಮಭೀಷ್ಟ-

ಮಾದ್ರಿಯದ್ಯಹಿ ಸಂಧಿತವೇಣುಃ || ೯ ||

ಸರಸಿ ಸಾರಸಹಂಸವಿಹಂಗಾಃ

ಚಾರುಗೀತಹೃತಚೇತಸ ಏತ್ಯ |

ಹರಿಮುಪಾಸತ ತೇ ಯತಚಿತ್ತಾ

ಹಂತ ಮಿಲಿತದೃಶೋ ಧೃತಮೌನಾಃ || ೧೦ ||

ಅರ್ಥ || ಯರ್ಹಿ=ಯಾವಾಗ, ಸಂಧಿತವೇಣುಃ = ಕೊಳಲನ್ನೂದು
ತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ದರ್ಶನೀಯ=ರವ್ಯವಾದ, ವಿಕಚ=ಅರಳಿದ, ಉತ್ಪಲ
ಮಾಲಾ=ಕನ್ನೆದಿಲೆ ಹೂವುಗಳ ಹಾರದ, ದಿವ್ಯಗಂಧ=ಉತ್ತಮಪರಿಮಳ,
ತುಳಸೀಮಧು=ತುಳಸಿಯ ಮಕರಂದ ಇವುಗಳಿಂದ, ಮತ್ತೈಃ=ಮದ
ಗೊಂಡ, ಅಲಿಕುಲೈಃ = ತುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ಅಭೀಷ್ಟಂ=ಗಾನ
ಮಾಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಲಘು=ಗಂಭೀರವಾದ, ಗೀತಂ=ಗಾನವನ್ನು,
ಆದ್ರಿಯತ್=ಸೇರಿಸಿ ಹಾಡಿದನೋ; ಆಗ, ತೇ=ಆ, ಸರಸಿ=ಸರೋವರದಲ್ಲಿ
ರುವ, ಸಾರಸಹಂಸವಿಹಂಗಾಃ=ಕೊಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳು, ಏತ್ಯ=
ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಚಾರುಗೀತ=ಇಂಪಾದ ಗಾನದಿಂದ, ಹೃತ=ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ,
ಜೇತಸಃ = ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಯತಚಿತ್ತಾಃ = ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯವುಳ್ಳವೂ,
ಮಿಲಿತದೃಶಃ = ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವೂ, ಧೃತಮೌನಾಃ=ಶಬ್ದ
ಮಾಡದವೂ ಆಗಿ, ಹರಿಂ=ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಉಪಾಸತ=ಧ್ಯಾನಿಸಿದುವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲನ್ನೂದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಧರಿಸಿ
ರುವ ಕನ್ನೆದಿಲೆ ಹೂವುಗಳ ಪರಿಮಳದಿಂದಲೂ, ತುಳಸಿಯ ಮಕರಂದದ
ಪಾನದಿಂದಲೂ ಮದಿಸಿದ ತುಂಬಿಗಳು ಇಂಪಾಗಿ ಗಾನಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿ
ದುವು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಗಾನವನ್ನು ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಗಾನಮಾಡಲು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೊಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು
ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಆ ಗಾನಕ್ಕೆ ವಶವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವೂ,
ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯವುಳ್ಳವೂ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡುವೂ, ಮೌನ-
ವುಳ್ಳವೂ ಆಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದುವು.

ಸಹಬಲಃ ಸ್ತಗವತಂಸವಿಲಾಸಃ

ಸಾನುಷು ಕ್ಷಿತಿಭೃತೋ ವ್ರಜದೇವ್ಯಃ |

ಅದ್ವಯದೃಹಿ ವೇಣುರವೇಣ

ಜಾತಹರ್ಷ ಉಪರಂಭತಿ ವಿಶ್ವಮ್ || ೧೧ ||

ಮಹದತಿಕ್ರಮಣಶಂಕಿತಚೇತಾ

ಮಂದಮಂದಮನುಗರ್ಜತಿ ಮೇಘಃ |

ಸುಹೃದಮುಭ್ಯವರ್ಷತ್ಸುಮನೋಭಿಃ

ಭಾಯಯಾ ಚ ವಿದಧೇ ವಿತಪತ್ರಮ್ || ೧೨ ||

ಅರ್ಥ || ವ್ರಜದೇವ್ಯಃ=ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರೇ! ಸಹಬಲಃ=ಬಲರಾಮನಿಂದ ಸಹಿತನಾದವನೂ, ಸೃಕ್=ಕೊರಳಿನ ಮಾಲೆ, ಅವತಂಸ=ಕಿವಿಯ ಭೂಷಣ ಇವುಗಳಿಂದ, ವಿಲಾಸಃ=ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ತೀ-ಭೃತಃ=ಬೆಟ್ಟದ, ಸಾನುಷು=ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಜಾತಹರ್ಷಃ=ಉಂಟಾದ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಯರ್ಹಿ=ಯಾವಾಗ, ವೇಣು-ರವೇಣ=ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಆಹ್ವಯತ್=ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕರೆದನೋ ವಿಶ್ವಂ=ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು, ಉಪರಂಭತಿ=ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡುವನೋ; ಆಗ, ಮೇಘಃ=ಮೋಡವು, ಮಹತ್=ಉತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಅತಿಕ್ರಮಣ=ಮೀರುವುದರಿಂದ, ಶಂಕಿತ=ಕಳವಳಗೊಂಡ, ಚೇತಾಃ=ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಂದಂ ಮಂದಂ=ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ, ಅನುಗರ್ಜತಿ = ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಹೃದಂ=ಸಮಾನಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಸುಮನೋಭಿಃ=ಹೂವುಗಳಿಂದ, ಅಭ್ಯವರ್ಷತ್=ಮಳೆಸುರಿಸಿತು. ಭಾಯಯಾ ಚ=ನೆರಳಿನಿಂದ, ವಿತಪತ್ರಂ=ಕೊಡೆಯನ್ನು, ವಿದಧೇ=ಮಾಡಿತು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಗೋಪಿಯರೇ! ಬಲರಾಮನೊಡನೆ ಇರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಮಾಲೆ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುವವನೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನೂ ಆಗಿ, ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ಮೋಡವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿದರೆ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೋರವಾದೀತೆಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಗರ್ಜಿಸಿತು. ತನ್ನಂತೆ ನೀಲವರ್ಣನಾದುದರಿಂದ ಮಿತ್ರನಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿತು. ನೆರಳಿನಿಂದ ಕೊಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ವಿವಿಧಗೋಪಚರಣೇಷು ವಿದಗ್ಧೋ
ವೇಣುನಾದ್ಯಮಧುರಾಂ ನಿಜಶಿಕ್ಷಾಮ್ |
ತವ ಸುತಃ ಸತಿ ಯದಾಧರಬಿಂಬೇ
ದತ್ತವೇಣುರನಯತ್ಸ್ವರಜಾತೀಃ || ೧೩ ||

ಸುಮನಸಸ್ತದುಪಧಾರ್ಯ ಸುರೇಶಾ-
ಶ್ಯಕೃಶರ್ವಪರಮೇಷ್ಠಿ ಪುರೋಗಾಃ |
ಕವಯ ಅನತಕಂಧರಗಾತ್ರಾಃ
ಕಶ್ಮಲಂ ಯಯಾರನಿಶ್ಚಿತತತ್ತ್ವಾಃ || ೧೪ ||

ಅರ್ಥ || ಪತಿ = ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಯಶೋದೆಯೇ ! ವಿವಿಧಗೋಪ-
ನಾನಾವಿಧವಾದ ಗಾನಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರಾದ ಗಂಧರ್ವರ, ಚರಣೇಷು =
ಗತಿವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ (ಕುಣಿತಗಳಲ್ಲಿ) ವಿದಗ್ಧಃ = ನಿಪುಣನಾದ, ಅಧರಬಿಂಬೇ =
ತೊಂಡೇಹಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ, ದತ್ತವೇಣುಃ = ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊಳಲುಳ್ಳ
ತವ = ನಿನ್ನ, ಸುತಃ = ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನು, ಯದಾ = ಯಾವಾಗ, ವೇಣು-
ನಾದ್ಯಮಧುರಾಂ = ಕೊಳಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂಪಾದ, ನಿಜಶಿಕ್ಷಾಂ = ತನ್ನ ಸಂಗೀತದ
ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು, ಸ್ವರಜಾತೀಃ = ಷಡ್ಜ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರಗಳ ಜಾತಿಗಳನ್ನು,
ಅನಯತ್ = ಹೊಂದಿಸಿದನೋ ; ಆಗ, ಸುಮನಸಃ = ದೇವಪ್ರಿಯರೂ,
ಶಕ್ರ = ಇಂದ್ರ, ಶರ್ವ = ಶಂಕರ, ಪರಮೇಷ್ಠಿ = ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ ಇವರೇ
ಪುರೋಗಾಃ = ಮೊದಲಾಗುಳ್ಳ, ಸುರೇಶಾಃ = ದೇವೋತ್ತಮರೂ, ತತ್
ಉಪಧಾರ್ಯ = ಆ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅನತ = ಬಗ್ಗಿದ, ಕಂಧರ = ಕುತ್ತಿಗೆ,
ಗಾತ್ರಾಃ = ದೇಹದ ಇತರಾವಯವಗಳು ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಕವಯಃ =
ಗಾನಕುಶಲರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನಿಶ್ಚಿತತತ್ತ್ವಾಃ = ಗೀತತತ್ತ್ವದ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದ
ವರೂ ಆಗಿ, ಕಶ್ಮಲಂ = ಮೋಹವನ್ನು, ಯಯಃ = ಹೊಂದಿದರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಯಶೋದೆ ! ಗಂಧರ್ವಕುಣಿತದಲ್ಲಿ
ಚತುರನಾದ ನಿನ್ನ ಮಗ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸುಂದರ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಲಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡು ಷಡ್ಜಾದಿಸ್ವರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಳಲನ್ನೊದುವ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ

ಇಂಪಾಗಿ ನುಡಿಸುತ್ತಿರಲು ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಇಂದ್ರ, ಶಂಕರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಸುರೇಂದ್ರರೂ ಆ ಗಾನವನ್ನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಾವು ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಯಾವ ರಾಗವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾರದೆ ಮೂಢರಾದರು.

ನಿಜಪದಾಬ್ಜದಲೈರ್ಧ್ವಜವಜ್ರ-

ನೀರಜಾಂಕುಶವಿಚಿತ್ರಲಲಾಮೈಃ |

ವ್ರಜಭುವಃ ಪ್ರಶಮಯನ್ ಖುರತೋದಂ

ವಷ್ಕಧುರ್ಮಗತಿರೀರಿತವೇಣುಃ || ೧೫ ||

ವ್ರಜಮಿತೇನ ವಯಂ ಸವಿಲಾಸ-

ವೀಕ್ಷಣಾರ್ಪಿತಮನೋಭವವೇಗಾಃ |

ವ್ರಜಗತಿಂ ಗಮಿತಾ ನ ವಿದಾಮಃ

ಕಶ್ಮಲೇನ ವಸನಂ ಕಬರಂ ವಾ || ೧೬ ||

ಅರ್ಥ || ಯಃ=ಯಾವ ಕೃಷ್ಣನು, ಧ್ವಜ=ಪತಾಕೆ ವಜ್ರ=ವಜ್ರಾಯುಧ, ನೀರಜ=ಕಮಲ, ಅಂಕುಶ=ಅಂಕುಶ ಇವುಗಳೆಂಬ, ವಿಚಿತ್ರ=ನಾನಾವಿಧವಾದ, ಲಲಾಮೈಃ=ಭೂಷಣವುಳ್ಳ, ನಿಜ=ತನ್ನ, ಪದಾಬ್ಜ=ಕಮಲಸಮಾನವಾದ ಕಾಲುಗಳ, ದಲೈಃ=ಬೆರಳುಗಳಿಂದ, ವ್ರಜಭುವಃ=ಗೋಕುಲದ ಭೂಮಿಯ, ಖುರತೋದಂ=ಗೋವುಗಳ ಗೊರಸಿನಿಂದಂಟಾದ ವೃಥೆಯನ್ನು, ಪ್ರಶಮಯನ್=ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನೂ, ವಷ್ಕಧುರ್ಮ=ಆನೆಯಂತೆ, ಗತಿಃ=ಗಮನವುಳ್ಳವನೂ, ಈರಿತವೇಣುಃ=ಕೊಳಲನ್ನಾದುವವನೂ ಆಗಿರುವನೋ; ವ್ರಜಮಿತೇನ=ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಸವಿಲಾಸವೀಕ್ಷಣ=ವಿಲಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೋಟದಿಂದ, ಅರ್ಪಿತ=ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮನೋಭವ=ಮನ್ಮಥನ, ವೇಗಾಃ=ಉದ್ರೇಕವುಳ್ಳವರೂ, ವ್ರಜಗತಿಂ=ಗೋಕುಲವೆಂಬ ಮನೆಯನ್ನು, ಗಮಿತಾಃ=ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಆದ ವಯಂ=ನಾವು, ಕಶ್ಮಲೇನ=ಮೋಹದಿಂದ, ಕಬರಂ=ಬಿಚ್ಚಿದ ತಲೆಗೂದಲಿನ ಗಂಟನ್ನೂ, ವಸನಂ ವಾ=ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ನ ವಿದಾಮಃ=ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಧ್ವಜ, ವಜ್ರ, ಪದ್ಮ, ಅಂಕುಶರೂಪವಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ
ಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ, ಗೋಕುಲದ ಭೂಮಿಗೆ ಗೋವುಗಳು
ಸಂಚರಿಸುವಾಗುಂಟಾದ ವೃಥೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೂ, ಅನೆಯಂತೆ
ಗಮನವುಳ್ಳವನೂ, ಕೊಳಲನ್ನಾದುವವನೂ ಆದ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ
ಬರಲು ಅವನ ವಿಲಾಸದ ನೋಟದಿಂದ ಮನ್ಮಥೋದ್ರೇಕವುಳ್ಳವರೂ, ಗೋಕು
ಲದಲ್ಲಿರುವವರೂ ಆದ ನಾವು ಮೋಹಗೊಂಡು ಬಿಚ್ಚಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ
ತಲೆಗಂಟನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಮಣಿಧರಃ ಕ್ವಚಿದಾಗಮಯನ್ ಗಾ
ಮಾಲಯಾ ದಯಿತಗಂಧತುಲಸ್ಯಾ |
ಪ್ರಣಯಿನೋನುಚರಸ್ಯ ಕದಾಂಸೇ
ಪ್ರಕ್ಷಿಪನ್ಭುಜಮಾಗಾಯತ ಯತ್ರ || ೧೭ ||

ಕ್ಷಣಿತವೇಣುಮುಪ ವಂಚಿತಚಿತ್ತಾಃ
ಕೃಷ್ಣಮಾಯುರನು ಕೃಷ್ಣಗೃಹಿಣ್ಯಾಃ |
ಗುಣಗಣಾರ್ಣವನುಗಮ್ಯ ಹರಿಣ್ಯೋ
ಗೋಪಿಕಾ ಇವ ವಿಮುಕ್ತಗೃಹೇಶಾಃ || ೧೮ ||

ಅರ್ಥ || ಮಣಿಧರಃ = ಕೌಸ್ತುಭ ರತ್ನವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ದಯಿತ =
ಪ್ರಿಯನಾದ, ಗಂಧ = ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ, ತುಲಸ್ಯಾ = ತುಳಸಿದಳವುಳ್ಳ,
ಮಾಲಯಾ = ಹಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಪ್ರಣಯಿನಃ = ಅತ್ಯಂತ ಮಿತ್ರನಾದ,
ಅನುಚರಸ್ಯ = ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಗೊಲ್ಲನ, ಅಂಸೇ = ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ,
ಭುಜಂ = ತೋಳನ್ನು, ಪ್ರಕ್ಷಿಪನ್ = ಇಡುತ್ತಿರುವ, ಗಾಃ = ಗೋವುಗಳನ್ನು,
ಆಗಮಯನ್ = ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬರಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನು, ಕ್ವಚಿತ್ ಕದಾ =
ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ, ಯತ್ರ = ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಅಗಾಯತ = ಹಾಡಿ
ದನೋ; ಆಗ, ವಂಚಿತಚಿತ್ತಾಃ = ಮೋಸಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಕೃಷ್ಣ-
ಗೃಹಿಣ್ಯಾಃ = ಕೃಷ್ಣ ಮೃಗದ ಹೆಂಡತಿಯರಾದ, ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೇಯಸಿಯರಾದ,
ಹರಿಣ್ಯಾಃ = ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳು, ವಿಮುಕ್ತಗೃಹೇಶಾಃ = ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ತಮ್ಮ

ಗಂಡಂದಿರುಳ್ಳ, ಗೋಪಿಕಾ ಇವ = ಗೊಲ್ಲತಿಯರಂತೆ, ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವರಂತೆ
 ಗುಣಗಣಾರ್ಣಂ = ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರನಾದ, ಕೃಣಿತವೇಣುಂ = ಊದಲ್ಪಟ್ಟ
 ಕೊಳಲುಳ್ಳ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಅನುಗಮ್ಯ = ಸಮೀಪಿಸಿ, ಉಪಾನ್ವೀಯುಃ
 = ಸೇವಿಸಿದುವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೂ, ಸುವಾಸನೆಯಾದ
 ತುಲಸೀಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವನೂ, ತನಗೆ ಅತಿಪ್ರಿಯನಾದ
 ಒಬ್ಬ ಗೊಲ್ಲನ ತೋಳಿನಮೇಲೆ ತೋಳನ್ನಿಟ್ಟು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ
 ಕರೆಯುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಕೊಳಲ
 ನ್ನೊದಲು, ಅದರಿಂದ ಪರವಶರಾದ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು
 ತ್ಯಜಿಸಿ ಗುಣಸಮುದ್ರನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು.
 ಆ ಗೋಪಿಯರಂತೆಯೇ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಅಗಲಿ
 ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದುವು.

ಕುಂದದಾಮುಕ್ತಕೌತುಕವೇಷೋ

ಗೋಪಗೋಧನವೃತೋ ಯಮುನಾಯಾಮ್ |

ನಂದಸೂನುರನಘೇ ತವ ವತ್ಸೋ

ಸರ್ಮದಃ ಪ್ರಣಯಿನಾಂ ವಿಜಹಾರ || ೧೯ ||

ನಂದನಾಯುರುಪವಾತ್ಯನುಕೂಲಂ

ಮಾನಯನ್ಮಲಯಜಸ್ವರ್ಣೇನ |

ಬಂದಿನಸ್ತಮುಪದೇವಗಣಾ ಯೇ

ವಾದ್ಯಗೀತಬಲಿಭಿಃ ಪರಿವವ್ರುಃ || ೨೦ ||

ಅರ್ಥ || ಅನಘೇ = ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಯಶೋದೆಯೇ ! ಕುಂದದಾಮು
 = ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನಮಾಲೆಯಿಂದ, ಕೃತ = ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೌತುಕವೇಷಃ =
 ಕಂಕಣಸೂತ್ರಬಂಧನದ ವೇಷವುಳ್ಳ, ಗೋಪ = ಗೊಲ್ಲರು, ಗೋಧನ =
 ಗೋವುಗಳ ಸಮೂಹ ಇವುಗಳಿಂದ, ವೃತಃ = ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಪ್ರಣ-
 ಯಿನಾಂ = ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ, ಸರ್ಮದಃ = ವಿಲಾಸದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅನಂದ

ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ತವ=ನಿನ್ನ, ವತ್ಸಃ=ಮಗನಾದ, ನಂದಸೂನುಃ=ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, (ಯಾವಾಗ) ಯಮುನಾಯಾಂ=ಯಮುನಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಜಹಾರ=ವಿಹರಿಸಿದನೋ; ಆಗ, ನಂದವಾಯುಃ=ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಗಾಳಿಯು, ಮಲಯಜಸ್ವರ್ತೇನ = ಶ್ರೀಗಂಧದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ, ಮಾನಯನ್=ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುತ್ತ, ಅನುಕೂಲಂ = ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ, ಉಪವಾತಿ=ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಯೇ=ಯಾವ, ಉಪದೇವಗಣಾಃ=ಗಂಧರ್ವರ ಸಮೂಹಗಳು, ಬಂದಿನಃ=ಮಂಗಳಪಾಠಕರಾಗಿ, ವಾದ್ಯ=ವಾದ್ಯವು, ಗೀತ=ಸಂಗೀತವು, ಬಲಿಭಿಃ=ಕಾಣಿಕೆ ಇವುಗಳಿಂದ, ತಂ=ಆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಪರಿವನ್ತ್ರಃ=ಸುತ್ತುವರಿದು.

ತಾಪ್ತರೈಃ || ಎಲೌ ಯಶೋದೇ! ಮಲ್ಲಿಗೆಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯಿಂದ ವಿವಾಹದ ಕಂಕಣಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಗೊಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಗೋವುಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾಗಿ ಪರಿಹಾಸದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಲು ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಗಾಳಿಯು ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುತ್ತ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಗಂಧರ್ವರು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ವಾದ್ಯ ಗಾನ, ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಿದರು.

ವತ್ಸಲೋ ವ್ರಜಗವಾಂ ಯದಗಾಧೋ

ವಂದ್ಯಮಾನಚರಣಃ ಪಥಿ ವೃದ್ಧೈಃ |

ಕೃತ್ಸ್ನಗೋಧನಮಪೋಹ್ಯ ದಿನಾಂತೇ

ಗೀತವೇಣುರಸುಗೋದ್ಧೃತಕೀರ್ತಿಃ ||೨೧ ||

ಉತ್ಸವಂ ಶ್ರಮಮಪೋಹ್ಯ ದೃಶೀನಾಂ

ಉದ್ವಹಸ್ಪರರಜಶ್ಚುರಿತಸ್ರಕ್ |

ದಿತ್ಸಯೈತಿ ಸುಹೃದಾಶಿಷ ಏಷ

ದೇವಕೀಜತರಭೂರುಡುರಾಜಃ || ೨೨ ||

ಅರ್ಥ || ವ್ರಜಗವಾಂ-ಗೋಕುಲ ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳಿಗೆ, ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಿಗೆ, ವತ್ಸಲಃ=ಪ್ರಿಯನಾದ, ಕಾಮೋದ್ರೇಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಅಗಾಧಃ=ಗಂಭೀರನಾದ, ಪಥಿ=ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವೃದ್ಧೈಃ=ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಿಂದ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಂದ, ವಂದ್ಯಮಾನಚರಣಃ=ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಪಾದವುಳ್ಳ, ದಿನಾಂತೇ=ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕೃತ್ಸುಂ=ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ, ಗೋಧನಂ = ಗೋವುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು, ಬೆಳದಿಂಗಳೆಂಬ ಧನವನ್ನು, ಅಪೋಹ್ಯ=ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ, ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿ, ಗೀತವೇಣುಃ = ನುಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊಳಲುಳ್ಳ, ಕವಿಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನ ವಂಶವುಳ್ಳ, ಅನುಗ=ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ, ಅಶ್ವಿನಾಧಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ, ಉದ್ಭೃತಕೀರ್ತಿಃ = ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಧೃತೀನಾಂ=ತನ್ನನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕವರ, ಶ್ರಮಂ=ಆಯಾಸವನ್ನು, ಅಪೋಹ್ಯ=ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಉತ್ಸವಂ = ಸುಖಸಂತೋಷವನ್ನು, ಉತ್ಸಹನ್=ಉಂಟುಮಾಡುವ, ಖುರ=ಗೊರಸುಗಳ, ರಜಃ=ಧೂಳಿನಿಂದ, ಭುರಿತ=ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ, ಸ್ರಕ್ = ಮಾಲೆಯುಳ್ಳ, ದೇವಕೀಜರಭೂಃ = ದೇವಕಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೆಂಬ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ, ಉಡುರಾಜಃ=ಚಂದ್ರನಂತಿರುವ, ಏಷಃ=ಈ ಕೃಷ್ಣನು, ಯತ್=ಯಾವಾಗ, ಏತಿ=ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬರುವನೋ ಆಗ ಇವನು, ಸುಹೃತ್=ಮಿತ್ರರ, ಅಶಿಷಃ=ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದಿತ್ಸಯಾ=ಕೊಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ, ಬರುತ್ತಾನೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ವಿರಹಿಗಳಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ರೇಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಗಂಭೀರನೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಅಶ್ವಿನಾಧಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡನೆ ವಿರಾಜಿಸುವವನೂ ಆದ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವವನೂ, ಗೋಕುಲಗೋವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನೂ, ಗಂಭೀರನೂ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಕೊಳಲನ್ನೂದುತ್ತಿರುವವನೂ, ಮಿತ್ರರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ತನ್ನನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕವರ ಆಯಾಸವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಗೋವುಗಳ ಗೊರಸು

ಗಳ ಧೂಳಿನಿಂದ ಕೊಳೆಯಾದ ಹಾರವುಳ್ಳವನೂ, ದೇವಕೀಪುತ್ರನೂ ಆದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ
ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು.

ಮದವಿಘೋರ್ಣತಲೋಚನ ಈಷ-

ನ್ಮಾನದಃ ಸ್ವಸುಹೃದಾಂ ವನಮಾಲೀ |
ಬದರಸಾಂಡುವದನೋ ಮೃದುಗಂಡಂ
ಮಂಡಯನ್ತನಕಕುಂಡಲಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ || ೨೩ ||

ಯದುಪತಿರ್ದ್ವಿರದರಾಜವಿಹಾರೋ
ಯಾಮಿನೀಪತಿರಿವೈಷ ದಿನಾಂತೇ |
ಮುದಿತವಕ್ತ್ರ ಉಪಯಾತಿ ದುರಂತಂ
ಮೋಚಯನ್ತ್ವಜಗವಾಂ ದಿನತಾಪಮ್ || ೨೪ ||

ಅರ್ಥ || ಈಷತ್=ಸ್ವಲ್ಪ, ಮದ=ಮದದಿಂದ, ವಿಘೋರ್ಣತ=ತಿರುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಲೋಚನಃ=ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ, ಸ್ವಸುಹೃದಾಂ=ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ, ಮಾನದಃ=ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ, ಕಾಮಿನಿಯರ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ, ವನಮಾಲೀ=ಪಾದದವರೆಗೆ ಜೋಲಾಡುವ ಹೂವಿನಮಾಲೆಯುಳ್ಳ, ಕಾಂತಿಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳ, ಬದರ=ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಸಾಂಡು=ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ, ವದನಃ=ಮುಖವುಳ್ಳ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮತ್ತು ಶುಕ್ರರಂತೆ, ಮುಖವುಳ್ಳ, ಕನಕಕುಂಡಲ = ಚಿನ್ನದ ಕುಂಡಲದ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ = ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಮೃದುಗಂಡಂ = ಮೃದುವಾದ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು, ಮಂಡಯನ್=ಆಲಂಕರಿಸುವ, ದ್ವಿರದರಾಜ = ಗಜೇಂದ್ರದಂತೆ ವಿಹಾರಃ = ಗಮನವುಳ್ಳ, ಯದುಪತಿಃ = ಬಲರಾಮನು, ವ್ರಜಗವಾಂ = ಗೋಕುಲದ ಹಸುಗಳ, ದುರಂತಂ-ದುಷ್ಟ ಅವಸಾನವುಳ್ಳ, ದಿನತಾಪಂ=ದಿವಸದ ಸಂತಾಪವನ್ನು, ಮೋಚಯನ್ = ನಿವಾರಿಸುವವನಾಗಿ, ದಿನಾಂತೇ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಯಾಮಿನೀಪತಿರಿವ = ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಮುದಿತವಕ್ತ್ರಃ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉಪಯಾತಿ = ಗೋಕುಲವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ :

ಏವಂ ನೃಜಸ್ತ್ರಿಯೋ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣ ಲೀಲಾಸುಗಾಯತೀಃ |
ರೇಮಿರೇದಸ್ಯ ತಚ್ಚಿತ್ತಾಸ್ತಸ್ಮನ್ನಸ್ಯ ಮಹೋದಯಾಃ || ೨೫ ||

ಅರ್ಥ || ರಾಜನ್ = ಎಲೈ ಮೊರೆಯೇ ! ಮಹೋದಯಾಃ = ಅತ್ಯಂತ
ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಃ = ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರು, ಅಹಸ್ತು = ದಿನ
ಗಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಏವಂ = ಹೀಗೆ, ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಃ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು,
ಗಾಯತೀಃ = ಹಾಡುವವರೂ, ತಚ್ಚಿತ್ತಾಃ = ಅವನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ,
ತನ್ನನಸಾಃ = ಅವನ ಸ್ಮರಣೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ, ರೇಮಿರೇ = ವಿನೋದ
ಗೊಂಡರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ || ದೊರೆಯೇ ! ಅತಿಶಯವಾದ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ಗೋಪಿಯರು
ಹೀಗೆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವವರೂ, ಅವನಲ್ಲಿ
ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ, ಅವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರೂ ಆಗಿ ವಿನೋದಪಟ್ಟರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಪೂಜೆಗಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಮೊದಲು ಶಂಖಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ತುಲಸಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಶಂಖಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ಅನಂತರ ಶತಕಲೆಗಳಿಂದ ಕಲಶ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಗಂಧೋದಕದಿಂದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಕಲಶೋದಕದಿಂದ ದೇವರಿಗಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯತುಲಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನಾವಿಧ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಥಲಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ, ಜಲಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ, ಇನ್ನಿತರ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ದೇವರನ್ನಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವರಿಗೆ, ಅರ್ಘ್ಯ¹ - ಪಾಡ್ಯ² - ಆಚಮನೀಯ³ - ಮಧುಪರ್ಕ⁴ - ಪುನರಾಚಮನ⁵ - ಸ್ನಾನ⁶ - ವಸ್ತ್ರ⁷ - ವಿಭೂಷಣ⁸ - ಯಜ್ಞೋಪವೀತ⁹ - ಆಸನ¹⁰ - ಗಂಧ¹¹ - ಪುಷ್ಪ¹² - ಧೂಪ¹³ - ದೀಪ¹⁴ - ನೈವೇದ್ಯ¹⁵ - ನಮಸ್ಕಾರಗಳೆಂಬ¹⁶ - ಹದಿನಾರು ಉಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು, ಆನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ದೋಷಕಾರಣಗಳಾದ, (೧) ತಿಂದು ಕುಡಿದು ಪೂಜಿಸುವುದು (೨) ಹಲ್ಲು ತೊಳೆಯದೆ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, (೩) ಸ್ತ್ರೀಸಂಗಮಾಡಿದೊಡನೆ ಪೂಜಿಸುವುದು (೪) ಪೂಜೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದು (೫) ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸುವುದು (೬) ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವರಿಗೆ ಮಹಾಪರಾಧಗಳೆನಿಸಿದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ದೋಷಗಳ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮಹಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಪೂಜೆಯೆಂಬುದು ಉತ್ತಮ ಪೂಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಸಂಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯು ಅಪಾರವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುವ ಜನರ ಭಾಗ್ಯವೂ ಅಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರು ಪೂಜಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಖ ವಸ್ತ್ರ, ತಾಂಬೂಲ, ದರ್ಪಣ, ಭತ್ತ, ಚಾಮರ, ಪಾದುಕೆಗಳೆಂಬ, ರಾಜೋಪ-

ಚಾರಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಇವರು ಈ ತರದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೃದಯ ಕಮಲವನ್ನು ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅರಳಿಸಿ ಆ ಕಮಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಚಿತ್ತವೆಂಬ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮಕ ಗಂಧವನ್ನು ಆಕಾಶಾತ್ಮಕ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಅಗ್ನಿರೂಪ ಧೂಪದೀಪಗಳನ್ನು ಅಮೃತರೂಪ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ, ಅಹಿಂಸಾ, ಇಂದ್ರಿಯ-ನಿಗ್ರಹ, ಸರ್ವಭೂತದಯಾ, ಕ್ಷಮಾ, ಜ್ಞಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಧ್ಯಾನ, ಸತ್ಯಗಳೆಂಬ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಕಾರಣಗಳಾದ ಎಂಟು ಭಾವಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೂಜೆಯಾದಮೇಲೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ದಂಡೋದ ಮೊದಲಾದ ಯತಿವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಅತಿಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವನ್ನಿತ್ತು ಅವರನ್ನು ಧನ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಅತಿಪವಿತ್ರಗಳಾದ ದಿವ್ಯ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾದ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖ-ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ಈ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನೋಡತಕ್ಕ ದೇವ ಮುನಿ ಮಾನವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ ರೂಪಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದರಿಂದ ಅಂತರ್ಗತನಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲೆಂದು ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಗಳಾದ ಪರಮಾನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದರು. ಭೋಜನೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆಗಲೇ ಶಿಷ್ಯನು ರತ್ನಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರಮೇಲೆ ದಿವ್ಯ ಮಡಿವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಸಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎತ್ತರವಾದ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದನು. ಇದು ಆ ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಕುಳಿತವರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಪಂಡಿತಜನಸಮೂಹವನ್ನು ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಆನಂದಪಡಿಸ

ತೊಡಗಿದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರನ್ನು ಕರೆದು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಹರಿದಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಲೇ ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ತನ್ನ ಶ್ವಾಸವು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸೋಕ ಬಾರದೆಂದು ಬಾಯಿ ಮೂಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಮಂದಹಸಿತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಗುರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರವಚನ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಅನೇಕರು ಆನಂದದಿಂದ ಈ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದವರು ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಕರುಣೆಯು ತಮಗೆ ಮೊದಲಾಗಲಿ, ತಮಗೆ ಮೊದಲಾಗಲಿ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತವಕಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದೂರದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅನಿಮಿಷ-ನಯನರಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಿಂದೆ ಜನರಾಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಮೇಲಂತೂ ತಾವು ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅನಂತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಈ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇರೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರು. ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಒಬ್ಬನು ಹಿಂದಿನ ಪಾಠದ ಅಭ್ಯಾಸಾಸಕ್ತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, “ಪ್ರಕೃತ ನಿಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಿ. ಮುಂದೆ ಮಾಡುವಿರಂತೆ. ಈಗ ಗುರುಗಳು ಪಾಠಹೇಳಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರು. ಬೇಗನೇ ಬನ್ನಿರಿ. ಹೊತ್ತನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಬೇಡಿರಿ” ಎಂದು ಕರೆದನು. ಆಗ ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಾಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಪಾಠಪ್ರವಚನಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚದೆ

ಅಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅಂದಿನ ದಿನವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋದುದನ್ನು ಸಹ ಮೈಮರೆತು ತಿಳಿದವರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಸತ್ಕಾಲಕ್ಷೇಪದಿಂದಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಕೆಂಪಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲು ತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದರು ಪ್ರವಚನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದರು. ಅಂತೆಯೇ, ಇನ್ನಿತರ ಯತಿಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಂಕಾರತತ್ವ ಮಹತ್ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿತ್ಯವಾದ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಭೇದವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ದೇವಾಸುರ ನರರೂಪ ಜೀವ ರಾಶಿಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗಿಯೂ ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಾನಂದಾದ್ಯನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಿತಗಳಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಗಾಯತ್ರೀಜಪಗಳನ್ನು ನಕ್ಷತ್ರ ತೋರುವಾಗ ಆರಂಭಿಸಿ ಸೂರ್ಯದರ್ಶನವಾಗುವವರೆಗೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿರುವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಕ್ಷತ್ರದರ್ಶನದವರೆಗೆ ಕುಳಿತು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ವಿಹಿತಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಗೃಹಸ್ಥ ಶಿಷ್ಯರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಶಿಷ್ಯರೂ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಚತುರ್ದಶಭುವನದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸತೊಡಗಿದರು, ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಗೃಹಸ್ಥರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಕ್ರಮವನ್ನರಿತು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿ

ಸುತ್ತು ಗಾಯತ್ರಲೋಕವನ್ನು ಅಂದರೆ ಗಾಯತ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅನಂತರ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು.

ಈ ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ದಿನವೂ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗುರುಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ಒಂದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಬಂದುನೋಡಿ ಅನಂದಪಟ್ಟು ತಾವೂ ಸಹ ತಮ್ಮಾಚಾರಗಳನ್ನು, ಕೆಲವಂಶವನ್ನು ಕಂಡು, ಕೆಲವಂಶವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾವ ವಿರೋಧಿಗಳೂ ಇವರಲ್ಲಿರುವ ಹುಳುಕನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದರೂ ಸಿಗದಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಂತರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದಿನದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಘಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದುದಲ್ಲದೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾಠಪ್ರವಚನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಹಜರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ಅದುವರೆಗೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಟ್ಟಸಂಪ್ರದಾಯವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ, ಈ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಉತ್ತಮವಾದುದು, ಉತ್ತಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದರು ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನಗುಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ “ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಲ್ಲ. ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರೊಂದೇ ಎನ್ನುವ ಉಪಾಸನೆಯು ಸರ್ವಥಾ ಅಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ” ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಟ್ಟು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದುದರಿಂದ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾ-

ಚಾರ್ಯರು ತಾನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತೋರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವಂಶವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಮಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದೃಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇಬಿಟ್ಟರು.

**ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೊಡನೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ನಾಡ,
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಪರಾಜಯ, ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ
ದಾಸ್ಯ ಸ್ವೀಕಾರ.**

ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅತಿವಿನಯದಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು “ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆನು. ತಾವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷವನ್ನಿಟ್ಟು ನಾನು ಕೇಳುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಬೇಸರವನ್ನು ತಾಳದೆ ತತ್ವಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇದೊಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಜೀವಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಇವರು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಂಡುದನ್ನು ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತರಾದ ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಪರಿಶೀಲಿಸಿಯೇ ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕರಾಗತಕ್ಕವರೆಂದು ತಿಳಿದು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು “ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೇ, ಆಗಬಹುದು. ನೀವಿಷ್ಟು ಬಂದಂತೆ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ನಿಮಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಿದ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳೊಡನೆ

ವಾದಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ಇಂದೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ” ಎಂದರು. ಅನಂತರ ವಾದವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳಜನ ಪಂಡಿತರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ತಾನು ವ್ಯಾಸದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪಾಠಹೇಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾದ ಯೋಧನು ತನ್ನ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಪಾಠಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಈಗ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕ್ರೂರತರ್ಕಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಿವರು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವೆಂಬ ರಥವನ್ನೇರಿ ಕ್ರೂರತರ್ಕಗಳೆಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಾದರೂಪಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧ ಯೋಧರಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಮುಂದೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಾಷ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ಇವುಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಯುಕ್ತಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವೇ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ತೋರಿಸುವ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನು ಅನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೆನ್ನುವರು. ಇವನನ್ನು ವೇದಗಳೇ ತಿಳಿಸುವವು. ಈತನೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಎಂಬೀಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ವಾದಿಗಳ ಒಂದೊಂದೇ ಮತವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತೋರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಗುಣಪೂರ್ಣನೂ ನಿರ್ದೋಷನೂ ಮುಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡಬೇಕಾದವನೂ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಕತ್ವವೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸಲು ಬರುವುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವು ವಾದಿಗಳು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ

ಪಂಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ತರದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು. ಇವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನಹೊರತಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಾಗದ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನದಿನ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಪ್ಪುಹಾಕಿಟ್ಟರೆ ಆ ಹಾಲು ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಾಗುವುದೆಂದು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ, ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಬಂದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಹಾಲುಹೋಗಿ ಮೊಸರಾಗುವಾಗ ಆ ಹಾಲನ್ನು ಮೊಸರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮದಿಂದ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮೊಸರಾಗುವಂತೆ ಈಶ್ವರನ ಹೊರತೇ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪ್ರಪಂಚಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳೂ ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಆಗುವಾಗ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಮೇಯವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಈ ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ ಹಾಲು ಮೊಸರಾಗುವುದೆಂದು “ಏತೇನಹವಾವಪಯೋಮಂಡಂಭವತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೇ ಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ ಅದರಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೇ ಕಾರಣ ನಲ್ಲದೆ ಜಡವಾದ ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಒಣಗಿದ ಮರಗಳಂತೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಆಗಲಾರದು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರು ಈ ಮತವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು, “ಪಯೋಂಬುವದಿತಿ ಚೇತ್ತತ್ಪ್ರಾಪಿ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಮತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವರು. ಅಂದರೆ ಹಾಲು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಹೆಪ್ಪಾಗುವಂತೆಯೂ ತಗ್ಗು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನೀರು ಹರಿಯುವಂತೆಯೂ ಸ್ವಭಾವತಃ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬಾರದೇತಕ್ಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಾಗುವುವು. ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಾರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕೇವಲ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಾಗುವುದೆಂಬ ಮತವು ಮಾನ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿರುವರು. ಮತ್ತು

‘ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೊ ನಃ’

ಶ್ರೀಹರಿದಾಸಭಾರತೀ

“ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏವ ಚ ।
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ॥”

ಸಂಪುಟ ೭	೧೯೫೭—ಅಕ್ಟೋಬರ್	ಸಂಚಿಕೆ ೧೨
------------	---------------	--------------

ಪ್ರಾಸಾದಿಕವಾಣೀ

“ಮನವೆ ಅಲೋಚಿಸಿಕೊ ನಿನಗಿದ್ದ ಚಿಂತೆ ನ-
ಮ್ಮನಿರುದ್ಧಗಿಲ್ಲೆ ಅನುಗಾಲ | ಅನುಗಾಲ ಸಲಹುವ
ಬಿಡುಗುಮಾನವರ ಬಿಡು ಕಂಡ್ಕ

ಭಂಡಮನವೆ ಕೇಳು ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆ
ಅಂಡಲೆದರೇನೋ ಪುರುಷಾರ್ಥ | ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸ್ವಾಮಿಪದ-
ಪುಂಡರೀಕವನೆ ನೆರೆನಂಬೋ ”

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸಾರ್ಯರು.

ಶ್ರೀಸುಮಧ್ವವಿಜಯಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಕೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಟಿ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ.

ಶೈಲಿ-ಕವಿಸ್ತುತಿಭೆ

(ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಮುರರಿಪುವಿಮುಖಾನಾಂ ದುಸ್ಸಹೋ ದೇಹಭಾಜಾಂ

ಲಯಸಮಯ ಇವಾನೈಯೋ ಮಾನ್ಯಧೀರಾವಭಾಸೇ || (೧೪-೩೦)

ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಭುವನಗುರುಗಳ ರೂಪವನ್ನೇ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದರಲ್ಲಿ, ಸುವರ್ಣದ ತಾಲಾವೃಕ್ಷದಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ಶರೀರ, ವಿಶಾಲಪದ್ಮ-
ನೇತ್ರ, ಕಲಂಕರಹಿತಚಂದ್ರನಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಮುಖ, ಗಜಗಮನ,
ಆಜಾನುಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯಯುಕ್ತವಾದ ರೂಪ
ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಆ ಭುವನಮನೋಹರ
ಸುಂದರರೂಪು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತೆ. ಇದನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದಾಗ ಅಪೂರ್ವ ಅನಂದ
ವಾಗುತ್ತೆ, ಆಹ್ಲಾದವಾಗುತ್ತೆ. ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಯಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ದ್ವಾದಶ
ಊರ್ಧ್ವಪುಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿರುವ ತೇಜೋರಾಶಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.
ಹರಿರಿಪುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ರೂಪವಿದು. ಈ ಭವ್ಯರೂಪದ ವರ್ಣನೆ
ಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯಮಿಶ್ರಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಭಾವವು
ಉದ್ಭವಿಸಬೇಕು. ಮೇಘಶ್ಯಾಮನೂ, ಮಂದಸ್ಥಿತವದನನೂ,
ದೀರ್ಘಪುಷ್ಪಬಾಹುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸರೋಜನೇತ್ರನೂ ಗಜಗಮನನೂ ಆದ
ಜಗನ್ಮೃಗಲ ರೂಪಿಯಾದ ದಾಶರಥಿಯ ಸುಂದರ ರೂಪು ಒಂದೆಡೆ ಚಿತ್ರಿತ

ವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನವಾವರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ಕೇವಲ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕಮನೆಯಂತೆ ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಭಾತಪರಾವರರಾದ, ಅಗಾಧಬೋಧರ ಅಮಿತಮತಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇವರನ್ನು ಪೆತ್ತ ಶ್ರೀದೇವಿಗೂ ನಿತ್ಯನೂತನವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಅನಂತಾನಂತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣರೂಪಿಯಾದ, ಧೂಮರಹಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ, ವಲ್ಕಲಾಮೌಂಜಿಗಳಿಂದಲೂ, ಜಟಾವಲಯದಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾದ ಆ ಆದಿಮೂರುತಿ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣದೇವನ ಭವ್ಯರೂಪವು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಬಹುಭೀಕರ ಕಾಡುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಭವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬಹುವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾವಿಷಮೋಚನಮಾಡುವ ಬಹು ಭಯಂಕರ ಸರ್ಪಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ಸಿಂಹ, ಶಾರ್ದೂಲ, ವ್ಯಾಘ್ರ ಮೊದಲಾದ ಭೀಕರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಸುಳಿಯುತ್ತೆ. ಇಂತಹ 'ಭವ್ಯ' ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿವೆ. ಲೇಖನವಿಸ್ತಾರ ಭಯದಿಂದ ಕೆಲವನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳು : ಪ್ರತಿಭೆಯು ಕಾವ್ಯಲತೆಯ ಬೀಜ. ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಸಂಚಾನುಭವದಿಂದ ಬಂದ ನೈಪುಣ್ಯ, ಕಾವ್ಯಜ್ಞರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಿರಂತರವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಲತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಗೊಬ್ಬರ, ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಬೆಳಕು ಇವುಗಳಂತೆ.

ಪ್ರತಿಭೈವ ಶ್ರುತಾಭ್ಯಾಸಸಹಿತಾ ಕವಿತಾಂ ಪ್ರತಿ |

ಹೇತುರ್ವ್ಯುದಂಬುಸಂಬದ್ಧ ಬೀಜವ್ಯಕ್ತಿರ್ಲತಾಮಿವ |

(ಚಂದ್ರಾಲೋಕ)

ಶಕ್ತಿರ್ನಿಪುಣತಾಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯಾದ್ಯವೇಕ್ಷಣಾತ್ |

ಕಾವ್ಯಜ್ಞ ಶೀಕ್ಷಯಾಭ್ಯಾಸಃ ಇತಿ ಹೇತುಸ್ತದುದ್ಭವೇ ||

(ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾಶ)

ಬೀಜರೂಪವಾದ ಸಹಜ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಕವಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಪರಿಕರಗಳು ಕಾವ್ಯಲತೆಯು ಸುಂದರ

ವಾಗಿ ಸುಮಶೋಭಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯಕಗಳಾಗುವುವು. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯು ಕಾವ್ಯಶಿಶುವಿನ ಜನನಿ. ಅಭ್ಯಾಸ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಈ ಶಿಶುವಿನ ಧಾತ್ರಿಯರು. ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಧಾತ್ರಿಯರನ್ನು (ದಾದಿಯರನ್ನು) ನಿಯಮಿಸುವರಷ್ಟೆ! ಆದರೆ ಕೇವಲ ಧಾತ್ರಿಯರ ಮಡಲಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾತೃ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೇ ಅರಿಯದೇ ಬರಡುಸ್ವಭಾವದವರಾಗುವಂತೆ ಕೇವಲ ಶಬ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯವು ಉದಾತ್ತಭಾವಾನವೇಶರಹಿತವಾಗಿ ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ರಸರಹಿತವಾಗುವುದು. ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಯೂಟವೂ ಅವಶ್ಯ. ತಾಯಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಲಿಕೆಯಾಗದಿರಲೆಂದೇ ಧಾತ್ರಿಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯವು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪ್ರಪಂಚಾನುಭವ, ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಇದ್ದರೆ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಈ ಕವಿಕುಲತೀಲಕರಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಾಚಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲು ಇಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದರೇನು?

“ಪ್ರಜ್ಞಾ ನವನವೋಲ್ಲೇಖಶಾಲಿನೀ ಪ್ರತಿಭಾ ವಂತಾ.....

ತದನು ಪ್ರಾಣನಾಜೀವದ್ವರ್ಣನಾ ನಿವುಣಾ ಕವಿಃ ತಸ್ಯಕರ್ಮಾ
ಸ್ತೂತಂ ಕಾವ್ಯಂ ||

“ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಕಾಣುವ, ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಪ್ರತಿಭೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಉಸುರಿನಿಂದ ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲವನೇ ಕವಿ. ಕವಿಕರ್ಮವೇ ಕಾವ್ಯ” (ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸ)

“ಯಾ ಶಬ್ದಗ್ರಾಮಂ ಅರ್ಥಸಾಧನಂ ಅಲಂಕಾರತಂತ್ರಂ ಉಕ್ತಿ-
ಮಾರ್ಗಂ ಅನ್ಯದಪಿ ತಥಾವಿಧಮಧಿಹೃದಯಂ ಪ್ರತಿಭಾಸಯತಿ ಸಾ

ಪ್ರತಿಭಾ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಶಬ್ದಸಮೂಹ, ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತು, ಅಲಂಕಾರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ, ಉಕ್ತಿ ಕ್ರಮ ಮುಂತಾದವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು, ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಪತ್ತಿ ಯಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳಿಂದಲೂ, ವಿನೂತನ ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿಯೇ ಸಹೃದಯರು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವರ್ಣನೆಗಳು ಈ ಕವಿಗಳ ಪ್ರತಿಭಾದ್ಯೋತಕವಾದ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ, ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸರೋವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತವು ಕಮಲಾಕರೋಪಗೂಢಿತವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಯಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡರೆ ಮುನಿಜನಸೇವ್ಯನೂ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ, ರತ್ನ ವಲಯವಿಭೂಷಿತನೂ ವನಮಾಲಾಶೋಭಿತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಕವಿಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವುದು. ಹಿಮ-ವರ್ಷ-ರವಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವ, ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ಬಹುಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಗಗನ ಚುಂಬಿತವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಮಂಜು-ಮಳೆ-ಬಿಸಲುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ವಿವಿಧಯಜ್ಞಾ ಸಕ್ತರಾದ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತೃಗಳಾದ ವಿಷ್ಣುಪಾದೈಕನಿರತರಾದ ವಿವಿಧ ಶಾಖಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿಗಳ ಮನೋಮುಕರದಲ್ಲಿ ಮಧುರಸ್ವನಗೈವ ಶುಕಪಿಕಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಧವಳಹಂಸಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತ ವಾಗಿದ್ದ ಆ ಆಶ್ರಮವು ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಶುಕ ಮುನಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯರಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ತಣಿಯುತ್ತಿ ಈ ಕವಿಹೃದಯ. ಕುಸುಮರಾಶಿಯಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯರಿಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದ ನೈಕುಂಠದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು ಆ ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ. ಬದರೀವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗಡೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ

ವೇದಿಕೆಯೊಂದರಮೇಲೆ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವನು ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ಬದರೀವೃಕ್ಷವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. ಒಮ್ಮೆ ವೈಕುಂಠಪರ್ಯಂಕನಾದ ಶೇಷದೇವನು ತನ್ನೊಡೆಯನ ಸೇವೆಗೆ ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತೆ ಈ ಕವಿನಯನಗಳಿಗೆ. ಆ ವೃಕ್ಷದ ತೊಗಟೆಯು ಶೇಷದೇವನ ಮೃದುವಾದ ಚರ್ಮದಂತೆಯೂ, ಅದರ ಕೊಂಬೆಗಳು ಶೇಷದೇವನ ನಾನಾಫಣಗಳಂತೆಯೂ ಆ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಹಸರು-ಹಳದಿ-ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಗುಂಡಾದ ಕಾಯಿಹಣ್ಣುಗಳು ಶೇಷದೇವನ ವಿವಿಧ ಫಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಪಚ್ಚೆ ಕೆಂಪು ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ರತ್ನಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದವು. ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಗರುಡದೇವನಂತೆ ಆ ಬದರೀವೃಕ್ಷವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಕಲಾಕುಶಲವಾದ ಈ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆ. ಅತಿಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಗಳು ಗರುಡದೇವನ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ರೆಕ್ಕೆಗಳಂತೆಯೂ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣ ನಿವಾರಕವಾದ ಈ ವೃಕ್ಷವು ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದ ಕಶ್ಯಪನಂದನನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು ಈ ಕವಿಹೃದಯದಲ್ಲಿ. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಭಾವನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಗೊಳ್ಳುತ್ತೆ ಈ ಕವಿ ಮನದಲ್ಲಿ. ಈಗ ಬದರೀವೃಕ್ಷವು ಮೈತಳೆದ ವೇದರಾಶಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತೆ ಈ ಕಲಾವಿದರ ಕೈ. ಜರಾ ಮರಣರಹಿತವಾದ ಅಮೃತಪದವಷ್ಟೇ ಸರ್ವವೇದವಿದ್ಯಾಫಲವು. ಹರಿಭಕ್ತ ವರ್ಜಿತರಾದವರಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥವು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಭಾರತಾದಿ ಸದಾಗಮಗಳೆಲ್ಲಾ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗ್ರಂಥಗಳಷ್ಟೆ? ಅನೇಕ ಶಾಖಾಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅನಂತ ವೇದಸಮುದಾಯ. ಹೀಗೆಯೇ ಈ ಬದರೀವೃಕ್ಷ ಫಲವು ಅಮೃತಪದವಿಯನ್ನೀಯುವುದು. ಹರಿಭಕ್ತ ರಲ್ಲದವರಿಂದ ಅಪ್ರಾಪ್ಯವಾದುದು; ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳ ಭಾರತಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತಾವೃಕ್ಷ. ವೃಕ್ಷವು ಅನೇಕ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸಿತು ಎಂದು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಕವಿಗಳು. ಇನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಲಂತೂ ಬಹುವಿಧ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ನರಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು.

ಯುಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ನಖರಗಳಿಂದಲೂ ದಾರುಣಪ್ರವಚನವೆಂಬ ಸಿಂಹ
ನಾದದಿಂದಲೂ ಮಾಯಾವಿದ್ಯೈತ್ಯರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುತ್ತಾರಂತೆ.
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪಕ್ಷಿರಾಜನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗರುಡದೇವನು
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ತಂಭದಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದರೆ ಈ ಪಕ್ಷಿ
ರಾಜನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ
ವೈನತೀಯನು ತನ್ನ ಜನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ತಂದಿತ್ತರೆ,
ಅಖಿಲ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ಅಮೃತಪ್ರದರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರು. ಈ ವಿಚಿತ್ರಪಕ್ಷಿರಾಜ
ನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಯಿ ಸರ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ಹುತ್ತಗಳನ್ನು ಹೊಗುತ್ತವಂತೆ.
ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ “ಶಂಖ-ಚಕ್ರ-ಗದಾ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯಾಗಿ, ಬಾಣ, ಖಡ್ಗ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ದಿತಿಪುತ್ರರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಹೊರಟೆ ನಾರಾಯಣನಂತೆ
ಮಾಯಾವಿ ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಈ ಮಧ್ವಾಪ್ಪ
ನಾರಾಯಣನು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ, ಹೇ ಮಾಯಿಗಳಾ ಓಡಿ ಓಡಿ” ಎಂದು ಸಿಂಹ
ನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಈ ಕವಿಗಳು. ಮಧ್ವಾದಿತ್ಯರ ಉದಯವಾಯಿತು,
ಮಾಯಾವಿಚೋರರು ಧಾವಿಸಿ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಘರ್ಜಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಪಾರ್ಥನು ತನ್ನ ಸಂತತ ಶರವರ್ಷದಿಂದ ಜಯದ್ರಥನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ
ದಂತೆ ಈ ಮಧ್ವ ಪಾರ್ಥನು ಸಿಂಧೂದೇಶದ ಪದ್ಮತೀರ್ಥನೆಂಬ ಯತಿಯನ್ನು
ತಮ್ಮ ಅಸ್ಪೃಶಿತ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿದರೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.
‘ಒಂದುಕಡೆ ಪೂರ್ಣ ದೃಕ್ ಜಲಧಿ’ ಯೆಂದು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ
ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ‘ಮಹಾಮಾನಸಕುಂಭಸಂಭವ’ನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.
ಸಜ್ಜನರ ಭವತಾಪವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಮಲಯಮಾರುತನೆಂದು ಒಂದು
ಕಡೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೆ ಹರಿಭಕ್ತಿವರ್ಜಿತರಾದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ತಾಪಕರನಾದ ಮಧ್ವ
ರವಿಯೆಂದು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರವಾದಿಭಯಂಕರರಾದ
ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅರಿಭೀಷಣನಾದ ಅರ್ಜುನನೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ಕರೆದರೆ
ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಯಾಚಕವತ್ಸಲನಾದ ದಾನಶೂರ ಕರ್ಣನಂತೆ ವಿಪುಲ ಜ್ಞಾನ
ದಾನಮಾಡುವ ಪ್ರಭುಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಉಪದೇಶವು ವರ್ಷಾಕಾಲದ
ವಾರಿಪ್ರವಾಹವೆಂದು ಒಂದೆಡೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದರೆ ಇವರ ಉಪನ್ಯಾಸ ಭಾರತಿಯು

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತೆಂದು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಗುರುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಪುಂಗವರ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಪರಾಕಾಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಗುರುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ ಬಹು ಬಗೆಯ ಹೊಸಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳು ಕಾರಂಜಿ ನೀರಿನಂತೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿವೆ. ಈ ಕವಿ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಈ ಕವಿಗಳು ಸಮುದ್ರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಕ್ಷುಬ್ಧ ಸಮುದ್ರವು ತನ್ನ ಉತ್ತುಂಗ ತರಂಗಗಳೆಂಬ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಭುವನಗುರುಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಹೊರಟ ಘೋರರೂಪಿ ಸಿಂಧುರಾಜನಂತೆ ಕಂಡಿತಂತೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಆಗಮನವನ್ನು ತಿಳಿದ ಭಕ್ತನೊರ್ವನಂತೆ ಚಂಚಲ ಗಮನದಿಂದಲೂ, ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯೆಂಬ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದಲೂ, ಘೇನಹಾಸದಿಂದಲೂ, ತರಂಗಗಳೆಂಬ ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದಲೂ ಅತಿ ನಮ್ರನಾಗಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಂತೆ ತೋರಿತಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಮಧ್ವಾಬ್ಧಿಯನ್ನೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ವಿವಿಧ ವೀಚಿವಿಲಾಸಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವಂತೆ ಮಧ್ವಾಬ್ಧಿಯು ಉತ್ತುಂಗ ವಾಕ್ತರಂಗಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಸಮುದ್ರವು ಅಗಾಧವೂ ಅಲಂಘ್ಯವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಈ ಗುರುಗಳು ಅಗಾಧಬೋಧರೂ ಪ್ರತಿನಾದಿ ಭಯಂಕರರೂ ಆಗಿ ಶೋಭಿಸಿದರು. ಸಮುದ್ರದ ಮಡಲಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರತ್ನಗಳಿರುವಂತೆ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಗುಣರತ್ನಗಳೇ ಮೈತಳೆದಿವೆ ಈ ಜ್ಞಾನಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಲವಣತ್ವವು (ಉಪ್ಪು) ಜನಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಈ ಮಧ್ವಾಬ್ಧಿಯ ಲಾವಣ್ಯವು ಜನರಿಗೆ ಅತಿಪ್ರಿಯವಾಯಿತಂತೆ. ಇವರ ಗಂಭೀರ ವೇದೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ನಾದವು ಸಮುದ್ರ ಘೋಷವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿತಂತೆ. ಆದರೂ ಕರ್ಣಸೀಯೂಷವಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಎಂತಹ ಸುಂದರವರ್ಣನೆ! ಎಷ್ಟು ಮನೋಜ್ಞರೀತಿ ಈ ಕವಿಗಳದು.

ಹೀಗೆ ಈ ಕವಿಗಳ ವಿನೂತನ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸುಂದರ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಇವರಿಗೆ ವಿವಿಧಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಗಾಧಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಅಪ್ರತಿಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಲೇಖನವು ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಕೆಲವನ್ನೇ ಉದಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದೂ ಬಹು ಸುಂದರವೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಮಧುಮಥನನ ಆಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಜನರು ಈ ವಿತತಮತಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಮಾಡುವುದು ವೇದಾಂತಶ್ರವಣದಂತೆಯೇ ಈ ಭವಬಂಧನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೋವಿದನೊರ್ವನು ಆಚಾರ್ಯರ ವಿವಿಧ ಚಿತ್ರಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಕವಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಎಲೈ ವಾಚಕರೇ ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಧರಣೀಸುರನೊಬ್ಬನು ಮಾಧ್ವಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿ. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ವಿವಿಧ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸುರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಧರ್ವರೂ ಹಾಡಿದರು. ವಿವಿಧರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಮನೀಯಕಂಠದಿಂದ ಸುರಗಾಯಕರು ಅಮರಯೋಗ್ಯವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಸ್ಥಿರತರ ಭಕ್ತಿಭಾವನಮೃರಾಗಿ, ಸ್ಥಿತವದನರಾಗಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ದಶಪ್ರಮತಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿತು ಆ ಅಮರ ಸಮೂಹ. ತ್ರಿಭುವನ ಗುರುಗಳ ವಿಜಯಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಗೀರ್ವಾಣರು, ಮುನಿಕರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟರು. ಮುರಾರಿಯ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾದಿ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಈ ದೇವಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವಿವಿಧಶಿಷ್ಯಮಂಡಲಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯವಾದ ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಶಶಿವದನ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಗಳು. ಅತಿದಿವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಅಮರಗುರುಗಳ ಗಂಭೀರವಾಣಿ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾದರು. ಪೂರ್ಣಕಾಮರಾದರು, ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಗೈದರು.

ಅಹರೋ ದುರಾಗಮತಮಃ ಸ್ವಗೋಗಣೈ-

ರಕರೋರ್ಮುಕುಂದಗುಣವೃಂದದರ್ಶನಂ

ಅಜಯಶ್ಚತುರ್ದಶಜಗಂತಿ ಸದ್ಗುಣೈಃ-

ಶರಣಂ ಗುರೋ ಕರುಣಯಾಽಪಿನೋ ಭವೇಃ ||

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಪ್ರಣತವಿಭವಾಯಾವನಿಮಗಾ

ನಮಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯತಮ ಹನೂಮನ್ ಗುರುಗುಣ

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭೀಮ ಪ್ರಬಲತಮ ಕೃಷ್ಣೇಷ್ಟ ಭಗವ-

ನ್ನಮಃ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ಪ್ರದಿಶ ಸುದೃಶಂ ನೋ ಜಯ ಜಯ ||

(೧೬-೫೬-೫೭)

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಆ ವೃಂದಾರಕ ವೃಂದವು ಹರಿಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಮೇಲೆ ಪರಿಮಲ ಯುಕ್ತವಾದ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಮಾಡಿತು.” ಹೀಗೆಂದು ಕವಿಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯಸಮಾಪ್ತಿಯ ರೀತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಹೃದಯನೂ ಮನಗಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೇ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ “ರೂಪಮನ್ಯದಿನಧನ್ಯಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂದಿದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶೈಲಿಯು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಂತೆಯೇ ಅನವಧ್ಯವೂ ಸಕಲಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಶೈಲಿಯು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕೈಗನ್ನಡಿ ಎಂಬುದು ಈ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರಬಹುದು. ಈ ಕವಿರಚಿತವಾದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಈ ಕವಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಪರಿಚಯವಾಗದಿರದು. ಇವರ ಬುದ್ಧಿ

*

ಹರಿಗುರುಭಕ್ತಿಪೂರಿತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ಶಬ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಉತ್ತಮಭಾವಾವೇಶ, ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸನೈಪುಣ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಗುಣಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮಿಸುಮಧ್ಯವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೇ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಾಧ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮಾಧವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪತರುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಇವರ ಪ್ರತಿಭೆ ಸಜ್ಜನಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರ, ಮಡಕೆ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗುವಾಗ ಚೇತನನಾದ
ವುರುಷನ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು
ಯಾರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಜಡವಾದ ಕೇವಲ
ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚೇತನನ ಪ್ರಯತ್ನವು
ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕೇ ಆಗುವುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರದಿಂದುಂಟಾಗುವ
ಈ ಮಹಾ ಪ್ರಪಂಚ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನೇ ಅತ್ಯಗತ್ಯ
ನಾದುದರಿಂದ ಆ ನಾರಾಯಣನೇ ಸರ್ವಕರ್ತನಾಗಿರುವನು, ಎಂದು ನಿರೀಶ್ವರ
ಸಾಂಖ್ಯಮತವನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಭ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾನಂದ
ಹೊಂದಿದರು. ಹೀಗೆಯೇ ನಿರೀಶ್ವರಭಟ್ಟ, ಪ್ರಾಭಾಕರರ ಮತಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿ
ದರು. ಅನಂತರ ವೇದವು ಮಹಾಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಅನಂತರ
ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಜಗತ್ತಿನರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದುವನೆಂಬ ಮತವನ್ನು
ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಪಾಶುಪತ, ಗಾಣಾಪತ್ಯ-ಸೌರ ಮತಗಳು ಸರಿಯಾದವು
ಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ವೈಶೇಷಿಕ ಮತವನ್ನು ಅವರನ್ನು ವ ಸಮವಾಯು
ಕಾರಣವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಬೌದ್ಧಮತವನ್ನೂ ಶೂನ್ಯವಾದ ಮತ
ವನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೂ ಶೂನ್ಯವಾದಕ್ಕೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಎಲ್ಲಾವಿಷಯ
ಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವರೆಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ
ಗಳಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅನಂತಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಅವನೇ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ದೋಷಲೇಶವಿಲ್ಲದವನು.
ಜೀವ ಜಡರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚವು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು
ಅವನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ
ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವಾದುದು.
ವೈರಾಗ್ಯ-ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಅವನ ಧ್ಯಾನ-ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವರ್ತನಗಳು-
ಸಾಧನಾಂಗಗಳು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದುಃಖಕಾರಣವಾದ
ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರ್ಯಾರಲ್ಲಿ

ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳ ಅತಿಶಯವಿರುವುದೋ ಅಂತಂಥವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂದತಾರತವ್ಯವಿದೆ. ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಲೇಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಭೇದವಿರುವುದು. ಮುಕ್ತರಾದವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನು ನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಸಾಯುಜ್ಯ - ಸಾರೂಪ್ಯ - ಸಾಮೀಪ್ಯ - ಸಾಲೋಕ್ಯರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪೂರ್ಣಾನಂದರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು, ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು, ವೇದಗಳ ಆಧಾರವನ್ನು, ಪುರಾಣಾದಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಯೋಗ್ಯಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ತನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ವಾದಕ್ರಮ, ಅಸದೃಶಪಾಂಡಿತ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಸಭ್ಯರು ಅನಂದಹೊಂದಿದುದಲ್ಲದೆ ಬೆರಗುಗೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಪಂಡಿತರಿಂದಲೂ ಖಂಡಿಸಲಾಗದ ಹಲವು ವಿಧಗಳಾದ ತರ್ಕಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಕೂಡಲೇ ಖಂಡಿಸಿ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಗೆದ್ದರು, ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಗಳಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಮತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಇವರಿಬ್ಬರ ವಾದವು ಅಂದಿಗೆ ಕೊನೆಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಅಪಾರ ಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ವಾದಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ವಾದವು ಒಂದೆರಡುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಂಭವವೇ ಸರಿ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಸರಿಯಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದಂತೆ ತಿಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವ ವಾದವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಶಯಪರಿಹಾರಕಗಳಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿ

ದಿನವೂ ಪ್ರವಚನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ವಾದವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಗೆದ್ದನೆಂದಾದರೆ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಅತಿಕುಶಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಮಾತ್ರ ಅತಿಸುಲಭದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಅವರ ತರ್ಕಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡಿಯೇಬಿಟ್ಟರು. ಯದ್ಯಪಿ ಗೆಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಾದಮಾಡುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಪಂಡಿತರು ಅತಿಸುಲಭದಿಂದಲೇ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನು ನಿರುತ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಗೆದ್ದುಬಿಡುವರು. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತ ತತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ವಾದವು ಹೂಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ದರಿಂದಲೂ, ವಾದಿಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳಾದುದರಿಂದಲೂ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾ ಮೇಧಾವಿಗಳಾದುದರಿಂದಲೂ ಈ ವಾದವು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜರುಗಿತು. ಪ್ರಕೃತವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತಿರುವ ಮತ್ತು ತತ್ವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯರಾದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರು, ಮತ್ತು 'ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಇದೇ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದು. ಇದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ ಇದರಿಂದಲೇ ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಸಾರವನ್ನು ಕೇಳುವೆನು, ಮತ್ತು ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನವಿದ್ದು ಅವರ ಸಹಚರನಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪರಮಪಾವನಗಳಾದ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಸ್ವಾಮಿ! ತಮ್ಮ ಮಹಾ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಲ್ಲಿ? ಪಾಂಡಿತ್ಯವೆಲ್ಲಿ? ಇಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟುದಿನ ನಾನು ಬಹಳ ಹುಡುಗಾಟಕೆಯಿಂದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ವಾದದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಗೆಲ್ಲ

ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆನು. ಇದು ಕೇವಲ ನನ್ನ ದುರಭಿಮಾನ ದೋಷವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನನಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಉತ್ತಮ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದಿರಿ. ಮಹಾತ್ಮರು ತಮಗಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನಮೇಲೆ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಬೀರಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವತೆಯ ಗುಣವೇ ಸರಿ. ತಮಗಿದುವರೆಗೆ ಅನಂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯನ್ನಿತ್ತ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಪರಾಧಿಯೇ ಸರಿ. ಇಂತಹ ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಡಿವಾರೆಯ ಸೇವಕನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹದಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆನು. ನನಗಂತಹ ಸೇವೆಯನ್ನಿತ್ತು ನನ್ನೀಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ತಮ್ಮ ಚರಣದಾಸನಾಗಿರುವೆನು. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಎಂದನ್ನುತ್ತಾ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಪೂರ್ಣಾಕ್ಷರಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಿಸಿದರು. ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹೈಕದೀಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದವರೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಆಚಾರ್ಯರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ತಪ್ತಮುದ್ರಾಧಾರಣ ಮೊದಲಾದ ಪರಮ ವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತತ್ಪಶ್ಯವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಜ್ಜನರಿಗಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ದುರ್ಜನರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ತಂದೆಗನುಗುಣನಾದ ಮಗನಿದ್ದನು. ಕಲ್ಯಾಣೀದೇವಿ ಎಂಬ ತಂಗಿಯೂ, ಇದ್ದಳು. ಈ ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ವಿದುಷಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣೀದೇವಿಗೂ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೂ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ

ಕುಲವೇ ಮಹಾಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದ ಸೂತ್ರದಂತಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ದೀಕ್ಷಬದ್ಧರಾಗಿ ಅನವರತ ಅನೇಕತರದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವಾ ತತ್ಪರರಾಗಿ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಸಹೋದರಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣಿದೇವಿಯು ಆಚಾರ್ಯರ ಅವತಾರ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅವತರಿಸಿದ ಭಾರತೀದೇವಿಯು. ಆಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದಮೇಲೆ ಕೇರಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅವಿವಾಹಿತಳಾಗಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಂತ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ದುಷ್ಟರನ್ನು ಮೋಹಪಡಿಸಿರುವಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಮುಗಿಯಿತು.

ಹತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು

ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರತೊಡಗಿದರು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥರು ತಾನು ಮೊದಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತರ ಅನುಗ್ರಹ ಕ್ರೋಸ್ಮರ ಆ ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಟು ಸಹ್ಯಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿ, ಯೋಗ್ಯರನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ, ಪುನಃ ವಿಷ್ಣು ಮಂಗಲದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಜಯಸಿಂಹರಾಜನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸದವನಾದನು. ಆಗ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಸದುಪದೇಶಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಅವನನ್ನು

ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಆ ರಾಜನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-
ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತು “ ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಆಗಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು
ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟೆನು.
ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಸಹಿತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅತಿ
ತ್ವರಿತದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅವತಾರಸ್ಥಳವಾದ ಶ್ರೀಪಾಜಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.
ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ತಮ್ಮನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ
ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಉಣ್ಣು ವುದನ್ನು ತಿನ್ನು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾರು ಬಂದರೂ
ಮಾತನಾಡದೆ ನಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಣ್ಣಂದಿರು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ
ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ
ಪಾಜಕಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ತಮ್ಮನಿಗಾದ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ
ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪಾದಕಮಲ
ಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿನಮ್ರನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ‘ ಇನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ
ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನೀದುವ ಸಾರದಿಂದುದ್ಧರಿಸಿ
ಬೇಕು, ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಉತ್ತಮ
ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಪವಿತ್ರನಾದ ತನ್ನ ಜನನೀಜನಕರ ಅಂತ್ಯೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿ
ಮುಗಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ, ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕಸುಖಸಾಧನಗಳಾದ ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮ-
ಚಾರ್ಯಶ್ರಮಯೋಗ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದ ತನ್ನ
ಪ್ರಿಯ ಸಹೋದರನಿಗೆ ಪರಮಹಂಸಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನೀಯಲು
ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು.

ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಅನಂತರ
ಜೀವಶ್ರಾದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಾದವು. ಅನಂತರ ಆಶ್ರಮಸ್ವೀಕಾರ
ವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ತಮ್ಮನ ತಲೆಯಮೇಲೆ
ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾದ ಶಪಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅಡವಿ
ಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಲಾಚಾರಭ್ಯ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ
ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಉತ್ತಮಮಂತ್ರೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಕರೆದರು. (ಇವರ ಪೂರ್ವಾ-ಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನಂತಾಸನನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತಾಸನ ದೇವರು ನೆಲೆಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, 'ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭನೆಂಬ ಹೆಸರಿರ ಬೇಕೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಊಹಿಸುವರು.)

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ವೇದಾಂತ ಗುರುಗಳ ಪ್ರಿಯ ತಮ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ತತ್ವಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಅವನ್ನು ಬಹಳ ಸಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯವರೆ ಗಿನ ಯಾವ ಕಾಲವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡದೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅತಿಶಯವಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮ ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಕರುಣಾಪಾತ್ರರಾದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಭುವನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗದಂತೆ ಇದ್ದರು. ಹರಿಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನವ ರಾದರು. ಯಾರಿಗೂ ಕ್ರೂರ ಮಾತಿನಿಂದ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡದವರಾಗಿ ಪರಮಹಂಸಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗ್ಯಗುಣಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ರೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟರು.

ಇಂತಹ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ತಮ್ಮನೂ ಶಿಷ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು-ತೀರ್ಥಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನಣ್ಣನೂ ಪ್ರಿಯ ಗುರುಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಕೃಪೆಯೆಂಬ ಕಲ್ಪದ್ರುಮವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನಚತುರರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತರಾಗಿಯೂ, ತನ್ನಾಶ್ರಮಯೋಗ್ಯಗುಣ ಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಅತಿಶಯ ಸಾಧುಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಸಂತರು

ಇಂತಹ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಾಚಾರ್ಯರ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾದರು. ಹೀಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಾಚಾರ್ಯರು ಈಗಿರುವ ಮಧ್ವಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಷ್ಯನೆಂದಾಗಬಾರದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಚ್ಯುತನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು ಇದಕ್ಕನುಕೂಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವು ತನ್ನಲ್ಲಿದೆ, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಜತಪೀಠಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಪರಿವಾರಸಹಿತರಾಗಿ ಉತ್ತರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯ ರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ನನಗೆ ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತರು.

ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಉತ್ತರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಉತ್ತಮ ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಪರಮ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾದ ಮಧ್ವಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಪವಿತ್ರವಾದವು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ಅದಾಗಲೇ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಕಾಮಾದಿದೋಷದೂರ ತಪಸ್ವಿಗಳ ತಪಃಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಪರ್ವತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯ ರಾದರು. ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸುಖದುಃಖ, ಲಾಭಾ ಲಾಭ, ಜಯಾಸಜಯಗಳೆಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಂದ್ವ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಅಶನ ವಸನಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಮಮತಾಶೂನ್ಯ ರಾಗಿ ಕೆಲವು ದಿನ ನಿರಾಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡ

ತೊಡಗಿದರು. ಇಂತಹ ಇವರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತ ಭಕ್ತಜನರು ಇವರಿಗಾಗಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆದರೆ ಇವರು ಮಾತ್ರ ಆ ಜನರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಭಕ್ತವರ್ಗದವರು ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾಣದಿರುವ ಇವರನ್ನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಆಗ ಮಾತ್ರ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತನ್ನಿರೆಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಭಕ್ತರು ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತಂದರೂ ಕೆಲವು ದಿನ ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಕಾಣಿಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಐದೈದು ದಿನ ಕ್ರೋಮೈ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಾ ತಾಪಸರಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ತೀರ್ಥರು ಈ ಪಂಚಗವ್ಯಪ್ರಾಶನವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಬಿಲ್ವದೊಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವ್ಯವಾದ ಕಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ದೈವಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಯಾವ ತಪಸ್ವಿಯೂ ಒಂದು ದಿನವೂ ಸಹ ಕುಳಿತಿರಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಇಂತಹ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇಚಕ-ಕುಂಭಕ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಕ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಾರಥಿಯಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳು, ವಿಷಯಗಳೆಂಬ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಸರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತನ್ನ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಮುರಾರಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಯೋಗಿಗಳು ಹೊಂದುವ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವರೂಪಭೂತಗಳಾದ ಅನಂದಾನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ದೇಹದ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ತರದ ವಿಘ್ನಗಳು ಸಿದ್ಧಗಳೇ

ಆಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾದ ಈ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡತೊಡಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿರುವ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷವು ಇಂತಹ ಕ್ರಮದ್ದೆಂದು ಯಾರೂ ನಿರ್ಧರಿಸುವಂತಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಎಂತಹ ಮಹಿಮೆಯೂ ಬರಬಹುದು. ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಇಂತಹ ಮಹಿಮಾಪನ್ನರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಕರುಣಾಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಸರಮಧನ್ಯರೇ ಸರಿ, ಎಂದು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಹೊಂದಿದ ದೇವತೆಗಳೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರನ್ನೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೇವಾಫಲವನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಗೆ ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರೂ ಕೂಡಿ ಎಂಟುಜನ ಬಾಲಯತಿಗಳು ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಮೊದಲನೆಯವರು ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶತೀರ್ಥರು. ಎರಡನೆಯವರು ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹತೀರ್ಥರು. ಮೂರನೆಯವರು ಶ್ರೀಜನಾರ್ದನತೀರ್ಥರು. ನಾಲ್ಕನೆಯವರು ಶ್ರೀಉಪೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಐದನೆಯವರು ಶ್ರೀವಾಮನತೀರ್ಥರು. ಆರನೆಯವರು ಈ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಏಳನೆಯವರು ಶ್ರೀವಾಮನತೀರ್ಥರು. ಎಂಟನೆಯವರು ಶ್ರೀ ಅಧೋಕ್ಷತೀರ್ಥರು. ಇವರೆಂಟು ಮಂದಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಮೂಲಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಈ ಎಂಟು ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಗುಣಗಳನ್ನು 'ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮುದ್ರದಂತಿ ತಕ್ಕವರು. ತಾವು ಹೋಗುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸತಕ್ಕವರು. ಶ್ರೀ ಹರಿಚರಣವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕವರು ದುಃಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವರು. ಭೂಸಂಚಾರಾದ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವವರು. ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಅವ್ಯತಸಮುದ್ರ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಹೊಂದುವವರು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಯೋಗಪ್ರತಿಮಾಪೂಜಕರು.' ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರು, ಎಂ

ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಈ ಎಂಟುಜನ ಯತಿಶೇಖರರನ್ನು ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು. ಈ ಮಧ್ವವಿಜಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ಬೇರೆ ಮಧ್ವಶಿಷ್ಯಯತಿಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕವಿಗಳು ಮಾಡದೆ ಇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದರು? ಎಂದರೆ ಮಧ್ವಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಚನಾಧಿಕಾರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹುವಚನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು 'ವತೀತ್ವತಹೃಷೀಕಾಶ್ಚ ಜನನಾದ್ಯುಪಮದಿನಃ' ಎಂಬೀ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹೇಳಿರುವರೆಂದು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವರು.

ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು

ಈ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಎಂಬುವರು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೂ ಪರವಶರಾಗಿ ಈ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ವಾದಿಗಳ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಷ್ಟೆ! ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಓರಂಗಲ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನು ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಇವರಿಗೆ ಯಾವ ಕುಂದು ಕೊರತೆಯೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಬಹಳ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ದಿವ್ಯವರ್ಚಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರಿಗೆ ತಾನು ಸಾಂಸಾರಿಕರಾದರೂ ಯಾವತರದ ಸಂಸಾರಪೋಷಣೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ರಾಜಮನೆತನದವರೆಲ್ಲರೂ ಇವರ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಬೇಕಾದ ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಈ ಶೋಭನಭಟ್ಟರಿಗೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ

ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ತತ್ಪಶ್ಚವಣದಿಂದ ತನ್ನಳಿದ ಆಯುಷ್ಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ ರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾಗಿ ತತ್ಪಶ್ಚವಣಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರು ಗೃಹಸ್ಥ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು. ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ವೈಭವಗಳಿದ್ದರೂ, ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ವೈರಾಗ್ಯಹೊಂದು ವುದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ವಿರಕ್ತಿಯು. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ವಿರಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಶೋಭನಭಟ್ಟರು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದಾಶ್ರಮ ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭ- ತೀರ್ಥರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಈ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀಮದಾ- ನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರಿಂದ ಮಾಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿ ದರು. ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂಥವರಾಗಿ ಗೋದಾವರೀತೀರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಲ್ಲಿರುವ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ತನ್ನ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನೂ ಅವರಿಗುಪದೇಶಿಸಿದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ತಿಮಿಂಗಿಲಸ್ಥಾನರಾದ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭ- ತೀರ್ಥರು ಕೇಳುವಾಗಲೂ ಆನಂದವಾಗುವ, ಇದರಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ದರೂ ನಿತ್ಯಾನಂದವಾಗುವ, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ವೇದಾವ್ಯಾಸರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ರಚಿಸಿರುವ, ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಾ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದುದರಿಂದ ಈ ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸದೆ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯ ಗ್ರಂಥರಚನೆ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ (ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ) ತನ್ನ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೈಲುಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿಯೆಂಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಉಜ್ಜೆಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಧನಿಕರಾದ ಎರಡು ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಈ ವರ್ತಮಾನವು ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಮನೆತನದವರು ಹೇರಳ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದವರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಹಿಸುವ ಕರ್ಮಮೀನಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರಾದ ಯಾವ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಬಂದವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅವರೊಡನೆ ವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಉತ್ತಮಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಕೂಪಮಂಡೂಕದಂತೆ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋಗದ, ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೆಂದೂ ಕಾಣದ ಆ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮೂರಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರನ್ನು ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತೆಗಳತೊಡಗಿದರು. ಈ ವಿಚಾರವು ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಆ ಉಜ್ಜೆಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದರು.

ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆ ಊರ ಜನರೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೂ ಕೂಡಿ ದಿಗಿಲುಗೊಂಡರು. ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, 'ಕಾವಿವಸ್ತ್ರದಂಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಯತಿಗಳು ಪೂಜಾರ್ಹರು, ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಕಾರ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಕಲಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು,

‘ಇಲ್ಲಿಯ ಮಹಾಪಂಡಿತರಿಲ್ಲವರು ? ಅವರೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆನು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವ ಪ್ರಮುಖಪಂಡಿತರು ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲವೆಂದರಿಯುವೆನು; ಬರಲಿ, ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆಗ ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದೆ ಮಿಣುಕುಹುಳದಂತಿರುವ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತರು ಇವರೊಡನೆ ವಾದವಾಡಲು ಹೆದರಿ ಏನಾದರೊಂದು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಗೆದ್ದೆವೆಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಇವರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದುದರಿಂದ ತರ್ಕವೇದಾಂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತರಬಹುದು. ಇವರೊಡನೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾದಿಸಿದರೆ ನಮಗೆ ಶುಭಪರಿಣಾಮವಾಗಲಾರದು. ಕರ್ಮವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಇವರು ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯಲಾರರು. ಆಗ ನಾವು ಗೆದ್ದೆವೆಂದೇ ಆಗುವುದು, ಎಂದು ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮತ್ತರದಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯ, ಯಾರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಖಂಡದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದರು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನಿಃಸಂಶಯರಾಗಿ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಅಚಾರ್ಯರ ಅಪಾರವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಕದಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಆ ಎದುರಾಳಿಗಳು ಇನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಿರಿಯದೆ, ಈ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವು ತಾವಂದಂತೆ ಅಲ್ಲ. ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರು ‘ನಾವು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವಾದರೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀವೀಗ ಹೇಳಿರಿ’ ಅಂದರು. ಆಗ ಆ ಜನರು ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲಿರಿಯದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಅಚಾರ್ಯರ ಮುಂಭಾಗದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಪುನಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಬಂದು 'ಮಹಾನಾಮ್ನೀನಾಮುಪಸರ್ಗಾನುಪಸ್ವಜತಿ,' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಯಾವವು? ಸೇರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಕೂಡಲೇ ಆ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೂಡಿಸಬೇಕಾದಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣೋದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ, 'ಅಂತಹ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯಾದುದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದರೆಂದು ಆ ಎದುರಾಳಿಗಳು ಸಾಧಿಸದಂತೆ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಅದರರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಇದೇ ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಯಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಶ್ರೀಮದ್ರಜತಪೀಠಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಊರಜನರು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಮನೆತನದವರು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಯಾವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರು ಬಂದರೆ ಊರಹೊರಗಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಇಳಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡುವರು.

ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನ್ಯಾಯವಿವರಣೆಗಳ ರಚನೆ

ಶ್ರೀಮದುಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರೇ ನೊದಲಾದವರಿಗೆ ತನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನವನ್ನು ಹರಿಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಆದರದಿಂದಲೂ, ಬಹಳ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಯಾವ ಹೊತ್ತನ್ನು ವೃಥಾ ಮಾಡದೆ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರಕಿದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರದಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಚಯವು

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದಾ-
ಚಾರ್ಯರಿಂದ ಭಾಷ್ಯಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ
ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಾನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಪ್ರದೀಪ
ವೆಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ
ರಚಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ
ಗಿಂದಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ
ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆದರು. ಹೀಗೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾ-
ಚಾರ್ಯರು ಒಂದುದಿನ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಶ್ರೀಲೋಕಗುರುಗಳಾದ
ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನುಭವಾರೂಢನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ-
ರುವ ಕೆಲವು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆನು.
ಏನಂದರೆ ತಾವು ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ
ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಚಾರಮಾಡುವವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು
ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೂ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳೇ
ಕಾಣುವವು. ಶ್ರುತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರ
ಹಿಸಬೇಕಾದ ಶ್ರುತಿ, ಅಂಶ, ವಾಕ್ಯ, ಪ್ರಕರಣ, ಸ್ಥಾನ-ಸಮಾಖ್ಯಾ, ಉಪ
ಕ್ರಮ-ಉಪಸಂಹಾರ, ಅಭ್ಯಾಸ-ಅಪೂರ್ವತಾ-ಫಲ-ಅರ್ಥವಾದ-ಉಪಪತ್ತಿಗ
ಳೆಂಬ ಎಷ್ಟೋ ನ್ಯಾಯಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವವು. ತಾವು ರಚಿ-
ಸಿರುವ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ನ್ಯಾಯಗಳು ದೊರಕುತ್ತಿರುವವು.
ಇಂತಹ ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಭಾಷ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಅತಿವಿಚಿತ್ರ
ವಾಗಿರುವುದು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ರಚಿತಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ
ಗಳ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವೆನು. ಆದರೆ ಈ ತಮ್ಮ
ಭಾಷ್ಯದ ಮುಂದೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಗಳೆನ್ನಲೂ ಅರ್ಹತೆಗಳಿಲ್ಲದವು
ಗಳಾಗಿರುವವು. ಇನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತಗಳಾದ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ
ಭಾಷ್ಯಗಳೂ ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರಗಳೇ ಆಗಿರುವವು. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಾವು
ವಿವರಿಸುವಾಗ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಮುಖಾಂತರವೇ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವಿರಿ.

ಇನ್ನು ತಾವು ರಚಿಸಿರುವ ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ತಾತ್ಪರ್ಯಭಾಷ್ಯಗಳು ಸಕಲತತ್ವಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸ ತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುವವು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಚಂದ್ರನೂ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ ಇದ್ದಂತೆ ಇವೆರಡೂ ಅಜ್ಞಾನರೂಪ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುವವು. ಇನ್ನು ತಾವು ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಭಾರತವನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ. ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ. ಈ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡದೆ ಪುರಾಣಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಧಿಗುಹ್ಯನಿದರ್ಶನ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಹೇಳಿರುವ ತತ್ವಗಳು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಬಲದಿಂದ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಆದವು. ಇಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪುರಾಣಮಾರ್ಗಾಶ್ರಯಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರ ನಂತಿವೆ. ತಾವು ರಚಿಸಿರುವ ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಗ್ರಂಥರತ್ನವು ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪದ್ರುಮದಂತೆ ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವವು. ಪೂಜ್ಯರೇ! ವಾದಿಸುವಾಗ ಗುರುತಿಸ್ಯರು ಹೇಗೆ ವಾದಿಸಬೇಕು? ಇತರರು ಹೇಗೆ ವಾದಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಹಿಸುವ ಕಥಾಲಕ್ಷಣ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವಿರಿ. ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಅನು ಮಾನ-ಆಗಮಗಳೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವಿರಿ. ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಮರರಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಂತಿರುವವು. ತತ್ವನಿರ್ಣಯ ವೆಂಬ ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವು ಅತಿವಿಚಿತ್ರವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಈ ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥದ ಬಲದಿಂದ ಎಂತಹ ವಾದಿಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಮಾಯಾವಾದಖಂಡನವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ಒಣಹುಲ್ಲನ್ನು ಸುಡುವ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಉಪಾಧಿಖಂಡನ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಖಂಡನಗಳೆಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಎದು ರಾಳಿಗಳನ್ನು ನಿರುತ್ತರನ್ನಾಗಿಮಾಡಲು ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ.

ಪೂಜ್ಯರೇ ! ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷರು ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತಮೇಲೆ, ನಿತ್ಯವೂ ಅದರ ಪಾರಾಯಣವಾಗದೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಯಮಬದ್ಧರಾಗಿರಲು, ಒಂದು ಸಾಧನದ್ವಾದಶಿಯು ಬರಲು ಆ ದಿನ ಭಾಷ್ಯಪಾರಾಯಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಲಂಘನವಾಗುವುದು. ಆ ಭಾಷ್ಯ ಪಾರಾಯಣದ ಹೊರತು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನಿಯಮೋಲ್ಲಂಘನ ದೋಷವು ಬರುವುದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಕರ್ತವ್ಯಮೂಢರಾಗಿರಲು, ಅವರ ನಿಯಮಭಂಗವಾಗದಂತೆ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಅಣುಭಾಷ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಗಿತ್ತು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಅಣುಭಾಷ್ಯಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದ ಫಲವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವಿರಿ. ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಅಣುಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವಿರಿ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಕುಶಲತೆಯ ಪ್ರಕಟನಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲರಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಯಮಕಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವಿರಿ. ಇದರಂತೆ ಅನೇಕಸ್ತ್ರೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ. ಇಂತಹ ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತಗಳಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಚಿಕ್ಕವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹ್ವರ್ಥಗರ್ಭಿತಗಳಾಗಿ ಅನಂತವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವವುಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದೆ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಬಹಳ ದೇವತೆಗಳಿದ್ದರೂ, ಆ ದೇವತೆಗಳು ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಷಣ್ಮುಖನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಂಥದ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕತೆಯು ಕಾಣುವುದು. ಅಂದರೆ ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತಗಳಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಗಾಧವಾದವುಗಳು. ಅವುಗಳಿಂದ ಅವಶ್ಯಗಳಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ತಮ್ಮ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯುಕ್ತಿಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರುವಂತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಮಹಾಪಂಡಿತರಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ

*

ಭಗವತ್ಪಾದರು ಕೂಡಲೇ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಸರ್ವಜ್ಞರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ವರಿಗೂ ಒಂದೊಂದಧ್ಯಾಯದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಸುಧಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಮೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಾನು ವಿವರಿಸಿದ ಯೋಗ್ಯಯುಕ್ತಿಗಳ ವಿವರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನ್ಯಾಯವಿವರಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ದುರ್ವಾದಿನಿಗ್ರಹಸಮರ್ಥರನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀಮದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದ ಮಹಿಮೆ.

ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಬಿಳಿ ಎತ್ತು ಪಾಠಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ, ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಪಾಠಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದವರು ಒಂದು ದಿನ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನವು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ, 'ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಭಾವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದವರೆಗೆ ಕೇಳಿದರೂ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾವು ಹೇಳುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾದ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯಾರಾದರೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಾರೆಂದು ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ತಾವು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು,' ಎಂದರು. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದರು "ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರೇ! ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿನ್ನಾರೂ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು

ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ, ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕ ಭಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹೊರುತ್ತಿರುವ ಈ ಬಿಳಿ ಎತ್ತು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಿದೆ. ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರವಚನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಮನದಟ್ಟಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಶಿಷ್ಯವೃಂದವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ, ಖಿನ್ನವಾಗಿ, “ಈ ಗುರುವರ್ಷ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇವರ ಅನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾಗಿ ಇವರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಇವರ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪಶುವಾದ ಈ ವೃಷಭವು ಈ ಕಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಶುವಿಗಿಂತಲೂ, ಕೀಳಾದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಲು ನಾವು ಎಡೆಗೊಡಬಾರದು. ಮತ್ತು ಕೈಗಲ್ಲದ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ, ಮತ್ತು ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಅಸಂಭವವಾದರೂ, ಈ ಮಹನೀಯರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಗಲೂಬಹುದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಶುವಿಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನವರಾಗುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಆದರಿಂದ ಈ ಎತ್ತು ಸರ್ಪದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದಲಿ, ಎಂಬ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತರು. ಯದ್ಯಪಿ ಆ ಎತ್ತು ಕೇವಲ ಲೋಕದ ಪಶುವಿನಂತವಾಗಿ, ಶೇಷನ ಅವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇತರ ಹವ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನನಮಾಡುತ್ತಾ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಕಲ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಧೀರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಈ ವೃಷಭವು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಜಯತೀರ್ಥರೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಟೀಕಾಕೃತ್ವಾದರೆಂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯರ ಗೂಢಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಾವೃತವಾಗಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದುದು ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಾದರೂ, ಈ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಯೋಗ್ಯ

ಯನ್ನು ಮೀರಿದ, ತನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದಂಟಾದ ಪುಣ್ಯಹ್ರಾಸವಾಗುವುದು ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದರಿತು ಉತ್ತಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಇಂದ್ರಾಂಶ ಸಂಭೂತನಾದ ಎತ್ತಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನೀಯುವಂತೆಯೂ, ಇದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಹ್ರಾಸವಾಗುವಂತೆಯೂ ಈ ತರದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೇಷ್ಠ ರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಶಾಪವನ್ನೀಯುವುದರಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯಹ್ರಾಸವಾಗುವುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸೂಚಿತ ವಿಷಯವಾದ ಕಾರಣ ಈ ಶಿಷ್ಯವೃಂದದಿಂದ ಪುಣ್ಯಹ್ರಾಸವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸರ್ಪವು ಬಂದು ಎತ್ತನ್ನು ಕಚ್ಚಿಯೇಬಿಟ್ಟಿತು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಸರ್ಪದ ವಿಷದಿಂದ ಆ ವೃಷಭವು ಮಡಿದುಬಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನರಿತ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ತಾನು ಹರಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಆ ಶಿಷ್ಯವೃಂದಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನೀರನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಲು ಆ ವೃಷಭದ ವಿಷವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆ ಎತ್ತು ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಷಹರಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಆಗ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಂಬಿದರು. ಮತ್ತು, 'ನಾನು ವೃಷಭಕ್ಕೆ ಶಾಪವು ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಾನು ಬಹಳ ಅಪರಾಧಿಗಳು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೀಗಲೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ವಿಸತ್ತು ಬರಬಹುದು, ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು 'ಪೂಜ್ಯರೇ! ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾನು ತಮ್ಮಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಹಂಕಾರ ಮನುಕಾರಗಳ ನಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ತಾವಂದಂತೆ ಮುಂದೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಕವಾದ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರೆವು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಮತವನ್ನರಿಯದೆ ನಮ್ಮಿಂದಲೂ ಮೇಲಾದ ವೃಷಭನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ತಮಗೆ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿ ಮಹಾಪರಾಧಿಗಳಿರುವೆವು. ಇಂತಹ ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ನಮಗೆ ಕೆಟ್ಟಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬಂತೆ ಈಗ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ

ನಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ದಯಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅಂದಿನಿಂದ ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೇ ಬಿದ್ದಿರುವ ವಿಷದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಪರಿಹಾರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ನೈವೇದ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಕರೂ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಉಡುಪಿಯ ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲೂ ಮಾಧ್ವ ಕೆಲವು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯು.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ತನ್ನ ಮೂಲಪೀಠಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎಂಟು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸವನ್ನಿತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಗಳ ದೇಶಿಸಿದ ಆದರ್ಶ ಯತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವರು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಎಂಟುಮಂದಿ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಶಿಷ್ಯರೂ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿ ಸಕಲರೂ ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಯೋಗ್ಯ ಗುಣವಂಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನಪ್ರವಚನಚತುರರಾಗಿ ದುರ್ವಾದಿಸಮೂಹವನ್ನು ನಿಗ್ರಹವದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರುತಿಯನ್ನಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆಗಿದ್ದರೂ ಗುರುಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣರಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಬಹಳ ಪಾಪವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ದಾಸರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮುಕ್ತಿವಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಕರುಣಾಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಂತಗಳ ಹೊರತು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಅನೇಕಮಂದಿ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಶ್ರೀಮತು ಪ್ರಜ್ಞರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಆಚಾರ್ಯರ

ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತತ್ಪ್ರಶ್ನವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀ
ಹರಿಗುರುಗಳ ಕರುಣಾಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ವಂಶೀಯರಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು
ಮೊದಲನೆಯವರು. ಶ್ರೀಮದಾಸಾನಂದತೀರ್ಥರ ಗ್ರಂಥಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ
ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಎರಡನೆಯವರು. ಮತ್ತು ಅದೇ ವಂಶೀಯ
ಕಾಷ್ಠಕನೊಬ್ಬ ಶಂಕರಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಮೂರನೆಯವರು. ಈ ಮೂವರು
ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಭಿಜ್ಞರಾಗಿ ಮಹಾಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿಗಳಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ
ಕೃಪಾಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಯಜ್ಞಕಾರಣಿಗಳಾದ ದಕ್ಷಿಣಾನ್ನಿ. ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ,
ಆವಹನೀಯಗಳೆಂಬ ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ತೇಜೋಮಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪಂಡಿ
ತಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಮೂವರೂ ಶ್ರೀಮದಾಸಾನಂದತೀರ್ಥರಿಂದ ತತ್ಪ್ರಶ್ನಗಳನ್ನು
ಸರಿಯಾಗಿ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯೋಗ್ಯಶಿಸ್ಯರನ್ನಾರಿಸಿ
ಸರ್ವಜ್ಞಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಂತೆ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾ
ಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರೆನಿಸಿದ ಅನೇಕ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತತ್ಪ್ರೋಫೇಷದೇಶ ಮಾಡು
ತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ರಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಬಾರದಂತೆಯೂ, ಅವರು ತಮ್ಮ
ಕರ್ಮಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾ
ಮುಖಂಡರಿದ್ದರು. ಈ ಮುಖಂಡರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎ
ನುಹೂತುತಾ ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂ
ನಿಸ್ಕರಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಅನೇಕ
ಗ್ರಾಮದ ಮುಖಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸುಕೃತದಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾಸಂದ
ತೀರ್ಥರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರ ತತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ
ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರನ್ನು ಆಚಾ
ರ್ಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ತತ್ಪ್ರೋಫೇಷದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು
ತೋರಿಸಿದರು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು

ಜನ
ಸ್ವಪ
ಯರ
ಬಂದಿ
ವಾಗಿ
ಹುಸು
ಚ್ಚಿನ
ರೂಲ
ತಿತ್ವ
ಂತರ
ಬೀಜ
ವೃಷಿ
ರ್ಣ-
ಕೃಪಾ

ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷ
ಯೋಗ್ಯರಾದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತ
ವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಮುಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ನಂಬಿ ಅದರಲ್ಲೇ ಮಹಾ ಅಗ್ರಹವನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನೇ ಆಗಾಗ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ
ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿ ಯೋಗ್ಯರಾದರು. ಹೀಗೆಯೇ
ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ತರದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಪರ-
ಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪ್ಪಣ-
ೆಯಿಂದ ವಾಯುದೇವರು ಕೊಡತಕ್ಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು, ವಾಯುದೇವಾಂ-
ರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಂದ ಪಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇಂತ
ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯಿಂದ ದೊರಕುತ್ತಿರುವ ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗವು ಇನ್ನು ವಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ, ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋ-
ಗಗಳಿಗೂ ದೊರಕದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಮಾತಾಗಿರುವುದು. ಇಂತ
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕೀರ್ತಿಯ
ದಿಗಂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು, ಯೋಗ್ಯ ಸಜ್ಜೀವಿಗಳು ಶ್ರೀಮದಾನಂ-
ದತೀರ್ಥರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ದಿಗ್ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಬಂದು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂ-
ಅಜ್ಞಾನದ್ವೀಪದೇವಿಯಾದ ತಪ್ತಚಕ್ರಶಂಖಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮದ-
ಶಿಷ್ಯರೂ ರಸದುಪದೇಶದಿಂದ ಪಾವನರಾದರು. ಅಂತೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರು-
ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಅರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುವ ಶ್ರೀಮದಾನಂ-
ವುದರೂ ಸೇವೆವತ್ಪಾದರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು
ಅಯೋಗ್ಯ ಜೀವರು ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಿತ್ಯನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧ-
ಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ತರದ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಆಜ್ಞೆ
ಮೇರೆಗೆ ಸಜ್ಜನೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದರು
ಭರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರ-
ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾ ದುಃಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ತಾನು, ಮ-
ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಿಂದ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಸುತ್ತಾ
ಹರಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು.